

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Onze Wetgeving ten aanzien van politie bij de krijgsmacht

door

J. VAN WANING,

Luitenant-Kolonel der Koninklijke Maréchaussée

a. De Regtspleging bij de Landmagt en die bij de Zeemagt alsook de Provisionele Instructie.

Op 20 Juli 1814, het tijdstip toen onze Regtspleging bij de Landmagt en die bij de Zeemagt benevens de Provisionele Instructie voor het H.M.G. werden vastgesteld, was er geen politie in ons krijgswezen. Het Reglement op de Garnizoensdienst, vastgesteld op 11 Januari 1815, kende garnizoenspatrouilles, die toen ook waar nodig jegens burgers mochten optreden en wier patrouilletaak een politieel karakter had. Onze Regtsplegingen maken van militaire politie geen melding.

Elk eerste onderzoek van strafrechtelijke aard in onze krijgsmacht wordt volgens de wet uitsluitend verricht door de commanderende officier onder wie de verdachte ressorteert (art. 7 R.L., art. 5 R.Z.). Noch bij dit huishoudelijk onderzoek, noch in het verdere onderzoek van het strafbare feit bij de informatiën, te houden door een officier-commissaris, wordt enige melding gemaakt van het bestaan van opsporingsambtenaren of politie.

Artikel 120 R.L. duidt het bestaan van een militair politiekorps aan, door de bepaling dat officieren der Koninklijke Maréchaussée geen lid van een krijgsraad mogen zijn; deze bepaling is bij latere wetwijziging opgenomen. Ook de vermelding van de bevoegdheid van de auditeur-militair in art. 274 R.L. en van de fiscaal in art. 242 R.Z., om nasporing op te dragen aan hulp-officieren van justitie en algemene- en bijzondere opsporingsambtenaren dateert van de wetwijziging van 1912. De „provoost geweldige bij de landmacht”, wiens taak tot in kleinigheden breedvoerig in de wet is geregeld (art. 309-367 R.L.), is hoofd van de militaire gevangenis („provoosthuis”) en chef van wat wij tegenwoordig de parketwacht zouden noemen (zie art. 350 R.L.), terwijl een hem opgedragen politieële taak in de meer eigenlijke zin alleen betrekking heeft op „het doen „van alle recherches, indagingen enz.” (art. 350 R.L.). De „stokken-„knecht” (art. 356, 321, 348 R.L.) is de assistent van de „geweldige „provoost”. Ook de R.Z. en de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof bevatten geen of weinig nadere aanknopingspunten ten aanzien van wat wij heden onder politie als orgaan verstaan, of het moet dan zijn dat in art. 100 P.I. sprake is van een „provoost-generaal”, dewelke de chef was van het „hoofdprovoost-„huis”, de chef van de parketwacht bij het H.M.G., en bovendien, ingevolge art. 79 P.I., belast met de voltrekking van 's Hofs sententiën, onder „het opzicht” van de advocaat-fiscaal.

In 1858 zijn de betrekking van provoost-generaal alsook de instelling van zijn helpers, de hellebardiers, bij de wet afgeschaft. Onze militaire wetgeving kent de onderscheiding van gevangen- of provoosthuizen en daarnaast die van hoofd-provoosthuizen. Eerstvermelde voor de nog niet veroordeelde militaire gevangenen, laatstvermelde voor tot vrijheidsbeneming aan militaire gevonnisten. Hoewel de provoosthuizen in 1819 zijn afgeschaft, heeft het Hoog Militair Gerechtshof in het eerste decennium van deze eeuw de bepalingen van het zesde hoofdstuk van de P.I. (artt. 114-117) bij analogie op de toenmalige gebouwen met gelijke bestemming toegepast.

Hoewel strikt genomen niet tot de politietaak behorend, wordt volledigheidshalve toch van bovenstaande artikelen uit onze wetgeving met betrekking tot provoost-geweldigen, gevangenen e.d. melding gemaakt, omdat men bij onze burgerpolitie ook de parketwacht rekent en nog heden hier te lande bij zittingen van H.M.G. en krijgsraden te velde een wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée als provoost-geweldige optreedt (chef parketwacht) en enige maréchaussées fungeren als „stokkenknechts”. In verschillende vreemde krijgsmachten is bovendien de zorg voor de militaire gevangenen een taak, welke mede aan de militaire politie is opgedragen (o.a. bij het leger der V.S.). Trouwens ook bij ons voormalig K.N.I.L. was na de bevrijding na de laatste oorlog, de militaire politie van dat leger, die ten nauwste samenwerkte met de Koninklijke Maréchaussée van de K.L. in Indië aanwezig, ook belast met de militaire gevangenen. Gelet op de enorme hoeveelheden gevangenen die onze krijgsmachten aldaar bij en na de „politiële acties” hadden, was dit geen geringe neventaak.

b. Onze wetgeving speciaal t.a.v. de Koninklijke Maréchaussée.

Uit onze overige wetgeving en andere overheidsregeling ten aanzien van politie bij de krijgsmacht is te vermelden de oprichting met de vaststelling van een voorlopig reglement op 26 October 1814 van het Korps Maréchaussée. Aan dit Korps heeft de Souvereine Vorst bij besluit van 30 Januari 1815 een meer volledig Reglement gegeven, hetwelk op 30 Maart 1815 gevolgd werd door een Reglement voor den Inwendigen dienst van het Korps, te Brussel vastgesteld en ondertekend door Baron *Tindal*, Luitenant-Generaal, Inspecteur van de Infanterie, belast met de administratie van Oorlog. Dit „Reglement „op de policie, de discipline en de dienst der Maréchaussée”, dat van beproefde Franse oorsprong is, regelt de bevelvoering (policie, in de betekenis van de tijd van oorsprong, duidt op „bestuur” en niet op wat wij nu onder politie verstaan) over en in de Maréchaussée. Het wijst de politietaak aan tot in alle details en geeft nadere regeling inzake de tucht in het Korps. Het regelt ook de verhouding tussen de militaire- en civiele overheid enerzijds en het korps anderzijds; het korps is daarmee getekend als een militair korps met politie taak zowel op algemeen civiel terrein als speciaal ten behoeve van de landsverdediging en het leger.

Voor zover niet in enkele détails achterhaald door latere wetgeving is het Reglement ook heden van kracht; het vormt de grondslag voor een deel der huidige dienstverrichting, daar na de bevrijding door onderlinge ministeriële afspraak de taakuitoefening van het Wapen beperkt is tot politiedienst voor het leger, bijstand aan de politie, grensbewaking en zorg voor de veiligheid van het Koninklijk Huis.

In België, een deel van ons toenmalige rijk, waarvoor het Reglement in 1815 allereerst bestemd was, is in 1839 de tekst van dit Reglement een deel van de Wet geworden, die aan de gendarmerie (Rijkswacht) ook voor het heden, zijn grondslag voor werkzaamheden geeft. Voorts werd hier te lande op 26 Juni 1919 het Korps politietroepen opgericht, aanvankelijk ressorterende onder de Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée. Later werd de Commandant van de Politietroepen, evenals voormelde Inspecteur, rechtstreeks gesteld onder de Minister van Oorlog. De politietroepen waren belast met politiedienst voor het leger, bijstand aan de politie, en in Limburg met grensbewaking in samenwerking met de Maréchaussée, de burgerpolitie en de douane. Zoals wij weten is het Korps na de bevrijding opgenomen in de Koninklijke Maréchaussée. Beide korpsen bestonden in beginsel uit beroepsmilitairen, zij het dat de politietroepen even vóór 1940 mede kennis maakten met dienstplichtigen in hun gelederen.

Verder maakt onze wetgeving melding van het hulp-officiersschap van de officieren en onderofficieren der Koninklijke Maréchaussée, eerst in het vorige Wetboek van Strafvordering (de wijze van beëdiging als zodanig is vastgesteld bij K.B. van 13 Februari 1845, S. 8, nog steeds van kracht en toegepast) en nu in artikel 154 van het Wetboek van Strafvordering. Voorts van de hoedanigheid van algemeen opsporings-ambtenaar in artikel 141 Wetboek van Strafvordering voor de maréchaussées (met uitzondering van de pas aangestelden). Verder is er nog de wetgeving ten aanzien van vreemdelingen en de grensbewaking waarin van bijzondere opsporingsbevoegdheid sprake is van allen die tot de Maréchaussée behoren. Van deze bevoegdheid wordt ook melding gemaakt in de Dienstplichtwet, terwijl de Algemene Wet van 26 Augustus 1822, S. 194 de Maréchaussée bijzondere opsporingsbevoegdheid en ook politieke bevoegdheid geeft ten aanzien van de in- en uitvoer.

Met dat al ontbreekt voor de Koninklijke Maréchaussée voor het tegenwoordige een behoorlijke aan de tijd aangepaste grondslag voor taak, optreden, bevoegdheden en verhouding tot het gezag. Het is tot nu toe niet mogelijk gebleken om, zoals in 1815 reeds werd gedaan ten aanzien van het toen splinternieuwe Wapen, deze kwestie voor het heden geregeld te krijgen. De politiecommissie-LANGEMEYER heeft er een poging toe gedaan, doch het lijvig verslag, dat deze commissie in 1950 heeft uitgebracht, is voor de practijk tot nu toe voor de politie in Nederland waardeloos gebleken.

De Maréchaussée heeft als basis voor optreden voor het tegenwoordige een wonderlijk samenstel van oude- en nieuwe bepalingen, in-

structies, wetten en besluiten en beschikkingen, waarvan de rechtskracht soms aan gerechte twijfel onderhevig is. Deze toestand heeft tot gevolg, dat alleen met ver doorgevoerde scholing op het gebied van wetgeving, ook voor de jonge maréchaussée, het personeel der Koninklijke Maréchaussée zijn taak zodanig kan begrijpen en kennen, dat het voldoende grond onder zich voelt om te kunnen optreden binnen het grillig gevormde raam van zijn bevoegdheden. Om te weten dus, of men is „in de wettige uitoefening van zijn taak”. Wat dit betreft staat de Maréchaussée er veel ongunstiger voor dan een daarmee vergelijkbaar korps in welk land ook.

De bevoegdheid van de Maréchaussée voor politieel ¹⁾ optreden, dit wel te onderscheiden van die ten opzichte van de opsporing van strafbare feiten of die als meerdere of die als patrouillelid, moet uiteraard zijn gebaseerd op het voormelde Souverein Besluit van 26 October 1814, waarin een algemene politieële taakaanduiding voorkomt, op het „Reglement politie 1815”, op L.O. 122/1946 ²⁾ en op de algemene dienstinstructie, o.m. aanduidend zijn algemene taak-uitoefening. Deze dienstinstructie is er wel, doch kan nog steeds niet in de solide vorm waarin dit vóór de oorlog 1940—1945 bestond, worden gegoten. En wel om dezelfde reden: de ingewikkelde en onvaste huidige wettelijke „basis”, die ten spoedigste verbetering behoeft.

October 1952.

Onvolkomenheden van de Wet op de Krijgstucht

door

Mr P. WESTERDIJK

Reserve-majoor M.J.D.

In het begin van de Franse revolutie koesterde men de illusie, dat men wetten zou kunnen maken zo eenvoudig van gedachten, zo helder van formulering en daarnaast zo volledig, dat ieder interpretatiegeschil bij voorbaat zou zijn uitgesloten en dat ook een leek ze te allen tijde zonder enige moeite zou kunnen raadplegen of toepassen

¹⁾ Hiermede duid ik dus op de taak t.a.v. orde en veiligheid.

²⁾ In deze legerorder werd een Beschikking van de Minister van Oorlog van 12 April 1946, Mil. Kab. Bureau 1 Nr. 921 bekend gemaakt over „politiediensten in het leger”. De Minister verbiedt daarin allereerst het uitoefenen van „militaire politiedienst” door daartoe niet gerechtigde militairen. Verder maakte de Minister bekend, dat het de Koninklijke Maréchaussée — toen — het enige militaire politieorgaan der Koninklijke Landmacht was, met taak politiediensten in het leger, waartoe het toezicht op het militaire motorverkeer is te rekenen.

Bovendien, zegt de Beschikking, is het Wapen met de grensbewaking belast.

Verder verbiedt de Minister het optreden van personeel van andere onderdelen, als militaire politie, en herinnert Z.E. daarbij aan art. 196 W. v. S. en evt. 137 Mil. Swb.

(G. Lenotre, le Tribunal révolutionnaire, Paris 1912 pag. 21). Thans, meer dan anderhalve eeuw later, weten wij, door lange ervaring wijs geworden, dat zelfs de beste wet nog onvolkomenheden bevat, hier en daar voor tweërlei uitleg vatbaar is en haar materie niet uitputtend regelt. Het zou dan ook een wonder mogen heten wanneer er op de Wet op de Krijgstucht geen aanmerkingen te maken waren en het feit, dat zij hier en daar aan critiek onderhevig is, bestempelt haar dus nog niet tot een minder goed legislatief product. Dat men het nu al bijna dertig jaar met deze wet stelt zonder dat het nodig is gebleken haar ingrijpend te wijzigen zou erop kunnen wijzen, dat zij nog zo slecht niet is. Dit is ook naar ik meen de vrijwel algemeen gehuldigde opvatting.

Wanneer men echter, zoals schrijver dezes, dagelijks de Wet op de Krijgstucht moet manipuleren en daarbij herhaaldelijk constateert, dat zij voor bepaalde puzzles op krijgstuchtrechtelijk gebied geen bevredigende oplossing weet te geven, dan is men geneigd aan de juistheid van deze communis opinio te twijfelen.

De Fransen van het einde der achttiende eeuw stelden terecht voorop, dat een goede wet eenvoudig van opzet moet zijn. Aan deze eis voldoet de Wet op de Krijgstucht maar zeer ten dele. Ieder, die haar moet hanteren, zal dit kunnen beamen, zodat ik mij van de plicht om deze stelling te bewijzen ontslagen mag achten.

Haar betrekkelijke „moeilijkheid” brengt weer met zich mede, dat zij, die met haar toepassing zijn belast en die op enkele uitzonderingen na geen geschoolde juristen zijn, nogal eens fouten maken, welke hun eigenlijk niet of maar nauwelijks zijn aan te rekenen. Het is evenwel niet over deze fouten, dat ik het hier wil hebben, maar over een aantal puzzles op krijgstuchtrechtelijk gebied waarvoor strafopleggers en anderen zich in de afgelopen zes maanden gesteld zagen, die zij niet met de wet in de hand wisten op te lossen en die zij daarom ten fine van advies aan Bureau I (Tuchtrecht enz.) van de Directie Militair Juridische Dienst voorlegden. Zouden deze problemen inderdaad van zodanige aard blijken te zijn als onze vragers meenden, dan zou ook dit tegen de goede hoedanigheid van de Wet op de Krijgstucht als legislatief technisch product pleiten. Hier volgen dus een aantal krijgstuchtrechtelijke puzzles voorzien van de oplossingen welke wij ervoor gegeven hebben alsmede van de gronden waarop deze oplossingen steunden.

I. Een vaandrig was gestraft met 10 dagen verzwaaard arrest; tijdens de executie van deze straf werd hij benoemd tot tweede luitenant. Wat moest zijn commandant in de gegeven omstandigheden doen? De Wet op de Krijgstucht (art. 3) kent niet de krijgstuchtelijke straf van verzwaaard arrest voor officieren en bepaalt dientengevolge ook niet hoe deze straf „door den officier” wordt ondergaan. Aan gezien de benoeming tot officier in casu onverwachts afkwam had de strafoplegger niet de gelegenheid om tijdig met toepassing van art. 50 de door hem opgelegde straf (in bijv. een aantal dagen licht arrest)

te wijzigen. Wijziging van de straf nadat de gestrafte officier was geworden zou dit bezwaar hebben opgeleverd, dat hij dan zijn loopbaan als zodanig zou zijn begonnen met een bestraffing wegens een krijgstuuchtelijk vergrijp, door hem gepleegd toen hij geen officier was (zie in dit verband ook punt 24, laatste zin van Bijlage G bij V.R.I.D.K.L. deel A.). Hier geeft de Wet op de Krijgstucht dus wel theoretisch een middel tot oplossing van de moeilijkheid; gezien de aan de toepassing ervan verbonden bezwaren is het echter niet practisch bruikbaar.

Wij konden ons in dit geval gemakkelijk van de ons gestelde vraag afmaken omdat, toen zij ons bereikte, de executie van de straf reeds bijna was voltooid. Ons antwoord luidde: laat de man die laatste paar dagen maar zitten waar hij tot nu toe gezeten heeft ¹⁾. Had men ons de vraag tijdig voorgelegd dan zouden wij geantwoord hebben: wijzig de straf in één, die aan een officier mag worden opgelegd, maar schrijf de nieuwe straf in op de oude straflijst. Ik geef volmondig toe, dat zomin het ene antwoord als het andere bevredigend mag genoemd worden maar ik zie geen andere practische oplossing.

II. Een soldaat was gestraft met twee dagen licht arrest. Een meerdere van de strafoplegger wenste met toepassing van art. 50 deze straf te wijzigen in twee dagen streng arrest. Inmiddels was de eerste straf al geëxecuteerd. Kon nu bij de tenuitvoerlegging van de tweede straf de eerste geheel of gedeeltelijk in mindering worden gebracht? Het antwoord op deze vraag kan, gezien de bestaande wettelijke bepalingen niet anders dan ontkennend luiden. Art. 15 opent slechts de mogelijkheid om de tijd in *voorlopig* arrest of in *voorlopige* verzekerde bewaring door de gestrafte doorgebracht geheel of gedeeltelijk in mindering te brengen. Art. 66, 5e alinea, bepalende, dat het door de gestrafte *ten onrechte* geleden nadeel bij gehele of gedeeltelijke gegrondbevinding van het *beklag* zoveel mogelijk wordt hersteld, is al evenmin toepasselijk. Een denkbare oplossing zou zijn, dat de meerdere van de strafoplegger in plaats van met twee dagen met één dag streng arrest straft en daarbij in de omschrijving van de strafreden doet uitkomen, dat hij zulks doet omdat de gestrafte de hem door de oorspronkelijke strafoplegger opgelegde straf van twee dagen licht arrest reeds heeft ondergaan. Dit zou echter in wezen betekenen, dat aan de gestrafte in strijd met het bepaalde in art. 38, nog wel ter zake van één krijgstuuchtelijk vergrijp, twee hoofdstraffen, te weten twee dagen licht en één dag streng arrest worden opgelegd ²⁾.

Wij hebben in dit geval geadviseerd om, teneinde de rechtvaardigheid, welke de strafoplegger ingevolge art. 37 moet betrachten, niet in het gedrang te laten komen, art. 15 maar analogisch toe te passen. Ook hier zij echter toegegeven, dat de oplossing van de puzzle eigenlijk niet met de wet strookt.

¹⁾ Zie het naschrift — Red. M.R.T.

²⁾ Zie het naschrift — Red. M.R.T.

III. Een soldaat, die overeenkomstig het bepaalde in de Regtspleging bij de Landmagt in arrest was gesteld en die dit arrest als streng arrest onderging, werd door zijn Commandant krijgstuchtelijk gestraft met een aantal dagen streng arrest. De vraag luidde hier wanneer deze straf geëxecuteerd moest worden.

Art. 55, 1e alinea bepaalt, dat (krijgstuchtelijke) straffen worden ten uitvoer gelegd zodra mogelijk nadat zij zijn opgelegd. Was het in casu mogelijk tot onmiddellijke executie van de arreststraf over te gaan of moest hiermede gewacht worden tot de beëindiging van het justitieel voorlopig arrest?

De wet blijft ook op deze vraag het antwoord schuldig.

Men kan hier op verschillende wijzen redeneren en aldus tot verschillende uitkomsten komen.

a. Het doel van het aanzeggen van voorlopig justitieel of krijgstuchtelijk arrest, te ondergaan als streng arrest, is om de man, die ervan verdacht wordt een strafbaar feit of een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp te hebben gepleegd, af te zonderen en vat op hem te houden.

Een en ander wordt mede bereikt wanneer men hem bij wijze van krijgstuchtelijke straf streng arrest doet ondergaan. Aangezien een aan een man opgelegde straf, die van dezelfde aard is als een tegen hem genomen maatregel, geacht moet worden boven de laatste te prevaleren, zou, zulks naar analogie van het bepaalde in art. 52, aangenomen moeten worden, dat wanneer een man ingevolge art. 4 R.L. in voorlopig arrest is gesteld en hij krijgstuchtelijk gestraft wordt met een aantal dagen streng arrest het eerste gedurende de tijd dat hij de straf ondergaat wordt geschorst. Zo zou dus, ook als een man zich in justitieel voorlopig arrest bevindt, een hem opgelegde straf van streng arrest zonder meer onmiddellijk geëxecuteerd worden.

b. De wet kent wel de mogelijkheid van schorsing van een krijgstuchtelijke straf (artt. 50, 52 en 62 W.Kr.), echter niet die van schorsing van krijgstuchtelijk of justitieel voorlopig arrest. Evenmin als twee arreststraffen te zelfdertijd kunnen worden ondergaan kan men een man, die zich reeds in (voorlopige) verzekerde bewaring bevindt daarnaast nog de straf van streng arrest doen ondergaan. Een oplossing ware misschien hierin te vinden, dat men het (justitieel) voorlopig arrest door de daartoe bevoegde autoriteit doet opheffen om het na de executie van de straf opnieuw te doen opleggen. Hiertegen, evenals trouwens tegen de hierboven sub a gevolgde redenering, is echter het volgende, m.i. overwegende bezwaar in te brengen.

De arreststraffen in het algemeen en de straf van streng arrest in het bijzonder, hebben (mede) ten doel de delinquent een leed toe te voegen door hem in iets wat hij bezit en dat hem dierbaar is, te weten zijn (betrekkelijke) vrijheid van beweging, aan te tasten. Wanneer de hem opgelegde arreststraf voor de man geen grotere beperking van zijn vrijheid met zich meebrengt dan die hij toch al ondervindt, is deze straf niet meer dan een wassen neus. Want evenmin als men een lamme straft door hem het lopen te verbieden, straft men een

in justitieel voorlopig arrest gestelde door hem een krijgstuuchtelijke straf van x dagen streng arrest te doen ondergaan, ook al heeft een voorlopig gearresteerde recht op „een tafel, een stoel en een bedkrib” en een met streng arrest gestrafte slechts op „een houten brits, voorts een bank, zo mogelijk (!) een tafel en gedurende de nacht het gewone nachtleger” (V.R.I.D.K.L. deel A art. 128 sub 3 en 4) ³⁾.

Ervan uitgaande, dat een krijgstuuchtelijke straf steeds op zodanige wijze geexecuteerd dient te worden, dat zij de gestrafte treft en door hem gevoeld wordt, hebben wij in deze, zij het ook na enige aarzeling, geadviseerd de tenuitvoerlegging van de straf van streng arrest op te schorten tot het moment waarop de gestrafte wederom op vrije voeten zou komen. Met dit al liet echter ook hier de wet ons in de steek.

IV. Een onderofficier, krijgstuuchtelijk gestraft met verlaging, deed met het doel om uit het arrest van art. 17 ontslagen te worden afstand van zijn recht van beklag. Naderhand wendde hij zich tot een meerdere van zijn strafoplegger met het verzoek om art. 50 toe te passen en de straf te zijnen (des gestraften) gunste te wijzigen. Mocht de bedoelde meerdere, gesteld dat hij termen aanwezig achtte om de bestraffing „over te nemen”, aan dit verzoek voldoen?

Hij, die deze vraag in eerste instantie te beantwoorden kreeg, was van oordeel, dat het verzoek als zijnde een verkapt beklag, ingediend nadat van het recht van beklag afstand was gedaan en nog bovendien nadat de beklagtermijn was afgelopen en gericht tot een ander dan de beklagmeerdere van art. 61, niet voor behandeling vatbaar was. Zo op het eerste gezicht lijkt hier weinig tegen in te brengen. Niettemin hebben wij in deze een andere mening verkondigd en wel op grond van de volgende motivering.

De bevoegdheid in art. 50 aan de strafoplegger en aan iedere boven deze gestelde meerdere gegeven om o.a. een opgelegde krijgstuuchtelijke straf te wijzigen is in principe onbeperkt. Zo is zij dan ook niet aan een bepaalde termijn gebonden. Hij, die van deze bevoegdheid gebruik maakt, zal dit doen omdat hij op enigerlei wijze (bijv. door eigen onderzoek of omdat hij er door een derde op is attent gemaakt) tot de ontdekking is gekomen, dat de strafoplegging onjuist en/of onrechtvaardig was. Zou nu de gestrafte zelf, enkel en alleen omdat elders in de wet voor hem is aangegeven op welke wijze en binnen welke termijn hij zijn beklag mag doen over de hem opgelegde straf of over de omschrijving der strafreden, in tegenstelling tot ieder ander niet naderhand, d.w.z. na afloop van de beklagtermijn, de strafoplegger of een boven deze gestelde meerdere opmerkzaam mogen maken op een bij de strafoplegging gemaakte fout? En zouden strafoplegger of meerdere deze fout niet mogen herstellen wanneer zij toevalligerwijze door de gestrafte en dus (nog) niet door een derde is signaleerd? Het antwoord op deze vragen kan m.i. niet twijfel-

³⁾ Zie het naschrift — Red. M.R.T.

achtig zijn. Is hiermede het hek van de dam en kan dus voortaan iedere gestrafte, die de beklagtermijn heeft laten verlopen, ja zelfs hij, wiens beklag niet tot het door hem gewenste resultaat heeft geleid, door maar een verzoek als het hierbedoelde in te dienen een nieuwe behandeling van zijn zaak uitlokken? Neen. Art. 70, indirect voorschrijvende, dat men van de bij de Wet op de Krijgstucht toegekende bevoegdheden een rechtvaardig, *verstandig* en *gepast* gebruik dient te maken, zal de strafoplegger en de boven deze gestelde meerderen er stellig van weerhouden om niet dan wanneer zulks inderdaad noodzakelijk is hun bevoegdheid ex art. 50 uit te oefenen. Daarnaast zullen gestraften dienen te bedenken, dat, zo zij hun meerderen met ongegronde verzoeken om art. 50 toe te passen lastig vallen, zij wel niet wegens het inbrengen van een onredelijk beklag, maar wegens quaeruleren krijgstuhtelijk kunnen worden gestraft. In het onderhavige geval waren de gronden waarop het verzoek steunde naar onze mening niet van zo gewichtige aard, dat deze een nader onderzoek rechtvaardigden, reden waarom wij adviseerden het verzoek zonder meer af te wijzen.

Met dit al mag echter wel opnieuw (zie in verband hiermede ook mijn hieronder sub V te noemen opstel) geconstateerd worden, dat de in de Wet op de Krijgstucht gegeven regeling van het „over„nemen” van bstraffingen en die van het beklag elkander niet al te best verdragen. ⁴⁾

V. Volledigheidshalve zij hier ook nog vermeld de in mijn opstel „Enige beschouwingen over beklag over opgelegde krijgstuhtelijke „straf” (M.R.T. XLIV, blz. 88 vlg.) gesignaleerde leemte in de Wet op de Krijgstucht, hierin bestaande, dat het aan een beklagmeerdere met de wet in de hand niet mogelijk is om, bij ongegrondverklaring van het beklag, zelfstandig, d.w.z. ongeacht de wijze waarop zulks door de oorspronkelijke strafoplegger is geschied (en dus ook als deze het verzuimd heeft) te bepalen, dat bij de tenuitvoerlegging van een arreststraf het door de gestrafte ondergane voorlopig arrest in mindering wordt gebracht.

VI. Een officier verrichtte een handeling, die naar de mening van een *niet boven hem* gestelde meerdere een krijgstuhtelijk ver-grijp opleverde, reden waarom deze het feit aan de (tot straffen bevoegde) commandant van de officier ter kennis bracht. De commandant achtte geen termen aanwezig om te straffen en seponerde de zaak. Enige tijd daarna kwam de officier door een toevallige samenloop van omstandigheden gedurende enkele dagen onder de bevelen van de eerstgenoemde meerdere te staan, die van deze gelegenheid gebruik maakte om hem alsnog wegens het bedoelde feit krijgstuhtelijk te straffen. Mocht dit of werd hier een ongepast gebruik van strafbevoegdheid gemaakt? Wij hebben deze vragen resp. ontkennend

⁴⁾ Zie het naschrift — Red. M.R.T.

en bevestigend beantwoord omdat o.i. in principe een zaak behoort uit te zijn wanneer zij, die, toen de „verdachte” het al of niet krijgstuhtelijk strafbare feit pleegde, diens tot straffen bevoegde meederen waren, eenmaal hebben uitgemaakt of gesanctionneerd, dat deswege geen krijgstuhtelijke straf zal worden opgelegd. Overigens bevat de Wet op de Krijgstuht geen enkele bepaling, welke een afkeuringswaardige taktiek als hier gevolgd verbiedt en valt het bedoelde principe dus alleen maar op de geest of de bedoeling der wet te rusten. Ook hier zou men dus van een leemte in de wet kunnen spreken. ⁵⁾

VII. Een militair, wiens rang hier niet ter zake doet, werd op een Zaterdag in Indonesië krijgstuhtelijk gestraft. De Maandag daarop stapte hij 's morgens vroeg in het vliegtuig waarmede hij Donderdag 's avonds laat in Nederland arriveerde. De vierde dag na zijn terugkeer maakte hij aan het Demobilisatie Centrum K.L. zijn verlangens om zich over de hem opgelegde straf te beklagen kenbaar. Mocht dit beklag onder de gegeven omstandigheden als tijdig ingediend worden beschouwd? Volgens de letter van de wet (art. 62) zou in deze de beklagtermijn van Maandag t/m Donderdag hebben gelopen. Dit waren echter toevalligerwijze juist de dagen gedurende welke de gestrafte reisde. Art. 61 bepaalt o.a., dat beklag gedaan moet worden langs de hiërarchieke weg bij de tot straffen bevoegde meerdere onder wiens rechtstreeks bevel de strafoplegger is gesteld. Ingevolge art. 129 V.R.I.D.K.L. deel A mag de gestrafte volstaan met zijn verlangens tot het doen van beklag schriftelijk aan zijn (compagnies)-commandant kenbaar te maken en dient de laatste voor de doorzending (langs de hiërarchieke weg) zorg te dragen. Tijdens de luchtreis was de C.O.L. des gestraften commandant. Had nu echter redelijkerwijze van de gestrafte verlangd mogen worden, dat hij hetzij tijdens de vlucht, hetzij tijdens één der rustpauzes op de grond zijn verlangens om beklag te doen schriftelijk aan de C.O.L. kenbaar maakte? Wij waren van mening, dat, ofschoon het in casu aan de gestrafte wel technisch mogelijk zou zijn geweest om binnen de wettelijk voorgeschreven termijn zijn beklag te doen, en hier dus geen overmacht in het spel was, niettemin zijn naderhand te Amersfoort gedane beklag voor behandeling vatbaar was en zulks op grond, dat in een geval als dit niet de letter van de wet maar de redelijkheid de doorslag moet geven.

Met dit al ware het echter beter wanneer de Wet op de Krijgstuht de bepaling bevatte, dat onder bepaalde omstandigheden de beklagtermijn langer is dan de in art. 62 voorgeschrevene. ⁶⁾

Dit waren de puzzles waarop ik in het begin van dit opstel doelde. Hoezeer ook uiteenlopend hebben zij toch dit met elkander

⁵⁾ Zie het naschrift — Red. M.R.T.

⁶⁾ Zie het naschrift — Red. M.R.T.

gemeen, dat zij alle zeven een onvolkomenheid van de Wet op de Krijgstucht blootleggen. Men zal mij misschien willen tegenwerpen, dat deze puzzles, althans voor een deel, uit wel zeer uitzonderlijke situaties voortsporen. Ik geef dit toe maar merk op, dat men de draagkracht en spanwijdte en daarmee de qualiteit van een wet slechts gedeeltelijk kan meten en beoordelen wanneer men haar bepalingen alleen maar aan normale dagelijks voorkomende gevallen toetst. Van wie zich als wetsontwerpers opwerpen mag verlangd worden, dat zij een zodanig voorstellingsvermogen bezitten, dat zij zo niet alle dan toch zeer vele ook abnormale casusposities waarop hun geestesproduct moet kunnen passen voorzien. Wanneer in de praktijk bij herhaling blijkt, dat een wet geen of geen bevredigend antwoord kan geven op vragen, welke men aan haar mag stellen, dan leidt dit onvermijdelijk tot de conclusie, dat zij in legislatief technisch opzicht te kort schiet. Zo meen ik dan ook mede uit het voorgaande te mogen concluderen, dat de Wet op de Krijgstucht ondanks alle tijd en zorg, welke men indertijd aan haar opstelling besteedde (zie het derde deel van VAN DER HOEVEN) niet als een goede wet mag worden gequalificeerd.

NASCHRIFT DER REDACTIE.

Met belangstelling hebben wij de gevallen, die Mr. Westerdijk heeft besproken, gelezen. Blijkens de praktijk zijn verbeteringen in de W. Kr. gewenst, zoals zulks met vele wetten in de praktijk het geval blijkt te zijn, al behoren deze daardoor nog niet tot niet-goede wetten te worden gequalificeerd. Zo zou artikel 2 W. Kr. eens op de helling moeten; § III afdeling III Krijgstuchtelijke straffen: Bij een leger te velde, artikelen 30-36, zou zonder bezwaar kunnen vervallen, terwijl wat hierin goed is, b.v. het doen van corveeën, zou kunnen worden overgebracht naar Afdeling I. Art. 63 W.K. zou zonder bezwaar en op dezelfde grond geregeld kunnen worden als art. 64 W.K., m.a.w. in art. 64 kunnen opgaan; hoe eenvoudiger regelingen, des te beter: het leger te velde bestaat voor het overgrote deel uit dienstplichtig en reserve-peersoneel. Bij de laatste wijziging van de W.K. is artikel 67 gewijzigd; in aansluiting daarmee hadden ook artikel 68 lid 1 en artikel 74 behoren te worden herzien, enz.

Wij achten de oplossing, welke de schrijver ad I heeft gegeven, weinig geslaagd.

Wij hebben ons afgevraagd waarom de Commanderende Officier artikel 53 van de Wet op de Krijgstucht niet heeft toegepast. Hier was een buitengewone omstandigheid, uit hoofde waarvan gedeeltelijke vrijstelling van de opgelegde krijgstuhtelijke straf had mogen worden verleend. Dat was de enige juridisch verantwoorde en elegante oplossing geweest. Zie ook pt. 11 Bijlage G. Straflijsten R.I.D.K.L. deel A.

Ad II. De tot straffen bevoegde meerdere van de strafoplegger

doet na onderzoek, omdat hij zich met de strafoplegging niet kan verenigen, de straf van twee dagen licht arrest teniet, en legt een nieuwe straf op, daarbij in aanmerking nemende, dat de gestrafte ter zake reeds twee dagen licht arrest heeft ondergaan (art. 37, 46, 50 W.K., pt. 5 van Straflijsten, Bijlage G, R.I.D.K.L. deel A). Van oplegging van twee hoofdstraffen is dan geen sprake.

Op grond van de rechtvaardigheid behoort de strafoplegger bij het bepalen van de strafmaat het ondergane licht arrest in aanmerking te nemen. Het is één van de vele factoren, waarop de strafoplegger ingevolge art. 37 W.K., bij de bepaling der strafmaat zal hebben te letten, en welke factor, zijnde een historisch feit, ook niet door een onleesbaarmaking van de oorspronkelijke strafoplegging in de straflijst aan de vergetelheid mag worden prijsgegeven, terwijl de gestrafte dan zeker weet, dat met deze, voor hem belangrijke factor, is rekening gehouden. Ten einde elk misverstand te vermijden, verdient het in zo'n geval aanbeveling achter de omschrijving der strafreden b.v. te vermelden: „in aanmerking genomen, dat de gestrafte „ter zake reeds twee dagen licht arrest heeft ondergaan” (vgl. art. 57, tweede lid W.K.). Aan deze oplossing geven wij de voorkeur, omdat licht en streng arrest ongelijksoortige grootheden zijn.

Ad III. Het is ons niet duidelijk, waarop het voorlopig arrest zou moeten worden geschorst. Waarom mogen deze beide wijzen van vrijheidsberoving niet samengaan?

Zoals het geval is gesteld, komt het ons voor, dat de strafoplegger anders had behoren te straffen, b.v. door een kortere streng-arreststraf met een bijkomende straf (vermindering van kost) op te leggen. Dát zal de zich reeds in (voor-)arrest bevindende delinquent zeer stellig een duidelijk voelbaar leed bezorgen. Bovendien zal de Krijgsraad later, bij de bepaling van de aftrek van het voor-arrest, de tijd, waarin een opgelegde krijgstuuchtelijke straf werd ondergaan, niet voor aftrek in aanmerking brengen. Ook in dit opzicht behoudt de arreststraf dus haar karakter van leed.

Ad IV. Onderofficieren worden gestraft met verlaging door tot straffen bevoegde meerderen met volledige strafbevoegdheid; deze zijn in het algemeen hoofdofficieren, gewoonlijk regimentscommandanten van oudere leeftijd en met rijpe ervaring, niet de eerste de beste officier. Wanneer zo'n officier verlaging oplegt, geeft hij daarvan onverwijld kennis aan zijn chef (artt. 50, 70 W.Kr., art. 125, pt. 4 R.I.D.K.L. deel A).

Wanneer de chef met de strafoplegging akkoord gaat, terwijl de met verlaging gestrafte onderofficier van beklag afziet, hetzij om uit het arrest ontslagen te worden, hetzij om andere reden, dan geeft hij daarmede te kennen, dat hij in de strafoplegging berust. De gestrafte zelf draagt daarvoor de volle verantwoordelijkheid. Het gaat daarom niet aan, dat hij daarna verzoekt, dat zijn zaak ex artikel 50 W. Kr. opnieuw zal worden onderzocht, zonder dat nieuwe feiten aan het

licht zijn gekomen. Toen hij *ex artikel 61* daartoe in de gelegenheid was, heeft hij deze bewust laten voorbijgaan. Daarmede behoort de zaak dan ook definitief afgedaan te zijn. (Zie ook de toelichting op art. 63 en 64 W. Kr. bij VAN DER HOEVEN). Redeneert men zoals de schrijver doet, dan gaat men aan alles twijfelen en gaat men sollen met de handhaving van de krijgstucht. Op deze grond had de Chef G.S. o.i. het verzoek niet-ontvankelijk behoren te verklaren, als zijnde reeds volledig afgedaan en had deze opperofficier niet in een nieuw onderzoek behoren te treden om het verzoek tenslotte toch af te wijzen.

In het systeem van de schrijver mag een klager, die door het H.M.G. wegens het verstrijken van de beklagtermijn niet-ontvankelijk verklaard wordt in zijn beklag, immers dan is de zaak zelf niet aan de orde gekomen, alsnog *ex artikel 50* met een verzoek bij een hogere militaire autoriteit aankloppen. Wij vinden deze gang van zaken weinig geslaagd.

Tenslotte: Iedereen heeft het recht verzoeken te doen aan de bevoegde macht (art. 8 Gr. W., art. 14 R. Kr.); dit is een algemene regel. Is er echter een bijzondere regeling, dan behoort deze voor te gaan, immers daarvoor is deze juist geschreven, in casu het recht om te verzoeken zich over strafoplegging te mogen beklagen. Deze verhouding zouden wij ook tussen artikel 50 en artikel 61 W. Kr. willen zien. Art. 50 W. Kr. is een algemene regel. Zijn echter de bepalingen over beklag toegepast, dan behoort art. 50 W. Kr. daarvoor te wijken, anders komt men nooit tot een einde.

Ad V. Naar aanleiding van dit geval verwijzen wij naar de Beschikking van het H.M.G. van 15 April 1919, M.R.T. XV, blz. 182, waarin een overweging is opgenomen, welke neerkomt op het volgende:

Nu de strafoplegger aanvankelijk had beslist, dat klager ter zake van de door hem gepleegde krijgstuchtelijke overtreding niet zou worden gestraft, brengt de billijkheid en het belang van de krijgstucht mede die beslissing te handhaven en behoort de aan klager den volgenden dag wegens die overtreding, zonder dat zich in de feitelijke omstandigheden enig nieuw gezichtspunt had voorgedaan, opgelegde straf te worden tenietgedaan. Vgl. ook art. 255 W. v. Sv.

Ad VI. Wat betreft het niet tijdig indienen van beklag over opgelegde straf is het vaste jurisprudentie van het H.M.G., in het belang van een deugdelijke behandeling van beklagzaken streng de hand te houden aan de termijn van twee dagen in artikel 67 W. Kr. gesteld, zodat niet-inachtneming van deze termijn niet-ontvankelijkheid tengevolge heeft. (Besch. H.M.G. van 9 April 1937, M.R.T. XXXIII, blz. 24; Besch. H.M.G. van 2 April 1929, M.R.T. XXV, blz. 238.) In gelijke zin oordeelde het H.M.G. van Ned.-Indië (Besch. H.M.G. Ned.-Indië van 20 September 1929, M.R.T. XXVI, blz. 66).

Onder de oude wetgeving was het H.M.G. iets minder formeel,

blijkende o.a. uit zijn dispositie van 26 November 1909 (M.R.T. VII, blz. 429), waarbij het Hof een beschikking van een krijgsraad bevestigde, die een klager niet-ontvankelijk had verklaard in zijn klacht, op grond dat hij niet binnen de voorgeschreven termijn verzocht had zich voor de krijgsraad over een hem opgelegde straf te verantwoorden, tenzij mocht blijken, dat er gegronde redenen mochten hebben bestaan, welke de indiening der klacht binnen die termijn verhinderden.

Met toepassing van deze regel nam het Hof dan ook een beklag in behandeling, hoewel niet tijdig ingediend, gelet niet alleen op het daarbij betrokken belang van klager, maar ook op de omstandigheid, dat hij omtrent hetgeen hem te doen stond niet voldoende volledig was ingelicht. (Besch. H.M.G. van 4 Juli 1919, M.R.T. XV, blz. 211.)

Evenzo verklaarde het Hof een klacht ontvankelijk, aangenomen hebbende, dat klager, die zich met zijn beklag eerst had gewend tot de Minister van Marine, omtrent de juiste wijze van het doen van beklag in dwaling verkeerde, hoezeer de klacht te laat was ingediend. (Besch. H.M.G. van 17 Juni 1913, M.R.T. X, blz. 115.)

En ondanks dat het H.M.G. in zijn beschikking van 16 Februari 1915 (M.R.T. XI, blz. 418) o.a. overwoog, dat het Hof steeds daaraan heeft vastgehouden, dat in het belang van een deugdelijk onderzoek het absoluut noodzakelijk moest worden geacht, dat het recht om over een krijgstuchtelijke straf te klagen, was gebonden aan een vrij korte termijn en dat ieder, die na afloop van zodanige termijn een klacht indiende, zonder dat hij aannemelijke redenen kon aanvoeren, die een tijdige indiening niet mogelijk maakten, in het gedaan verzoek niet-ontvankelijk moest worden verklaard, en dat, getoetst aan deze regel, de thans ingediende klacht buiten behandeling zou moeten worden gelaten, nam het H.M.G. het beklag toch nog in behandeling op grond, dat het Hof, gezien de wetswijziging van 31 October 1912, Stbl. no. 337, nog geen gelegenheid had gevonden om zijn gedragslijn met betrekking tot de termijn van indiening van klachten over krijgstuchtelijke straffen in een beschikking te formuleren, (enz.) en wijzigde de krijgstuchtelijke straf ten gunste van klager.

In de praktijk blijkt, dat tot straffen bevoegde meerderen van strafpleggers, die in eerste instantie geroepen waren een beslissing over beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf te nemen evenals onder de oude wetgeving op redelijkheidsoverwegingen een beklag wél in behandeling hebben genomen, ofschoon het beklag te laat was ingediend.

Zo werd o.a. beslist, dat klagers schriftelijk verzoek om beklag te doen wel pas was opgemaakt op de zesde dag na die waarop de straf te zijner kennis was gebracht, maar dat hij reeds de vorige dag o.a. aan zijn divisiechef mondeling zijn wens tot beklag kenbaar had gemaakt, zodat het verlangen tot beklag op die dag moest worden geacht te zijn ingebracht, en het beklag in behandeling behoorde te worden genomen. (Besch. Commandant der Marine te Willemsoord

van 28 April 1939, M.R.T. XXXV, blz. 191, vgl. art. 129 lid 1 R.I.D.K.L. deel A.)

In een ander geval was een straf aangezegd op 6 April en schriftelijk beklag ingediend op 12 April, dus te laat. Echter had klager op 6 April reeds mondeling de wens geuit om zich te beklagen, waarbij hem toen is medegedeeld, dat dit eerst mocht geschieden na 2 maal 24 uren na aanzegging van de straf. Nu hij uit onbekendheid met de juiste inhoud van artikel 62 W. Kr. zijn schriftelijk beklag te laat had ingediend, gaf een en ander aanleiding het beklag alsnog in behandeling te nemen. (Besch. Commandant der Marine te Willemsoord van 3 Juni 1939, M.R.T. XXXV, blz. 207.)

In een beschikking van 6 November 1931 verwierp het H.M.G. van Ned.-Indië een door de Krijgsraad ten onrechte aangenomen verschonende overschrijding van een beklagtermijn wettigende omstandigheid, toen klagers brief houdende de kenbaarmaking van zijn verlangen om de beslissing van de Krijgsraad in te roepen, nadat de termijn reeds op 16 September was verlopen, eerst op 18 September de hiërarchieke meerdere had bereikt. (M.R.T. XXVIII, blz. 92.)

Klachtbeschikkers in eerste instantie behoren o.i. in beginsel de jurisprudentie van het Hof te volgen, ook al zijn de beklagtermijnen betrekkelijk kort, hetgeen zij o.i. ook behoren te zijn. Van een behoefte tot verruiming dezer termijnen is ons niet gebleken.

S.

Consequenties van verlaging en ontslag

door H. J. BAAY,

Luitenant ter Zee der 1e klasse.

Het behoeft geen betoog dat de straf van ontslag in zijn wezen een zwaardere straf is dan die van verlaging. De strafoplegger zal immers eerst dan tot het uitspreken van eerstgenoemde straf overgaan, indien hij de delinquent volkomen ongeschikt acht voor handhaving in de militaire samenleving; hij acht het dus noodzakelijk hem voor goed daaruit te verwijderen. De straf van verlaging echter biedt de veroordeelde nog een kans zich in die samenleving te rehabiliteren.

Zo ziet althans — en in feite zeer terecht — de strafoplegger het, zonder zich te verdiepen in mogelijke, buiten zijn jurisdictie liggende consequenties, welke voor de gestrafte uit het opleggen van een van die straffen voortvloeien.

De consequenties van de straf van verlaging voor een jeugdige schepeling zijn niet al te ernstig. Zo'n schepeling heeft nog een heel leven voor zich en heeft dus alle tijd, na die verlaging de hogere rangen te bereiken. Voor de oudere schepeling, doorgaans onder-officier met de rang van sergeant of hoger, ligt de figuur echter geheel anders.

Het is daarom dat wij, aansluitende op een artikel van de hand van de tegenwoordige Kapitein-luitenant ter zee van Administratie

H. A. KEYSER, opgenomen in deel XLIII (1950) van dit Tijdschrift, in hetwelk onder meer de onderhavige materie reeds vrij uitvoerig werd behandeld, een en ander in het kort nader willen trachten te belichten.

Sedert voornoemde Hoofdofficier nl. zijn artikel schreef, is de door hem gereleveerde „Regeling van het personeel der zeemacht beneden de rang van officier” (1 VKM III), vervangen door een nieuwe regeling, getiteld: „Regeling betreffende de organisatie en de bevordering van het personeel der zeemacht beneden de rang van officier” (VVKM 31).

In de oude regeling was een speciaal artikel gewijd aan de mogelijkheid om de met verlaging gestrafte schepeling, zonder dat hij aan alle voor bevordering gestelde eisen behoefde te voldoen, wederom te bevorderen. Volgens de nieuwe regeling echter, is die mogelijkheid niet meer opengesteld. Het gevolg is dus dat sedert de inwerking-treding van laatstgenoemde regeling een tot de stand van matroos verlaagde schepeling, geheel opnieuw aan *alle* voor bevordering gestelde eisen moet voldoen. Hij staat dus rechtens volkomen gelijk met de jonge recruit, die in de stand van matroos wordt aangenomen. Het enige verschil is dat hij door zijn ervaring en kennis doorgaans gemakkelijker de voor bevordering vereiste examens zal kunnen afleggen en dat het, met toepassing van de bepaling in VVKM 2, art. 8, 2e volzin, voor hem niet nodig zal zijn, en derhalve van hem meestal niet geëist zal worden, opleidingen of cursussen te doorlopen. Aan de bevorderingseisen zelve, als daar zijn dienstdtijd, examens en goede beoordelingen, zal hij echter geheel opnieuw moeten voldoen.

Of betrokkene in de verschillende klassen van de stand van matroos, door zijn grotere kennis en ervaring, sneller zal opklimmen dan de jeugdige ongegradueerde schepeling, blijft echter zeer dubieus. Hierbij komen nl. niet te verwaarlozen psychologische factoren, en wel enerzijds van de zijde van de verlaagde (kan hij als oudere wel de ambitie en het doorzettingsvermogen opbrengen om naast de jonge recruit, van de onderste sport af de ladder der militaire carrière te beklimmen), anderzijds van de zijde van de commandant, die, niet geheel onbevooroordeeld staande tegenover deze verlaagde, wel extra-strengere maatstaven zal aanleggen, alvorens hem gunstig te beoordelen en hem voor bevordering voor te dragen.

Het is juist op grond van deze psychologische factoren, dat in praktisch alle gevallen de verlaagde oudere onderofficier, voor wie — gezien zijn leeftijd — het immers uitgesloten zal zijn opnieuw een carrière bij de marine op te bouwen, door de Minister, op grond van het reglement rechtstoestand art. 20, lid k, uit de dienst wordt ontslagen.

Dit houdt in dat hij, vooropgesteld dat hij in het bezit is van 30 voor pensioen geldende dienstjaren, wel dadelijk ingaand pensioen krijgt, doch dat dit pensioen wordt berekend op een grondslag naar zijn bezoldiging als militair in de klasse van de stand van matroos,

waartoe hij is verlaagd. Het behoeft geen nader betoog dat zo'n pensioen wel uiterst gering is.

Heeft de verlaagde echter minder dan 30 dienstjaren, doch meer dan 10 werkelijke dienstjaren, dan volgt geen dadelijk ingaand, doch slechts uitgesteld pensioen, tenzij de Minister motieven aanwezig acht, betrokkene, niet op grond van laatstgenoemd art. 20, lid k, doch via een commissie van onderzoek, met toepassing van dat artikel lid b (dus wegens onbekwaamheid of ongeschiktheid) te ontslaan. In dit laatste geval volgt wèl dadelijk ingaand pensioen, wederom op de uiterst kleine grondslag van de militaire bezoldiging van een ongegradueerde.

Aangezien het er in de praktijk dus wel bijna altijd op neer komt, dat de met verlaging gestrafte oudere onderofficier uit de dienst wordt ontslagen, zou de strafoplegger, dit laatste voor ogen houdende, in overweging moeten nemen, of het, in het bijzonder ten aanzien van de onderofficier in het bezit van 30 of meer voor pensioen geldende dienstjaren, niet wenselijker is, zelf het ontslag als straf uit te spreken.

Hoewel de wet bepaalt dat recht op pensioen alsdan niet bestaat dan wel verloren gaat, wijst de praktijk echter uit, dat afwijking van dat voorschrift door de Kroon niet alleen mogelijk is, doch in de meeste gevallen wordt toegepast. In een zodanig geval krijgt dus de bij rechterlijk vonnis ontslagen onderofficier een dadelijk ingaand, dan wel uitgesteld pensioen, berekend naar de grondslag van zijn bezoldiging als onderofficier, hetgeen een niet onbelangrijk verschil uitmaakt met het pensioen dat de *verlaagde* onderofficier bij zijn ontslag krijgt.

Uit het bovenstaande moge dus blijken, dat de straf van verlaging, die de rechter pleegt te zien als een mildere straf dan die van ontslag, ten aanzien van oudere onderofficieren de merkwaardige consequentie heeft, een in haar gevolgen veel zwaardere straf te zijn.

's-Gravenhage, November 1952.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 27 Maart 1952.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. t. Z. O. de Booy, Kapt. Lts. t. Z. W. H. de Graaf, C. Hendrikse en Lt. t. Z. 1e kl. J. H. Bn. Mackay.

Raadsman: Mr J. van Santbrink.

Nietige dagvaarding?

Ten laste gelegd het niet voldoen aan de „wettiglijk” door de Minister van Marine gedane oproeping voor de werkelijke dienst. Dit is een qualificatie, immers de vraag of de oproeping wettig is, is afhankelijk van de omstandigheid, of zij berust op een de Minister bij of krachtens wettelijk voorschrift gegeven bevoegdheid. De Krijgsraad volgt, zij het met tegenzin, echter jurisprudentie en wetenschap, welke het gebruik van qualificaties in de tenlastelegging steeds meer toestaan en moet derhalve reeds bij de vraag omtrent het al of niet bevoez-en-verklaarde der feiten beslissen omtrent het wettige van de oproeping; de Krijgsraad is zich daarbij bewust dat in feite niet meer het bewijs ter sprake is, doch reeds op de subsumptie van de feiten onder de wet wordt vooruitgegrepen.

(W.M.S.R. art. 150; R.Z. artt. 112 en 185)

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. v. V., oud 25 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier 2e kl, z/m., met groot verlof;

Gezien: enz.;

[Tenlastelegging „dat hij als gewoon dienstplichtig marinier 2e kl., „behorende tot de lichting 1947 uit de gemeente Gouda met groot „verlof en als zodanig gevestigd te Gouda op 23 Augustus 1951 te „Doorn, opzettelijk, althans uit onachtzaamheid of nalatigheid niet „heeft voldaan aan de wettiglijk door de Minister van Marine gedane „lastgeving om zich voor opkomst in werkelijke dienst op 23 Augustus 1951 te melden bij de Commandant van de Afdeling Mariniers „te Doorn, niettegenstaande hij omstreeks Juni 1951 de „Aanwijzingen herhalingsoefeningen Augustus 1951” had ontvangen, waar „door hem bekend was dat hij in het tijdvak van 20 tot 25 Augustus „1951 zou worden opgeroepen voor een korte herhalingsoefening „(mobilisatie-oefening)”. — *Red.*]

Post alia:

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

- a. een extract-stamboek van beklagde houdende dat J. v. V., gewoon dienstplichtige der lichting 1947 uit de Gemeente Gouda

op 3 September 1948 als marinier 3e klasse z/m in werkelijke dienst is opgekomen en op 19 Maart 1950 als marinier 2e klasse z/m met groot verlof is vertrokken;

- b. een Afschrift Koninklijk Besluit van 18 Juni 1951, No. 26, houdende o.m. dat in 1951 voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst komen de gewone dienstplichtigen der Zeemacht van de lichter 1947 voor zover zij zijn ingedeeld bij het eerste infanteriebataljon van het korps mariniers; dat de Minister van Marine is belast met de uitvoering van dat besluit;
- c. een exemplaar van de door de Minister van Marine vastgestelde „Aanwijzingen voor de herhalingsoefeningen 1951” houdende o.m. dat aan geadresseerde wordt medegedeeld, dat deze behoort tot een groep van het niet in dienst zijnde personeel van het korps mariniers dat in 1951 voor een korte herhalingsoefening (mobilisatie-oefening) in werkelijke dienst zal komen; dat geadresseerde er thans rekening mede kan houden, dat de oefening zal plaats vinden in de week van 20—25 Augustus 1951; dat de oefening 2 dagen duurt; dat ongeveer drie dagen vóór de dag waarop geadresseerde in werkelijke dienst zal moeten opkomen deze een telegram of een schriftelijke lastgeving tot opkomst ontvangt, waarin eveneens de plaats wordt genoemd waarheen deze zich zal moeten begeven per eerste gelegenheid; dat aan de voet van dat exemplaar een door het Plv. Hoofd van het Bureau Dienstplicht getekende verklaring voorkomt, luidende: „Een kennisgeving gelijkloidend aan deze is aan de Hr. J. v. V., „die bij het eerste infanteriebataljon van het korps Mariniers is „ingedeeld, toegezonden aan het adres: Crabethstraat 41, Gouda „en niet als onbestelbaar terugontvangen”;
- d. een aan J. v. V., Crabethstraat 41, Gouda geadresseerde lastgeving, houdende dat de Minister van Marine geadresseerde gelast zich te melden voor opkomst in werkelijke dienst bij de Commandant van de Afdeling Mariniers te Doorn op 23 Augustus 1951;
- e. een aan voornoemde lastgeving gehechte door het Plv. Hoofd van het Bureau Dienstplicht getekende verklaring, luidende: „Een „lastgeving gelijkloidend aan deze is op 17 Augustus 1951 aan „de Posterijen ter verzending aangeboden en niet als onbestelbaar „terugontvangen”;
- f. een brief van de Commandant van het korps Mariniers, houdende o.m. dat bij de herhalingsoefeningen van het Eerste Infanterie Bataljon van het korps Mariniers de zeemilicien-marinier der 2e klasse J. v. V. niet heeft voldaan aan de oproeping tot opkomst van 23 Augustus 1951;

Overwegende, ten aanzien van het *bewijs* van het te laste gelegde feit:

dat de steller der telastelegging de Krijgsraad te dien aanzien voor een eigenaardig dilemma heeft geplaatst, vermits hij heeft gesteld, dat beklagde niet heeft voldaan aan de wettiglijk door de Minister van Marine gedane lastgeving;

dat het woord „wettiglijk” naar 's Krijgsraads oordeel een qualificatieve, en niet een feitelijke betekenis heeft; dat immers de vraag of die lastgeving wettig is, afhankelijk is van de omstandigheid, dat deze lastgeving berust op een bevoegdheid aan de Minister gegeven bij een wettelijk voorschrift in casu de Dienstplichtwet of daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur, Koninklijke besluiten en Ministeriële beschikkingen;

dat het wettige der gedane lastgeving *feitelijk* had kunnen worden omschreven door vermelding dat die lastgeving krachtens het Koninklijk besluit van 18 Juni 1951, No. 26 was geschied, doch dan in de telastlegging *mede* had behoren te worden vermeld, dat beklaagde bij het eerste infanterie-bataljon van het Korps Mariniers was ingedeeld;

dat nu deze laatste omstandigheid in de telastlegging in het geheel niet is vermeld, de vraag rijst of *op de grondslag der telastlegging* wel kan worden beslist of *bewezen* is dat de door de Minister gedane lastgeving wettiglijk was, terwijl toch *naar aanleiding van het onderzoek ter terechtzitting* is gebleken, dat beklaagde inderdaad bij het eerste infanteriebataljon van het korps Mariniers was ingedeeld en beklaagde inderdaad door de Minister van Marine krachtens het Koninklijk besluit van 18 Juni 1951, No. 26 in werkelijke dienst is geroepen;

dat jurisprudentie en wetenschap het gebruik van qualificaties in de telastleggingen toestaan en zelfs de illusie koesteren, dat de rechter als „ingewijde” krachtens de mystieke kunst der „intuïtie” de wezenskenmerken der feiten kan schouwen en de „essentie” der vormen en ideeën kan aflezen, zodat het brengen van de ter terechtzitting vastgestelde feiten onder de wettelijke *qualificaties* der telastlegging niet reeds subsumeren doch nog steeds bewijzen zou zijn, zij het ook dat jurisprudentie en wetenschap zich in alle mogelijke en onmogelijke, doch voor een niet-ingewijde niet te volgen bochten moeten kronkelen om te *suggereren* dat het *bewijs* van deze toch altijd middels de ter terechtzitting vastgestelde feiten getrokken conclusies betreffende die in de telastlegging vermelde qualificaties mogelijk is, omdat die qualificaties hetzij „voor rechtstreekse waarneming vatbaar zouden zijn”, hetzij „feiten van algemene bekendheid zouden zijn, en geen bewijs behoeven”, hetzij „conclusies van de rechter zouden zijn, welke steunen op een relatie die de rechter bekend is, welke relatie de rechter des te geruster aanvaardt omdat zij van algemene bekendheid is”. (Men zie hieromtrent H.R. 15 Maart 1949, N.J. no. 355 en H.R. 22 Maart 1949, N.J. no. 356, met onderschriften, een en ander betrekking hebbende op qualificatieve telastleggingen betreffende overtreding van art. 22b der Motor- en Rijwielwet — thans art. 26 der Wegenverkeerswet);

dat de Krijgsraad deze capitulatie door jurisprudentie en wetenschap voor *nietige* telastlegging betreurt omdat men de taal ook in — ja juist in — de telastleggingen op eerlijke wijze dient te gebruiken als een instrument voor redelijke verstandhouding en mede-

deling, van zinvolle inlichting en niet als middel tot „zelfuitdrukking” zoals het verderfelijke, romantische jargon van de meeste stellers der telastleggingen dat wil;

dat de Krijgsraad — zij het met tegenzin — jurisprudentie en wetenschap volgend, reeds bij de vraag omtrent het al of niet *bewezen* der te laste gelegde *feiten* zal moeten beslissen omtrent het *wettige* der door de Minister van Marine gedane lastgeving, hoewel de Krijgsraad zich bewust is, dat deze vraag niet meer het *bewijs* daarvan betreft, doch reeds een vooruitgrijpen is op de *subsumptie* der feiten onder de wet;

Overwegende mitsdien dat uit de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende de bescheiden onder c, d, e en f als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „opzettelijk „althans”;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „ALS MILITAIR NIET VOLDOEN AAN EEN WETTIGE OPROEPING „VOOR DE WERKELIJKE DIENST”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde met toepassing van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht een geldboete van *Vijftig Gulden* subsidiair *tien dagen* hechtenis passend wordt geacht . . . [enz. — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 12 Juni 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel Dr W. L. Nolke en Kapitein P. G. van Lierop.
Raadsman: Mr F. Visser te Nijmegen.

KRIJGSRAAD: *Onder een reisorder in de zin van art. 231 Wb.v.Str. is slechts te verstaan een document ten dienste van het internationale verkeer en niet iedere schriftelijke vorm van bevel tot het maken van een reis.*

Militaire detentie opgelegd (mede) terzake van valsheid in geschrift.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *Uitvoerige historische weerlegging van 's Raads oordeel dat een schriftelijk reisbevel niet zou zijn een reisorder in de zin van art. 231 Wb. v. Str. Dit artikel kan i.c. geen toepassing vinden omdat niet ten laste is gelegd dat beklagde het oogmerk had van als echt te (doen) gebruiken (zoals de Krijgsraad reeds had opgemerkt).*

Een burgerarts is, als controlerend geneesheer, ingevolge „Alg. „Dienstaanwijzingen G.D.K.L.” bevoegd tot het geven van zodanige reisopdracht, hetgeen niets te maken heeft met de hier niet ter zake doende vraag, welke de strafrechtelijke gevolgen zijn van het niet

voldoen aan een door een burgerarts gegeven opdracht. Het niet naar zijn onderdeel terugkeren conform zodanige reisopdracht levert een afwezigheidsdelict op.

Militaire detentie kan slechts worden opgelegd indien krachtens het W.M.S.R. gevangenisstraf kan worden uitgesproken en in dit Wetboek komt geen bepaling voor die straf bedreigt tegen het misdrijf, voorzien en strafbaar gesteld in artikel 225 W. v. Str.

Toepassing van artt. 58 en 24 W. v. Str. en oplegging van geldboeten en militaire detentie.

(W.M.S.R. artt. 11, 97; Wb. v. Str. artt. 24, 58, 225, 231)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. W. H., geboren 20 Mei 1929, dienstplichtig korporaal Staf Compagnie C.S.V. te 's-Gravenhage, Nieuwe Frederikskazerne, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij als korporaal, ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet op of omstreeks „14 Februari 1952, althans in of omstreeks de maand Februari 1952, „te Groningen, althans in Nederland, opzettelijk valselijk in een aan „hem, beklaagde, door de arts Boer uitgereikte, dan wel aan zijn „adres afgegeven reisopdracht, zijnde een reisorder, het cijfer 3 van „13 Februari, de datum waarop hij volgens die reisorder bij zijn „onderdeel moest terugkeren, heeft veranderd in het cijfer 5, althans „zo op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen, ter „zake dat hij, beklaagde, alstoen aldaar voormelde reisopdracht, welk „geschrift moest dienen tot bewijs dat hem, beklaagde, door de daarin „genoemde arts was opgedragen dan wel verzocht op een bepaalde „datum naar zijn onderdeel terug te keren, welk geschrift althans „tot bewijs van enig feit moest dienen, met het oogmerk dit geschrift als echt en onvervalst te gebruiken, heeft vervalst door „alstoen aldaar, met voormeld oogmerk valselijk het daarop oorspronkelijk voorkomende cijfer 3 van 13 Februari, de datum waarop hij „volgens die reisopdracht bij zijn onderdeel moest terugkeren, te „veranderen in het cijfer 5, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan;

„2e. dat hij als korporaal, ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, in de maand Februari „1952, alzo in tijd van oorlog, op 13 Februari 1952 niet naar zijn „onderdeel te Oirschot, althans zijn onderdeel in Nederland, is weer- „gekeerd, doch daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onaf- „gebroken afwezig is geweest tot hij op 15 Februari 1952 zich bij „gemeld onderdeel heeft gemeld”;

Overwegende: enz.

Post alia:

Overwegende, ten aanzien van het sub I primair ten laste gelegde, dat dit gedeelte van de telastelegging (hoezeer daarin het element,

dat beklaagde het oogmerk had de vervalste reisorder te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, als ware deze echt en onvervalst of als ware de inhoud daarvan in overeenstemming met de waarheid, ontbreekt) kennelijk doelt op het misdrijf, voorzien in artikel 231 van het Wetboek van Strafrecht;

dat echter onder een reisorder in de zin van artikel 231 van het Wetboek van Strafrecht slechts is te verstaan een document ten dienste van het internationaal verkeer en geenszins iedere schriftelijke vorm van een bevel tot het maken van een reis, zodat, nu niet be- wezen is, dat de in de telastelegging bedoelde reisopdracht was een reisorder in de zin van artikel 231 van het Wetboek van Strafrecht, beklaagde van het hem sub 1 primair ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde sub 1 subsidiair en sub 2 is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, te weten: enz.;

Overwegende dienaangaande, dat een reisopdracht als in casu ver- strekt, is een geschrift, opgemaakt om te dienen tot bewijs, dat de daarin vermelde militair door de daarin genoemde arts is opgedragen om op de daarin vermelde datum naar zijn onderdeel terug te keren;

Overwegende, dat door het gebruik van de door beklaagde ver- valste reisopdracht nadeel kon ontstaan, immers beklaagde deze reis- opdracht als echt gebruikende, zich gedurende twee dagen kon ont- trekken aan het verrichten van militaire dienst;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalifi- ceerd als:

1. „*Valsheid in geschrifte.*”
2. „*Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog ge- pleegd niet langer dan vier dagen durende.*”

Voorzien en strafbaar gesteld bij respectievelijk artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 97 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse. — *Red.*]

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 30 September 1952.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admirals Vos en Brouwer, Luit. Generaal Van der Kroon en Generaal-Majoor Van Voort- huysen (plv.).

(*Zie het vonnis hiervóór*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof met de Krijgsraad van oordeel is, dat het sub 1 primair ten laste gelegde geen strafbaar feit inhoudt nu in dit gedeelte van de telastelegging niet is gesteld, dat beklaagde het

oogmerk had de vervalste reisorder te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, als ware deze echt en onvervalst;

Overwegende, dat het Hof zich echter niet verenigt met de opvatting van de Krijgsraad, dat de in de telastelegging bedoelde reisopdracht niet is een reisorder in de zin van artikel 231 van het Wetboek van Strafrecht, omdat onder het in dit artikel bedoelde stuk slechts zou zijn te verstaan een document ten dienste van het internationaal verkeer, en geenszins iedere schriftelijke vorm van een bevel tot het maken van een reis;

Overwegende, dat eerder het tegendeel moet worden aangenomen daar de reisorder zich heeft ontwikkeld uit de „feuille de route” — „papier indiquant les différents étapes d'une troupe en voyage ou „d'un militaire faisant route isolément” (Grand dictionnaire Uni-, versel du XIX siècle par M. Pierre Larousse, Paris 1872) — een stuk, dat aanvankelijk werd gebezigd als reiswijzer en als grondslag voor de uitbetaling van de „Frais de Route” ook voor alleen reizende militairen van of naar hun garnizoen en voor aan het leger toegevoegde burgerambtenaren van of naar hun standplaats, terwijl o.m. uit de jurisprudentie voor en na 1810, vermeld in „Théorie du Code „Pénal” par Ad. Chauveau et F. Hélie, Bruxelles 1851, blijkt dat daarbij geen sprake was van enige beperking tot reizen van of naar het buitenland;

Overwegende, dat vervalsing van dit papier aanvankelijk geen afzonderlijk delict was doch viel onder valsheid in geschrift in het algemeen, geregeld in artikel 41 titel II 2e Sectie van de Code van 1791 behalve als het doel der vervalsing was het incasseren van „frais de route” waarop men geen recht had, in welk geval het delict „un crime de faux commis sur une pièce de comptabilité intéressant „le trésor public” werd, ten aanzien waarvan uitsluitend de „Cour „spécial de Paris” bevoegd was;

Overwegende, dat het vervalsen van een reisorder eerst sedert 1810 in de Code Pénal (artikel 156) als een afzonderlijk valsheidsdelict werd vermeld, zonder beperking tot vervalsing alléén voor zover dit papier was bestemd tot gebruik in het internationaal verkeer, waarna het bij de totstandhouding [totstandkoming — *Red.*] van ons Wetboek van Strafrecht als afzonderlijk delict werd gehandhaafd. Eveneens zonder opneming van een dergelijke beperking;

Overwegende, dat — nu noch de geschiedenis noch het gebruik daartoe aanleiding heeft — er geen reden is om aan het woord „reis-, order” in artikel 231 van het Wetboek van Strafrecht een dergelijke beperkte betekenis toe te kennen zonder dat de wet daartoe dwingt;

Overwegende naar aanleiding van het gevoerde verweer:

dat ten processe aanwezig is een kaart met het opschrift „Reis-, opdracht” voorzien van het nummer IV (L. form. GD. 7373), inhoudende de verklaring van de controlerende geneesheer, dat die kaart aan beklagde is uitgereikt en dat hij op de ingevulde datum naar zijn onderdeel „kan” terugkeren;

dat, al is die opdracht in weinig militaire vorm gesteld, uit de aan

beide zijden van die kaart gedrukte inhoud, als een geheel beschouwd, voldoende duidelijk blijkt, dat deze kaart is een „reisorder” nl. een opdracht aan de op deze kaart vermelde militair om zich op een bepaald tijdstip naar zijn onderdeel te begeven;

Overwegende, eveneens naar aanleiding van het gevoerde verweer: dat, ingevolge het bepaalde in de „Algemene Dienstaanwijzingen „GDKL” nr 5.001, uitgegeven in Maart 1951, ziek achtergebleven militairen in bepaalde gevallen worden gecontroleerd door een daartoe aangewezen controlerend-geneesheer, als hoedanig een burgercontractarts kan optreden, die, indien hij van oordeel is, dat de door hem gecontroleerde militair in staat is naar zijn onderdeel terug te reizen, de genoemde contrôlekaart (L. form. 7373) moet invullen en daarvan deel IV — de reisopdracht — moet uitreiken aan de betrokken militair;

dat dus ook een burgerarts als controlerend-geneesheer bevoegd is tot het geven van een zodanige reisopdracht en derhalve genoemd deel IV van de door hem ingevulde kaart is een geldige reisorder, hetgeen uiteraard niets te maken heeft met de hier niet ter zake dienende vraag welke de strafrechterlijke gevolgen zijn voor een militair bij het niet voldoen aan een opdracht, door een burgerarts verstrekt;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak in hoger beroep het Hof overigens tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de opgelegde straf;

Overwegende te dien aanzien, dat de straf van militaire detentie slechts kan worden opgelegd, indien krachtens het Wetboek van Militair Strafrecht gevangenisstraf kan worden uitgesproken, en in dat Wetboek geen bepaling voorkomt, die straf bedreigt tegen het misdrijf, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof, toepassende artikel 58 van het Wetboek van Strafrecht, na te melden straffen in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden, waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

[Volgt: veroordeling: ter zake van het onder 1e subsidiair bewezen verklaarde en gequalificeerde misdrijf van „*Valsheid in geschrift*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht, tot een geldboete van *f* 60 (ZESTIG GULDEN) [met toepassing van artikel 24 Wetb. v. Str. — *Red.*], met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van VIJFTIEN DAGEN;

ter zake van het onder 2e bewezen verklaarde en gequalificeerde misdrijf van „*opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog gepleegd, niet langer dan vier dagen durende*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht, tot militaire detentie voor de tijd van VIJFENVEERTIG DAGEN;

Verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 11 September 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr W. Baron Röell; *Leden:* Majoor W. Soeten en Kapitein Mr F. A. Vonk.

Raadsman: Mr F. M. Oberman te Arnhem.

Het opzettelijk niet nakomen van een door de Kroon gegeven dienstvoorschrift: een dpl. soldaat voldoet niet aan de vordering van een maréchaussée 4e klasse, zich te legitimeren.

Militaire detentie v.d.t.v. één maand.

(W.M.S.R. artt. 11 en 135).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. d. V., geboren 9 December 1931, dienstplichtig soldaat „F” compagnie 332e Bataljon Infanterie, gelegerd te Oirschot, beklaagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin van het „Wetboek van Militair Strafrecht, op of omstreeks 15 Juni 1952, „alzo in tijd van oorlog, in de trein tussen Akkrum en Steenwijk, „althans in Nederland opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen „of heeft geweigerd te voldoen aan de eerste vordering van een „militair, behorende tot het wapen der Koninklijke Maréchaussée „(de Maréchaussée der Vierde klasse B. Sijsma) om zich tegenover „deze te legitimeren, alzo alstoen aldaar opzettelijk een zodanig door „Ons [d.i. H. M. de Koningin — Red.] vastgesteld dienstvoorschrift „heeft nagelaten op te volgen, door alstoen aldaar, nadat genoemde „maréchaussée tegen hem, beklaagde, had gezegd: „Legitimeer jij „„je eens”, te antwoorden: „Ik heb niets met jou te maken; jij hebt „„niet eens een streep”, *althans woorden van dergelijke strekking, „geen legitimatiebewijs aan die maréchaussée te tonen en de trein te „verlaten **)*”;*

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

OPZETTELIIK NIET NAKOMEN VAN EEN DOOR DE KROON VASTGESTELD DIENSTVOORSCHRIFT, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 135 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten

*) In het bewezen-verklaarde ontbreken de hier door ons geursiveerde woorden. (Red. M.R.T.)

**) Uit de afgelegde verklaringen blijkt gelukkig dat beklaagde niet ter in de tenlastelegging genoemde plaats (tussen Akkrum en Steenwijk) maar eerst nadat de trein te Steenwijk tot stilstand was gekomen, de trein heeft verlaten. (Red. M.R.T.)

of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Gezien *) behoudens voormelde wetsbepalingen nog de artikelen 1, 11, 61 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van EEN MAAND.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 4 September 1952.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. Lts. ter Zee C. Hendrikse en W. H. de Graaff, Lts. ter Zee le kl. M. J. Vos en J. H. van de Wall.

Raadslieden: Mr W. H. Vermeer en Mr. M. Thoolen.

Verduistering. Voeging van twee strafzaken.

Beklaagde, schipper, gezagvoerder van een duikwerkschip, had aan zijn anker een hoeveelheid wrakgoed opgehaald. Op de vraag van enige burgers, die hem met het klaren van het anker geholpen hadden, gaf hij toestemming om van het wrakgoed mede te nemen wat zij gebruiken konden (hetgeen 475 kg koper blijkt te zijn geweest).

Opzet op de wederrechtelijkheid der toeïgening aangenomen, nu beklagde begrepen moet hebben, dat wat die burgers vroegen, niet iets waardeloos betrof.

Met toepassing van artikel 24 Sr. geldboete opgelegd, nu er geen noodzaak bestaat de op te leggen straf generaal-preventief te laten werken bij de Marine-duikdienst in Nederland.

(Wb. v. Str. artt. 24 en 321.)

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaken van de Fiscaal tegen W. A. H., oud 40 jaren en L. C. C. v. d. P., oud 23 jaren, gerequireerden, laatstelijk vóór de verwijzing

*) De Krijgsraad zal óók wel „gezien” hebben het desbetreffende dienstvoorschrift: het Koninklijk Besluit van 7 Augustus 1950, No. 21 (zie M.R.T. XLIV, blz. 138). Dit dienstvoorschrift had o.i. ook in de tenlastelegging vermeld behoren te zijn. Zie o.a. twee vonnissen van dezelfde Krijgsraad van 12 November 1948 (M.R.T. XLII, blz. 518 en blz. 417). (Red. M.R.T.)

naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als respectievelijk schipper en als stoker 1e klasse bij Hr. Ms. „Mijnendienst” Den Helder,

Gezien: . . . enz.;

Gezien de bevelen tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 11 Augustus 1952 aan de voet van welke stukken door de Fiscaal aan de beklagden wordt ten laste gelegd:

t.a.v. H.:

„dat hij te Hoek van Holland op of omstreeks 20 April 1952 „tezamen en in vereniging met een of meer anderen, althans voor „zich opzettelijk een hoeveelheid van ongeveer 475 kilo kabel, althans een grote hoeveelheid wrakgoed, die hij binnen de territoriale „wateren in de omgeving van de mond van de Nieuwe Rotterdamse „Waterweg had opgehaald en welke aan het Rijk der Nederlanden, „althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde, „en/of zijn medebeklaagde(n) toebehorende goederen hij uit dien „hoofde, althans anders dan door misdrijf onder zich had, weder„rechtelijk zich heeft toegeëigend”;

t.a.v. V. d. P.:

„dat hij . . .” [stemt overeen met tenlastelegging H. — *Red.*];
subsidiar:

„dat hij te Hoek van Holland op of omstreeks 20 April 1952 „tezamen en in vereniging met een of meer anderen, althans voor „zich opzettelijk geholpen heeft om ongeveer 475 kilo kabel, althans „een grote hoeveelheid wrakgoed, die binnen de territoriale wateren „in de omgeving van de mond van de Nieuwe Rotterdamse Water„weg was opgehaald met een duikwerkschip en welke, aan het Rijk „der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklagde „en/of zijn medebeklaagde(n) toebehorende goederen de gezagvoer„der van dat schip uit dien hoofde althans anders dan door misdrijf „onder zich had, van dat schip over te brengen naar een gereed „staande vrachtauto, toen deze gezagvoerder alstoen aldaar zoals hij „begreep, opzettelijk wederrechtelijk als heer en meester over die „goederen beschikte”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat het strafbare feit aan beklagde H. en dat aan beklagde V. d. P. te laste gelegde op dezelfde terechtzitting afzonderlijk zijn aangebracht, doch er tussen die feiten verband bestaat, weshalve de Krijgsraad in het belang van het onderzoek heeft bevolen, dat de voeging alsnog zal plaats vinden;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. W. A. H., oud 40 jaar, als beklagde:

dat hij als chef d'equipage en duikmeester geplaatst bij de „duik„ploeg wrakken” onder commando van de Luitenant ter Zee der 2e klasse K.M.R. Van der Stigchel omstreeks eind Maart of begin April 1952 met die duikploeg voor duikwerkzaamheden rond de monding van de Nieuwe Rotterdamse Waterweg te Hoek van Holland is aangekomen; dat besloten werd allereerst een stel wrakken, gelegen

even buiten die monding binnen de territoriale wateren op de aanwezigheid van springstoffen te onderzoeken; dat dit wrakken van voormalige Duitse mijnenvegers zouden zijn, hetgeen bevestigd werd, doordat zij bij de duikwerkzaamheden van deze wrakken Duitse dieptebommen opvisten, terwijl ook de hele bouw der schepen hierop wees;

dat hij op 18 April 1952 bij deze werkzaamheden bij die wrakken, het anker van zijn schip, de A 950, verspeelde; dat hij ter plaatse een boei op de ankerreep stak en op 19 April met de A 959, een sleepboot tevens duikwerkschip weer uitging, teneinde dat anker te bergen; dat zij op een gegeven ogenblik dat anker niet meer konden indraaien, omdat er wat zwaars aan zat of omdat het vastzat; dat het gelukte dit anker ten dele los te doen schieten en zij toen dat anker tot even onder de oppervlakte van de zee weer konden indraaien; dat er echter nog een deel van het wrak, vermoedelijk van die voormalige Duitse mijnenvegers, aan vast zat; dat hij toen met aan het anker nog steeds dat wrakgoed naar de Berghaven te Hoek van Holland is teruggekeerd;

dat hij na afmeren met behulp van een tweede lier het anker nog iets hogerop heeft kunnen krijgen en hij toen ijzeren T-balken Duitsveegkabeldraad zag, terwijl de rest van het wrakgoed onder water bleef;

dat op 20 April 1952 omstreeks 20.10 de bij hem aan boord dienende stoker V. d. P. met twee burgers bij hem aan boord te Hoek van Holland kwamen en hem voorstelden met behulp van een op de kade gereedstaande vrachtauto het wrakgoed van het anker af te halen, met welk voorstel hij instemde; dat hij tenslotte het anker weer vrij van het wrakgoed heeft kunnen krijgen en heeft kunnen indraaien; dat een der burgers vroeg of deze wat van dat wrakgoed mocht halen; dat hij deze toestemming gaf om datgene eraf te halen, hetgeen deze gebruiken kon; dat hij weet, dat indien zij in dienst van de Koninklijke Marine voorwerpen van waarde ophaalden, deze hetzij aan de Koninklijke Marine hetzij aan de Rijkswaterstaat afgegeven moesten worden, aangezien dergelijke voorwerpen, zeker indien zij afkomstig waren van Duitse mijnenvegers, aan het Rijk der Nederlanden toebehoorden; dat hij zag dat van dat wrakgoed een deel bestaande uit lange slierten op de vrachtauto werd geladen; dat hij van niemand toestemming had, goederen welke door hem in dienst van de Koninklijke Marine waren opgevist van wrakken, waarbij zij aan het werk waren, zich toe te eigenen of als geschenk aan anderen weg te geven; dat hij begreep, dat V. d. P. evenmin een dergelijke toestemming had;

dat bedoeld wrakgoed hem niet toebehoorde en hij begreep, dat dit evenmin aan V. d. P. toebehoorde;

2e. L. C. C. v. d. P., oud 22 jaar, als beklagde: . . . enz.;

Post alia:

5e. P. J. van Swinderen, oud 35 jaar, als getuige-deskundige:

dat hij sedert 27 Januari 1952 waarnemend hoofd is van het

bureau herstelbetalings- en recuperatiegoederen van het Ministerie van Financiën; dat alle goederen, toebehoord hebbende aan de voormalige Duitse weermacht, welke op Nederlands gebied zijn aangetroffen of opgevist, ingevolge het K.B. van 20 October 1944, Stbl. no. E 133 eigendom zijn van de Staat der Nederlanden; dat ingevolge de wet van 24 April 1947 Stbl. No. H 133 alle roerende goederen, welke na 9 Mei 1940 al dan niet rechtmatig in handen zijn overgegaan van de vijand, van rechtswege in eigendom van de Staat der Nederlanden overgaan; dat het bureau herstelbetalings- en recuperatiegoederen voor de Staat der Nederlanden belast is met de verantwoording en verdere afwikkeling van alle hiervoren genoemde soorten goederen; . . . enz.;

Overwegende dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebruikt tegen hem, die haar heeft afgelegd, en niet de verklaring van de een tegen de ander en omgekeerd, ten aanzien van beklaagde H. wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld eraan:

dat hij te Hoek van Holland op of omstreeks 20 April 1952 tezamen en in vereniging met een ander opzettelijk een hoeveelheid van ongeveer 475 kilo kabel, die hij binnen de territoriale wateren in de omgeving van de mond van de Nieuwe Rotterdamse Waterweg had opgehaald en welke aan het Rijk der Nederlanden toebehorende goederen hij uit dien hoofde, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

en ten aanzien van beklaagde V d. P. van het hem primair te laste gelegde, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan:

dat hij te Hoek van Holland op of omstreeks 20 April 1952 tezamen en in vereniging met een ander opzettelijk een hoeveelheid van ongeveer 475 kilo kabel, die binnen de territoriale wateren in de omgeving van de mond van de Nieuwe Rotterdamse Waterweg was opgehaald met een duikwerkschip en welke aan het Rijk der Nederlanden toebehorende goederen zijn medebeklaagde, de gezagvoerder van dat schip uit dien hoofde zoals hij begreep onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende, dat de raadsman van beklaagde H. namens deze als verweer heeft gevoerd, dat voor het misdrijf van verduistering het opzet van de dader op het element der *wederrechtelijkheid* gericht behoort te zijn, hetgeen in casu bij beklaagde niet het geval was, omdat deze het wrakgoed als waardeloos beschouwde en gerechtigd was dit zonder meer vrij te zetten, hetgeen bij duikwerkzaamheden ook steeds zonder meer geschiedde;

Overwegende te dien aanzien:

dat beklaagde zelf ten processe heeft verklaard, dat hij wist, dat indien zij in dienst van de Koninklijke Marine voorwerpen van waarde ophaalden, deze hetzij aan de Koninklijke Marine, hetzij aan de Rijkswaterstaat, afgegeven moesten worden en dat hij van

niemand toestemming had om zich dergelijke goederen toe te eigenen of ze als geschenk aan anderen weg te geven;

dat misdien het verweer staat of valt met de omstandigheid of beklaagde al dan niet heeft weten aannemelijk te maken, dat hij inderdaad niet wist of niet begreep dat de opgeviste kabel een voorwerp van waarde vertegenwoordigde;

dat volgens de Krijgsraad beklaagde dat niet aannemelijk heeft weten te maken, doch de Krijgsraad overtuigd is, dat beklaagde wist of begreep, dat de kabel wel degelijk waarde had en wist of begreep, dat hij niet gerechtigd was daarover zonder toestemming als heer en meester te beschikken;

dat immers V d. P. en Sanders niet als toevallige toeschouwers bij pogingen om het anker te klaren hebben aangeboden om daarbij met hun vrachtauto een handje te helpen of hun dat, nu zij toch met die vrachtauto aanwezig waren, door beklaagde is gevraagd, doch genoemde personen daartoe speciaal op Zondagavond met die vrachtauto van Rotterdam naar Hoek van Holland zijn gekomen;

dat, toen het anker van het wrakgoed vrij was, één der burgers voorts aan beklaagde vroeg of deze *wat* van dat wrakgoed mocht hebben;

dat beklaagde dit *wat* niet heeft opgevat als betrekking hebbende op een waardeloos prul, misschien van enig belang voor een souvenir-jager of ander zonderling, doch wel degelijk op iets, dat materiële waarde vertegenwoordigde, hebbende hij immers op deze vraag geantwoord aan dien burger, dat deze er af mocht halen, hetgeen deze gebruiken kon;

dat hetgeen deze gebruiken kon niet betrof een quantité négligeable, doch een hoeveelheid elektrische kabel van welgewogen, — excusez le peu — 475 kg in slierten van 2—7 meter, welke kabel door Sanders gekeurd op koper waardevol handelsmateriaal was bevonden;

dat beklaagde het nu wel doet voorkomen, dat hij bij deze aanval op de Staatsruif als belangeloos en onwetend toeschouwer heeft gefungeerd, die al lang blij was dat hij het vuilte aan zijn anker kwijt was, doch het niet aan te nemen is, dat beklaagde, die toch fel geïntereiseerd moest zijn naar de aard van het wrakgoed, dat hem zoveel last en moeite had bezorgd, zich daaromtrent in gene dele zou hebben vergewist, doch slechts lijdelijk object was bij deze jutterij en trossensnijderij in optima forma, waarvan werkelijke buitenstaanders zich afvroegen „Gaaf dat allemaal maar zo” en de politie waar-schuwden;

dat het verweer mitsdien wordt verworpen;

Overwegende, dat het bewezene ten aanzien van ieder der beklagden behoort te worden gequalificeerd als:

„MEDEPLEGEN VAN VERDUISTERING”;

Overwegende, dat een geval als het onderhavige zich bij de Marine-duikdienst in Nederland nog niet heeft voorgedaan, hetgeen er op wijst dat de mentaliteit van het personeel bij die dienst op

dit punt gezond is, zodat bij de oplegging van de straf er geen rekening mede behoeft te worden gehouden dat de rechter het personeel van die dienst eens extra duidelijk wil maken door een zware straf, dat hetgeen dat personeel als iets gewoons en normaal beschouwt wél onbehoorlijk en strafwaardig is;

dat, rekening houdende met het bovenstaande en gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van ieder der beklaagden, met toepassing van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht, ten aanzien van beklaagde H. een geldboete ad *f* 150 subsidiair 25 dagen hechtenis en ten aanzien van beklaagde V. d. P. een geldboete ad *f* 100 subsidiair 20 dagen hechtenis passend is; . . . enz.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 31 Juli 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr P. Kapteyn; *Leden:* Kolonel P. J. Molenaar, Luitenant-Kolonel W. L. Nolke.

Raadsman: Mr F. M. Oberman, advocaat te Arnhem.

Door misbruik van zijn invloed als meerdere een mindere overhalen iets te dulden (herhaald verzoek van een officier aan een korporaal-chauffeur om een dienstauto te mogen besturen).

Het Hof vernietigt deze veroordeling, vermits niet (in de tenlastelegging) is gesteld en niet is bewezen, dat hierdoor enig nadeel kon ontstaan.

Met het oogmerk om zich voor bestraffing enz. te vrijwaren, een tijdens deze besturing ontstaan ongeval onthouden aan de kennisgeving van de bevoegde meerdere.

Het Hof acht niet dit, maar het subsidiair ten laste gelegde feit (opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen enz.) bewezen.

Straf: twee maanden militaire detentie ¹⁾.

(W.M.S.R. artt. 11, 132, 138, 139.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. J. A. d. H., geboren 2 April 1925, tijdelijk reserve 2e Luitenant, ingedeeld bij het Navigatiestation „z” te De Lier Z.H., beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd ²⁾:

¹⁾ Wij hebben ons de vraag gesteld, hoe deze aan een officier opgelegde militaire detentie zal zijn ondergaan. (Red. M.R.T.)

²⁾ De hier door ons gecursiveerde gedeelten komen in de bewezen-verklaring van de Krijgsraad niet voor; zie echter de achter het vonnis afgedrukte sententie van het H.M.G. (Red. M.R.T.)

„dat hij als tweede luitenant, ingedeeld bij de Koninklijke Land-
 „macht, *althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 12*
 „April 1952 te Appingedam, *althans in Nederland*:

„(1) door misbruik van zijn invloed als meerdere, immers als
 „tweede luitenant, tegenover de mindere, de korporaal J. ten Hoor,
 „deze heeft overgehaald om hem, beklaagde, de besturing van het
 „militair voertuig LSK 1059, type bestelwagen, waarvan genoemde
 „korporaal de aangewezen chauffeur was, over te geven, *dan wel*
 „*te dulden dat hij, beklaagde, de besturing van dit motorvoertuig*
 „*over nam*, om daarmee op een of meer wegen in de omgeving van
 „Appingedam te rijden, *althans met overschrijding van zijn be-*
 „*voegdheid of in een aangelegenheid, die vreemd is aan de belangen*
 „*van de dienst, genoemde korporaal alstoen en aldaar heeft bevolen*
 „*hem de besturing van het gemelde motorvoertuig over te geven, en*
 „*daarmede op hierboven aangegeven plaats te rijden;*

„(2) *primair*:

„met het oogmerk om zich voor bestraffing, terechtwijzing of
 „afkeuring te vrijwaren *of de onder (1) genoemde korporaal Ten*
 „*Hoor aan een onverdiende bestraffing, terechtwijzing of afkeuring*
 „*bloot te stellen*, aan de kennisneming van zijn commandant, dan
 „wel enige andere bevoegde meerdere heeft onthouden, dat hij op
 „12 April 1952 met het onder (1) vermelde motorrijtuig waarvan hij
 „de besturing van de voor dit motorrijtuig aangewezen chauffeur,
 „de meergenoemde korporaal J. ter Hoor had overgenomen, in een
 „berm naast de weg was gereden, zodat dit motorrijtuig met een
 „takelwagen daaruit getrokken moest worden;

„*subsidiair* ³⁾:

„*na het overnemen van de besturing van het onder (1) omschreven*
 „*motorrijtuig en na met dit motorrijtuig in een wegberm te zijn*
 „*gereden, zodat dit motorrijtuig met een takelwagen daaruit moest*
 „*worden getrokken, opzettelijk heeft nagelaten aan zijn commandant*
 „*althans de tot het in ontvangst nemen van meldingen betreffende*
 „*verkeersongevallen met militaire voertuigen bevoegde overheid om-*
 „*trent dit verkeersongeval een mededeling te doen welke hij van*
 „*ambtswege moest doen, of waarvan de verzwijging het belang van*
 „*de dienst of van de Staat kon schaden;*

„*meer subsidiair*:

„*op of omstreeks 12 en 13 April 1952 te Appingedam, althans in*
 „*Nederland, in tijd van oorlog, na op 12 April 1952 te Appingedam*
 „*of in de omgeving daarvan onbevoegd in de plaats van de aange-*
 „*wezen bestuurder, een militaire auto bestuurd te hebben en daar-*
 „*mede zonder noodzaak van een weg afgereden te zijn, zodanig dat*
 „*die auto door een takelwagen geborgen moest worden, heeft nage-*
 „*laten, met grof verzuim van zijn meldingsplicht in deze, van dit*
 „*ongeval onder genoemde omstandigheden mededeling te doen aan*

³⁾ Het H.M.G. (zie de hierachter afgedrukte sententie) verklaarde het
 primaire niet, het subsidiaire wèl bewezen. (Red. M.R.T.)

„zijn commandant en/of aan de tot het inontvangstnemen van „meldingen betreffende verkeersongevallen met militaire voertuigen „bevoegde overheid, zulks waar dit immers een mededeling betrof „die van ambtswege gedaan had moeten worden of waarvan de ver- „zwijging het belang van de dienst of van de Staat kon schaden”;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard, dat hij op 12 April 1952 als reserve 2e Luitenant in werkelijke dienst was en ingedeeld bij het Navigatiestation „G” te Appingedam; dat hij alstoen aldaar des middags een ronde-convooi maakte met een militaire LSK auto, type bestelwagen, waarvan korporaal Ten Hoor de aangewezen chauffeur was; dat hij des morgens van die dag aan korporaal Ten Hoor had gevraagd, de besturing te mogen overnemen, hetgeen genoemde korporaal geweigerd had; dat hij wel wist, dat deze korporaal gezegd verzoek niet mocht toestaan; dat hij tijdens voormelde ronde opnieuw hetzelfde verzoek tot de korporaal heeft gericht; dat hij achteraf wel begrepen heeft, dat de korporaal dit herhaald verzoek niet durfde weigeren, omdat hij, beklaagde, zijn meerdere was; dat korporaal Ten Hoor zich in ieder geval liet overhalen en hem, beklaagde, de besturing heeft overgegeven om met voornoemd motorrijtuig op een recht stuk weg in de omgeving van Appingedam te rijden;

Overwegende, dat beklaagde voorts zakelijk heeft verklaard dat hij op voormelde tijd en plaats met de gezegde militaire bestelwagen in de berm van de weg is gereden, zodanig dat deze met een takelwagen daaruit moest worden getrokken; dat hij heeft nagelaten het voorgevallene aan zijn commandant of de bevoegde overheid te melden, daar hij het gebeurde niet als een echt verkeersongeval zag dat hij verplicht was te melden;

Overwegende, dat Jan ten Hoor, als getuige zakelijk heeft verklaard en zijn verklaring met de eed heeft bevestigd, dat hij op 12 April 1952 een ronde moest rijden als daartoe aangewezen chauffeur van een militair voertuig, LSK 1059, type bestelwagen, over de wegen in de omgeving van Appingedam; dat tijdens deze rit beklaagde als officier van piket naast hem in de cabine zat; dat beklaagde hem 's morgens reeds gevraagd had de besturing te mogen overnemen, hetgeen hij aan beklaagde had geweigerd; dat beklaagde des middags wederom hetzelfde verzoek deed, hetgeen hij, getuige, aan beklaagde als luitenant niet heeft durven weigeren en het toen maar heeft goedgevonden; dat hij toen aan beklaagde het stuur heeft overgegeven en deze met de wagen in de berm langs de weg is gereden en het niet mogelijk bleek het voertuig weer op eigen kracht uit de berm op de weg te krijgen en met een takelwagen uit de berm is getrokken; dat beklaagde hem daarop zei, dat hij het voorgevallene moeilijk aan de commandant van het Navigatiestation „G” kon vertellen, omdat hij officier was en misschien nog „beroeps” zou worden; dat hij op 13 April 1952 van beklaagde vernam, dat deze nog niet het voorgevallene aan de commandant had gemeld; dat hij dit op 14 April 1952 persoonlijk heeft gerapporteerd, na zich

ervan te hebben overtuigd, dat de melding door beklagde toen nog niet was geschied;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht [zie de niet-gecursiveerde gedeelten der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

a. *als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover een mindere, deze overhalen iets te dulden, waaruit enig nadeel kan ontstaan;*

b. *als militair, met het oogmerk om zich voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere;*

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 138 en 139 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden — *Red.*].

Het Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 7 October 1952.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraals Vos en Brouwer, Luitenant-Generaal Van der Kroon en gep. Generaal-Majoor Van Voorthuijsen (plv.).

Raadsman: Mr W. J. van Es.

(Zie het hiervóór afgedrukte vonnis.)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal [concluderend tot wijziging van de opgelegde straf in gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden met ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, met last tot onmiddellijke gevangenneming van beklagde — *Red.*];

post alia [w.o. vrijspraak sub (2) primair — *Red.*];

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd:

(a) onder (1), met dien verstande [conform vonnis — *Red.*];

(b) onder (2) subsidiair;

Overwegende, dat het onder (1) bewezenverklaarde, waar niet is gesteld en bewezen, dat door beklagde's handelwijze enig nadeel kon ontstaan, niet oplevert enig feit, in enige wettelijke strafbepaling strafbaar gesteld, zodat beklagde moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het onder (2) subsidiair bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid ene mededeling te doen die hij van ambtswege doen moest of waarvan de verzwijging het belang van den dienst of van den Staat kan „schaden”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet is bewezen hetgeen aan beklagde onder (1) meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven is bewezen verklaard zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat, nu het onder (2) subsidiair ten laste gelegde is bewezen, een onderzoek naar het onder (2) meer subsidiair ten laste gelegde achterwege moet blijven; [volgt: veroordeling tot 2 maanden militaire detentie — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonis van 2 October 1952.

President: Majoor Mr O. A. H. J. W. H. Stradmeijer; *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en Kapitein Mr F. A. Vonk;
Raadsmans: Mr E. H. Engelkens, advocaat te Nijmegen.

Slapen als schildwacht op post; deel uitmakende van een dubbel-post tijdens oefeningen in België in slaap gevallen. Militaire detentie.

(W.M.S.R. artt. 11 en 129.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad tegen W.C.K., geboren te Amsterdam, 15 October 1931, wonende te Sijbekarspel B. 81, dienstplichtig soldaat „A”-cie, 321e Gardebat. Fuseliers „Prinses Irene” v/h 32e Regiment Infanterie te Grave, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat beklagde is ten laste gelegd ¹⁾:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin der wet*, in de nacht van 12 op 13 Juni 1952 in de omgeving van Leopoldsborg, *althans in België*, terwijl hij wachtpost was en deel uitmaakte van een dubbel-post, *althans behoorde tot enige wacht*, in slaap is gevallen, zulks terwijl het tijd „van oorlog was”;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard, dat hij als dienstplichtig soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht in de nacht van 12 op 13 Juni 1952 in de omgeving van

¹⁾ In de bewezenverklaring ontbreken de hier door ons gecursiveerde woorden. (Red. M.R.T.)

Leopoldsburch in België in slaap is gevallen terwijl hij behoorde tot een wachtpost en deel uitmaakte van een dubbelpost;

Overwegende, dat een proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 19 Augustus 1952 opgemaakt en ondertekend door W. Terpstra en W. L. Boersma, beiden vaandrig der Fuseliers en ingedeeld bij de „A”-compagnie 321e Gardebataljon Fuseliers „Prinses Irene”, 32e Regiment Infanterie, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring aan verbalisanten van J. ter Meer, dat hij tijdens de oefening „Uilen-„spiegel” in de nacht van 12 op 13 Juni 1952 wachtcommandant was; dat hij constateerde bij de aflossing van een dubbelpost, dat beide soldaten die deze wacht hadden betrokken sliepen;

dat beklagde een van deze beide soldaten was;

Overwegende [bewezen-verklaring; zie tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting „niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Post alia:

Veroordeelt beklagde tot militaire detentie voor de tijd van: één maand.

NASCHRIFT ¹⁾).

De Krijgsraad qualificeert het bewezen-verklaarde feit, met name het „behoren tot een wachtpost en deel uitmaken van een dubbelpost” als plichtsverzaking van een schildwacht. Het wil mij voorkomen, dat de tenlastelegging, in het bijzonder de hierboven geciteerde woorden, deze qualificatie niet kunnen dragen. Een schildwacht immers is een militair die „met geweer of getrokken zijdgeweer gewapend of van een door Ons vast te stellen kenteken „voorzien” op post of uitkijk is gesteld. De tenlastelegging vermeldt dit element niet, geeft zelfs niet aan dat de steller een schildwacht bedoeld heeft.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 11 September 1952.

President: Majoor Mr T. J. Kramer; *Leden:* Kapiteins Chr. Marchand en Mr Th. A. Hoog;

Raadsman: Mr H. Bergé.

Door een samenweefsel van verdichtsels zich tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken.

Beklaagde had een bijzondere permissie bekomen door een (eigenhandig en valselyk opgesteld) briefje te tonen, inhoudende een uitnodiging tot bijwoning van het gouden huwelijksfeest zijner grootouders.

Na ommekomst van deze bijzondere permissie bleef beklagde nog

¹⁾ Zie ook mijn naschrift bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 25 October 1950 (M.R.T. XLIV, blz. 314).

ongeveer twee etmalen opzettelijk ongeoorloofd afwezig. Deze nieuwe afwezigheid is echter niet aan beklagde ten laste gelegd.

„Tijd van oorlog” omdat de oorlog met Japan (formeel) nog voortduurt (voortduurde).

(W.M.S.R. art. 101; Wb. v. Str. art. 87)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W.A.G., geboren 3 Februari 1931, dienstplichtig soldaat 1e klasse bij het Korps Commandotroepen, geleverd in de Engelbrecht van Nassaukazerne te Roosendaal, beklagde;

Overwegende dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de „103e Commando Compagnie van het Korps Commandotroepen te „Roosendaal, *in ieder geval als militair*, op 18 Juli 1952 te Roosendaal opzettelijk bedriegelijk en listiglijk een verzoekschrift bij zijn „Commandant heeft ingediend tot het bekomen van een dag vrij van „dienst voor het bijwonen van het gouden huwelijksfeest van zijn „grootouders en bij dit verzoekschrift opzettelijk listiglijk en bedriegelijk heeft bijgevoegd een door hem, beklagde, tot dat doel „opzettelijk eigenhandig valselijk en in stijd met de waarheid opgestelde geschreven en ondertekend briefje van ongeveer de navolgende inhoud: „Beste Wim, Hiermede nodigen wij je uit voor ons „50-jarig huwelijksfeest op 18 Juli 1952. Je Grootouders”, zijnde in „werkelijkheid van zodanige uitnodiging van zijn, beklagdes Grootouders geen sprake en evenmin van een gouden huwelijksfeest, door „welke listige kunstgreep en/of samenweefsel van verdichtelsels hij, beklagde, het hem gevraagde verlof heeft bekomen, waarna hij op „18 Juli 1952 te ongeveer 18.30 uur zijn te Roosendaal geleverd „onderdeel heeft verlaten en alzo sedertdien opzettelijk, *althans door „zijn schuld*, van zijn onderdeel ongeoorloofd afwezig is geweest en „gebleven, tot dat hij zich op 22 Juli 1952 te omstreeks 16.15 uur bij „zijn onderdeel heeft teruggemeld [Zondagavond 20 Juli 1952 *)]”;

Overwegende enz.;

Post alia:

Overwegende, dat, zoals ook door beklagdes verdediger naar voren is gebracht, beklagde tot 20 Juli 1952 en wel tot op het ogenblik, waarop hij per laatste reisgelegenheid bij zijn genoemd onderdeel terug had kunnen zijn, afwezig is geweest tengevolge van een aan beklagde, op grond van bovenomschreven verzoek, ten onrechte verleend verlof; dat evenwel evengoemd door beklagde verkregen verlof op Zondag 20 Juli 1952 expireerde, zodat, toen beklagde op Zondagavond het plan opvatte niet meer naar zijn onderdeel terug te

*) De in deze tenlastelegging door ons gecursiveerde woorden komen in de bewezen-verklaring niet voor; de tussen [] geplaatste, in de tenlastelegging niet voorkomende woorden werden in de bewezen-verklaring toegevoegd.
(Red. M.R.T.)

keren, een nieuwe opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van beklagde aanving, welke eindigde op 22 Juli 1952 te omstreeks 16.15 uur;

dat aan beklagde echter slechts is ten laste gelegd ongeoorloofde afwezigheid, ontstaan door toepassing van een listige kunstgreep en/of samenweefsel van verdichtsels; dat beklagde inderdaad zich door een listige kunstgreep tijdelijk aan zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken; dat echter deze onttrekking slechts geduurd heeft tot het moment, waarop hij Zondag 30 Juli 1952 wederom bij zijn onderdeel aanwezig had behoren te zijn; dat de daarop gevolgde nieuwe opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, welke geduurd heeft tot 22 Juli 1952, omstreeks 16.15 uur, niet aan beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat, waar de oorlog tussen Nederland enerzijds en Japan anderzijds voortduurt, totdat deze formeel een einde neemt, ten tijde, in de telastelegging genoemd, tijd van oorlog aanwezig was;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen [volgt: bewezenverklaring — zie tenlastelegging. — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Als militair zich opzettelijk door een samenweefsel van verdichtsels tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken, gedurende korter dan vier dagen, gepleegd in tijd van „oorlog*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 j° 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, waarbij de Krijgsraad in het bijzonder overweegt, dat beklagde reeds krijgstuuchtelijk te dezer zake is gestraft met 14 dagen streng arrest, terwijl hij zich, blijkens verklaring van getuige Kapitein R. J. v. d. Graaff, heeft gerehabiliteerd als een bruikbaar soldaat en Kapitein R. J. v. d. Graaff heeft verklaard dat het voor beklagde zeer goed zou zijn als hij onder dienstleiding blijft, zodat hij het zeer op prijs zou stellen indien beklagde met zijn onderdeel naar Suriname zou kunnen vertrekken, welk vertrek in de tweede helft van September plaats zal hebben. . . . [enz., volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden, voorwaardelijk, proeftijd twee jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

(1) *De Krijgsraad is van oordeel — daarbij, zoals het vonnis zegt, het betoog van de Raadsman volgende — dat na ommekomst van de*

valselijk verworven buitengewone permissie een (nieuwe) opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid aanving, welke eindigde bij beklaagdes terugmelding bij zijn onderdeel. Deze zienswijze lijkt mij juist. De vraag is echter, of deze (nieuwe) opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid niet uit de tenlastelegging te halen was. Als de Krijgsraad nu eens het in de tenlastelegging voorkomende woord „alzo” bij de bewezenverklaring had laten vallen, zou men dan niet met enige toefelijkenheid de voortgezette handeling van deze twee afwezigheidsdelicten (want een voortgezette handeling zou het immers hebben opgeleverd) genoegzaam tenlastegelegd kunnen achten? Toegegeven dat het tijdstip van het einde van de valselijk verworven permissie, tevens tijdstip van begin van de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, niet vermeld is, doch als de Krijgsraad scherpe afbakening van dit tijdstip *conditio sine qua non* achtte¹⁾, had m.i. ook het misdrijf van artikel 101 niet-bewezen moeten zijn verklaard. Te dien aanzien luidde de tenlastelegging immers dat het feit eindigde op 22 Juli 1952 te omstreeks 16.15 uur en dat was, gelijk de Krijgsraad uitmaakte, niet juist. Nu de Krijgsraad daar overheen meende te mogen stappen, zou hij m.i. ook over het in het midden gelaten tijdstip van overgang van het ene misdrijf in het andere heen hebben kunnen stappen.

Al met al ware het beter geweest wanneer de Auditeur-Militair aan de duur van de afwezigheid een „althans” had gewijd, waardoor hij de Krijgsraad had kunnen besparen om 's Auditeurs pen te hanteren en in de bewezen-verklaring de tenlastelegging aan te vullen. Dan had de (in het uitsluitend opzettelijke delict van artikel 101 overbodige) „althans” ten aanzien van culpose afwezigheid achterwege kunnen blijven.

(2) De Krijgsraad brengt in de qualificatie tot uitdrukking, op welke schakering van de in de artikelen 97—100 beschreven misdrijven de strafmaat terugslaat. Het wil mij voorkomen dat zulks niet nodig is: de aanhef van artikel 101 heeft nl. uitsluitend het oog op de schakering van de strafmaat, niet op de qualificatie van het misdrijf²⁾. Ik meen voor deze opvatting steun te vinden in de omstandigheid dat artikel 101 zèlf een schakering, namelijk „tijdelijk of „voorgoed”, inhoudt. Voegt men hier nog een schakering op grond van de artikelen 97—100 aan toe, dan ontstaat een cumulatie, gelijk zulks dan ook in bovenstaand vonnis het geval is, namelijk „tijdelijk „... gedurende korter dan vier dagen”. In bovenstaand vonnis is deze cumulatie nog niet erg storend; aanmerkelijk minder elegant zou een geval zijn dat, volgens het door mij bestreden systeem, de qualificatie

¹⁾ Hetgeen op zich zelf juist schijnt.

²⁾ Als door mij verdedigd: Vonnis Zeekrijgsraad Soerabaja van 19 September 1939 (zie Sententie H.M.G. v. N.I. van 10 November 1939) M.R.T. XXXV, blz. 589 (speciaal 591); als het afgedrukte vonnis: Vonnis Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch van 12 Februari 1935 (zie Sententie H.M.G. van 29 Maart 1935) M.R.T. XXXI, blz. 138 (speciaal 140).

„voorgoed . . . met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienst-„verplichtingen te onttrekken” zou moeten dragen.³⁾

Een nadeel van mijn opvatting is, dat artikel 101 zelf niet onderscheidt in „tijd van vrede” en „tijd van oorlog”, zodat deze factor buiten de qualificatie zou komen te vallen. Men zou in de merkwaardige systematiek van artikel 98⁴⁾ vrijheid kunnen vinden om deze factor tòch weer aan de qualificatie van artikel 101 toe te voegen; wil men dat niet, dan zullen de (straf-)overwegingen van het vonnis deze omstandigheid kunnen belichten.

(3) De Krijgsraad overweegt dat (in het tijdvak 18-22 Juli 1952) „tijd van oorlog” aanwezig was, aangezien de oorlog tussen Nederland enerzijds en Japan anderzijds voortduurt totdat deze formeel een einde neemt. Het Hoog Militair Gerechtshof overwoog in een sententie van 21 October 1952⁵⁾ dat „op 28 Mei 1952 de oorlog tussen „Nederland en Japan formeel beëindigd werd en Nederland (toen) „met geen enkele mogendheid meer in oorlog was”. Waarom niet, zoals in het hierna opgenomen vonnis, „tijd van oorlog” gebaseerd op de toestand van oorlogsgevaar, zoals deze term in 's Lands wetten voorkomt?

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 29 October 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; Leden: Majoor A. Klapwijk en Kapitein A. A. M. Delplace.

Toepassing van artikel 23 Wegenverkeersreglement op militair vervoer, nu dit artikel geldend is op grond van het K.B. van 26 Juli 1952 ter uitvoering van het nieuwe artikel 45 Wegenverkeerswet. Weliswaar is dit Besluit in werking getreden op 7 Augustus 1952, terwijl het gewijzigde artikel 45 Wegenverkeerswet van kracht werd op 9 Augustus 1952, doch de Krijgsraad neemt niettemin aan dat dit K.B. verbindend is, nu het steunt op een eerder tot stand gekomen (zij het later in werking getreden) wet.¹⁾

Ten tijde van het begaan van het feit (2 September 1952) gold de toestand van „oorlogsgevaar”, zoals dit woord in 's Lands wetten voorkomt, en zulks op grond van het K.B. van 10 April 1939.²⁾

(W.V.W. art. 45)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad tegen H.T.S., geboren te Rotterdam, 19 December 1931, wonende te 's-Gravenhage,

³⁾ Artikel 100 biedt andere voorbeelden.

⁴⁾ Zie mijn naschrift in M.R.T. XLV, blz. 350.

⁵⁾ Wij hopen deze sententie eerlang te publiceren. De hier bedoelde overweging in die sententie had niet op „tijd van oorlog” maar op „de huidige „oorlog” betrekking.

¹⁾ Zie M.R.T. XLV, blz. 560/561.

²⁾ Zie P. W. Oosterhoff in M.R.T. XLV, blz. 73 v.

Paul Gabriëlstraat 36, dienstplichtig soldaat 1e klasse bij het Regiment Zware Luchtdoelartillerie „Ypenburg” Administratieve-Batterij, gelegerd Koudenhornkazerne te Haarlem, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende dat beklaagde is ten laste gelegd ³⁾:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat 1e klasse bij het Regiment Zware Luchtdoelartillerie „Ypenburg”, op 2 September 1952 te Aalsmeer, als bestuurder van een militair motorrijtuig, gekentekend 57235, daarmede rijdende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Stommeerweg, komende uit de richting Aalsmeer *zich zodanig heeft gedragen dat de veiligheid op de weg in gevaar werd gebracht, immers* bij het inhalen van een ter rechterzijde van de weg rijdende wielrijder *zich onvoldoende overtuigd heeft of dat met het oog op een voor hem ter linkerzijde van die weg geparkeerd motorrijtuig mogelijk was, althans* onvoldoende aandacht heeft geschonken aan zich eventueel aan de linkerzijde van de weg bevindende obstakels, met het gevolg dat hij, na genoemde wielrijder te hebben ingehaald, *de geparkeerde auto reeds te dicht was genaderd om deze nog te kunnen ontwijken, in elk geval* onvoldoende naar rechts is uitgeweken en een aanrijding met genoemd stilstaand motorrijtuig ontstond”;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als soldaat 1e klasse in werkelijke dienst was bij het Regiment Zware Luchtdoelartillerie „Ypenburg”, op 2 September 1952 te Aalsmeer, als bestuurder van een militair motorrijtuig, gekentekend 57235, daarmede reed over de verkeersweg, de Stommeerweg, komende uit de richting Aalsmeer en gaande in de richting Leimuiden; dat hij toen, terwijl hij met een snelheid van ongeveer 50 kilometer per uur reed, een voor hem gezien aan de rechterzijde in dezelfde richting als hij rijdende, wielrijder inhaalde en voorbijreed; dat op dat moment op ongeveer 15 meter vóór hem aan de voor hem gezien linkerzijde van de weg een vrachtauto stond geparkeerd, met de voorzijde in de richting Aalsmeer; dat hij na genoemde wielrijder te zijn voorbijgereden naar rechts uithaalde en de links staande vrachtauto paseerde; dat hij tijdens dit passeren merkte, dat de door hem bestuurde auto in aanraking kwam met de geparkeerde vrachtauto; dat hij onmiddellijk is gestopt en na te zijn uitgestapt, zag, dat laatstgenoemd motorrijtuig aan de linkerzijde ernstig was beschadigd;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Overtreding van het eerste lid van artikel 23 van het Wegenverkeersreglement*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 j^o 23 van het Wegenverkeersreglement;

³⁾ In de bewezen-verklaring ontbreken de hier door ons gecursiveerde gedeelten. (Red. M.R.T.)

Overwegende met betrekking tot beklaagdes strafbaarheid, dat ten tijde van het plegen van het telastegelegde feit het door beklaagde bestuurde motorrijtuig gebezigd werd ten behoeve van de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat blijkens het Koninklijk Besluit dd. 10 April 1939, Staatsblad 181, welk besluit op 2 September 1952 van kracht was, oorlogsgevaar in de zin waarin dat woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig is, zodat op laatstvermeld tijdstip artikel 45 van de Wegenverkeerswet van toepassing was;

Overwegende, dat krachtens artikel I van het Koninklijk Besluit dd. 26 Juli 1952, S. 431, houdende vaststelling van nadere regelen ter uitvoering van artikel 45 van de Wegenverkeerswet, in geval van oorlogsgevaar onder meer artikel 23 van het Wegenverkeersreglement geldt ten aanzien van motorrijtuigen, gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten;

Overwegende, dat dit Koninklijk Besluit, krachtens het gestelde in artikel II daarvan en gelet op de datum van uitgifte van het Staatsblad, waarin het is geplaatst, met ingang van 7 Augustus 1952 in werking is getreden;

Overwegende, voorts, dat artikel 45 van de Wegenverkeerswet, zoals dit thans luidt, is vastgesteld bij de wet van 23 Juni 1952, S. 357, doch deze wet blijkens het gestelde in artikel II daarvan, voor wat betreft deze wijziging, in werking is getreden op 9 Augustus 1952, derhalve twee dagen na het van kracht worden van het in de voorgaande overweging genoemd Koninklijke Besluit;

Overwegende, dat de Krijgsraad niettemin van oordeel is dat dit Koninklijk Besluit op het tijdstip van het plegen van het telastegelegde feit verbindend was, nu dit steunt op een eerder dan dit Koninklijk Besluit tot stand gekomen wet, welke vóór bedoeld tijdstip in werking was getreden;

Overwegende, derhalve, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die beklaagdes strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van diens straflijst reeds ter zake van voormeld strafbaar feit krijgstuuchtelijk is gestraft met zeven dagen verzwaard arrest;

Post alia:

Veroordeelt beklaagde tot betaling van een geldboete van *tien gulden*, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van *vijf dagen*;

Beveelt, dat deze straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op *één jaar* bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende

onder artikel 2, Nos. 2—6 van die Wet, heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad lost in dit vonnis wel de puzzle op van het uitvoeringsbesluit van artikel 45 Wegenverkeerswet, hetwelk eerder in werking trad dan het vader-artikel zelf, waarvan het een afkomeling was. Niet echter gaat de Krijgsraad in op de vraag hoe het staat met de concurrentie van het toen nog geldende dienstvoorschrift militair verkeer (hetwelk het voorval als misdrijf bestempelde) en artikel 45 W.V.W. j° het uitvoeringsbesluit, hetwelk het voorgevallene als overtreding qualificeerde (zie M.R.T. XLV, blz. 712 v.).

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Luchtmacht West.

Vonnis van 17 September 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Drs P. V. H. J. Hamburg en Kapitein Mr R. B. Lewis.

Oplichting (bewegen tot het tenietdoen van een inschuld) door, bij huur van een auto waarbij de huur berekend zal worden aan de hand van de volgens de kilometerteller gereden kilometers, tijdens gedeelten van ritten de kilometerteller buiten werking te stellen.

De Krijgsraad verandert in de beschikking tot verwijzing het woord („Verwijst naar de Krijgsraad te Velde voor de) Landmacht” in „Luchtmacht”, door welke verandering beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE LUCHTMACHT WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. M. d. R., geboren 31 October 1929, korporaal bij de Legerluchtmacht Nederland „A” Squadron, gelegerd Walaardt Sacrékamp te Huis ter Heide, beklagde,

Gezien enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als militair in werkelijke dienst bij het in het Walaardt „Sacrékamp te Huis ter Heide in de gemeente Zeist gelegerde „„A” Squadron van de Legerluchtmacht Nederland, in elk geval als „militair in werkelijke dienst bij het Wapen van de Militaire Lucht-„vaart, op verschillende tijdstippen in Mei 1952 in de gemeente Zeist, „met het oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoor-„delen, door listige kunstgrepen — hij had nl. van de te Zeist ge-„vestigde garage-houder C. D. den Boggende uit diens garage op „genoemde tijdstippen telkens tegen de prijs van 16 cent per kilo-„meter een auto gehuurd op de voorwaarde, dat voor de telling van „het door hem, d. R., iedere keer ingevolge die huur met die auto te „rijden aantal kilometers de aan die auto gemonteerde kilometerteller

„zou worden gebruikt, doch had dan, wanneer hij vervolgens op elk „dier tijdstippen met die auto vanuit die garage reizen van ver- „scheidene kilometers maakte iedere keer op zo'n reis over geruime „afstand bedriegelijk die kilometerteller uitgeschakeld, altijd even- „wel zorg er voor dragend bij zijn terugkeer in die garage, waar hij „dan met C. D. den Boggende de huurschuld van die auto moest afrekenen, die kilometerteller bijtijds weer te hebben ingeschakeld, „zodat die kilometerteller na elk dier ritten een geringer aantal kilo- „meters dan hij, d. R., met die auto in feite had gereden aanwees n „zodat derhalve alsdan door deze listige leugenachtige onrechtmatige „manipulaties met die kilometerteller in strijd met de waarheid, zijn, „d. R.'s, uit de huur van die auto voortvloeiende schuld, aan C. D. „den Boggende geringer voorkwam dan die schuld in feite was, deze „C. D. den Boggende heeft bewogen tot het op elk dier data aldaar „ontvangen als volledige kwijting van de door hem, d. R., alsdan „voor de huur van die auto verschuldigde huursom, van betaling van „slechts een gedeelte van de door hem, d. R., alsdan verschuldigde „huursom in elk geval tot het teniet doen van een inschuld”;

Overwegende enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Post alia:

dat hij, terwijl hij genoemde auto als huurder onder zijn berusting had, op 9 Mei 1952 de kilometerteller daarvan, door onderweg een schroef los te draaien, tijdelijk buiten werking heeft gesteld en hij vervolgens in deze toestand met die auto heeft gereden van Soestduinen over Zeist naar Driebergen en Austerlitz, en terug over Zeist naar Soestduinen; dat hij, kort voordat hij, van zijn ritten terugkerende, op meergenoemde data de garage Van den Boggende te Huis ter Heide, gemeente Zeist, naderde om de auto bij hem in te leveren, dan die door hem tijdelijk uitgeschakelde kilometerteller weer in zijn normale toestand terug bracht; dat hij op deze wijze bereikte, dat die kilometerteller telkens op ieder der hiervoor door hem genoemde data, in strijd met de waarheid, een aanmerkelijk geringer aantal door hem met die auto gereden kilometers aangaf, dan hij in werkelijkheid daarmee gereden had; dat dit tot gevolg had, dat Den Boggende de door hem, beklagde, aan Den Boggende te betalen huurkosten veel lager rekende dan beklagde hem in werkelijkheid verschuldigd was; enz.;

Overwegende, dat als getuige ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Cornelis Dirk den Boggende:

dat hij een garagebedrijf in Huis ter Heide, gemeente Zeist heeft; dat hij op 9, 12 en 13 Mei 1952 een personenauto, gekenmerkt L 12317 heeft verhuurd aan de korporaal C. M. d. R.; dat hij met hem overeen kwam, dat d. R. voor de huur van deze auto 16 cent per afgelegde kilometer zou betalen; dat bij het vaststellen van het aantal door hem gereden kilometers, zou worden afgegaan op de stand van

de in de aan hem verhuurde auto aanwezige en normaal werkende kilometerteller; dat hij op voornoemde data, nadat d. R. zijn auto na de door hem gemaakte ritten bij hem inleverde, de kilometerstand heeft vergeleken met de stand welke hij daarop had opgenomen vóór de aanvang van deze ritten; dat hij het verschil d. R. berekende als huur van de auto; dat hij, indien hij had geweten, dat de kilometerstand vals was, hij zeer zeker met de aan d. R. in rekening gebrachte mindere bedragen geen genoegen zou hebben genomen;

Overwegende, ten aanzien van voormelde verwijzingsbeschikking dat daarin kennelijk tengevolge van een schrijffout staat vermeld „*Verwijst naar de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Land-,macht*” welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert zodat in de plaats daarvan worde gelezen „*Verwijst naar de Krijgsraad te Velde, voor de Luchtmacht*”, door welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij deze C. D. den Boggende heeft bewogen tot het tenietdoen van een inschuld;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Oplichting, meermalen gepleegd*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 326 j° 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van *één maand* en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 22 Augustus 1951.

President: Luit.-kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel M. A. Smeenk en Kapitein F. B. M. Werps.

Het voorhanden hebben van een bom in de zin van de (vuurwapen-) wet, t.w. een stukje „plastiek” met slagpijpje en vuurkoord.

(Vuurw.W. artt. 3 en 12.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W.S., geboren 21 December 1930, dpl. soldaat bij het Korps Commando Troepen, gelegerd in de Engelbrecht van Nassaukazerne te Roosendaal, beklaagde;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij, militair zijnde, op 20 Mei 1951 in de gemeente Kampen, „twee, *althans een* vuurwapen(s) voorhanden heeft gehad, zijnde twee

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde woorden be-
wezen verklaard. Red. M.R.T.

„*althans* een stukje(s) plastic, ieder wegende omstreeks $\frac{1}{8}$ Engels „Pound, waarin vervat een slagpijpe met daaraan gehecht vuur- „koord, welke stukjes plastic met slagpijpes en vuurkoord als een „bom in de zin der wet moeten worden aangemerkt;

Overwegende, enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard (*post alia*): dat hij op 11 Mei 1951 een pakje plastic, wegende omstreeks een vierde Engels Pound, twee slagpijpes en ongeveer 30 cm vuurkoord meenam naar zijn woonplaats Kampen; dat hij op 20 Mei 1951 te Kampen het genoemde stukje plastic in ongeveer twee gelijke delen heeft gesneden, waarna hij in elk van de delen een slagpijpe aanbracht, aan welke slagpijpes hij van te voren een stukje vuurkoord van ongeveer 10 cm lengte had bevestigd; . . . dat hij op 20 Mei 1951, één van de beide stukjes plastic tot ontplofing heeft gebracht, waarna hij kort daarop werd medegenomen naar het politiebureau te Kampen, alwaar het andere stukje plastic met slagpijpe en vuurkoord in beslag werd genomen;

Overwegende, dat het ambtsedig proces-verbaal onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Willem Koekkoek, oud 27 jaar, agent van politie te Kampen, wonende te Kampen:

dat hij zich op 20 Mei 1951 bevond op de Oudestraat te Kampen, alwaar hij alstoen een hevige knal hoorde uit de richting IJsselmuiden, in welke richting hij zich begaf; dat hij in de gemeente Kampen, ter hoogte van het spoorwegstation een rookkolom de lucht zag ingaan, van achter welke rookkolom hij 2 personen zag komen waarvan 1 militair was; dat hij bij fouillering van voornoemde militair, op hem een groene reseda-kleurige kneedbare stof bevond in de vorm van een kaars, waarin zich een aluminium pijpe bevond, aan welk pijpe zich een stukje zwart koord ter lengte van plusminus 10 cm bevond; enz.;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„EEN VERBOD BIJ DE VUURWAPENWET 1919 GESTELD, OVER- „TREDEN”, voorzien en strafbaar gesteld bij resp. artikel 3 en 12 van de Vuurwapenwet 1919;

[Volgt: veroordeling tot geldboete van f 25, subs. 10 dagen hechtenis en verbeurdverklaring van het stuk „plastic” c.a. — *Red.*]

De Krijgsraad te Velde West.

I

Vonnis van 29 Augustus 1951.

President: Luit.-Kolonel Mr Dr J. Ph. van Erk; *Leden:* Luit.-kolonel P. J. M. Evers en Maj. Mr P. C. L. Eschauzier.

Raadsman: Mr E. Stricker.

*Nietige dagvaarding wegens gemis van tijdsaanduiding.
Ter zake van hetzelfde feit (eenvoudige belediging) een nieuwe
strafvervolgving ingesteld.*

(R.L. art. 114; Wb. v. Str. art. 266; Wb. v. Sv. art. 164.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. M. B., geboren 26 Februari 1926, korporaal OVW., ingedeeld bij de Garnizoens-Garage van het Garnizoens-Detachement Amersfoort, beklaagde,

Gezien enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, als korporaal-chauffeur, behorende bij de Garnizoens-Garage van het Garnizoens-Detachement Amersfoort, in ieder geval „als militair in de avond van 31 Mei 1951 te omstreeks 20.30 uur, „opzettelijk Bertha van Es in het openbaar mondeling, althans in „haar tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd, door opzettelijk „haar door de telefaon toe te voegen, terwijl minstens twee andere „militairen aanwezig waren, die een en ander moesten horen, dat zij, „Bertha van Es, in zijn ogen niet meer was dan een „smerige hoer” „en een „vuile slet”, hebbende hij, beklaagde, in ieder geval opzet- „telijk door de telefoon soortgelijke hoogst beledigende woorden „jegens Bertha van Es voornoemd gebezigd”;

Overwegende, enz.;

Overwegende, dat, waar de telastelegging niet voldoet aan de daarvoor in artikel 114 van de Regtspleging bij de Landmagt op straffe van nietigheid gestelde vereisten, deze nietig moet worden verklaard;

Overwegende te dien aanzien, dat in de telastelegging niet is genoemd de plaats waar het feit zou zijn begaan;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart de telastelegging nietig.

II

Vonnis van 19 September 1951.

President: Luit.-kolonel Mr Dr J. Ph. van Erk; *Leden:* Kapt.

Mr A. Pot en 1e luit. Mr J. H. Nieukerke.

Raadsman: Mr H. F. Oosterhuis.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. M. B. [enz. — zie vorig vonnis — *Red.*]

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij, als korporaal-chauffeur, behorende bij de Garnizoens-Garage van het Garnizoens-Detachement Amersfoort, in ieder geval

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde woorden be-
wezen verklaard. Red. M.R.T.

„als militair, in de avond van 21 Mei 1951 te omstreeks 20.30 uur, „te Amersfoort opzettelijk Bertha van Es, *in het openbaar mondeling*, „althans in haar tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd, door „opzettelijk haar door de telefoon toe te voegen, terwijl *minstens* „ *twee andere militairen aanwezig waren, die een en ander moesten horen* en zij zich eveneens te Amersfoort aan de andere zijde van de „*telefoonverbinding bevond*, dat zij, Bertha van Es, in zijn ogen niets „meer was dan een „smerige hoer” en een „vuile slet”, hebbende hij, „beklaagde, in ieder geval opzettelijk door de telefoon soortgelijke „hoogst beledigende woorden jegens Bertha van Es voornoemd ge- „bezigd”;

Overwegende, enz.;

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 12 Juni 1951, opgemaakt en gesloten te Utrecht door Dominicus evan Dam, wachmeester der Koninklijke Maréchaussée, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van Bertha van Es:

dat zij op 21 Mei 1951 te omstreeks 20.15 uur vanuit Amersfoort de Willemkazerne aldaar opbelde teneinde een gesprek te voeren met de korporaal K.; dat zij na enige ogenblikken te hebben gewacht, hoorde, dat zij was doorverbonden met de Garnizoensgarage; dat de persoon, met wie zij sprak, zich bekend maakte als korporaal B.; dat B. een uitvoerig gesprek wilde aanknopen; dat zij hem zeide, dat zij niet van zijn gesprek gediend was; dat de korporaal B. tegen haar begon te vloeken en haar mededeelde, dat zij in zijn ogen niets meer was dan een smerige hoer en een vuile slet; dat korporaal B. haar hierna nogmaals uitschold voor „smerige hoer” en „vuile slet”; dat zij zich ten zeerste beledigd gevoelt door de uitlating van korporaal B.;

Overwegende, [volgt: bewezenverklaring; zie tenlastelegging — *Red.*]

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Eenvoudige belediging*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 266 Wetboek van Strafrecht *);

[Volgt: veroordeling tot geldboete van f 2.50, subs. 5 dagen hechtenis — *Red.*]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 14 Mei 1952.

President: Luit.kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoors Drs P. V. H. J. Hamburg en B. A. Slager.
Raadsman: Mr J. M. M. Maas, 1e Luit.

Een recht uitoefenen terwijl de schuldige daarvan bij rechterlijke

*) Uit het vonnis blijkt niet dat een klacht is ingediend noch dat art. 67a Wb. v. Str. is toegepast.
Red. M.R.T.

uitspraak is ontzet: het aangaan van een vrijwillige dienstverbintenis als militair terwijl hij bij beslissing van de Procureur-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof bij zijn voorwaardelijke buitenvervolginstelling tot 23 Augustus 1956 uit het recht om bij de gewapende macht te dienen was ontzet.

(Wb. v. Str. art. 195; Besl. Pol. delinquenten art. 21.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G., geboren 2 September 1921, soldaat bij de Legerluchtmacht Nederland Administratief Bataljon „A”-Compagnie, gelegerd Oude Alexanderkazerne te 's-Gravenhage, thans geschorst, beklaagde,

Gezien enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in werkelijke dienst bij de Legerluchtmacht Nederland, gedurende het tijdsverloop van 1 Augustus 1951 tot omstreeks 11 Februari 1952, te Nijmegen en te 's-Gravenhage, althans in Nederland het recht van het dienen bij de gewapende macht heeft uitgeoefend, immers gedurende voormeld tijdsverloop in werkelijke dienst in de stand van soldaat bij de Legerluchtmacht Nederland dienst heeft gedaan, nadat hij op eersgtenoemde datum te Nijmegen een verbandacte heeft ondertekend, waarbij hij zich heeft verbonden om gedurende de tijd van 6 jaren als beroepsmilitair bij de Koninklijke Landmacht te dienen, zulks terwijl hij wist, dat hij bij beslissing van de Procureur-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage van 23 Augustus 1946 voorwaardelijk buiten vervolging was gesteld en daardoor tot 23 Augustus 1956 uit bovenvermeld recht was ontzet”;

Overwegende, dat uit de Justitiële Verklaring dd. 15 Februari 1952 afgegeven door de Chef Personeel Luchtmachtstaf te 's-Gravenhage blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 1 Augustus 1951 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe, onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij bij besluit van de Procureur-Fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage dd. 23 Augustus 1946 als politiek delinquent voorwaardelijk buiten vervolging werd gesteld en daarbij tot 23 Augustus 1956 onder meer werd ontzet uit het recht om te dienen bij de gewapende macht; dat hem een schriftelijke beschikking hieromtrent ter hand is gesteld; dat hij, terwijl hij in militaire dienst was als soldaat bij de Legerluchtmacht Nederland, Administratief Bataljon „A”-Compagnie, te Nijmegen en te 's-Gravenhage van 1 Augustus 1951 tot omstreeks 11 Februari 1952 het recht heeft uitgeoefend om te dienen bij de gewapende macht;

dat hij daartoe op 1 Augustus 1951 te Nijmegen een vrijwillige verbandacte heeft getekend, waarbij hij zich verbond om gedurende zes jaren als beroepsmilitair bij de Koninklijke Landmacht te dienen,

en daarbij tevens heeft verklaard niet te zijn uitgesloten van het recht om te dienen bij de gewapende macht, zulks terwijl hij bekend was met eerder genoemd besluit en de daarin vermelde ontzetting uit het recht om te dienen bij de gewapende macht;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Een recht uitoefenen, terwijl de schuldige weet, dat hij daarvan „bij rechterlijke uitspraak is ontzet”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 195 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *twintig gulden*, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van *tien dagen* — *Red.*]

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 9 Juli 1951.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mr J. H. Scholten en M. J. Jansen;
Militaire leden: D. A. van Hilten en J. M. A. Goedewaagen.

Beroep van een aantal sergeanten-majoor die, hoewel nog geen 6 jaren in die rang gediend hebbend en derhalve nog niet in aanmerking komend voor bevordering, niet bevorderd worden tot de rang van adjudant O.O., terwijl een aantal lager in de ranglijst dienende sergeanten-majoor wél is bevorderd.

Beroep ongegrond. Op het tijdstip der (gewraakte) bevordering was de kandidatenlijst voor adj. O.O. uitgeput. De Minister van Oorlog heeft kennelijk nagegaan wie, bij uitgeputte kandidatenlijst, verwacht worden daarop te verschijnen. Daarbij is gelet op het nieuwe vierde lid van art. 6 Bevorderingsvoorschrift, hetwelk voorschrijft dat voor hem, die met gunstig resultaat een opleiding tot sergeant-majoor heeft gevolgd, de bevordering tot adjudant O.O. zal geschieden in de volgorde van de ouderdom als onderofficier (en niet: als sergeant-majoor).

De stelling, dat dit nieuwe 4e lid onwettig zou zijn verworpen.

Bevestigd door de Centrale Raad van Beroep (zie de achter de uitspraak van het militaire ambtenarengerecht opgenomen uitspraak), die daarbij o.m. overweegt, dat, nu de bevordering niet geschiedde op grond van de geldende bevorderingsvoorschriften, door het passeren van eiser (klager in eerste aanleg) niet gehandeld is in strijd met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift. De Raad

laat voorts buiten beschouwing of het nieuwe 4e lid ten aanzien van klager wel in alle opzichten billijk is, vermits dit niet ter beoordeling van de ambtenarenrechter staat.

(A.W. art. 58; Bevorderingsvoorschr. art. 6.)

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKEND IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake: 1. G. G. Cornelissen, wonende te Rijswijk;

2. enz. [zeven klagers — *Red.*]

tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen Mr P. Buys, commies bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage,

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat de klagers in kennis zijn gesteld met de navolgende brief van verweerder, gedagtekend 5 October 1945 [1950 — *Red.*], DG. Litt. L. 241:

post alia:

„De hieronder genoemde, voor een hogere rang beoordeelde „sergeanten-majoor-administrateur, werkzaam bij de achter hun „namen vermelde onderdelen, kunnen — hangende de kwesties over- „gang K.N.I.L.—K.L. en eventuele wijziging van het bevorderings- „voorschrift — voorshands, hoofdzakelijk gelet op hun diensttijd „als beroepsmilitair, nog niet voor bevordering tot adjudant-onder- „officier-administrateur in aanmerking komen.

„1 . . . enz.;

„7. G. A. Cornelissen, lg.nr. 150222005, Adm.cie. Staf A.G.

(M. v. O. Afd. A 1); . . . enz.;

„Ik verzoek U — ieder voor zover hem betreft — belanghebben- „den met deze beslissing in kennis te stellen en het terzake vereiste „te verrichten”;

Overwegende dat de klagers naar aanleiding van die brief tijdig beroep hebben ingesteld en bij hun klaagschrift in hoofdzaak hebben aangevoerd, dat een aantal van de in de bijlage van die brief genoemde sergeants-majoor-administrateur zijn bevorderd tot adjudant-onderofficier-administrateur, die lager in de ranglijst van de sergeants-majoor-administrateur stonden geplaatst dan de klagers; dat de klagers op 5 October 1950 ook reeds belast waren met de vervulling van een functie van adjudant-onderofficier-administrateur en reeds beoordeeld waren als geschikt voor bevordering tot adjudant-onderofficier-administrateur, zodat zij ten onrechte zijn gepasseerd in hun bevordering tot adjudant-onderofficier-administrateur en kennelijk hebben bedoeld te vorderen, dat verweerder worde veroordeeld hen te bevorderen tot die rang, ingaande een datum liggende vóór die van de bevordering van de onder hen in de [ranglijst — *Red.*] geplaatste en bevorderde sergeants-majoor-administrateur;

Overwegende dat verweerder een tweetal, vrijwel eensluidende contra-memories heeft ingediend en op de daarbij aangevoerde gron-

den heeft geconcludeerd tot niet-ontvankelijk, dan wel ongegrondverklaring van de ingestelde beroepen;

IN RECHTE:

Overwegende dat verweerder in zijn voormelde brief van 5 October 1950 heeft uitgesproken, dat de klagers — hangende de kwesties overgang K.N.I.L.—K.L. en eventuele wijziging van het bevorderingsvoorschrift — voorshands, hoofdzakelijk gelet op hun diensttijd als beroepsmilitair nog niet voor bevordering tot adjudant-onderofficier-administrateur in aanmerking kunnen komen;

Overwegende dat het Gerecht heeft te onderzoeken, of dit besluit van verweerder kan worden aangevochten op een der gronden, bedoeld in artikel 58, 1e lid der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat vaststaat en door de klagers ook niet is betwist, dat zij niet voldoen aan alle in het Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant 1932 (hierna te noemen „Bevorderingsvoorschrift”) gestelde eisen voor bevordering tot adjudant-onderofficier-administrateur, aangezien zij niet voldoen aan de eis, genoemd in artikel 2, lid 4 A, onder d, sub 1, van dat voorschrift, vermits zij niet gedurende zes jaren bij het beroepspersoneel der Koninklijke Landmacht in de rang van sergeant-majoor hebben gediend;

Overwegende dat het besluit van verweerder, dat de klagers voorshands nog niet voor bevordering tot adjudant-onderofficier-administrateur in aanmerking komen, dan ook op zichzelf geheel in overeenstemming is met meergemeld Bevorderingsvoorschrift;

Overwegende dat de klagers er zich op beroepen, dat de wel tot adjudant-onderofficier-administrateur bevorderde collegae, Bak e.a. evenmin aan vorenvermelde eis voldeden en niettemin zijn bevorderd, hoewel enige van hen lager op de ranglijst der sergeantsmajoor-administrateur stonden geplaatst dan de klagers;

Overwegende dienaangaande, dat vaststaat, dat op 5 October 1950 de candidatenlijst voor de rang van adjudant-onderofficier-administrateur was uitgeput en dat verweerder, toen hij op die dag Bak en 9 andere sergeantsmajoor-administrateur bevorderde en het angevallen besluit nam, kennelijk het bepaalde in artikel 2, 4e lid, A slot, van het Bevorderingsvoorschrift analoog heeft toegepast, welke bepaling voorzover hier van belang, luidt:

„De Minister van Defensie is bevoegd, om, wanneer de dienstbelangen zulks medebrengen, voor wat betreft de aanstelling van „technisch personeel bij de Koninklijke landmacht, af te wijken van „de diensttijden, in dit punt onder a 1, b 1, c 1 en d 1 genoemd.

„Evenzeer is afwijking van de genoemde bepalingen geoorloofd „in de gevallen, dat de bevordering tot de naast hogere rang (de „naast hogere klasse) geschiedt naar de in artikel 2, eerste lid, onder „b, c en d gestelde regelen.”;

Overwegende dat deze bepaling geen der klagers aanspraak geeft op de bevordering tot adjudant-onderofficier-administrateur, aangezien het eerste deel handelt over „aanstelling” en het tweede deel

weliswaar over bevordering, doch handelt over een wijze van bevordering, niet op de klagers van toepassing;

Overwegende dat verweerder kennelijk aldus het Bevorderingsvoorschrift heeft toegepast, dat in het gegeven geval van een uitgeputte kandidatenlijst, is nagegaan, in welke volgorde de aanwezige sergeants-majoor-administrateur op de kandidatenlijst verwacht worden te zullen verschijnen, en vervolgens in deze volgorde een tiental bevorderingen tot stand heeft gebracht;

Overwegende dat verweerder hierbij kennelijk heeft acht geslagen op het bij Ministeriële beschikking van 14 Januari 1950 (Legerorder no. 6) vastgestelde nieuwe vierde lid van artikel 6 van het Bevorderingsvoorschrift, waarbij is gebleken, dat Bak en de 9 andere bevorderde sergeants-majoor-administrateur een hogere plaats op de kandidatenlijst der adjudanten-onderofficier-administrateur zouden verkrijgen dan de klagers;

Overwegende dat de klagers hiertegen als bezwaar hebben aangevoerd, dat verweerder met de bevorderingen van de aanwezige sergeants-majoor-administrateur had moeten aanvangen in de volgorde van de ouderdom in de rang van sergeants-majoor-administrateur, doch ten onrechte, aangezien verweerder dan zou hebben veronachtzaamd het nieuwe 4e lid van het Bevorderingsvoorschrift;

Overwegende dat verweerder's motieven om de klagers niet te bevorderen, mede hierin gelegen, dat nog hangende waren de kwesties overgang K.N.I.L.—K.L. en eventuele wijziging van het Bevorderingsvoorschrift, diens weigering evenmin nietig doen zijn, aangezien verweerder eerst dan, bij een redelijke toepassing van het Bevorderingsvoorschrift, gerechtigd kan worden geacht om over te gaan tot bevordering van nog niet, op grond van artikel 2, lid 4, A, onder d. sub 1 van het Bevorderingsvoorschrift, voor de hogere rang geschikt, indien de dienstbelangen zulks medebrengen;

Overwegende dienaangaande, dat het Gerecht wel van oordeel is, dat, in geval van een uitgeputte kandidatenlijst, het in het algemeen wel in het belang van de dienst is, dat de militairen, die alleen daarom nog niet op de kandidatenlijst kunnen worden geplaatst, doordat zij de 6 jaren dienst in hun rang nog niet volbracht hebben, doch wel reeds belast zijn met de vervulling van de functie waaraan organiek de hogere rang is verbonden, werden bevorderd tot die hogere rang, doch dat tal van omstandigheden, waaronder het Gerecht rekent de vorenbedoelde motieven van verweerder, toch oorzaak kunnen zijn, dat de dienstbelangen hun bevordering niet medebrengen;

[Volgt: ongegrondverklaring der beroepen — *Red.*].

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 30 October 1951.

Voorzitter: Mr J. H. Kuiper; *Leden:* Mrs W. H. van Basten Batenburg en A. Blom.

(Zie de hiervóór opgenomen uitspraak).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

post alia:

Overwegende dat volgens het eerste lid van artikel 2 van het Bevorderingsvoorschrift de bevordering geschiedt o.a. aan de hand van kandidatenlijsten en volgens het vierde lid onder A van dat artikel voor bevordering tot adjudant-onderofficier de belanghebbenden moeten voldoen o.m. aan de aldaar onder d, 1, gestelde eis, dat zij bij het beroepspersoneel der Koninklijke landmacht gedurende 6 jaren in de rang van sergeant-majoor hebben gediend;

Overwegende dat vaststaat, dat eiser niet aan deze eis voldeed en daarom terecht niet op de kandidatenlijst voor adjudant-onderofficier-administrateur was geplaatst, doch tevens vaststaat, dat de 10 wel-benoemden evenmin aan die eis voldeden en daarom evenmin op die kandidatenlijst waren geplaatst, terwijl bovendien vaststaat, dat die kandidatenlijst ten tijde dat het bestreden besluit genomen werd, geheel was uitgeput;

Overwegende dat gedaagde zich bevoegd heeft geacht tot de bevordering over te gaan met een beroep op het bepaalde in de voorlaatste alinea van voormeld artikel 2, vierde lid, onder A, van het Bevorderingsvoorschrift, doch die bepaling te dezen niet van toepassing is, daar in het onderhavige geval geen sprake is van een wijze van bevordering als in die bepaling aangegeven;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat gedaagde's besluit eiser nog niet voor bevordering tot adjudant-onderofficier-administrateur in aanmerking te brengen op zich zelf niet in strijd is met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat echter tevens moet worden onderzocht, of gedaagde door een tiental andere personen, in afwijking van het bepaalde in artikel 2 van het Bevorderingsvoorschrift, wel te bevorderen, ten aanzien van eiser overigens in strijd heeft gehandeld met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat eiser meent, dat dit het geval is, omdat, indien met afwijking van de in dat artikel in het vierde lid onder A, d, 1, gestelde eis tot het opmaken van een kandidatenlijst voor adjudant-onderofficier-administrateur zou zijn overgegaan, hij daarop hoger zou zijn geplaatst dan een aantal der wel-bevorderden, en wel omdat krachtens het bepaalde in artikel 6, eerste lid, van het Bevorderingsvoorschrift de volgorde op de kandidatenlijst voor adjudant-onderofficier-administrateur afhangt van de ouderdom in rang als sergeant-majoor;

post alia:

Overwegende dat echter bij ministeriële beschikking van 14 Januari 1950, bekend gemaakt bij legerorder nr. 6, voorzover te dezen van belang, is bepaald:

„Aan artikel 6 van het „Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel „,beneden de rang van tweede-luitenant 1932” wordt een nieuw lid „toegevoegd, luidende:

„4. Met toepassing van artikel 11, zesde lid, van het Reglement „en met tijdelijke afwijking van het gestelde achter C 1 t/m 7 en „E 1 t/m 5 in het eerste lid van dit artikel wordt het volgende „bepaald:

„a. Voor hen die onder de werking van punt 4 van L.O. 1946, „nr. 284, een opleiding tot sergeant-majoor of opperwachtmeester „(administrateur zowel als instructeur) met gunstig resultaat heb- „ben gevolgd en al dan niet sedert in die rang zijn aangesteld, zal „de bevordering tot adjudant-onderofficier (administrateur zowel „als instructeur) geschieden in volgorde van ouderdom in rang als „onderofficier.

„Onder „ouderdom in rang als onderofficier” moet worden ver- „staan de anciënniteit welke belanghebbende bij zijn eerste aanstel- „ling tot sergeant (wachtmeester, fourier) als zodanig heeft ver- „kregen, met inachtneming overigens van eventuele latere dienst- „onderbrekingen.”;

Overwegende dat de toevoeging van dit vierde lid aan artikel 6 van het Bevorderingsvoorschrift insloot, dat mede ten aanzien van eiser de bevordering tot adjudant-onderofficier-administrateur zou geschieden in volgorde niet van zijn ouderdom in rang als sergeant-majoor-administrateur, maar van zijn ouderdom in rang als onderofficier;

Overwegende nu dat gedaagde bij het nemen van het bestreden besluit rekening heeft gehouden met voormeld vierde lid, in zoverre, dat hij heeft bevorderd de tien sergeanten-majoor-administrateur, die krachtens die bepaling het eerst voor bevordering tot adjudant-onderofficier-administrateur in aanmerking zouden komen;

Overwegende dat eiser evenwel heeft betwist, dat gedaagde tot het uitvaardigen van die bepaling bevoegd was, en met name heeft betwist, dat gedaagde daartoe bevoegd zou zijn op grond van het zesde lid van artikel 11 van het Reglement, luidende: „Onze Minis- „ter is bevoegd om ten aanzien van bijzondere groepen van mili- „tairen, voor wat de bevordering betreft, van vorenstaande regelen „af te wijken”;

dat eiser in het bijzonder heeft gesteld, dat met de in deze bepaling aangeduide „bijzondere groepen van militairen” slechts zijn bedoeld groepen buiten het instructieve en administratieve kader, b.v. technisch personeel;

Overwegende dat echter in die bepaling een beperking, als door eiser gesteld, niet is opgenomen, maar die bepaling geheel in het algemeen spreekt van „bijzondere groepen van militairen”, en dat

daarom naar 's Raads oordeel bij de toepassing van die bepaling zulk een beperking ook niet behoeft te worden aangelegd, doch moet worden nagegaan, of inderdaad sprake is van een bijzondere groep van militairen;

Overwegende nu dat hiervan naar 's Raads oordeel in het vorenweergegeven vierde lid van artikel 6 van het Bevorderingsvoorschrift inderdaad sprake is, daar deze bepaling geldt voor de bijzondere groep van de militairen, die onder de werking van punt 4 van legerorder 1946 nr. 284 een opleiding tot sergeant-majoor of opperwachtmeester met gunstig resultaat hadden gevolgd;

Overwegende voorts, dat naar 's Raads oordeel ook niet kan worden gezegd, dat door de toevoeging in dat vierde lid verkregen rechten o.a. van eiser zijn aangetast, zeker niet, nu eiser — blijkens het eerder overwogene, terecht — nog niet op de kandidatenlijst voor adjudant-onderofficier-administrateur was geplaatst;

dat immers de door eiser verkregen rechten van het bezit van de rang van sergeant-majoor-administrateur en van zijn plaats op de voor deze rang geldende ranglijst onverlet zijn gebleven;

dat weliswaar voor eiser te niet is gegaan zijn omtrent zijn bevordering tot adjudant-onderofficier-administrateur door legerorder 1946 nr. 284 gewekte verwachting, maar de Raad dit niet in strijd acht met het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid en daarin ook overigens geen grond ziet om het onderhavige vierde lid nietig te verklaren;

Overwegende dat de Raad hierbij uiteraard buiten beschouwing laat, of door het opnemen van vorenvermeld vierde lid — hetgeen is geschied in overeenstemming met het advies van de meerderheid van de verenigingen, vertegenwoordigd in de desbetreffende commissie voor georganiseerd overleg — o.a. ten aanzien van eiser in alle opzichten billijk is gehandeld, aangezien dit niet ter beoordeling van de Raad staat; . . . [enz.; volgt: bevestiging — *Red.*].

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Militaire vrouwen-afdeling der Koninklijke Landmacht (Milva).

Legerorder 1952 no. 361 L-LM geeft bekendheid aan het Koninklijk Besluit van 30 October 1951 no. 25, bij art. 1 van hetwelk o.a. als opleidingsonderdeel der Koninklijke Landmacht op voet van vrede met ingang van 1 November 1951 is aangewezen de Militaire Vrouwen-afdeling (Milva).

Art. 2 legt vast, dat deze Afdeling omvat de volgende Onderafdelingen:

- Onderafdeling administratieve dienst;
- Onderafdeling verbindingdienst;
- Onderafdeling luchtdoelartillerie;
- Onderafdeling geneeskundige dienst;

Onderafdeling luchtmacht.

De voorlopige detailsamenstelling van deze Milva draagt art. 3 op aan de Minister van Oorlog.

Art. 4 bepaalt, dat de Milva als oprichtingsdatum zal herdenken 25 April 1944.

Strafbevoegdheid MILVA.

Bij Legerorder 352 L-LM-O van 1952 wordt de Ministeriële Beschikking van 25 November 1952, Directoraat Administratieve Diensten, Afd. B 7, Nr 344084 ter kennis gebracht, inhoudende:

I. Bij Koninklijk Besluit van 15 October 1952, *Stb.* 501, is bepaald dat:

- a. onder formaties, als bedoeld in artikel 39, eerste lid, sub 3°, van de Wet op de Krijgstucht worden gerekend:
 1. de militaire Vrouwenafdeling (MILVA);
 2. de onderafdeling Geneeskundige Dienst van de MILVA;
 3. de onderafdeling Luchtmacht van de MILVA;
- b. onder de formaties, als bedoeld in artikel 41, sub 2°, van de Wet op de Krijgstucht worden gerekend:
 1. de onderafdeling Administratieve Dienst van de MILVA;
 2. de onderafdeling Geneeskundige Dienst van de MILVA;
 3. de onderafdeling Luchtdoelartillerie van de MILVA;
 4. het vrouwelijk personeel, behorende tot de Staf van de MILVA, lager in rang dan kapitein;
 5. het vrouwelijk personeel, behorende tot een centraal of gewestelijk militair hospitaal, een sanatorium, een neurosehospitaal, dan wel het militaire herstellings- en oefeningsoord „Aardenburg”;
 6. het vrouwelijk personeel, behorende tot een navigatiestation;
 7. het gezamenlijk vrouwelijk personeel van het Commando Luchtverdediging, beneden de rang van tweede luitenant, behorende tot het Administratief Squadron en het „Sector Operation Centre”;
 8. het vrouwelijk personeel, behorende tot een Luchtwachtgroep.

II. Voorts wordt bepaald, dat voor wat betreft de strafbevoegdheid, de volgende formaties worden gerekend te staan onder de bevelen van de daarbij vermelde autoriteiten:

1. de formatie, bedoeld in I, sub *b*, nr 4, onder een door de Commandante MILVA aan te wijzen Kapitein van de Staf;
2. de formaties, bedoeld in I, sub *b*, nr 5, onder de adjunct-directrice van het betrekkelijke hospitaal of sanatorium; voor wat betreft het militaire herstellings- en oefeningsoord „Aardenburg” onder de hoofdverpleegster van die inrichting;
3. de formatie, bedoeld in I, sub *b*, nr 6, onder de hoogste of oudste in rang zijnde vrouwelijke officier, ingedeeld bij een navigatiestation;
4. de formatie, bedoeld in I, sub *b*, nr 7, onder de hoogste of

oudste in rang zijnde vrouwelijke officier, ingedeeld bij het Administratief Squadron;

5. de formatie, bedoeld in I, sub *b*, nr 8 onder de hoogste of oudste in rang zijnde vrouwelijke officier, ingedeeld bij een Luchtwachegroep.

III. Tenslotte zij er op gewezen, dat de regeling, neergelegd in bovengenoemd Koninklijk Besluit, de eventuele strafbevoegdheid van mannelijke commandanten t.a.v. vrouwelijk personeel, onverlet laat, hetgeen niet wegneemt, dat het gewenst blijft, dat de uitoefening van strafbevoegdheid over vrouwelijke militairen bij voorkeur door de vrouwelijke tot straffen bevoegde meerderen plaats vindt.

Bij het lezen van de sub *a* door voormeld Koninklijk Besluit toegekende strafbevoegdheid vraagt men zich onwillekeurig af of wel genoegzaam onder de ogen is gezien, dat de drie daar bedoelde commandanten nu de bevoegdheid hebben om de straf van plaatsing in een tuchtklasse op te leggen aan de mindere militairen van de MILVA. Deze gelegenheid zou hun (haar) ontnomen zijn, wanneer deze formaties niet onder artikel 39, 3° maar onder artikel 41, 2° van de Wet op de Krijgstucht zouden zijn gerangschikt. Het is te hopen dat de hier bedoelde commandanten van hun (haar) bij de wet toegekende bevoegdheid in zoverre geen gebruik zullen maken: het zou de sfeer van strenge tucht- en strafexercitiën in Nieuwersluis in de war sturen — evenals de statistieken inzake disciplinaire vergrijpen.

Het is trouwens merkwaardig dat, niettegenstaande vrouwelijke militairen in de Nederlandse Krijgsmacht reeds meer dan 8 jaren bestaan (de MARVA werd opgericht bij K.B. van 31 October 1944, *Stbl.* E 160 — zie M.R.T. XXXIX, blz. 404 v.) de wettelijke regelingen nog steeds tucht- en strafrechtelijke buitensporigheden toelaten als (eenzelfde) tuchtklasse, pionieren en strafklasse, zonder uitdrukkelijke bepaling (als men deze straffen ook voor vrouwelijke militairen van kracht wil laten) dat deze straffen in afzonderlijke gestichten en voor vrouwelijke militairen op een daarop aangepaste wijze zullen worden ondergaan.

Annotaties.

Onze Commissie van Redactie ontving van Mr A. H. GEESINK, Majoor van de militair-juridische Dienst, de navolgende ontboezeming, welke zij op diens verzoek hier een plaats geeft:

Op blz. 607 van de vorige jaargang is een vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost afgedrukt, waarin de Krijgsraad tot de conclusie kwam dat art. 11 W.v.M.S. de toepassing van militaire detentie bij veroordeling ter zake van een commuun delict niet toelaat. (Mr) W. H. V(ermeer) plaatste een naschrift onder dit vonnis, waarin hij nog eens uiting gaf aan zijn reeds eerder gepubliceerde opvatting, dat

oplegging van militaire detentie ter zake van een commuun delict wél mogelijk is.

Er is reeds eerder, ook door anderen, over dit twistpunt geschreven. Voor beide meningen is wel wat te zeggen, en ik zal geen plaatsruimte vragen om er nog meer over in het midden te brengen.

Doch waar wel op gewezen mag worden, is de wijze, waarop dit naschrift eindigt, namelijk met de woorden:

„Waarom toch wil de militaire rechter zijn keuze van straffen „vrijwillig en nodeloos inperken, tegen de letter van de wet, tegen de bedoeling van de wetgever, en tegen de logica in?“

Nu ben ik er mij van bewust, dat het verwijt van de annotator zich richt tegen iets negatiefs, namelijk het niet hanteren van een bevoegdheid, welke de rechter (volgens W.H.V.) wél bezit. Maar niettemin wordt hier de rechter niet meer of minder aangewreven dan dat hij vrijwillig, dat is dus opzettelijk, tegen de logica, tegen de bedoeling des wetgevers, en zelfs *tegen de letter van de wet*, recht spreekt!

Stelt men daartegenover de juichkreet *„Ultima verba iudicis!“*, door dezelfde annotator op blz. 331 van deel XLIV aangeheven ter inleiding van een naschrift op een sententie, waarin het H.M.G. over een ander, evenzeer omstreden punt een beslissing gaf overeenkomstig het ter zake door W. H. V. ingenomen standpunt, dan zou men de indruk krijgen dat de annotator de uitspraken van de rechter slechts toejuicht, indien hij het ermede eens is.

De Rechter spreekt recht. Hij kan niet in debat of discussie treden. Ook daarom ben ik van mening dat de Redactie goed zal goed bij annotaties zo veel mogelijk objectiviteit te betrachten.

Militair Juridische Dienst.

Bij Koninklijk Besluit van 17 December 1952 werden bij de Militair Juridische Dienst met ingang van 1 Januari 1953 aangesteld tot reserve tweede luitenant de vaandrags: Mr H. A. von Meyenfeldt, Mr H. Oort, Mr F. W. Hondius, Mr J. van Slooten, Mr A. R. Bloembergen, Mr J. G. van Rossum du Chattel en Mr B. L. A. van Zwieten.

Schadeverhaal op de marinechauffeur in geval van W.A.-schade

Naar aanleiding van de beantwoording door de Redactie van een door de Lt. t. z. (A) 1 Kempees in de Vragenbus gedeponeerde vraag (deel XLV, blz. 562 e.v.) betreffende bovengenoemd onderwerp, schrijft mr L. ORANJE ons:

„Het heeft mijn aandacht getrokken, dat de redactie niet geheel „vrede kan hebben met 's Ministers beslissing, dat „schadeverhaal in „„dit geval derhalve niet nodig is.“

„De vraag rijst of de redactie zich ervan bewust is geweest, dat de „Minister van Marine in gevallen als het onderhavige in eerste in-

„stantie slechts beoordeelt of ten behoeve van de *Staat* schadeverhaal „moet worden toegepast. In dit geval was dat verhaal bepaald on- „mogelijk, daar de Staat geen schade had geleden, nu de assuradeur „de slachtoffers schadeloos had gesteld.

„Wanneer de redactie voorts stelt, dat de verzekeraar zou krijgen, „hetgeen hem toekomt (indien ten behoeve van hem korting werd „toegepast) en daarbij art. 284 Wetboek van Koophandel ten tonele „voert, verschil ik daarin met haar van mening.

„In de eerste plaats moge ik ter argumentatie aanvoeren, dat art. „284 W.v.K. slechts is geschreven voor gevallen van eigen schade; „er staat immers „schade van een verzekerd voorwerp”. Doch indien „men al mocht stellen, dat het artikel analogische toepassing dient „te vinden ten aanzien van de W.A.schade door een ondergeschikte „van de verzekerde toegebracht, dan is het standpunt van de redactie „m.i. hierom onjuist omdat de polis, zoals bij deze verzekeringsover- „eenkomsten gebruikelijk, tevens dekt de schade, welke de bestuur- „der op grond van wettelijke aansprakelijkheid aan derden moet ver- „goeden, zodat de militair mede-verzekerde is en derhalve zelf geen „derde in de zin van art. 284 W.v.K. Bovendien heeft de minister „geen recht waarin gesubrogeerd kan worden, zodra de schade ver- „goed is door de assuradeur.

„Door deze feiten is een bijzondere overeenkomst tussen de Staat „en de verzekeringsmaatschappij om de toepasselijkheid van gemeld „artikel uit te sluiten overbodig en loopt de Staat noch de chauffeur „het risico, door de assuradeur op grond van dat artikel te worden „aangesproken. Ware het anders, dan zou de minister het wagenpark „der Koninklijke Marine stellig niet tegen wettelijke aansprakelijk- „heid hebben verzekerd.

„Een ogenblik vestigde zich de indruk bij mij, dat de redactie ver- „ondersteld heeft, dat de minister in zijn beslissing doelde op beta- „ling door de verzekeraar van de wielrijders, in welk geval de door „haar gevolgde gedachtengang volkomen juist zou zijn; doch door de „passage in noot 2 over een bijzondere overeenkomst concludeerde ik, „dat mijn indruk foutief moest zijn. Het bevreemdt niettemin dat de „redactie schrijft, dat de verzekeringsmaatschappij treedt in de rech- „ten der wielrijders; volgens meergenoemd artikel treedt de verzeke- „raar in de rechten van de verzekerde.”

De Heer Mr R. BICHON VAN IJSSSELMONDE schreef ons reeds eerder:

„Ik vraag mij evenwel af of U — lezende hetgeen U stelde in de „laatste alinea van blz. 566 — niet uit het oog verloor dat de schade „niet geweest is een schade van de Staat maar van willekeurige „derden, zoals door de Minister van Marine is toegegeven (zie blz. „563 sub B).

„Van verhaal door de Staat op de chauffeur ter zake van door deze „aan derden berokkende schade kan geen sprake zijn, noch zal de uit „hoofde van een verzekering-overeenkomst met de Staat betaald heb-

„bende verzekering-maatschappij het bedrag van de betaalde schade „op de chauffeur kunnen verhalen. Immers:

„a. de Staat heeft geen schadevordering op de chauffeur, want „geen schade geleden;

„b. de verzekering-maatschappij is niet gesubrogeerd in de rechten van de wielrijders, die de schade geleden hebben, maar van de „Staat, die geen schade geleden heeft en dus geen rechten heeft.”

Wij zijn de schrijvers dankbaar voor hun opmerkingen.

Inderdaad hadden wij (ten onrechte) verondersteld zoals mr Oranje een ogenblik vermoedde, dat de Minister in zijn beslissing doelde op de betaling door de verzekeraar van de wielrijders. De noot is helaas later onder het antwoord gevoegd. S.

Openbare schennis der eerbaarheid.

In de December-aflevering van de 33e jaargang (1952/1953) van de Revue de droit pénal et de criminologie komt op blz. 279 v. voor een vonnis van het Belgische Hof van 26 Maart 1952, dat ook voor onze strafrechtspraak nut kan hebben. Een Belgische militair stond voor de Krijgsraad terecht met telastelegging 1° dat hij in de nacht van 4 op 5 October 1951 te Middelkerke met geweld of met bedreiging de eerbaarheid van een minderjarige kameraad had aangetast en 2°. dat deze handeling was geschied in het openbaar. De Krijgsraad had hem veroordeeld en zowel de beklaagde als de auditeur-militair waren in hoger beroep gegaan. Het Hof overwoog:

ad 1um dat het slachtoffer sliep toen de beklaagde zijn ontuchtige aanrakingen pleegde, dat het slachtoffer, wakker geworden, door deze aanrakingen, zich verzet heeft en hierdoor getoond heeft, dat hij, ware hij niet reeds ingeslapen, onmiddellijke tegenstand zou hebben geboden.

ad 2um dat de beklaagde bekend heeft zijn handeling te hebben verricht „par curiosité comme aussi pour satisfaire certaines passions” en dat aldus zijn opzet vast staat met inbegrip van het feit, dat hetgeen hij gedaan heeft kon worden waargenomen door derden; dat immers de slaapzaal, in welke dit voorviel, nog aan andere militairen tot slaapplaats diende en dat hierdoor vast stond, dat deze „dortoir” moet worden beschouwd als een „lieu ou local public”.

Met het gevolg dat het vonnis a quo bevestigd werd.

Exterritorialiteit van vreemde militaire verdachten.

In de Telegraaf van 29 November 1952 komt, onder het opschrift „*Opnieuw een Japanse taxi overvallen*” het navolgende Reuterbericht voor:

Tokio, 28 Nov. — De politie van Tokio heeft vandaag twee Amerikaanse militairen gearresteerd, die gisteravond, te zamen

met vier andere geallieerde soldaten, die nog door de politie gezocht worden een caféhouder aanvielen en daarna een taxichauffeur beroofden.

De twee arrestanten zijn aan de Amerikaanse autoriteiten uitgeleverd. De politie deelde nog mede, dat zij niet van plan was de vier anderen, onder wie een Australiër, te arresteren, daar de Amerikanen aan Japanse jurisdictie zijn onttrokken, terwijl men de Australiër niet alleen voor het gebeurde verantwoordelijk kan stellen.

Begin deze week werden een Britse en een Australische militair door de Japanners gearresteerd, eveneens wegens een overval op een taxi-chauffeur.

Onder het opschrift „Exterritorialiteit ontzegd” besprak ik op blz. 529-534 van de vorige jaargang een soortgelijk misdrijf, gepleegd door schepelingen van een Britse kruiser, een misdrijf, dat, naar het schijnt, grote aantrekkelijkheid bezit voor verlofgangers van de U.N.O.-strijdkrachten in Korea. Heel duidelijk is het bericht niet. Het eerst vermelde misdrijf werd gepleegd door zes militairen, van welke er twee tot de Amerikaanse en één tot een Australisch contingent behoorden. De nationaliteit van de andere drie militaire mededaders wordt niet vermeld. De Australiër wilde de Japanse politie niet alleen voor het gebeurde verantwoordelijk stellen. Hoe stond de politie dan tegenover de drie niet nader aangeduide mededaders?

Zij leverde de Amerikaanse verdachten over aan de Amerikaanse militaire justitie, zo luidt het bericht. Mag men hieruit afleiden, dat de overige vier verdachten voor de Japanse burger-rechter zouden worden terecht gesteld? Maar wat betekent dan de uitlating, dat de Australische verdachte niet alleen verantwoordelijk zou worden gesteld?

Wanneer men zich nu herinnert, dat volgens het in de vorige jaargang opgenomen bericht, dat de toen gearresteerde Britse zee-lieden zich voor de Japanse burger-rechter hebben moeten verantwoorden en dat het beroep van de Britse overheid op een tussen Groot Brittannië en Japan gesloten verdrag volgens hetwelk Britse van in Japan gepleegde strafbare feiten verdachte militairen aan hun militaire overheid ter berechting zouden worden overgeleverd, werd afgewezen omdat de Britse strijdkrachten in Korea in U.N.O.-verband streden terwijl voor de U.N.O.- of N.A.T.O.-krijgsmachten deze rechtspositie nog niet geregeld was, dan is het evenmin duidelijk, op grond van welke motieven ten aanzien van de Amerikaanse strijdkrachten in Korea een ander standpunt werd ingenomen en het gesloten verdrag wél praevalerde boven het U.N.O.- of N.A.T.O.-verband der Amerikaanse strijdkrachten.

Het tweede gesignaleerde geval betrof weder twee Britse militairen die de Japanse politie wegens soortgelijk misdrijf gearresteerd heeft. Wordt met hun strafzaken gehandeld zoals geschied is met de zaak

van de Britse schepelingen en zullen deze verdachten dan eveneens voor de Japanse burger-rechter terecht staan?

Een bericht uit Tokio van 26 December 1952 (De Telegraaf van 27 December 1952) bracht het onderstaande vervolg:

Tokio, 26 Dec. Eén Engelse en twee Australische soldaten, die deze week door de Japanse politie in arrest waren gesteld, daar zij kasten en stoelen van hun hotelkamer in brand hadden trachten te steken, zijn aan de Britse militaire politie uitgeleverd.

Twee andere Australische en een Engelse soldaat, die onlangs door de Japanners waren gearresteerd daar zij een taxi-chauffeur beroofd zouden hebben, zijn reeds aan de Britse M.P. uitgeleverd en zullen begin Januari terechtstaan voor een krijgsraad.

Japan heeft verklaard waarnemers naar de zitting te zullen sturen en hen, wanneer zij tot te lichte straffen worden veroordeeld, door een Japanse rechtbank opnieuw te zullen laten veroordelen.

De zware vonnissen, onlangs door een Japans Hof uitgesproken over twee Britse matrozen, die eveneens een taxi-chauffeur zouden hebben beroofd, leidden tot een scherpe nota-wisseling tussen Londen en Tokio. Deze twee matrozen zijn inmiddels in vrijheid gesteld.

Dat er nog veel ontbreekt aan militair-strafrechtelijke verhoudingen tussen met elkander optredende strijdkrachten van verschillende nationaliteiten, blijkt uit dit nader bericht wel zeer duidelijk. Ten slotte stelt de Japanse Regering de Britse militaire justitie met verwaarlozing van het „ne bis in idem”-beginsel onder Japanse contrôle. Zij zal, is het bericht in zoverre juist, de door haar als schuldig beschouwde verdachten door een Japanse rechtbank wegens hetzelfde feit tot zwaardere straf laten veroordelen. Wat zal nu de Britse Regering doen?

R. C.

Statistiek.

In de „Criminele Politie Statistiek” van Juni 1952 troffen wij de volgende — hier gedeeltelijk overgenomen — vergelijkende staat aan:

Misdrijven, ter kennis van de politie gekomen, naar kwartaal en aard van het gepleegde feit.

Aard van het misdrijf	2e kwartaal				
	1948	1949	1950	1951	1952
I Wetboek van Strafrecht, totaal	24.498	20.991	21.918	26.495	24.995
waarvan					
a. misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag	568	528	564	601	651
b. zedemisdrijven	1.549	1.654	1.762	2.120	2.055
c. agressieve misdrijven	3.200	3.178	3.546	3.714	3.876
d. vermogensmisdrijven	17.623	13.978	14.360	18.422	16.882
e. overige misdrijven W. v. Sr.	1.558	1.653	1.686	1.638	1.521
II Economische misdrijven, totaal	5.466	1.793	178	333	203
III Andere wetten, enz., totaal	686	339	296	1.540	2.011
Totaal	30.650	23.123	22.392	28.368	27.209

Bij deze staat was de volgende toelichting vermeld:

De vermindering — in vergelijking met het 2e kwartaal van het voorafgegaane jaar — van het totaalcijfer der ter kennis gekomen misdrijven, genoemd in het Wetboek van Strafrecht, is vooral veroorzaakt door de vrij belangrijke daling van het aantal geconstateerde vermogensmisdrijven (2e kwartaal 1951 18.422, 1952 16.882). Ging in de jaren 1949 t/m 1951, wat het 2e kwartaal betreft, de stijging van het aantal vermogensmisdrijven gepaard met toeneming van het aantal agressieve misdrijven, voor het 2e kwartaal 1952 loopt de beweging van deze groepen misdrijven uiteen; in tegenstelling tot de vermindering van het aantal vermogensmisdrijven bleef het aantal agressieve misdrijven stijgen (2e kwartaal 1951 3.714, 1952 3.876).

Het cijfer der zedemisdrijven is, ofschoon gedaald, toch nog ongunstig te noemen.

Opmerkelijk is verder de naar verhouding aanzienlijke vermeerdering van het aantal ter kennis gekomen misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag.

De rubriek „andere wetten” vertoont een hoger cijfer door stijging van het aantal geconstateerde misdrijven, strafbaar gesteld in de met ingang van 1 Januari 1951 in werking getreden Wegenverkeerswet: o.a. rijden onder invloed van alcohol (art. 26) 1e kwartaal 1951 1.066, 2e kwartaal 1.305; veroorzaken van dood of lichamelijk letsel door schuld (art. 36 resp. 188 en 218).

2.371 van de 2.384 in het 1e halfjaar 1952 wegens het misdrijf van art. 26 Wegenverkeerswet bekend geworden daders waren mannen, 8 vrouwen en 5 jongens beneden 18 jaar. Voor het misdrijf van art. 36 zijn de cijfers: 365 mannen, 26 vrouwen, 26 jongens en 11 meisjes.

Voorts ontvingen wij de volgende staten, opgemaakt door het Centraal Bureau v. d. Statistiek, 's-Gravenhage, afd. Gerechtelijke Statistiek; Bron: Justitiële statistiek.

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen; 1e halfjaar 1951—1952

1	Aard der delicten						
	Commune delicten				Militaire delicten		
	Mis-drijven		Over-tredingen				
	1e halfj. 1951	1e halfj. 1952	1e halfj. 1951	1e halfj. 1952	1e halfj. 1951	1e halfj. 1952	
2	3	4	5	6	7		
A. Zaken, op 1 Januari reeds aanhangig gemaakt.	Totaal	53	56	16	6	45	33
	waarvan a	20	29	10	2	32	16
	b	—	—	—	—	—	—
	c	33	27	6	4	13	17
B. Zaken, in de loop van Januari t/m Juni aanhangig gemaakt bij verwijzing.	Totaal	368	512	190	194	327	379
	waarvan a	66	52	25	25	38	56
	b	80	121	7	5	35	51
	c	222	339	158	164	254	272
C. Zaken, in de loop van Januari t/m Juni afgedaan:							
1. bij eindvonnis.	Totaal	355	513	187	184	348	383
	waarvan a	46	53	18	17	52	53
	b	77	120	7	5	35	51
	c	232	340	162	162	261	279
2. op andere wij-ze.	Totaal	20	9	12	8	4	11
	waarvan a	20	9	12	7	4	10
	b	—	—	—	—	—	—
	c	—	—	—	1	—	1
D. Zaken, op 30 Juni nog onafgedaan.	Totaal	46	46	7	8	20	18
	waarvan a	20	19	5	3	14	9
	b	3	1	—	—	—	—
	c	23	26	2	5	6	9

STAAT 2. Personen, op wie de in Staat 1 achter rubriek C sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1e halfjaar 1951—1952

Instantie en aard der delicten	1e halfjaar 1951		1e halfjaar 1952	
	Officieren	Onderoffi- cieren en manschappen	Officieren	Onderoffi- cieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	4	42	4	49
{ Overtredingen	6	12	1	16
Militaire delicten	2	50	3	50
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven	2	75	3	117
{ Overtredingen	2	5	2	3
Militaire delicten	—	35	—	51
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)				
Commune delicten { Misdrijven	8	224	13	327
{ Overtredingen	9	153	6	156
Militaire delicten	3	258	9	270

STAAT 3. Afdoening buiten proces (art. 74, W. v. Sr.);
1e halfjaar 1951—1952

Aard der delicten	1e halfjaar 1951	1e halfjaar 1952
1		
Zaken, welker berechting zou behoren tot de de bevoegdheid van		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	5	6
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	283	504
c. de Krijgsraden te Velde	1392	2271

STAAT 4. Overzicht van de door het Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1e halfjaar 1951—1952

Aard der delicten		Aantallen veroordeelden in het								
		1e halfjaar 1951			1e halfjaar 1952			waarvan		
		Totaal	onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	Totaal	onvoorwaardelijk	voorwaardelijk			
I		2	3	4	5	6	7	8	9	
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)										
Titel										
I.	Misdrijven tegen de veiligheid van de Staat (art. 92/107)	1	1	—	—	2	1	—	1	
II.	” ” ” Koninklijke waardigheid (art. 108/114)	—	—	—	—	1	1	—	—	
V.	” ” ” openbare orde (art. 131/151)	1	—	—	1	4	3	1	—	
VII.	” ” , waarvan de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157/176)	2	1	1	—	1	1	—	—	
VIII.	” ” tegen het openbaar gezag (art. 177/206)	18	13	2	3	16	10	3	3	
XII.	Valsheid in geschriften (art. 225/235)	7	4	2	1	15	8	2	5	
XIV.	Misdrijven tegen de zeden (art. 239/254)	23	11	10	2	31	11	10	10	
XVI.	Belediging (art. 261/271)	2	2	—	—	7	6	—	1	
XVIII.	Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274/286)	—	—	—	—	4	2	2	—	
XIX.	” ” het leven gericht (art. 287/299)	4	—	4	—	—	—	—	—	
XX.	Mishandeling (art. 300/306)	14	13	—	1	28	20	4	4	
XXI.	Veroorzaken van dood of lichamelijk letsel door schuld (art. 307/309)	19	13	4	2	11	11	—	—	

XXII. Diefstal en stroperij (art. 310/316)	125	82	21	22	198	96	16	86
XXIV. Verduistering (art. 321/325)	69	41	19	9	78	43	8	27
XXV. Bedrog (art. 326/339)	11	7	3	1	14	8	2	4
XXVII. Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350/354)	3	2	1	—	11	5	3	3
XXVIII. Ambtsmisdriven (art. 355/380)	2	1	—	1	2	1	—	1
XXX. Begunstiging (art. 416/420)	21	16	3	2	19	9	2	8
Wetboek van Strafrecht. Totaal	322	207	70	45	442	236	53	153
B. Bijzondere wetten								
Wet Economische Delicten	10	10	—	—	1	1	—	—
Wegenverkeerswet en Wegenverkeersreglement	16	10	3	3	51	41	4	6
Wetboek van Strafrecht van Suriname	—	—	—	—	2	2	—	—
Bijzondere wetten. Totaal	26	20	3	3	54	44	4	6
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
III. Misdriven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96-107)	159	122	36	1	178	133	27	18
IV. Misdriven tegen de ondergeschiktheid (art. 108/128)	120	90	26	4	140	101	23	16
V. Schending van verschillende dienstplichten (art. 129/150)	56	43	12	1	46	25	17	4
VI. Diefstal, verduistering en heling (art. 151/158)	3	1	1	1	8	3	2	3
VII. Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159/161)	3	1	1	1	11	2	8	1
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal	341	257	76	8	383	264	77	42
Totaal rubrieken A, B en C	689	484	149	56	879	544	134	201
Aantal dubbelstellingen ¹⁾	60	42	14	4	79	47	11	21
Aantal veroordeelden	629	442	135	52	800	497	123	180

¹⁾ Dit zijn personen, ter zake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

STAAT 5. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de hunnen aanzien gewezen vonnissen; 1e halfjaar 1951—1952

Instantie en aard er delicten	T.a.v. wie		Terugverwezenen naar de commanderende officier	Vrijgesprokenen	Veroordeelden			
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telastelegging werd nietig verklaard			onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	gedeeltelijk onvoorwaardelijk <small>veroordeelden</small>	
a: 1e halfjaar 1951 b: 1e „ 1952	2	3	4	5	6	7	8	
A. Hoog Militair Gerechtshof								
Commune delicten { Misdrijven	a	—	—	1	1	33	6	5
" "	b	—	—	—	2	41	—	10
" "	a	—	—	—	5	13	—	—
" "	b	—	—	—	4	13	—	—
Militaire delicten } a	a	—	—	1	3	46	1	1
" "	b	—	—	—	2	49	1	1
B. Krijgsraad voor de Zeemacht								
Commune delicten { Misdrijven	a	—	—	—	2	60	12	3
" "	b	—	—	1	7	60	13	39
" "	a	—	—	—	2	5	—	—
" "	b	—	—	—	—	5	—	—
Militaire delicten } a	a	—	—	—	—	25	7	3
" "	b	—	—	1	—	30	15	5
C. Krijgsraden te Velden (tezamen)								
Commune delicten { Misdrijven	a	1	—	20	18	106 ¹⁾	51	36
" "	b	1	—	6	32	163	39	99
" "	a	—	—	—	35	125	—	2
" "	b	1	—	3	25	129	1	3
Militaire delicten } a	a	1	—	15	11	172	58	4
" "	b	1	—	24	19	154	55	26

¹⁾ H. o. 1 veroordeelde, tevens ter besch. v. d. Reg. gesteld (art. 37, W. v. Sr.).

WETGEVING.

De Tweede Kamer der Staten-Generaal bracht over het ontwerp van een Inkwartieringswet (Gedrukte Stukken, Zitting 1952—1953 n° 2610) uit het navolgende

Voorlopig Verslag ¹⁾

Stuk no. 4.

Vrij algemeen was men van oordeel, dat dit ontwerp van wet een belangrijke verbetering ten opzichte van de thans bestaande wet betekent. Men achtte dit ontwerp beter afgestemd op de feitelijke situatie.

Sommige leden waren daarentegen van oordeel, dat aan dit ontwerp van wet zeer ernstige bezwaren kleven. Wanneer dit ontwerp wet zou worden, dan zouden immers ook niet-Nederlandse militairen ingekwartierd kunnen worden, terwijl deze vreemde militairen voor andere doeleinden dan voor de verdediging van de eigen Nederlandse grenzen hier te lande vertoeven. De inkwartiering van deze vreemde militairen kan bovendien ook buiten oorlogstijd plaats vinden. Het feit, dat ook de eventuele militairen van West-Duitsland hier kunnen worden gelegerd, maken de bezwaren nog groter, te meer, wanneer men kennis neemt van de uitlatingen van over de grens en van de voorbereidingen, welke daar worden getroffen.

ARTIKELN

Artikel 7. Aan het eerste lid ware toe te voegen: „waarvan het model „door de Minister wordt vastgesteld”.

Artikel 9. Zeer vele leden vroegen, welke ervaringen de Regering heeft opgedaan met dit recht van beroep op de gemeenteraad onder de vigueur van de wet van 1866. Is het niet wenselijk een andere beroepsinstantie aan te wijzen?

Artikel 10. Het kwam zeer vele leden gewenst voor aan dit artikel een bepaling toe te voegen, houdende regelen voor schadeloosstelling, wanneer de belanghebbende, die op grond van artikel 9 bezwaren heeft ingediend, ten onrechte bezwaard is en daardoor schade heeft ondervonden.

Artikel 11. Het gestelde in de tweede volzin van lid 3 van dit artikel is, naar de mening van zeer vele leden, principieel gezien, minder juist. Het doen van uitbetalingen valt immers onder de comptabele handelingen, welke door de gemeente-ontvanger behoren te worden verricht. Het ware daarom gewenst, dat bedoelde tweede volzin in dier voege wordt gewijzigd, dat de woorden „aan de rechthebbende uitbetalen” worden vervangen door het woord „vaststellen”.

De redactie van het 5de lid van dit artikel opent — aldus zeer vele leden — de mogelijkheid, dat de Minister, indien hij bezwaren heeft tegen het door de burgemeester vastgestelde bedrag der schadeloosstelling, bij de Commissaris der Koningin in beroep kan komen. Dit nu kan toch niet de bedoeling zijn. Wanneer het in het voornemen ligt om de Minister de mogelijkheid te geven tot het aanbrenge van correcties in het bedrag der schadeloosstelling, dan dient dit uitdrukkelijk in de wet te worden vastgelegd.

Artikel 19. Sommige leden vroegen, wat hier met woonruimte bedoeld wordt: kamerruimte, dan wel de ruimte van de gehele woning. Het maakt een groot verschil, of men b.v. met 1 of 2 kinderen twee of met 5 kinderen zeven kamers bewoont.

Artikel 20. Het ware gewenst — aldus zeer vele leden — de woorden „een aantal” te vervangen door het lidwoord „de”; aldus wordt uitdrukkelijk vastgelegd, dat de in artikel 12 genoemde vormen van beschikbaarstelling van geen andere personen kunnen worden gevorderd dan van diegenen, wier namen in het register zijn vermeld.

¹⁾ De vorige stukken zijn overgedrukt in deel XLV, blzn. 633 t/m 664.

Sommige leden stelden de vraag, of de gemeenten voor de kosten, welke deze registratie met zich medebrenge, vergoeding zullen krijgen van het Rijk.

Artikel 21. Ter voorkoming van misverstanden verdient het wellicht aanbeveling de tweede volzin aldus te wijzigen: „Deze inlichtingen worden „kosteloos verstrekt op aanvragen, welke binnen veertien dagen na de „kennisgeving, bedoeld in het volgende lid, worden ingediend.”

De vraag blijft nog open, of er na de bedoelde veertien dagen voor de gemeentebesturen nog een verplichting — zij het tegen betaling — tot het verstrekken van inlichtingen bestaat.

Een verduidelijking op dit punt ware gewenst.

Artikel 28. In het eerste lid van dit artikel ware, aldus zeer vele leden, de zin toe te voegen: „Indien zodanig bewijs niet kan worden uitgereikt, „wordt zo spoedig mogelijk achteraf aan de belanghebbende schriftelijk „medegedeeld, dat een voorziening in de zin van dit lid heeft plaats ge- „vonden.”

Artikel 32. Ter wiens beoordeling staat, of door de aangebrachte voor- zieningen het gebruik van het gebouw, terrein of goed niet overeenkomstig zijn normale bestemming wordt belemmerd?

Artikel 35. Aan dit artikel ware een bepaling toe te voegen, houdende, dat aan betrokkenen een schriftelijk bewijs wordt uitgereikt, dat de goe- deren zijn ontvangen, wanneer een vordering van leveranties plaats vindt.

Artikel 39. In de tweede regel ware vóór het woord „bekend” het woord „schriftelijk” in te voegen.

Artikel 40. Verwezen wordt naar het bij artikel 32 opgemerkte.

Artikel 52. De redactie van het eerste lid dient — aldus zeer vele leden — als volgt te worden gewijzigd: „Het bedrag der kosten, bedoeld „in het 2de lid van artikel 50, alsmede die, welke het gevolg zijn van de „toepassing van artikel 51, kunnen door de burgemeester bij dwangbevel „worden ingevorderd.”

Artikel 55. Sommige leden zouden gaarne toegelicht zien wat in het eerste lid van dit artikel onder „weigering” wordt verstaan. Wanneer bij voorbeeld een militair transport op een plaats, waar een loonconflict aan de gang is, aankomt, zullen dan de arbeiders, die hun diensten weigeren, onder de werking van dit artikel vallen? Indien dit het geval mocht zijn, dan bestaan daartegen huns inziens ernstige bezwaren.

Artikel 60. Sommige leden wensten het woord „ernstige” uit het eerste lid van dit artikel weg te laten.

Aldus vastgesteld 2 December 1952.

ANKERSMIT
VAN SLEEN
VAN BAAL
FENS
ROOSJEN.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Doorgevoerde onbekendheid.

Militair strafrecht en art. VII van het Verdrag van
19 Juni 1951.

Door

Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

La crainte de paraître ignorant est le plus
grand obstacle pour cesser de l'être.

Mme d'Arconville.

Reeds meermalen heb ik gemotiveerd, dat en om welke redenen de integratie van nationale krijgsmachten in supra-nationaal verband algemeen moet zijn, dat wil zeggen, dat er naast de aldus gevormde supra-nationale krijgsmacht geen plaats meer is voor van deze integratie onafhankelijke nationale krijgsmachten.

Ik stel er prijs op — met het oog op de strekking van deze verhandeling — nog in herinnering te brengen hetgeen onze militaire rechtsgeschiedenis ons in het klein, maar daarom niet minder juist, heeft geleerd.

Onze Nederlandse krijgsmacht heeft zich ontwikkeld in twee gedeelten: de landmacht en de zeemacht. Elk van deze delen had een eigen bestaan en eigen wetgeving, voor elk onderdeel afzonderlijk vastgesteld in zogenaamde articulbrieven. Sedert de Unie van Utrecht was als wetgever voor beide onderdelen aangewezen het College der Staten-Generaal.

De oorlogvoering in die tijden gaf weinig aanleiding tot optreden van land- en zeemacht in onderling verband. Doch in het laatst der achttiende en in het begin van de negentiende eeuw kwam hierin wijziging. Als gevolg hiervan werd het sedert 1807 nodig geacht om voor beide onderdelen een nieuwe strafwetgeving te ontwerpen welke met mogelijke samenwerking van beide machten rekening hield. Zo werd in de wetgeving van de jaren 1814 en 1815, in het bijzonder in art. 8 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande en in art. 5 van het overeenkomstige wetboek voor het krijgsvolk te water, een regeling van rechtsmacht getroffen, krachtens welke militairen van beide onderdelen, die met elkander dienst deden, voor het geval dat zij zich aan strafbare feiten schuldig maakten, ten overstaan van eenzelfde militaire rechter hetzij van de landmacht hetzij van de zeemacht, ter zake zouden terechtstaan. Maatregelen, welke de militaire noodwetgeving in Indonesië na de laatste oorlog heeft bevestigd en uitgebreid ten aanzien van het K.N.I.L.

Deze regeling wijst er op, dat het vaststellen van twee afzonderlijke criminele wetboeken onjuist was. Wijlen Prof. Mr *M. S. Pols* schreef dan ook al in zijn bekend standaardwerk ¹⁾, dat blijkens deze

¹⁾ Het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande, 1876, blz. 62. Zie voorts t.z.p. blz. 309-312.

artikelen 8 en 5 de wetgever bedoeld heeft te doen zien, dat hij onder de terminologie van deze bepalingen „in het algemeen de *geheele* strafwetgeving en daaronder ook de bepalingen betreffende „de strafvordering begrijpt. De toepasselijkverklaring nu van de „rechtspleging bevat van zelve toekenning van jurisdictie. De oorzaak der onjuiste redactie ligt dan ook ongetwijfeld alleen in de „splitsing der wetgeving in meerdere wetten”. Men vergat bij de splitsing de redactie hiermede in overeenstemming te brengen. Bovendien werd ook verzuimd om in het belang van een goed samengaan buiten dienst van land- en zeemacht hiërarchische verhoudingen tussen militaire rangen van beider personeel vast te leggen.

Deze fout werd hersteld bij de herziening in 1903 van het militair materieel strafrecht. Dit herstel werd bereikt door voor land- en zeemacht gezamenlijk één Wetboek van Militair Strafrecht vast te stellen ²⁾. Dit levert een meer modern bewijs, dat uit verschillende onderdelen bestaande krijgsmachten alleen dan goed kunnen samenwerken, wanneer de verhoudingen van die onderdelen gesanctionneerd worden door één voor alle onderdelen geldend wetboek van militair strafrecht. De oprichting zeer onlangs van onze luchtmacht door deze als organiek zelfstandig onderdeel uit te scheiden uit de landmacht brengt hierin geen verandering. Onze militaire strafwetgeving kent deze splitsing niet en voor haar bestaat zij dus als zodanig niet. Bovendien zal de vermelding van al de organiek gescheiden onderdelen uit elke militaire strafwetgeving moeten verdwijnen. Deze wetgeving geldt voor de gehele krijgsmacht en voor al haar leden, onverschillig waar zij zich bevinden en ongeacht hoe zij onderverdeeld zijn ³⁾.

Deze beschouwing wijst ons de weg, welke gevolgd behoort te worden ten aanzien van de contingenten, welke krachtens de bepalingen van het Noord-Atlantisch Verdrag bestemd en verplicht zijn als N.A.T.O.-krijgsmacht samen ter verdediging manu militari van de belangen der Partijen. Voor een deel ervan heeft het militaire protocol, behorende bij het Verdrag tot instelling van een Europese Defensie-Gemeenschap, dit standpunt aanvaard: er moet vastgesteld worden „dès que possible une législation pénale militaire” in het belang van de goede orde in de Europese krijgsmacht. Ik kom hierop nog nader terug, maar acht deze herinnering nodig tot recht verstand van hetgeen ik aanneem als grondslag voor de verdere ontwikkeling van het militaire straf- en tuchtrecht in supra-nationaal verband.

Tot een eerste schrede op deze weg reken ik te behoren het op 17 December 1952 aan de Staten-Generaal ter goedkeuring aangeboden Verdrag, dat op 19 Juni 1951 tussen de Partijen bij het

²⁾ Zie VAN DER HOEVEN, Militair straf- en tuchtrecht, I blz. 538, 544.

³⁾ Zie M.R.T. XLV blz. 720. Soortgelijke opvatting heeft medegewerkt tot de totstandkoming van het militaire strafwetboek der Verenigde Staten van Amerika van 1950.

Noord-Atlantisch Verdrag nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten gesloten is en dat hierachter op de bladzijden 118—144 herdrukt is ⁴⁾). Dit verdrag lijdt m.i. aan een belangrijk, voor de deelnemers verborgen, althans niet weggenomen gebrek, n.l. de handhaving van nationale, van elkaar onafhankelijke krijgsmachten, elk met eigen nationale militaire wetgeving en rechtspraak. Dit Verdrag was immers niet nodig geweest wanneer Partijen uitgegaan waren van het bovenbedoelde eenheidsbeginsel.

Zoals ik meen aangetoond te hebben, past dergelijk separatisme niet bij samenwerkende krijgsmachten, ook niet wanneer deze uit contingenten van verschillende nationaliteiten of van andere gemeenschappen bestaan. Een zodanig conglomeraat resorteert onder het bevel van één opperbevelhebber, die aan hetzelfde supra-nationaal verband zijn gezag ontleent. Zo behoren ook alle militairen van diens supra-nationale krijgsmacht, welke ook hun herkomst is, éénzelfde rechtspositie te bezitten, hetgeen betekent, dat zij onderling zowel administratiefrechtelijk als militair-strafrechtelijk met betrekking tot hun opperbevelhebber dezelfde rechten en verplichtingen moeten hebben. Elke andere rechtspositie zowel bij eerste inlijving als bij latere overgang, afstand of uitlening moet voor hen uitgesloten zijn. Zij zou de hiërarchische verhouding tot de opperbevelhebber niet doen ontstaan of wel verbreken.

De administratief-rechtelijke eenheid betreffende hun opleiding, bezoldiging, bevordering in rang, in één woord hun verzorging, laat ik hier rusten. Zij is bij de werkers aan de militaire ministeries voorwerp van dagelijkse inspanning.

De militair-strafrechtelijke eenheid genoot tot dusverre nagenoeg geen aandacht en zo is in het thans ter goedkeuring aangeboden Verdrag bespreking van haar noodzakelijkheid angstvallig vermeden. Ik wil nu trachten de gevolgen aan te geven, welke voortvloeien uit het in artikel VII van het Verdrag gehandhaafde separatisme. De toelichting, welke de Regering bij dit voorstel tot goedkeuring gegeven heeft, zwijgt er over. De vóorgeschiedenis van dit artikel VII is mij niet bekend, zodat ik mijn opmerkingen grotendeels slechts vragenderwijs kan inkleden.

Hierna zal ik de aandacht vestigen op het gedeelte van het wetsontwerp, dat strekt tot uitvoering van meerbedoeld artikel VII.

I

Het in § 1 van artikel VII omschreven beginsel geeft aan de autoriteiten van de Staat van herkomst de bevoegdheid — en dan m.i. ook de plicht — om hun militaire jurisdictie in zaken van straffen tuchtrecht te doen uitoefenen op het grondgebied van de Staat van verblijf ten aanzien van hun justiciabelen.

⁴⁾ Ik heb bij het wetsontwerp node gemist de Franse en de Engelse teksten van het Verdrag. Deze zijn toch de officiële teksten, welke goedgekeurd moeten worden.

Hierin ligt besloten de buitenwerkingstelling van het tot nu toe gebruikelijke exterritorialiteitsbeginsel. Dit beginsel werd in acht genomen ten aanzien van vreemde militairen, die in een voor hen vreemd land een strafbaar feit hadden begaan; het bracht mede, dat zij te hunner berechting werden overgeleverd aan de nationale militaire justitie van hun land. Recht werd dan gedaan op nationaal territorium volgens de nationale wetten door militaire autoriteiten en colleges en de vreemde landsoverheid ontving doorgaans bericht van de uitslag van het eventueel gevoerde strafproces.

Deze overlevering is volgens dit Verdrag bij detachementen — over alleenstaande militairen spreekt ik niet eens — niet meer nodig. De nationale militaire autoriteiten en colleges van het land van herkomst behoren nu in het vreemde land volgens hun nationale wetgeving in zaken van landgenoten recht te doen. Een ogenschijnlijk eenvoudige verandering. De aandacht bepalende tot de Nederlandse krijgsmacht, ziet men, dat het rechtdoen volgens de Nederlandse militaire strafwetgeving onderscheiden fasen kent: het huishoudelijk onderzoek, de verwijzing naar de militaire rechter, de voorlopige informatiën, het krijgsraadsonderzoek en het onderzoek in eerste aanleg en in hoger beroep voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Het huishoudelijk onderzoek van een militaire strafzaak levert geen bezwaar op. De moeilijkheden beginnen bij de verwijzing. Wordt de zaak disciplinair afgedaan, dan wordt doorgaans een straf opgelegd, welke ter plaatse uitvoerbaar is; slechts zal plaatsing in een tuchtklasse doorgaans terugzending van de gestrafte naar Nederland meebrengen.

De verwijzing — aan welke een advies van de openbare aanklager moet voorafgaan — kan volgens de R.Z. en de R.L. tweërlei gevolg hebben: het instellen van voorlopige informatiën of rechtstreekse verwijzing zonder deze naar de rechter. De rechtstreekse verwijzing naar de rechter geschiedt alleen bij een overtreding van het (Nederlandse) gemene strafecht; zij zal dus in het buitenland niet of zelden (verkeersovertredingen?) voorkomen.

Voorlopige informatiën mogen volgens het Verdrag gevoerd worden:

1. in alle vergrijpen tegen de militaire (straf-)wetten van Nederland, en
2. in alle commune delicten, welke ook in de Staat van verblijf strafbaar zijn gesteld.

Daarentegen vinden in Nederland verwijzing en voorlopige informatiën niet plaats in zaken van algemeen strafrecht, in welke een of meer niet-militaire verdachten betrokken zijn (art. 81 Inv. M.S.T.). Doorvoering van dit beginsel bij in den vreemde voorgevallen strafzaken is, ook wanneer die mede-verdachten Nederlanders zijn, niet voorzien. Men moet dan aannemen, dat de militaire justiciabele, met opoffering van het beginsel, dat in gemeld art. 81 omschreven is, voor de Nederlandse militaire rechter zal terecht staan. Dit artikel laat nl. geen ruimte om hem met de niet-militaire

medeverdachten aan de vreemde, en dan burgerlijke, rechter over te geven opdat alsdan op hem ook de vreemde commune strafwetgeving zal worden toegepast.

Zoals gezegd, de Nederlandse militaire overheid beslist als eerste instantie over het aan een militaire strafzaak te geven gevolg. Deze overheid bezit ook de bevoegdheid om een of meer officieren-commissarissen aan te wijzen om voorlopige informatiën in te winnen in en om een of meer krijgsraden in te stellen ten einde recht te doen over door hem naar de militaire rechter verwezen strafzaken. Hoe gaat dit alles nu, wanneer de verdachte een hogere militaire rang bekleedt dan die van luitenant ter zee der eerste klasse of van kapitein bij de landmacht (van de luchtmacht spreekt onze militaire strafwetgeving niet)? Art. 82 Inv. M.S.T. wijst voor deze groep officieren en art. 83 van diezelfde wet ook voor mede-verdachten van lagere militaire rang het Hoog Militair Gerechtshof als rechter in eerste en tevens hoogste ressort aan. Zijn in dergelijke zaken voorlopige informatiën nodig, dan wijst dit Hof een of meer van zijn leden aan om deze informatiën te nemen (P.I. art. 29). Moet er dan doorlopend een (wd.) advocaat-fiscaal in de Staat van verblijf aanwezig zijn om in voorkomend geval het ingevalge de artt. 8 R.Z. of 11 R.L. verplicht advies uit te brengen? Is het voorts de bedoeling dat de leden van het Hof zich ter vervulling van hun opdracht naar het buitenland begeven en hoe is dan hun rechtspositie aldaar, in het bijzonder e.g. die van de rechtsgeleerde leden van het college?

Soortgelijke vraag doet zich ook voor wanneer tegen een vonnis van een krijgsraad hoger beroep is aangetekend en het Hof aanvulling van het vóóronderzoek wenst. Bovendien rijst de vraag, hoe dergelijke zaken bij het Hoog Militair Gerechtshof ter terechtzitting moeten worden behandeld. Begeven zich dan de aangewezen commissarissen, respectievelijk het Hof met zijn Advocaat-Fiscaal, zijn Griffier en de nodige bureelambtenaren en boden naar het buitenland? Of behandelt het Hof de zaak als het ware met toepassing van het (afgeschafte) exterritorialiteitsbeginsel hier te lande en draagt het college het inwinnen van informatiën met voorbijgang van P.I. art. 29 op aan een of meer officieren-commissarissen, voor zover dit met inachtneming van het bepaalde bij art. 45 R.Z. of bij art. 47 R.L. mogelijk is? En hoe worden eindbeslissingen als bedoeld in art. 67 W.K. en in de artt. 65—74 P.I. in het buitenland voorbereid en behandeld?

Ook al zou men in onze wetgeving van deze wegen de minst kostbare willen vastleggen, dan brengt zulks in de afdoening van strafzaken grote vertraging. Zo kom ik tot de vraag, welke ook in deze gelegenheid onbesproken is gelaten, of het hoofdstuk van de R.L. handelende over krijgsraden te velde althans in tijd van oorlog, niet uitgebreid zou dienen te worden tot in den vreemde gehouden krijgsraden? Dan zou het hoger beroep van buitenslands gewezen vonnissen van krijgsraden vervangen worden door het fiat executie van de hoogste in militaire rang zijnde commanderende officier aldaar,

een regeling in de geest van die der artt. 197 tot en met 203 der R.Z. Want het aantal zaken dat het Hof aldus te behandelen zou krijgen, is waarschijnlijk niet groot genoeg om een of meer Kamers van dit College in verschillende bij het Noord-Atlantisch Verdrag aangesloten Staten op te richten, welke Kamers dan naar het voorbeeld van de thans opgeheven Kamer in Nederlands Indië, met plaatsvervangende leden zouden worden bezet en van tijdelijke ambtenaren van het officie-fiscaal en van de griffie zouden moeten worden vergezeld.

Mutatis mutandis zou dit alles gelden voor in Nederland verblijvende nationale krijgsmachten van andere der Verdragsgenoten, zodat wij de kans lopen om in Nederland gevestigd te krijgen een aantal vreemde krijgsraden en kamers van hoven van appèl, alles met bijbehorend personeel, aan welker leden en verder personeel onderkomen en logies zou moeten worden verschaft, iets wat met toepassing van het nog hangende ontwerp van een inkwartieringswet uitvoerbaar zou worden. Ook elk van de andere aangesloten bondgenoten zou aan soortgelijke invasie bloot staan, welke mogelijkheid waarschijnlijk wel reeds aanstonds kan leiden tot oprichting van landelijke afdelingen van een vereniging van internationale militaire juristen maar welke eveneens reeds aanstonds zal doen inzien, hoe weinig practisch en economisch te verantwoorden dit te Londen bevestigde en ook aan Nederland ter goedkeuring voorgelegde separatisme zal kunnen werken.

Bovendien worden de verhoudingen nog meer gecompliceerd indien men zich rekenschap geeft van de gevolgen van ter berechting in het land van verblijf zich voordoende strafbare feiten, van welke de daders of de medeplichtigen tot verschillende nationale krijgsmachten behoren.

Dan moet elke van hun nationale in het land van verblijf aanwezige militair-strafrechtelijke organisaties dezelfde zaak op eigen wijze in behandeling nemen en zonder onderling overleg afdoen. Dat de resultaten grote verscheidenheid kunnen vertonen en onbevredigend kunnen zijn, behoeft geen betoog. In elk geval worden meer werkkrachten aan de arbeid gezet dan voor een behoorlijk door één groep van rechterlijke ambtenaren ingesteld onderzoek zou worden gevorderd om tot één tegenover alle verdachten billijke en rechtvaardige uitspraak te geraken. Maar hierin voorziet het Verdrag niet.

Wel geven §§ 2, 3 en 4 van art. VII enige goede oplossingen voor mogelijke conflicten van rechtsmacht tussen de autoriteiten van de Staat van verblijf en die van de Staat van herkomst. De rechtsorganen van deze nationale krijgsmachten zijn van gelijkwaardige status, hetgeen deze voorziening nodig doet zijn. Er wordt echter niet aangegeven op welke wijze omtrent blijvende meningsverschillen hierover door de rechter zal worden beslist.

Ook blijft open de beantwoording van de vraag, hoe de verhouding zal zijn tussen het eerlang op te richten Europese leger met een

supra-nationale status en een dito militaire strafwetgeving. In beginsel behoort zodanige wetgeving vóór te gaan boven nationale wettelijke voorschriften, ook al omdat supra-nationale krijgsmachten geroepen zijn om de belangen van de Staten, welker strijdkrachten in dat Leger zijn geïntegreerd, te verdedigen tegen elke agressieve aanval op een of meer hunner.

Hiermede ontmoeten wij tevens weer een vroeger beschreven moeilijkheid: ook het Europese Leger kent in zijn ontworpen statuut de mogelijkheid van het bestaan van nationale strijdkrachten naast de zijne. Ook tussen deze legers van ongelijkwaardige status is overgang in en terugkeer naar elke van deze krijgsmachten aanvaard, zonder dat enige aandacht geschonken is aan de wisseling van rechtspositie welke met elke dergelijke transmigratie van militairen gepaard gaat. En indien straks de Noord-Atlantische Raad besluit om niet alleen de landmachten maar ook de zee- en luchtmachten van de aangesloten Staten te integreren en aldus een supra-nationale status te verschaffen, uitgaande boven die van het Europese Leger, dan zullen waarschijnlijk in het belang van de goede orde en van het onderhouden van een goede krijgstucht alle nationale strijdkrachtorganisaties moeten verdwijnen. Eenheid in de leiding eist eenheid in militaire straf- en tuchtwetgeving. Zonder deze zijn, gelijk reeds gezegd, wederkerig werkende hiërarchische verhoudingen niet bindend en zijn handelingen in strijd met deze wettelijk erkende verhoudingen niet als militaire delicten te kwalificeren en te straffen.

Neemt men nu aan, dat een Nederlands militair, die ten gevolge van zijn integratie in het Europees Leger Europees militair geworden is en dus zijn positie als Nederlands militair verloren heeft, aan de Nederlandse overheid wordt „uitgeleend”, wat zal er dan met hem gebeuren, wanneer hij tijdens die uitlening en dus in Nederland een strafbaar feit pleegt? Blijft hij in die uitleningsperiode Europees militair, dan moet hij voor dit commun delict — militaire delicten tegen Nederlandse meerderen kan hij dan niet plegen — voor zijn Europeese militaire rechter zich verantwoorden. Deze rechter zal dan volgens de Europese militaire strafwetgeving over dit in het land van herkomst gepleegd feit, volgens de Europese wetgeving recht moeten spreken, terwijl hij wellicht in datzelfde land van herkomst zitting heeft.

Unificatie van krijgsmachten en wetgeving doet al deze en dergelijke moeilijkheden — men denke aan de Britse Commonwealth, welker regionale krijgsmachten eigen militaire strafwetgevingen hebben en welke niet zullen opgaan in een N.A.T.O.-integratie — te niet en bespaart vele kosten. Heeft een der Partijen militaire bijstand nodig, dan kan hiertoe, indien dit nog uitvoerbaar is, een deel van haar nationaal contingent worden aangewezen maar deze militairen blijven ingedeeld bij en behouden dus hun lidmaatschap van een supra-nationale krijgsmacht.

Maar in elk geval zullen in de Nederlandse militaire strafwetgeving — indien deze buiten Nederland moet worden toegepast —

wijzigingen nodig zijn. Gelijk gezegd: het wetsontwerp laat dit rusten.

II.

Eindelijk nog mijn beschouwing over de hoofdzaak van het ter vaststelling aangeboden ontwerp van wet. Hier acht ik toepasselijk: in cauda venenum.

Zoals uit de considerans blijkt, dient deze wet tot uitvoering van het hiervóór besproken artikel VII van het Verdrag, in het bijzonder van het bepaalde in § 5. Aldaar wordt vastgelegd dat vreemde militair-justitiële autoriteiten, die in het land van verblijf hun rechtsmacht overeenkomstig dit art. VII uitoefenen, daarbij een beroep mogen doen op de hulp van autoriteiten uit dat land van verblijf om hun taak naar wens te kunnen volbrengen. Het wetsontwerp machtigt nu onderscheiden autoriteiten van de Nederlandse burgerlijke justitie om hiertoe hun medewerking te verlenen.

Om deze oplossing naar waarde te schatten moet men zich de toestand voorstellen, zoals die zich in Nederland zal kunnen voordoen indien er niets anders gebeurt dan de goedkeuring van het Londense Verdrag. Nederland behoudt een nationale krijgsmacht met eigen militaire justitie (bij zee- en landmacht). Gesteld nu dat er een onderdeel van een bondgenootschappelijke krijgsmacht in Nederland verblijft met eigen vreemde militaire justitie. Dan zal het voor de hand liggen, dat de leden van deze vreemde militaire justitie contact zoeken of verkrijgen met Nederlandse militaire ambtgenoten. Indien dan mogelijke hulpverlening ter sprake komt, zijn deze Nederlandse ambtgenoten verplicht te antwoorden, dat de Nederlandse wetgever hun hiertoe niet bevoegd heeft verklaard en dat zij zich tot burgerlijke autoriteiten moeten wenden.

Ik behoeft hier niet te beschrijven, welke indruk dit antwoord op de vreemde ambtgenoten noodwendig moet maken. De Nederlandse wetgever heeft zijn eigen militaire justitie zelfs voor het geven van assistentie aan vreemde (militaire) ambtgenoten onbekwaam geoordeeld!

Indien de wetgever redelijke zekerheid bezat, dat de *gehele* Nederlandse krijgsmacht binnen zeer korte tijd met haar militaire justitie in een supra-nationale krijgsmacht zou worden opgenomen, zodat zij niet langer aan de desbetreffende Nederlandse wetgeving onderworpen zou blijven, dan zou men zich kunnen voorstellen, dat de Nederlandse wetgever bij gebrek van een andere uitweg tot de thans voorgestelde oplossing zijn toevlucht had willen nemen. Maar zelfs deze toevlucht heeft geen reden van bestaan indien de betrokken supra-nationale gemeenschap aan haar krijgsmacht bij supra-nationale wet een eigen rechtspositie zou hebben verschaft. Deze regeling zou immers bindende bepalingen bevatten aan welke ook alle nationale gezagsdragers gebonden moeten zijn of zich gebonden moeten achten.

Zolang echter de grondwet aan supra-nationale wettelijke voor-

schriften en dientengevolge aan supra-nationale militair-rechterlijke organen in de uitoefening van hun bevoegdheden nog niet de nodige ruimte van geldigheid en rechtmatigheid heeft verzekerd, zou voor alle zekerheid met bepalingen in de geest van de artikelen 82-85 R.L. en 80-83 R.Z. kunnen worden volstaan ⁵⁾.

Eigenaardig is zeker wel, dat uit de stukken niet blijkt, om welke reden men tot dit affront aan de Nederlandse militaire justitie gekomen is. Onze militaire justitie, die is: de een paar eeuwen oudere

⁵⁾ Deze bepalingen kwamen reeds voor in het Crimineel Wetboek voor de militia van den Staat van 1799, het eerste nationale Wetboek. De artt. 15-17 van de Eerste Afdeling luiden als volgt (M.R.T. XXXV blz. 326, 362 en 385):

15. Wanneer de militaire rechter eenige burgerlijke personen tot getuigen noodig heeft, zal hij dezelve, indien zij vrijwillig genegen zijn voor hem te compareeren, mogen verhooren.

16. Maar wanneer de burgerlijke personen ongenegen zijn om voor den militairen rechter te compareeren, zal hij dezelve bij requisitorïën door den burgerlijken rechter, waaronder zij gezeeten zijn, op interrogatorïën moeten doen verhooren en zullen de burgerlijke rechters gehouden zijn de militairen daarin ten behoeve der justitie alle hulp en adssistentie te verleenen.

17. Indien echter een militaire rechter oordeelt, dat er een confrontatie van de getuigen tegen den beschuldigten of van de getuigen tegen elkander vereischt wordt, of dat er een of meer getuigen moeten worden gerecolleerd en tot dat einde nodig is, dat de burgerlijke getuigen voor den militairen rechter compareeren, zoo zal hij dezelve daartoe bij requisitorïën door den burgerlijken doen citeeren en zal de burgerlijke rechter in dat geval die citatiën moeten doen exploiteeren niet alleen maar ook de personen, die onwillig zijn mogten om te compareeren, daartoe moeten constringeeren.

Men gevoelt door deze regeling heen de algemene weerzin van het toenmalig publiek, dat gewend was aan locale burgerlijke rechtspraak door eigen provinciale, regionale of plaatselijke rechters, tegen de nieuwe in geheel Nederland bevoegde militaire justitie. Ons volk staat thans voor soortgelijke noodzaak ten aanzien van supra-nationale militaire rechtspraak en art. VII van het Verdrag van 19 Juni 1951 tracht de moderne even bekrompen weerzin tegen dit novum op overeenkomstige wijze te overbruggen. Zodra de grondwet dit formele bezwaar heeft opgeheven, is er naar mijn oordeel geen grond meer om de burgerlijke rechter met goeddeels deurwaarders- of politionele functies ten behoeve van een als zodanig erkende supra-nationale militaire rechter lastig te vallen. Laatstgenoemde militaire rechter is toch ongetwijfeld bevoegd de militaire politie, over welke hij te beschikken heeft, onder eigen verantwoordelijkheid in te schakelen. Zo zou de Nederlandse militaire justitie, indien zij te elfder ure in het onderhavige wetsontwerp in de plaats zou treden van de burgerlijke, voor haar optreden naar buiten zich in de eerste plaats moeten bedienen van leden van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée. Dit Wapen heeft toch door zijn ervaring in zake grensbewaking een grote bekendheid verkregen in het behandelen en opsporen van strafzaken met internationaal karakter. Bovenkomt het door zijn militaire status in aanmerking om op te gaan in, althans deel uit te maken van een Korps internationale militaire politie, welke een supra-nationale Krijgsmacht niet missen kan.

In afwachting van dit moment en zolang er nog een nationale militaire justitie bestaat, zijn aan haar organen en dienaren de hulp en de medewerking op te dragen, welke het wetsontwerp m.i. ten onrechte aan onze nationale burgerlijke justitie heeft toegedacht.

zuster van de ten tijde van haar ontstaan en tot in de negentiende eeuw nog slechts provinciale, regionale of locale jongere zuster, de burgerlijke rechtspraak. De militaire justitie was reeds bij haar geboorte in het laatste kwart der zestiende eeuw van nationalen, dat is van supra-provincialen huize en in deze status werd haar in 1814 een nieuw kleed omgehangen. Zelfs werd haar bij deze wetgeving overeenkomstig het advies van de Raad van State uitdrukkelijk rechtsmacht toegekend over hare justiciabelen, onverschillig of de strafbare feiten, welke zij te berechten kreeg, gepleegd zouden zijn in of buiten Nederland met inbegrip van de overzeese Rijksgebiedsdelen ⁶⁾). Aldus verkreeg zij in Groot-Nederland een hogere status dan haar veel jongere zuster, welke eerst later in de negentiende eeuw met eigen wetgeving tot nationalisatie kwam. De oudere zuster heeft van dezelfde Nederlandse wetgever een betere behandeling en meer waardering verdiend dan het onderhavige wetsontwerp haar bewijst of, juist, onthoudt.

Hoe is dit wetsontwerp (welks toelichting niets bevat omtrent de vraag, hoe de Regering — al dan niet na wijziging van onze militaire strafwetgeving — zich voorstelt, dat onze militaire justitie op het grondgebied van een bondgenoot zal worden uitgeoefend) tot zijn onvolledige en denigrerende oplossing gekomen? Het vermoeden ligt voor de hand, dat zij afkomstig is van „deskundige” ambtenaren van het Ministerie van Justitie. Is dit vermoeden juist, dan hebben deze hun in dit geval niet-passende kennis in de plaats gesteld van die welke wèl benodigd was nl. van die der hun blijkbaar niet of zeer onvoldoende bekende militaire strafwetgeving. Reeds meermalen heb ik in de laatste jaren de gelegenheid gehad om dit van oudsher bestaande gebrek te constateren en ik heb op die grond de wens geuit om de behandeling van militair-juridische aangelegenheden te doen plaats vinden zonder voorlichting van dergelijke „deskundigen” van het Ministerie van Justitie maar door een centraal regeringsbureau, dat de met de zorg voor deze zaken der krijgsmacht belaste Ministers met ware kennis van zaken voorlicht en bijstaat ⁷⁾). Deze wens werd vragenderwijze overgenomen in het Voorlopig Verslag der Eerste Kamer onder de algemene beschouwingen over de Rijksbegroting voor 1951. De Regering maakte zich hiervan geen verwijt omdat het ministerieel triumviraat nog nimmer zulke klachten vernomen had en voorlichting genoot „van deskundigen, die, midden in de practijk „van dit recht staande, van al zijn facetten op de hoogte zijn.” Des nodig kon bovendien commissoriale behandeling worden ingeroepen ⁸⁾).

Het voorliggend ontwerp van wet maakt een andere indruk, die van een zeer sprekend voorbeeld voor de juistheid van mijn wens. Het betreft dan ook niet facetten van militair-strafrechtelijke prak-

⁶⁾ Zie bv. M.R.T. XLI blz. 156-158 en 161-163.

⁷⁾ Zie M.R.T. XLIII blz. 588 v.

⁸⁾ Zie M.R.T. XLIV blz. 140 en 360.

tijk welke integendeel niet eens worden aangeroerd en mist elk uitzicht op de gevolgen. Dat ik de moed om vol te houden niet opgeef, vindt zijn grond in de omstandigheid, dat de Regering op ander, eveneens weinig bestudeerd en bekend terrein, tot een dergelijke maatregel besloten heeft. De zaak, op welke ik doel, is de volgende.

In de nieuwsbladen komt het bericht voor, dat Mr. N. S. BLOM ten Departemente van Buitenlandse Zaken is aangesteld als regeringscommissaris voor Indonesische Zaken. Deze hoofdamtenaar is dezelfde wiens verdediging als staatssecretaris van de rechtspositie van het militaire personeel der Militaire Missie in Indonesië ik overgenomen heb in mijn opstel hierover (M.R.T. XLV blz. 449 v.).

In het bijzonder trok mijn aandacht de volgende toevoeging aan deze aanwijzing: „Krachtens een besluit van de Ministerraad is hij „tevens belast met de zorg voor de ambtelijke coördinatie van de „behandeling van Indonesische aangelegenheden bij de verschillende „daarbij betrokken Departementen”.

Deze opdracht, gegeven aan iemand, die de Regering beschouwt als bij uitstek deskundig in Indonesische Zaken, deed mij aanstonds denken aan mijn vroeger voorstel tot oprichting van een centraal regeringsbureau voor de studie en de behandeling van zaken van militair straf- en tuchtrecht. Ook deze materie vormt een afgescheiden deel der rechtswetenschap, met hetwelk maar zeer weinig juristen — ook Mr BLOM niet — bekend zijn, laat staan zich er in thuis gevoelen. Hoewel ik toen niet voor ogen had het scheppen van een regeringscommissariaat voor militair straf- en tuchtrecht, moge ik dit voorbeeld, desgewenst op lager niveau, ter navolging nogmaals aanbevelen.

De militaire Ministers behoren dan de beschikking te verkrijgen over betrouwbare specialisten op dit gebied, die in deze weinig bestudeerde materie beter thuis zijn dan zij die tot dusverre van raad hebben gediend. Deze raadslieden weten amper, dat het militair strafrecht een wetenschap is, die — men vergeve mij de mank gaande vergelijking — met het ene been staat in het strafprocesrecht der achttiende eeuw, zoals dat bij het Hof van Holland vóór 1810 in gebruik was, en die het andere been gereed moet maken en houden om over te stappen in een supra-nationale status. Het is geen schande om zich hierin niet aanstonds en zonder omvangrijke voorbereiding thuis te gevoelen. „On ne sait bien quoi que ce soit, que longtems „après l'avoir appris.” In casu langer en intensiever dan enkele jaren praktijk in een bureau, waar nu en dan militair strafrecht lastige bijzaak is, mogelijk maakt.

Januari 1953.

Enkele moeilijkheden

bij de toepassing van de Wegenverkeerswet in de praktijk, bezien door de bril van de openbare aanklager.

door

Mr W. J. SMITS,

Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde West.

Een van de aantrekkelijkste zijden van het werk van de Auditeur-Militair bij een Krijgsraad voor Land- of Luchtmacht alsook van de Fiscaal bij de Zeekrijgsraad is, dat dit hem in aanraking brengt niet alleen met commuun zowel als met militair strafrecht, doch ook met misdrijven zowel als overtredingen. Dit heeft dus tengevolge dat hij bij een verkeersongeval met dodelijke afloop, waarbij een militair als schuldige wordt aangemerkt, automatisch wordt ingeschakeld.

1e. Sinds de inwerkingtreding van de Wegenverkeerswet zijn wij verrijkt met de delicten, opgesomd in artikel 36, welke culpose handelingen omschrijven die vroeger slechts onder artikel 307 en 308 Wetboek van Strafrecht konden worden gebracht. In de praktijk komt het er veelal op neer dat men hetgeen men onder vigueur van de Motor- en Rijwielwet onder artikel 307 of 308 Wetboek van Strafrecht bracht, thans in een telastelegging ex art. 36 Wegenverkeerswet giet. Dit zal in zeer veel gevallen ook wel lukken, maar het gaat mij nu juist om die gevallen, waarin het *niet* lukt. Men zal zeggen wat hindert dat? Dan is er toch nog artikel 307 c.q. 308 Wetboek van Strafrecht. Accoord, maar er is ook artikel 39 Wegenverkeerswet, dat wél bij een schuldigverklaring ex art. 36 Wegenverkeerswet maar *niet meer* ex art. 307 of 308 Wetboek van Strafrecht de bijkomende straf van ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen mogelijk maakt. Als men dus een geval voor zich krijgt, waarbij het duidelijk is, dat de bestuurder van een motorrijtuig een ernstige fout heeft gemaakt met het gevolg dat een ander zwaar lichamelijk letsel heeft opgelopen, en men na bestudering van de stukken tot de conclusie komt dat de schuldige voor de strafrechter moet worden gebracht en deze de mogelijkheid verder onheil te stichten door middel van ontzegging der rijbevoegdheid dient te worden ontnomen, kan men tot de onaangename ervaring komen dat de wetgever hier tekort is geschoten. Het geval kan n.l. zo liggen dat met artikel 36 Wegenverkeerswet niets valt te bereiken omdat er geen botsing noch een aanrijding noch een overrijding heeft plaats gehad en evenmin een handeling tot voorkoming daarvan. Zodat men daar dus naar artikel 308 Wetboek van Strafrecht zal moeten grijpen. Als nu verder ook geen feit mede is te laste te leggen, dat onder een der artikelen 10, 14, 25, 26, 30 of 32 der Wegenverkeerswet kan worden gebracht, blijft de wegpiraat in het bezit van zijn rijbevoegdheid. Hier had de wetgever m.i. beter gedaan althans gedeeltelijk artikel 31(1) Motor- en Rijwielwet in artikel 39 Wegen-

verkeerswet over te nemen. In ieder geval ware de openbare aanklager hem daar dankbaar voor geweest. Want het komt heus meer voor dan men denkt, dat het redmiddel van een aanvullend brokje telastelegging inhoudende overtreding van artikel 25 Wegenverkeerswet niet opgaat.

Kort geleden had ik in de praktijk het volgende geval. Een militaire chauffeur rijdt in een truck, welks laadbak met circa 20 militairen is beladen, op de weg van Rhijnauwen naar Utrecht. Tevoren had de truck op Rhijnauwen een andere wagen uit de klei getrokken, met het gevolg dat de wielen onder de klei zaten, hetgeen de chauffeur zeer goed wist, en dientengevolge vettig waren. De chauffeur moet een bocht van bijna 90° nemen, mindert onvoldoende snelheid, slipt in de bocht, komt op de berm terecht en kantelt met zijn truck in de sloot. Gevolg: 2 militairen uit de laadbak met hersenschudding en blessures in het hospitaal, gedurende geruime tijd verhinderd hun beroepsbezigheden als militair uit te oefenen. Op de weg zelf was totaal geen ander verkeer. Geen botsing, geen aanrijding of overrijding en evenmin enige handeling tot voorkoming daarvan. Dus artikel 308 W.v.Str. Deze chauffeur heeft al vroeger blijk gegeven van onvoldoende verantwoordelijkheidsgevoel als bestuurder van een motorrijtuig. Er was dus alle reden om hem zijn rijbevoegdheid te ontnemen. Zijn *militaire* rijbevoegdheid kan de Commissie Ontzegging Militaire Rijbevoegdheid hem ontnemen, doch dit geldt alleen voor zijn militaire rijbewijs. Als bij wijze van spreken hij morgen aan de dag gedemobiliseerd wordt, kan hij als burger-chauffeur opnieuw kwaad doen, want de rechter kan hem m.i. *voor dit geval* zijn rijbevoegdheid niet ontnemen. Als note gaie wil ik nog vermelden dat de C.O.M.R. mij mededeelde de man maar ongemoeid te hebben gelaten, omdat men meende dat de Krijgsraad hem wel behoorlijk straffen zou. Zet eens een vuistje als je geen vingertjes hebt!

2e. Een tweede geval, waarin de openbare aanklager er door de inwerkingtreding van de Wegenverkeerswet niet op vooruit is gegaan, is te vinden in artikel 25 W.V.W. Wanneer we dit artikel vergelijken met het tot 1 Januari 1951 door ons toegepaste artikel 2 der Wegenverkeersregeling, zien we dat het niet meer verbiedt een handeling van een weggebruiker, waardoor aan een ander *schade wordt berokkend*.

Wel is de bestuurder van een motorrijtuig nog vervolgbaar als hij, achteruit rijdend, schade veroorzaakt krachtens artikel 33 Wegenverkeersreglement, maar wanneer hij, wat in verschillende garnizoensplaatsen nog al eens voorkomt, met een vrachtauto een zonnescherm torpedeert, zonder dat daarbij de veiligheid op de weg in gevaar wordt gebracht of de vrijheid van het verkeer wordt belemmerd, is artikel 25 W.V.W. ten deze van geen nut en zal strafvervolgning niet meer mogelijk zijn, voorop gesteld natuurlijk, dat hij niet doorrijdt zonder zich bekend te maken en aldus onder het bereik

van artikel 30 W.V.W. komt te vallen. Ook hier dus een achteruitgang.

3e. Rest ten slotte het bij de wet van 23 Juni 1952 (Stbl. 357) gewijzigde artikel 45 der Wegenverkeerswet. Dit artikel is evenals zijn voorganger, artikel 37 der Motor- en Rijwielwet, steeds een doorn in het oog van de openbare aanklager geweest. Het gaf aan het militair verkeer, ook van de eenling, een bescherming, die het daarmee beoogde doel totaal voorbij streefde. Vele zijn dan ook de pogingen geweest, door ons aangewend om aan dit artikel te ontkomen. VERMEER heeft hierop in dit Tijdschrift reeds gewezen. Toen de Wegenverkeersregeling nog gold, kon men zich in de gevallen, die overtredingen tegen dit product van wetgeving opleverden, tenminste nog redden. Op 1 Januari 1951 was dit echter afgelopen. Het zag er even naar uit, dat men zich aan het keurslijf van artikel 45 W.V.W. zou kunnen onttrekken, doch na het artikel van OOSTERHOFF in M.R.T. XLV, pag. 73, geloof ik niet, dat na 28 Mei 1952 enige poging nog succes zou hebben gehad bij het H.M.G. Dus was het wachten op de beloofde wijziging van artikel 45. Deze kwam — althans zo leek het — bij de wet van 23 Juni 1952, gevolgd door het K.B. van 26 Juli 1952 (Stbl. 431) en het K.B. van 18 November 1952 (Stbl. 563), dit laatste met betrekking tot het militair voetgangersverkeer.

Maar ziet, wat er gebeurde. Eerst werd het K.B. van 26 Juli uitgegeven en enige dagen later pas werd de wet afgekondigd. Hetgeen ons brengt tot de vraag: „Heeft een K.B., strekkende tot uitvoering „van een nog niet bestaande, immers nog niet afgekondigde wet, „rechtskracht?” Het is duidelijk dat wij hier met een vergissing te maken hebben. Bedoeld was natuurlijk eerst de wet af te kondigen en daarna het K.B. Men kan dit trouwens aan de nummers der Staatsbladen al zien. In de praktijk heb ik deze situatie zó opgelost, dat ik met ingang van 10 Augustus 1952 de Wegenverkeerswet en het Wegenverkeersreglement weer toepas op militairen, die, voor wat het door hen gebezigde vervoermiddel betreft, vallen onder artikel 45 W.V.W. De Krijgsraad te Velde „West” heeft ook reeds vonnissen gewezen in zaken, hierop betrekking hebbende, waarbij de W.V.W. respectievelijk het W.V.R. gewoon werden toegepast. Een uitdrukkelijke overweging omtrent de toepasselijkheid bevatten deze vonnissen niet. Wel de aanhaling van het bewuste K.B. van 26 Juli 1922 ¹⁾. Het blijft echter mogelijk, dat een andere rechter het formele standpunt inneemt en de beklagde vrijspreekt, waarna eventueel in appèl zou moeten worden uitgemaakt of het K.B. al dan niet verbindend is.

Waaruit men dus weer ziet dat we nog steeds min of meer op een vulkaan leven.

¹⁾ Intussen is een wèl gemotiveerd vonnis gepubliceerd in M.R.T. XLVI blz. 41 v.

Voor de voetgangers is de zaak natuurlijk in orde, maar die baren de openbare aanklagers practisch geen zorg.

Wat het verkeer met voertuigen betreft, doet zich dus bij de Krijgsraad „West” de door VERMEER in voetnoot ¹⁾ op pag. 561 van deel XLIV van dit tijdschrift gestelde vraag niet voor, aangezien ik zekerheidshalve een ruime marge heb genomen en eerst m.i.v. 10 Augustus 1952 weer met vervolgingen ex Wegenverkeerswet en Wegenverkeersreglement ben begonnen.

4e. Heeft enerzijds, gelijk hierboven sub 3°. vermeld, de openbare aanklager getracht zich in allerlei bochten te wringen om aan de moeilijkheden van art. 45 W.V.W. te ontkomen, anderzijds heeft de Kroon gepoogd daarbij de behulpzame hand te bieden door het vaststellen van het in M.R.T., deel XLIV, pag. 128 gepubliceerde Dienstvoorschrift. Op het onjuiste en ondoeltreffende van deze maatregel heeft VERMEER op pag. 127 ibidem reeds gewezen. Het aantal vervolgingen ex art. 135 W.v.M.S., met succes bekroond, is dan ook practisch nihil geweest, evenals die, gegrond op haar voorgangster, het K.B. van 19 September 1947 no. 27.

Zoals men zal hebben gezien is bij de inwerkingtreding van het K.B. van 26 Juli 1952, Stbl. 431 *niet* tegelijkertijd ingetrokken het K.B. van 27 December 1950, no. 14; deze intrekking heeft eerst plaats gehad bij K.B. van 13 September 1952, hetwelk in werking is getreden op 1 October 1952. Nu heeft dus over de periode van 10 Augustus of, zo men wil, van 9 Augustus—1 October 1952 voor het militair verkeer gegolden, zowel een gedeelte van Wegenverkeerswet en -reglement als het Dienstvoorschrift.

Kan men nu zeggen dat dit een vergissing is en wel blijkens de considerans van het K.B. van 13 September 1952, welke uitdrukkelijk vermeldt dat door het inwerkingtreden van het gewijzigde artikel 45 W.V.W. een dienstvoorschrift voor het militair dienstverkeer niet meer noodzakelijk is?

Allereerst zij opgemerkt dat niet krachtens het gewijzigde art. 45 W.V.W., maar door de inwerkingtreding van het op dit gewijzigde artikel gebaseerde K.B. van 26 Juli 1952 een dergelijke regeling bij dienstvoorschrift overbodig zou zijn geworden. Dit had men toch in de considerans moeten verwerken, temeer nu dit K.B. even later wel wordt aangehaald, immers daarop wordt gelet!

Maar er is meer. Kan men ondanks deze considerans zeggen dat het Dienstvoorschrift voor de periode 10 Augustus — zo men wil 9 Augustus — tot 1 October 1952 geacht moet worden niet meer te hebben bestaan? Ik meen dat men er zo gemakkelijk niet afkomt, omdat het Dienstvoorschrift een *algemene* strekking heeft en practisch de gehele Wegenverkeerswet en het -reglement bestrijkt, terwijl het K.B. van 26 Juli 1952 *beperkte* werking heeft en art. 45 W.V.W. slechts buiten werking stelt voor die overtredingen, die in het K.B. zijn genoemd. Wanneer dus in de bovengenoemde periode een militaire chauffeur tijdens een dienstrit met een militair motorrijtuig een

overtreding zou hebben gepleegd, niet opgesomd in het K.B. van 26 Juli 1952, zou theoretisch vervolging ex art. 135 W.v.M.S. j^o. het Dienstvoorschrift mogelijk zijn, vooropgesteld dat het door art. 135 W.v.M.S. gevorderde opzet bewijsbaar zou zijn. B.v. art. 13 Wegenverkeersreglement. Een chauffeur krijgt opdracht met spoed uit te rijden om de dokter op te halen voor een in de kazerne plaats gehad hebbend ongeluk. Hij weet dat de rechter koplamp van zijn auto defect is. Toch rijdt hij uit en wordt geverbaliseerd. Art. 13 W.V.Rgt. is niet van toepassing, want hij rijdt met een auto en niet met een wagen of een fiets (zie voor definities art. 1(1) c W.V.Rgt.). Nu zou hij dus schuldig kunnen worden verklaard aan het misdrijf van art. 135 W.v.M.S. Als er op dat moment geen andere auto en geen andere chauffeur beschikbaar was geweest, zou er wel geen vervolging worden ingesteld. Maar hoe als dit wel het geval was?

Resumerende ben ik van mening, dat men eventueel nog door-
druppelende gevallen van dergelijke delicten, in de boven geschetste
periode gepleegd, geval voor geval zal moeten bekijken en zo enig-
zins mogelijk de schaal ten gunste van de delinquent zal moeten laten
overslaan, daar deze anders door de schuld van de wetgever in een
veel ongunstiger positie komt te verkeren dan achteraf (blijkens
meergenoemde considerans) blijkt te zijn bedoeld.

Volledigheidshalve wil ik nog opmerken dat ik op het standpunt
sta, dat in casu van toepassing van artikel 1 lid 2 W.v.S. geen sprake
zal kunnen zijn, omdat wij hier niet te maken hebben met een geval
van verandering in de wetgeving. Immers artikel 135 W.v.M.S.,
dat ten laste gelegd en bewezen verklaard zal moeten worden, is *niet*
gewijzigd. Alleen het dienstvoorschrift militair verkeer, dat als een
tijdelijke maatregel bedoeld was, is vervallen. Men vergelijkte voor
iets dergelijks in verband met art. 184 W.v.S. (vervallen van het
wettelijk voorschrift, krachtens hetwelk het bevel werd gegeven)
H.R. 29 October 1934, W. 12845, 2 en N.J. 1935, 136. Zie ook
Noyon-Langemeijer I, 5e druk, pag. 69. Hetzelfde standpunt nam
ook de Krijgsraad te Velde „West” in toen dit college nà 1 Januari
1951 nog overtredingen tegen de oude Wegenverkeersregeling,
tijdens haar gelding gepleegd, berechtte.

's-Gravenhage, Januari 1953.

Enige leemten in de Wet.

(Tenuitvoerlegging van de straffen van plaatsing in de strafklasse en tuchtklasse)

door

Mr E. D. HARDERWIJK,

res. 2e luitenant bij de Militair-Juridische Dienst.

Meermalen is gebleken, dat bij de tenuitvoerlegging van de krijgstuchtelijke straf van plaatsing in de *tuchtklasse* en die van de strafrechtelijke straf van plaatsing in de *strafklasse* enige leemten in de wet voorkomen.

In het Dépôt voor Discipline te Nieuwersluis, dat in de tenuitvoerlegging dezer straffen een niet onbelangrijk aandeel heeft, doen zich nl. in de praktijk gevallen voor, welke bezwaarlijk zowel tegenover de gestraften als andere militairen te rechtvaardigen zijn.

Naar mijn mening dient men bij de hantering van het militaire straf- en tuchtrecht, evenals bij het gehele Nederlandse rechtsstelsel, de rechtvaardigheid en de goede trouw als de noodzakelijke pijlers voor een goede rechtsbedeling te zien.

Hoewel ik zeer goed beseft, dat men de militaire samenleving niet op alle punten kan vergelijken en gelijkstellen met de burgermaatschappij, daar de eerste eigensoortelijk is, toch dient men met inachtneming van de bestaande verschillen de grootst mogelijke rechtvaardigheid te betrachten.

Het is nooit geoorloofd de mening te koesteren, dat het gezag in de eerste plaats komt en de rechtvaardigheid op de tweede. Wil het goed zijn, dan moet er een wisselwerking tussen beide bestaan. Dan pas zal bij de militair van welke rang of stand ook, de juiste eerbied voor het militaire apparaat en daarmee voor de Overheid ontstaan.

Gezag en rechtvaardigheid kunnen niet buiten elkaar, want gezag zonder rechtvaardigheid is niet anders dan dictatuur en rechtvaardigheid zonder gezag leidt tot onrechtvaardigheid.

Is men daar goed van doordrongen, dan dient naar mijn stellige mening de mogelijkheid te worden geschapen om een harmonieus geheel te bereiken, een geheel, dat zijn invloed ongetwijfeld zou hebben op ieder lid van de militaire samenleving.

Deze opmerkingen dienden gemaakt te worden om de nu volgende opmerkingen in het juiste licht te plaatsen.

De straf van plaatsing in de tuchtklasse is een krijgstuchtelijke straf, die opgelegd kan worden door de meerdere met volledige strafbevoegdheid (art. 39 W.K.). Zij kan uitsluitend worden opgelegd aan mindere militairen, waarop geen verlaging meer kan worden toegepast (artt. 5 en 18 W.K.), terwijl de tijd waarvoor zij wordt opgelegd tenminste 3 maanden en ten hoogste 1 jaar is (art. 19 W.K.).

Deze straf moet niet gezien worden als een arreststraf, daar de gestrafte militair naar het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis wordt gestuurd voor het ondergaan van een strengere tucht (art. 18 W.K.).

De gestrafte bevindt zich dan ook tijdens het ondergaan van deze straf niet in arrest, maar doet aan de dagelijkse diensten mee.

De tenuitvoerlegging van deze straf baart echter in de praktijk enkele moeilijkheden, die veroorzaakt worden door de bestaande wettelijke regeling, als ook door het ontbreken daarvan.

In artikel 20 van de Wet op de Krijgstucht staat, dat de met plaatsing in de tuchtklasse gestrafte militair onmiddellijk na de oplegging der straf van rechtswege in arrest verblijft, totdat hij in de tot uitvoering der straf bestemde inrichting is aangekomen, i.e. dus in Nieuwersluis.

In de boeken, die dit onderwerp bespreken, wordt uitdrukkelijk gezegd, dat dit arrest niet beschouwd moet worden als een straf. Het arrest dient gezien te worden als een middel ter voorkoming van ontvluchting en om hem het verkeer met zijn kameraden te beletten. (Zie Van Voorst Evekink-Kruls deel I blz. 125, De Graaff blz. 140, Steffen blz. 55).

Bovendien wordt in artikel 64 van de Wet op de Krijgstucht bepaald, dat gedurende de beklagtermijn de straf niet ten uitvoer kan worden gelegd, tenzij de gestrafte uitdrukkelijk afstand heeft gedaan van zijn beroepstermijn.

In afwachting van de beslissing op het beklag zal de gestrafte dus van rechtswege in arrest blijven. Ook hiervoor dienen dezelfde redenen aangenomen te worden als hiervoor werden genoemd.

Daar de plaatsing in de tuchtklasse geen arreststraf is, vindt art. 15 W.K. ook geen toepassing en zal het op deze wijze ondergane arrest dus niet van de opgelegde straf van tuchtklasse kunnen worden afgetrokken. Het Hoog Militair Gerechtshof heeft dit uitmaakt in een beschikking van 23 October 1923, M.R.T. XX blz. 91, o.a. overwegende dat het arrest bedoeld in artikel 20 W.K. geen arreststraf is.

Deze wettelijke regeling dienen wij te gehoorzamen.

Een andere vraag is echter of deze regeling billijk is.

Men zou zich nl. kunnen afvragen, waarom de met plaatsing in de tuchtklasse gestrafte militair niet in afwachting van zijn overbrenging naar Nieuwersluis, aan de dagelijkse dienst kan meedoen.

Door de hier genoemde wettelijke regeling wordt de betrokkene niet alleen gestraft met een bepaald aantal maanden tuchtklasse, maar bovendien met enige weken arrest.

Een andere vorm van dit arrest dan „streng” kan ik mij moeilijk voorstellen, in aanmerking genomen de redenen, waarop men dit arrest grondt, nl. voorkoming van ontvluchting en afzondering.

Bij beklag kan men ogenschijnlijk deze zaak verdedigen door te stellen, dat de gestrafte deze vertraging in de afwikkeling van de straf zelf op zijn geweten heeft door zich te gaan beklagen. Maar

het is stellig toch niet rechtvaardig om iemand, die van zijn *recht* gebruik maakt in een zeer ongunstige positie te brengen, zo ongunstig, dat hij in vele gevallen zal zeggen: dan maar liever niet beklagen.

Wanneer men inderdaad de militair rechten toekent, en één daarvan is dat van beklag toch zeker, dan dienen deze rechten in vrijheid te kunnen worden uitgeoefend. Anders kan men niet meer spreken van rechten.

Het gevaar van ontvluchting bestaat in even sterke mate bij de personen, die door de Krijgsraad tot gevangenisstraf, militaire detentie of straffklasse zijn veroordeeld, en waarvan de straf niet direct kan worden tenuitvoergelegd. Deze mensen gaan ook niet van rechtswege in arrest, maar gaan terug naar hun resp. onderdelen tot op het ogenblik, dat zij bericht krijgen, in Nieuwersluis of Bank en Bosch verwacht te worden.

De reden van ontvluchting kan daarom m.i. nooit doorslaggevend zijn bij de behandeling van deze gevallen.

De oplossing van deze onbillijkheid — zowel in de gevallen, dat de gestrafte nog niet naar Nieuwersluis overgebracht kan worden omdat er geen plaats is, als wel in die, waarin hij in arrest moet blijven in afwachting van de beslissing op zijn beklag — ligt in wetsverandering, waarbij art. 20 W.K. zal worden geschrapt.

Niet alleen bij beklag, doch ook bij het genoemde geval, als in het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis de gestrafte niet onmiddellijk kan worden geplaatst omdat er geen ruimte is, dient deze zaak aldus opgelost te worden.

De Commandant, die van plan is aan een militair tuchtklasse op te leggen, dient zich eerst met de Commandant van het Depôt voor Discipline in verbinding te stellen, alvorens hij tot het opleggen van deze straf overgaat. Hierdoor kan voorkomen worden, dat de beklagde onnodig lange tijd bij zijn onderdeel in arrest moet blijven in afwachting van zijn overbrenging.

Blijkt bij dat onderhoud, dat er voorlopig geen plaats zal zijn, dan dient de Commandant bij het opleggen van de straf daar wel degelijk rekening mee te houden, want al wordt het arrest na het opleggen der straf niet als straf beschouwd, toch ziet het slachtoffer het niet anders. En terecht.

Zolang deze regeling niet is veranderd, zouden de Commandanten deze onbillijkheid kunnen ondervangen door de vorm waarin het arrest wordt ondergaan zeer te verlichten, door er bijvoorbeeld een soort licht arrest van te maken.

Nergens is in de wet een bepaling te vinden, welke de Commandant dit verbiedt.

Tot zover de bespreking van het arrest in afwachting van de overbrenging van de gestrafte.

In verband hiermede zullen nu enige opmerkingen gemaakt worden over de straf van plaatsing in de *straffklasse*.

Deze bijkomende straf, die alleen in combinatie met een hoofd-

straf kan worden opgelegd door de Krijgsraden of door het Hoog Militair Gerechtshof, heeft een minimum duur van 3 maanden en een maximum duur van 2 jaar (art. 27 Wetboek van Mil. Strafrecht). Ook deze straf wordt ondergaan in het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis. De tenuitvoerlegging van deze straf geschiedt op dezelfde wijze als de tuchtklasse, zodat de gestraften dus ook meedoen met de dagelijkse dienst. Evenmin als de tuchtklasse is ook de strafklasse een arreststraf.

Gelukkig voor de „strafklassianen” ontbreekt er in het Wetboek van Militair Strafrecht een bepaling als die welke in de Wet op de Krijgstucht opgenomen is, wat betreft het ondergaan van arrest voordat tot tenuitvoerlegging van de straf kan worden overgegaan. Wordt dus een beklagde door de Krijgsraad tot een hoofdstraf en de bijkomende straf van plaatsing in de strafklasse veroordeeld, dan behoeft hij niet, nadat hij de hoofdstraf heeft ondergaan, of wanneer er een voorwaardelijke straf of geldboete is opgelegd, van rechtswege in arrest te blijven, totdat er een plaatsje voor hem in Nieuwersluis gevonden is.

Wat zien wij in de praktijk echter gebeuren?

Wanneer een beklagde tot strafklasse wordt veroordeeld, zonder dat hij eerst een hoofdstraf daadwerkelijk heeft ondergaan, dan keert hij terug naar zijn onderdeel in afwachting van zijn overbrenging naar Nieuwersluis. Bij zijn onderdeel doet hij dus aan de dagelijkse dienst mee. Maar wanneer een gestrafte in het Huis van Bewaring of Strafgevangenis verblijft voor het ondergaan van de hoofdstraf, dan gebeurt het wel, dat hij na het einde van zijn straf-tijd in verzekerde bewaring wordt gehouden, totdat hij naar het Depôt voor Discipline kan worden overgebracht. Deze tijd wordt niet afgetrokken van de tijd in de strafklasse te ondergaan.

Deze regeling is zonder meer onbillijk, temeer daar er in deze gevallen geen vaste lijn wordt getrokken, maar van geval tot geval het beleid in deze zaken verschilt.

Nooit is tegenover de gestraften deze handelwijze te rechtvaardigen. En dit kan ook niet.

Direct nadat de hoofdstraf is ondergaan, dient de gestrafte naar Nieuwersluis gezonden te worden voor het ondergaan van zijn bijkomende straf. Is dit onmogelijk, dan dient de gestrafte in afwachting van dit transport op vrije voeten te worden gesteld en naar zijn onderdeel teruggezonden.

De mogelijkheid van ontsnapping bestaat hier inderdaad, doch dit mag m.i. geen reden zijn de gestrafte zonder vorm van proces in arrest te houden.

Mocht deze mogelijkheid in de praktijk verwacht worden, dan zou het misschien meer aanbeveling verdiend hebben de gestrafte uit de militaire dienst te ontslaan dan de man in dienst te handhaven, terwijl men er steeds voor moet waken, dat hij deze ontvlucht.

Bij de gestraften, die in het Depôt voor Discipline te Nieuwer-

sluis geplaatst worden, blijkt bovendien vaak, dat zij beter uit de militaire dienst konden zijn ontslagen dan dat hun werd toegestaan de uniform te blijven dragen.

Dikwijls wegen de last en de moeite, die dergelijke recalcitrante figuren de Commandant geven, niet op tegen het nadeel, dat mischien ontstaat doordat dergelijke „militairen” uit de militaire samenleving verwijderd worden.

Samenvattende hetgeen hierboven is gezegd, is m.i. de conclusie gewettigd, dat zowel bij de plaatsing in de strafklasse als in de tuchtklasse, bij het ontbreken van de ideale toestand (nl. dat de gestraften onmiddellijk nadat de straf is opgelegd in Nieuwersluis kunnen worden opgenomen) hen niet in arrest te houden in afwachting van de beslissing op een eventueel ingediend beklag of van hun overbrenging naar Nieuwersluis, daar in deze gevallen de bestraffing haar doel voorbijschiet en in feite de dader zwaarder wordt gestraft dan de Commandant of de Krijgsraad beoogt bij de beoordeling van deze zaak.

In het begin is gezegd, dat de plaatsing in de straf- of tuchtklasse geen arreststraf is.

Nu doen zich in de praktijk moeilijkheden voor, wanneer de gestrafte uit het Depôt ontsnapt en zich daardoor onttrekt aan de tenuitvoerlegging van de straf.

Artikel 126 van het Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst van de Koninklijke Landmacht bepaalt voor arreststraffen, dat de straf van rechtswege wordt geschorst op het ogenblik, dat de gestrafte zich aan de tenuitvoerlegging van de straf onttrekt. Nergens is echter in de wet of in enig reglement een bepaling te vinden, waarin gesproken wordt over de gevolgen, welke een eventuele onttrekking aan de straf op de duur van de straftijd in de tuchtklasse heeft.

Ter toelichting een geval uit de praktijk.

Een met tuchtklasse gestrafte militair ontsnapt uit het Depôt voor Discipline. Enige dagen later wordt hij door de Koninklijke Marechaussee gearresteerd, in voorlopig arrest gesteld te ondergaan als streng arrest en op transport gesteld, naar het Depôt, alwaar het arrest natuurlijk gehandhaafd bleef.

De vraag is nu: is de straf geschorst, zo ja, van wanneer en hoelang?

Hoewel geen enkele bepaling daarin voorziet, beslist hier de Commandant m.i. terecht, dat de straf geacht wordt geschorst te zijn van het ogenblik van ontvluchten af en dat deze schorsing gehandhaafd blijft tot het ogenblik, dat de gestrafte weer aan de dienst in het Depôt kan deelnemen.

Het voorlopig arrest in het Depôt ondergaan kon dus niet afgetrokken worden van zijn tijd in de tuchtklasse door te brengen. M.i. terecht.

Zou anders zijn beslist, dan zou de straf van tuchtklasse hebben

voortgeduurd, terwijl de gestrafte voortvluchtig was, of in het meest gunstige geval van het oogenblik af, dat de gestrafte weer in het Depôt was gearriveerd.

Een ieder begrijpt, dat, hoewel de wet dit geval niet heeft geregeld, het een eis van recht is, dat de straf gedurende deze periode stil staat, is geschorst.

Bij de ontsnapping uit de strafklasse (en uit de militaire detentie) wordt de straf wel van rechtswege geschorst. Dit is te lezen in art. 77 van het Wetboek van Strafrecht, dat bepaalt, dat de verjaring bij ontvluchting uit het gesticht of de inrichting, waar de gestrafte zijn straf ondergaat, ingaat de dag volgende op de ontvluchting.

Hier staat dus de straf van rechtswege stil, tot op het oogenblik dat de ontvluchte weer is teruggebracht.

Hier bestaat dus wel een wettelijke regeling

Analoog aan deze regeling zou men zich de gevallen van ontsnapping uit de tuchtklasse kunnen indenken.

Zoals in de aanvang van dit artikel werd aangegeven, tonen de hier besproken gevallen aan, dat er verschillende leemten in de wet zijn, die nodig voorziening behoeven, een voorziening, die noodzakelijk is, omdat er pas van een behoorlijke rechtsbedeling sprake kan zijn, indien alle beletselen die deze in de weg staan, zijn weggenomen

Streng Arrest tijdens Tuchtklasse

door

F. O. VAN KREGTEN,

Luit. t. Zee (A) 1e kl.

Het zo op het oog eenvoudig lijkende art. 22 W.K. luidende:

„De tijd, door den met plaatsing in eene tuchtklasse gestraften „militair in streng arrest doorgebracht, telt niet mede voor den tijd „van zijn verblijf in die klasse”,

heeft de wetscommentator tot op heden nog weinig stof tot schrijven opgeleverd. Zowel Mr H. VAN HOEVEN in zijn „Geschiedenis „van de wet op de Krijgstucht” (deel III van zijn Militair Strafen Tuchtrecht), als Mr A. F. STEFFEN in zijn „Wet op de Krijgstucht”, als de heren D. VAN VOORST EVEKINK en H. J. KRULS in hun „Praktijk van het Militaire Tuchtrecht” vermelden geen ander commentaar, dan een weergave van hetgeen in de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp was opgenomen.

Blijkens deze Memorie van Toelichting strekt de plaatsing in de tuchtklasse tot het verbeteren van de militaire eigenschappen van de gestrafte. Aan diens militaire vorming zal echter geen zorg besteed kunnen worden, gedurende de tijd dat hij streng arrest ondergaat, aangezien de met zodanig arrest gestrafte militair volgens de laatste alinea van art. 10 W.K. is uitgesloten van het verrichten van dienst buiten de localiteit, waarin hij de straf ondergaat. Het is derhalve rationeel, dat de tijd door hem in streng arrest doorgebracht, niet medetelt voor de tijd van zijn verblijf in de tuchtklasse.

Voor wat de totale tijdsduur van het verblijf in het Dépôt voor Discipline, Straf- en Tuchtklasse te Nieuwersluis betreft zal de toepassing dezer bepaling in de praktijk geen aanleiding tot moeilijkheden geven. De met plaatsing in de tuchtklasse voor de duur van bijv. drie maanden (90 dagen) en gedurende die tijd nog eens met 14 dagen streng arrest gestrafte militair verblijft 104 dagen in genoemd depôt.

Toch schuilt er bij deze bepaling een administratieve adder onder het gras, welke is gelegen in de vraag: „*wordt het verblijf in de „tuchtklasse door het ondergaan van streng arrest onderbroken, dan „wel geacht te zijn onderbroken?*”

Waarom deze vraag? Deze houdt namelijk ten nauwste verband met de aanspraak van de gestrafte op zijn militaire inkomsten. Volgens de „Regeling van de bezoldiging en verdere inkomsten van de „militairen der zeemacht 1947” (VVKM 13) art. 34 (7) worden door de militair der zeemacht *gedurende verblijf in de tuchtklasse* geen inkomsten genoten.

Waar mogelijk nog bij het opleggen van streng arrest het verschil tussen het onderbreken van *de straf* van plaatsing in de tuchtklasse en het onderbreken van *het verblijf* in de tuchtklasse ten deze nog

een strijdvraag zou kunnen opleveren, laat voornoemd artikel van de Bezoldigingsregeling militairen zeemacht 1947 geen twijfel ten aanzien van het feit, dat de aanspraak op militaire inkomsten afhankelijk wordt gesteld van het *verblijf* in de tuchtklasse. In het midden latende of door het ondergaan van de straf van streng arrest de straf van plaatsing in de tuchtklasse wordt onderbroken (waarbij men de figuur krijgt, dat een naar de rangschikking van art 5 W.K. te oordelen zwaardere straf, door een lichtere wordt vervangen om de man te straffen) wordt wel de telling van de tijd van de verblijfsduur voor wat betreft de straf van plaatsing in tucht-klasse onderbroken, doch niet het verblijf als zodanig.

De redactie van art. 22 W.K. geeft op zichzelf reeds aan, dat de militair wordt geacht in de tuchtklasse geplaatst te blijven en de tijd, dat de straf van streng arrest wordt ondergaan niet mede telt voor de berekening van straf-tijd en de plaatsing in de tuchtklasse. De woorden „niet mede tellen” impliceren grammaticaal, een niet in aanmerking nemen van een handeling of situatie, die zich in concreto wel degelijk voordoet.

Uit hoofde van het vorenstaande impliceert het opleggen van de straf van streng arrest als voren bedoeld, geen verlenging van de tijdsduur van de *straf* van plaatsing in de tuchtklasse, doch wel verlenging van het *verblijf* in de tuchtklasse met de daaraan verbonden consequentie (althans voor militairen der zeemacht) van verdere derving van inkomsten over gelijk tijdvak. Inmiddels bestaat over de beantwoording van de door mij in deze verhandeling gestelde vraag allerminst eenstemmigheid, zoals moge blijken uit de hieronder afgedrukte correspondentie.

MINISTERIE VAN MARINE

Aan
de Commandant
van het Depot voor Detentie
te Nieuwersluis.

No. HIZ/C/CA/V/2/31

's-Gravenhage, 7 November 1952.

Onderwerp:

Streng arrest, opgelegd
aan Hofm. 3 S. B.

Hiermede heb ik de eer UHoogedelgestrenge mede te delen dat mij door de Officier van Administratie van Hr.Ms. „Karel Doorman” werd bericht dat de Hofmeester 3 S. B., i.v.m. de hem door de Commandant van genoemde bodem opgelegde straf van 3 maanden (90 dagen) plaatsing in de tuchtklasse v/m 23 Mei tot 3 September 1952 in Uw Depot heeft verbleven. Het verlengde verblijf bleek verband te houden met een door U aan betrokken schepeling opgelegde straf van 13 dagen streng arrest.

Gaarne zou ik vernemen gedurende welk tijdvak laatstgenoemde straf werd ondergaan. Voorts zou ik het zeer op prijs stellen te vernemen welke gedragslijn ten Uwent wordt gevolgd inzake een eventuele aanspraak op bezoldiging van betrokken schepeling, gedurende het tijdvak dat dit streng arrest werd ondergaan.

Naar dzz mening wordt de plaatsing in de tuchtklasse door de opgelegde straf van streng arrest niet onderbroken, doch verlengd, zulks

i.v.m. art. 22 W.K. waarvan het begrip „niet mede tellen” impliceert „het — voor de straf — niet in aanmerking nemen van de tijd, die de „militair in feite wel in de tuchtklasse heeft verbleven.”

Uit hoofde van het vorenstaande wordt voorshands aan militairen der zeemacht in gevallen als de onderhavige geen bezoldiging toegekend gedurende de tijdvakken dat de militair tijdens diens verblijf in de tucht-klasse met streng arrest wordt gestraft.

De luitenant ter zee (A) der 1e klasse
Hoofd van de centrale administratie,
F. O. VAN KREGTEN.

DEPOT VOOR DISCIPLINE
STRAF EN TUCHTKLASSE

Nieuwersluis, 12 November 1952.
Tel. Loenen a/d Vecht 341.

Nr.: P 2710 H/Sm.

Onderwerp: hfm. III S. B.

In antwoord op Uw schrijven dd. 7 November 1952 deel ik U het volgende mede:

De hfm. III S. B. stamboeknummer , is tijdens zijn verblijf in de tuchtklasse van het Depot voor Discipline tweemaal gestraft met streng arrest, n.l. op 24 Juni 1952 met 5 dagen streng arrest en op 6 Juli 1952 met 8 dagen streng arrest, in totaal 13 dagen.

Aangezien de oplegging van deze straffen niet is gepaard gegaan met de bijkomende straf van inhouding van soldij, heeft genoemde B. recht op uitkering van zijn bezoldiging over deze perioden.

Wordt men tijdens zijn verblijf in de tuchtklasse gestraft met streng arrest, dan wordt deze straf onmiddellijk ten uitvoer gelegd. Daar de militaire vorming van de gestrafte gedurende het ondergaan van deze straf stagneert, telt de tijd, in streng arrest doorgebracht, niet mee bij de berekening van de tijdsduur van zijn verblijf in de tuchtklasse.

De wnd. Cdt. Depot voor Discipline
De 1e Luitenant,
H. PRUIS.

AAN: Hoofd van de Centrale Administratie
Luitenant ter Zee (A) 1e klasse
F. O. van Kregten
Ministerie van Marine
Lange Voorhout 7
'S-GRAVENHAGE.

Het komt mij zeer gewenst voor, dat over de betekenis van de woorden „telt niet mede voor den tijd van zijn verblijf” in artikel 22 W.K. eenstemmigheid worde bereikt.

Januari 1953.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 16 Augustus 1951.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kapt. Luit. t. Zee F. B. Veenstra, Lts. t. Zee 1e kl. J. N. J. van der Meij, W. H. Crommelin en J. H. van de Wall.

Raadsvrouw: Mej. Mr L. Jacobs.

Valselijk opmaken van boeken en registers, verduistering en overtreiding van een distributie-voorschrift, gepleegd door een officier, beheerder van de cantine van het Marinevliegkamp „Valkenburg”, door de administratie van een bepaald artikel buiten de boeken te houden en de op dat artikel gemaakte winst te eigen bate aan te wenden. Voorts het afleveren van koffie zonder gelijktijdige of voorafgaande ontvangst van de voorgeschreven bonnen.

Het verweer dat het nalaten bepaalde posten te verwerken niet zou opleveren het valselijk opmaken der boeken (waaronder verstaan zou moeten worden het iets uit het geschrift wegnemen, het iets daaraan toevoegen of het iets daarin wijzigen) verworpen, vermits niet is ten laste gelegd het vervalsen, maar het valselijk opmaken, hetgeen bestaat in het iets vermelden in strijd met de werkelijkheid.

Ook verworpen het verweer dat geen verduistering zou zijn ten laste gelegd, nu de tenlastelegging niet uitdrukt dat beklagde het geld anders dan door misdrijf onder zich had, vermits ten laste is gelegd dat beklagde met het beheer van de cantine was belast, derhalve stond in een onmiddellijke feitelijke verhouding tot de gelden der cantine, terwijl de Krijgsraad niet de minste twijfel koestert aan de bona fide ontvangst der gelden.

Verminderde toerekeningsvatbaarheid. Onze strafwet eist niet dat de verdachte óók zou moeten bezitten de geschiktheid om het maatschappelijk ongeoorloofde van zijn handelingen te beseffen en te dien aanzien in staat zou moeten zijn om zijn wil te bepalen: immers onze strafwet eist geen opzet, gericht op de wederrechtelijkheid der handeling.

Bijkomende straf van ontslag niet opgelegd, aangezien beklagde medisch voor de dienst is afgekeurd, hij veel spijt heeft van het gebeurde en het liefst een nieuw leven zal willen opbouwen, hetgeen hem, gezien het vonnis, toch al moeite genoeg zal kosten.

(Wb. v. Str. artt. 37a, 359, 360; Distr.wet art. 18.)

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen B. C. A. B., oud 25 jaar, gedetineerde, laatstelijk gediend hebbende als luitenant ter zee vlieger 3e klasse bij het Marine Vliegkamp „Valkenburg” te Katwijk aan de Rijn,

Gezien . . . enz.;

[Tenlastelegging: „1e. dat hij te Katwijk aan de Rijn, althans in „Nederland op verschillende tijdstippen in of omstreeks de periode „van en met Augustus 1950 tot en met December 1950, toen hij als „luitenant ter zee vlieger der 3e klasse belast was met het beheer „van de cantine van het Marine Vliegkamp „Valkenburg”, telkens „opzettelijk valselijk heeft nagelaten de door de banketbakker L. Verdoes aan die cantine geleverde koeken, die in die cantine werden „verkocht, de aan die leverancier daarvoor uit de cantine-kas betaalde „gelden en bij de verkoop met winst voor die cantine ontvangen „geldsbedragen te verantwoorden of te doen verantwoorden in de, „voor de cantine-administratie en -verantwoording ingevolge het „cantinereglement bij te houden bescheiden o.m. in het verantwoor- „dingenboek, welke bescheiden uitsluitend bestemd waren, althans „welk boek uitsluitend bestemd was tot contrôle van het cantine- „beheer; „althans:

„dat hij te Katwijk aan de Rijn, althans in Nederland op verschil- „lende tijdstippen in of omstreeks de periode van en met Augustus „1950 tot en met December 1950 toen hij belast was met het beheer „van de cantine van het Marine Vliegkamp „Valkenburg” telkens „opzettelijk valselijk heeft nagelaten in de voor de cantine-adminis- „tratie en -verantwoording ingevolge het cantine-reglement bij te „houden bescheiden, o.m. in het verantwoordingenboek, welke be- „scheiden bestemd waren althans welk boek bestemd was om tot „bewijs te dienen onder meer van de op deze artikelen gemaakte win- „sten en/of verliezen, de door de banketbakker L. Verdoes aan die „cantine geleverde koeken, die in die cantine werden verkocht, de „aan die leverancier daarvoor uit de cantinekas betaalde gelden en „bij de verkoop met winst voor die cantine ontvangen geldsbedragen „te verantwoorden of te doen verantwoorden met het oogmerk om „deze bescheiden, althans voormeld boek als echt en onvervalst te „gebruiken of door anderen te doen gebruiken, uit welk gebruik „nadeel kon en is ontstaan nl. dat de winst gemaakt op die koeken „aan de bemanning van voormeld vliegkamp en/of het Rijk is ont- „trokken;

„2e: dat hij te Katwijk aan de Rijn, althans in Nederland op ver- „schillende tijdstippen in of omstreeks de periode van en met Augus- „tus 1950 tot en met December 1950 toen hij als luitenant ter zee „vlieger der 3e klasse belast was met het beheer van de cantine van „het Marine Vliegkamp „Valkenburg”, zich telkens opzettelijk van „de geldsbedragen, die bij de verkoop van door de banketbakker „L. Verdoes geleverde koeken ten behoeve van die cantine waren „ontvangen en aan die cantine althans aan een ander of aan anderen „dan aan hem, beklaagde toebehoorden, sommen gelds wederrechte- „lijk heeft toegeëigend, tezamen vormende een bedrag van f 300. „althans een aanzienlijk bedrag;

„3e: dat hij te Noordwijk, althans in Nederland, op twee verschil- „lende tijdstippen in of omstreeks de zomer van 1950, althans in het

„jaar 1950 telkens opzettelijk in strijd met het krachtens de distributiewet 1939 vastgestelde voorschrift van artikel 3 van de koffiedistributiebeschikking 1949 honderd, althans een hoeveelheid halfpoundspakken gebrande koffie, heeft geleverd aan Jacob van Exter zonder gelijktijdig of voorafgaand in ontvangst te nemen de vereiste bonnen of zonder vooraf in ontvangst te nemen de voorgeschreven toewijzingen of vergunningen geldig op de dag van aflevering van „die koffie”;

Gezien enz.;

[Conclusie van de schriftuur van eis van de Fiscaal: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van *vijf maanden* onvoorwaardelijk, met aftrek van voorarrest en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*]

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. *B. G. A.B.*, oud 25 jaar, *als beklaagde* enz.;

Post alia:

4e. *M. van den Berg*, oud 21 jaar, *als getuige:*

dat hij van eind Augustus 1949 tot eind November 1950 boekhouder was van de cantine van het Marine Vliegveld „Valkenburg” te Katwijk aan de Rijn; dat hij het verkoopboek en het crediteurenboek bijhield en niet volledig de boekhouding deed; dat de heer B. het kasboek bijhield en de balans opmaakte; dat hij de heer B. wel eens hielp en deze wel eens moeilijkheden had bij de maandelijkse verantwoording (balans, winst- en verliesrekening); dat alle betalingen en ontvangsten over de heer B. gingen; dat dit anders werd, toen hij 11 November 1949 ook chef van de cantinebar werd; dat tot de bescheiden, die hij toen over kreeg, een verkoopboek van de cantinebar behoorde, waarin alle artikelen stonden vermeld, die zij verkochten behalve o.a. koeken, die contant werden ingekocht; dat hij geen afzonderlijk boek kreeg, waarin in- en verkoop van de koeken werden opgetekend; dat hij zelf een boek heeft aangelegd; dat hij als barchef toen geregeld de bakker Verdoes contant betaalde, doch hij als boekhouder Verdoes niet in het verkoop- en het crediteurenboek boekte; dat hij maandelijks aan de heer B. een afrekenstaat afdroeg, waarop achter de artikelen de geldsbedragen van de verkoop stonden vermeld over de gehele maand; dat daarop ook de koeken van Verdoes voorkwamen; dat hij, hoewel dit niet de bedoeling van de heer B. was, altijd uit interesse de verlies- en winstrekening en de balans doorkeek, waarbij hem opviel dat de koeken van Verdoes niet verantwoord werden; dat hij daaruit begreep, dat de winst op de koeken op die manier buiten de boekhouding bleef; dat die winst variërend was; dat de bedragen ver uiteenliepen, soms f 120 per maand soms f 50; enz.;

5e. *P. J. Elias*, oud 42 jaar, *als getuige:*

dat hij sedert Augustus 1949 het bevel op het Marine Vliegveld „Valkenburg” te Katwijk aan de Rijn voert; dat de onder zijn bevel

dienende luitenant ter zee vlieger 3e klasse B, als officier beheerder van de cantine in dit kamp werkzaam was sedert omstreeks November 1948; dat art. 71 van het bij Koninklijk Besluit dd. 30 Mei 1934 No. 58 vastgestelde Reglement op de Inwendige Dienst aan boord van Hr. Ms. oorlogsschepen en in de Inrichtingen der Zeemacht voorschrijft, dat de Minister van Marine bepaalt, aan boord van welke schepen en in welke inrichtingen der zeemacht een scheepstoko of marine-cantine wordt gehouden en dit artikel voorts bepaalt, dat genoemde autoriteit zowel voor de scheepstoko's als voor de Marinecantines een reglement dient vast te stellen; dat bij Beschikking van de Minister van Marine dd. 7 Juni 1934, III afd. A, no. 24, het „Reglement voor de Marinecantines” is vastgesteld; dat art. 21 van die reglement o.m. inhoudt, dat de beheerder der cantine een verantwoordingsboek aanhoudt, waarin in de aanvang, doch uiterlijk de 3e van elke maand de kasrekening, de verlies- en winstrekening en de balans over de afgelopen maand opgemaakt, worden ingeschreven; enz.;

6e. *Jacob van Exter*, oud 47 jaar, *als getuige*:

dat B. in het begin van de zomer 1950 en nog weer enige tijd later telkens te Noordwijk hem 2 pakken, elk pak inhoudende 50 halfpoundspakken koffie afleverde; dat B. telkens geen distributiebescheiden inzake die koffie vroeg, hetgeen in strijd was met het krachtens de distributiewet 1939 vastgestelde voorschrift in art. 3 van de koffiedistributiebeschikking 1949 en B. beide keren zonder dergelijke bescheiden in ontvangst te nemen is vertrokken en deze noch vooraf noch later distributiebescheiden heeft ontvangen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een afschrift van de Beschikking van de Minister van Marine dd. 19 November 1947 Afd. Int. en Adm. No. 85647/72122 houdende o.m. dat de Minister van Marine bepaalt dat bij het Marine Vliegkamp „Valkenburg” een marinecantine zal worden gehouden;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende voornoemd afschrift der Ministeriële beschikking als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen met beklagdes schuld eraan, hetgeen hem onder 1e primair, 2e en 3e is ten laste gelegd met uitzondering van de woorden onder 1e „bescheiden o.m. in het” en „welke bescheiden uitsluitend bestemd waren, althans”;

Overwegende dat de raadvrouw van beklagde namens deze als verweer heeft gevoerd:

- a. dat het valselijk nalaten der verantwoording van de in de telastellegging onder 1e bedoelde posten in het verantwoordingsboek niet oplevert het valselijk opmaken van dat verantwoordingsboek, vermits daaronder slechts valt het iets uit het geschrift wegnemen, daarin iets bijvoegen of daarin iets wijzigen, doch niet het nalaten iets in het geschrift op te nemen;
- b. dat het onder 2e te laste gelegde niet „verduistering” kan opleveren, vermits in het telastegelegde niet is vermeld, dat be-

klaagde de geldsbedragen althans anders dan door misdrijf onder zich had, zodat hij de sommen gelds door diefstal heeft verkregen, doch artikel 310 niet is te laste gelegd;

Overwegende ten aanzien van het verweer onder a: dat de raads-vrouwre klaarblijkelijk de begrippen „vervalsen” en „valselijk opma-„ken” verwacht, bij welk laatste begrip het vervaardigen van het geschrift in zijn geheel met de valsheid samengaat, of deze daarin bestaat en in casu inderdaad is ten laste gelegd, dat de inhoud van het verantwoordingsboek in strijd met de waarheid is, vermits daarin iets anders staat dan er behoorde te staan, zij het ook dat toen de beklaagde zijn handeling pleegde, in inhoud van het geschrift pas gemaakt werd;

Overwegende ten aanzien van het verweer onder b: dat de raads-vrouwre blijkbaar aan de abstracte wetsterm „anders dan door mis-„drijf onder zich heeft” in een telastelegging meer waarde hecht dan aan een feitelijke omschrijving van dat begrip in de telastelegging;

dat al moge ook de regel „curia jus novit” niet meer de antieke betekenis hebben, dat de openbare aanklager den rechter de inhoud van de wet niet behoeft te leren, doch deze de inhoud der wet ambts-halve wel kent, zo kan ook in de moderne betekenis van die regel nl. dat de rechter „onpartijdig” oordeelt het standpunt van de partij van beklaagde niet worden erkend;

dat immers is te laste gelegd, dat beklaagde was belast met het *beheer* van de cantine van het Marine Vliegkamp „Valkenburg”;

dat dit beheer feitelijk niet in zodanige zin kan worden opgevat, dat de beklaagde de aan die cantine toebehorende gelden en goederen als een broedse kip direct onder zijn vleugelen hield, doch wel zodanig dat dit aanduidt enige betrekking tussen de beklaagde en de aan die cantine toebehorende goederen en gelden, welke het gevolg was van een daad van de Commandant van beklaagde, waarbij beklaagde naar de regelen, die daaromtrent in het maatschappelijk verkeer gelden, de gelden en de goederen van de cantine als zodanig „in zijn macht „had” dan wel „daarover dadelijk als heer en meester kon beschik-„ken”, kortom daartoe stond in „onmiddellijke feitelijke verhou-„ding”;

dat de wet slechts één relatie uitsluit nl. die ontstaan „door mis-„drijf”; dat echter, waar in de telastelegging sprake is van de gelds-bedragen die bij de *verkoop* van aan de cantine geleverde koeken waren ontvangen, de Krijgsraad niet de minste twijfel koestert aan de bona fide ontvangst dier gelden en dus al evenmin behoefte heeft, dat de telastelegging pour l'acquit de conscience nog eens zou vermelden, dat ter zake het geval van „anders dan door misdrijf” aanwezig was;

Overwegende, dat de verweren mitsdien worden verworpen;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

1e. „ALS AMBTENAAR OPZETTELIJK BOEKEN OF REGISTERS, UIT-„SLUITEND BESTEMD TOT CONTROLE VAN DE ADMINISTRATIE, VAL-

„SELIJK OPMAKEN, MEERMALEN GEPLEEGD, ALLE FEITEN ALS EEN „VOORTGEZETTE HANDELING BESCHOUWD”;

2e. „ALS AMBTENAAR OPZETTELIJK GELD, DAT HIJ IN ZIJN BE- „DIENING ONDER ZICH HEEFT, VERDUISTEREN, MEERMALEN GE- „PLEEGD, ALLE FEITEN ALS EEN VOORTGEZETTE HANDELING BE- „SCHOUWD”;

3e. „EEN BIJ OF KRACHTENS DE DISTRIBUTIEWET 1939 VAST- „GESTELD VOORSCHRIFT OPZETTELIJK NIET NAKOMEN, TWEEMALEN „GEPLEEGD”;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf:

dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een psychiatrisch rap- port van beklaagde, opgemaakt door Mr Dr P. A. H. Baan, eerste geneesheer van de Psychiatrische Observatiekliniek van het Gevan- geniswezen, na de bij de wet voorgeschreven eed te hebben afgelegd, welk rapport o.m. inhoudt:

dat beklaagde ongetwijfeld geweten heeft, dat hetgeen deze deed laakbaar en fout was; dat in beklaagdes structuur lichte aanleg- factoren, maar extreem slechte milieusomstandigheden een rol speel- den en deze den beklaagde tot *een zware neuroticus* hebben gemaakt;

dat de beklaagde niet als de gemiddelde normale zijn wil overeen- komstig zijn besef der wederrechtelijkheid heeft kunnen bepalen; dat een veelheid van in- en externe omstandigheden met elkaar aan- sprakelijk zijn voor het feit, dat beklaagde niet voldoende in staat was zijn wil op normale wijze te vormen en te effectueren;

Overwegende te dien aanzien:

dat het twijfelachtig mag heten of wij voor het strafrechtelijk be- grip der toerekeningsvatbaarheid behoren uit te gaan van een psyche van zodanige normaliteit en rijpheid, welke naast 's daders geschikt- heid om de feitelijke strekking van zijn handelingen te beseffen en te dien aanzien zijn wil te kunnen bepalen, ook nog zou medebrengen zijn geschiktheid om het maatschappelijk ongeoorloofde van zijn han- delingen te beseffen en mede te dien aanzien zijn wil te kunnen bepalen;

dat immers ons wetboek van strafrecht blijkens de geschiedenis zijner totstandkoming een opzet, gericht op de wederrechtelijkheid der handeling niet eist, daar toch de regering blijkens haar Memorie van Toelichting op dit Wetboek zich heeft aangesloten bij de om- schrijving van opzet in artikel 11 van het Crimineel Wetboek voor het Koninkrijk Holland van 1809 gegeven en vooral bij de toelichting van J. M. Kemper op dit artikel t.w. dat opzet niet omvat de wil om te misdoen doch alleen de wil om te doen datgene wat objectief blijkt verboden te zijn; dat beklaagdes geschiktheid om de feitelijke strekking van zijn handelingen te beseffen wel vaststaat, zij het ook, dat hij door het bezit van een sterke secundaire functie bij gemis aan voldoende activiteit niet voldoende in staat was om zijn wil ten aanzien van zijn handeling op normale wijze te vormen en te effec- tueren; dat dit laatste echter niet inhoudt, dat beklaagdes vermogen om *vrij* uit de beschikbare motieven te kiezen was opgeheven, doch

hoogstens dat dit vermogen door zijn ziekelijke geestesstoring *in lichte mate* werd *beperkt*;

Overwegende, dat mitsdien naar 's Krijgsraads oordeel niet een zodanig verband bestaat tussen de geconstateerde ziekelijke storing der geestvermogens van beklagde en de door hem gepleegde handelingen, dat die feiten hem *wegens* de ziekelijke storing zijner geestvermogens niet kunnen worden toegerekend, zodat de rechter recht behoort te doen met inachtneming van de bepalingen van Titel II van het Wetboek van Strafrecht;

dat gelet op het vorenstaande, de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde een gevangenisstraf voor de tijd van *vijf maanden* passend wordt geacht, terwijl de tijd door hem sinds 22 Maart 1951 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht;

Overwegende, dat bij de bepaling der betrekkelijk milde strafmaat de overweging van beklagdes persoonlijkheid een betrekkelijk overwegende invloed heeft gehad, daar hij ten processe is gebleken een wat slappe, zwakke, psychisch toch duidelijk gestoorde, man te zijn, die veel spijt van het gebeurde heeft en het liefst een nieuw leven zou willen opbouwen;

dat dit laatste mede noodzakelijk is omdat beklagde medisch voor de dienst is afgekeurd en de executie van zijn ontslag uit de dienst op de afloop van de behandeling zijner krijgsraadzaak wacht;

dat het in verband met dit laatste, hoewel de ernst der gepleegde misdrijven daartoe zouden nopen, niet opportuun zou zijn om beklagde naast de hem op te leggen hoofdstraf nog bij rechterlijk vonnis uit de militaire dienst te ontslaan, daar deze — gezien zijn persoonlijkheid — moeite genoeg zal hebben om zonder dit ontslag bij rechterlijk vonnis zich een nieuw leven in de burgermaatschappij op te bouwen;

Gezien de artikelen: 1, 2e lid, 27, 37a, 56, 57, 91, 359 en 360 van het Wetboek van Strafrecht; 1 Besluit berechting Economische Delicten; 18 der Distributiewet 1939; 3 van de koffiedistributiebeschikking 1949 zoals deze laatstelijk gewijzigd is bij de beschikking van de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening van 14 April 1950/Afdeling Wetgeving en Juridische Zaken No. G. 1038; 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht; [... enz. — *Red.*]

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 18 December 1952.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kolonel der Mars. P. J. van Gijn; Kapt. Lts. ter Zee C. Hendrikse, W. H. de Graaff en J. N. J. v. d. Mey.

Raadsman: Luit. t. Zee (A) 1e kl. A. J. Logtenberg.

Meerdere in burger.

Daar bij de misdrijven tegen de ondergeschiktheid het opzet het

element „meerdere” beheerst, moet worden geëist dat de mindere weet dat hij tegenover een meerdere staat. Dit weten zal echter niet verder behoeven te gaan dan bewustheid van de mogelijkheid, met een meerdere te doen te hebben, wordende zekerheid geenszins geëist. De omstandigheden (i.c. het optreden van de meerdere) bewijzen of bij de dader mogelijkheidsbewustzijn aanwezig is geweest.

De meerdere kan volstaan met zich zonder commentaar als meerdere aan de mindere bekend te stellen; de mindere die denkt „dat ,kan iedereen wel zeggen” handelt suo periculo.

Het verweer dat bij de zeemacht een communis opinio bestaat dat de mindere een in burger geklede meerdere, die hij niet persoonlijk kent en die zich niet kan of wenst te legitimeren, niet als meerdere behoeft te erkennen (zijnde deze opvatting ontstaan na de invoering van het legitimatiebewijs) verworpen.

Verband tussen het misdrijf en het mede ten laste gelegde ¹⁾ en bewezen verklaarde krijgstuuchtelijke vergrijp.

(W.M.S.R. art. 114 W.K. art. 60).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. H. O., oud 23 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 1e klasse,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 31 October 1952 Nr. CZM/P 31433/38305;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 28 November 1952, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Apeldoorn in tijd van oorlog op of omstreeks 5 October „1952 toen hij zich als matroos 1e klasse gekleed in uniform doch „met de handen in de zakken, met zijn jekker open en met zijn muts „achter op zijn hoofd bevond op het perron van het station der „Nederlandse Spoorwegen aldaar, opzettelijk nadat de in burger geklede 1e Luitenant der Mariniers P. G. A. Gerlings — die zich aan „hem als zodanig had bekend gemaakt — hem opgedragen had om „zijn handen uit zijn zakken te halen en zijn tenue in orde te maken, „zijn handen niet uit zijn zakken heeft gehaald en zijn tenue niet in „orde heeft gebracht, voorts opzettelijk, ofschoon die luitenant hem „zulks opdroeg, zijn legitimatiebewijs niet heeft getoond aan deze „en evenmin op dat perron is gebleven maar in een gereed staande „trein is gestapt;”

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. J. H. O., oud 23 jaar als *beklaagde*:

dat hij op 5 October 1952, dienende als matroos 1e klasse, gekleed

¹⁾ Zie M.R.T. XLII blz. 305; XLIII blz. 708 en 793. [Red. M.R.T.]

in uniform, doch met zijn jekker open en zijn muts achter op zijn hoofd op het perron van het station der Nederlandse Spoorwegen te Apeldoorn liep en een persoon in burgerkleding tegen hem zei: „Doe „je jekker dicht en zet je muts behoorlijk op”, althans woorden van dergelijke strekking; dat hij deze vroeg, met wie hij te doen had, waarop deze antwoordde: „Ik ben Eerste Luitenant der Mariniers „Gerlings”, dat hij deze toen vroeg: „Kunt U zich legitimeren”, waarop deze antwoordde: „dat doe ik niet”; dat hij toen twijfelde of deze in burger geklede persoon inderdaad wel een officier van de Koninklijke Marine was, doch hij er niet van overtuigd was, dat deze geen officier was; dat hij toen in strijd met de ontvangen opdracht zijn muts niet recht op zijn hoofd heeft gezet; dat hij tijdens het gesprek niet naar aanleiding van de ontvangen order, doch automatisch zijn jekker had dicht gedaan; dat die persoon tegen hem zei: „Geef mij je legitimatiebewijs”, doch hij toen opzettelijk in strijd met die opdracht zijn legitimatiebewijs niet heeft getoond; dat hij vervolgens in een aldaar gereedstaande trein wilde stappen, doch die persoon hem bij zijn arm tegen hield, zeggende: „Je gaat de trein „niet in”; dat hij in strijd met die order niet op dat perron is gebleven maar in die gereedstaande trein is gestapt;

2e. *P. G. A. Gerlings*, oud 23 jaar, als *getuige (post alia)*:

... dat hij toen aldaar zijn naam en zijn kwaliteit aan die matroos bekend heeft gemaakt, zeggende: „Ik ben de 1e Luitenant der Mariniers Gerlings”, en vervolgens die matroos heeft opgedragen: „Ik „geef je hierbij de order om je handen uit je zakken te halen en je „jekker in orde te maken”; dat die matroos in strijd met die order diens handen niet uit diens zakken heeft gehaald en diens tenue niet in orde heeft gebracht; enz.;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, zijnde het immers van algemene bekendheid, dat het ten tijde in de telastelegging vermeld, tijd van oorlog was, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID IN TIJD VAN OORLOG „MEERMALEN GEPLEEGD; ALLE FEITEN ALS EEN VOORTGEZETTE „HANDELING BESCHOUWD”;

Overwegende, dat de raadsman van beklagde ten processe namens deze het verweer heeft gevoerd, dat er in de zeemacht een communis opinio bestaat, dat de mindere een in burger geklede meerdere, die hij niet persoonlijk kent en die zich niet kan of wenst te legitimeren, niet als meerdere behoeft te erkennen en mitsdien tegen deze geen misdrijf tegen de ondergeschiktheid kan plegen, althans dat de meningen hieromtrent zeer verdeeld zijn en het antwoord op dit vraagstuk vooral na de invoering van de legitimatiebewijzen hoogst twijfelachtig is;

Overwegende te dien aanzien:

dat, daar bij de misdrijven tegen de ondergeschiktheid het opzet het element „meerdere” beheerst, in dit verband steeds moet worden geëist, dat de mindere weet, dat hij tegenover een meerdere staat;

dat evenwel dit weten niet verder zal behoeven te gaan dan dat de minderen zich de *mogelijkheid* met een meerdere te doen te hebben, bewust is geweest en *zekerheid* geenszins vereist is;

dat de omstandigheden bewijzen of bij de dader dit mogelijkhedenbewustzijn aanwezig kan zijn en aanwezig geweest is;

dat in het onderhavige geval b.v. in de wijze van optreden van de Luitenant, — die, na zich als zodanig bekend te hebben gemaakt, volkomen normaal de beklaagde op diens ondisciplinair gedrag wees en verder volkomen normaal optrad, zoals het de meerdere past — voor beklaaide voldoende aanwijzing lag om de mogelijkheid aan te nemen, dat degeen, die de last gaf, werkelijk luitenant was en dat beklaaide die mogelijkheid heeft ingezien, bewezen wordt door de inhoud van diens verklaring, luidende: „dat hij toen twijfelde of „deze in burger geklede persoon inderdaad wel een officier van de „Koninklijke Marine was, doch hij er niet van overtuigd was, dat „deze geen officier was”;

dat er natuurlijk twijfel omtrent de identiteit van de meerdere bij de mindere zal kunnen blijven bestaan, doch de mindere, wil deze niet het risico lopen, zich later wegens een misdrijf tegen de ondergeschiktheid veroordeeld te zien, zich zal hebben te gedragen naar de eenvoudige waarheid, dat van twee kwaden steeds het minste verkiezelijk is;

dat een andere opvatting te gedogen voor de krijgstucht funest ware;

dat de Krijgsraad, in het belang van het gevoerde verweer en om elke twijfel omtrent de beantwoording van het daarin vervatte probleem uit te sluiten, zijn opvatting populair als volgt wil resumeren:

dat een meerdere in burgerkleding, die overeenkomstig de in artikel 27(1) en (2) Reglement Krijgstucht op hem rustende *verplichting* optreedt tegen een krijgstuchtelijk vergrijp, waarvan hij kennis neemt, kan volstaan met zich aan de dader als meerdere bekend te maken, *zonder verder commentaar*; dat door deze bekendstelling alleen, de subordinatie van de betrokken mindere vaststaat en dat de mindere, die denkt „dat kan iedereen wel zeggen”, *suo periculo* handelt ¹⁾);

Overwegende dat aangezien er verband bestaat tussen voornoemde misdrijven en het te laste gelegde en bewezen krijgstuchtelijk vergrijp, de Krijgsraad krachtens artikel 60 van de Wet op de Krijgstucht daarvan gelijktijdig kennis behoort te nemen en bij de bepaling van de straf dit krijgstuchtelijk vergrijp in aanmerking behoort te nemen;

[Volgt: veroordeling tot 2 maanden militaire detentie — *Red.*].

¹⁾ In dezelfde zin: Krijgsraad 's-Hertogenbosch 3 November 1936 (M.R.T. XXXII blz. 598 v.) en Hoog Militair Gerechtshof van Ned. Indië 23 April 1937 (M.R.T. XXXIII blz. 396 v.).

[Red. M.R.T.]

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 25 Juni 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. Ph. van Erk; *Leden:* Majoor H. A. J. Oostindiën en Majoor B. H. Slager.

Raadsman: Mr J. M. J. Baak, advocaat te Enschede.

In de eerste plaats ten laste gelegde poging tot oplichting van de Staat der Nederlanden, door te trachten een particuliere auto-reparatierekening uit 's Landsmiddelen te laten betalen, niet bewezen geacht, evenmin de in de eerste plaats subsidiair ten laste gelegde verduistering.

Wel bewezen het als meerdere (kapitein) een mindere (korporaal) door misbruik van zijn invloed overhalen om, terzake van een (door beklaagde gepleegde) onregelmatigheid verhoord, een onjuiste verklaring af te leggen. Terzake veroordeeld tot 2 weken gevangenisstraf voorwaardelijk (in hoger beroep is deze straf gewijzigd in 2 weken militaire detentie onvoorwaardelijk, waarbij het Hof tevens de onmiddellijke gevangenneming van beklaagde beval).

(W.M.S.R. artt. 11, 13, 15, 138).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, tegen S. A. v. H., geboren te Rotterdam, 22 Februari 1916, wonende te Enschede, Kapitein bij de Legerluchtmacht Nederland en commandant van de Chauffeurs- en Motorrijdersschool Vliegbasis X, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij, militair zijnde en in werkelijke dienst bij het Wapen van de Militaire Luchtvaart:

„*1e Primair:* op of omstreeks 20 September 1952, te 's-Gravenhage, althans in Nederland, tesamen en in vereniging handelende „met de 1e luitenant J. B. W. M. d. K., althans alleen, met het „voornemen om door listige kunstgrepen de Staat der Nederlanden „in de persoon van het Hoofd van de Afdeling B 2 van het Directo- „raat Administratieve Diensten, de administrateur J. J. Scholten, „te bewegen tot afgifte van de bedragen van f 16 en f 203,20, „althans een van deze bedragen, aan de firma Electro-Staal te „Bussum, zulks met het oogmerk om zich of een ander wederrecht- „lijk te bevoordelen, twee rekeningen, althans die voor het bedrag „van f 16 beide gedateerd 31 Januari 1951 van genoemde firma „ten laste van hem, beklaagde, respectievelijk terzake van het klaar- „maken en monteren van een Vertexmagneet op een Volkswagen en „terzake van het leveren van een Vertexmagneet en een schakelaar, „heeft voorzien van zijn handtekening onder de gebruikelijke ver- „klaring, dat het geleverde nodig was en in orde bevonden, terwijl „het goedkeurend visum door voormelde luitenant d. K. getekend „was of werd, zulks met het oogmerk om deze rekeningen, althans

„een van deze, welke ten laste van hem, beklaagde, kwamen, door „de Staat der Nederlanden aan genoemde firma te doen uitbetalen. „zijnde hun voornemen, althans zijn, beklaagde's voornemen, dat „zich aldus door een begin van uitvoering had geopenbaard, niet „voltooid geworden alleen tengevolge van de van hun of zijn wil on- „afhankelijke omstandigheden, dat genoemd Hoofd der Afdeling B 2 „van het Directoraat Administratieve Diensten de uitbetaling heeft „geweigerd o grond van het feit, dat deze ambtenaar of een van de „onder hem werkzame ambtenaren bemerkte had, dat genoemde „luitenant d. K. niet gerechtigd was om het goedkeurend visum te „tekenen en dat nimmer machtiging verleend was voor de aan- „schaffing van deze magneet;

„*Subsidiair*: tezamen en in vereniging handelende met de 1e „luitenant J. B. W. M. d. K., althans alleen, op een niet met juist- „heid aan te geven tijdstip in of omstreeks de maand Januari 1951, „te Bussum, althans in Nederland, in ieder geval op een niet met „juistheid aan te geven tijdstip in of omstreeks medio September „1951 op de Vliegbasis Twenthe, althans in Nederland, opzettelijk „een Vertexmagneet N.V. 4, toebehorende aan de Staat der Neder- „landen, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, of aan „genoemde Luitenant d. K., welke hij, beklaagde, of genoemde „Luitenant d. K. anders dan door misdrijf onder zich had, weder- „rechtelijk zich heeft toegeëigend;

„2e op of omstreeks 9 November 1951 op de Vliegbasis X., ge- „meente Y., door misbruik van zijn invloed als meerdere, zijnde hij „immers 1e Luitenant tegenover de Korporaal M. W. van Rijkom „een mindere, wiens commandant hij was, deze heeft overgehaald „om een valse verklaring, althans een verklaring, waarvan de juist- „heid twijfelachtig was, af te leggen inzake een Vertexmagneet, „derhalve iets te doen, terwijl daaruit enig nadeel kon ontstaan, „hebbende hij ten tijde en ter plaatse voormeld aan voornoemde „Korporaal van Rijkom gevraagd om, wanneer hij inzake een Ver- „texmagneet zou worden gehoord, te willen verklaren, dat hij, Van „Rijkom, de magneet van de Volkswagen L.S.K. 1112 had gedemon- „teerd, terwijl hij, beklaagde, wist dat deze magneet nimmer op „die wagen gemonteerd was geweest, althans niet zeker wist, dat „deze magneet op die wagen was gemonteerd en vervolgens gede- „monteerd, waarna op 19 December 1951 genoemde Korporaal Van „Rijkom door de Koninklijke Marechaussee als getuige in de straf- „zaak contra hem, beklaagde, over bedoelde Vertexmagneet gehoord „heeft verklaard, dat hij, Van Rijkom, een Vertexmagneet van de „L.S.K. wagen 1112 had gedemonteerd, terwijl hij wist, dat hij dit „niet gedaan had”;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder 1e primair en 1e subsidiair ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot het hem onder 2e

ten laste gelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 10 November 1951, terwijl hij 1e luitenant was en commandant van de Chauffeursschool op de vliegbasis X., te Y., de onder zijn bevel staande korporaal Van Rijkom heeft gevraagd, om, wanneer deze terzake van een Vertexmagneet zou worden gehoord, te verklaren, dat hij — Rijkom — de magneet van de Volkswagen L.S.K. 1112 had gedemonteerd; dat hij op dat ogenblik niet met zekerheid wist of bedoelde magneet op die wagen was gemonteerd geweest en daarna gedemonteerd; dat hij tevoren hier ook geen navraag naar had gedaan; dat hij hieraan heeft toegevoegd, dat zijn verzoek uitsluitend was gedaan om hiermee een vriend te redden; dat Van Rijkom op 19 December 1951 een verklaring heeft afgelegd in overeenstemming met zijn — beklagdes — verzoek;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 12 Januari 1952 opgemaakt en gesloten door Meindert Jan Voogd, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat op 19 December 1951 door hem, opperwachtmeester te Y. als getuige is gehoord Marinus Wilhelmus van Rijkom, korporaal bij de Legerluchtmacht Nederland, die onder meer verklaarde:

dat de L.S.K. wagen 1112 op 22 Augustus 1951 in revisie is gegaan en hij — Van Rijkom — ongeveer een week voordien de Vertexmagneet van die auto gedemonteerd zal hebben; dat deze verklaring door getuige na duidelijke voorlezing en volharding bij zijn afgelegde verklaring, in concept is ondertekend;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 6 Februari 1952 opgemaakt en gesloten door Meindert Jan de Voogd voornoemd, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Marinus Wilhelmus van Rijkom:

dat hij in December 1950 als korporaal-monteur is geplaatst bij de Chauffeurs- en Motorrijdersschool van de Luchtmacht in X., dat omstreeks October of November 1951 zijn commandant, de 1e Luitenant V. H., voor welke commandant hij grote sympathie had opgevat, hem vertelde, dat er moeilijkheden waren over een Vertexmagneet en hem vroeg om, wanneer er nog meer herrie over die magneet zou komen en hem — getuige — gevraagd zou worden of die magneet op de L.S.K. wagen 1112 gezeten had, hij — getuige — zou willen verklaren, dat de Vertexmagneet daar inderdaad opgezeten had; dat hij de Luitenant V. H. daarop geantwoord heeft, dat hij dat zonodig zou verklaren; dat hij in verband met die toezegging aan de Luitenant V. H., op 19 December 1951 tegenover de opperwachtmeester De Voogd van de Koninklijke Marechaussee, tijdens een verhoor dan ook niet de waarheid heeft gezegd, maar een verklaring heeft afgelegd in de geest, zoals de Luitenant V. H. hem verzocht had te verklaren;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht

hetgeen aan beklaagde onder 2e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „een valse verklaring, „althans” en „wist dat deze magneet nimmer op die wagen gemonteerd was geweest, althans”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere „tegenover een mindere dezen overhalen iets te doen, terwijl daaruit „eenig nadeel kan ontstaan”*”; voorzien en strafbaar gesteld bij Artikel 138 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagde onder 2e meer of anders is ten laste gelegd, dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar *) — Red.].

REDACTIONEEL GEDEELTE.

„Gift” in art. 87 R.M.A.K.L. — Dienstvoorschrift.

Naar aanleiding van het op blz. 701 v. van M.R.T. XLV gepubliceerde vonnis van de Krijgsraad te Velde West d.d. 25 Juni 1952, brengt de Kapitein Mr D. J. R. BUISMAN, secretaris van de Krijgsraad te Velde West onder onze aandacht, dat door de verkorting van de tekst enige belangrijke overwegingen niet de belichting hebben gekregen, die zij waard zijn.

In de eerste plaats wijst Inzender erop dat de Krijgsraad beklagdes verweer, dat hij de aan hem verstrekte geldsbedragen slechts als leningen zou hebben ontvangen, heeft verworpen door te overwegen, „dat, afgezien van het feit, dat geen schuldbekentenissen werden „verlangd of afgegeven, onder het woord „giften” als bedoeld in

*) Dit vonnis is bij Sententie van het H.M.G. van 7 October 1952 bevestigd behalve t.a.v. de opgelegde straf. Deze werd, onder overweging dat het Hof het „enerzijds niet noodzakelijk acht beklagde . . . gevangenisstraf op te leggen, doch anderzijds van oordeel is, dat het militair belang „zich verzet tegen het opleggen van een voorwaardelijke straf”, gewijzigd in militaire detentie van 14 dagen. Beklaagde werd onmiddellijk in arrest gesteld.
Red.

,artikel 87 van het dienstvoorschrift, vastgesteld bij het K.B. van „22 Augustus 1931, Staatsblad no. 378, eveneens vallen geldleningen „van het soort en gehalte als hier door beklagde gepretendeerd” aldus een ruime interpretatie aan het woord „giften” in artikel 87 van het Regl. Mil. Ambt. K.L. gevende, welke zienswijze door het Hoog Militair Gerechtshof werd gedeeld.

Voorts wijst Inzender op de in appèl gesanctioneerde toepassing van artikel 135 W.v.M.Str. Veroordelingen op grond van dit artikel zijn tot dusver schaars geweest.

Wij zijn Inzender erkentelijk voor deze opmerkingen. De overweging met betrekking tot de betekenis van het begrip „giften” is ongewild uit het vonnis weggevallen. Wij nodigen onze lezers uit, in M.R.T. XLV blz. 701 naar deze plaats te verwijzen.

Volharding in ongehoorzaamheid.

Het naschrift bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost d.d. 26 Juni 1952 (opgenomen in MR.T. XLV pag. 696 e.v.) geeft de Kapitein Mr D. J. R. BUISMAN, secretaris van de Krijgsraad te Velde West, aanleiding tot de opmerking, dat de in de telastlegging gegeven omschrijving van het wijzen op beklagdes strafbaarheid geenszins een novum is. Inzender voegt hieraan toe:

De Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde West pleegt inzonderheid in zaken tegen dienstweigeraars, wier bezwaren niet erkend zijn en desniettegenstaande een daad van dienstweigeren stellen een practisch gelijkkluidende omschrijving van die omstandigheid te geven, namelijk: „Na hem er op te hebben gewezen, dat hij „zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en des„wege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.” Deze practijk is bij genoemd college reeds een viertal jaren in zwang, terwijl doorgaans ook het „weigeren” feitelijk wordt omschreven door de woorden: zeggende: „dat doe ik niet”, evenals het volharden in de ongehoorzaamheid door de woorden: zeggende: „ik kan het niet doen”.

Volgens vaste rechtspraak van de Krijgsraad te Velde West is de enkele qualificatieve omschrijving: „dat beklagde op zijn strafbaar„heid is geweest” niet voldoende, terwijl ook de bewijsmiddelen met zoveel woorden moeten inhouden, dat beklagde is te verstaan gegeven, dat hij door zijn ongehoorzaamheid met de militaire justitie in aanraking kan komen en niet alleen mogen vermelden „dat be„klaagde op zijn strafbaarheid is geweest.”

Militaire justitie in Nieuw-Guinea.

Onlangs vernam ik, dat er op grond van het bepaalde in art. 243 R.L. voor de K.L. in Nieuw-Guinea een Krijgsraad te velde is ingesteld. Deze instelling is dus waarschijnlijk — in navolging van die van de Krijgsraad te velde „Korea” (M.R.T. XLIV blz. 415 v.)

— door de Chef van de Generale Staf als Commanderende Generaal der Armée geschied. Of daarbij rekening is gehouden met het opperbevelhebberschap, dat art. 30 van het Besluit Bewindsregeling Nieuw-Guinea aan de Gouverneur over de hem ter beschikking gestelde krijgsmacht is gesteld, is mij niet bekend.

Deze Krijgsraad zal, zoals uit zijn instelling volgt, evenals de krijgsraden uit andere Rijksgebiedsdelen ¹⁾, recht hebben te doen volgens de Nederlandse militaire strafwetgeving.

Wat het militaire strafprocesrecht betreft, zijn, zoals bekend, voor detachementen der K.L. in Suriname en in de Nederlandse Antillen zekere afwijkingen van de R.L. en van de P.I. toegestaan, welke nodig waren in verband met de geringe omvang van de garnizoenen aldaar. Zover ik heb kunnen nagaan is dit (nog) niet geschied voor het eveneens kleine garnizoen van Nieuw-Guinea. Deze Krijgsraad zal derhalve de R.L. zonder dergelijke vereenvoudigingen moeten toepassen, hetgeen naar mijn opvatting tot grote bezwaren aanleiding zal geven.

Ik hoop, dat er termen zullen worden gevonden om de voor Suriname en voor Curaçao samengestelde Koninklijke besluiten van 3 Maart 1925 (Stb. nos. 59 en 60) zoals deze thans luiden, weldra voor het detachement der K.L. in Nieuw-Guinea na te volgen.

R. C.

Krijgsraden te velde.

In het Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal over het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk VIII A (Departement van Oorlog) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1953, komt het volgende voor:

§ 18. *Krijgsraden te velde.* Het had de aandacht van ook vele leden der Eerste Kamer getrokken, dat er nog steeds zgn. krijgsraden te velde bestaan, omdat er nog geacht wordt een „tijd van „oorlog” te zijn, zolang er zich troepen buitengewoon onder de wapenen bevinden. Deze leden waren van mening, dat er inmiddels een toestand was ingetreden, welke krijgsraden te velde overbodig maakt. Dit laatste is huns inziens te meer het geval, nu het Hoog Militair Gerechtshof onlangs had beslist, dat „de tijd van de huidige „oorlog”, in de zin van Wetsbesluit E 53, was beëindigd, en nu ook voor de toepassing van de Wet op de Krijgstucht niet meer wordt aangenomen, dat er nog een „tijd van oorlog” is. Derhalve drongen zij aan op het nemen van de noodzakelijke wettelijke en feitelijke maatregelen tot wederinvoering van vredeskrijgsraden in stede van de thans nog fungerende krijgsraden te velde. Daarbij zouden tevens de verruiming van krijgstuuchtelijke afdoening van vergripen en de procesrechtelijke faciliteiten, welke het Wetsbesluit E 53 feitelijk

¹⁾ Zie voor het gedeelte der K.L. in Suriname M.R.T. XLV blz. 630.

voor het heden bood, totdat het H.M.G. voren bedoelde sententie wees, weder wettelijk mogelijk kunnen worden gemaakt. Zij achtten het niet raadzaam, daarmede te wachten tot de werkzaamheden tot wijziging van het Militair Wetboek van Strafrecht en van de Wetboeken betreffende de rechtspleging bij de zeemacht, resp. de landmacht, tot een afsluiting waren gekomen, daar die werkzaamheden nog jaren in beslag konden nemen.

Ook andere leden stelden de vraag, wanneer de krijgsraden te velde zouden worden vervangen door een vredeskrijgsraad. Zij waren van mening, dat de thans fungerende drie krijgsraden te velde te hoge kosten vorderen, en dat daarbij aan verschillende personen een taak was opgedragen, welke wordt bezoldigd als een volledige dagtaak zonder dit inderdaad te zijn.

In de Memorie van Antwoord op dit Verslag deelde de Minister van Oorlog hieromtrent het navolgende mede:

§ 18. *Krijgsraden te Velde.* De ondergetekende deelt de mening van vele leden, dat het optreden van de Krijgsraden te Velde binnen het Rijk in Europa onder de huidige omstandigheden dient te worden beëindigd. Dat dit tot heden toe nog niet is geschied is het gevolg van het feit dat het in werking stellen van de Vredeskrijgsraden zeer bezwaarlijk is zonder dat een wetswijziging heeft plaats gehad, welke de zeer verouderde organisatie van de rechtspleging bij deze Vredeskrijgsraden aan de behoeften van de practijk aanpast.

Een dergelijk ontwerp waarbij ook wordt voorgesteld de materiële inhoud van het wetsbesluit E 53 voor vreedstijd te doen gelden, is reeds geruime tijd geleden voorbereid. Zodra de voorlopige regeling voor de berechting in E.D.G.-verband, met betrekking tot welke thans in de Interimcommissie voor de E.D.G. een overeenkomst wordt voorbereid, is gereed gekomen, zal een ontwerp van wet, waarin enerzijds de nodige voorzieningen voor een opheffing van de Krijgsraden te Velde en anderzijds de nodige aanpassingen voor berechting in E.D.G.-verband zijn opgenomen, aan de Staten-Generaal worden aangeboden. Het ligt niet in het voornemen van ondergetekenden met een en ander te wachten tot de voorbereidingen betreffende de algehele herziening van de rechtspleging bij de zeemacht, resp. landmacht hun beslag hebben gekregen. Zou de gemeenschappelijke meningsvorming in de Interimcommissie van de E.D.G. onverhoopt te lang op zich doen wachten, dan ligt het in de bedoeling toch een ontwerp van wet tot gedeeltelijke wijziging van de Militaire Rechtspleging in te dienen. Dat onder bepaalde omstandigheden wellicht niet al het bij een Krijgsraad te Velde werkzame personeel een geheel volledige dagtaak, m.b.t. de berechtings-taak van de Krijgsraad, heeft, is het gevolg van het feit, dat deze Krijgsraden naast een berechtings-taak ook een opleidingstaak hebben en dat bij deze Krijgsraden militair personeel voor eerste oefening en herhalingsoefeningen opkomt, teneinde daar te worden op-

geleid voor functies, die het ook bij een mobilisatie zal moeten vervullen.

Prijsvraag Legatum Visserianum.

Mr S. J. Visser, overleden in 1919, heeft zijn vermogen vermaakt aan de Leidse Universiteit onder voorwaarde, dat de rente wordt aangewend om de studie van het volkenrecht en het internationaal privaatrecht te bevorderen. In het bijzonder was het zijn wens, dat periodiek een som van ten minste *f* 5000 zou worden besteed voor het uitschrijven van een internationale prijsvraag.

In overeenstemming met de Faculteit der Rechtsgeleerdheid heeft het College van Curatoren der Rijksuniversiteit te Leiden, als beheerder van de stichting Legatum Visserianum, thans de volgende prijsvraag uitgeschreven:

Het Legatum Visserianum vraagt een beschrijving, aanvangende met de Tweede Vredesconferentie (1907), van de ontwikkeling der internationaal-rechtelijke techniek van de totstandkoming van internationale verdragen — onverschillig in welke vorm of onder welke benaming deze zich voordoen —, met bijzondere aandacht voor de daarin voorkomende protocolaire bepalingen (clauses de style); zomede een systematische behandeling van de tegenwoordige stand dier techniek en van de rechtsvragen die daarbij rijzen.

Toelichting. Het antwoord heeft zich te beperken tot de technische problemen betreffende de procedure met betrekking tot de totstandkoming van verdragen, enz. De gestelde vraag heeft niet het oog op onderwerpen zoals de betrekkingen tussen verdragen en nationaal recht, de inwerking van verdragen op nationaal recht en dergelijke.

De antwoorden moeten, in het Nederlands, Zuid-Afrikaans, Duits, Engels of Frans getikt, vóór 1 December 1954 worden toegezonden aan het College van Curatoren. De manuscripten moeten een motto dragen, hetwelk herhaald wordt op een bij de manuscripten gevoegde verzegelde enveloppe, die de naam en het adres van de schrijver of schrijvers bevat. Van elke inzender wordt slechts één antwoord ingewacht.

Aan de antwoorden, die naar het oordeel van ons College, gehoord de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, daarvoor in aanmerking komen, zullen prijzen worden toegekend tot een maximum van *f* 5000. Het College behoudt zich het recht voor het beschikbaar te stellen bedrag onder verschillende inzenders te verdelen.

BOEKAANKONDIGINGEN.

„*Het proces Rauter*”. Bronnenpublicaties (processen Nr 5) van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie. Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage 1952; XXXVII + 640 blz.; f 23,50.

Evenals het op blz. 724 van de vorige jaargang aangekondigde „*Proces Christiansen*” geeft ook dit boek een verslag van de behandeling ter terechtzitting, opgenomen door draadgrammofoons en later uitgetypt. Ook hier werd het nodig geoordeeld om enkele volzinnen wat bij te vijlen, aangezien het gesproken woord soms herhalingen bleek te bevatten, welke, geschreven, storend zouden werken. In de woorden van verdachte werd zo min mogelijk wijziging gebracht. De volledige uitgetypte tekst blijft bewaard op het Rijksbureau voor oorlogsdocumentatie.

Aan het boek gaat vooraf een belangwekkende inleiding van de hand van Prof. Mr D. VAN ECK. De hooggeleerde inleider spreekt daarin zijn bevreesing uit over het feit dat deze uiterst belangrijke en ingewikkelde zaak rauwelijks ter zitting is gebracht, zonder dat daar een grondige instructie aan vooraf is gegaan. Voorts wordt daarin gewezen op de betekenis van artikel 27a B.B.S., waarop de vervolging van Rauter berust, en de volkenrechtelijke achtergrond van dat artikel in verband met het arrest van de Bijzondere Raad van Cassatie van 17 Februari 1947, waarvan de wezenlijke en diepste betekenis is dat de Nederlandse rechter, wanneer hij recht spreekt over oorlogsmisdadigers (i.c. de zgn. „minor war criminals”, wier daden met een bepaalde aardrijkskundige plaats verbonden zijn), zulks doet als ware hij een gedelegeerde van de internationale rechter. Vervolgens worden de weren van de verdachte (Nederlands schending van het oorlogsrecht door, niettegenstaande de capitulatie-overeenkomst, vanuit Londen de bevolking tot verzet aan te sporen — de schending van de *nulla poena* regel — overmacht — bevel van hogerhand) in het kort besproken.

Het werk bevat de behandeling in eerste aanleg voor het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage en de behandeling voor de Bijzondere Raad van Cassatie (resp. tot aan blz. 381 en vanaf blz. 382) en wordt besloten met een English summary, waarin ook de inleiding van Prof. VAN ECK is verwerkt.

Ook voor dit werk, waarmede het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie de publicatie van na de oorlog gevoerde processen van de Bijzondere Rechtspleging beëindigt, geldt hetgeen ik schreef inzake „*Het proces Christiansen*”: dat het boek een keurig verzorgde indruk maakt en dat het de lezer een levendige voorstelling geeft van het proces. Men waant zich, bij de lezing van onvoltooide zinnen, interrupties, herhalingen, ter zitting aanwezig. W. H. V.

„*Vreemdelingen en grensbewaking*”, door G. SEPPEN, res. majoor der Koninklijke Maréchaussée en W. A. C.

WALRAVEN, kapitein der Koninklijke Maréchaussée. — N. Samsom, Alphen a/d Rijn. — Deel 1, afleveringen 5 en 6, elk 80 bladzijden. — f 3,75 per aflevering.

Van dit boekwerk werd de eerste aflevering aangekondigd op blz. 519 v. van M.R.T. XLIV en de 2e, 3e en 4e aflevering op blz. 485 van M.R.T. XLV. Nadien ontvingen wij de 5e en 6e aflevering. Het eerste deel van dit werk is hiermede nog niet voltooid. Zoals bij de aankondiging van de eerste aflevering werd vermeld, zal het eerste deel gevolgd worden door een tweede deel, hetwelk waarschijnlijk een losbladige vorm zal hebben. In de 5e aflevering wordt echter het eerste hoofdstuk van het eerste deel: „Het honderdjarig „probleem der vreemdelingenwetgeving” afgesloten en begint het tweede hoofdstuk: „De opkomst van de grensbewaking en het toe- „zicht op vreemdelingen”.

De 5e aflevering behandelt (voortgezet) de grenzen van Nederland, met tal van afbeeldingen en foto's op kunstdrukpapier, en de grensvorming en de invloeden daarop; dit onderwerp besluit met het grenscorrectiebesluit van 22 April 1949 (J 181).

In de 6e aflevering wordt o.a. besproken het Vreemdelingenreglement van 16 Augustus 1918, de Grensbewakingswet 1920 en het Grensbewakingsvoorschrift 1920.

Ook deze beide afleveringen zijn keurig verzorgd. W. H. V.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis.

De 6e (slot-)aflevering van de jaargang 1952 van het Rechtsgeleerd Magazijn Themis is geheel gewijd aan Prof. Mr R. P. CLEVERINGA, in verband met diens 25-jarig jubileum als hoogleraar. Zijn mede-redacteuren en een aantal leden en oud-leden van zijn faculteit schreven een aantal artikelen, verband houdende met de door Prof. CLEVERINGA gedoeerde vakken. De strafrechtelijke raakpunten met deze vakken vindt men in de bijdragen van Prof. Mr J. M. VAN BEMMELEN („*Schepen en vaartuigen in het straf- „recht*”) en van Prof. Mr W. P. J. POMPE („*Accusatoir of inquisi- „toir?*”). W. H. V.

WETGEVING.

Bij Koninklijke boodschap van 17 December 1952 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden een ontwerp van Wet tot goedkeuring en uitvoering van het Verdrag van Londen van 19 Juni 1951 tussen de Staten, die partij zijn bij het Noord Atlantisch Verdrag, nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten. (Zitting 1952-1953 n° 2881).

De toelichtende memorie (en bijlage), die het Wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

ONTWERP VAN WET ¹⁾

(Stuk no. 2)

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het Verdrag van Londen van 19 Juni 1951 tussen de Staten, die partij zijn bij het Noord Atlantisch Verdrag, nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten, alvorens te kunnen worden bekrachtigd, ingevolge artikel 60, lid 2 der Grondwet de goedkeuring van de Staten-Generaal behoeft, alsmede dat ter uitvoering van dit Verdrag enige nadere voorzieningen dienen te worden getroffen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedgevinden en verstaan bij deze:

Artikel 1

Het Verdrag van Londen van 19 Juni 1951 tussen de Staten, die partij zijn bij het Noord Atlantisch Verdrag, nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten, waarvan de tekst in *Tractatenblad* 1951, nr. 114 is geplaatst, wordt voor het Rijk in Europa goedgekeurd.

Artikel 2

1. Bij de opsporing en het onderzoek van strafbare feiten, waarvan ingevolge het bepaalde in artikel VII van het bij deze Wet goedgekeurde Verdrag een rechter van de Staat van herkomst kennis neemt, zijn de Nederlandse opsporingsambtenaren, het openbaar Ministerie en de rechter-commissaris verplicht op verzoek van de met de vervolging van deze feiten belaste autoriteit van de Staat van herkomst of van een officier van de strijdkrachten van die Staat hun medewerking te verlenen.

2. Bij de in het voorgaande lid bedoelde medewerking zijn de daar bedoelde ambtenaren bevoegd tot alle handelingen, welke de wet ter voorbereiding van de vervolging en berechting kent in zaken, waarvan de Nederlandse rechter kennis neemt, met inachtneming overigens van hetgeen in het volgende artikel is bepaald.

Artikel 3

1. Indien een verdachte bij uitsluiting onderworpen is aan de rechtsmacht van de Staat van herkomst, dan wel indien de rechtsmacht van deze Staat voorrang heeft, of de Nederlandse Staat overeenkomstig artikel VII, lid 3, sub *c* van het bij deze Wet goedgekeurde Verdrag heeft besloten niet tot uitoefening van rechtsmacht over te gaan, wordt hij, indien hij door Nederlandse autoriteiten in arrest wordt genomen of gehouden, zo spoedig mogelijk aan de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst overgeleverd.

2. Indien een verdachte zich erop beroept niet de gezochte persoon te zijn, dan wel niet aan de rechtsmacht van de vreemde Staat, zoals in het vorige lid omschreven, onderworpen te zijn, wordt hij onverwijld voor de rechter-commissaris geleid; deze beslist na verhoor van de verdachte op het beroep behoudens indien hij van mening is, dat de verdachte niet onderworpen is aan de rechtsmacht van de Staat van herkomst. In dat geval brengt hij advies uit aan Onze Minister van Justitie. Deze beslist zo spoedig mogelijk op het beroep en doet deze beslissing onverwijld aan de rechter-commissaris toekomen.

3. Indien de verdachte, die op grond van het bepaalde in artikel 2 in arrest wordt genomen of gehouden, een beroep heeft ingesteld als bedoeld in het voorgaande lid, wordt hij, indien hij niet binnen vier dagen nadat

¹⁾ Zie over dit wetsontwerp het opstel van Dr *L. M. Rollin Couquerque*, hiervóór op de blz. 73 v. (Red. M.R.T.).

op zijn beroep door Onze Minister van Justitie onderscheidenlijk de rechter-commissaris afwijzend is beschikt, door de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst is overgenomen, onverwijld in vrijheid gesteld.

4. Indien een zodanige verdachte geen beroep als bedoeld in lid 2 van dit artikel heeft ingesteld, wordt hij, indien de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst hem niet binnen vier dagen na het begin van het arrest als boven bedoeld, hebben overgenomen, onverwijld in vrijheid gesteld.

Artikel 4

Onze Minister van Justitie neemt de besluiten en doet de verzoeken als bedoeld in artikel VII, lid 3, sub *c* van het bij deze Wet goedgekeurde Verdrag.

Artikel 5

Op verzoek van de autoriteiten van de Staat van herkomst in beslag genomen goederen worden door de officier van Justitie slechts aan die autoriteiten overgegeven onder voorwaarde, dat zij binnen een door hem te bepalen termijn van ten hoogste zes maanden weder aan hem worden overgedragen. Na deze overdracht handelt de officier van Justitie met deze goederen als in de Nederlandse Wet ten aanzien van in beslag genomen, doch niet verbeurd verklaarde goederen is voorgeschreven.

Artikel 6

In geval de autoriteiten van een Staat van herkomst overeenkomstig lid 7, sub *b* van artikel VII van het bij deze Wet goedgekeurde Verdrag, om bijstand verzoeken bij de ten uitvoerlegging van een door de rechterlijke autoriteiten van die Staat opgelegde vrijheidsstraf, kan Onze Minister van Justitie deze straf doen ten uitvoer leggen, hetzij op de wijze van gevangenisstraf, hetzij op de wijze van hechtenis of van militaire detentie.

Artikel 7

1. Indien en voorzover het onderworpen zijn aan enige vorm van belasting in het Rijk in Europa afhankelijk is van het bezit van een woonplaats in of van ingezetenschap van het Rijk in Europa, worden de tijdvakken, gedurende welke een lid van een Nederlandse krijgsmacht of van een Nederlandse civiele dienst vertoeft buiten het grondgebied van het Rijk in Europa uitsluitend uit hoofde van zijn hoedanigheid van lid van een zodanige krijgsmacht of civiele dienst, niet beschouwd als tijdvakken van verblijf of van bezit van woonplaats buiten het grondgebied van het Rijk in Europa, noch beschouwd verandering van woonplaats of van ingezetenschap te weeg te brengen.

2. De uitdrukkingen „krijgsmacht” en „civiele dienst” hebben in het eerste lid van dit artikel de betekenis, welke is omschreven in artikel I van het bij deze Wet goedgekeurde Verdrag.

Artikel 8

Deze wet treedt in werking met ingang van de dag na die harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Oorlog,
De Minister van Marine,
De Minister van Buitenlandse Zaken,
De Minister van Financiën,
De Minister van Justitie,
De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid,
De Minister van Verkeer en Waterstaat,

MEMORIE VAN TOELICHTING

(Stuk no. 3)

Algemeen

Reeds bij de totstandkoming van de Westerse Unie en bij de ontwikkeling van de militaire samenwerking in dit verband bleek de wenselijkheid, regelingen te treffen ter vergemakkelijking van het militaire verkeer tussen de betrokken Staten en ter vaststelling van de rechtspositie van de krijgsmachten dezer Staten, wanneer zij zich op elkanders gebied zouden bevinden.

Een daartoe strekkend Verdrag werd te LONDEN ondertekend op 21 December 1949.

Inmiddels was echter het Noord Atlantisch Verdrag tot stand gekomen en bij de voorbereidingen voor de ratificatie van het in de voorgaande alinea vermelde Verdrag bleek al spoedig, dat een soortgelijk Verdrag in Noord Atlantisch verband zou moeten volgen. Ter zake gevoerde besprekingen hebben geleid tot de ondertekening op 19 Juni 1951 van het thans ter goedkeuring aangeboden Verdrag (*Tractatenblad* 1951, no. 114). Een Nederlandse vertaling van dit Verdrag gaat als bijlage hierbij.

Aangezien dit Verdrag in grote lijn dezelfde materie regelt als het reeds genoemde Verdrag van 21 December 1949, kan de inwerkingtreding van laatstgenoemd Verdrag overbodig worden geacht. Het ligt dan ook niet meer in de bedoeling dit Verdrag nog aan de Staten-Generaal ter goedkeuring aan te bieden. Bij de bewerking van het onderhavige Verdrag is het van groot nut geweest.

De militaire samenwerking in het kader van het Noord Atlantisch Verdrag leidt er toe, dat personeel van de krijgsmacht van de ene Partij bij dit Verdrag zich veelvuldig begeeft naar en bevindt op het grondgebied van een andere Partij. Het zal duidelijk zijn, dat vele kwesties, samenhangende met het verblijven op en het betreden van vreemd territorium door dit personeel, noodzakelijkerwijs om een nadere regeling tussen de samenwerkende Staten vragen. Het onderhavige Verdrag beoogt deze regeling te geven. Zoals uit de artikelsgewijze toelichting moge blijken, is er naar gestreefd de grootst mogelijke snelheid en soepelheid in het onderlinge verkeer te bereiken, het personeel van elke krijgsmacht op het grondgebied van een andere Verdragsluitende Partij zoveel mogelijk onder eigen voorschriften te laten en tenslotte de bescherming van de rechtsbelangen van de onderdanen van de Staat, waar bondgenootschappelijke militairen verblijven, in evenwicht te brengen met de behartiging van de belangen van de militairen, welke zich in het kader van de gemeenschappelijke inspanning op vreemd territorium bevinden.

Een groot deel der in dit Verdrag getroffen regelingen strekt zich niet slechts uit over militairen en militaire eenheden, doch evenzeer over de bij deze eenheden behorende civiele functionarissen en de gezinsleden der militairen en civiele functionarissen. Dit is in het bijzonder op wens van de Verenigde Staten van Amerika geschied, in verband met de Amerikaanse militaire organisatie. In de loop der onderhandelingen is bij de regeling der diverse onderwerpen steeds nagegaan of zulk een uitbreiding gewenst en mogelijk was.

Artikel I, lid 2, heeft met name betrekking op de toepassing van dit Verdrag op federaal georganiseerde Staten.

Artikel II stelt buiten twijfel, dat onder dit Verdrag vallende personen zich hebben te gedragen naar de wetten van de Staat van verblijf. Het artikel heeft in het bijzonder betekenis in verband met de regeling van de rechtsmacht, vervat in *artikel VII*.

Van *artikel III* beogen de eerste drie leden een eenvoudiger grensover-

schrijding voor de onder dit Verdrag vallende eenheden en personen mogelijk te maken.

De leden 4 en 5 beogen de belangen van de Staat van verblijf te beschermen door de Staat van herkomst te verplichten tot het doen van mededeling van onwettige afwezigheid en tot het toelaten van personen, die onder vigeur van dit Verdrag het gebied van de Staat van verblijf hebben betreden en door laatstgenoemde Staat zijn uitgewezen.

Artikel IV regelt de bijzondere toepassing van het reeds in artikel 24 van het Verdrag nopens het wegverkeer van 19 September 1949 (*Tractatenblad* 1951, no. 81) opgenomen algemene beginsel van het onderling erkennen van rijbewijzen door de Verdragsluitende Staten.

Artikel V bepaalt, dat leden van een onder dit Verdrag vallende krijgsmacht in de regel hun uniform zullen dragen.

Het opnemen van een dergelijk artikel is gewenst, omdat bij het veelvuldig verblijf van delen van een krijgsmacht op het grondgebied van een andere Staat de autoriteiten en de inwoners van de Staat zonder nader onderzoek de militairen van een andere Staat als zodanig moeten kunnen herkennen.

Artikel VI bevat een regeling met betrekking tot het bezit en het dragen van wapenen. Overwegingen van praktisch belang voor het onderling militair verkeer hebben hierbij de doorslag gegeven.

Artikel VII, lid 1, stelt als grondregel de samenloop van rechtsmacht van de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst en de autoriteiten van de Staat van verblijf.

De aanvaarding van deze grondregel vormt een gelukkige verzoening van de van sommige zijden verdedigde uitsluitende bevoegdheid van de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst en de van andere zijden gewenste uitsluitende rechten van de Staat van verblijf. Te zamen met de in lid 2 neergelegde uitzonderingen op deze regel en de in lid 3 vervatte bepalingen nopens de voorrang bij de uitoefening van de in beginsel erkende wederzijdse bevoegdheden, is hiermede een soepele en naar het ondergetekenden voorkomt aanvaardbare regeling van deze delicate materie getroffen.

Lid 4 beperkt de rechtsmacht van de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst door vast te stellen, dat hieraan niet zullen zijn onderworpen personen, die onderdanen zijn van of hun hoofdverblijf hebben in de Staat van verblijf, tenzij zij leden zijn van de krijgsmacht van de Staat van herkomst. Deze beperking heeft dus met name betrekking op hen, die behoren tot de civiele diensten, en op de gezinsleden. Hierbij zij er de aandacht op gevestigd, dat de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst in geen geval, ook niet bij delicten, gericht tegen de veiligheid van de Staat van herkomst of tegen zijn strijdkrachten, rechtsmacht hebben over de onderdanen van de Staat van verblijf, niet-leden van de krijgsmacht van de Staat van herkomst, of over andere zich op het gebied van de Staat van verblijf bevindende personen.

De leden 5 en 6, alsmede de *artikelen 3, 4, 5* en *6* van de wet geven nadere regelingen met betrekking tot de samenwerking van de autoriteiten van de Staat van verblijf en van de Staat van herkomst op justitieel terrein.

Lid 6, onder *a*, bepaalt, dat de autoriteiten van de Staat van verblijf en van de Staat van herkomst elkander hulp verlenen bij de uitvoering van alle noodzakelijke nasporingen ter zake van vergripen en bij het bijebrengen van bewijsmateriaal.

Het eerste lid van *artikel 2* van de wet bepaalt nu, dat deze hulp in NEDERLAND aan de autoriteiten van een Staat van herkomst moet worden verleend door alle Nederlandse opsporingsambtenaren, het openbaar ministerie en de rechter-commissaris. Tevens is vastgesteld, dat van

Nederlandse zijde slechts medewerking mag worden verleend op verzoek van een met de vervolging van het strafbare feit belaste autoriteit van de Staat van herkomst of van een officier van diens strijdkrachten.

In het tweede lid van *artikel 2* der wet wordt omschreven, welke bevoegdheden de in het eerste lid bedoelde ambtenaren kunnen uitoefenen, indien hun hulp door de autoriteiten van de Staat van herkomst wordt ingeroepen. Zij kunnen alle bevoegdheden uitoefenen, welke de Nederlandse wet kent. Zij zijn daarbij niet gebonden aan de materiële beperkingen, die de Nederlandse wetgeving ten aanzien van de verdachte stelt. Zo zullen zij steeds op verzoek van autoriteiten van de Staat van herkomst een verdachte in verzekering kunnen stellen, zonder dat zij daarbij rekening behoeven te houden met het feit, dat de Nederlandse wet deze bevoegdheid slechts in bepaalde gevallen toekent.

Artikel 3 der wet behandelt de gang van zaken bij de arrestatie.

In lid 1 wordt uitdrukkelijk bepaald, dat een in arrest gestelde verdachte, waarvan vaststaat, dat hij niet door de Nederlandse rechter zal worden berecht, zo spoedig mogelijk aan de autoriteiten van de Staat van herkomst zal worden overgeleverd.

In lid 2 wordt geregeld wat er moet gebeuren, indien een verdachte zich er op beroept, dat hij niet de gezochte persoon is of niet onderworpen is aan de rechtsmacht van een vreemde Staat. In dat geval wordt hij onmiddellijk geleid voor de rechter-commissaris, die beslist omtrent zijn identiteit en die bovendien kan beslissen, dat hij is onderworpen aan de rechtsmacht van de autoriteiten van de Staat van herkomst.

Denkbaar is, dat de rechter-commissaris van oordeel is, dat de verdachte niet onder de rechtsmacht van de Staat van herkomst valt, b.v. omdat hij geen militair is of geen lid van de civiele dienst.

Deze mening van de rechter-commissaris is dan veelal gebaseerd op interpretatie van de interne regels van de Staat van herkomst omtrent het lidmaatschap van de krijgsmacht of van de civiele dienst. Het scheen minder wenselijk een dergelijke beslissing in negatieve zin definitief door de rechter-commissaris te doen geven. Daarom wordt voorgesteld, dat in het hieromschreven geval de rechter-commissaris advies uitbrengt aan de Minister van Justitie, die op het beroep zo spoedig mogelijk beslist.

Mocht deze beslissing tot moeilijkheden met de Staat van herkomst aanleiding geven, dan kan zij altijd ter sprake gebracht worden op de voet van *artikel XVI* van het Verdrag. Een beslissing van een onafhankelijke rechter zou voor discussie op politiek niveau niet wel vatbaar zijn.

Het derde en het vierde lid bepalen, dat de verdachte, die in arrest wordt gehouden op verzoek van de vreemde militaire autoriteiten en niet *binnen* de vier dagen door de autoriteiten van de Staat van herkomst is overgenomen, in vrijheid wordt gesteld. Zonder deze bepaling zou een verdachte, die niet door deze autoriteiten werd overgenomen, voor een onbepaalde termijn in bewaring blijven, terwijl tegen deze bewaring generlei rechtsmiddel zou openstaan.

Ten aanzien van de verdachte, die een beroep heeft ingesteld, als bedoeld in het voorgaande lid, begint deze termijn te lopen nadat het beroep door de Minister van Justitie dan wel door de rechter-commissaris is afgewezen.

Uiteraard zal een verdachte, die in zijn beroep is geslaagd, niet worden overgeleverd; tegen hem kan normaal volgens het Nederlandse recht worden geprocedeerd.

Artikel 4 der wet bepaalt uitdrukkelijk, dat besluiten om bij voorrang van rechtsmacht deze van Nederlandse zijde niet uit te oefenen, worden genomen door de Minister van Justitie. Deze zal ook in voorkomende gevallen het verzoek doen aan een Staat van herkomst om van zijn kant geen rechtsmacht uit te oefenen.

Artikel 5 der wet geeft aan de Nederlandse autoriteiten de bevoegdheid op verzoek van de autoriteiten van de Staat van herkomst goederen in beslag te nemen om de waarheid aan het licht te brengen. Dit brengt mede, dat deze goederen, zodra zij hun functie als bewijsmiddel hebben verricht,

aan de Nederlandse autoriteiten moeten worden teruggegeven. Het karakter van rechtshulp van de bepaling van lid 6, onder *a*, van *artikel VII* van het Verdrag brengt niet mede, dat de autoriteiten van de Staat van herkomst het recht zouden hebben goederen, die in NEDERLAND in beslag zijn genomen, verbeurd te verklaren. Dit blijkt uit de laatste zin van de hierboven genoemde bepaling.

Aansluitend aan deze laatste zin wordt thans vastgesteld, dat in beslag genomen goederen steeds worden overgedragen onder voorwaarde, dat zij binnen een door de officier van justitie te bepalen termijn van ten hoogste 6 maanden wederom aan hem worden teruggegeven.

Artikel 6 der wet bevat de grondslag voor het verlenen van rechtshulp bij de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen.

Lid 7 van *artikel VII* van het Verdrag behelst een beperking ten aanzien van de tenuitvoerlegging van doodvonnissen in de Staat van verblijf, terwijl het de basis vormt voor medewerking van deze Staat aan de tenuitvoerlegging van gevangenisstraffen, opgelegd door de Staat van herkomst.

Lid 8 beoogt te hunnen opzichte de toepassing van de regel „ne bis in idem” voor zoveel nodig veilig te stellen.

Het laat zich denken, dat de onder het Verdrag vallende personen ten gevolge van de veelal bestaande samenloop van rechtsmacht aan dubbele berechting blootstaan.

Lid 9 legt een aantal rechten vast van de justitiabele, die voor een vreemde rechter moet terechtstaan, welke rechten als minimumeisen voor beschaafde Staten moeten worden aangemerkt. Voor NEDERLAND zijn geen wettelijke regelingen nodig ter verzekering dezer rechten.

Lid 10 geeft de bevoegdheden aan van de militaire politie van een vreemde krijgsmacht, en wel respectievelijk binnen en buiten de kampen, inrichtingen en gebouwen, die deze, op grond van een overeenkomst met de Staat van verblijf, in gebruik heeft. Hierbij zij aangetekend, dat in het proces-verbaal der conferentie nadrukkelijk is vastgelegd, dat de getroffen regelingen geenszins er toe strekken voor de genoemde kampen, inrichtingen en gebouwen een zekere mate van exterritorialiteit in het leven te roepen. Zij zullen dan ook steeds door de politie van de Staat van verblijf kunnen worden betreden, waarbij uiteraard de normale beleefdheidsvormen (zich wenden tot de kampcommandant, etc.) in acht genomen moeten worden.

Lid 11 tenslotte stelt vast, dat iedere Staat van verblijf de totstandkoming van zodanige wetgeving zal nastreven als hij noodzakelijk acht ter beveiliging en bescherming van installaties, materieel, eigendommen, archieven en officiële documenten van andere Verdragsluitende Partijen en ter bestraffing van personen, die zodanige wetgeving zullen overtreden.

Hierbij merken de ondergetekenden op, dat weliswaar het Wetboek van Strafrecht, te zamen met de onlangs tot stand gekomen Wet Bescherming Staatsgeheimen, aan deze verplichting enigszins tegemoet komt, doch dat desalniettemin nadere wetgeving op dit punt nodig zal zijn.

De voorbereiding hiertoe is reeds ter hand genomen.

Artikel VIII bevat een uitvoerige regeling betreffende verrekening of uitsluiting van verrekening van schaden tussen Verdragsluitende Partijen, alsmede betreffende de toekenning van schadevergoeding aan particulieren.

De leden 1 en 2 hebben betrekking op schaden, toegebracht aan Staats-eigendommen. Zij hebben ten doel de uitgebreide administratieve besloomingen, welke in de regel aan de verrekening van schaden en de verkrijging van schadevergoeding zijn verbonden, zoveel mogelijk te vermijden, hetzij door verrekening geheel uit te sluiten, hetzij door de vaststelling der geleden schade te doen geschieden door een arbiter, die zich op eenvoudige wijze op de hoogte kan stellen van het voorgevallene en al wat er mede samenhangt.

Lid 1 sluit verrekening uit, indien schade is toegebracht aan de Staats-eigendommen van een der Verdragsluitende Partijen, welke in gebruik zijn

bij haar land-, zee- of luchtstrijdkrachten, indien hetzij de schadetoebrenger, hetzij het schadetoebrennende of schadelijgende voorwerp dienst verrichtte, respectievelijk gebruikt werd, in het kader van het Noord Atlantisch Verdrag.

Lid 2 bepaalt, dat schade, als in lid 1 bedoeld, wel verrekend zal worden, indien zij is toegebracht aan andere Staatseigendommen, mits deze schade een bepaald bedrag (voor NEDERLAND f 5320) te boven gaat. Het bedrag der schade zal, evenals dat van eventuele tegenvorderingen, worden vastgesteld door een arbiter, aangewezen op de in dit lid aangegeven wijze. Er vindt echter geen volledige verrekening plaats, doch in feite wordt de schade over de betrokken partijen verdeeld op de in lid 5 aangegeven basis, waarbij in de regel de (schade toebrennende) Staat van herkomst 75% en de (schadelijgende) Staat van verblijf 25% van de schade draagt. Voor schadebedragen, liggende beneden de boven weergegeven limiet, is verrekening uitgesloten, alweer ter vermijding van weinig zinvolle werkzaamheden.

Blijkens het gestelde onder *b* kan een partij zich in een bepaald geval wenden tot de voorzitter van de Raad van Plaatsvervangers van het Noord Atlantisch Verdrag ter benoeming van een arbiter.

Aangezien inmiddels deze functie als zodanig is opgeheven, is een nieuwe voorziening tot stand gekomen. De ondertekenende Staten zijn bij besluit van de Raad van Plaatsvervangers overeengekomen, dat de Secretaris-Generaal van de Noord Atlantische Verdragsorganisatie de taak zal vervullen, welke de verdragstekst op dit punt toekent aan de voorzitter van de Raad van Plaatsvervangers.

Lid 3 bevat een uitbreiding van het begrip „eigendom van een Verdragsluitende Partij” voor de toepassing van de beide voorgaande leden, indien het een schip betreft.

In gevolge lid 4 doen de Verdragsluitende Partijen afstand van haar vorderingen ter zake van letsel of dood van een lid van haar strijdkrachten, aan dit lid overkomen in de uitoefening van de dienst.

De leden 5 t/m 9 hebben betrekking op schade, voortvloeiende uit onrechtmatig handelen of nalaten van leden van een krijgsmacht of civiele dienst, op het grondgebied van de Staat van verblijf toegebracht aan derden. Deze bepalingen hebben niet slechts ten doel het werk der diverse administraties te vergemakkelijken, doch strekken in het bijzonder ook ter waarborging van de belangen van de inwoners van de Staat van verblijf. Deze toch zullen zich ingevolge de getroffen regelingen kunnen wenden tot hun eigen Regering of hun eigen rechter, terwijl tijdrowende en moeilijke onderhandelingen met andere Mogendheden hun bespaard blijven.

Lid 5 heeft betrekking op vorderingen, niet voortkomende uit overeenkomsten, ter zake van schade veroorzaakt door onrechtmatig handelen of nalaten in de uitoefening van de dienst.

Deze vorderingen moeten worden ingediend bij en behandeld en afgedaan overeenkomstig de wetten van de Staat van verblijf. De afdoening is verbindend voor de Staat van herkomst, die, na in kennis te zijn gesteld van alle bijzonderheden van elk geval en na indiening van een halfjaarlijkse staat, een bepaald percentage der uitbetaalde vergoedingen (in de regel 75%) terugbetaalt.

Een gedeelte van het vergoedingsbedrag wordt dus ten laste van de Staat van verblijf gebracht, zulks ter voorkoming van de uitkering van excessieve vergoedingsbedragen door de autoriteiten van die Staat ten koste van de andere Staten. Voor het geval evenwel de toepassing dezer bepalingen een Verdragsluitende Partij ernstige moeilijkheden zou bezorgen, kan de Noord-Atlantische Raad een regeling van andere aard treffen.

Het zal duidelijk zijn, dat de boven weergegeven regeling in bijzondere mate op een compromis berust. Niet slechts hadden verschillende Regeringen, indien al een percentageverdeling onvermijdelijk moest worden geacht, voorkeur voor een ander percentage, doch ook het volgen van een geheel ander systeem, namelijk het verdelen van de totale schadelast over alle

Verdragsluitende Partijen op basis van een vast te stellen percentageschaal, is onder ogen gezien. Laatstbedoelde methode moest echter worden prijsgegeven, enerzijds omdat het zeer moeilijk bleek overeenstemming te bereiken over het percentage, dat ieder der deelnemende partijen dan voor haar rekening zou nemen, anderzijds omdat zulk een verdeling de indruk zou kunnen wekken te praesjudiciëren op de verdeling van de totale defensielast over de partijen bij het Noord Atlantisch Verdrag, hetgeen bepaald ongewenst moest worden geacht.

Een lid van een krijgsmacht of civiele dienst zal niet onderworpen zijn aan dwangmaatregelen ter uitvoering van een in de Staat van verblijf tegen hem gewezen vonnis in een zaak, voortvloeiende uit de uitoefening van de dienst.

De regeling van lid 5 is niet van toepassing op vorderingen van particulieren, voortvloeiende uit of verband houdende met de navigatie of de exploitatie van een schip of het laden, vervoeren of lossen van een lading. Voor deze gevallen gelden dus de gewone volkenrechtelijke en internationaal privaatrechtelijke regelen. Het maken van een uitzondering voor de hierbedoelde gevallen kan worden gemotiveerd met het feit, dat schaden, als hier voorzien, veelal zeer belangrijk zullen zijn, terwijl bovendien de schadelijgende partij naar geldend recht vaak de keuze zou hebben uit gelijkelijk bevoegde rechters van twee Staten, welke mogelijkheid tot keuze door de in dit Verdrag voorgeschreven procedure feitelijk zou worden ontnomen.

Lid 6 voorziet in een vlotte behandeling van vorderingen, voortvloeiende uit onrechtmatig handelen of nalaten, *niet* in de uitoefening van de dienst. In deze gevallen zullen de autoriteiten van de Staat van verblijf een rapport samenstellen van het gebeurde. Dit rapport, dat een redelijk voorstel voor een schadeloosstelling moet bevatten, wordt uitgebracht aan de autoriteiten van de Staat van herkomst, die zonder verwijl beslissen of zij een onverplichte betaling aanbieden en tot welk bedrag. Wordt dit door de gelaedeerde geaccepteerd, dan doen de autoriteiten van de Staat van herkomst zelf de betaling en stellen zij de autoriteiten van de Staat van verblijf van een en ander in kennis. De bepalingen van dit lid doen echter geen afbreuk aan de rechtsmacht van de rechter van de Staat van verblijf. Zij hebben ten doel de bescherming van de belangen van de inwoners van de Staat van verblijf en het behoud van de zozeer gewenste goede naam van de strijdkrachten der Verdragsluitende Partijen bij elkaars bevolkingen.

Lid 7 bepaalt, dat de regeling van lid 6 ook toepasselijk is bij ongeoorloofd gebruik van een voertuig van de strijdkrachten van een Staat van herkomst, behalve in zoverre de krijgsmacht of de civiele dienst volgens de wet (van de Staat van verblijf) aansprakelijk is.

Ingevolge lid 8 beslist bij ter zake rijzend geschil een arbiter, benoemd overeenkomstig lid 2, onder b, over de vraag of een onrechtmatige daad van een lid van de krijgsmacht of van een civiele dienst werd verricht in de uitoefening van de dienst en of het gebruik van een voertuig van de strijdkrachten van de Staat van herkomst ongeoorloofd was.

Tenslotte bepaalt lid 10, dat de autoriteiten van de Staat van herkomst en de Staat van verblijf zullen samenwerken in het bijeenbrengen van bewijsmateriaal voor een behoorlijk onderzoek van en beschikken op vorderingen, waarbij de Verdragsluitende Partijen zijn betrokken.

Artikel IX verleent het personeel van een krijgsmacht, van een civiele dienst en hun gezinsleden dezelfde rechten als de onderdanen van de Staat van verblijf met betrekking tot aankopen van goederen voor eigen gebruik en het gebruik maken van diensten.

De ravitaillering van een krijgsmacht of van een civiele dienst zal in het algemeen plaats vinden door tussenkomst van de organen van de Staat van verblijf, die dit voor hun eigen krijgsmacht doen.

Beperkingen van aankopen kunnen worden opgelegd, indien een schadelijke invloed op het economisch leven in de Staat van verblijf is te duchten.

Het ter beschikking stellen van onroerende goederen voor inkwartiering en dergelijke, de voorziening in de behoeften aan burger-arbeidskrachten en — voor zoveel de eigen diensten van de krijgsmacht daarvoor niet toereikend zijn — aan genees- en tandheekkundige verzorging geschiedt eveneens door de organen van de Staat van verblijf, zoveel mogelijk in overeenstemming met de nationale voorschriften van die Staat.

Tenzij ter zake een afwijkende regeling wordt getroffen, zal een en ander door de militaire autoriteiten van de krijgsmacht onverwijld worden betaald in de geldsoort van de Staat van verblijf.

Artikel X van het Verdrag en *artikel 7* van het ontwerp van wet, houdende goedkeuring van het Verdrag, gaan uit van het beginsel, dat het personeel van een krijgsmacht of van een civiele dienst geen fiscale na- of voordelen dient te ondervinden, indien het zijn dienst buiten de eigen Staat uitoefent. Het eerste lid van *artikel X* heeft betrekking op de belastingheffing in de Staat van verblijf en bepaalt allereerst, dat — voor wat betreft de belastingen, waarvoor de belastingplicht afhangt van verblijf, van woonplaats of van ingezetenschap — het verblijf van een lid van bovenbedoeld personeel in een andere Verdragsluitende Staat dan de eigen Staat niet tot gevolg zal hebben, dat het lid in de Staat van verblijf in zodanige belastingen zal worden betrokken.

Om te voorkomen, dat leden van een Nederlandse krijgsmacht of van een Nederlandse civiele dienst, die op grond van genoemd eerste lid van *artikel X* in de Staat van verblijf vrijstelling van belasting genieten, eveneens in de Staat van herkomst (Nederland) belastingvrijstelling genieten, is in het ontwerp van wet *artikel 7* opgenomen, dat ten doel heeft te voorkomen, dat het verblijf buiten Nederland uitsluitend uit hoofde van de hoedanigheid van lid van een Nederlandse krijgsmacht of van een Nederlandse civiele dienst verandering brengt in de belastingplicht van een zodanig lid voor die Nederlandse belastingen, waarvoor de belastingplicht afhangt van het bezit van een woonplaats in of van ingezetenschap van NEDERLAND.

De vermelding van het ingezetenschap heeft in het bijzonder betrekking op de heffing van successierechten.

Vervolgens stelt het eerste lid van *artikel X* salarissen en dergelijke inkomsten van het personeel van een krijgsmacht of van een civiele dienst in de Staat van verblijf vrij van belasting, voor zover deze inkomsten door dit personeel als zodanig worden genoten. Deze bepaling is nodig naast eerstgenoemde, daar opbrengst van arbeid veelal wordt belast in de Staat, waar de arbeid wordt verricht, ongeacht de woonplaats van de genietter van de opbrengst.

De vrijstelling stemt overeen met de vrijwel algemeen bij het sluiten van verdragen ter voorkoming van dubbele belasting aanvaarde regel, dat uitkeringen uit een openbare kas slechts worden belast door de Staat, die de uitkeringen doet.

Tenslotte bevat het eerste lid van dit artikel een vrijstelling o.a. van vermogensbelasting en van successierechten, welke voor Nederland van weinig belang is.

Het tweede lid van dit artikel bepaalt, dat:

1°. personeel van een krijgsmacht of van een civiele dienst, indien het buiten de sfeer van zijn dienstvervulling op voordeel gerichte handelingen verricht in de Staat van verblijf, ter zake van de inkomsten uit deze handelingen aldaar aan belasting kan worden onderworpen, en

2°. bedoeld personeel in de Staat van verblijf onderworpen is aan de aldaar van buitenlandse belastingplichtigen geheven belastingen, uitgezonderd ter zake van de in het eerste lid van dit artikel vermelde salarissen, emolumenten en roerende lichamelijke zaken.

Het vierde lid van dit artikel is opgenomen om te verhinderen, dat een Staat aan personen, die zijn nationaliteit bezitten, vrijstelling zou moeten

verlenen, hetgeen de wetgeving van sommige Verdragsluitende Staten niet toelaat.

Artikel XI, lid 1. De in dit lid opgenomen bepaling stelt buiten twijfel, dat — voor zover in het Verdrag niet uitdrukkelijk anders is bepaald — de wetten en voorschriften, welke door de douane-administratie van de Staat van verblijf, zowel bij grensoverschrijding als in andere gevallen, worden toegepast, eveneens gelden ten aanzien van de leden van een krijgsmacht en van een civiele dienst en van hun gezinsleden. Hoewel opnemng van dit voorschrift voor de toepassing van de Nederlandse douanewetten wellicht niet nodig is, kan de bedoelde bepaling haar nut hebben tegenover bovengenoemde personen, voor wie zulk een toepassing niet vanzelf spreekt.

Lid 2. Naast de algemene regeling van het vierde lid bevat dit lid een bijzondere regeling met betrekking tot voertuigen, zowel wat de in- en uitvoer als wat het verkeer in de Staat van verblijf betreft. De in- en uitvoer van voertuigen, die niet op eigen kracht worden voortbewogen, vindt plaats volgens de in het vierde en het achtste lid opgenomen algemene regeling.

Lid 3. Ingevolge dit lid zijn, onder bepaalde waarborgen, officiële documenten in officieel verzegelde omslag niet onderworpen aan visitatie door de douane. Een soortgelijke faciliteit bestaat reeds in NEDERLAND voor dergelijke zendingen in het diplomatieke verkeer.

Lid 4. Overeenkomstig het in het begin van de toelichting op *artikel X* genoemde beginsel kan een krijgsmacht haar uitrusting en redelijke hoeveelheden proviand, materiaal en andere goederen voor uitsluitend gebruik van de krijgsmacht, en, indien de Staat van verblijf dit toestaat, van haar civiele dienst en gezinsleden, vrij van invoerrechten invoeren.

Dit lid regelt tevens enige formaliteiten voor het verkrijgen van de vrijstelling. De waarborgen, welke deze formaliteiten inhouden en welke bovendien kunnen worden uitgebreid op grond van *artikel XII* (verwezen zij naar toelichting op dat artikel), worden voldoende geacht om misbruik van deze vrijstelling tegen te gaan.

Leden 5 en 6. De bepalingen van deze leden zijn eveneens in overeenstemming met het in het begin van de toelichting op *artikel X* genoemde beginsel. Deze vrijstellingen komen overigens in hoofdzaak overeen met die, vermeld in het eerste lid, letters *n* en *i*, van artikel 19 van het Tariefbesluit 1947 (*Stb.* H 438).

Uit het slot van het zesde lid volgt, dat particuliere motorvoertuigen niet zijn vrijgesteld van motorrijtuigenbelasting.

Lid 8. De overeenkomstig lid 2*b*, 4, 5 of 6 van dit artikel met vrijstelling van belasting ingevoerde goederen kunnen ingevolge letter *a* vrij weder worden uitgevoerd.

De in letter *b* opgenomen verbodsbepaling heeft ten doel te voorkomen, dat door vervreemding van de met vrijstelling van belastingen ingevoerde goederen daaraan een andere bestemming wordt gegeven dan die, welke aan de vrijstelling ten grondslag ligt, te weten gebruik in de Staat van verblijf door een krijgsmacht of een civiele dienst of door hun leden.

Lid 9. Indien in de Staat van verblijf de uitvoer van goederen is gereguleerd, gelden de regelingen ook ten aanzien van goederen, welke in die Staat door een krijgsmacht, een civiele dienst of gezinsleden zijn gekocht.

Lid 10. Dit lid voorziet in de mogelijkheid aan geregelde militaire eenheden of formaties van een krijgsmacht bij overschrijding van de grens van de Staat van verblijf bijzondere faciliteiten te verlenen. De douane zal op grond van dit voorschrift bij voorbeeld oponthoud aan de grens kunnen voorkomen of belangrijk kunnen verminderen, door controles te verschuiven naar de plaats van bestemming of door het vervullen van formaliteiten ook buiten de normale kantooruren mogelijk te maken.

Lid 11. Op grond van deze bepaling zal aan een krijgsmacht of een civiele dienst ten behoeve van het gebruik van militaire vervoermiddelen

vrijstelling worden verleend van rechten en andere heffingen op brandstoffen en smeermiddelen. Voor NEDERLAND houdt deze regeling o.a. in, dat vrijstelling wordt verleend van de belasting op benzine.

Leden 12 en 13. De in de eerste zin van het twaalfde lid opgenomen omschrijving van het woord „rechten” heeft voor NEDERLAND onder meer ten gevolge, dat goederen, waarvoor vrijstelling van invoerrechten wordt verleend, eveneens zijn vrijgesteld van invoerbelasting, de aequivalente heffing voor de omzetbelasting. Dit is in overeenstemming met de algemene regel, dat de vrijstellingen van invoerbelasting die, welke voor de invoerrechten gelden, volgen. De overigens in deze leden opgenomen bepalingen van de douanetechnische aard behoeven, naar het voorkomt, geen toelichting.

Artikel XII opent, naast de reeds in het Verdrag zelf opgenomen bepalingen tegen misbruik van een vrijstelling of van een faciliteit van douanetechnische of van fiscale aard, voor de Staat van verblijf de mogelijkheid ter voorkoming van misbruik nadere voorschriften te geven. Tevens kan van een op grond van het Verdrag (zie *artikel XI*) verleende vrijstelling van belasting uitgezonderd worden de belasting, welke verschuldigd is bij invoer (waaronder begrepen de uitslag uit entrepot) van producten, welke afkomstig zijn uit de Staat van verblijf en van tevoren zijn uitgevoerd met vrijstelling of terugbetaling van rechten en andere heffingen, welke verschuldigd zouden zijn geweest, indien die producten niet zouden zijn ingevoerd. Deze beperking houdt mede verband met de omstandigheid, dat een krijgsmacht, een civiele dienst of gezinsleden niet op grond van dit Verdrag vrijstelling genieten van accijnzen, omzetbelasting en dergelijke verbruiksbelastingen voor in de Staat van verblijf aangekochte goederen. Zulk een vrijstelling zou te grote technische bezwaren opleveren en bovendien een ongelijkheid scheppen ten opzichte van de eigen krijgsmacht, enz. van de Staat van verblijf, welke tot moeilijkheden en misbruik aanleiding zou geven.

Artikel XIII bepaalt, dat de autoriteiten van de Staat van verblijf en van de Staat van herkomst elkaar bijstaan bij het tegengaan van strafbare feiten van douanetechnische en van fiscale aard. De autoriteiten van de Staat van herkomst zullen behulpzaam zijn bij de inbeslagname van bepaalde goederen en bij de invordering van rechten en andere heffingen en van boeten.

De in het vierde lid vermelde goederen, welke aan een krijgsmacht of aan een civiele dienst toebehoren, zullen na inbeslagname door de autoriteiten van de Staat van verblijf ter zake van bovenomschreven strafbare feiten aan de autoriteiten van de krijgsmacht worden overgegeven.

In aansluiting op de toelichting van bovenvermelde artikelen zij met betrekking tot de bij het Verdrag gevoegde Verklaring opgemerkt, dat de unificatie van belastingen in het gebied van de landen van de Nederlands-Belgisch-Luxemburgse Douane-overeenkomst tot gevolg heeft, dat voor die belastingen deze landen als één gebied worden beschouwd.

De in deze Verklaring vervatte bepaling dient om te voorkomen, dat het onderwerpelijke Verdrag tot gevolg zou hebben, dat bij voorbeeld Nederlandse militaire eenheden, die in BELGIË zijn gelegerd, vrijstelling zouden verkrijgen van geunificeerde belastingen, welke haar niet verleend wordt in het geval, waarin die eenheden in NEDERLAND waren gebleven.

Artikel XIV betreft de deviezenrechtelijke positie van het personeel van een krijgsmacht of van een civiele dienst of de gezinsleden daarvan en is zeer algemeen gehouden, zodat het slechts behelst, dat de bedoelde personen onderworpen blijven aan de deviezenvoorschriften van de Staat van herkomst, terwijl zij tevens onderworpen zijn aan de desbetreffende voorschriften van de Staat van verblijf. Toegepast op NEDERLAND, houdt de bedoelde bepaling in de eerste plaats in, dat Nederlandse strijdkrachten,

die zich b.v. in BELGIË bevinden, aan de Nederlandse deviezenvoorschriften onderworpen blijven, d.w.z. in het algemeen deviezenrechtelijk als ingezetenen blijven aangemerkt.

De ondergetekenden verwijzen in dit verband naar Deviezenbekendmaking 3/46, welke onder no. III en V een regeling bevat van de deviezenrechtelijke positie van personen, die in Nederlands militair verband in het buitenland verblijven.

In de tweede plaats vloeit uit bedoelde bepaling voort, dat b.v. Belgische strijdkrachten, welke in NEDERLAND verblijven, mede onderworpen zijn aan de Nederlandse deviezenvoorschriften. Op bedoelde militairen zijn gedurende hun verblijf hier te lande van toepassing de voorschriften, welke bij of krachtens de Deviezenreisbeschikking 1949 (*Ned. Stert.* dd. 28 December 1948, no. 252) zijn gegeven voor niet-ingezetenen, die tijdelijk in NEDERLAND verblijven. Op deze wijze zullen de bedoelde militairen in verband met hun verblijf hier te lande onbekommerd aan het betalingsverkeer kunnen deelnemen, zodat er momenteel geen aanleiding is bijzondere voorzieningen te treffen ter uitvoering van het tweede lid van het onderhavige artikel.

Ingevolge *artikel XV* blijft het Verdrag bij het uitbreken van vijandelijkheden in het gebied, waarop het Noord Atlantisch Verdrag van toepassing is, in beginsel van kracht, met dien verstande evenwel, dat de bepalingen van de leden 2 en 5 van *artikel VIII* met betrekking tot het behandelen van schaden niet van toepassing zullen zijn op oorlogsschade en dat de bepalingen van het Verdrag, in het bijzonder de *artikelen III* en *VII*, onmiddellijk aan een herziening door de betrokken Verdragsluitende Partijen zullen worden onderworpen.

Bovendien bepaalt lid 2, dat iedere Verdragsluitende Partij bij het uitbreken van zodanige vijandelijkheden, met inachtneming van een termijn van 60 dagen, de toepassing van elke bepaling van het Verdrag kan schorsen voor wat haar zelf betreft. Bij de uitoefening van dit recht zullen de Verdragsluitende Partijen elkaar echter onmiddellijk raadplegen ter vaststelling van passende regelingen ter vervanging van de geschorste bepalingen.

Artikel XVI bevat een eenvoudige geschillenregeling met uitsluiting van enig rechtsprekend orgaan buiten de Organisatie van het Noord Atlantisch Verdrag. De Noord-Atlantische Raad neemt beslissingen, indien partijen niet tot overeenstemming komen en het Verdrag de beslissing niet opdraagt aan een ander orgaan.

De *artikelen XVII t/m XX* bevatten de gebruikelijke slotbepalingen. Opzegging is ingevolge *artikel XIX* eerst mogelijk 4 jaar na het in werking treden van het Verdrag en wordt eerst van kracht een jaar na ontvangst door de Regering van de Verenigde Staten van AMERIKA van de desbetreffende mededeling.

Het Verdrag blijft dan echter van kracht voor de overige Verdragsluitende Partijen.

De ondergetekenden zijn van oordeel, dat bij de militaire samenwerking in het kader van het Noord Atlantisch Verdrag een sterke behoefte is gebleken aan de in het onderhavige Verdrag neergelegde voorzieningen. Dat zulks ook door de andere Verdragsluitende Partijen wordt gevoeld, moge blijken uit het feit, dat bij de ondertekening dezer overeenkomst door de Raad van Plaatsvervangers van het Noord Atlantisch Verdrag een resolutie werd aangenomen, waarin de wens tot uitdrukking kwam, dat reeds voordat ratificatie mogelijk zou zijn de daarvoor in aanmerking komende administratieve bepalingen van het Verdrag zoveel mogelijk zouden worden toegepast. Aan deze wens werd reeds in ruime mate gevolg gegeven.

De ondergetekenden achten het evenwel van belang, dat het gehele Verdrag zo spoedig mogelijk in werking kan treden.

De Minister van Oorlog,

C. STAF.

De Minister van Marine,

C. STAF.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. W. BEYEN.

De Minister van Financiën,

VAN DE KIEFT.

De Minister van Justitie,

L. A. DONKER.

De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid,

J. G. SUURHOF.

De Minister van Verkeer en Waterstaat,

J. ALGERA.

BIJLAGE VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

VERDRAG TUSSEN DE PARTIJEN BIJ HET NOORD ATLANTISCH VERDRAG, NOPENS DE RECHTSPOSITIE VAN HUN KRIJGSMACHTEN

(Stuk no. 4)

De Partijen bij het Noord Atlantisch Verdrag, ondertekend te WASHINGTON op 4 April 1949,

Overwegende, dat krachtens speciale overeenkomsten strijdkrachten van een Partij naar het grondgebied van een andere Partij gezonden kunnen worden om aldaar dienst te doen;

Voor ogen houdende, dat de beslissing om deze te zenden en de voorwaarden, waarop zij gezonden zullen worden, voor zover zodanige voorwaarden niet in dit Verdrag zijn vastgelegd, het onderwerp zullen blijven van afzonderlijke regelingen tussen de betrokken Partijen;

Verlangende echter de rechtspositie van die strijdkrachten te bepalen, wanneer deze zich op het grondgebied van een andere Partij bevinden;

Zijn overeengekomen als volgt:

Artikel I

1. In dit Verdrag wordt verstaan onder de uitdrukking:

a. „krijgsmacht”: het personeel, behorende tot de land-, zee- of luchtmacht van een Verdragsluitende Partij, wanneer het zich voor de uitoefening van de dienst op het grondgebied van een andere Verdragsluitende Partij in het werkingsgebied van het Noord Atlantisch Verdrag bevindt, met dien verstande, dat de beide betrokken Verdragsluitende Partijen kunnen overeenkomen, dat bepaalde personen, eenheden of formaties voor de toepassing van dit Verdrag niet worden beschouwd een „krijgsmacht” te vormen of daaronder te zijn begrepen;

b. „civiele dienst”: het burgerpersoneel, hetwelk een krijgsmacht van een Verdragsluitende Partij vergezelt en dat in dienst is bij een der strijdkrachten van die Verdragsluitende Partij, met uitzondering van staatloze personen of onderdanen van een Staat, welke niet partij is bij het Noord Atlantisch Verdrag, of onderdanen van de Staat, waarin de krijgsmacht zich bevindt, of personen, die aldaar hun verblijfplaats plegen te hebben;

c. „gezinslid”: de echtgeno(o)t(e) van een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst, of een kind van zodanig lid, dat van hem of haar afhankelijk is voor zijn onderhoud;

d. „staat van herkomst”: de Verdragsluitende Partij waartoe de krijgsmacht behoort;

e. „Staat van verblijf”: de Verdragsluitende Partij, op wier grondgebied

de krijgsmacht of de civiele dienst zich bevindt, hetzij dat deze aldaar geleverd is, hetzij dat deze zich op doortocht bevindt;

f. „militaire autoriteiten van de Staat van herkomst”: die autoriteiten van een Staat van herkomst, welke krachtens de wetgeving van die Staat bevoegd zijn tot toepassing van de militaire wetten van die Staat met betrekking tot de leden van zijn krijgsmachten of civiele diensten;

g. „Noord-Atlantische Raad”: de Raad ingesteld krachtens artikel 9 van het Noord Atlantisch Verdrag of één van zijn hulporganen, bevoegd om namens hem te handelen.

2. Dit Verdrag is op gelijke wijze van toepassing op de autoriteiten van staatkundige onderdelen van de Verdragsluitende Partijen, binnen derzelver grondgebied waarop het Verdrag van toepassing is of waartoe dit in overeenstemming met Artikel XX wordt uitgebreid, als het van toepassing is op de centrale autoriteiten van die Verdragsluitende Partijen, met dien verstande evenwel, dat eigendommen van staatkundige onderdelen niet zullen worden beschouwd eigendom te zijn van een Verdragsluitende Partij in de zin van Artikel VIII.

Artikel II

Een krijgsmacht, haar civiele dienst, de leden daarvan, alsmede hun gezinsleden zijn gehouden de wetten van de Staat van verblijf te eerbiedigen en zich te onthouden van elk optreden in strijd met de geest van dit Verdrag en in het bijzonder van elke politieke activiteit in de Staat van verblijf. De Staat van herkomst is mede gehouden de hiertoe noodzakelijke maatregelen te nemen.

Artikel III

1. Leden van een krijgsmacht zijn, onverminderd de voorwaarden, neergelegd in lid 2 van dit Artikel en op voorwaarde van nakoming van de formaliteiten, welke door de Staat van verblijf met betrekking tot in- en uitreis van een krijgsmacht of de leden daarvan worden vastgesteld, niet onderworpen aan voorschriften met betrekking tot paspoorten en visa en aan inspectie door immigratiediensten bij het binnenkomen of verlaten van het grondgebied van de Staat van verblijf. Zij zijn evenmin onderworpen aan de voorschriften van de Staat van verblijf terzake van registratie en contrôle van vreemdelingen, doch worden niet geacht enig recht op voortdurend verblijf of op woonplaats te verwerven in de gebieden van de Staat van verblijf.

2. Voor leden van een krijgsmacht zijn uitsluitend de volgende documenten vereist. Zij moeten op verzoek worden getoond:

a. een persoonlijk identiteitsbewijs, hetwelk is afgegeven door de Staat van herkomst, is voorzien van een foto, en namen en voornamen, geboortedatum, rang, dienstonderdeel en, indien aanwezig, leger- of stamboeknummer vermeldt;

b. een collectieve of individuele reiswijzer, welke zowel in de taal van de Staat van herkomst als in het Engels en Frans is gesteld, is uitgegeven door een daartoe bevoegd orgaan van de Staat van herkomst of van de Organisatie van het Noord Atlantisch Verdrag en aangeeft, dat de personen of de groep lid of leden zijn van een krijgsmacht, alsmede welke reis is opgedragen.

De Staat van verblijf kan verlangen, dat de reiswijzer wordt mede-ondertekend door zijn daartoe bevoegde vertegenwoordiger.

3. Leden van een civiele dienst en gezinsleden worden als zodanig in hun paspoort aangeduid.

4. Indien een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst de dienst van de Staat van herkomst verlaat en niet naar zijn eigen land terugkeert, doen de autoriteiten van de Staat van herkomst hiervan onmiddellijk mededeling aan de autoriteiten van de Staat van verblijf onder opgave van alle gewenste bijzonderheden.

De autoriteiten van de Staat van herkomst doen op gelijke wijze mede-

deling aan de autoriteiten van de Staat van verblijf van ieder geval van onwettige afwezigheid van meer dan 21 dagen.

5. Indien de Staat van verblijf verzocht heeft een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst van zijn grondgebied te verwijderen of een bevel tot uitwijzing heeft uitgevaardigd tegen een voormalig lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of tegen een gezinslid van een lid of voormalig lid, zijn de autoriteiten van de Staat van herkomst verplicht de betrokken persoon op hun eigen grondgebied toe te laten dan wel in ieder geval hem het grondgebied van de Staat van verblijf te doen verlaten. Dit lid is slechts van toepassing op personen, die geen onderdaan zijn van de Staat van verblijf en die deze Staat zijn binnengekomen als leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst of met het doel dit te worden, alsmede op de gezinsleden van zodanige personen.

Artikel IV

De Staat van verblijf zal:

a. hetzij, zonder onderzoek en kosteloos, als geldig aanvaarden het burgerlijk of militair rijbewijs, hetwelk door de Staat van herkomst of door één van zijn samenstellende delen aan een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst is afgegeven;

b. hetzij, zonder onderzoek, het eigen rijbewijs afgeven aan elk lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst, dat houder is van een burgerlijk of militair rijbewijs, afgegeven door de Staat van herkomst of een van zijn samenstellende delen.

Artikel V

1. Leden van een krijgsmacht dragen in de regel uniform. Behalve wanneer tussen de autoriteiten van de Staat van herkomst en de Staat van verblijf het tegendeel mocht zijn overeengekomen, wordt burgerkleding gedragen onder dezelfde voorwaarden, als gelden voor de leden van de strijdkrachten van de Staat van verblijf.

Geregelde eenheden of formaties van een krijgsmacht dragen uniform bij het overschrijden van de grens.

2. Dienstvoertuigen van een krijgsmacht of van een civiele dienst voeren naast hun registratienummer een kenteken ter aanduiding van hun nationaliteit.

Artikel VI

Leden van een krijgsmacht mogen wapens in hun bezit hebben en dragen, mits de op hen toepasselijke voorschriften zulks toestaan. De autoriteiten van de Staat van herkomst nemen verzoeken van de Staat van verblijf te dezer zake in welwillende overweging.

Artikel VII

1. Behoudens de bepalingen van dit artikel hebben

a. de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst het recht op het grondgebied van de Staat van verblijf de bevoegdheden op strafrechtelijk en krijgstuchtelijk gebied uit te oefenen, welke de wetgeving van de Staat van herkomst hun toekent, over alle personen, die aan de militaire wetten van die Staat onderworpen zijn;

b. de autoriteiten van de Staat van verblijf rechtsmacht over de leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst en hun gezinsleden met betrekking tot vergrijpen, welke zijn begaan op het grondgebied van de Staat van verblijf en strafbaar zijn volgens de wetten van die Staat.

2. a. De Militaire autoriteiten van de Staat van herkomst hebben bij uitsluiting het recht rechtsmacht uit te oefenen over personen, die aan de militaire wetten van die Staat onderworpen zijn met betrekking tot vergrijpen — met inbegrip van vergrijpen tegen de veiligheid van die Staat — welke wel volgens de wetten van de Staat van herkomst, doch niet volgens de wetten van de Staat van verblijf strafbaar zijn.

b. De autoriteiten van de Staat van verblijf hebben bij uitsluiting het

recht rechtsmacht uit te oefenen over de leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst en hun gezinsleden met betrekking tot vergrijpen — met inbegrip van vergrijpen tegen de veiligheid van die Staat — welke wel volgens de eigen wetten, doch niet volgens de wetten van de Staat van herkomst strafbaar zijn.

c. Voor de toepassing van dit lid en van lid 3 van dit Artikel wordt onder een vergrijp tegen de veiligheid van de Staat begrepen:

1. landverraad;

2. sabotage, spionage of schending van de wetgeving met betrekking tot staatsgeheimen of geheimen betreffende de nationale defensie van die Staat.

3. In gevallen van samenloop van rechtsmacht zijn de volgende regels van toepassing:

a. De militaire autoriteiten van de Staat van herkomst hebben voorrang bij de uitoefening van rechtsmacht over een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst met betrekking tot:

1. vergrijpen, welke uitsluitend gericht zijn tegen de eigendommen of de veiligheid van die Staat, of vergrijpen welke uitsluitend gericht zijn tegen de persoon of eigendommen van een ander lid van de krijgsmacht of van de civiele dienst van die Staat of van een gezinslid;

2. vergrijpen, welke voortvloeien uit enige daad of nalatigheid, begaan in de uitoefening van de dienst.

b. In geval van enig ander vergrijp hebben de autoriteiten van de Staat van verblijf voorrang bij de uitoefening van rechtsmacht.

c. Indien de Staat, welke voorrang heeft, besluit niet tot uitoefening van rechtsmacht over te gaan, stelt hij de autoriteiten van de andere Staat zo spoedig mogelijk daarvan in kennis. De autoriteiten van de Staat, welke voorrang heeft, nemen het verzoek van de autoriteiten van de andere Staat om van dit recht af te zien in gevallen, waarin die andere Staat zulks van bijzonder belang acht, in welwillende overweging.

4. De bepalingen van dit artikel verlenen aan de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst geen enkel recht tot uitoefening van rechtsmacht over personen, die onderdanen zijn van of hun voortdurend verblijf hebben in de Staat van verblijf, tenzij zij leden zijn van de krijgsmacht van de Staat van herkomst.

5. a. De autoriteiten van de Staat van verblijf en van de Staat van herkomst verlenen elkander hulp bij het in arrest stellen van leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst of van hun gezinsleden op het grondgebied van de Staat van verblijf en bij het overleveren van hen aan de autoriteit, die rechtsmacht zal uitoefenen in overeenstemming met bovenstaande bepalingen.

b. De autoriteiten van de Staat van verblijf stellen de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst terstond in kennis van het in arrest stellen van enig lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of van een gezinslid.

c. De bewaking van een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst, waarover de Staat van verblijf rechtsmacht zal uitoefenen, zal bijten hem een vervolging wordt ingesteld door de Staat van verblijf.

6. a. De autoriteiten van de Staat van verblijf en van de Staat van herkomst verlenen elkander hulp bij de uitvoering van alle noodzakelijke nasporingen ter zake van vergrijpen en bij het bijeenbrengen van bewijsmateriaal, met inbegrip van het inbeslag nemen en in daarvoor in aanmerking komende gevallen het overdragen van voorwerpen, welke in verband staan met het vergrijp. Het overdragen van deze voorwerpen kan evenwel afhankelijk worden gesteld van teruggave daarvan binnen de tijd hiervoor vastgesteld door de autoriteit, die de voorwerpen overdraagt.

b. De autoriteiten van de Verdragsluitende Partijen stellen elkander in kennis van de afdoening van alle gevallen, waarin samenloop van rechtsmacht bestaat.

7. *a.* Een doodvonnis wordt niet ten uitvoer gelegd in de Staat van verblijf door de autoriteiten van de Staat van herkomst, indien de wetgeving van de Staat van verblijf in een overeenkomstig geval zodanige straf niet kent.

b. De autoriteiten van de Staat van verblijf nemen een verzoek van de autoriteiten van de Staat van herkomst om bijstand bij de ten uitvoerlegging van een gevangenisstraf, welke op het grondgebied van de Staat van verblijf is opgelegd door de autoriteiten van de Staat van herkomst, overeenkomstig de bepalingen van dit artikel, in welwillende overweging.

8. Wanneer een verdachte overeenkomstig de bepalingen van dit Artikel door de autoriteiten van een Verdragsluitende Partij is berecht en is vrijgesproken, of is veroordeeld en zijn straf ondergaat of heeft ondergaan of gratie heeft verkregen mag hij niet nogmaals voor hetzelfde vergrijp binnen hetzelfde grondgebied worden berecht door de autoriteiten van een andere Verdragsluitende Partij. De bepalingen van dit lid beletten de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst echter geenszins om een lid van zijn krijgsmacht te berechten ter zake van een schending van de voor zijn militairen als zodanig geldende voorschriften, welke schending voortvloeide uit een handelen of een nalaten, hetwelk het vergrijp vormde, waarvoor hij door de autoriteiten van een andere Verdragsluitende Partij werd berecht.

9. Wanneer een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of een gezinslid, vallend onder de rechtsmacht van de Staat van verblijf, door deze wordt vervolgd, heeft hij het recht:

- a.* snel te worden berecht;
- b.* vóór de aanvang van de terechtzitting in kennis te worden gesteld van de tegen hem uitgebrachte beschuldiging of beschuldigingen;
- c.* geconfronteerd te worden met de getuigen à charge;
- d.* getuigen à décharge tot verschijning te doen dwingen, indien de bevoegdheid van de rechter van de Staat van verblijf zich daartoe uitstrekt;
- e.* hetzij naar eigen keuze, hetzij overeenkomstig de op dat ogenblik in de Staat van verblijf geldende wettelijke bepalingen te zijner verdediging te worden bijgestaan;
- f.* indien hij zulks noodzakelijk acht, op de dienst van een bevoegde tolk;

g. zich in verbinding te stellen met een vertegenwoordiger van de Regering van de Staat van herkomst en, wanneer het procesrecht zulks toelaat, op de aanwezigheid van deze vertegenwoordiger ter terechtzitting.

10. *a.* Geregelde militaire eenheden of formaties van een krijgsmacht hebben het recht in ieder kamp, inrichting of ander gebouw, hetwelk zij op grond van een overeenkomst met de Staat van verblijf in gebruik hebben, politietoezicht uit te oefenen. De militaire politie van de krijgsmacht is bevoegd alle vereiste maatregelen te nemen ter verzekering van de handhaving van orde en veiligheid in zodanige gebouwen.

b. Buiten deze gebouwen doet deze militaire politie slechts dienst op grond van overeenkomsten met de autoriteiten van de Staat van verblijf en in samenwerking met deze autoriteiten en voor zover deze dienst noodzakelijk is ter handhaving van tucht en orde onder de leden van de krijgsmacht.

11. Iedere Verdragsluitende Partij zal er naar streven die wettelijke maatregelen tot stand te brengen, welke zij noodzakelijk acht teneinde een behoorlijke beveiliging en bescherming binnen haar grondgebied van de installaties, het materieel, de eigendommen, archieven en officiële documenten van andere Verdragsluitende Partijen, alsmede de bestraffing van inbreuken op deze wetgeving, te verzekeren.

Artikel VIII

1. Iedere Verdragsluitende Partij doet afstand van al haar vorderingen tegen een andere Verdragsluitende Partij terzake van schade aan haar

eigendommen, in gebruik bij haar land-, zee- of luchtmacht, indien deze schade

a. veroorzaakt is door een lid of een werknemer van de strijdkrachten van de andere Verdragsluitende Partij in de uitoefening van zijn dienst voor zover deze geschiedt in het kader van het Noord-Atlantisch Verdrag, of

b. ontstond door het gebruik van een voertuig, vaartuig of luchtvaartuig, eigendom van een andere Verdragsluitende Partij en in gebruik bij haar strijdkrachten, mits het voertuig, vaartuig of luchtvaartuig, hetwelk de schade veroorzaakte, gebruikt werd in het kader van het Noord-Atlantisch Verdrag, dan wel de schade werd toegebracht aan eigendom, hetwelk aldus in gebruik was.

Van vorderingen ter zake van berging, welke een Verdragsluitende Partij tegen een andere Verdragsluitende Partij heeft, wordt afstand gedaan, mits het geborgen vaartuig of de geborgen lading, eigendom was van een Verdragsluitende Partij en in gebruik was bij diens strijdkrachten in het kader van het Noord-Atlantisch Verdrag.

2. *a.* Voor het geval schade wordt veroorzaakt of ontstaat overeenkomstig het bepaalde in lid 1 met betrekking tot andere eigendommen van een Verdragsluitende Partij, gelegen in haar grondgebied, wordt de aansprakelijkheid voor en het bedrag van de schade, tenzij de Verdragsluitende Partijen anders overeenkomen, vastgesteld door één arbiter, verkozen overeenkomstig het bepaalde onder *b* van dit lid. De arbiter neemt eveneens een beslissing omtrent eventuele tegenvorderingen, voortvloeiende uit hetzelfde voorval.

b. De arbiter, bedoeld onder *a*, wordt in onderlinge overeenstemming tussen de betrokken Verdragsluitende Partijen gekozen uit onderdanen van de Staat van verblijf, die een hoge rechterlijke functie bekleden of hebben bekleed.

Indien de betrokken Verdragsluitende Partijen niet in staat zijn binnen twee maanden tot overeenstemming te komen over de benoeming van de arbiter, kan elk van beiden het verzoek richten tot de Voorzitter van de Raad van Plaatsvervangers van het Noord-Atlantisch Verdrag om een persoon te kiezen, die aan bovenvermelde vereisten voldoet.

c. Elke uitspraak van de arbiter is beslissend en bindend voor de Verdragsluitende Partijen.

d. Het bedrag van elke schadeloosstelling, toegekend door de arbiter, wordt verdeeld overeenkomstig de bepalingen van lid 5, sub *e*, onder 1, 2 en 3, van dit Artikel.

e. De beloning van de arbiter wordt in onderlinge overeenstemming tussen de betrokken Verdragsluitende Partijen vastgesteld en te zamen met de noodzakelijke uitgaven, verbonden aan de uitoefening van zijn functie, voor gelijke delen door hen gedragen.

f. Iedere Verdragsluitende Partij doet echter afstand van zijn vordering in alle gevallen, waarin de schade minder bedraagt dan:

België: B.fr. 70.000	Luxemburg: L.fr. 70.000
Canada: \$ 1.460	Nederland: f 5.320
Denemarken: Kr. 9.670	Noorwegen: Kr. 10.000
Frankrijk: F.fr. 490.000	Portugal: Es 40.250
IJsland: Kr. 22.800	Verenigd Koninkrijk: £ 500
Italië: Li. 850.000	Verenigde Staten: \$ 1.400

Iedere andere Verdragsluitende Partij, wier eigendom bij hetzelfde voorval beschadigd is, doet eveneens afstand van haar vordering tot bovengenoemd bedrag.

Indien aanzienlijke verschillen optreden in de betrokken wisselkoersen, zullen de Verdragsluitende Partijen in onderlinge overeenstemming de bovengenoemde bedragen daaraan aanpassen.

3. Voor de toepassing van de leden 1 en 2 van dit Artikel omvat de uitdrukking „eigendom van een Verdragsluitende Partij”, voor het geval het een vaartuig betreft, een vaartuig „on bare boat charter” bij die

Verdragsluitende Partij of onder „bare boat” voorwaarden door deze gevorderd of door deze prijs gemaakt (behoudens voor zover het risico voor verlies of aansprakelijkheid wordt gedragen door een ander dan die Verdragsluitende Partij).

4. Iedere Verdragsluitende Partij doet afstand van al haar vorderingen tegen een andere Verdragsluitende Partij voor het geval, dat een lid van haar strijdkrachten in de uitoefening van zijn dienst letsel oploopt of overlijdt.

5. Vorderingen (behoudens vorderingen uit overeenkomst en behoudens die vorderingen, waarop de leden 6 en 7 van dit artikel van toepassing zijn), voortvloeiende uit een handelen of nalaten van leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst in de uitoefening van de dienst, of uit enig ander handelen, nalaten of gebeuren waarvoor een krijgsmacht of een civiele dienst wettelijk aansprakelijk is, en welke schade toebrengt op het grondgebied van de Staat van verblijf aan derden, niet zijnde één van de Verdragsluitende Partijen, worden door de Staat van verblijf behandeld overeenkomstig de volgende bepalingen:

a. de vorderingen worden ingediend, behandeld en afgedaan overeenkomstig de wetten en regelingen van de Staat van verblijf met betrekking tot vordering voortvloeiende uit de daden van zijn eigen strijdkrachten;

b. de Staat van verblijf is bevoegd deze vorderingen af te wikkelen; het bedrag, waarover men overeenstemming heeft bereikt of hetwelk toegerekend is door de rechter, wordt door de Staat van verblijf in zijn eigen geldsoort uitbetaald;

c. deze betaling, hetzij op grond van een minnelijke schikking, hetzij op grond van een uitspraak van de bevoegde rechter van de Staat van verblijf, dan wel de uitspraak van zulk een rechter, waarbij de eis wordt ontzegd, is beslissend en bindend voor de Verdragsluitende Partijen;

d. van iedere vordering, betaald door de Staat van verblijf, wordt kennis gegeven aan de betrokken Staat van herkomst, onder mededeling van alle bijzonderheden en van een voorstel tot verdeling overeenkomstig het hierna onder e, 1, 2 en 3 bepaalde.

Bij gebreke van een antwoord binnen 2 maanden wordt het voorstel tot verdeling geacht te zijn aanvaard;

e. de kosten, gemaakt ter voldoening van vorderingen ingevolge hetgeen is bepaald in het voorgaande van dit lid en in lid 2 van dit artikel, worden als volgt over de Verdragsluitende Partijen verdeeld:

1. wanneer uitsluitend één Staat van herkomst aansprakelijk is wordt het bedrag van de schadevergoeding in vierde verdeeld, dat 25% ten laste komt van de Staat van verblijf en 75% ten laste van de Staat van herkomst;

2. wanneer meer dan één Staat aansprakelijk is voor de schade, wordt het bedrag gelijkelijk over hen verdeeld; wanneer echter de Staat van verblijf niet één der aansprakelijke Staten is, is het aandeel van deze Staat gelijk aan de helft van dat van elk der Staten van herkomst;

3. wanneer de schade veroorzaakt is door de strijdkrachten van de Verdragsluitende Partijen, doch onmogelijk nauwkeurig aan een of meer van deze strijdkrachten kan worden toegeschreven, wordt het bedrag van de schadeloosstelling gelijkelijk over de betrokken Verdragsluitende Partijen verdeeld; indien evenwel de Staat van verblijf niet is één van de Staten, wier strijdkrachten de schade hebben veroorzaakt, is het aandeel van deze Staat de helft van dat van elk der Staten van herkomst;

4. elk half jaar zendt de Staat van verblijf bij de betrokken Staten van herkomst een lijst in van de bedragen, welke in de loop van de voorafgaande halfjaarlijkse periode zijn betaald met betrekking tot alle gevallen, waarvoor een percentsgewijze verdeling is aanvaard, vergezeld van een verzoek om terugbetaling. De terugbetaling geschiedt

binnen de kortst mogelijke tijd in de geldsoort van de Staat van verblijf;

f. wanneer de toepassing van het bepaalde onder *b* en *e* van dit lid een Verdragsluitende Partij in ernstige moeilijkheden zou brengen, kan deze de Noord-Atlantische Raad verzoeken een regeling van andere aard te treffen;

g. een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst kan niet worden onderworpen aan een executie-maatregel ter uitvoering van een vonnis, hetwelk in de Staat van verblijf tegen hem gewezen is in een zaak, die voortvloeit uit de vervulling van zijn dienst;

h. behoudens voor zover het bepaalde onder *e* van dit lid van toepassing is op vorderingen, vallende onder lid 2 van dit artikel, zijn de bepalingen van dit lid niet van toepassing op een vordering, welke voortvloeit uit of in verband staat met de navigatie of exploitatie van een schip of het laden, vervoeren of lossen van een lading, voor zover deze vorderingen niet zijn vorderingen terzake van dood of persoonlijk letsel, waarop lid 4 van dit artikel niet van toepassing is.

6. Vorderingen tegen leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst, voortvloeiend uit onrechtmatig handelen of nalaten binnen de Staat van verblijf niet in de uitoefening van de dienst, worden op de volgende wijze behandeld:

a. de autoriteiten van de Staat van verblijf behandelen de vordering en stellen op rechtvaardige en billijke wijze de schadeloosstelling van de eiser vast, waarbij zij alle omstandigheden van het geval, met inbegrip van het gedrag van de persoon die schade heeft geleden, in aanmerking nemen en stellen terzake een rapport op;

b. het rapport wordt gezonden aan de autoriteiten van de Staat van herkomst, die dan zonder verwijl beslissen of zij een onverplichte uitkering aanbieden, en in bevestigend geval, tot welk bedrag;

c. indien een aanbieding tot een onverplichte uitkering is gedaan en door de eiser als volledige vergoeding van zijn vordering aanvaard, doen de autoriteiten van de Staat van herkomst zelf de betaling en stellen de autoriteiten van de Staat van verblijf in kennis van hun beslissing en van het bedrag dat zij hebben betaald;

d. het bepaalde in dit lid laat onverlet de bevoegdheid van de rechter van de Staat van verblijf tot kennisneming van een vordering tegen een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst tenzij en totdat betaling heeft plaats gevonden tot volledige voldoening van de vordering.

7. Vorderingen, voortvloeiend uit het ongeoorloofd gebruik van een voertuig van de strijdkrachten van een Staat van herkomst, worden behandeld in overeenstemming met lid 6 van dit artikel, behalve voor zover de krijgsmacht of civiele dienst wettelijk aansprakelijk is.

8. Indien een geschil ontstaat met betrekking tot de vraag of een onrechtmatig handelen of nalaten van een lid van een krijgsmacht of een civiele dienst plaats heeft gevonden in de uitoefening van de dienst of met betrekking tot de vraag of het gebruik van een voertuig van de strijdkrachten van een Staat van herkomst ongeoorloofd was, wordt de zaak voorgelegd aan een arbiter benoemd in overeenstemming met § 2, onder *b*, van dit artikel, wiens uitspraak op dit punt als einduitspraak wordt aange-merkt.

9. De Staat van herkomst zal geen beroep doen op immuniteit ten opzichte van de rechtsmacht van de rechter van de Staat van verblijf voor leden van een krijgsmacht of een civiele dienst met betrekking tot de civiele rechtsmacht van de rechter van de Staat van verblijf, behoudens voor zover deze is beperkt door het bepaalde in lid 5, onder *g*, van dit artikel.

10. De autoriteiten van de Staat van herkomst en van de Staat van verblijf zullen samenwerken bij het verzamelen van bewijsmateriaal voor een behoorlijk onderzoek van en beschikken op vorderingen waarbij de Verdragsluitende Partijen zijn betrokken.

Artikel IX

1. Leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst en hun gezinsleden mogen op dezelfde voorwaarden als de onderdanen van de Staat van verblijf ter plaatse goederen kopen, nodig voor eigen gebruik, en aldaar gebruik maken van diensten, waaraan zij behoefte hebben.

2. Goederen, welke ter plaatse worden betrokken voor de ravitaillering van een krijgsmacht of van een civiele dienst, moeten in de regel worden gekocht door tussenkomst van de autoriteiten, die dergelijke goederen kopen voor de strijdkrachten van de Staat van verblijf.

Teneinde te verhinderen, dat deze aankopen een schadelijke invloed hebben op het economisch leven in de Staat van verblijf, zullen de bevoegde autoriteiten van deze Staat, indien zulks nodig is, artikelen aanwijzen, welker aankoop dient te worden beperkt of verboden zal zijn.

3. Behoudens het bepaalde in overeenkomsten, welke reeds van kracht zijn of in de toekomst mochten worden gesloten tussen de bevoegde autoriteiten van de Staat van herkomst en van de Staat van verblijf, zijn de autoriteiten van de Staat van verblijf uitsluitend verantwoordelijk voor het nemen van gepaste maatregelen voor het ter beschikking stellen aan een krijgsmacht of civiele dienst van de benodigde gebouwen en terreinen en de verlening van faciliteiten en diensten, welke daarmede verband houden. Deze overeenkomsten en maatregelen zullen zoveel mogelijk overeenstemmen met de voorschriften betreffende huisvesting en inkwartiering van overeenkomstig personeel van de Staat van verblijf. Bij gebreke van een overeenkomst, welke het tegendeel bepaalt, worden de rechten en verplichtingen welke voortvloeien uit het gebruik maken van gebouwen, terreinen, faciliteiten en diensten, beheerst door de wetten van de Staat van verblijf.

4. In de plaatselijke behoeften van een krijgsmacht of van een civiele dienst aan burgerarbeidskrachten wordt op gelijke wijze voorzien als in de overeenkomstige behoeften van de Staat van verblijf, met medewerking van de autoriteiten van de Staat van verblijf door tussenkomst van de arbeidsbureaux. De arbeidsvoorwaarden, in het bijzonder de lonen en toelagen, alsmede de maatregelen ter bescherming van arbeiders, worden vastgesteld in overeenstemming met de wetgeving van de Staat van verblijf. Zodanige burgerarbeidskrachten in dienst van een krijgsmacht of van een civiele dienst worden in geen enkel opzicht beschouwd als leden van deze krijgsmacht of van deze civiele dienst.

5. Indien een krijgsmacht of civiele dienst, ter plaatse waar deze is gelegerd, onvoldoende mogelijkheden voor geneeskundige of tandheelkundige verzorging heeft, kunnen hun leden en de gezinsleden daarvan geneeskundige en tandheelkundige verzorging, met inbegrip van verpleging in hospitalen, ontvangen op dezelfde voorwaarden als overeenkomstig personeel van de Staat van verblijf.

6. De Staat van verblijf zal verzoeken om aan leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst faciliteiten op het gebied van reizen en reducties op vervoerkosten te verlenen in zeer welwillende overweging nemen.

Deze faciliteiten en reducties zullen het onderwerp uitmaken van door de betrokken Regeringen te treffen bijzondere regelingen.

7. Behoudens een algemene of bijzondere financiële regeling tussen de Verdragsluitende Partijen, worden betalingen in plaatselijke geldsoort voor goederen, huisvesting en diensten, bedoeld in de leden 2, 3, 4 en zo nodig 5 en 6, van dit Artikel, onverwijld gedaan door de autoriteiten van de krijgsmacht.

8. Een krijgsmacht, een civiele dienst, leden daarvan of hun gezinsleden ontlenen aan dit artikel geen aanspraak op enige vrijstelling van belastingen of andere heffingen, welke krachtens de belastingvoorschriften van de Staat van verblijf terzake van koop en verkoop van goederen en het verrichten van diensten worden geheven.

Artikel X

1. Indien het onderworpen zijn aan enige vorm van belasting in de Staat van verblijf afhankelijk is van verblijf, van woonplaats of van ingezetenschap, worden voor de heffing van zodanige belasting de tijdvakken, gedurende welke een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst aanwezig is op het grondgebied van deze Staat uitsluitend uit hoofde van zijn hoedanigheid van lid van een zodanige krijgsmacht of civiele dienst, niet beschouwd als tijdvakken van verblijf of van woonplaats aldaar, noch beschouwd verandering van verblijf, van woonplaats of van ingezetenschap te weeg te brengen.

Leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst zijn in de Staat van verblijf vrijgesteld van belastingen op het salaris en de emolumenten, welke aan hen in die hoedanigheid worden uitbetaald door de Staat van herkomst, alsmede van belastingen op roerende lichamelijke zaken, waarvan de aanwezigheid in de Staat van verblijf uitsluitend voortvloeit uit de tijdelijke aanwezigheid aldaar van deze leden.

2. Dit artikel stelt een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst in geen enkel opzicht vrij van belastingheffing terzake van op voordeel gerichte handelingen — andere dan de dienst, welke het lid als zodanig uitoefent — welke hij verricht in de Staat van verblijf, en de bepalingen van dit artikel — behalve voor zoveel zijn salaris, zijn emolumenten en de roerende lichamelijke zaken, vermeld in het eerste lid, betreft — verzetten zich in geen enkel opzicht tegen de heffing van belastingen, waaraan zodanig lid krachtens de wet van de Staat van verblijf is onderworpen, ook al wordt hij geacht zijn verblijf of zijn woonplaats buiten het grondgebied van die Staat te hebben, dan wel geen ingezetene van die Staat te zijn.

3. De bepalingen van dit artikel zijn niet van toepassing op „rechten” in de zin van lid 12 van artikel XI.

4. Voor de toepassing van dit artikel is onder de uitdrukking „lid van een krijgsmacht” niet begrepen een persoon, die de nationaliteit bezit van de Staat van verblijf.

Artikel XI

1. Behoudens voor zover in dit Verdrag uitdrukkelijk anders is bepaald, zijn leden van een krijgsmacht en van een civiele dienst evenals hun gezinsleden onderworpen aan de wetten en voorschriften, welke worden toegepast door de douane-administratie van de Staat van verblijf. De douane-ambtenaren van de Staat van verblijf hebben in het bijzonder het recht, met inachtneming van de algemene voorwaarden door de wetten en voorschriften van de Staat van verblijf vastgesteld, leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst en hun gezinsleden aan den lijve te onderzoeken en hun bagage en voertuigen te visiteren. Zij hebben eveneens het recht overeenkomstig vorenbedoelde wetten en voorschriften goederen in beslag te nemen.

2. *a.* Tijdelijke invoer en wederuitvoer van geregistreerde dienstvoertuigen, welke toebehoren aan een krijgsmacht of aan een civiele dienst en welke zich op eigen kracht voortbewegen, zijn toegestaan vrij van rechten op vertoon van een triptiek, waarvan het model is opgenomen in de Bijlage bij dit Verdrag.

b. Tijdelijke invoer van geregistreerde dienstvoertuigen, welke zich niet op eigen kracht voortbewegen, vindt plaats overeenkomstig het vierde lid van dit artikel en wederuitvoer van die voertuigen overeenkomstig het achtste lid.

c. Voor geregistreerde dienstvoertuigen, welke aan een krijgsmacht of aan een civiele dienst toebehoren, wordt eveneens vrijstelling genoten van iedere belasting, verschuldigd terzake van het berijden van wegen met voertuigen.

3. Officiële documenten in officieel verzegelde omslag zijn niet onderworpen aan visitatie door de douane. De koeriers, die deze documenten overbrengen, moeten, ongeacht hun status, zijn voorzien van een indivi-

duele reiswijzer, uitgereikt overeenkomstig het tweede lid, letter *δ*, van artikel III. Deze reiswijzer moet het aantal omslagen vermelden en de verklaring bevatten, dat hun inhoud slechts uit officiële documenten bestaat.

4. Een krijgsmacht kan haar uitrusting en redelijke hoeveelheden proviand, materiaal en andere goederen, uitsluitend bestemd voor gebruik door die krijgsmacht en — in gevallen, waarin dit door de Staat van verblijf wordt toegestaan — voor gebruik door haar civiele dienst en door de gezinsleden, vrij van rechten invoeren.

Voor de bedoelde vrije invoer geldt als voorwaarde, dat tezamen met de douanedocumenten waaromtrent overeenstemming is bereikt, op het douanekantoor een attest wordt overgelegd, in een tussen de Staat van verblijf en de Staat van herkomst overeengekomen vorm, ondertekend door een persoon, die daartoe door de Staat van herkomst is gemachtigd. De aanwijzing van de persoon, die is gemachtigd tot het tekenen van de attesten, alsmede specimina van zijn handtekening en van de stempels, welke worden gebruikt, worden toegezonden aan de douane-administratie van de Staat van verblijf.

5. Een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst kan bij eerste aankomst in de Staat van verblijf om aldaar dienst te gaan doen, of bij eerste aankomst van een van zijn gezinsleden, die zich bij hem komt voegen, zijn persoonlijke goederen en huisraad invoeren met vrijstelling van rechten voor de duur van zijn dienstuitoefening.

6. Leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst kunnen particuliere motorvoertuigen, bestemd voor persoonlijk gebruik door henzelf en door hun gezinsleden met tijdelijke vrijstelling van rechten invoeren. Deze bepaling brengt niet de verplichting mede vrijstelling te verlenen van belastingen, welke verschuldigd mochten zijn terzake van het gebruik van wegen met particuliere voertuigen.

7. Bij invoer door de autoriteiten van een krijgsmacht van goederen, welke niet uitsluitend bestemd zijn voor gebruik door deze krijgsmacht en haar civiele dienst en bij invoer door de leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst van andere goederen dan zijn bedoeld in het vijfde en zesde lid van dit artikel, wordt op grond van dit artikel generlei vrijstelling van rechten of van formaliteiten verleend.

8. Goederen, welke op grond van het tweede lid, onder *b*, het vierde, vijfde of zesde lid van dit artikel vrij van rechten zijn ingevoerd:

a. kunnen vrij weder worden uitgevoerd, op voorwaarde, dat ten aanzien van goederen, welke zijn ingevoerd op grond van het vierde lid, op het douanekantoor een overeenkomstig dat lid afgegeven attest wordt overgelegd. De douane-ambtenaren behouden echter het recht te controleren of de wederuitgevoerde goederen overeenkomen met de omschrijving in het attest, indien zodanig attest is vereist, en of zij werkelijk zijn ingevoerd met inachtneming van de voorwaarden genoemd in het tweede lid, onder *b*, het vierde, vijfde of zesde lid, al naar het geval zich voordoet;

b. mogen in het algemeen in de Staat van verblijf niet worden overgedragen hetzij onder bezwarende titel, hetzij om niet. In bijzondere gevallen kan evenwel machtiging worden verleend voor een dergelijke overdracht onder door de bevoegde autoriteiten van de Staat van verblijf gestelde voorwaarden (b.v. het betalen van rechten en andere heffingen en het voldoen aan de formaliteiten verbonden aan de contrôle op de buitenlandse handel en de deviezen).

9. De uitvoer van in de Staat van verblijf gekochte goederen is onderworpen aan de in deze Staat van kracht zijnde voorschriften.

10. De douane-autoriteiten verlenen bijzondere faciliteiten met betrekking tot de grensoverschrijding van geregelde eenheden of formaties, onder voorwaarde, dat de desbetreffende douane-autoriteiten vooraf tijdig zijn ingelicht.

11. Door de Staat van verblijf worden bijzondere regelingen getroffen,

opdat brandstof en smeermiddelen bestemd voor gebruik in geregistreerde dienstvoertuigen, luchtvaartuigen en oorlogsschepen van een krijgsmacht of van een civiele dienst vrij van alle rechten en andere heffingen kunnen worden geleverd.

12. Voor de toepassing van de eerste tien leden van dit artikel worden onder „rechten” verstaan invoerrechten en alle andere rechten en heffingen verschuldigd terzake van invoer of uitvoer, al naar het geval zich voordoet, met uitzondering van rechten en heffingen, welke een vergoeding zijn voor bewezen diensten; onder „invoer” is mede begrepen uitslag naar het vrije verkeer van goederen, welke in een entrepôt of onder een soortgelijk douane-regime zijn opgeslagen, onder voorwaarde, dat de betrokken goederen niet zijn geogst, voortgebracht of vervaardigd in de Staat van verblijf.

13. De bepalingen van dit artikel zijn op de betrokken goederen niet alleen van toepassing, indien zij worden ingevoerd in de Staat van verblijf of uit die Staat worden uitgevoerd, maar ook, indien zij over het grondgebied van een Verdragsluitende Staat worden doorgevoerd.

In laatstbedoeld geval omvat de uitdrukking „Staat van verblijf” in dit artikel iedere Verdragsluitende Partij over welks grondgebied de goederen worden doorgevoerd.

Artikel XII

1. Elke vrijstelling of faciliteit van douanetechnische of van fiscale aard op grond van dit Verdrag verleend, is afhankelijk van de naleving van de bepalingen, welke de douane- of belastingautoriteiten van de Staat van verblijf ter voorkoming van misbruik noodzakelijk mochten achten.

2. Dezelfde autoriteiten kunnen beslissen, dat in dit Verdrag voorziene vrijstellingen niet worden genoten bij de invoer van producten, welke zijn geogst, voortgebracht of vervaardigd in de Staat van verblijf en van te voren zijn uitgevoerd met vrijstelling of met terugbetaling van de rechten en andere heffingen, welke verschuldigd zouden zijn geweest, indien die producten niet zouden zijn uitgevoerd. Deze bepaling is mede van toepassing op goederen, welke zijn uitgeslagen uit een entrepôt, indien de opslag in dat entrepôt als uitvoer is beschouwd.

Artikel XIII

1. Ter voorkoming van inbreuk op de wetten en voorschriften van douanetechnische of van fiscale aard, verlenen de autoriteiten van de Staat van verblijf en van de Staat van herkomst elkaar hun medewerking bij het instellen van onderzoeken en het verzamelen van bewijsmateriaal.

2. De autoriteiten van een krijgsmacht verlenen met alle hun ten dienste staande middelen medewerking, opdat de goederen, welke voor inbeslagname door of ten behoeve van de douane- of belastingautoriteiten van de Staat van verblijf in aanmerking komen, aan deze autoriteiten worden overgedragen.

3. De autoriteiten van een krijgsmacht verlenen met alle hun ten dienste staande middelen medewerking, opdat de rechten, heffingen en boeten, verschuldigd door leden van deze krijgsmacht of van de civiele dienst of door hun gezinsleden, worden betaald.

4. Goederen en geregistreerde dienstvoertuigen, welke toebehoren aan een krijgsmacht of aan haar civiele dienst en niet aan een lid van zodanige krijgsmacht of civiele dienst, en welke door de autoriteiten van de Staat van verblijf terzake van een douane- of belastingovertreding in beslag zijn genomen, worden aan de bevoegde autoriteiten van die krijgsmacht overgedragen.

Artikel XIV

1. Een krijgsmacht en een civiele dienst, de leden daarvan, alsmede hun gezinsleden, blijven onderworpen aan de deviezenbepalingen van de Staat van herkomst en zijn tevens onderworpen aan de desbetreffende bepalingen van de Staat van verblijf.

2. De met de contrôle op het deviezenverkeer belaste autoriteiten van de Staat van herkomst en van de Staat van verblijf kunnen ten aanzien van een krijgsmacht en van haar civiele dienst of van de leden daarvan, alsmede van hun gezinsleden, bijzondere bepalingen vaststellen.

Artikel XV

1. Onverminderd het bepaalde in lid 2 van dit artikel blijft dit Verdrag van kracht bij het uitbreken van vijandelijkheden waarop het Noord-Atlantisch Verdrag van toepassing is. In dat geval zijn de bepalingen inzake de regeling van vorderingen in de leden 2 en 5 van artikel VIII niet van toepassing op oorlogsschade en worden de bepalingen van dit Verdrag en in het bijzonder van de artikelen III en VII terstond opnieuw in beschouwing genomen door de betrokken Verdragsluitende Partijen, die zodanige wijziging kunnen overeenkomen als zij met betrekking tot de wederzijdse toepassing van het Verdrag wenselijk achten.

2. Bij het uitbreken van bovenbedoelde vijandelijkheden heeft ieder van de Verdragsluitende Partijen het recht met inachtneming van een termijn van zestig dagen en onder kennisgeving aan de andere Verdragsluitende Partijen de toepassing van elke bepaling van dit Verdrag voor zover haar betreft te schorsen.

Indien dit recht wordt uitgeoefend zullen de Verdragsluitende Partijen elkander terstond raadplegen, teneinde overeenstemming te bereiken over passende bepalingen ter vervanging van de geschorste bepalingen.

Artikel XVI

Alle geschillen tussen de Verdragsluitende Partijen met betrekking tot de uitlegging of toepassing van dit Verdrag worden door onderhandelingen tussen hen geregeld zonder beroep op enig rechterlijk orgaan buiten de organisatie van het Noord-Atlantisch Verdrag. Behoudens voor zover in dit Verdrag uitdrukkelijk het tegendeel wordt bepaald, worden geschillen, die niet door rechtstreekse onderhandelingen kunnen worden opgelost, verwezen naar de Noord-Atlantische Raad.

Artikel XVII

Elke Verdragsluitende Partij kan te allen tijde de herziening van enig artikel van dit Verdrag verlangen.

Een verzoek daartoe wordt gericht aan de Noord-Atlantische Raad.

Artikel XVIII

1. Dit Verdrag zal worden bekrachtigd en de bekrachtigingsoorkonden zullen zo spoedig mogelijk worden nedergelegd bij de Regering van de Verenigde Staten van Amerika, welke iedere ondertekenende Staat mededeling zal doen van de datum van nederlegging.

2. Dertig dagen nadat vier ondertekenende Staten hun bekrachtigingsoorkonden hebben nedergelegd treedt dit Verdrag tussen hen in werking. Het treedt voor iedere andere ondertekenende Staat in werking dertig dagen na de nederlegging van zijn bekrachtigingsoorkonde.

3. Afhankelijk van de goedkeuring van de Noord-Atlantische Raad en van de voorwaarden, die deze daartoe kan vaststellen, zal dit Verdrag, nadat het in werking is getreden, opgesteld zijn voor toetreding van iedere Staat, die tot het Noord-Atlantisch Verdrag toetreedt. Toetreding zal plaats vinden door het nederleggen van een akte van toetreding bij de Regering van de Verenigde Staten van Amerika, welke elke ondertekenende en toetredende Staat mededeling zal doen van de datum van nederlegging.

Met betrekking tot elke Staat, namens welke een akte van toetreding is nedergelegd, treedt dit Verdrag in werking dertig dagen na de datum van nederlegging van deze akte.

Artikel XIX

1. Dit Verdrag kan door iedere Verdragsluitende Partij worden opgezegd na verloop van een periode van vier jaren na de datum, waarop het Verdrag in werking treedt.

2. De opzegging van het Verdrag door een Verdragsluitende Partij vindt plaats door een schriftelijke mededeling van die Verdragsluitende Partij gericht aan de Regering van de Verenigde Staten van Amerika, welke alle andere Verdragsluitende Partijen in kennis zal stellen van deze mededeling en van de datum van ontvangst daarvan.

3. De opzegging wordt van kracht één jaar na ontvangst van de mededeling door de Regering van de Verenigde Staten van Amerika. Na verloop van deze periode van een jaar houdt het Verdrag op van kracht te zijn met betrekking tot de Verdragsluitende Partij, die het opzegt, maar het blijft van kracht voor de overige Verdragsluitende Partijen.

Artikel XX

~~1. Behoudens het bepaalde in de leden 2 en 3 van dit artikel, is dit Verdrag slechts van toepassing op het grondgebied van het moederland van een Verdragsluitende Partij.~~

2. Iedere Staat kan evenwel bij de nederlegging van zijn bekrachtigingsoorkunde of akte van toetreding of te eniger tijd daarna door middel van een mededeling gedaan aan de Regering van de Verenigde Staten van Amerika verklaren dat dit Verdrag (onder voorbehoud van het sluiten van een bijzondere overeenkomst tussen die Staat en elk van de betrokken Staten van herkomst, indien de Staat die de verklaring aflegt dit noodzakelijk acht) mede zal gelden voor alle of enige van de gebieden, gelegen binnen het werkingsgebied van het Noord-Atlantisch Verdrag en voor de internationale betrekkingen waarvan hij verantwoordelijk is. Dit Verdrag geldt dan mede voor het gebied of de gebieden, in de verklaring genoemd, dertig dagen na ontvangst der verklaring door de Regering van de Verenigde Staten van Amerika, of dertig dagen na het sluiten van een eventuele bijzondere overeenkomst, dan wel op het tijdstip van het in werking treden van dit Verdrag, overeenkomstig het bepaalde in artikel XVIII, indien dit na bedoeld tijdsverloop plaats vindt.

3. Een Staat, die een verklaring heeft afgelegd als bedoeld onder lid 2 van dit artikel, waardoor dit Verdrag mede zal gelden voor enig gebied voor de internationale betrekkingen waarvan hij verantwoordelijk is, kan het Verdrag met betrekking tot dit gebied afzonderlijk opzeggen in overeenstemming met de bepalingen van artikel XIX.

Ten blijkte waarvan de ondergetekende gevolmachtigden dit Verdrag hebben ondertekend.

Gedaan te Londen, de negentiende Juni 1951, in de Engelse en in de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk en authentiek, in een enkel exemplaar, dat zal worden nedergelegd in de archieven van de Regering der Verenigde Staten van Amerika. De Regering van de Verenigde Staten van Amerika zal gewaarmerkte afschriften ervan doen toekomen aan alle ondertekenende en toetredende Staten.

(Voor de ondertekeningen zie Tractatenblad 1951, no. 114)

Verklaring van de Regeringen van Nederland, België en Luxemburg

Bij de ondertekening van het Verdrag, dat heden gesloten werd nopens de rechtspositie van de krijgsmachten van de landen van het Noord-Atlantisch Verdrag, leggen de Gevolmachtigden van het Koninkrijk der Nederlanden, het Koninkrijk België en het Groothertogdom Luxemburg de volgende verklaring af:

„De strijdkrachten van het Koninkrijk der Nederlanden, van het Konink-

rijk België en van het Groothertogdom Luxemburg, haar civiele diensten en hun leden, kunnen aan de bepalingen van dit Verdrag geen aanspraak ontlenen op een vrijstelling op het grondgebied van een dezer Mogendheden, welke zij niet op hun eigen grondgebied genieten, wanneer deze betrekking heeft op rechten, belastingen en andere heffingen, die zijn of zullen zijn geünificeerd ingevolge de overeenkomsten, welke zijn gericht op de verwezenlijking van de Nederlands-Belgisch-Luxemburgse Economische Unie".

BIJLAGE

Land Ministerie of dienst
Triptiek ¹⁾)

Geldig van tot
voor tijdelijke invoer in
van het volgende dienstvoertuig
Merk:

Registratienummer Motornummer

Reserve-banden
Ingebouwd Verbindingsmateriaal

Naam en handtekening van de houder
van de triptiek

Datum van afgifte

In opdracht van

Tijdelijke uitvoer en invoer

Naam van douane- kantoor	Datum	Visa en stempel van de douane
Uitvoer		
Invoer		
Uitvoer		
Invoer		
Uitvoer		
Invoer		
Uitvoer		
Invoer		

1) Dit document wordt opgemaakt in de taal van de Staat van herkomst en in het Engels en Frans.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Politie bij de Krijgsmacht

door

J. VAN WANING,

Lt. Kolonel der Koninklijke Maréchaussée.

Terzake van een bespreking van de politie bij de krijgsmacht zijn verschillende verdelingen van de te behandelen stof te maken. In grote trekken is de politie bij de diverse krijgsmachten allereerst te verdelen in de politie voor het leger, die voor de luchtmacht en die voor de marine. Evenwel heeft lang niet overal elk hoofddeel van de krijgsmacht een eigen politie en ziet men ook dat bijv. de legerpolitie tevens de politie bij vloot of luchtmacht geheel of gedeeltelijk verzorgt.

Een andere hoofdverdeling is te maken, en wel eensdeels in politie, die territoriaal is georganiseerd en optreedt onder territoriale chefs, en daarnaast een politie-organisatie die gebonden is aan tactische eenheden die zelf weer mobiel zijn en werkzaam kunnen zijn in het gezagsgebied van de commandant van de betreffende tactische eenheid (divisie, leger e.d).

Verder is er een verdeling te maken van de hier besproken politie tussen een type dat zich, wat taak betreft, beperkt tot het leger, de vloot of de luchtmacht, het zuivere krijgsmacht-politietype dus, en daarnaast het gendarmerietype, waarbij de politie belast is met een taak in het militaire en in het civiele leven, maar daarbij zelf de militaire status heeft.

De wijze waarop de bevelvoering over de politie is geregeld, hangt ten nauwste samen met het type, waartoe de betreffende politie is te rekenen. Wij zullen ons, wat dit betreft, moeten beperken tot het bezien van de politie met militaire status in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, België en Nederland. In al deze landen maakt de politionele topfiguur van de leger- en luchtmacht-politieorganen deel uit van een der militaire departementen.

De omvang van het gezag van de topfiguur over zijn politieorgaan hangt af van het type van het politiekorps. Bij het gendarmerietype commandeert de hoogste gendarmerie-chef het gehele korps via eigen, hiërarchiek lager geplaatste, territoriale commando's. Tevens is een bevelsverhouding gelegd tussen de topfiguur en het Ministerie dat de zorg heeft voor openbare orde en veiligheid terzake van de uitoefening van de diensten te dier zake (meestal is dit Binnenlandse Zaken) en met het Ministerie van Justitie, dat de misdaad-bestrijding tot taak heeft, ter zake hiervan. De hiërarchiek lagere gendarmerie-chefs staan eensdeels, wat technische politiezaken betreft, de wijze van dienstverrichting, personeelsbeleid, comptabel beheer en militair onder hun topfiguur, de inspecteur-generaal. Wat betreft de dagelijkse taakuitoefening is er bovendien

rechtstreeks hiërarchiek verband tussen de lagere gendarmeriechefs en gewestelijke gezagsdragers van bestuur en justitie, doch alleen terzake van die aangelegenheden.

Het gezag van de topfiguur over de politie van het type dat uitsluitend of hoofdzakelijk een specifiek militair doel nastreeft, is alleen technisch politieel. Zij ontwerpt de algemene reglementen en voorschriften voor haar korps en legt deze ter goedkeuring voor aan de hoogste militaire chef. Zij regelt de opleidingseisen en de wijze van opleiding, verdeelt in het korps de daaraan opgedragen taken aan speciale takken van dienst (bijv. de recherche, verkeerspolitie, algemene politie, douane, spoorwegpolitie). Haar taak is technisch politieel. Zij commandeert niet haar eigen politie, doch werkt via de normale commandokanalen in het Ministerie dat de orders uitgeeft. Zij is voorts de politie-specialist in het Ministerie waartoe zij behoort en als zodanig de adviseur op haar gebied. Zij houdt op last van haar superieur de nodige inspecties bij militaire politie-onderdelen. Zij handhaaft de eenheid van opvatting en de traditie in het politie-orgaan en bevordert de goede werking ervan in het kader en in het belang van het geheel, alsmede de onmisbare goede samenwerking met burgerpolitie, veiligheids- en inlichtingendiensten en militaire politie bij andere delen der eigen krijgsmacht en van de krijgsmachten waarmede wordt samengewerkt.

De lagere politiechefs heten bij dit zuiver militaire politietype provost-marshal. Men treft deze aan in de staven van divisies en hoger, en territoriaal bij de commando's van legerdistricten in het eigen land en in het buitenland waar eigen leger of luchtmacht zich ophoudt en voorts bij krijgsmachten op oorlogsvoet, bij staven van basis-secties, vooruitgeschoven en tussengelegen secties van een etappengebied van een operatietoneel. Hij is daarbij met zijn Stafsectie deel van de Speciale Staf, doch is tevens de chef van de militaire politie-onderdelen die in de Staf van de betrokken eenheid of het betrokken commando zijn ingedeeld. Hij regelt dus naar beneden alle technische politieele zaken in de militaire politie, en die commandozaken die uitsluitend binnen de militaire politie van zijn eenheid werken. Zijn er orders die ook buiten het raam der militaire politie-eenheden moeten werken, dan gaan die van de bevelhebber zelf uit, na te zijn voorbereid op de Stafsectie van de provost-marshal al naar behoefte in samenwerking van andere secties van de Staf.

Op gelijk niveau treedt de provost-marshal coördinerend op op politie-technisch terrein, door regeling van samenwerking met provost-marshals van nevengebieden of staven van neven-eenheden, naar boven is hij de adviseur van zijn chef, de bevelhebber.

Aldus zijn ook de provost-marshals van de tactische en territoriale staven te zien. De provost-marshals bestrijken speciaal ten opzichte van de tucht en de mentaliteit in het leger een zodanig gevoelig en belangrijk gebied, dat zij rechtstreeks acces hebben tot de Minister, Chef Generale Staf, Bevelhebber, Commandant, in

wiens departement of hoofdkwartier zij werkzaam zijn, terwijl zij mede door hun rang dat gezag mogen uitoefenen, hetwelk past bij het gewicht van de hun toevertrouwde speciale functie. Het is dan ook in het algemeen dienstbelang gebleken, dat het nuttig en nodig is om bij de overweging van belangrijke stappen in de staven op diverse niveaus mede de provost-marshal te kennen. Andersdeels komt hun permanente aanwezigheid met personeel van hun speciale stafsectie zeer ten nutte van de andere onderdelen van het betreffende departement, hoofdkwartier of staf.

Het belang van de provost-marshal is evenredig met het gewicht van de diensten die hij persoonlijk, zijn stafsectie en zijn politie aan het leger of aan een territoriaal of tactisch geheel hiervan bewijst.

Dit gewicht is niet afhankelijk van de sterkte van de politie. Deze laatste is te stellen op een grootte die zweeft tussen 2 tot 4 procent (al naar de taken aan de politie opgedragen) van de totale personeelsterkte van het orgaan waarvoor zij werkzaam is.

Het gewicht is daarentegen afhankelijk van de kwaliteit van het door de politie geleverde werk, de kwaliteit van het politiepersoneel wat betreft vakkennis, mentaliteit, betrouwbaarheid en voorts het belang dat het geheel heeft bij een goed functionerend politieorgaan.

Het zijn de troepencommandanten geweest die dit belang aan den lijve hebben ondervonden. Zij zijn het geweest die zagen dat zonder een goed politie-apparaat het verkeer spaak liep (met alle gevolgen voor het front): de verkeersregeling was niet te handhaven en de bevoorrading stagneerde door diefstal of sabotage op de verbindingen of uit de opslagplaats; het gevolg van een en ander was dat de troep achter het front uit de hand liep. Zij zijn het geweest die gevoeld hebben dat, wat er op een gegeven moment ook mocht falen, *hun* politie te allen tijde gereed moest staan tot hulp bij *hun* bevelvoering. Zij zijn het geweest, die door eigen ondervinding en die van de ervaring te velde van hun lagere chefs hun politie de *kwaliteit* en de *positie* hebben gegeven die leger of luchtmacht of vloot nodig hadden om als een behoorlijk instrument te kunnen ageren.

Zij hebben van hun politie een keurkorps gemaakt, waarin zij, die door hun troepencommandant uitgezocht werden om daarbij te worden ingedeeld, trots waren te worden opgenomen.

Wat betreft de Marine-politie in het algemeen, het volgende:

Men heeft daarbij in veel gevallen, zoals bij de vloot van de Verenigde Staten en bij de Royal Navy (Engeland), een „Shore patrol”, zijnde een afzonderlijk politie-orgaan, dat territoriaal verdeeld is over marinebases en verder aan boord van grotere schepen is ingedeeld, dat varende een normale scheepstaak heeft (kanonnier bijv.) en in de haven verzorging van patrouilles ten aanzien van de eigen schepelingen. Het woord „Shore patrol” geeft die beperkte taak vrij zuiver weer. Het optreden aan de wal in havens in het

buitenland geschiedt na verkregen instemming van de betreffende plaatselijke autoriteiten. Deze instemming pleegt zeer geredelijk te worden gegeven, daar de taak van de Shore patrol inderdaad beter kan worden verricht door dat orgaan dan door de politie ter plaatse. Deze verleent wel medewerking waar nodig; de passagierende matroos pleegt zich niet of nauwelijks te verzetten tegen de eigen Shore patrol, terwijl hij het sportief vindt zich tegen de burger plaatselijke politie met veel misbaar en soms met verenigde krachten te verzetten.

VERENIGDE STATEN VAN AMERIKA.

1. *Military Police.*

Bij het leger heeft men de Military Police.

Deze is in dat land ontstaan in het eind van de 18e eeuw, toen Franse kolonisten bij Amerika's Oostkust het aanzijn gaven aan een militair politiekorps, dat met „Maréchaussée" werd aangeduid. Dezelfde naam die destijds in Frankrijk (Maréchaussée royale, tot de revolutie) aan de huidige gendarmerie werd gegeven

Het korps had evenwel in Amerika geen levenskracht, waarschijnlijk omdat van elders dan Frankrijk overgekomen kolonisten met een dergelijk korps niet bekend waren. In de eerste wereldoorlog, toen een expeditionaire macht van het Amerikaanse leger in Frankrijk optrad, maakte daarvan deel uit een militaire politie, georganiseerd als de Britse Military Police. Een afzonderlijk korps was dit evenwel niet. Het was door de nood geboren, samengesteld uit — door korpscommandanten min of meer eigenmachtig gevormde — compagnieën van niet speciaal voor politie opgeleid personeel; zij bleven echter officieel deel uitmaken van het Wapen waartoe zij behoorden. Waarschijnlijk was deze wat lukrake opzet en vorming oorzaak, dat die militaire politie geen goede naam had en zo bleef vorming van een afzonderlijk korps achterwege. Wel bleven in de periode na de eerste wereldoorlog bij onderdelen van het Amerikaanse leger afdelingen bestaan als militaire politie aangeduid, met een speciale politietaak. Pas toen het leger in grote stijl gevormd werd (na Pearl-Harbour), werd de Military Police behoorlijk op poten gezet met een chef in het Department of the Army (Provost-Marshal-General); zij werd vertegenwoordigd in diverse staven. Het werd eerst toen een afzonderlijk korps, met eigen opleidingsschool (Fort Gordon). Eerst toen is de grondslag dusdanig goed gelegd, dat zich daarop in korte tijd een voor zijn taak berekend korps kon vormen. Zo is het huidige keurkorps ontstaan dat men over de gehele wereld verspreid kan aantreffen.

De taak van de Provost-Marshal-General ligt, behalve zijn adviserende taak in het departement en zijn technische leiding in het politievak, ook nog elders:

- a. de practische zorg voor de beveiliging van militaire geheimen in die fabrieken waar voor de krijgsmacht (dus ook voor de Marine)

wordt gewerkt. Dit zijn ook vele bedrijven in de civiele industrie; verder

- b. de opleiding voor de civil affairs branch van het leger en
- c. de contrôle over militaire gevangenen;
- d. de contrôle over krijgsgevangenen;
- e. voorbereiding voor militaire bijstand aan het civiele gezag in de U.S. States.

Het korps telt zowel beroeps- en reserve-personeel als dienstplichtigen; de laatsten vormen de grote meerderheid

De officieren zijn afkomstig van andere wapens en dienstvakken; soms zijn zij ook rechtstreeks uit de burgerpolitie overgenomen. Dit laatste komt ook bij de onderofficieren voor en de salariëring en pensioenregelingen bij leger en politie en bovenal het standpunt dienaangaande van de leiding over leger en politie maken dit mogelijk en voor betrokkenen zo aantrekkelijk dat het inderdaad nogal eens voorkomt. Het is trouwens ook niet ongewoon als men in het leger een hoofdofficier aantreft, die als reservist al jaren in het leger dient, terwijl hij vroeger lid van het Openbaar Ministerie is geweest en dit bij terugkeer in de burgermaatschappij weer kan worden. Ook hier vormen de drie zo juist vermelde factoren geen bezwaar, m.i. tot heil van het leger en de landsverdediging. Wat dit betreft zijn er wel grote mentale verschillen met Nederlandse overheids-opvattingen. Dergelijke reserve-officieren kunnen indien hun kwaliteit daartoe voldoende is, als beroepsofficier overgaan, ook in de hogere hoofdofficiërsrangen — al is dit geen regel. Ons is een voorbeeld bekend van een reservist die eerst Officier van Justitie was in de Staat New York, daarna jarenlang als reserve-officier der Infanterie diende, beroepsofficier werd en daarna in de rang van luitenant-kolonel overging bij het Korps Militaire Politie, in welke functie zijn ervaring zowel uit het militaire als uit het civiele leven en zijn kennis van recht en wet hem en de dienst zeer te stade kwamen. De overgang naar het Korps geschiedt na het volgen van een cursus bij de Militaire Politie School. Regel is evenwel overgang bij hogere rang niet. Er moet een speciale aanleiding voor zijn, gelegen in behoefte van het Korps en in de speciale hoedanigheden van betrokkene. Normaal is dat het korps van beroeps-officieren en het korps van reserve-officieren van onder af wordt opgebouwd en aangevuld.

Het Korps heeft verschillende specialistische afdelingen. Deze vindt men evenwel niet overal waar het korps dient, terug. Het hangt ervan af of het deel van de wereld, waarin het korps optreedt, behoefte heeft aan meer of minder gespecialiseerden. Zo ziet men dat er bijv. een Military Police Railway Guard Battalion alleen is in Europa maar niet in de States, Japan, Hawaii e.d. Wel vindt men overal in het korps naast elkaar: de militaire politie voor algemene dienst en de M.P. Criminal Investigation detachementen, (de C.I. D.'s), dat is dus de recherche. Ook bij de onderdelen te velde, basis-commando's enz. vindt men beiden naast elkaar, ressorterende

onder dezelfde provost-marshal. Een derde tak van dienst die men vrijwel steeds aantreft, is het gespecialiseerde personeel voor verkeersdiensten. Ook dit is niet overal op dezelfde wijze georganiseerd. In een land als Duitsland doet de verkeersdienst van de Militaire Politie nu bijv. op dezelfde wijze dienst als de Highway Patrol in een Amerikaanse staat. Of al of niet bevoegdheid om op te treden jegens niet tot het leger behorenden bestaat, hangt ook al weer af waar het korps optreedt: in de States beperkt het zich tot het leger, in legerkampen (die soms evenwel de allures hebben van steden), instellingen die onder het gezag staan van het „Departement van „het Leger” (zoals inschepingshaven) — bij een veldtocht op vreemd grondgebied, in bezet gebied, wordt ook jegens burgers bevoegdelyk opgetreden — in soevereine staten wordt ook opgetreden nadat hieromtrent door de regeringen overeenstemming is verkregen. Een tak van speciale dienst die men in de States niet aantreft, doch daarbuiten wel, is bijv. de Military Police Customs Control, die men in Zuid-Duitsland, Bremen en Oostenrijk aantreft: een militaire douane dus, die samenwerkt met de Duitse en Oostenrijkse. De reeds vermelde taak van beveiliging van fabrieken die voor het leger werken, brengt vanzelf mede dat ook in de States de militaire politie dienaangaande jegens burgers mag optreden. Het is dus niet zo dat zulks principieel althans in het eigen moederland niet bestaat, zoals men hier te lande wel eens heeft kunnen vernemen. Het optreden als bijstandsgaan van de burgerpolitie in het moederland, is mede een van de taken van het korps.

Het feit dat voor diverse taken van het korps gespecialiseerde afdelingen bestaan, brengt mede dat ook de daarbij ingedeelde officieren gespecialiseerd zijn in een deel van de algemene taak van het korps

Er zou nog heel wat over de Amerikaanse Militaire Politie te vermelden zijn, zo bijv. de nauwe samenwerking met het Federal Bureau of Investigation, (F.B.I.) in Washington, ook wat technische opsporings-methoden en politie-laboratoria betreft. Ik volsta met te vermelden, dat het korps zijn eigen laboratoria heeft in diverse delen van de wereld, met chemici en fotografische, daetyloscopische en ballistische experts. Zelfs bij de landing in Normandië in 1944 was er een verplaatsbaar politie-laboratorium, voorzien van een „liedetector” — zulks ten bewijze van het grote belang dat ook dan het leger heeft bij misdaad-bestrijding in dergelijke omstandigheden. Ook in vredetijd heeft het korps in diverse werelddelen eigen opleidingsscholen voor officieren, onderofficieren en lager personeel. Overal wordt volgens hetzelfde systeem gewerkt, dank zij de centrale leiding wat dit betreft van de zijde van het bureau van de Provost-Marshal-General te Washington. Teneinde het bestek van dit artikel niet te overschrijden, zij alleen nog vermeld dat de preventieve taak van het Korps zich voor wat betreft de C.I.D. (de recherche) zo zeer verwerkelijkt, dat het tot de taak van de Provost-Marshal mede behoort om door inspecties van leger-instal-

laties, -magazijnen enz., door een ervaren militair rechercheur te rapporteren of de beveiliging contra misdrijf, ook wat de procedures in die inrichtingen betreft, voldoende zijn en om te wijzen op fouten, c.q. op punten waar verbetering overweging zou verdienen. Het is met reden dat de C.I.D. zegt: wij betalen door de resultaten van onze dienst (o.a. terugbrengen van gestolen waren) ons zelf. Tot op zekere hoogte is dit ook waar voor het gehele korps — maar bij de C.I.D. is dit beter in concrete cijfers aantoonbaar.

2. De Luchtmachtpolitie.

Bij de Amerikaanse krijgsmacht heeft de Luchtmacht zijn eigen politie. Deze is geen eenvoudige reproductie van de legerpolitie. Zowel de organisatie van de leiding, als de taak en de onderverdeling in speciale diensten tonen diverse verschillen. Het komt vrijwel niet voor dat een gebied uitsluitend luchtmachteenheden heeft. Het leger heeft een gebied met zijn kampen, magazijnen, garnizoenen, in oorlogstijd zijn bases, etappegebieden, gevechtzone en daarin liggen mede diverse installaties die specifiek voor de luchtmacht dienen en door deze worden beheerst. Ten behoeve van die luchtmachtinstallaties is luchtmachtpolitie ingedeeld. De beveiliging van de installaties van de luchtmacht zou alleen dan *uitsluitend* een luchtmachtaangelegenheid zijn als de luchtmacht over het gehele gebied zijn eigen politieposten zou hebben. Dit zou al zeer ondoelmatig zijn, waar het leger reeds zijn politie in het betreffende gebied heeft. Vandaar dat de luchtmacht beveiliging op de grond, steunt op luchtmachtpolitie bij de eigen installaties en als onmisbare schakel daarbij, steunt op die inlichtingen en die hulp, welke de legerpolitie over het gehele gebied kan verstrekken. Er moet een goed geregelde samenwerking zijn, met het gemeenschappelijke hoofddoel: beveiliging der eigen krijgsmacht en eigen oorlogsvoering als geheel, c.q. de voorbereiding daartoe.

Na aldus de plaats der luchtmachtpolitie in het geheel te hebben aangeduid, volgt iets over de leiding, welke te vinden is in de bureaux van provost-marshals van de Airpolice in het Airministry, de Luchtmachtstaf, de staven van de diverse operatietonelen en in die van de daaronder ressorterende groepen, luchtbases, commando's enz.

De luchtmachtpolitie heeft vier taken:

- (1) algemene politiedienst (patrouilles) in steden bij bases e.d.,
- (2) zorg voor de veiligheid (leveren van wachten en posten bij bases, stafkwartieren e.d. van de Luchtmacht),
- (3) wat de Amerikanen noemen „rehabilitation”, d.w.z. het weer onder de tucht brengen van gestraften, waartoe ook behoort de zorg voor provoosthuizen, exercitie van gestraften die zich in arrest bevinden e.d. en
- (4) het vormen van de kern voor de grondverdediging van luchtbases, ten behoeve van welke taak de airpolice o.m. beschikt

over pantserwagens, voorzien van een voor dit doel geëigende bewapening.

Deze laatste taak dient om te voorzien in het gemis bij de U.S. Airforce van wat de Engelsen hebben in hun „R.A.F. Regiment”.

We zien dus, dat de luchtmachtpolitie geen afzonderlijke „high-way-patrol” heeft; de legerpolitie zorgt hiervoor.

De Airpolice staat voor deze vier taken onder de bijbehorende provost-marshall van de luchtmacht. Deze laatste heeft echter de luchtmacht-recherche niet mede onder zich, daar deze geen deel is van de Airpolice, doch afzonderlijk daarvan aanwezig is. De toporganisatie, in elk luchtmachtcommando is n.l. bij de Amerikanen aldus, dat de provost-marshall niet rechtstreeks ressorteert onder de luchtmachtbevelhebber, doch onder de inspecteur-generaal van het betreffende commando. Deze heeft bovendien, boven en behalve zijn overige inspecterende taak, onder zich het Office of Special Investigations, de O.S.I. Hieronder ressorteren weer twee diensten: de Counter Intelligence en de C.I.D., de recherche. Hierdoor wordt eensdeels wel nauwer verband gelegd tussen de onderzoeken op het gebied der contra-inlichtingendienst met die der recherche, met als nadeel dat de verbinding met de Airpolice en de provost-marshall van de luchtmacht moeilijker loopt. Men kan aannemen dat de Amerikanen dit tot nu toe althans de beste oplossing hebben gevonden, al moeten wij er ons van bewust zijn, dat de Luchtmacht een jong organisme is met een enorm snelle ontwikkeling, waar dus ook organisatorisch nog wel eens met andere omstandigheden rekening gehouden zal moeten worden en wijziging der huidige organisatie op dit stuk niet onwaarschijnlijk is te achten.

3. *De Marine.*

Bij de Amerikaanse Marine zijn dus twee politie-organen, de U.S. Coast-Guard en de Shore-patrol.

a. *De U.S. Coast-Guard.*

Het enige ons bekende marine-politiekorps van het gendarmerie-type heeft een veelzijdige taak. Het handhaaft de wetten, zowel ter zee als op voor de zeescheepvaart bevaarbare wateren der Verenigde Staten, het bevordert de veiligheid der zeevaart en het onderhoudt zijn militaire vaardigheid en gereedheid voor gevallen dat de internationale toestand deze kwaliteiten nodig doet zijn.

Het korps heeft schepen, vliegtuigen, met bases in het moederland en deszelfs overzeese delen. Het bedient ook vuurtorens, lichtschepen, radarposten, zorgt voor bebakening en kustverlichting, radiobakens e.d. Het beschikt verder over een zee reddingsdienst, een verkenningsdienst ten opzichte van ijsbergen, het bedient weerschepen en ijsbrekers, het verwijderd wrakken en houdt technische scheepvaart-inspecties. Het stelt onderzoeken in omtrent aanvaring ter zee, contrôleert de belading op haar maximum, en de ankerplaatsen, het treedt op tegen smokkelarij en tegen verboden uitvoer

(van goud bijv.) en handhaaft de wetgeving betreffende de veiligheid ter zee. In Alaska zijn nog enige speciale taken ten aanzien van verboden visserij, jacht op walvissen en zeehonden en de vogeltrek.

Het korps heeft een gedeelte dat de militaire status heeft en een deel dat burger is. Dit laatste zijn de vuurtorenwachters, technici voor kustverlichting e.d. Hiervan zijn er ongeveer 5000. Daarnaast is de sterkte van het militaire personeel 23000, zodat dus het gehele korps een 28000 man sterk is. De commandant is een vice-admiraal, zetelende te Washington. Het geheel is verdeeld in een twaalfstal districten.

Het korps is geleidelijk, door de ontwikkeling der omstandigheden, gegroeid, evenals de daaraan ongedragen taak geleidelijk gegroeid is. Het korps stamt uit de tijd dat in 1867 Alaska van Amerika werd overgenomen en de overheid schepen voor de kustwacht e.d. derwaarts zond. Het ontwikkelde zich uit een reeds eerder bestaande dienst die met kotters op contrabande placht te jagen. De kustwacht bestaat uit beroepspersoneel, aangevuld met reservepersoneel in tijd van oorlog of oorlogsgevaar.

In vredestijd ressorteert dit korps, met dus hoofdzakelijk militair personeel, onder het Ministerie van Financiën. Het heeft evenwel ook dan sterke bindingen met de Marine, waarvan het de schepen en vliegtuigen betreft, profiteert van de opleidingsmogelijkheden en cursussen daarbij en maakt ook overigens gebruik van wervingsbureaux daarvan. De salariëring, rangen e.d. zijn conform die der Marine. In 1915 nam het congres een wet aan waarin bepaald werd dat het korps zou zijn eensdeels een „militair dienstvak en als zodanig voor alle tijden een deel der Krijgsmacht van de Verenigde Staten”. Het zou, zoals gezegd, dienen onder het Ministerie van Financiën, uitgezonderd als het optreedt als deel der Marine. Dit laatste gebeurt als het land in oorlog is of wanneer de President der Verenigde Staten verklaart dat de kustwacht onder het Ministerie van Marine zijn diensten zal verrichten. Wanneer de kustwacht als deel der Marine optreedt, dan is, aldus de Wet, de Minister van Marine gerechtigd, zo nodig die veranderingen in de dienst te doen aanbrengen, dat deze voor zover nodig overeenkomt met de Marinebehoeften. De taak van dit korps ligt dus zowel op het gebied der douane, als op het gebied van ordehandhaving ter zee en als zodanig is het zonder twijfel als een politie-orgaan aan te merken. Daarop wijzen ook zekere bevoegdheden van het personeel. Het korps verricht taken ten behoeve van verschillende departementen van algemeen bestuur, vooral ook van civiele. Het grootste deel van het personeel heeft militaire status, d.w.z. de militaire straf- en tucht-wetgeving is op bedoeld personeel toepasselijk.

We hebben hier dus te doen met een gendarmeriekorps. Het feit dat ook vele diensten voor burgerdepartementen geschieden is eigen aan een gendarmeriekorps. De wijze van opleiding, de status, de overgang onder een militair departement in oorlogstijd maken het

korps van dubbel nut voor het land. In de beide wereldoorlogen heeft het naar vermogen in de strijd ter zee medegedaan. Kotters van de kustwacht en met kustwacht personeel bemande onderzeebootjagers brachten in de laatste wereldoorlog elf vijandelijke onderzeeboten tot zinken Bij alle belangrijke landingsoperaties verleende de kustwacht hulp. Duizenden schipbreukelingen werden gered. In 1945 demobiliseerde de kustwacht ± 171.000 reservisten. Het korps verleende toen medewerking bij de „port security”, d.w.z. de nationale veiligheidsdienst in de zeehavens.

Het militaire personeel der kustwacht valt te land, militair politieel, het geval dienende, zo nodig mede onder de competentie van de overige militaire politie-organen (military police, Shore patrol, Airpolice), zij het dat het na eventuele aanhouding wordt overgegeven aan het kustwacht-onderdeel. Het ressorteren onder „Financiën” in vredetijd levert ook wat dit betreft kennelijk geen bezwaar op. Het is, naar wat wij gewend zijn, een korps met opmerkelijke kanten.

Ons doet het ook vreemd aan, dat een korps, waarvan het grootste deel van de leden een militaire status heeft, slechts onder een militair departement ressorteert, wanneer het land in gevaar verkeert.

b. De Shore patrol.

Dit is het Marine-onderdeel dat de politiedienst aan de wal verricht ten aanzien van Marinepersoneel en Marine-installaties. Bijzonderheden zijn er hier niet over te melden.

Thans nog enkele opmerkingen betreffende alle Amerikaanse militaire politiekorpsen.

Zoals hierboven reeds werd vermeld, is in de Verenigde Staten de regeling tussen de verschillende hoofddelen der krijgsmacht aldus, dat ieder bevoegd is ten opzichte van ieder militair zo nodig op te treden. Iemand van de Shore patrol is bijv. bevoegd om een sergeant van het leger die zich in het openbaar misdraagt tot betere gedachten te brengen en hem zo nodig mede te nemen naar de wachtcommandant van de Military Police, c.q. van de Shore patrol.

Verder is er in de Verenigde Staten een onderlinge regeling tussen de hoofdkrijgsmachtsdelen, dat bijvoorbeeld in steden overwegend voorzien van Marine-personeel, de Shore patrol de militaire politiedienst alleen doet — dus ook voor leger- en luchtmacht — en dat in steden met overwegend legerstroepen, de militaire politiedienst geheel door de M.P. van het leger wordt verricht, ook jegens militairen in het openbaar verschijnend van luchtmacht en marine. Het is duidelijk dat deze regeling veel arbeid bespaart en dat men op de weg in die steden slechts één soort militaire politie patrouilles tegenkomt.

Voorts voorziet de M.P. Highwaypatrol, in de gehele militaire verkeersdienst op de wegen buiten de steden, dus ook voor marine en luchtmacht.

Dit alles wil niet zeggen, dat, als er in een stad met overwegend luchtmacht, de bewaking van het Stafkwartier van een legerdivisie in die stad, niet geschieden zou door personeel van de M.P. compagnie van de Staf van die divisie. Het gaat hier meer om de patrouillediensten in de stad.

De laatste diensten worden in beginsel verricht van een „Informatiepost” der M.P. uit, in welke post de „desksergeant” onder hoger bevel van een luitenant-postcommandant, achter een meestal op een verhoging geplaatste schrijftafel de diensten van het patrouillepersoneel regelt, de rapporten van binnenkomende patrouilles, telefoontjes e.d. in ontvangst neemt en beslist wat of in die gevallen dient te geschieden.

In het gebouw der Informatiepost bevinden zich meestal enige cellen, typekamer, cartotheken met diverse gegevens voor de politiedienst van belang, een lokaal voor personeel dat niet op patrouille is e.d. Voorts beschikt de post over alle gegevens waarnaar de militaire of burger-bezoeker van de Informatiepost vraagt: e.q. worden deze gegevens nader telefonisch opgevraagd. Een buitenlands officier bijv., onbekend met de situatie ter plaatse krijgt op de Informatiepost een M.P. als gids mee om hem te brengen naar het bureau voor de inkwartieringen, zijn hôtél, e.d.

Het komt ook voor dat in bepaalde steden beschikt wordt over een gecombineerd militair politieel centrum. De drie krijgsmachtspolitieën leveren elk dagelijks hun contingent voor de stadspatrouilles, welke van één Informatiepost uit worden geregeld onder bevel van om beurten een officier der M.P. van leger, luchtmacht of marine. Hier is dus het vooral door diverse films bekende beeld van de militaire politiedienst in Wenen (met in de jeep een Rus, Fransman, Engelsman en Amerikaan van de militaire politie) in een andere vorm aanwezig, door combinatie van militair politiepersoneel van M.P., Airpolice en Shore patrol.

CANADA.

1. *De Royal Canadian Mounted Police (R.C.M.P.).*

Dit is een militair politiekorps van het gendarmerie-type. Het heeft zich een zeer grote naam weten te verwerven in het eigen land en ver daarbuiten. Het verricht in Canada de volledige politiedienst behalve in de steden; op inlichtings- en veiligheidsgebied is het het centraal geleide overheidsorgaan op deze gebieden. Het heeft de gelegenheid gekregen mee te groeien met de veranderende omstandigheden, hetgeen ook in de moderne outillage (voertuigen, radioverbindingen, opsporingsmiddelen, criminele laboratoria) tot uiting komt.

Hoe belangrijk dit alles ook is, toch blijft de kern van de waarde van het korps in de soort mensen die erin werken, hun toewijding, hun vakkennis, hun trots van te behoren tot een goed team, het alles ervoor over hebben mede te werken tot de goede naam van het korps.

Dit is de oorsprong van de achting die de „Mounties” zich hebben weten te verwerven. Dit zit niet in de karakteristieke uniform met hoed met brede rand, rode tuniek en blauwe pantalon met bruine laarzen — het komt door het type man dat zich in die tenue kleedt.

Het komt ook niet door de min of meer romantische verhalen die over de verrichtingen van het korps het licht zien of door een wél geleide publiciteit. Al zijn deze factoren niet geheel te verwaarlozen, voor de innerlijke waarde, die tenslotte bepalend is, werken deze factoren niet positief mee.

Hoewel de politiedienst verricht wordt ten behoeve van civiele departementen, met centrale leiding onder het Ministerie van Justitie, is het korps zelf militair. Hiervan is dus allereerst het kenmerk, dat het gesteld is onder de militaire straf- en tuchtwetgeving. Het volgende mag wel worden opgemerkt: of een korps „officiëren” heeft, „onderofficiëren” heeft, militaire onderschedings-tekenen draagt, groet op militaire wijze, is niet beslissend of men met een civiel of militair korps te maken heeft. Het is typerend voor de geest van deze tijd dat, waar alles uit eigen bittere ervaring de strijd met de wapens afwijst, juist bij de burgerkorpsen militaire vormen steeds meer worden nagebootst en daarnevens de pers en vooral de sportpers, zich hoe langer hoe meer bedient van aan de strijd met de wapens ontleende uitdrukkingen.

Wat betreft de landsverdediging is de R.C.M.P., hoezeer het zwaartepunt van de arbeid ook ligt in het algemene civiele vlak, toch een belangrijke, onmisbare factor.

Voor de Nederlander mag dit wat vreemd klinken, gelet op hetgeen onze Overheid sinds de bevrijding in 1945 met de Koninklijke Maréchaussée heeft gedaan. De kwestie is namelijk zo, dat door het militair-zijn (niet schijnen) van R.C.M.P., het korps ook zijn belangstelling richt op militaire belangen, op belangen van 's lands defensie. Deze belangstelling komt uit de Mounties zelf voort en ook hierdoor leveren zij iets zeer waardevols op voor het centrale gezag.

Daarnaast zijn de Mounties door hun militair-zijn, in staat grote steun te geven bij de opbouw van de krijgsmacht. Zij leveren geroutineerde officieren en onderofficiëren voor de „field-security”, voor de recherche en voor de patrouilledienst van de militaire politie van hun leger. Zonder die steun zou de Canadian „Provost” in oorlogstijd geen fractie hebben kunnen presteren van wat deze bijv. in de laatste wereldoorlog verricht heeft.

Om al deze redenen zal men er in een jong land als Canada, een gefedereerde staat die te vergelijken is met een continent, doch die een regering bezit met een ruime blik op de ontwikkeling van de internationale verhoudingen, prijs blijven stellen op het behoud van de Mounties in de oude kernvorm, als hechte steun voor het gezag. Canada heeft steeds zeer ervaren staatslieden in de leiding gehad.

2. De „Provost”.

Het Canadesche leger heeft een eigen korps militaire politie, dat

de oude Engelse benaming hiervoor nog steeds draagt: de „Provost”. Het is in veel opzichten identiek met de hieronder te bespreken Engelse Military Police. Het heeft boven deze laatste het voordeel dat het kan trekken uit de militaire „Mounties”, die ervaring hebben op die gebieden waar de Britse M.P. in vreedstijd wel eens ervaring ontbreekt.

VERENIGD KONINKRIJK.

Deze staat kent slechts militaire politie-organen van het militaire politie type. Het zijn de Royal Military Police, de Royal Airforce Police en de Shore patrol.

1. *De Royal Military Police (R.M.P.).*

In het eigen land liggen de bevoegdheden van dit korps uitsluitend binnen het leger. Buiten het Verenigd Koninkrijk wordt in tijd van oorlog e.d. zo nodig opgetreden jegens een ieder (bij bezetting bijv.). De leiding van het korps, de provost marshal, zetelt in het War Department, als onderdeel van de Adjutant-Generals Branch.

In het Verenigd Koninkrijk zijn bij elk der Territoriale Commando's provost marshals werkzaam, die leiding geven aan de militaire politiedienst bij die onderdelen die in bepaalde gebieden vast zijn gestationneerd. Daarnaast zijn er bij de staven der hogere tactische eenheden eveneens provost marshals ingedeeld.

Bij die eenheden zijn voorts, al naar de grootte, een of meer military police companies ingedeeld. Verder zijn er speciale compagnieën van het korps bestemd voor medewerking aan de havenbeveiliging en voor bewaking van krijgsgevangenen.

In het korps wordt de militaire politiedienst in engere in, als de „provost” aangeduid. De recherche, onder de benaming Special Investigation Branch (S.I.B.) staat hier afzonderlijk naast. Laatstvermeld deel van het korps heeft in vreedstijd moeite om geroutineerde krachten te verkrijgen omdat men niet, als in de U.S., het gemakkelijk overgaan van burger-rechercheurs naar de military police heeft mogelijk gemaakt. De taaksomschrijving van het korps is immers zodanig dat in vreedstijd bezwaarlijk die ervaring kan worden verkregen welke voor dit vak nodig is om voldoende succes te kunnen hebben en voorts omdat het korps niet, als in Canada, de R.C.M.P. als steun in de rug heeft.

Van het korps vindt men overal in de wereld waar te land de Union Jack waait, onderdelen terug.

De Military police kreeg het Koninklijk predicaat na de tweede wereldoorlog, als erkenning van grote verdiensten. Het is een korps met zeer oude oorsprong. Oude annalen maken er reeds aldus melding van (uittreksel uit Articles of War, uitgegeven door Karel I in 1629, dus in het Engels van die tijd):

„The Provost must have a horse allowed him, and some soldiers to attend him, and all the rest commanded to obey him, and assist him,

„or else the Service will suffer; for he is but one man and must
 „correct many, and therefore he cannot be beloved.
 „And he must be riding from one garrison to another to see that the
 „soldiers do no outrage nor scathe about the country”.

2. *De Royal Airforce Police.*

Dit korps is, wat zijn militair politieële taak betreft, aangepast aan de behoeften van het luchtwapen. Ook al door de sterke relatie die er bestaat tussen de politiedienst met betrekking tot de luchtbases en het luchtmachtpersoneel, en de beveiliging dier luchtbases tegen aanslagen van buiten en van in de luchtmacht ingeslopen onzuivere personen, is de R.A.F. Police tevens belast met de „security”. Hiervoor heeft men speciaal personeel, dat in afzonderlijke security wings is opgenomen.

Ook de recherche, de S.I.B., staat afzonderlijk. Evenals bij de Military Police, vindt men in de Staven der R.A.F. police afzonderlijke secties voor de S.I.B., welke weer ressorteren onder de Airprovost-marshal van de betreffende Staf. Zowel bij de S.I.B. als bij de security wings vindt men uitsluitend onderofficieren.

Voor hulp bij de bewaking van luchtbases, worden in het Verenigd Koninkrijk ook honden gebruikt, ter besparing van mankracht.

3. *De Shore patrol.*

Deze politie der Royal Navy patrouilleert in marinehavens, houdt toezicht op het publiek in de drukke Londense stations, beveiligt marine-gebouwen en vaart mee op de grote schepen. Komen deze laatste in Britse havens, dan patrouilleren zij aan de wal. In havens van andere mogendheden geschiedt dit laatste alleen na toestemming der betrokken overheid. Deze toestemming wordt in de regel gaarne verleend. Het spaart de burgerpolitie soms heel wat werk: deze politie pleegt op de vrolijke zeeman wel eens als een rode lap op de stier te werken.

FRANKRIJK.

1. *De Gendarmerie Nationale.*

In de eerste plaats dient hier genoemd te worden de Gendarmerie Nationale, een korps waarvan de kiem honderden jaren geleden gelegd werd. De Maréchaux de France, toenmaals hofdignitarissen, hadden tevens een taak ten opzichte van ordehandhaving en opsporing van kwaadwilligen en deserteurs van leger en vloot. Zij trokken daartoe te paard door het land, vergezeld van enige bereden militaire hulpkrachten. Zij trokken van plaats tot plaats, nadat zij telkens hun opdracht in zo een plaats voltooid hadden. Langzamerhand groeide hieruit een korps dat naar de Maréchaux de France, de naam kreeg van Maréchaussée Royale, met brigades op vaste standplaatsen, vanwaaruit te paard werd gepatrouilleerd, met dezelfde taak

als reeds aangeduid. Daar de paarden in die vaste standplaatsen een vaste stal moesten hebben en regelmatig toezicht, onderhoud, fourage e.d., welk een en ander kwam ten koste van het plaatselijk bestuur, ontstond de behoefte aan een kazernement. Zo werd de „Maréchaussée” niet meer ingekwartierd bij de burgerij, maar verkreeg woongelegenheden in het hiertoe uitgebeide stalgebouw van hun paarden.

Uit deze Maréchaussée Royale zijn alle gendarmerie korpsen die op de wereld bestaan als het ware geboren. In Canada waar de vele Franse emigranten het gendarmerie-idee overplantten in de militaire Royal Canadian Mounted Police, hiervoor reeds vermeld, en in vele landen die na de Franse revolutie door Franse troepen zijn bezet, Frans bestuur kregen of Franse vormen overnamen. Vandaar de gendarmerie grondslag voor militaire landelijke rijkspolitiekorpsen in Italië, Spanje, Monaco, Luxemburg, België en ook Nederland, welke merkwaardigerwijze gebaseerd zijn op dezelfde karaktertrekken als hun Franse voorbeeld: zij waren alle militair, gekazerneerd, bereden.

De officiële naam Gendarmerie ontstond tijdens de Franse revolutie ter vervanging van de oorspronkelijke naam „Maréchaussée”, welke naam van oudsher met het „koninklijk” adjectief was verbonden. De, in dit geval links gedragen, nestel (leden van de hofhouding dragen de nestel rechts) bleef niettemin bij de gendarmerie haar ware oorsprong aanduiden: die van dienaren van de Maréchaux de France, die weder zelve hoge Hofdignitarissen van de Franse Koningen waren geweest. Deze nestel wordt tegenwoordig in Frankrijk en in België alleen gedragen in groot tenue. Larousse geeft in zijn dictionnaire de volgende definitie van Gendarmerie: militair korps, belast toe te zien op de openbare veiligheid, de handhaving van de orde en belast met de uitvoering der wetten. Hoe belangwekkend ook, de verleiding om te verwijlen bij de historie van de gendarmerie in Frankrijk, de logische ontwikkeling, het hoe en waarom van organisatie, grondslagen voor dienst en optreden, moet ik weerstaan — evenals die om nog eens te beschrijven hoe dit alles overgeënt is in verschillende staten in Europa en elders, en ook in Nederland.

De in Frankrijk thans bestaande Gendarmerie Nationale omvat de volgende hoofddelen: de gendarmerie départementale, de Garde Républicaine de Paris en de Garde Mobile. Eerstgenoemd bestanddeel doet als rijkspolitie dienst over heel Frankrijk, met brigades en staven van compagnieën, gewesten, legioenen, zó dat elk departement (provincie) een eigen gendarmerie-onderdeel heeft, dienstbaar voor de krijgsmacht, het binnenlands bestuur en de justitie. Aangezien ook Algiers, Tunis en andere delen in Afrika de status hebben van Franse departementen, met inbegrip van kiesrecht voor de Volksvertegenwoordiging te Parijs, is de vroegere naam gendarmerie coloniale voor die overzeese delen afgeschaft en wordt de gendarmerie daar aangeduid als gendarmerie d'Algérie, de Tunisie, enz

Ook in Tahiti, Mosambique, Madagascar en alle andere Franse gebieden treft men de gendarmerie aan.

De Garde Républicaine de Paris is het gendarmerie-onderdeel dat speciaal in Parijs belast is met de beveiliging der centrale hoge regeeringslichamen en zij vormt het dagelijks ter plaatse beschikbare bijstandsonderdeel van de gemeentepolitie bij ordeverstoringen in de hoofdstad. De afscheiding van de rest van de gendarmerie vindt men ook in de aanduiding van de lager gegraduateerde leden van dit onderdeel, die „gardes” worden genoemd, in plaats van „gendarmes”.

Het derde bestanddeel, de Garde mobile, is in gesloten afdelingen georganiseerd en is bestemd tot het verlenen van bijstand aan gendarmeries départementales en aan de Parijse gemeentepolitie bij bijzondere gelegenheden zoals ordeverstoring, wedstrijden, stakingen, volksverzamelingen e.d., diensten bij instellingen van het centrale staatsgezag, zoals kamergebouwen, ministeries, en verder ter versterking van de dagelijkse diensten der gendarmeries départementales. Bij de Garde mobile zijn eskadrons te paard, gepantserde eskadrons, gemotoriseerde eskadrons e.d. Aldus kan bij onlusten b.v. in het Noordelijk industriegebied, de brigadesterkte der Gendarmerie départementale in het Zuiden, toch gelijk blijven, daar de Garde mobile en niet andere gendarmeriebrigades elders de vereiste versterkingen verstrekt.

De directie van de Gendarmerie is in het Ministerie van Nationale Defensie. Zij heeft militair politieke taken (deserteurs, inspectie van personeel met groot-verlof e.d.) jegens leger, luchtmacht en Marine.

Er zijn ook Gendarmerie-reservisten. Zij die hun Wapen verlaten en hun volle dienstplicht nog niet hebben vervuld, worden als reservist verplicht hun uniform en rij-uitrusting te bewaren. Zij worden opgeroepen bij mobilisatie of ook bij andere omstandigheden (onlusten e.d.) om dienst te doen in een brigade, waarvan het personeel gedeeltelijk of geheel te velde is. Bij de wet is bepaald dat zij daarvoor een vastgestelde schadeloosstelling ontvangen.

Op het Franse platte-land is de gendarmerie het politie-orgaan, terwijl voor politiediensten aldaar tevens nog optreden veldwachters, boswachters, jachtopzieners, e.d., die, wat hun dagelijkse dienst betreft, zich mede hebben te richten naar de aanwijzingen van de brigade-commandant van de gendarmerie en voorts onderworpen zijn aan de orders van de burgemeesters.

2. Militaire politie.

In Frankrijk beschikt men in het leger en in de luchtmacht bovendien nog over militaire politie, die wat encadrering en wat de rekerchedienst en verkeersdienst betreft, ten nauwste samenhangt met de gendarmerie. Ook de Marine kent bij grote wal-installaties en op grote schepen zijn eigen politie, dewelke ook weer ten nauwste verband houdt en mede steunt op de ervaring, het personeel en de

faciliteiten van de gendarmerie, welke laatste beschikt over de vereiste politieke en justitiële bevoegdheden.

BELGIË.

In België is de situatie in grote lijn identiek met die in Frankrijk. In de Gendarmerie, in Vlaanderen Rijkswacht geheten, heeft het land zijn militaire korps voor brigades voor politiedienst op het platteland, met bovendien een aantal gesloten eskadrons, bereden, gepantserd of gemotoriseerd voor bijstand bij onlusten en aanvulling van personeel der brigades bij de dagelijkse diensten. Het hele korps telt ongeveer een 12.000 man en is verdeeld over de negen provincies. De instelling vindt haar grondslag in de grondwet, welke de verdere inrichting enz. aan de wetgever opdraagt. Aldus wordt het bestaan van het korps minder gemakkelijk een prooi van een waan van het ogenblik. De betreffende wet geeft een getrouwe copy van voorschriften die hier te lande bij Souverein Besluit van 30 Januari 1815 — hetwelk nu nog geldt voor de Koninklijke Maréchaussée — haar organisatie, taak, bevoegdheden en dienstgrondslagen neergelegd vindt.

Ook de verhoudingen tot civiele en militaire overheden zijn in die voorschriften logisch en zeer duidelijk vastgelegd. Met het enorme voordeel, dat ieder militair en civiel lid der overheid zijn positie kent ten opzichte van de gendarmerie, en dat ieder gendarme weet wat zijn taak, dienstverhoudingen en bevoegdheden zijn, zowel in de krijgsmacht als daarbuiten.

Evenals in Frankrijk steunt de Belgische militaire politie, alsook de Belgische luchtmachtpolitie, welke beiden als afzonderlijke korpsen aanwezig zijn, voor een belangrijk deel, vooral ten aanzien van verkeersdienst en recherche, op de gendarmerie. De Belgische luchtmachtpolitie is georganiseerd naar het voorbeeld van de R.A.F. Police, de taak van deze beide korpsen komt ook overeen, zodat de Belgische luchtmachtpolitie dan ook een veiligheidszaak heeft, met afzonderlijke security wings en te dien aanzien gespecialiseerd personeel.

ITALIË, SPANJE, LUXEMBURG, MONACO.

Na alles wat er gezegd is over diverse gendarmeriekorpsen elders, en met name in Frankrijk, heeft het geen nut nog nader in te gaan op de militaire korpsen die de politiedienst over het hele land met uitzondering van de steden doen in Italië (Carabinieri), Spanje (Guardia Civil), Luxemburg (Gendarmerie), Monaco (Gendarmerie). Al die korpsen baseren zich nog steeds op de Franse oorsprong en hun uniformen leggen daarvan getuigenis af.

NEDERLAND.

In ons land hebben we sinds 1946 in de Koninklijke Maréchaussée een mengvorm van gendarmerie-type en militair-politiek-type, met

de nadruk op het laatste. Er zijn verschillende principiële zaken nog niet opgelost hier te lande, hetgeen de dienst niet ten goede komt. De gezagsverhoudingen behoren duidelijk te zijn omschreven en bekend zowel in het militaire als in het civiele bestuursorganisme en bij militairen en burgers. De Koninklijke Maréchaussée dient de geëigende bevoegdheden te hebben, zodat het korps zijn taak kan verrichten. Taak en bevoegdheden moeten — als men althans een vaste uitvoering van de politietaak wil verwachten — niet een zodanige brokkelige en rafelige grondslag hebben als nu het geval is. Hoe kan men — in het algemeen gesproken — op vage orders een resolute uitvoering verwachten? Het moet ook langzamerhand duidelijk zijn, dat in de krijgsmacht, de hoogste autoriteiten daarin de chefs van *hun* politie *direct* onder zich te hunner beschikking moeten vinden. Men heeft in de gemeentewet reeds meer dan honderd jaren geleden vastgelegd dat een commissaris van politie rechtstreeks staat onder de burgemeester, die belast is met de openbare ordehandhaving. Een commissaris van politie staat niet, zoals directeuren van gemeentebedrijven, onder een wethouder.

De politietaak is ook in het leger zodanig verbonden met de handhaving van tucht en orde, dat de militair-politiële chefs rechtstreeks dienen te werken onder de legerbevelhebbers en de hoogste Maréchausséechef rechtstreeks onder de Minister. Deze laatste heeft dan zijn raadgever inzake politiebeleidskwesties terstond en rechtstreeks bij de hand — zoals de burgemeester zijn (hoofd)-commissaris van politie ook heeft. Het stadium waarin we in ons land momenteel ten aanzien van de organisatie der politietaakverrichting in en ten behoeve van de krijgsmacht, landsverdediging, en 's-lands algemene veiligheid bevinden, is zodanig dat het beter schijnt hierop nu niet verder in te gaan. Het beste is te verwijzen naar hetgeen men elders nodig gevonden heeft te doen, als hierboven is aangeduid en naar wat de toekomst in supranationaal verband kan brengen ook t.a.v. politie bij een supra-nationale krijgsmacht.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING.

Er is veel geschreven, ook vroeger al, over een internationale politiemacht, door Prof. VAN VOLLENHOVEN onder andere, in zijn „Drie Treden van het Volkenrecht”. Men had toen evenwel op het oog een krijgsmacht, ressorterend onder een boven de naties staand politiek orgaan, dienend om staten die de internationale rechtsorde verstoren, tot de orde te roepen en om ook preventief te kunnen werken. Deze taak wordt dan als een politietaak, d.w.z. ordehandhavende, c. q. rechtshandhavende taak omschreven, en aldus wordt dan het woord politiemacht verklaard. Dit heeft bovendien het voordeel, dat men woorden als krijgsmacht, leger e.d. écarteert voor een orgaan, dat zulks in feite wel is. Ook in Indonesië streden onze troepen „voor orde en vrede” — de krijgsmacht die deze taak verrichtte werd er niet anders door, zij het dat het personeel nadrukkelijk werd gewezen op de doelstelling van hun taak, die nu eens niet

gericht was op de normale taak van een krijgsmacht in de oorlog, n.l. „overwinning” of de vernietiging van het „machtsapparaat van „de tegenstander”, of „de tegenstander eigen wil op te leggen”. In internationaal verband moest, bij algemene ontwapening, een internationale politiemacht het vacuum opvullen, dat zou ontstaan als het gezag over geen enkel gewapend orgaan zou kunnen beschikken.

En zelfs nu in deze tijd van bewapening allerwegen, vroeg de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties om een eigen „politie-„macht” van 60.000 hoofden — tegenover de 300 die er nu zijn. Ook TRYGVE LIE doelt in feite op de beschikking over een krijgsmacht tot het bereiken van de doeleinden der Verenigde Naties staande onder het oppergezag van een orgaan der Verenigde Naties.

Intussen liggen de hierbedoelde dusgenaamde politie-organen buiten ons onderwerp. Het enige wat onze aandacht in dit bestek dan ook kan vragen is: hoe zou bij een supra-nationale krijgsmacht, de militaire politie georganiseerd moeten zijn en hoe zou bij een federatie van Europese naties de politietaak in die naties verricht moeten worden? Met opzet wordt hier niet de term internationale krijgsmacht gebruikt, daar deze term gebruikt werd om te doen denken aan verschillende nationale krijgsmachten staande onder hetzelfde opperbevel. De term „Europese leger” gebruik ik nog minder, daar deze zelf al duidt op onvolgroeide gedachten die nog minder volgroeide vormaanduiding hebben gevonden. Alleen reeds het gebruik van het woord „leger”, in stede van krijgsmacht, wijst al in die richting Alsof alleen een leger zonder lucht- of zeemacht zou kunnen opereren.

Supranationale krijgsmacht, vooronderstelt geen verzameling van nationale krijgsmachten maar één krijgsmacht op hogere status dan alle tot dusverre bestaan hebbende nationale krijgsmachten.

Zodanige supra-nationale krijgsmacht moet alleen ondergeschikt zijn aan een supra-nationaal politiek gezag, dat haar bevelvoering moet organiseren, dat de dislocatie van haar onderdelen moet regelen of doen regelen en dat de rechtspositie van haar leden op eenvormige wijze heeft te omschrijven.

Een volgende stap brengt ons in het kader van ons bestek: zoals gezegd: een supra-nationale militaire politie bij de supra-nationale krijgsmacht, welke zelf zijn personeel en materiëel ontleent aan de bijdragen van de delen der, laat ons gemakshalve maar aanduiden, gefedereerde landen. Deze militaire politie moet als onderdeel van de supra-nationale krijgsmacht haar kracht putten uit de steun, welke één zelfde militaire straf- en tuchtwetgeving en één zelfde militaire strafvordering aan de krijgsmacht verschafft. Anders zou de militaire politie met de krijgsmacht vanzelf weer landelijk uiteen moeten vallen, daar zij onder verschillend recht zouden blijven staan en de orde, rustende op verschillende wetgevingen, welke hun leden bekend zouden moeten zijn, zou moeten helpen handhaven.

Hoe moet die militaire politie er dan uitzien? En welke consequenties zijn daaraan te verbinden?

Ik geloof dat, gelet op alle voor- en nadelen en alle detailverschillen in taak en recrutering en basering van politie bij de diverse hier in beschouwing genomen krijgsmachten, het de voorkeur zou verdienen om de hierbedoelde politie te doen gelijken op die van een jong land, dat sedert lang onder hoogst bezadigde en ervaren leiding heeft gestaan en zelf niet is een der „grote mogendheden”. Ik bedoel Canada. Het zou het vooral voor de grotere staten gemakkelijker maken om niet het systeem over te nemen van één der andere grotere staten. Hierbij spelen prestige-kwesties een rol, welke zich vaak niet alleen op gevoel baseren, doch zij hebben veelal ook een economische grond, althans een grond gebaseerd op eigenbelang. In een Atlantische federatie zou een politie in de Atlantische krijgsmacht, als dit een copy zou worden niet van de Amerikaanse, niet van de Engelse, niet van de Franse militaire politie, maar van die van een kleiner land, zoals Canada, meer kans hebben werkelijkheid te worden. Canada, welks „provost” een zeer goede reputatie heeft verworven, daar de oorsprong en de latere grondslag van zijn bevoegdheden gezond waren en het daardoor mogelijk werd om zeer goede krachten in de leiding en daaronder aan te trekken. Deze Canadese militaire politie, als legerpolitie, luchtmachtpolitie en marinepolitie (shore patrol) kan voortreffelijk zijn in correctheid van optreden en doeltreffendheid, doordat het geënt is als het ware op de Royal Canadian Mounted Police, een politie voor burger- en militaire doeleinden, gevolg gevend aan bevelen ook van het civiele gezag, maar deze bevelen uitvoerend onder de eigen commandanten volgens de algemene voorschriften voor die politie vastgesteld, ter bereiking van de doeleinden die het civiele- en het militaire gezag voor elk geval hebben gesteld.

Daartoe zal die militaire politie van de supra-nationale krijgsmacht zijn personeel moeten kunnen betrekken uit personeel met praktijk en ervaring op het gebied van recherche, verkeerspolitie enz., van korpsen algemene politie, die landsgewijs zijn georganiseerd als een gendarmeriekorps, zoals dit o.a. in Canada aanwezig is. Dit heeft zowel groot voordeel voor de militaire politie en daardoor voor het leger, als omgekeerd voor de gendarmerie. Het bevordert een vruchtbare samenwerking tussen het militaire en het civiele en een gemakkelijke verwisselbaarheid van personeel. Men zou in de komende federatie dan ook, om het beeld dat we hier schetsen meer af te ronden, bij de leden ervan de nationale politie van elk land eveneens gelijk moeten organiseren, waarvoor het gendarmerie-type niet alleen de oudste rechten heeft, doch waarvan ook zeer duidelijk gebleken is dat het de meeste voordelen voor zijn specifieke taak in zich verenigt.

Een vraag die men nog zou kunnen stellen is, of men in de landen der federatie dan zou dienen te hebben één politie of gendarmerie naast stedelijke politie. De kans is vooral voor een Nederlandse adviseur thans uiterst groot, dat hij zich in een wespennest zal nedervleien. Ons „politievraagstuk” is nu immers vrijwel precies

honderd jaar oud en het bevindt zich wederom in het „ijskast”-stadium. De argumenten die men hier te lande verneemt over de voordelen voor een eenheidspolitie en die over meersoortige politie, ze zijn mij bekend, zij zijn deels toepasselijk voor Nederlands staatsrecht en Nederlandse toestanden en gedeeltelijk kunnen zij ook gelden voor andere landen. Wat men op de wereld ziet, is evenwel dit: in staten die een zeer sterk centraal gezag hebben en in dictaturen, vindt men veelal de eenheidspolitie. Echter niet altijd: Denemarken bijv. bezit ook eenheidspolitie.

Dit systeem heeft ongetwijfeld zijn voordelen, die gemakkelijk aanspreken, vooral voor de minder ingewijden. Het heeft evenwel ook zijn onmiskenbare gevaren en het is mijns inziens zeker niet alleen een kwestie van sleur of van traditie, dat men in de meeste landen, zoals hier te lande, de burgemeesters der stedelijke gemeenten volledig hun eigen gemeentelijke politiekorpsen heeft gelaten en daarnaast onder de diverse burgemeesters als hoofden van politie, een algemene politie heeft buiten de steden. Mijns inziens zou men dit systeem voor elk lid der federatie dienen aan te houden. Moet die politie voor het platte land in de landen der federatie dan een gendarmeriekorps of een burgerpolitiekorps zijn?

Gelet op de grote voordelen voor de verdediging der federatie en de supra-nationale krijgsmacht en deszelfs militaire politie, met de voordelen die de gendarmerie geeft boven een burgerkorps (door te staan onder de militaire wetgeving, strengere tuchthandhaving, profiteren van de logistieke inrichtingen die de krijgsmacht toch al moet hebben, de wetenschap van de leden der gendarmerie dat zij politie en militair zijn en dus zich mede een deel voelen van de krijgsmacht en als zodanig vanzelf geestelijk ook mede ingesteld op de eisen van de verdediging, de tucht die weer kazernerij mogelijk maakt met alle voordelen daaraan voor de gendarmeriedienst verbonden, personeel niet gebonden aan achturige werkdag en beter gehard tegen ontberingen) geeft naar mijn gevoelen de gendarmerie de meeste voordelen en zou deze, naast de stedelijke politie, in de landen der federatie geleidelijk gevormd dienen te worden, zoveel doenlijk naar hetzelfde patroon. Absolute gelijkheid in ieder land is geenszins nodig, er kunnen varianten zijn op hetzelfde algemene schema. Het is een kwestie van supra-nationale regeling te zorgen in elk der staten, leden der federatie, het wantrouwen tussen de departementen van algemeen bestuur niet zodanig zwaar te doen wegen, dat elk dier departementen zijn eigen politie-orgaan zou hebben of daarom roept. Bijzondere opsporingsambtenaren voor bijzondere taken (spoorwegen, mijnen, e.d.) goed, een gerechtelijke politie zoals in Frankrijk en België, als men die daar wenst, ook goed; maar naast de stedelijke politie, één gendarmerie in elk land. Mits gezorgd wordt dat deze als in Canada, in België, Frankrijk, en andere staten, hoewel militair georganiseerd en wat zijn rechtspositie, het materieel en de tucht behandeld door het militaire departement, en voor wat zijn niet-militaire dienst betreft zich gedraagt

naar de door Justitie en Binnenlandse Zaken gestelde eisen, respectievelijk voor zoveel het de Justitie, dan wel openbare orde en veiligheid betreft. Verder is zij ter beschikking van alle openbare diensten, die voor uitvoering van wettelijke regelingen politieële handhaving door haar nodig hebben. Hierbij ook weer gedachtig aan de regelingen in zovele Europese Staten nu, in Canada ten aanzien van de Mounties, in de Verenigde Staten ten aanzien van de U.S. Coast Guard en zelfs wat Nederland betreft, bij de Koninklijke Maréchaussée, waar Justitie toch ook zijn zeggenschap houdt jegens dit militaire korps, t.a.v. de opsporing van strafbare feiten en de grensbewaking voor het civiele deel ervan. Als men slechts *wil* is hiervoor een weg te vinden, en dit is te meer met klem te betogen, nu de wereld er vele practische voorbeelden van biedt, met jarenlange gunstige practijk (in Frankrijk zelfs eeuwenlange).

Wat de luchtmachtpolitie bij de supra-nationale krijgsmacht betreft, hierover nog slechts een enkel woord, evenals over de „Shore „patrol”. Het beste zou zijn eerstgenoemde te organiseren naar het model der R.A.F. police en laatstgenoemde naar het model der Shore patrol der U.S. Navy dan wel die van de Royal Navy. Eerstgenoemde R.A.F. police lijkt mij n.l., wat ik ervan gezien heb, beter georganiseerd dan de nog wat jeugdige Airpolice der U.S. Airforce, terwijl de Shore patrol der U.S. Navy en die der Royal Navy naar vermeend wordt vrijwel identiek zijn. Voorts dient er tussen de verschillende politie-organen van Land-, Lucht- en Zeemacht eenzelfde coördinatie en wanneer nodig bevoegdheid op elkaars terrein te zijn, als in de Amerikaanse krijgsmacht al bestaat (hiervoor zij verwezen naar „militaire politie der U.S.”, onder punt 5).

Tot slot nog dit. Het is goed om al vast de gedachten „te be- „palen”, om een militaire term te bezigen, over een bepaalde taak van de komende supra-nationale krijgsmacht. Er dient in concrete termen over gedacht te worden, en het onderwerp moet een punt van discussie worden, opdat de ideeën hierover de beste vorm kunnen krijgen, zodat, als het op verwezenlijking aankomt, de geesten ervoor rijp zijn geworden. Naar ik meen is een voorafgaand overzicht over hetgeen er in diverse landen is ten aanzien van politie bij de krijgsmacht, hiertoe een onmisbaar begin. Ik hoop er in geslaagd te zijn in het hier gegeven algemeen overzicht een grondslag te geven voor de vorming van gedachten voor de toekomst.

Bovenstaand opstel is grotendeels gebaseerd op eigen gegevens van de schrijver.

Voor hen, die prijs stellen op een opgave van litteratuur over bovenstaande, volgt hieronder een lijst, welke geenszins als volledig is aan te merken, doch wel onder meer de bekendste werken omvat. Gegevens over politie bij buitenlandse strijdkrachten zijn uiterst schaars, hetgeen de kortheid van de litteratuuropgave hierover verklaart.

Meerdere van de hier vermelde werken bevinden zich in de bibliotheek der Koninklijke Marechaussee, Raamweg 4, Den Haag.

Politieorganisatie, algemeen, Nederland:

- Vijver, H. M. van der: Politieorganisatie in Nederland, Zwolle 1935.
- Luctator (ps): Weerstelsel en politiewezzen, Onze Eeuw, 20e jaargang, 9e afl. Sept. 1920.
- Haeften, G. A. van: Politieorganisatie — het politievraagstuk kort en scherp belicht, Alphen a. d. Rijn 1923.
- Elsen, Th. P. J.: De gewestelijke politie. Gemeentebestuur, Dec. 1932.
- Haarman, J. W.: Geschiedenis en inrichting der politie in Nederland, Alphen a. d. Rijn 1922.
- „Het politievraagstuk in het algemeen en dat der gemeentepolitie in het „bijzonder.” (Prae-adviezen voor de Ver. van Nederlandse Gemeenten.) Gemeentebestuur. October 1940.
- Broekhoff, K. H.: Enkele aspecten van het politievraagstuk, Alphen a. d. Rijn 1945.
- Zaaijer, Mr. J.: Hedendaagse vragen onzer politieorganisatie. In de Gids 1939.
- Waning, Jac. van: Handhaving onzer politieorganisatie, Alphen a. d. Rijn 1932.
- Levy, Mr. J. A.: Eenheid van politie en justitie. Rede. De Politiegids, Rotterdam 1902.
- Waning, Jac. van: De plaats van den burgemeester in een nieuwe politieorganisatie. Rede. Rotterdam 1899.
- Beaumont, J. J. A. M.: Een pleidooi voor behoud van gemeentelijke politie (n. a. v. rapport Welter). Arnhem 1932.
- Waning, Jac. van: De Politie-Staatszorg. 's-Gravenhage 1901.
- Waning, Jac. van: De discipline over de gemeentepolitie. 's-Gravenhage 1903.
- Gombault, dr. C. F. J.: De reorganisatie der Politie in Nederland. Haagsch Maandblad. December 1932.
- Waning, Jac. van: Het gezag der politie. Alphen a. d. Rijn 1893.
- Basting, A.: Opbouw en geschiedenis van het Nederlandse politiewezzen, volgens officiële bescheiden. Maastricht 1933.
- Verslag van de Staatscommissie Langemeijer, ter bestudering van het politievraagstuk. 's-Gravenhage. October 1949.
- Angeren, Mr. Dr. J. R. M. van: „Inleiding over de vraag welke plaats in de „Rechtsstaat de politie behoort in te nemen en de invloeden daarvan op „de organisatie der politie.” Bestuurswetenschappen, September 1949.
- Oud, Mr. P. J.: Redevoeringen bij gelegenheid van congressen voor de Ver. van Nederlandse Gemeenten 1946, 1947, 1948, 1949.
- Rijksen, dr. R.: Politieorganisatie en voorbereidend onderzoek, 1946.
- Kloosterman, Mr. S.: Nederlandse politieorganisatie, Alphen a. d. Rijn.
- Voorts in de handboeken over Nederlands Staatsrecht van Prof. Kranenburg, Prof. van der Pot, (vooral deze laatste).
- Oppenheim, Prof. J.: Het Nederlands gemeenterecht, 1928.

Politieorganisatie, militair:

Canada.

- Longstreth, T. M.: The silent force London, Allan, 1928.
- Longstreth, T. M.: In Scarlet and plain clothes (history of Royal Canadian Mounted Police) New York, Mac Millan, 1933.
- Fetherstonhaugh, R. C.: De Politie der wildernis (The Royal Canadian Mounted Police). Utrecht, z. j.

Duitsland.

- Feldgendarmarie-voorschrift. 1940.
- Houten, M. C. van: Uittreksel uit de Mémoires du général Radet (gaf fundamentele richtlijnen voor de dienst der gendarmerie in Nederland in 1811-1813).

Frankrijk.

Versteegh, P. M. R.: De organisatie en de dienst der Franse Gendarmerie. Voordracht 1933.

Historique de la gendarmerie. Paris 1920. (Guerre de 1914-1918.)

Gendarmerie: Service en campagne. Paris 1924.

Gendarmerie: Service en campagne. Annexe 1926.

Larieu: Histoire de la gendarmerie, depuis les origines de la maréchaussée jusqu'à nos jours. Paris 1927. (3 dln).

Maunoury, H.: Police de guerre (1914-1918). Edition de la nouvelle revue critique, Paris 1936.

Nederland.

Haeften, G. A. van: Het beheer, de belangen en de dienst der Koninklijke Marechaussee. 's-Gravenhage 1913.

Schriek, F. N. F. V. v. d.: Korps Politietroepen 1919-1934 (geschiedenis). Geschiedenis der Koninklijke Marechaussee, kort overzicht tot 1940. Uitgave Stichting „Historisch Museum der Koninklijke Marechaussee”, Leiden 1947.

Waning, J. van: De taak van een militair politieorgaan, Alphen a. d. Rijn 1945.

Egter van Wissekerke F. J. D. C.: De Marechaussee, Leiden 1892.

Kneepkens, Mr. A. P. Th. M.: De taak van de militaire politie. Broch., niet in den handel. 1946.

Oerlemans, A. L.: Militaire- en burgerlijke politietaak. Ned. Juristenblad, Jaargang 1946, Afl. 6.

Verenigde Staten van Amerika.

Field Manuals F.M. 19-10: Military Police in towns and cities 1945.

Field Manuals F.M. 19-20: Criminal Investigation 1945.

Field Manuals F.M. 19- 5: Military Police 1950.

Field Manuals F.M. 19-25: Military Police. Traffic Control 1950.

Field Manuals F.M. 19-15: Domestic disturbances 1945 (wordt herzien).
— Military police and shore patrols on railroad trains etc. Pamflet 1945.

Beschouwingen over politiewezen en politieoptreden:

Waning, Jac. van: De zedelijke taak der politie, Alphen a. d. Rijn 1936.

Koningh, A. W. de: Politieorganisatie. Gemeentebestuur 1937.

Deventer, Mr. G. J. van: Politie als zelfbestuur, Alphen a. d. Rijn 1939.

Posthuma, J. L. en Blitterswijk, W. C. van: Kan de politie haar taak beter vervullen door wijziging van werkmethode?. Uitgave van de Amsterdamse politie, 1948.

Versteegh, H. J.: Van Schout tot Hoofdcommissaris. Amsterdam 1925.

Köster Henke, W. L. H.: Overdenkingen op politiegebied. Dokkum 1912.

Basting, A.: Plaats en taak van de Nederlandse politie. Maastricht 1930.
benevens de bijzonder belangwekkende hoofdstukken over „politie” en over „openbare orde” in het handboek Nederlands Bestuursrecht. Alphen a. d. Rijn.

De Officier van Gezondheid en het medisch tuchtrecht

door

Dr E. DE VLUGT,

Majoor van de Militair Juridische Dienst.

Onlangs heeft een College voor Medisch Tuchtrecht in eerste aanleg een beslissing genomen terzake van een klacht van een Geneeskundig Inspecteur van de Volksgezondheid gericht tegen een Officier van Gezondheid. Het College heeft daarbij beslist, dat de Officier van Gezondheid zich heeft schuldig gemaakt aan een handeling, die het vertrouwen in de stand der geneeskundigen ondermijnt en hem deswege de maatregel van berisping opgelegd.

Vanuit militair standpunt bezien is deze beslissing van belang. Immers — de vragen doen zich voor:

- a. is een zuiver civiel medisch tuchtcollege bevoegd tot oordelen in een zaak tegen een Officier van Gezondheid?
- b. zo de eerste vraag bevestigend moet worden beantwoord — is een dergelijke jurisdictie voor de Officier van Gezondheid aanvaardbaar, m.a.w. zal een zuiver burgercollege, dat niet vertrouwd kan zijn met de mogelijke militaire aspecten ener zaak wel steeds tot een juiste beoordeling van een klacht tegen een Officier van Gezondheid in staat zijn?

Ad a.

Wat betreft de bevoegdheid van de Medische Tuchtcolleges bepaalt artikel 1 van de Wet regelende nadere voorschriften ten aanzien van de uitoefening der geneeskunst o.m. dat een geneeskundige, die zich schuldig maakt aan handelingen die het vertrouwen in de stand der geneeskundigen ondermijnen, kan worden onderworpen aan een van de maatregelen, vermeld in artikel 5.

Deze maatregelen van artikel 5 zijn:

- 1e. waarschuwing;
- 2e. berisping;
- 3e. oplegging van een geldboete van ten hoogste twee duizend gulden;
- 4e. schorsing in de uitoefening van geneeskunst voor ten hoogste één jaar;
- 5e. ontzegging van de bevoegdheid geneeskunst uit te oefenen.

Volgens artikel 7 wordt het toepassen van deze maatregelen opgedragen aan de bijzondere colleges. Voor onze vraag is derhalve beslissend of de Officier van Gezondheid moet worden aangemerkt als geneeskundige in de zin dezer Wet.

Nu heeft destijds de Regering bij het indienen van het wetsontwerp ten aanzien van geneeskundige ambtenaren in het algemeen verklaard (Handelingen 1926/27 Bijlage 54,4 blz 9):

„Een leidend, controlerend of adviserend ambtenaar-medicus oefent niet de geneeskunde uit. Geneeskundige ambtenaren zullen

„dus in het algemeen niet aan de bepalingen van dit wetsontwerp „onderworpen zijn”.

Kennelijk moet aan deze uitlating van de Regering een beperkte betekenis worden gehecht en wel in dien zin, dat slechts een ambtenaar-medicus, die *niet* practiserend optreedt, *niet* aan het medisch tuchtrecht onderworpen is, waaruit valt af te leiden, dat de ambtenaar-medicus, die wel een practiserende taak heeft, ook volgens de Regering daar wel onder valt.

De jurisprudentie en ook de literatuur gaan echter verder.

Zo besliste het Centraal Medisch Tuchtcollege dd. 9 Januari 1931 (N.J. 1931 p. 233): „dat toch deze persoon is een arts, die uit-sluitend bekleedt het ambt van, o.m. tot taak heeft het ver-richten van keuringen voor 's lands dienst en dus i.v.m. het be-paalde bij art. 143 lid 2 der Hogeronderwijswet geacht moet wor-den de geneeskunde uit te oefenen;

„dat hieraan niet kan afdoen, dat de Regering bij de behandeling „van het ontwerp der wet van 2 Juli 1928 S 222 in de 2e Kamer „verklaard heeft dat geneeskundige ambtenaren in het algemeen „niet aan de bepalingen dezer wet zullen zijn onderworpen, te min-„der daar in art. 1 dezer wet een dergelijke bepaling niet is opge-„nomen”.

O.m. met een beroep op art. 143 HOW beschouwt het Centraal Medisch Tuchtcollege derhalve ook de zuivere keuringsarts als geneeskundige in de zin van art. 1 der eerderegenoemde wet.

Naar mijn mening moet het begrip geneeskundige zoals genoemd in art. 1 der Wet dan ook ruim worden geïnterpreteerd, zodat daar-onder begrepen dient te worden elkeen, die hier te lande bevoegde-lijk de geneeskunde uitoefent. Hieruit volgt dat ook de Officier van Gezondheid in het algemeen een geneeskundige is in de zin der wet.

Immers:

a. artikel 1 van de Wet regelende de uitoefening van de Genees-kunst bepaalt: „Uitoefening der geneeskunst, waaronder de wet het „verlenen van genees-, heel- of verloskundige raad of bijstand als „bedrijf verstaat, is alleen geoorloofd aan degenen, aan wie de be-„voegdheid daartoe volgens de wet is verleend”;

b. artikel 1 van de Wet houdende regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van arts bepaalt: „De hoedanigheid „van arts geeft de bevoegdheid de geneeskunst uit te oefenen in „haar volle omvang”;

c. artikel 23 dezer Wet bepaalt: „Benoembaar tot militaire „artsen zijn alleen zij, die volgens de wet bevoegd zijn tot uitoeffe-„ning der geneeskunst in haar volle omvang in het gehele Konink-„rijk”.

Aangetekend zij terzake van de uitdrukking „als bedrijf”, dat de betekenis hiervan is: „Blijkbaar is deze uitdrukking door de straf-„wetgever als eenzelfig met het uitoefenen van beroep beschouwd” (NOYON/LANGEMEYER p. 460 ad art 436 W.v.Sr.). (Zie ook Arrest

H.R. dd. 27 November 1905 W 8305, Kgr. 's-Gravenhage dd. 4 Juli 1939 N.J. 1939 nr. 924).

Bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof dd. 26 Nov. 1915 N.J. 1916 p. 72 werd dan ook terzake van een quaestie van ambtsgeheim t.a.v. een O.v.G. beslist „dat wet noch eed iets zeggen om„trent de wijze, waarop de uitoefening der geneeskunst zal plaats„vinden — als vrij beroep dan wel in ambtsbetrekking; dat wel uit „artikel 23 der wet volgens hetwelk tot militaire artsen alleen be„noembaar zijn zij, die volgens de wet bevoegd zijn tot uitoefening „der geneeskunst in haar volle omvang in het gehele Koninkrijk, „blijkt, dat de wetgever, toen hij de eed voor geneeskundigen regel„de, ook over de militaire artsen zijn gedachten heeft laten gaan”.

Het voorgestelde motiveert de stelling dat de O.v.G. handelende conform het bepaalde in art. 1 van de Wet Uitoef. Geneeskunst jo art. 143 H.O.W. is een geneeskundige in de zin der wet en derhalve aan het civiele medisch tuchtrecht onderworpen.

Ik ga hierbij niet zo ver als Dr W. SCHUURMANS STEKHOVEN in een artikel in het W.v.h.R. no. 12264, die aldaar stelt: „Geneesk„kundige” is in deze wet, evenals in tal van andere wetten, syno„niem met „arts” zonder enige beperking”.

Criterion voor het begrip geneeskundige is naar mijn mening het daadwerkelijk en bevoegdelyk uitoefenen van de geneeskunst.

Hierbij is het onverschillig of de geneeskunst wordt uitgeoefend in een ambt of dienstbetrekking dan wel in vrij beroep. Ten deze zij nog verwezen naar een artikel van Mr H. J. P. HEMSING in het W.v.h.R. no. 12273, die schrijft „Ieder geneeskundige valt, zodra „hij de geneeskunst uitoefent, steeds onder de bepalingen van het „„Tuchtwetje”, onverschillig of hij dit doet in of buiten enig dienst„verband.

„Doet hij het *in* dienstverband dan is hij bovendien gebonden aan „de regelen, tot welker onderhouding hij zich bij het aangaan van „dat dienstverband verplichtte. Maar *deze* verplichting wordt *niet* „door de normen van het Tuchtwetje beheerst en hare beoordeling „valt gevolgelijk *buiten* de bevoegdheid van ieder Tuchtcollege.

„De geneeskundige in dienstverband moet zich bij geschillen zijn „„dienst”-verplichting betreffende, wenden tot dezelfde rechtspre„kende organen, waarbij de niet-medici in dat zelfde dienstverband „hun recht kunnen zoeken.”

Mr B. DE GAAY FORTMAN laat zich in zijn boekje Medisch Tucht„recht t.a.v. ambtenaren-medicus in ongeveer dezelfde zin als volgt uit: „Niet geheel duidelijk zegt de regering, dat een dubbele be„handeling van deze personen niet altijd zal kunnen worden voor„komen, en dat, als aan de ene kant deze geneeskundige valt onder „deze wet, aan de andere kant zijn zuiver ambtelijke betrekking „daardoor onmogelijk kan worden verkort, d.w.z. dat het lichaam, „dat hem heeft aangesteld, natuurlijk het recht behoudt op bepaalde „wijze op te treden”.

T.a.v. de O.v.G. volgt hieruit, dat deze enerzijds onderworpen

blijft aan het voor iedere geneeskundige geldende medisch tucht-recht, anderzijds als militair valt onder de werking van het militaire tuchtrecht.

Ad b.

Moet dus de Officier van Gezondheid geacht worden voor medische tuchtaangelegenheden onderworpen te zijn aan de jurisdictie der Tuchtcolleges, een andere vraag is, of dit voor hem nu ook in redelijkheid aanvaardbaar is.

Een eventueel bezwaar daartegen mag nimmer zijn motief vinden in een voor de burgerarts of de Officier van Gezondheid verschillende norm van vakbekwaamheid of medische zorgvuldigheid.

Slechts dit argument zou doorslaggevend kunnen zijn, dat in de militaire samenleving, in het bijzonder in geval van oorlog, zich feiten en omstandigheden kunnen voordoen welke een niet-militair niet kan beoordelen. Zou dit zo zijn, dan zou de Officier van Gezondheid het risico lopen onder bepaalde omstandigheden beoordeeld te worden door een rechtscollege, waarvan de leden, hoe bekwaam overigens ook, niet bij machte zijn de sfeer, waarin de gewraakte handelingen zijn gepleegd, volledig te overzien.

Nu heeft destijds de Wetgever ongetwijfeld ook over de militaire artsen zijn gedachten laten gaan. (Vide H.M.G. ut supra). Uit de geschiedenis der wet blijkt voorts, dat het leger oorspronkelijk zijn eigen geneesmeesters had. Deze werden opgeleid in de Militaire Geneeskundige School te Utrecht en waren slechts t.a.v. militairen bevoegd. Deze eigen opleiding heeft de wetgever laten varen en daarvoor in de plaats gesteld de eis van de hoedanigheid van arts voor de Officiëren van Gezondheid.

Men mag hieruit concluderen, dat de wetgever welbewust aan het leger de bepaling van de medisch-technische normen, waaraan de Officier van Gezondheid moet voldoen, ontnomen en overgebracht heeft naar de burgersfeer, waaruit voortvloeit dat ook het toezicht op het inacht nemen der normen en de toepassing van sanctiemaatregelen op overtredingen aan de militaire leiding is ontnomen, zij het dan dat ook deze bij door haar geconstateerde medisch-technische overtredingen, voorzover deze tevens een krijgstuuchtelijk karakter dragen, tot maatregelen op grond van de W.Kr. bevoegd blijft.

Hierbij dient evenwel in beschouwing te worden genomen dat deze wetgeving dateert uit een tijd toen de Officier van Gezondheid meer algemeen eerder als arts dan ook als officier werd aangemerkt. In deze opvatting is m.i. wel wijziging gekomen, zodat thans de Officier van Gezondheid primair als officier en eerst daarna als arts gezien moet worden.

Meer dan voorheen bestaat thans aanleiding om bij hantering van het medisch tuchtrecht t.a.v. de Officier van Gezondheid naast het medische, ook het eventuele militaire aspect ener zaak recht te doen wedervaren.

Niet wel valt in te zien waarom niet voor het medisch tuchtrecht een procedure gevolgd zou kunnen worden welke analoog is aan die van het militaire ambtenarenrecht.

Dit zou op eenvoudige wijze geëffectueerd kunnen worden door aan artikel 9 van de Wet nadere voorschriften ten aanzien van de uitoefening geneeskunst een 3e lid toe te voegen, hetwelk ongeveer als volgt zou kunnen luiden:

„3. Indien een beslissing moet worden genomen ten aanzien van „een Officier van Gezondheid, worden in het College twee geneeskundigen vervangen door twee Officieren van Gezondheid”.

Aldus blijft de tuchtrechtprocedure binnen het kader der bestaande wetgeving, terwijl de Officier van Gezondheid de zekerheid verkrijgt, dat bij de berechting van een medisch vergrijp de eventuele specifiek militaire aspecten der zaak behoorlijk mede tot hun recht kunnen komen.

Zonder nu de bestaande wettelijke regeling voor de Officier van Gezondheid in redelijkheid onaanvaardbaar te oordelen kan wel gezegd worden, dat een oplossing in voege als hiervoren gesteld, aan diens rechtspositie ten goede zou komen.

Hierbij mag ook niet uit het oog verloren worden, dat ten deze ook de militaire administratie belanghebbende partij kan zijn. Indien toch een Officier van Gezondheid bij uitspraak van een Medisch Tuchtcollege zou worden geschorst in de uitoefening van geneeskunst dan wel hem de bevoegdheid geneeskunst uit te oefenen zou worden ontzegd, dan brengt dit mede de noodzaak om de vraag van ontslag onder de ogen te zien. Ook in deze consequentie ligt een argument ten gunste van een wetswijziging in voege als hiervoren bepleit.

Resumerende meen ik de in het begin van deze beschouwing gestelde vragen derhalve als volgt te mogen beantwoorden:

a. het medisch tuchtrecht is mede op de Officier van Gezondheid van toepassing, zodat de zuiver civiel medische tuchtcolleges bevoegd zijn tot oordelen in een zaak tegen een Officier van Gezondheid;

b. de bestaande procedure is, zonder nu direct voor de Officier van Gezondheid onaanvaardbaar te mogen worden genoemd, minder bevredigend en behoeft aanvulling door in de berechting van medische vergrijpen van een Officier van Gezondheid militaire geneeskundigen te betrekken.

's-Gravenhage, Februari 1953.

NASCHRIFT DER REDACTIE.

De schrijver stelt ons voor het zelden voorkomend feit, dat eenzelfde handeling of verzuim aanleiding kan geven aan twee rechterlijke colleges, om de zaak ieder van zijn standpunt te bezien, daarentrent uitspraak te doen en aan het gebeurde eigen gevolgen te verbinden. Eigenaardig hierbij is, dat een van die rechterlijke colleges uit hoofde van de positie, welke de dader bekleedt, de militaire rechter is, die zal hebben na te gaan, of en, zo ja, welke strafbepaling op het geval van toepassing is.

Jaren geleden, in 1936, heeft zich een zodanig geval voorgedaan,

toen aan boord van Hr. Ms. „Gelderland” in de Roompot bij het loden een matroos, dienst doende als inhaler van de loodlijn, van het lodingsbord over boord gevallen en verdronken is.

Dit ongeval had twee aspecten. Toepasselijk was de Marine-scheepsongevallenwet, ingevolge welke de Marineraad moest nagaan of de toedracht aanleiding gaf tot het nemen van technische of andere maatregelen. De militaire rechter werd toen gesteld voor de vraag of hier sprake was van het aan iemands schuld te wijten zijn van de dood van de bewuste matroos.

De beide beslissingen zijn opgenomen in het M.R.T. XXXII blz. 533—547.

De Redactie vestigde er toen in haar op de blz. 547—549 gedrukt onderschrift de aandacht op, dat deze rechterlijke concursus omtrent hetzelfde feit niet of niet goed geregeld is. Beide onderzoeken, ook omtrent de vraag, of het ongeval aan iemands schuld te wijten is, werden in gang gezet door of op last van marine-autoriteiten, maar de Marineraad is niet bevoegd om bij gebleken schuld straf op te leggen. Bovendien bleek de Marineraad, die uitsluitend uit op nautisch gebied deskundigen bestond, geen schuld aanwezig te achten bij een der aansprakelijke officieren van de „Gelderland”, terwijl de Zeekrijgsraad, naar welke de zaak verwezen was geworden, die schuld wel als bestaan hebbend aannam. Gelukkig voor de veroordeelde heeft het H.M.G. tot vrijspraak mogen besluiten.

In het thans aan de orde zijnde geval ligt de zaak anders.

De medische tuchtraad heeft strafbevoegdheid, van welke die tot oplegging van schorsing in de uitoefening van de geneeskunst voor ten hoogste één jaar en die van ontzegging van de bevoegdheid om de geneeskunst uit te oefenen als de meest belangrijke en in het leven van de medicus meest ingrijpende moeten worden beschouwd. Ook aan oplegging van deze straffen staat een officier van gezondheid bloot en zij raken de bevoegdheid, op grond van welke de militaire overheid tot zijn indienstneming is overgegaan. Bij het verloop van een dergelijk onderzoek door de medische tuchtraad heeft de militaire overheid groot belang. Wat zal deze overheid moeten doen met een officier van gezondheid, die tijdelijk of blijvend de geneeskunst niet vermag uit te oefenen?

Mr DE VLUGT heeft het wenselijk geacht, dat in een dergelijk geval de medische tuchtraad zodanig zou moeten worden samengesteld, dat er ten minste twee officieren van gezondheid (resp. van de zeemacht of van de land- en luchtmacht) in zitting zouden behoren te hebben.

Deze wens is verklaarbaar. Zij zal wetswijziging nodig maken. Zij is ook aanvaardbaar omdat de werkzaamheden van de officieren van gezondheid berusten op administratieve voorschriften, welke naleving van invloed kan zijn op de wijze, op welke een officier van gezondheid zijn medisch werk moet verrichten. In deze wens ligt besloten de gedachte, welke van militair-juridisch standpunt gesteld moet worden, dat het medisch-tuchtrechtelijk onderzoek van

de aanvang af wordt medegemaakt door ten minste één medicus, die, dank zij zijn militair medisch ambt, de eigenaardigheid van de militair-geneeskundige dienst in het licht kan stellen en de niet-militaire leden van de medische tuchtraad kan inlichten omtrent de gevolgen, welke een medische tuchtstraf voor een schuldig geachte officier van gezondheid hebben kan. Want het geval is zeker niet denkbeeldig, dat er tegen de medisch-disciplinair gestrafte nog een militaire strafprocedure wordt ingesteld, welker uitslag voor de veroordeelde veel bezwarender kan zijn dan de reeds opgelegde medische tuchtstraf.

Ook al zou deze oplegging van een strafrechtelijk gevolg niet medebrengen ontslag uit de militaire dienst met of zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen (met de gevolgen, welke art 23 W.M.S.R. hieraan verbindt), dan zal toch wijziging van de bevorderingswetten nodig zijn om vast te leggen, op welke wijze met een dergelijke tuchtrechtelijk gestrafte officier, die de bevoegdheid, om welks bezit hij in dienst werd aangesteld, verloren heeft, gehandeld zal moeten worden.

Het zal dus mijns inziens alleszins gewenst en bij wijze van voorziening nodig zijn, dat getracht wordt door onderling overleg van de bij deze moeilijkheden betrokken Ministers voor gevallen als hier besproken zijn, een bij de wet vastgestelde billijke oplossing te vinden.

R. C.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 22 Januari 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* Kap.luit. t. Zee W. H. de Graaff, Luit. Kol. T. J. Rijkers en de Luits. t. Zee 1e kl. (A) J. B. Kempees en F. O. van Kregten.

Raadsman: Luit. t. Zee 1e kl. B. Knopper.

Oplichting, gepleegd door een schepeling die, (wegens echtscheiding) geen aanspraak (meer) op gehuwden-bezoldiging kon maken, door telkens de met de uitbetaling belaste officier te bewegen tot het afgeven van gehuwden-soldij en door zich tegenover die officier voor te doen als gehuwd schepeling, bedriegelijk en listiglijk verzwijgende dat hij van echt gescheiden was.

De mede te laste gelegde valsheid door verkeerde invulling van een formulier, bevattende gegevens betreffende het gezin van een militair der zeemacht, kan niet tot veroordeling leiden, vermits dit formulier niet bestemd is om tot bewijs van enig feit (en zeker niet van het valselijk vermelde feit) te dienen, noch hieruit enig recht, enige verbintenis of enige bevrijding van schuld kon ontstaan, daar het slechts diende tot verificatie van gegevens van het bureau personeelsadministratie. Ook tot veroordeling op grond van artikel 360

Wb.v.Str. kan zij niet leiden, omdat het formulier bezwaarlijk als boek of register kan worden beschouwd; terwijl de tenlastelegging onvoldoende gegevens bevat voor een veroordeling op grond van artikel 132 W.M.S.R.

Toepassing van artikel 63 Wb.v.Str. in verband met een eerdere veroordeling, terwijl het thans berechte voorval in hoofdzaak vóór die veroordeling is gepleegd.

(W.M.S.R. art. 132; Wb.v.Str. artt. 63, 225, 326, 360).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgraad d.d. 5 Januari 1953 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op verschillende tijdstippen in het tijdvak van 7 April 1951 tot 22 April 1952, toen hij als stoker 1e klasse bij de Marinekazerne te Amsterdam diende, en geen aanspraak op gehuwden-soldij kon maken, telkens met het oogmerk om zich en/of een ander wederrechtelijk te bevoordelen een officier dié bij die kazerne belast was met het uitbetalen van het zogenaamde contant aan de bemanning, heeft bewogen aan hem af te geven als soldij als gehuwde een geldsbedrag van f 184, of daaromtrent in stede van een geldsbedrag van f 125 of daaromtrent, waarop hij slechts aanspraak had door op die tijdstippen, wanneer dat contant werd uitbetaald, met die oogmerken of dat oogmerk zich telkens opzettelijk valselijk, bedriegelijk en listiglijk tegenover die officier voor te doen als een schepeling, die op gehuwdensoldij aanspraak had, daarbij opzettelijk bedriegelijk en listiglijk verzwijgende dat het huwelijk, op grond waarvan hij aanspraak kon maken op gehuwdensoldij, op 7 April 1951 door echtscheiding ontbonden was, op hem geen onderhoudsplicht ten aanzien van zijn gewezen echtgenote rustte en hij geen aanspraak op gehuwdensoldij kon maken;

„2e. dat hij aan boord van Hr. Ms. „Soemba” waar hij als stoker 1e klasse diende, op of omstreeks 30 Juli 1952, terwijl zijn huwelijk met Hendrika Elisabeth R. door echtscheiding was ontbonden, opzettelijk valselijk op een — door de Minister van Marine vastgesteld en tot verificatie van de gegevens bij het bureau personeelsadministratie dienend — formulier, „gegevens betreffende het gezin van een militair der zeemacht” als volledig adres van zijn echtgenote heeft ingevuld H. E. v. A.-R., Essenlaan 3 Halfweg (Haarlemmermeer) met het oogmerk om dat aldus valselijk ingevulde en door hem ondertekende formulier als echt en onvervalst te doen gebruiken, uit welk gebruik enig nadeel kon ontstaan”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strek-

kende tot bewezenverklaring van het de beklaagde ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan, qualificatie daarvan als: 1e., *Het voortgezette misdrijf van oplichting*"; 2e. *Valsheid in geschrift*"; en veroordeling deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden onvoorwaardelijk;

post alia:

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. P. G. v. A., oud 23 jaar, als beklaagde:

dat hij op 22 September 1949 is gehuwd met H. E. R., hij op 13 Februari 1951 van haar is gescheiden en het desbetreffende vonnis op 7 April is ingeschreven in de gemeente Haarlemmermeer en hij geen onderhoudsplicht ten aanzien van die vrouw kreeg; dat hij van 15 November 1950 tot 1 Juli 1952 als stoker 1e klasse diende bij de Marinekazerne te Amsterdam; dat hij aldaar op verschillende tijdstippen in het tijdvak van 7 April 1951 tot 22 Juli 1952 aan een officier, die bij die kazerne belast was met het uitbetalen van het zogenaamde contant aan de bemanning, op tijdstippen wanneer dat contant werd uitbetaald, opzettelijk, wetende dat dit in strijd was met de waarheid, zich heeft voorgedaan als een schepeling, die aanspraak op gehuwdensoldij had door aan die officier opzettelijk, hoewel hij wist dat hij dat had moeten melden, te verzwijgen, dat het huwelijk op grond waarvan hij aanspraak op gehuwdensoldij kon maken, op 7 April 1951 door echtscheiding was ontbonden en dat op hem ten aanzien van zijn gewezen echtgenote geen onderhoudsplicht rustte, hetgeen hij deed, in de hoop, dat die officier hem dan nog steeds zou aanzien voor een schepeling, die op gehuwdensoldij aanspraak kon maken; dat die officier hem op die tijdstippen telkens heeft gegeven een soldij als gehuwde een geldbedrag van f 176 of daaromtrent in stede van het contant ad f 125 of daaromtrent als ongehuwde, waarop hij slechts aanspraak kon doen gelden;

dat hij dit steeds deed met de bedoeling om hem en zijn gewezen echtgenote, aan wie hij nog wel eens geld afgaf, te bevoordelen, hoewel hij op genoemde gehuwdensoldij geen enkel recht kon doen gelden; dat hij omstreeks 30 Juli 1952 aan boord van Hr. Ms. „Soemba”, waar hij als stoker 1e klasse diende, wetende dat zijn voornoemd huwelijk door echtscheiding was ontbonden, opzettelijk in strijd met de waarheid op een hem door de Officier van Administratie van dat schip ter invulling en ondertekening uitgereikt formulier: „Gegevens betreffende het gezin van een militair der Zee-„macht”, als volledig adres van zijn echtgenote heeft ingevuld: H. E. v. A.-R., Essenlaan 3 Halfweg (Haarlemmermeer) met de bedoeling dat de desbetreffende Marine-autoriteiten dat aldus valselijk door hem ingevulde en door hem ondertekende formulier in voorkomende gevallen zouden gebruiken alsof die door hem ingezonden gegevens juist waren en dat formulier onvervalst was; dat hij dat alles deed omdat hij begreep, dat de Marine-autoriteiten er

anders achter zouden komen, dat hij geen aanspraak meer kon doen gelden op gehuwdensoldij;

2e. P. M. H. van Hulten, oud 30 jaar, als getuige: . . . enz.;

3e. R. G. G. Riegen, oud 30 jaar, als getuige: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen:

a. . . . enz.;

b. een uittreksel register van de burgerlijke stand der gemeente Haarlemmermeer, houdende: dat uit het register van huwelijken en echtscheidingen dier gemeente blijkt, dat aldaar op 22 September 1949 zijn gehuwd: V. A., P. G., en R., H. E.; dat op de kant der akte staat: „Door het vonnis van de arrondissements-rechtbank te „Haarlem van 13 Februari 1951 en de inschrijving van de daarbij „uitgesproken echtscheiding op heden, is nevens vermeld huwelijk „ontbonden. Haarlemmermeer 7 April 1951. De ambtenaar van de „burgerlijke stand (get.) C. Lodder”;

c. een door B. Spruit, Sergeant van Speciale Dienst tevens onbezoldigd Rijksveldwachter dd. 20 October 1952 op ambtsead opgemaakt proces-verbaal houdende de daarin opgenomen verklaring van J. J. Boogers, oud 28 jaar, plaatsvervangend Hoofd van het Bureau Personele Administratie van het Ministerie van Marine, door deze te overstaan van relatant afgelegd en luidende zakelijk gerelateerd; dat het formulier: „Gegevens betreffende het gezin van „een militair der Zeemacht” onder meer dient ter verificatie en completering van de gegevens bij het bureau personele-administratie; dat bij Ministeriële brief van 20 Juni 1952 Nr. 296196 aan de Commandant der Zeemacht in Nederland werd verzocht door elke gehuwde of gehuwd geweest zijnde militair onder zijn bevel een dergelijk formulier te doen invullen;

d. een formulier: „Gegevens betreffende het gezin van een militair der Zeemacht”, houdende:

Marinenummer: Kwaliteit: *Stoker I*

Naam en voorletters van de militair: *v. A., P. G.*

Voornamen van de wettige, niet van tafel en bed gescheiden, echtgenote van de militair: *Hendrika, Elisabeth,*

Datum van geboorte: *20 December 1929*

Volledig adres van echtgenote (indien gescheiden of overleden van oudste ongehuwde kind):

Naam en voorletters: *H E. v. A.-R.*

Straat: *Essenlaan 3*

Plaats/Gemeente: *Halfweg (Haarlemmermeer)*

aan boord van Hr. Ms. *Soemba* Datum: *30 Juli 1952*

(Handtekening van de militair)

P. G. v. A.

waarin de gecursiveerde woorden en cijfers met inkt zijn geschreven de overige woorden en cijfers zijn gedrukt;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende het bescheid onder d. als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is

bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende, ten aanzien van de aan het bewezene te geven qualificatie:

dat het onder 1e te laste gelegde en bewezen feit, behoort te worden gequalificeerd als:

„*Oplichting, meermalen gepleegd, alle feiten als een voortgezette handeling beschouwd*”;

dat, hoewel in de telastelegging onder 2e een geografische plaatsaanduiding niet voorkomt, de woorden: „aan boord van Hr. Ms. „„Soemba”, waar hij als stoker 1e klasse diende” toch wel een zodanige duidelijke ruimtelijke plaatsaanduiding bevat, dat beklagde door het gemis van een aardrijkskundige plaatsaanduiding in de telastlegging niet in zijn verdediging is geschaad;

dat het onder 2e telastegelegde en bewezen feit niet onder artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht kan worden gebracht, vermits het bedoelde formulier zeer zeker niet is *bestemd* om tot bewijs van enig feit en allerminst om tot bewijs van het daarin valselyk vermelde feit dat Hendrika Elisabeth R. de wettige niet van tafel en bed gescheiden echtgenote van beklagde was, te dienen, noch uit dit formulier enig recht enige verbintenis of enige bevrijding van schuld kan ontstaan, zijnde de aard van dit formulier in een dezer betekenissen trouwens ook niet als zodanig in de telastlegging vermeld, doch alleen als dienend tot verificatie van de gegevens bij het bureau personeels-administratie;

dat deze laatste uitdrukking ook al in verband met de omschrijving van het subject van het strafbare feit als stoker 1e klasse, dus ambtenaar er op wijst, dat de steller der telastelegging deze op artikel 360 van het Wetboek van Strafrecht heeft ingericht, doch het feit al evenmin onder dat artikel kan worden gesubsumeerd, daar in bedoeld formulier bezwaarlijk een boek of register kan worden gezien;

dat in de telastlegging ten slotte de nodige gegevens ontbreken om het bewezene onder artikel 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht te brengen en het bewezene al evenmin in enige andere wet of verordening is strafbaar gesteld, zodat beklagde van dit deel der telastlegging behoort te worden vrijgesproken op grond dat het feit niet strafbaar is;

Overwegende dat beklagde bij vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage dd. 27 Maart 1952 wegens „*Diefstal, meermalen gepleegd, alle feiten als een voortgezette handeling beschouwd,*” werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden, waarvan twee maanden voorwaardelijk, terwijl hij thans wordt schuldig verklaard aan het voortgezette misdrijf van oplichting in hoofdzaak voor die veroordeling gepleegd, zodat de vroegere straf in rekening behoort te worden gebracht met toepassing der bepalingen van samenloop;

Overwegende, dat gelet op het vorenstaande, de ernst der gepleeg-

de feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde een gevangenisstraf voor de tijd van VIER MAANDEN passend is; . . . enz.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 21 October 1952 *).

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraals Vos en Brouwer, Luitenant-Generaals Dijkhoorn en Van der Kroon.

Raadsman: Mr E. A. J. M. Povel, advocaat te Amsterdam.

„Huidige oorlog”.

De Aud.-Mil. had op 2 Juli 1952 schriftelijk aanvulling der tenlastelegging gevorderd ingevolge art. 6 K.B. 27 Juli 1944 (S. E 53), de invoeging vragende van de woorden „derhalve in tijd van oorlog”. Nu de oorlogsperiode, gedurende welke deze wijziging mogelijk was, een einde heeft genomen toen op 28 Mei 1952 de oorlog tussen Nederland en Japan formeel beëindigd werd, kon deze aanvulling niet meer geschieden. (Het Hof acht de toevoeging niettemin toelaatbaar, vermits het hier betreft een wijziging, welke een strafverzwarende omstandigheid inhoudt).

Het eigendunkelijk overschrijden van een dienstvoorschrift, t.w. art. 87 van het R.M.A.K.L., door in zijn functie van assistent-inkoper anders dan met goedvinden van zijn chefs beloften aan te nemen van leveranciers. Het verweer dat beklagde het R.M.A.K.L. niet kende, verworpen, nu het in het Staatsblad bekend is gemaakt en in de handel verkrijgbaar is.

(W.M.S.R. art. 135; R.L. art. 167; R.M.A.K.L. art. 87; K.B. 27 Juli 1944 (E. 53)).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde West te 's-Gravenhage, appéllant van een vonnis op de 9e Juli 1952 door die Krijgsraad ten laste van na te noemen beklagde geweest, voor wie ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen J. H., geboren 31 Maart 1919, 1e Luitenant bij het Regiment Intendance Troepen, thans met groot verlof, geïntimeerde, bijgestaan door zijn raadsman, mr E. A. J. M. Povel, advocaat te Amsterdam, en van J. H. voornoemd, appéllant van gemeld vonnis, tegen de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad voornoemd, geïntimeerde, voor wie ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen

*) Zie noot 5) op blz. 41 hiervóór. — *Red.*

behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden, met aftrek van voorarrest en met ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis niet kan verenigen;

Overwegende, dat de Auditeur-Militair op 2 Juli 1952 schriftelijk aanvulling der telastlegging heeft gevorderd ingevolge het bepaalde bij artikel 6 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 Staatsblad No. E 53, in dier voege, dat in het onder 2e tenlastegelegde op de tweede regel tussen het jaartal „1950” en het woord „te” gevoegd worde de woorden „derhalve in tijd van oorlog”, welke aanvulling door de Krijgsraad is toegestaan hoewel wijziging der telastlegging, naar uit de aanhef van genoemd artikel blijkt, niet meer kon geschieden nadat de oorlogsperiode, gedurende welke deze wijziging mogelijk was, een einde had genomen toen op 28 Mei 1952 de oorlog tussen Nederland en Japan formeel beëindigd werd en Nederland met geen enkele mogendheid meer in oorlog was;

Overwegende, dat de Krijgsraad derhalve recht had moeten doen op de telastlegging zoals deze vóór de toegestane wijziging luidde en die telastlegging in plaats van de gewijzigde in het vonnis had moeten opnemen;

Overwegende, echter, dat de Krijgsraad op de omstandigheid, in de gevorderde wijziging vermeld, toch terecht acht heeft geslagen nu die wijziging de strafverzwarende omstandigheid inhoudt, opgenomen in het tweede lid van artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht, waarop de Auditeur-Militair op grond van artikel 167 van de Regtspleging bij de Landmagt mondeling — en derhalve a fortiori schriftelijk — de Krijgsraad opmerzaam kon maken, waarna deze, evenals thans is geschied, het bewezenverklaarde dienovereenkomstig had kunnen kwalificeren:

Overwegende ten aanzien van de vrijspraak alléén van het onder 2e subsidiair meer of anders tenlastegelegde dan in het vonnis bewezen is verklaard, dat de vrijspraak niet tot dit gedeelte van het tenlastegelegde beperkt had moeten blijven, doch eveneens had moeten omvatten het onder 1e en het onder 2e primair tenlastegelegde;

Overwegende, dat onder het sub 2 tenlastegelegde in tegenstelling tot de inhoud der verwijzing de bijbetaling van f 3000 zó wordt omschreven, dat deze zowel door beklaagde als door de N.V. Maertens zou kunnen zijn geschied, maar dat blijkens de bewijsmiddelen zowel beklaagde als de Krijgsraad de telastlegging hebben gelezen in overeenstemming met de inhoud der verwijzing, weshalve beklaagde door deze omissie van de steller der telastlegging niet in zijn verdediging is geschaad;

Overwegende, dat aan beklaagde vóór wijziging der telastlegging was ten laste gelegd *):

„dat hij, militair zijnde en uit dien hoofde ambtenaar in de zin „der wet, in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht:

„*Le op thans niet met juistheid aan te geven tijdstippen in of „omstreeks het jaar 1948, te Middelburg, althans in Nederland, „terwijl hij Assistent-Inkoper was bij het Bureau Inkoop Textiel „van de Dienst Materieel Landmacht en als zodanig belast onder „meer met de contrôle in de fabrieken welke voor de D.K.G. werkten „alsmede met het voorbereiden van het plaatsen van orders op „tricot-gebied:*

„*Primair: van de winkelier H. J. M. SIES niet met juistheid „aan te geven geldsbedragen tot een totaal van ongeveer f 3500 à „f 4000, althans geldsbedragen in voormelde kwaliteit als gift „heeft aangenomen, terwijl hij, beklaagde, wist, dat deze giften „hem gedaan werden ten gevolge van of naar aanleiding van het „feit, dat hij in strijd met zijn plicht in zijn voornoemde bediening „bij verschillende textiel-fabrikanten, o.a. JANSSEN EN TILANUS te „Vriezenveen, TWEKA te Geldrop, PARMENTIER & MOLKENBOER „EN ZOON te Leiden, althans van een of meer van hen, bij wie hij „als controleur kwam of bij wie hij het plaatsen van orders voor- „bereidde, heeft bewerkstelligd, dat zij aan genoemde SIES textiel „leverden boven de gebruikelijke toewijzing, althans ten gevolge van „of naar aanleiding van hetgeen door hem, beklaagde, in strijd met „zijn plicht in zijn voorsz. bediening gedaan is;*

„*Subsidiair: telkens opzettelijk heeft nagelaten het dienst- „voorschrift op te volgen, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van „22 Augustus 1931 bekend als het Reglement voor de Militaire „Ambtenaren der Koninklijke Landmacht en met name het in artikel „87 van dat Reglement bepaalde, althans telkens opzettelijk bedoeld „voorschrift eigendunkelijk heeft overschreden, door telkens op- „zettelijk in genoemde functie anders dan met goedvinden van de „bevoegde militaire autoriteiten, een of meer van zijn militaire „chefs, de onder primair genoemde giften van genoemde SIES aan „te nemen, althans door telkens opzettelijk bovenbedoelde geldsbe- „dragen als steekpenningen van genoemde SIES aan te nemen;*

„*2e. op een thans niet met juistheid aan te geven tijdstip in of „omstreeks de maand October 1950, te Nijmegen, althans in Neder- „land, terwijl hij Assistent-Inkoper was bij het Bureau Inkoop Tex- „tiel van de Dienst Materieel Landmacht en als zodanig belast onder „meer met de contrôle in de fabrieken, welke voor de D.K.G. „werkten, alsmede met het voorbereiden van het plaatsen van orders „op tricot gebied:*

„*Primair: van de directeuren van de N.V. MAERTENS „TRICOTAGE EN CONFECTIE-FABRIEK, H. M. E. P. MAERTENS en „M. C. MAERTENS, althans van een van hen,*

*) Met uitzondering der cursiveringen bewezen verklaard. — Red.

„a. in voormelde kwaliteit de belofte heeft aangenomen, dat hij een automobiel, merk Vauxhall, welke hem door genoemde directeuren, althans van een van hen, ter beschikking werd gesteld mocht gebruiken zonder dat hierbij een bepaalde tijdslimiet gesteld was, welke automobiel omstreeks December 1950 met goedvinden van bovenvermelde directeuren of een van hen door hem, beklaagde, met bijbetaling van f 3000, tegen een automobiel merk Citroën ingeruild werd, ten aanzien waarvan hij, beklaagde, eveneens de belofte van genoemde directeuren of een van hen, heeft aangenomen, dat hij deze mocht gebruiken zonder dat hierbij een bepaalde tijdslimiet gesteld was;

„b. in voormelde kwaliteit de belofte van genoemde directeuren of van een van hen heeft aangenomen, dat alle benzine-, olie- en reparatiekosten van genoemde automobielen door genoemde N.V. zouden worden betaald, zolang deze automobielen door hem, beklaagde, gebruikt werden;

zulks terwijl hij, beklaagde, wist, dat de onder a. en b. genoemde beloften, althans een van deze beloften, hem gedaan werden of werd, teneinde hem te bewegen om in strijd met zijn plicht, althans zonder daardoor in strijd met zijn plicht te handelen, in zijn voorzegde bediening zorg te dragen en te bevorderen of zijn hemiddelings en voorspraak te verlenen, dat bestellingen door de D.K.G. aan genoemde N.V. gedaan werden en/of dat de door deze N.V. uit te voeren of uitgevoerde leveranties aan de D.K.G. niet werden bemoeilijkt, ongunstig beoordeeld of afgekeurd, althans in zijn voorzegde bediening iets te doen of te laten;

„Subsidiair: telkens opzettelijk heeft nagelaten het dienstvoorschrift op te volgen, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 Augustus 1931 bekend als het Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Koninklijke Landmacht en met name het in artike 87 van dat Reglement bepaalde, althans telkens opzettelijk bedoeld voorschrift eigendunkelijk heeft overschreden, door telkens opzettelijk in genoemde functie anders dan met goedvinden van de bevoegde autoriteiten, een of meer van zijn militaire chefs, de onder primair a. en b. genoemde beloften, althans een van deze beloften van genoemde directeuren of van een van hen aan te nemen;

Post alia:

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging geput heeft dat beklaagde het onder 1e en het onder 2e primair tenlastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof, nu het op grond van deze bewijsmiddelen tevens bewezen acht de strafverzwarende omstandigheid waarop de Auditeur-Militair de Krijgsraad opmerzaam heeft ge-

maakt *), overneemt de overweging betreffende de bewezenverklaring, terwijl het Hof voorts overneemt de daarop volgende overwegingen **);

Overwegende, dat beklaagde bij monde van zijn raadsman als verweer — voorzover zakelijk van belang — heeft aangevoerd, dat beklaagde het dienstvoorschrift „Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht” niet kende;

Overwegende dienaangaande, dat een ieder dit reglement dat in het Staatsblad is bekend gemaakt en in de handel verkrijgbaar is, kan kennen en dat beklaagde het in zijn functie bovendien had moeten kennen, zodat hij zich niet kan beroepen op aan eigen verzuim te wijten onkunde ten aanzien van de bepalingen uit dit reglement, geldende voor de categorie van militairen, waartoe hijzelf behoort;

Overwegende voorts ten aanzien van het verweer, dat de tenlastegelegde handelingen met de Vauxhall en later de Citroën niet zouden zijn handelingen, waardoor beklaagde enige belofte aannam in zijn functie van assistent-inkoper, omdat zijn relatie met de N.V. Maertens in een ander vlak zou liggen en beklaagde slechts wat wilde bijverdienen hetgeen hem als nevenwerkzaamheid zou zijn toegestaan nu het verbod, vervat in artikel 84 van genoemd reglement, slechts geldt voor beroepspersoneel, dat:

a. dit verweer faalt omdat aan beklaagde als reserve-officier niet verboden was het uitoefenen van een nevenfunctie in het algemeen, doch om in verband daarmee — onder de in artikel 87 van dit reglement genoemde omstandigheden — beloften aan te nemen en dat dus geenszins — gelijk de raadsman meent — met behulp van dit artikel de verbodsbepaling van artikel 84 toch langs een „achterdeurtje” op beklaagde wordt toegepast;

b. de bewering als zou beklaagde niet in zijn functie een belofte hebben aangenomen wordt weerlegd door zijn eigen verklaring, onder de bewijsmiddelen opgenomen, terwijl zijn ambtelijk contact met de N.V. Maertens o.m. ook blijkt uit de voor de Officier-Commissaris afgelegde getuigenverklaring van de 1e luitenant W. J. v. Bennekom, dat deze naar aanleiding van een leverantie t.b.v. de Luchtmacht in zijn kwaliteit van officier-inkoper van de L.A.D. contact opnam met beklaagde van de afdeling tricotage der afdeling textiel van de D.K.G., met beklaagde de N.V. Maertens bezocht en met beide heren Maertens een bespreking had te Nijmegen, waarbij hem bleek, dat beklaagde de gehele partij bij Maertens wilde plaatsen, waartegen hij, getuige, zich verzette;

*) N.l. dat het sub 2 primair en subsidiair ten laste gelegde werd gepleegd in tijd van oorlog. — Red. M.R.T.

**) Voor de bewezen-verklaring zie de nietgecursiveerde gedeelten der tenlastelegging.

De Krijgsraad qualificeerde dit als: „Als militair enig door Ons of van „Onzentwege vastgesteld dienstvoorschrift eigendunkelijk overschrijden, „gepleegd in tijd van oorlog, meermalen gepleegd” (art. 135 W.M.S.R.).

Overwegende, dat evenmin opgaat de bewering dat beklagde zich niet bewust zou zijn geweest een belofte te hebben aangenomen „anders dan met goedvinden van de bevoegde militaire autoriteiten” nu hijzelf heeft verklaard zijn superieuren niet met het rijden in een auto der N.V. Maertens in kennis te hebben gesteld omdat hij bezwaren van hun zijde mogelijk achtte, hetgeen hij, blijkens de door zijn toenmalige chef, Lt. Kolonel H. C. Plaatsman, ten overstaan van de Officier-Commissaris afgelegde getuigenverklaring, terecht heeft verondersteld omdat deze hoofdofficier verklaarde eerst later te hebben vernomen dat beklagde proefnemingen had gedaan met twee verschillende auto's van de N.V. Maertens te Nijmegen, welke fabriek een van de voornaamste leveranciers was van de D.K.G. op het gebied van katoentricot, dat hij H., indien deze open kaart had gespeeld, nimmer toestemming zou hebben gegeven, de proeven op een dergelijke wijze te doen en dat H. daarbij volkomen heeft miskend welk een kwetsbare positie hij innam in zijn functie tegenover rijksleveranciers;

Overwegende, dat voorts onaanvaardbaar is de lezing, dat beklagde de auto slechts ten gebruike zou hebben gevraagd om proeven te doen, die voor het leger van belang zouden kunnen zijn, omdat blijkens het ambtsedig proces-verbaal No. P. 42/1951, opgemaakt door Jochem Pieter Kossen, wachtmeester, behorende tot de 5e Divisie Koninklijke Marechaussee, Brigade te Hilversum, op 25 October 1951, beklagde ten overstaan van verbalisant heeft verklaard (blz. 35, 36 en 37) aanvankelijk in Juli 1950 een auto te leen te hebben gevraagd voor zijn vacantie en daarvoor de door Maertens afgestane Vauxhall te hebben gebruikt, waarna hij de auto nog een paar maanden behield om, zoals hij opgaf: „zo af en toe met zijn echtgenote ten stukje te toeren”, terwijl eerst toen hij *daarna* de auto in Nijmegen aan de gebroeders Maertens kwam terugbrengen, zich een gesprek ontspon over een uitvinding waarop hij, naar hij verklaarde, die auto „weer” meekreeg;

Overwegende bovendien nog ten aanzien van beklagde's bewering, dat hij de auto t.b.v. die uitvinding heeft willen gebruiken — hetgeen overigens niets zou afdoen aan het feit dat hij in strijd met artikel 87 van bovengenoemd reglement heeft gehandeld en aanvankelijk de auto hem uitsluitend werd toegezegd om daarmee voor zuiver privé-doeleinden te reizen — dat beklagde volgens zijn eigen verklaring (proces-verbaal blz. 37) eerst op 18 Juli 1951 de eerste proefneming deed;

Gezien de artikelen 1, 23, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 167 van de Regtspleging bij de Landmagt, 10 en 27 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan appèl;

Opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aan-

genomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van DRIE MAANDEN, met bepaling, dat de tijd, door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde van 20 Augustus 1951 tot 8 October 1951;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

NASCHRIFT.

Er heerst — zo kan men zeggen — een vrij heilloze verwarring over de begrippen „tijd van oorlog”, „geval van oorlog”, „oorlogsgevaar”, „tijd waarin oorlog dreigende is”, „huidige oorlog” De heer OOSTERHOFF heeft in een helder artikel in M.R.T. 1952 (deel XLV) blz. 73 uiteengezet, dat wij nog steeds leven onder vigueur van het K.B. van 10 April 1939, S. 181 en er derhalve de rechtstoestand heerst van oorlogsgevaar in de zin van artikel 194 Gw.

Ofschoon dit nog niet automatisch in zich sluit, dat wij dan ook nog leven in „den tijd waarin oorlog dreigende is” en dus krachtens artikel 87 Sr. in tijd van oolog (aldus ook OOSTERHOFF l.c. blz. 76), werd zowel door de H.R. 17 Januari 1950 N.J. 1951 no. 347 m.o. W.P., als thans ook in bovenstaande sententie van het H.M.G. aangenomen, dat er nog steeds „tijd van oorlog” is. Het arrest van de H.R. betref het jaar 1949, de sententie van het H.M.G. het jaar 1950. Is er thans, in 1953, nog steeds sprake van „tijd van oorlog”? Indien men aanneemt dat de term „oorlogsgevaar” identiek is met „tijd waarin oorlog dreigende is” dan is de vraag opgelost. Met OOSTERHOFF ben ik echter van mening, dat wij deze termen niet zonder meer mogen gelijkstellen. „Oorlogsdreiging” is een scherper uitdrukking dan „oorlogsgevaar”. Nu mogen wij zeker zeggen, dat er nog steeds „oorlogsgvaar” is, maar of er „tijd waarin oorlog „dreigende is” bestaat, is twijfelachtig. Met OOSTERHOFF kan men zeggen dat er altijd min of meer latent oorlogsgevaar is. In deze tijd van „koude oorlog” zal niemand dit betwijfelen. Maar dat oorlog ook „dreigende” is, zou ik willen ontkennen. Nu geeft artikel 87 Sr. nog een tweede criterium voor „tijd van oorlog”. Deze wordt „mede geacht te bestaan zodra de dienstplichtigen buitengewoon in „werkelijke dienst worden ogeroepen en zolang zij buitengewoon in „werkelijke dienst worden gehouden”. Bij informatie te bevoegder plaatse, n.l. bij de Afd. Dienstplicht van het Departement van Oorlog, bleek mij, dat op het ogenblik geen dienstplichtigen meer buitengewoon in werkelijke dienst worden opgeroepen of gehouden. Mocht er nog zulk een dienstplichtige zijn, dan is dit een vergissing. Ook dit feit wijst er op, dat de regering misschien nog wel oorlogsgevaar aanwezig acht, doch de oorlog niet als „dreigende” beschouwt.

Welke enorme consequenties dit voor het militaire strafrecht, de Regtspleging Landmagt en ook het Wetboek van Militair Straftucht zal hebben, wanneer niet meer kan worden aangenomen dat „tijd van oorlog” aanwezig is, zal voor iedere kenner van dit ge- deelte van het recht duidelijk zijn.

Indien van „tijd van oorlog” niet meer gesproken kan worden, is daarmee tevens duidelijk dat „de huidige oorlog” d.w.z. de oorlog van 1939—1945 thans definitief is afgelopen, al is dan de „vrede” met Duitsland nog niet in een verdrag vastgelegd.

De praktische consequentie van deze opvatting en trouwens ook reeds van de bovenstaande sententie van het H.M.G. is, dat de Regtspleging Landmagt en ook het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht nodig herzien moeten worden. Immers een aantal wijzigingen door het Besluit E 53 aangebracht — bijv. de mogelijkheid van de schriftelijke wijziging der telastlegging — waren heel practisch en behoorden niet slechts gedurende „de huidige oorlog” in acht genomen te worden. Het H.M.G. heeft die wijziging van de telastlegging dit keer nog gered door haar op te vatten als een „opmerksaammaken op een strafverzwarende om- „standigheid” ingevolge artikel 167 Regtspleging Landmagt, doch dit is eigenlijk maar een „pis-aller” want dit opmerkzaam maken kan slechts geschieden „indien uit het onderzoek omstandig- „heden mochten zijn bekend geworden, die niet in het telastgelegde „waren vermeld.” Nu kan men toch bezwaarlijk volhouden dat het bestaan van „tijd van oorlog” uit het onderzoek bekend wordt. Die tijd bestaat of bestaat niet en dit behoort althans een feit te zijn van algemene bekendheid, al blijkt uit het bovenstaande wel, dat er aan deze algemene bekendheid — tenminste in 1953 — wel een en ander ontbreekt.

J. M. v. B.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Kantongerecht te Leeuwarden.

Kantonrechter: Mr A. W. Haan.

Vonnis van 29 October 1952.

Is de vloot- of veldprediker en de aalmoezenier militair?

Verkeersovertreding, begaan door een leger-aalmoezenier en vervolgd voor de Kantonrechter.

De Kantonrechter acht zich niet bevoegd omdat de aalmoezenier „hoewel geen militair zijnde”, het legeronderdeel, waaraan hij is toegevoegd, vergezelt. (Art. 5 a Org. Besl. Rechtpl. t. V.).

De Procureur-Generaal bij de Hoge Raad laat de vraag, of de aalmoezenier al dan niet militair is, onbeantwoord. Verhouding tussen artikel 5 Organisatiebesluit en artt. 76 en 77 Inv. Mil. S. & T.R.

Cassatieberoep verworpen (zie het arrest achter het vonnis).

(W.M.S.R. art. 60, 61, Inv. M.S.T.R. art. 77, Org. Besl.
Rechtpl. t. V. art. 5).

WIJ, KANTONRECHTER TE LEEUWARDEN,

In de zaak van de Ambtenaar van het Openbaar Ministerie.
ambtshalve eiser, tegen A. te Leeuwarden, verdachte, niet in persoon
verschenen,

Gezien de behoorlijk betekende dagvaarding;

Gelet op: . . . enz.;

Gelet op het requisitoir van de Ambtenaar van het Openbaar
Ministerie;

[inhoudende:

De vraag doet zich voor, of de burgerlijke dan wel de mili-
taire rechter in dezen bevoegd is.

Met A. F. STEFFEN (M.R.T. XXXII, p. 31) ben ik van
oordeel dat de aalmoezenier geen militair is in de zin der wet
(Artt. 76, 114 I.M.S.T., 60-63 W.M.S.). Twijfel omtrent deze
opvatting bij: Redactie M.R.T. in onderschrift bij STEFFEN's
opstel en W.H.V. in M.R.T. XLI, p. 515-516.

Hij behoort wel tot de legertrouwen in de zin van Art. 77 (2°)
I.M.S.T. (Dit artikel spreekt van „ene” krijgsmacht, niet van
„de” krijgsmacht). Zijn echter de Legerluchtmacht, althans de
te Leeuwarden geleverde onderdelen, „op voet van oorlog ge-
„bracht”?

Jurisprudentie: Krijgsraad te Velde Oost 23 Mei 1947.
M.R.T. XLI, p. 64: het op voet van oorlog gebracht zijn moet
naar de feitelijke omstandigheden worden beoordeeld; in casu
is dit niet het geval. Hiertegenover hetzelfde College 22 Januari
1948, M.R.T. XLI, p. 651 m.o.S.: wel op voet van oorlog ge-
bracht. Met de annotator ben ik van mening, dat de in laatst-
genoemd vonnis gebezigde interpretatie op grond van Art. 74
W.M.S. onjuist is. De feitelijke omstandigheden zullen als
criterium moeten dienen. In de huidige toestand van gewapende
vrede valt de grens moeilijk te trekken, doch n.m.m. is de Leger-
luchtmacht hier te lande — in tegenstelling tot het Nederlands
Detachement Verenigde Naties in Korea — niet op voet van
oorlog gebracht.

Desniettemin meen ik, dat deze zaak ter competentie van de
militaire rechter staat. Immers fungeren thans Krijgsraden te
Velde ingevolge het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde
1944 (KB. 23 Augustus 1944, E-67), waarvan artikel 5, aanhef
en sub a luidt:

„De krachtens dit besluit ingestelde krijgsraden te velde
„oordelen (a) over de strafbare feiten, begaan door personen.
„die behoren tot onderdelen, welke onder de bevelen staan van
„de commanderende generaal, die de krijgsraad heeft benoemd.
„dan wel deze onderdelen vergezellen of volgen”.

Prima facie valt de aalmoezenier hieronder, zijnde een persoon, die zodanig onderdeel vergezelt.

Litteratuur: H. VAN DER POEL, M.R.T. XLI, p. 168, met onderschrift W.H.V.

Art. 5 (a) derogert, v.z.v. de rechtsmacht van deze Krijgsraden te Velde betreft, aan de regeling van Artt. 77-79 I.M.S.T. Het Besluit regelt immers uitvoerig de competentie dezer Krijgsraden. Men zie de Artt. 5 (a), 5 (b), 8 (1), 8 (2), 9. Art. 5 (b) verleent rechtsmacht in verband met de locus delicti, Art. 5 (a) in verband met het domicilium militare. Vergelijk ook Art. 5 (a) met Art. 77 (2°) I.M.S.T.: de competentie is uitgebreid tot allen, die de krijgsmacht vergezellen enz., ook zonder toestemming van de militaire overheid. Ook hieruit blijkt, dat eerstgenoemd artikel aan laatstgenoemde bepaling derogert. En het vereiste van „op voet van oorlog gebracht” kent het niet.

Overwegende, dat de verdachte is een person, die ten tijde van het plegen van het hem telastegelegde feit een onderdeel (hetwelk onder de bevelen stond van een commanderende generaal, die een Krijgsraad te Velde had benoemd) vergezeld;

Gelet op de Artt. 348, 349 Wetboek van Strafvordering, 5 (a) Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944, heb ik de eer te requireren, dat de Kantonrechter te Leeuwarden zich bij schriftelijk te wijzen vonnis onbevoegd verklare tot kennisneming van het telastegelegde feit. — *Red.*].

Overwegende, dat aan verdachte is tenlastegelegd:

„dat hij op of omstreeks 21 Augustus 1952, te ongeveer 10.30 uur, in de gemeente Harlingen, te Harlingen, als bestuurder van een „vierwielig motorrijtuig (lux-auto) daarmede heeft gereden over „de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de „Noorderhaven, en toen geen gevolg heeft gegeven aan een vanwege „het daartoe bevoegde gezag in het belang van de vrijheid van het „verkeer of de veiligheid op de weg, op de wijze, als op grond van „artikel 7 van het Wegenverkeersreglement in de bij dat Reglement „behorende Bijlage omschreven, gegeven aanwijzing, immers is hij „een verkeerszuil overeenkomstig model 72 van gemelde Bijlage ter „linkerzijde voorbijgereden”;

Overwegende, dat de dagvaarding rechtsgeldig is;

Overwegende, dat verdachte niet ter terechtzitting is verschenen en Wij tegen hem verstek hebben verleend;

Overwegende, dat Wij dienen na te gaan, in hoeverre Wij bevoegd zijn van het telastegelegde feit kennis te nemen;

Overwegende, dat blijkens het ambtsedig proces-verbaal van verhoor van Johannes Albertus Schoolderman, Brigadier van Gemeentepolitie te Leeuwarden, tevens onbezoldigd rijksveldwachter voormeld, de verdachte heeft verklaard:

„Ik ben als Majoor-Aalmoezenier werkzaam te Leeuwarden en „vertoef thans op de Militaire Vliegbasis te Leeuwarden”;

en dat in de ten processe overgelegde schriftelijke ambtelijke verklaring van de Commandant van de Vliegbasis Leeuwarden d.d. 2 October 1952 wordt vermeld:

„dat op 21 Augustus 1952 bij de Vliegbasis Leeuwarden in onderhoud was gesteld — te weten sinds 15 November 1950 — de „reserve-aalmoezenier, gelijk gesteld met de rang van Majoor, A., „legernummer”;

Overwegende, dat het immers van algemene bekendheid is, dat veldpredikers en legeraalmoezeniers zijn toegevoegd aan de legeronderdelen ten einde op te treden als geestelijke verzorgers en in het algemeen in het leger dezelfde belangrijke en heilzame taak verrichten, welke de predikanten en priesters ook in de burgermaatschappij vervullen;

Overwegende bovendien, dat het eveneens van algemene bekendheid is, dat een en ander een volledige dagtaak pleegt op te leveren, dat deze geestelijke verzorgers de facto in het legerverband zijn opgenomen, bij het leger in voeding en ligging zijn (blijkens genoemde ambtelijke verklaring ook een legernummer hebben) en het leger in alle opzichten plegen te vergezellen, ja zelfs bij luchtlandingen met de troep mee naar beneden springen;

Overwegende derhalve dat de aalmoezenier, hoewel geen militair in de zin van de militaire strafwetgeving *), het legeronderdeel, waaraan hij is toegevoegd, als geestelijk herder, vergezelt;

Overwegende, dat uit het bovenoverwogene vaststaat, dat de verdachte ten tijde van het plegen van het hem telastegelegde feit de te Leeuwarden gelegerde onderdelen van de Luchtmacht vergezelde;

Overwegende, dat de Commandant van de Vliegbasis te Leeuwarden in bovenvermelde schriftelijke ambtelijke verklaring heeft verklaard:

„dat op 21 Augustus 1952 de te Leeuwarden gelegerde onderdelen van de Luchtmacht stonden onder de bevelen van de Chef „van de Luchtmachtstaf, benoemd tot Commanderende Generaal „in de zin van artikel 243 van de Rechtspleging bij de Landmacht „en van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944”;

Overwegende, dat bij Koninklijk Besluit van 7 Juli 1952 S. 330, de Chef van de Luchtmachtstaf is aangewezen als Commandierend Generaal in de zin onder meer van Art. 2 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944;

dat voorts blijkens de ten processe overgelegde schriftelijke ambtelijke verklaring van de Directeur van de Militair Juridische Dienst d.d. 8 October 1952 de Chef van de Luchtmachtstaf in zijn hoedanigheid van Commandierend Generaal bij beschikking van 18 Juli 1952 een Krijgsraad te Velde heeft benoemd;

Overwegende, dat derhalve de verdachte ten tijde van het plegen van het hem telastegelegde feit een persoon was, die vergezelde een

*) De Procureur-Generaal bij de Hoge Raad, en waarschijnlijk ook de Hoge Raad (implicite), laat deze vraag open! — *Red.*

onderdeel, hetwelk onder de bevelen stond van een Commandierend Generaal, die een Krijgsraad te Velde had benoemd, en dus Art. 5 aanhef en sub a, van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 van toepassing is, en in dezen de door de Chef van de Luchtmachtstaf, Commandierend Generaal, benoemde Krijgsraad te Velde bevoegd is; [volgt: onbevoegdverklaring — *Red.*].

Hoge Raad der Nederlanden.

Arrest van 10 Maart 1953.

President: Mr Fick; *Raden:* Mrs Feber, Vrij, Van Berckel, Westeroen van Meeteren.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

DE HOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Op de beroepen van: 1° den Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het Kantongerecht te Leeuwarden; 2° A., majoor-aalmoezenier, wonende te Leeuwarden, requiranten van cassatie tegen een schriftelijk vonnis van den Kantonrechter te Leeuwarden van den 29sten October 1952, waarbij deze rechtdoende bij verstek zich onbevoegd heeft verklaard tot kennisneming van het aan den requirant sub 2° telastegelegde feit,

Gehoord het verslag van den Raadsheer Westeroen van Meeteren;

Gelet op het middel van cassatie door den requirant sub 1° voorgesteld bij schriftuur, en luidende:

„Schending, althans verkeerde toepassing van: artt. 1, 348, 349 „Wetboek van Strafvordering; 5 aanhef en sub a, Organisatiebesluit „Rechtspleging te Velde 1944; 77 aanhef en sub 2° Invoeringswet „Militair Straf- en Tuchtrect”,

doordien de Kantonrechter ten onrechte artikel 5, aanhef en sub a, van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 deed praevaleren boven de algemene regel betreffende de rechtsmacht van de militaire rechter, vervat in artikel 77, aanhef en sub 2° der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrect en doordien de Kantonrechter, in verband daarmee, naliet om te beslissen, of de krijgsmacht, welke de verdachte als aalmoezenier vergezelde, al dan niet op voet van oorlog was gebracht;

Gehoord den Advocaat-Generaal Jhr. Van Asch van Wijck namens den Procureur-Generaal in zijn conclusie

[inhoudende:

Een bestuurder van een auto pleegde een verkeersovertreding. Hij gaf op te zijn Majoor-Aalmoezenier, werkzaam te X en vertoevende op de Militaire Vliegbasis te X, Barak No., Kamer no. Vervolgd voor de Kantonrechter, verklaarde deze zich onbevoegd om van het te laste gelegde feit kennis te nemen onder de volgende overwegingen: [zie vonnis van blz. 190 regel 1 v.b. af tot en met het slot. — *Red.*].

Bij tijdig ingediend schriftuur van de Ambtenaar van het Openbaar Ministerie stelt deze schending, althans verkeerde toepassing van:

Artt. 1, 348, 349 Wetboek van Strafvordering,

Art. 5 aanhef en sub *a*, Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944,

Art. 77 aanhef en sub 2° Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht,

doordien de Kantonrechter ten onrechte Art. 5, aanhef en sub *a* van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 deed praevaleren boven de algemene regel betreffende de rechtsmacht van de militaire rechter, vervat in Art 77, aanhef en sub 2° der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht (Cf. implicite het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 23 Mei 1947, M.R.T. XLI, p. 64 en de opmerking van W. H. V.(ERMEER) in M.R.T. XLI, p. 169-170),

en doordien de Kantonrechter, in verband daarmee, naliet om te beslissen, of de krijgsmacht, welke de verdachte als aalmoezenier vergezelde, al dan niet op voet van oorlog was gebracht.

Naast de in dat schriftuur vermelde jurisprudentie en literatuur had requirant, requisitoir nemende ter terechtzitting van het Kantongerecht, gewezen op de publicatie van Mr A. F. STEFFEN met onderschrift van de redactie R(OLLIN) C(OU-QUERQUE) in M.R.T. XXXII (1936-1937) p. 31 e.v. betreffende de al of niet militaire status van aalmoezeniers en veldpredikers, op twee antwoorden van W. H. V. in de vragenbus M.R.T. XLI p. 168 en 516, op een uitspraak van de Krijgsraad te Velde d.d. 22 Januari 1948 m.o. S. M.R.T. XLI (1948), p. 651 betreffende een vast werkmans in dienst van het Artillerie Schietkamp en Legerplaats Oldebroek, met een onderschrift van de redactie vermeldende de vernietiging van dat vonnis bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 11 Mei 1948, welk Hof de militaire rechter onbevoegd verklaarde „waar in „deze de bepalingen betreffende de rechtsmacht van de militaire rechter, voorkomende in artikel 77 van de Invoeringswet „Militair Straf- en Tuchtrecht van 5 Juli 1921 Stbl. no. 841 „onder 2e en artikel 5 van het Organisatiebesluit Rechtspleging „te Velde 1944 niet van toepassing zijn en er ook overigens „geen bepalingen voorkomen op grond waarvan beklaagde „onder de rechtsmacht van de militaire rechter zou kunnen „vallen”.

Of aalmoezeniers en veldpredikers militairen zijn is reeds lang, gezien hun dualistische positie, een open vraag; de verschillende argumenten pro en contra zijn te vinden in vermelde literatuur. De schrijvers merken op dat het uiteindelijk de rechter zal zijn, die dit zal hebben uit te maken tenzij natuurlijk een wettelijk voorschrift zelf de oplossing brengt. Intussen zal

die vraag, hoe belangrijk haar beantwoording ook moge zijn, in de onderhavige zaak haar beantwoording niet vinden *). Immers het gaat hier slechts om de vraag of de burgerlijke rechter dan wel de militaire rechter bevoegd is en de bevoegdheid van deze laatste wordt niet alleen bepaald door de omstandigheid of verdachte militair is.

De absolute competentie van de militaire rechter wordt geregeld in artikelen 76–81 van de Invoeringswet Militair Strafen Tucht recht en in artikel 5 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (stbl. E. 67, Besluit van 4 September 1944, gewijzigd bij Besluit 31 Mei 1945 Stbl. F. 83). Welk is nu de betekenis van dat artike 5 in verband met artikel 76 e.v. van de Invoeringswet? De opvatting is verdedigd dat gemeld artikel 5 niet zou regelen de absolute competentie doch slechts de relatieve. Ik kan het niet zo zien en ik meen dat artikel 5 mede de absolute competentie regelt en wel in dien zin dat het een uitbreiding geeft aan de van kracht blijvende regeling dier competentie in de Invoeringswet en daaraan die uitbreiding kón geven daar het Organisatiebesluit is een zogenaamd Wetsbesluit. Immers artikelen 76 en 77 bepalen (76) „De militaire „rechter neemt kennis van de strafbare feiten begaan door „militairen, behoudens de uitzonderingen bij de wet gemaakt” en (77) „De militaire rechter neemt verder kennis:

„1° van de bepaalde strafbare feiten begaan door hen die ten aanzien van zodanige feiten bij de wet met militairen zijn „gelijkgesteld;

„2° van de strafbare feiten begaan door hen die bij eene op „voet van oorlog gebrachte krijgsmacht in dienstbetrekking „zijn of haar met toestemming van de militaire overheid ver„gezellen of volgen”, terwijl gemeld atikel 5 luidt: „De krach„tens dit besuit ingestelde krijgsraden te velde oordeelen:

„a. over de strafbare feiten, begaan door personen, die be„hooren tot onderdeelen, welke onder de bevelen staan van den „commandeerenden generaal, die den krijgsraad heeft benoemd, „dan wel deze onderdeelen vergezellen of volgen;

b. over de strafbare feiten, waarvan de kennisneming inge„volge de artikelen 76–78 der Invoeringswet militair straf- en „tucht recht aan den militairen rechter behoort, begaan in het „rechtsgebied van den commandeerenden generaal, die den „krijgsraad heeft benoemd”, waarbij het opvalt dat de omschrijving van de rubriek der aan de militaire rechtsmacht onderworpenen in artikel 5 ruimer is omschreven dan in artikel 77 sub 2°, in welke laatste bepaling o.m. werd geëist een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht, terwijl deze eis in artikel 5 niet wordt gesteld. Ik meen dat het Hoog Militair Gerechtshof in zijn voormelde sententie het eveneens zo ziet, waar

*) Zie onze noot bij het vonnis a quo. — Red.

het artikel 77 Invoeringswet noemt naast artikel 5 Organisatiebesluit.

Voor de beslissing of verdachte valt onder de rechtsmacht van de militaire rechter is het dus nodig na te gaan of hij valt onder hen die gemelde artikelen 76-77 (zijnde art 78 in casu niet van toepassing) en gemeld artikel 5 sub a noemen. Blijkens hetgeen het vonnis vaststelt behoort verdachte in ieder geval tot hen die vergezelden een onderdeel, hetwelk onder de bevelen stond van een Commanderende Generaal, die een Krijgsraad te Velde had benoemd en dus reeds uit dien hoofde valt onder de rechtsmacht van de militaire rechter, zodat een onderzoek en beslissing of hij militair was en dus wellicht ook uit andere hoofde onder de militaire rechtsmacht viel in deze achterwege kan blijven en de beslissing van de rechter houdende zijn onbevoegdheid terecht gegeven moet worden beschouwd.

Het middel ongegrond achtend, heb ik de eer te concluderen tot verwerping van het beroep van het Openbaar Ministerie.

Wat het beroep in cassatie van verdachte betreft, tegen het tegen hem bij verstek gewezen vonnis, waarbij de Kantonrechter zich onbevoegd verklaarde stond aan verdachte het rechtsmiddel van verzet open, zodat hij in zijn beroep in cassatie niet ontvankelijk zal moeten worden verklaard. — *Red.*].

Overwegende dat bij inleidende dagvaarding aan requirant sub 2° is telastegelegd: . . . [zie vonnis. — *Red.*];

dat de Kantonrechter zich bij het bestreden vonnis onbevoegd heeft verklaard tot kennisneming van het telastegelegde feit, daarbij overwegende: . . . [zie vonnis van blz. 190 regel 1 v.b. tot en met het slot. — *Red.*];

Overwegende dat de requirant sub 2° in zijn beroep in cassatie niet-ontvankelijk moet worden verklaard, aangezien ingevolge artikel 399 van het Wetboek van Strafvordering in verband met artikel 44 der Wet op de Rechterlijke Organisatie hem het rechtsmiddel van verzet tegen het thans bestreden vonnis openstond, zodat ingevolge artikel 96 eerste lid van laatstgenoemde wet voorziening in cassatie tegen die, bij verstek gewezen, uitspraak door dezen requirant niet kon worden ingesteld;

Overwegende ten aanzien van het middel van den requirant sub 1°:

dat de vraag of het aan den requirant sub 2° telastegelegde behoort tot de kennisneming van den militairen rechter, niet uitsluitend behoort te worden getoetst aan de bepalingen omtrent de rechtsmacht van dien rechter, voorkomende in titel VIII der Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht (wet van 5 Juli 1921 Stbl. no. 841) doch mede aan de voorschriften, vervat in het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde Stbl. E no. 67;

dat artikel 5 van dat Besluit — voor zover te dezen van belang — bepaalt dat de krachtens hetzelfde ingestelde krijgswaarden te velde oordelen over de strafbare feiten, begaan door personen, die behoren

tot onderdelen, welke onder de bevelen staan van den commandierenden generaal, die den krijgswaad heeft benoemd, dan wel deze onderdelen vergezellen of volgen;

dat de Kantonrechter op grond van de in het bestreden vonnis vervatte, hierboven vermelde, overwegingen heeft kunnen beslissen dat de requirant sub 2° behoorde tot de personen, die onderdelen als voren bedoeld vergezellen of volgen en mitsdien terecht zich onbevoegd heeft verklaard om van het aan dien requirant telastgelegde kennis te nemen, zonder dat die rechter zijn uitspraak behoefde te doen steunen op een beslissing als waarop aan het slot van het middel wordt gedoeld;

dat het middel derhalve vruchteloos is voorgesteld;

Verklaart den requirant sub 2° niet ontvankelijk in zijn beroep;

Verwerpt het beroep van den requirant sub 1°.

NASCHRIFT.

In het jaar 1950 kwam bij een cursus militair strafrecht aan de Leidse Universiteit ter sprake of de geestelijke verzorger militair is of niet. Een der cursisten, toen nog jur. cand., thans Mr J. M. M. MAAS, Res. 1e luit. M.L. schreef naar aanleiding van de discussie, die op deze cursus over dit onderwerp ontstond, een scriptie. Zijn conclusie was — en ik kan mij daarmee zeer goed verenigen: „De geestelijke verzorger is militair, op dezelfde wijze als de officier van gezondheid militair is.” Hij verwees in dit verband naar mijn onderschrift onder de zaak-Bos, MR.T. XXX, blz. 477 en W. v. h. R. 12840 (H.M.G. Ned. Indië 25 Juli 1934). Ik betoogde in deze annotatie: „Het Hof is terecht van twee stellingen uitgegaan:

„1°. dat de off. v. gez. de positie van officier bekleedt en de krijgstuicht moet handhaven, maar

„2°. dat zijn „voornaamste taak” is zijn beroep van arts uit te oefenen onder militairen.

„Daaruit volgt, dat de officier van gezondheid in noodgevallen „altijd in de eerste plaats zijn taak als arts moet blijven uitoefenen „en niet — zoals het H.M.G. meende — dat hij vóór alles de krijgstuicht moet handhaven. De taak is altijd essentiëler dan de positie, „die slechts de vorm is, terwijl de taak het eigenlijke doel is van „iemand's bestaan, de inhoud van zijn positie uitmaakt.”

Zeer terecht m.i. trok Mr MAAS een parallel tussen de positie van de off. v. gez. en de geestelijke verzorger. Beide zijn in de eerste plaats mannen des vredes. De arts wil het aardse heil en leven bevorderen, de geestelijke verzorger het heil en het leven des geestes. Hun taak is derhalve een algemene, die uitgaat boven het onderscheid burger-militair. Maar beiden verrichten zij deze taak, die derhalve het essentiële van hun positie uitmaakt, in de vorm van militair en in zover zijn zij militair. Zij moeten de bescherming genieten, die de militaire positie hun verschaft en zij hebben de

verplichtingen van de militair t.a.v. de krijgstucht en de strafwet, voorzover die verplichtingen niet in strijd komen met hun taak, die hun eerste plicht is.

Na het bovenstaande behoeft het geen betoog, dat ik het betreur, dat de kantonrechter te Leeuwarden niet heeft kunnen beslissen, dat de aalmoezenier militair was en slechts heeft uitgemaakt, dat de aalmoezenier „hoewel geen militair, het legeronderdeel, waar „aan hij is toegevoegd, als geestelijk herder vergezelt” en dat op die grond de militaire rechter bevoegd was. Evenzeer betreur ik het dat de H.R. en de adv.-gen. (thans procureur-generaal) van Asch van Wijck de consequentie niet hebben durven trekken dat de geestelijke verzorger militair is.

J. M. v. B.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Uitspraak van 21 Juli 1952.

*Voorzitter: Mr S. Wierda; Leden: Mrs. J. J. Boasson en J. H. Scholten; Militaire leden: D. A. van Hilten en J. M. A. Goede-
waagen.*

Ontslag, verleend aan een reserve-wachtmeester der Huzaren, omdat slechts door het verlenen van ontslag het belang van de dienst is te behartigen.

Betrokkene was bestemd voor instructeur doch legde niet met goed gevolg het examen van het Vrijwilligers Opleidingscentrum af. Indien betrokkene zijn verbintenis van 6 jaren zou uitdienen, zou hij na afloop daarvan aanspraak hebben op een uitkering van f 3750. Voor overgang in beroepsdienst werd betrokkene niet geacht in aanmerking te komen. Daarom wordt tussentijds ontslag verleend.

MIL. AMBTENARENGERECHT: Het aangevallen besluit is genomen met toepassing van art. 22 (1) e van het Regl. Mil. Ambt. K.L. Beroep ongegrond verklaard.

CENTRALE RAAD VAN BEROEP: De Raad is niet tot het oordeel kunnen komen dat het onderhavige ontslag in strijd zou zijn met de bepaling van artikel 22 (1) e, doch ook dat de Minister kennelijk een verkeerd gebruik heeft gemaakt van zijn bevoegdheid. De Raad is niet bevoegd na te gaan of betrokkene door het verleende ontslag op onbillijke wijze is bejegend. De Raad is echter wel verplicht het bestreden besluit ambtshalve te toetsen aan andere algemeen verbindende voorschriften. Daarbij is gebleken dat geschonden is artikel 23 R.M.A. K.L., voorschrijvende dat het ontslag niet eerder mag ingaan dan 3 maanden na de aanzegging. Het ontslag is aangezegd op 2 Januari 1952, in te gaan op 1 April 1952, zodat het besluit nietig is (aangezien de Raad niet bevoegd is het bestreden

besluit te wijzigen). De Raad overweegt nog, dat hij het wenselijk oordeelt dat het ontslag nader in overweging worde genomen en dat daarbij tevens worde overwogen (o.a.) dat betrokkene niet de gelegenheid is geboden het slechts éénmaal afgelegde examen binnen redelijke termijn nog eens af te leggen.

(A.W. art. 58; R.M.A.K.L. artt. 22 en 23).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHT SPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN.

inzake M. F. Brok, klager, in persoon verschenen, tegen de Minister van Oorlog, verweerder (gemachtigde: A. Dalen Gilhuys, hoofdcommies bij het Ministerie van Oorlog),

WAT DE FEITEN BETREFT:

post alia:

Overwegende dat verweerder de navolgende contra-memorïe heeft ingediend:

„Klager heeft zich met ingang van 1 Augustus 1950, ingevolge „het Koninklijk besluit van 19 Mei 1949, no. 19, als vrijwilliger bij „het reserve-personeel voor een tijdvak van 6 jaren verbonden. Aan- „gezien hij reeds eerder als oorlogsvrijwilliger de rang van wacht- „meester, zij het ook tijdelijk, bekleedde, is hij, teneinde hem in zijn „inkomsten niet te laten achteruitgaan, overeenkomstig het bepaalde „bij het tweede lid van artikel 6 van genoemd Koninklijk besluit „met ingang van laatstgenoemde datum in de rang van wachtmeester „bij het reserve-personeel aangenomen.

„Vermeld Koninklijk besluit had de strekking om te kunnen be- „schikken over de benodigde instructeurs in de rang van sergeant „en wachtmeester. Betrokkenen (onder wie klager) konden eerst „instructeur van jonge dienstplichtigen worden na een grondige en „met goed resultaat gevolgde opleiding in het Vrijwilligers Oplei- „dingscentrum en daarna bij een Wapenschool. Hij, die de bedoelde „opleiding voor sergeant of wachtmeester (instructeur) niet met „succes heeft kunnen volgen en niet voor het desbetreffende examen „was geslaagd, kon derhalve niet als instructeur optreden en was „als reservist in werkelijke dienst, ook als korporaal, voor het leger „waardeloos. Dit was met klager ook het geval. Bovendien zijn voor „reserve-korporaals geen organieke plaatsen beschikbaar, zodat het „geen zin had hem tot korporaal terug te stellen. Slechts door het „verlenen van ontslag was het belang van de dienst te behartigen. „Indien klager in werkelijke dienst zou worden gehandhaafd, zou- „den de kosten voor het Rijk veel te hoog worden, omdat hij na „afloop van de verbintenis van 6 jaren op grond van artikel 9 van „genoemd Koninklijk besluit aanspraak zou hebben op een uitkering „ten bedrage van *f* 3750, terwijl het leger van zijn diensten als „instructeur geen gebruik heeft kunnen maken. (Het is uitgesloten, „dat hij ooit beroepsmilitair zou kunnen worden).

„Na ontvangst van de brief van de waarnemend Commandant

„van het Regiment huzaren van Boreel dd. 3 November 1951, no. „Conf. 35 met het daarbij behorende proces-verbaal en de cijferlijst „heb ik — nu mij gebleken was, dat klager niet aan de gestelde „eisen voldeed — aan de Inspecteur der Cavalerie bij beschikking „van 30 Noember 1951, DG La L 310 gewijzigd bij beschikking van „22 December 1951 DG La D 334) gevraagd een voorstel voor ont- „slag van betrokkene bij mij in te dienen. Vermits de opleiding „plus minus 15 maanden duurde en het proefjaar inmiddels was „verstreken gaf ik voornoemde Inspecteur te kennen, dat het ontslag „op grond van het bepaalde in artikel 22, 1e lid, sub e, van het „Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke land- „macht zal geschieden. Dit voorstel voor ontslag werd gedaan in de „brief van genoemde Commandant dd. 27 December 1951, no. „DG. 146, welke mij met de brief van de Inspecteur der Cavalerie „dd. 2 Januari 1952, no. 6068 DG. 51 bereikte. Als gevolg hiervan „heb ik bij beschikking van 5 Februari 1952 DG La T 37 met in- „gang van 1 April 1952 een eervol ontslag uit de dienst bij het „reserve-personeel der landmacht verleend, zulks met toepassing van „artikel 22, 1e lid e, juncto artikel 24, eerste lid van het Reglement „voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht zijnde „slechts door het verlenen van ontslag het belang van de dienst te „behartigen. De desbetreffende ontslagbrief, waarin de artikelen „van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke „landmacht zijn vermeld is aan de betrokkene uitgereikt.

„Gelet op het vorenstaande ben ik van mening, dat de door klager „ingediende klacht ongegrond is.

„Vermits ik bovendien niet in strijd met de desbetreffende be- „palingen heb gehandeld, moge ik U verzoeken deze klacht onge- „grond te verklaren.”;

IN RECHTE:

Overwegende dat verweerder, na klager op 2 Januari 1952 het ontslag te hebben doen aanzeggen, onder dagtekening van 5 Februari 1952 het navolgende besluit heeft genomen:

„De Minister van Oorlog,
„Verleent — bij deze — onverminderd de verplichtingen, welke „ingevolge de Dienstplichtwet nog op belanghebbende rusten, met „ingang van 1 April 1952 een eervol ontslag uit de dienst bij het „reserve-personeel der landmacht aan de reserve-wachtmeester Ma- „chiel Frederikus Brok, geboren 16 Maart 1925, van het Regiment „Huzaren van Boreel, zulks met toepassing van artikel 22, eerste „lid e, juncto artikel 24, eerste lid van het Reglement voor de „militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, zijnde slechts „door het verlenen van ontslag het belang van de dienst te be- „hartigen.”;

Overwegende dat klager tegen vorenbedoelde ontslagaanzegging in beroep komende, uiteraard geacht moet worden tegen het ontslag en derhalve tegen het ontslagbesluit beroep te hebben ingesteld;

Overwegende dat tegen het aangevallen besluit beroep kan wor-

den ingesteld terzake van strijd met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften en terzake, dat verweerder bij het nemen daarvan van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat het besluit is genomen met toepassing van artikel 22, lid 1, aan hem en sub e van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, luidende:

„De militair, in het eerste lid van artikel 19 bedoeld, kan door „Onze Minister als zodanig worden ontslagen;

„e. in gevallen, in de artikelen 19 en 21 niet genoemd, wanneer „naar het oordeel van Onze Minister, slechts door ontslag het belang „van de dienst of dat van de militair te behartigen is.”;

Overwegende dat klager niet heeft aangevoerd, dat het aangevallen besluit zou strijden met dit of enig ander toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, terwijl aan het Gerecht daarvan ook niet is gebleken;

Overwegende dat klagers bezwaren in hoofdzaak inhouden, dat hij door het ontslag in moeilijke omstandigheden is geraakt, doch dat dit blijkens artikel 58, 1e lid der Ambtenarenwet 1929 geen nietigheidsgrond oplevert, terwijl klager evenmin het besluit vermog aan te tasten door de ter openbare terechtzitting gedane mededeling, dat hij ten tijde van de voorbereiding voor het examen met moeilijkheden te kampen had en dat hij meent, dat in verband met deze moeilijkheden een hernieuwde gelegenheid om het examen te doen voor hem had behoren te zijn opengesteld;

Overwegende dat klager niet heeft betoogd, en het Gerecht niet is gebleken, dat verweerder bij het nemen van het aangevallen besluit van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt, dan tot de doeleinden waartoe die bevoegdheid is gegeven;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 11 November 1952.

Voorzitter: Mr J. H. Kuiper; *Leden:* Mrs. W. H. van Basten Batenburg en A. Blom.

Raadman: Jhr Mr C. H. Beelaerts van Blokland, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie de hiervóór opgenomen uitspraak).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP:

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:enz.
(Red.).

IN RECHTE:

post alia:

Overwegende dat namens eiser is betoogd, dat het wel doordacht,

met aanmerkelijke waarborgen voor de betrokkene omringd systeem, krachtens hetwelk gedaagde in sprekende, in de artikelen 19, 21 en 22 van het ambtenarenreglement nauwkeurig geformuleerde, gevallen tot ontslag kan overgaan, illusoir, zelfs zinloos zou zijn, indien onder e van het eerste lid van laatstgenoemd artikel aan gedaagde de bevoegdheid zou worden gegeven om een militair zonder meer tussentijds te ontslaan door b.v., gelijk in casu, te stellen, dat hij niet geschikt wordt geacht voor een bepaalde functie en hij te duur is voor een andere functie;

Overwegende dienaangaande, dat de Raad erkent, dat door de discretionnaire ontslagbevoegdheid van artikel 22, eerste lid, onder e, van het ambtenarenreglement de rechtspositie van de militair tamelijk wankel is, doch de Raad — gelijk reeds overwogen — niet tot het oordeel is kunnen komen, dat het onderhavige ontslag in strijd zou zijn met die bepaling of zou zijn verleend met een kennelijk verkeerd gebruik van die bevoegdheid; waarbij nog opmerking verdient, dat de Raad geen bescheiden bekend zijn, waaruit blijkt met welk oogmerk hierbedoelde bepaling in het ambtenarenreglement is opgenomen, en dat gedaagde's gemachtigde ter terechtzitting uitdrukkelijk heeft verklaard, dat die bepaling juist is opgenomen met het oog op gevallen als het onderhavige;

Overwegende voorts, dat de Raad niet bevoegd is het bestreden besluit te toetsen door na te gaan, of eiser door het hem verleende ontslag op onbillijke wijze is bejegend;

Overwegende dat het vorenstaande de Raad ertoe zou moeten leiden het beroep, overeenkomstig de aangevallen uitspraak, ongegrond te achten, ware het niet, dat de Raad ambtshalve verplicht is het bestreden besluit mede te toetsen aan andere toepasselijke algemeene verbindende voorschriften: waarbij is gebleken, dat het besluit is genomen in strijd met het tweede lid van artikel 23 van het ambtenarenreglement, voorschrijvende, dat o.a. een ontslag als het onderhavige niet eerder ingaat dan drie maanden na de datum van aanzegging van het ontslag, tenzij de belanghebbende zelf verzoekt zijn ontslag op een vroegere datum te doen ingaan;

Overwegende immers, dat van een verzoek als evenvermeld te dezen geen sprake is en dat het ontslag is verleend met ingang van 1 April 1952, maar aan eiser is aangezegd op 2 Januari 1952, zodat de termijn van drie maanden, in laatstvermelde bepaling genoemd, niet in acht is genomen;

Overwegende dat de Raad (die niet bevoegd is een bestreden besluit te wijzigen) daarom verplicht is het bestreden besluit wegens strijd met die bepaling nietig te verklaren;

Overwegende dat de Raad in het onderhavige geval meent geen gebruik te moeten maken van zijn bevoegdheid de nietigheid, om redenen van algemeen belang, voor gedekt te verklaren, te minder, daar de Raad het wenselijk oordeelt, dat gedaagde het ontslag van eiser nader in overweging neemt en hierbij met name ook mede laat wegen, dat eiser reeds sedert 12 Juli 1945 in militaire dienst was,

aanvankelijk als oorlogsvrijwilliger, met ingang van 1 Augustus 1950 is toegelaten tot een verbintenis bij het reserve-personeel der landmacht voor de tijd van zes jaren, en hem niet de gelegenheid is geboden het door hem slechts éénmaal afgelegde examen, waarvoor hij niet is geslaagd — hetwelk de aanleiding tot het bestreden ontslagbesluit is geweest —, binnen een redelijke termijn nog eens af te leggen;

Overwegende dat uit het eerder overwogene voortvloeit, dat de volgende beslissing moet worden genomen:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN.

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart gedaagde's bestreden besluit van 5 Februari 1952 nietig.

NASCHRIFT.

Bij deze beslissing komt de betekenis van de engagementsakte om de hoek zien. De wachtmeester-klaar had zich bij engagementsakte bereid verklaard om den lande zes jaren als militair te zullen dienen. Deze bereidverklaring was door de militaire overheid aanvaard en aldus was een overeenkomst tot militaire dienstprestatie ontstaan, welke inhoud beide partijen bindt, in casu tot en met 31 Juli 1956. Is nu de militaire overheid bevoegd om in strijd met het aanvaarde dienstverband die overeenkomst te verbreken? Met andere woorden: staat er in de engagementsakte met welke bedoeling van zijn diensten gebruik gemaakt zou worden en dat, wanneer hij blijkt niet te kunnen voldoen aan de hem door zijn opleiding bij te brengen eisen, hij in een binnen de zes jaren verleend ongevraagd gegeven ontsag zal berusten?

Uit de overwegingen van de gevallen beslissingen blijkt niet dat aan deze zijde van de zaak aandacht geschonken is. Slechts is een beroep gedaan op wettelijke voorschriften, welke eenzijdig geven van ontslag toestaan. De vraag, welke mijnerzijds reeds meermalen gesteld is, heeft opnieuw reden tot bevestigende beantwoording ontvangen: is het niet meer dan tijd, dat engagementsakten worden afgeschaft, dat, zo nodig, de duur van te verwachten dienst in de desbetreffende wettelijke voorschriften wordt ondergebracht en dat ieder vrijwilliger een aanstelling ontrvangt als bewijs van zijn hoedanigheid van militair volgens de strafwet en van militair ambtenaar volgens de Militaire ambtenarenwet? Want noch in een strafproces tegen een vrijwilliger noch in een hem betreffend ambtenaarsgeschil wordt deze akte overgelegd. Er is wel eens aangedrongen op papierbesparing. Hier is een gelegenheid om door breken met oude sleur op papierverbruik en op nodeloos tijdverlies te besparen.

R. C.

Militair Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Uitspraak van 28 Mei 1951.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mrs. P. Meyes en J. H. Scholten;

Militaire leden: J. Varkevisser en F. O. van Kregten.

Raadsman: Mr H. G. Bosch advocaat te 's-Gravenhage.

Vordering van een weduwe van een officier van gezondheid, overleden in Japanse krijgsgevangenschap, van uitkeringen, welke worden toegekend aan nabestaanden van officieren door K.M.R., gesneuveld in dienst van het vaderland.

Geen weigering om terug te komen op een vroegere weigering.

Vast staat dat betrokkene sedert eind Februari 1942 tot zijn afvoering in Japanse krijgsgevangenschap werkelijke dienst heeft gedaan als O.v.G. bij het K.N.I.L.

Wel ontbrak aan het dienstdoen van betrokkene als reserve O.v.G. der K.M., voorafgaande aan die werkelijke dienst bij het K.N.I.L., een oproeping in de militaire dienst bij de Marine, maar die tekortkoming in de naleving van dat voorschrift in de buitengewone omstandigheden, onmiddellijk voorafgaand aan de capitulatie van Nederlands-Indië, doet niet af aan zijn dienstdoen als officier der K.M.R. Daaraan kan ook niet afdoen het voornemen om betrokkene te ontslaan bij de K.M.R. en te benoemen bij het K.N.I.L. Aangenomen wordt dat betrokkene gedetacheerd was bij het K.N.I.L., weshalve klaagsters aanspraken erkend worden.

(1 V.K.M. VI — H art. 11).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE.

RECHTSPREKEND IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN.

in de zaak van M. S. Suyling, weduwe van B. van Noort, klaagster, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door haar raadsman Mr H. G. Bosch, advocaat en procureur te 's-Gravenhage, tegen de Minister van Marine, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen Mr C. M. Batenburg, wnd. hoofd van de afdeling Juridische zaken bij het Ministerie van Marine, wonende te 's-Gravenhage,

Post alia:

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat verweerder bij brief van 20 December 1949 o.m. aan klaagster heeft bericht:

„De conclusie die uit het bovenstaande moet worden getrokken, is, dat Dr van Noort niet door de Koninklijke Marine bij het Koninklijk Nederlands Indisch Leger is gedetacheerd.

„Hij is, zij het dan ook met toestemming van de Koninklijke Marine, in dienst geroepen door en ten behoeve van het Koninklijk Nederlands Indisch Leger. Hij heeft aldaar dienst gedaan in het uniform van dit deel van de krijgsmacht en is als zodanig ook in krijgsgevangenschap geraakt.

„Hoewel ook mijnerzijds een diep medegevoel bestaat met het lot van mevrouw van Noort, is het mij op grond van het bovenstaande niet mogelijk mijn reeds eerder genomen beslissing te haren gunste te herzien.”;

Overwegende dat klaagster tegen voormeld besluit tijdig beroep heeft ingesteld en op de bij haar daartoe strekkend klaagschrift aangevoerde gronden heeft gevorderd het aangevochten besluit te vernietigen en te verstaan, dat het dienstverband van wijlen haar echtgenoot Bernardus van Noort, op het tijdstip van zijn overlijden, 8 Juli 1945, was, dat van officier van gezondheid der eerste klasse van de Koninklijke Marine Reserve in werkelijke dienst, welke vordering klaagsters raadsman ter openbare terechtzitting van 2 April 1951 aldus heeft aangevuld en verbeterd, dat mede de beslissing van verweerder van 19 April (lees: Mei) 1948 wordt vernietigd en dat de beslissing worde genomen conform die van 7 en 9 April 1948;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Hoofdintendant der Zeemacht bij brief van 7 April 1948 aan klaagster als volgt heeft bericht:

„Ik heb de eer, U mede te delen, dat t.n.v. wijlen Uw echtgenoot de Officier van Gezondheid I KMR B. van Noort, een tegoed aanwezig is ad f 36.542,87.

„Door mij kan echter alleen tot afdracht van de nalatenschap worden overgegaan, wanneer ik in het bezit ben van een acte van erfrecht, zoals genoemd in bijgaande bekendmaking.

„U gelieve mij derhalve de in de bekendmaking gevraagde bescheiden, zo spoedig mogelijk te doen toekomen, waarna na ontvangst dezerzijds het bedrag ad f 36.542.87 zal worden afgedragen aan de erfgenamen.”

Overwegende dat verweerder daarop bij brief van 19 Mei 1948 aan klaagster heeft medegedeeld (*post alia*):

„Uit dit onderzoek is komen vast te staan, dat wijlen Uw echtgenoot op het ogenblik van zijn overlijden behoorde tot het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger als reserve Officier van Gezondheid 2e klasse en hij derhalve ressorteerde onder het Ministerie van „Overzeese Gebiedsdelen” . . . enz.;

post alia:

Overwegende dat de gemachtigde van verweerder ter openbare terechtzitting heeft aangevoerd, dat de brief van verweerder van 20 December 1949 niet meer is dan een weigering van verweerder om terug te komen op zijn besluit, neergelegd in zijn brief van 19 Mei 1948;

Overwegende dat evenwel het besluit van verweerder van 19 Mei 1948, dat in zo kort tijdsbestek is tot stand gekomen na het geheel anders luidende besluit van 7 April 1948, niet als een definitief besluit is te beschouwen, hetgeen blijkt uit het feit, dat ook nog na de totstandkoming van eerstgenoemd besluit, vanwege het Ministerie verder onderzoek is ingesteld naar de positie van klaagsters overleden echtgenoot en ook voordat vanwege klaagster daarom was gevraagd;

post cetera alia:

Overwegende dat tussen partijen en ook voor het Gerecht vast staat, dat klaagsters echtgenoot, die in 1931 als officier van gezondheid der eerste klasse, naar de Koninklijke Marine Reserve was overgegaan, sedert eind Februari 1942 en tot zijn afvoering in Japanse krijgsgevangenschap werkelijke militaire dienst heeft gedaan als officier van gezondheid bij het Koninklijk Nederlands Indisch Leger op Java:

Overwegende dat blijkens verweerder's brief van 20 December 1949 zulks heeft plaats gevonden met toestemming van de Koninklijke Marine en ingevolge oproep van het Koninklijk Nederlands Indisch Leger;

Overwegende dat voor het Gerecht niet is komen vast te staan, dat klaagsters echtgenoot door het Koninklijk Nederlands Indisch Leger is opgeroepen dan wel, of hij bij dat leger na vrijwillige aanmelding tot werkelijke militaire dienst is toegelaten, hetgeen ook van minder belang is, omdat wel vast staat, dat zijn in-werkelijke diensttreding is geschied met toestemming van de instantie, die over hem als officier der Koninklijke Marine Reserve te beschikken had, door verweerder kortweg genoemd de Koninklijke Marine;

Overwegende dat voorts het Gerecht aanneemt, dat klaagsters echtgenoot slechts tot werkelijke dienstverrichting bij het Koninklijk Nederlands Indisch Leger is toegelaten, doordat daartegen vanwege de Koninklijke Marine geen bezwaar bestond en doordat hij de kwaliteit van officier van gezondheid der Koninklijke Marine Reserve bezat;

Overwegende dat dan ook aan het dienst doen van klaagsters echtgenoot als reserve-officier van gezondheid der Koninklijke Marine Reserve ontbrak zijn oproeping in de militaire dienst overeenkomstig lid 4 van artikel 11 van de „Regeling van het personeel „der Koninklijke Marine Reserve” (1 V.K.M. VI — H):

Overwegende dat evenwel deze tekortkoming in de naleving van dat voorschrift in de zo buitengewone omstandigheden onmiddellijk voorafgegaan aan de capitulatie van Nederlands-Indië en gelet op de omstandigheid, dat de Koninklijke Marine wel bewilligde in het dienst doen van klaagsters echtgenoot bij het Koninklijk Nederlands Indisch Leger mag niet leiden tot de gevolgtrekking, dat hij niet als officier van de Koninklijke Marine Reserve heeft dienst gedaan;

Overwegende dat daaraan ook niet kan afdoen, dat het voornemen zou hebben bestaan doch niet meer ten uitvoer gelegd kan worden, om klaagsters echtgenoot te doen overgaan naar het Koninklijk Nederlands Indisch Leger door hem bij de Koninklijke Marine Reserve te ontslaan en te benoemen bij het Koninklijk Nederlands Indisch Leger;

Overwegende dat blijkens de getuigenverklaringen het niet een ongewone figuur was, dat officieren van gezondheid van de Koninklijke Marine Reserve werden gedetacheerd bij het Koninklijk

Nederlands Indisch Leger, waardoor uiteraard de kwaliteit van actief dienend officier der Koninklijke Marine Reserve niet verloren ging;

Overwegende dat klaagster bijgevolg al die aanspraken heeft welke voortvloeien uit het actief dienen als officier van gezondheid der 1e klasse van haar echtgenoot over het tijdvak eind Februari 1942 tot 8 Juli 1945 en zijn overlijden in Japanse krijgsgevangenschap op 8 Juli 1945;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart nietig het besluit van verweerder van 20 December 1949, waartegen beroep;

Bepaalt dat verweerder ten aanzien van klaagster dient toe te passen de voorschriften, welke haar aanspraken verlenen op grond van het actief dienen van haar echtgenoot gedurende het tijdvak eind Februari 1942 tot 8 Juli 1945 als officier van gezondheid der 1e klasse der Koninklijke Marine Reserve en diens overlijden op 8 Juli 1945.

[*Tegen deze beslissing is geen hoger beroep ingesteld. — Red.*].

REDACTIONEEL GEDEELTE.

„De Ramp”.

Een nationale uitgave.

Zoals reeds eerder via pers en radio is bekendgemaakt, zal binnenkort een fotoboek over de verschrikkelijke watersnood verschijnen onder de titel „De Ramp”.

Wij vernemen thans nog dat H. M. Koningin Juliana voor deze uitgave, die verschijnt onder auspiciën van de Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels, een voorwoord heeft geschreven dat in facsimile zal worden gereproduceerd.

„De Ramp” zal het enige boek zijn, dat een beeld geeft van de ontzettende gevolgen van de watersnood, opdat deze uitgave, waarvan de opbrengst geheel ten bate komt van het Nationaal Rampenfonds, in een zo groot mogelijke oplage verspreid kan worden.

Papierfabrikanten, drukkers, binders, clichémakers, de erkende boek- en kantoorboekhandel en alle andere instellingen en personen, die op enigerlei wijze bij de samenstelling, vervaardiging en verspreiding van het boek betrokken zijn, hebben spontaan hun belangeloze medewerking aan de nationale uitgave toegezegd en reeds wordt het benodigde papier vervaardigd op de machines van Nederlandse papierfabrieken.

In overleg met het Nationaal Rampenfonds is een uitgave voor het buitenland in voorbereiding.

Het boek, waarvan de eerste druk 50.000 exemplaren zal bedragen, kost f 3.50 zodat — wanneer deze eerste oplage uitverkocht is

— een bedrag van *f* 175.000 aan het Nationaal Rampenfonds afgedragen kan worden.

Reeds thans blijkt dat de belangstelling voor het boek „De Ramp” bijzonder groot is — laat ons hopen, dat deze eerste oplage spoedig door een volgende gevolgd kan worden, niet alleen opdat velen een blijvend beeld zullen bezitten van de ontstellende watersnood — maar ook — en in de eerste plaats — opdat een nog groter bedrag overgemaakt kan worden aan het Nationaal Rampenfonds. „De „Ramp” zal 96 pagina's tellen, 100 foto's bevatten en reeds binnen enkele weken verschijnen. De intekening bij de boekhandel is opengesteld — mogen ook hier velen van hun medeleven blijik geven!

Recht van petitie van militairen.

De Luitenant-Kolonel M. J. Dienst Mr L. F. DE GROOT verzocht ons het volgende in het Militair Rechtelijk Tijdschrift te plaatsen:

Naar aanleiding van de redactionele beantwoording van de vragen van de Majoor der Artillerie A. E. BUENO DE MESQUITA op blz. 725 en volgende van het M.R.T. 1952, aflevering 10, veroorloof ik mij het volgende op te merken.

Bij de behandeling van dit onderwerp komt de Redactie mijns inziens ten onrechte tot de conclusie dat artikel 2 VRIDKL deel A in strijd zou zijn met artikel 8 van de Grondwet (en met artikel 14 R.K.), doordat daarin aan de militair verboden zou zijn requesten aan de Minister van Oorlog anders dan langs de hiërarchieke weg in te dienen.

Immers naar mijn gevoelen heeft het verbod van artikel 2 VRIDKL deel A slechts betrekking op de indiening van verzoekschriften aan *militaire* autoriteiten, als hoedanig de Minister van Oorlog niet kan worden aangemerkt.

De Minister van Oorlog toch is, evenals de Koningin, de Raad van State, de andere Ministers, enz., de „bevoegde macht” aan wie ieder krachtens artikel 8 van de Grondwet straffeloos — rechtstreeks — schriftelijke verzoeken mag indienen.

In de oude Reglementen op de Inwendige Dienst (1898, 1903, 1912) werd een duidelijk onderscheid gemaakt tussen militaire autoriteiten en (de Koningin of) *een der Ministers*, (de „bevoegde „macht”).

In het R.I.D. van 1928 is de Minister niet meer met name genoemd, doch hiertoe zal, evenals bij het tegenwoordige artikel 2, de overweging geleid hebben, dat het beter is de militair niet al te zeer op deze bevoegdheid, zo weinig passend in het militaire kader, attent te maken, ook al om te voorkomen dat de Minister met verzoekschriften wordt overstelpt!

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft in zijn beschikking van 5 April 1918 (M.R.T. XIV, pag. 80) het recht van de militair

erkend om zich desgewenst zelfs telegrafisch met een verzoek tot de Minister te wenden.

Ik verwijs verder nog naar de beschikking van het Hof van 16 Februari 1915 (M.R.T. XI, pag. 418) waarin onder meer wordt overwogen, dat de verzekering in de grondwet aan ieder van het recht om verzoeken, mits schriftelijk, aan de bevoegde macht (in casu, zoals uit een vorige overweging blijkt, de Minister van Oorlog) in te dienen, geen verdere betekenis kan hebben dan dat niemand mag worden gestraft of lastig gevallen om het enkele feit, dat hij bij verzoekschrift zich tot de bevoegde macht heeft gericht (enz.).

Evenals de Redactie ben ik derhalve de mening toegedaan, dat rechtstreekse indiening van een verzoekschrift door een militair aan de Minister van Oorlog niet is „een handeling of gedraging, met „d krijgstucht in strijd”.

Bij deze opmerkingen tekenen wij het volgende aan:

Artikel 2 lid 2 van het Reglement op de Inwendige Dienst der Koninklijke Landmacht, 3e druk, deel A, Algemeen, luidt:

„Ieder militair mag, mede namens anderen, verzoeken, voorstellen, „klachten of bezwaren, betrekking hebbende op de plaatselijke toestanden, rechtstreeks schriftelijk richten tot de commandant van „de compagnie, waartoe hij behoort of tot een hogere militaire chef, „in het laatste geval echter langs de militair-hiërarchieke weg „Daarbij kan worden verzocht, tot nadere toelichting een mondeling „onderhoud te mogen hebben.”

Het verschil van opvatting tussen de Luitenant-Kolonel mr L. F. U. E. GROOT en de Redactie spruit haars inziens voort uit het verschil in betekenis welke Luitenant-Kolonel mr U. E. GROOT en de Redactie hechten aan „bevoegde macht”.

Luitenant-Kolonel mr DE GROOT beschouwt een Minister, in casu de Minister van Oorlog, als bevoegde macht en niet militaire chefs. De Grondwet echter geeft geen nadere uitleg van bevoegde macht.

De Redactie verstaat onder bevoegde macht: elke macht die in haar ressort bevoegd is tot het nemen van beslissingen. Bevoegde macht kan b.v. zijn: de Regering, een Minister, een Gemeentebestuur, de Burgemeester en Wethouders, enz., maar ook een ambtenaar, b.v. een burgemeester e.a. en een militaire Chef, b.v. een Regimentscommandant, een Garnizoenscommandant, een Kazernecommandant, een Eerst-Aanwezend-Ingénieur der Genie, die in zijn ressort bevoegd is beslissingen te nemen.

Het Handboek van het Nederlandsche Staatsrecht door mr C. W. VAN UER POT, uitgave 1940, blz. 399, vermeldt: „Het in art. 8 Gr.w. „gewaarborgde recht van petitie hangt in zover samen met de druk- „persvrijheid, dat beide de vrije gedachtenuiting willen verzekeren „en daarbij de gedachtenuiting op staatkundig gebied op de voor- „grond staat.”

Daar de Grondwet het recht van petitie op generlei wijze beperkt, is het bij de door de Redactie voorgestane opvatting in strijd daarmede, dat het Reglement op de Inwendige Dienst imperatief voorschrijft, dat over plaatselijke toestanden verzoeken aan militaire Chefs langs de hiërarchieke weg *moeten* worden ingediend.

De Redactie hiet hierin een beperking van het petitie-recht. Een onzer maakte mede, dat een Commandant een dergelijk verzoek niet doorzond, omdat hij afwijzend tegenover de inhoud daarvan stond en het daarom ook niet nodig vond, dat de hogere Chef daarmede werd lastig gevallen.

Het wil ons voorkomen, dat de geïncrimineerde zinsenede van het Reglement op de Inwendige Dienst: „in het laatste geval echter langs de militair-hiërarchieke weg” ook op praktische overwegingen zonder bezwaar zou kunnen vervallen. Immers in het algemeen zal een militair een dergelijk verzoek langs de hiërarchieke weg indienen, teneinde aldus snel een antwoord te kunnen ontvangen. In de zeldzame gevallen, waarin hij zulks niet zou doen, zal hij langer op afdoening moeten wachten. Mogelijk komt dan tevens aan het licht, dat er ergens iets hapert, hetzij bij de verzoekende militair, hetzij elders.

S.

Tijd van oorlog en oorlogsgevaar.

Van de Lt. Kolonel Mr H. H. A. DE GRAAFF ontvingen wij de volgende opmerkingen:

De „terminologie rondom de oorlog” is in onze wetgeving zó ingewikkeld, dat zij in de practijk voortdurend tot begripsverwarringen en misverstanden aanleiding geeft *). Over *oorlog, geval van oorlog, tijd van oorlog, voet van oorlog, staat van oorlog, staat van beleg, leger te velde, oorlogsgevaar en dreigende oorlog* kan men uren lang college geven, om nog maar niet te spreken van *het geval, de duur en de tijd van de „huidige” oorlog!* Daarom is het jammer dat een opmerking van W. H. V. naar aanleiding van een vonnis van de Krijgsraad te Velde „Zuid”¹⁾ op een zodanige wijze is gesteld, dat zij het misverstand nog slechts in de hand kan werken. W. H. V. vaagt zich namelijk af, waarom de krijgsraad niet, „zoals „in het hierna opgenomen vonnis, „tijd van oorlog” gebaseerd heeft „op de toestand van oorlogsgevaar, zoals deze term in 's Lands „wetten voorkomt”.

Deze opmerking suggereert, dat een andere rechter een uitspraak zou hebben gedaan, waarbij „tijd van oorlog” gebaseerd werd op „oorlogsgevaar”. Doch het „hierna opgenomen vonnis” blijkt zich over „tijd van oorlog” volstrekt niet te hebben uitgelaten, en het behoeft dit ook niet te doen, aangezien het een delict behandelde

*) Zie over dit onderwerp ook M.R.T. XXXV, blz. 537-548. Red. M.R.T.

1) M.R.T. XLVI blz. 41.

waarbij dit begrip geen rol speelt. Wel handelde het vonnis over „oorlogsgevaar”, en terecht, omdat (o.m.) van het al of niet aanwezig zijn van „oorlogsgevaar” de toepasselijkheid van art. 45 Wegenverkeerswet en van het daarmede verband houdende K.B. van 26 Juli 1952 S. 431 afhangt. Het vonnis achtte „oorlogsgevaar”, in de zin waarin dit woord in 's Lands wetten voorkomt” aanwezig, doch zulks impliceert geenszins, dat dan ook „tijd van oorlog” aanwezig zou zijn!

„Oorlogsgevaar” toch houdt met enige feitelijke toestand geen noodzakelijk verband en wordt uitsluitend in het leven geroepen door een Koninklijk besluit op grond van artikel 194, laatste lid, van de Grondwet²⁾.

„Tijd van oorlog” daarentegen is een feitelijk begrip met juridische uitbreidingen, omvattende:

- a. oorlog (geval van oorlog), dus de werkelijke oorlogstoestand;
- b. de tijd waarin oorlog dreigende is (art. 87, 3de lid, initio, W.v.S.);
- c. de tijd gedurende welke dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden opgeroepen of gehouden (art. 87, 3de lid, in fine, W.v.S.);
- d. de gevallen, bedoeld in artt. 71 en 72 W.v.M.S.

Mogelijk heeft W. H. V. aan het sub b genoemde geval gedacht toen hij zich afvroeg, waarom de krijgsraad „tijd van oorlog” niet op „oorlogsgevaar” had gebaseerd. Maar „dreigende oorlog” en „oorlogsgevaar” zijn niet noodzakelijk identiek. „Oorlogsgevaar” is een uitsluitend juridische term, „dreigende oorlog” is een feitelijk begrip. Of „oorlogsgevaar” aanwezig is, bepaalt de Kroon, en Zij kan dit doen zowel bij een nauwelijks waarneembaar feitelijk gevaar voor het uitbreken van een oorlog, als bij een gevaar van zodanige omvang, dat men van een oorlogsdreiging kan spreken³⁾. Doch of „oorlog dreigende is”, als in art. 87 W.v.S. bedoeld, is een feitelijke kwestie, welke door de rechter zal moeten worden uitgemaakt. Het kan zijn dat de omstandigheid, dat de Kroon „oorlogsgevaar” heeft afgekondigd, er toe zal medewerken dat de rechter tot de conclusie komt, dat een oorlog dreigende is, doch noodzakelijk en onvermijdelijk is deze conclusie volstrekt niet⁴⁾.

Wil de rechter op grond van zijn inzicht omtrent de kans op het uitbreken van een oorlog tot de conclusie komen, dat „tijd van oorlog” aanwezig is, dan zal hij daartoe moeten komen op de overweging, dat een oorlog „dreigende” is, en met toepassing van art. 87 W.v.S.

Doch op het bestaan van „oorlogsgevaar” ingevolge een besluit van de Kroon kan *zonder méér* niet tot de aanwezigheid van „tijd van oorlog” worden geconcludeerd!

²⁾ Zie P. W. Oosterhoff in M.R.T. XLV blz. 73 vlg.

³⁾ Zie ook Oosterhoff, t.a.p. blz. 74.

⁴⁾ Zie ook Oosterhoff, t.a.p. blz. 77.

De toestand van „oorlogsgevaar”.

Van Mr G. E. MATHON ontvingen wij de volgende regelen:

In het September-nummer (Deel XLV) van het Militair Rechterlijk Tijdschrift van 1952 lees ik op pagina 559 een belangrijk artikel van (Mr) W. H. V(ermeer) en in het bijzonder in de laatste 2 alinea's daarvan, dat het H.M.G. zich nog niet heeft uitgesproken over de vraag, of de toestand van „oorlogsgevaar”, in de zin, waarin dit woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig is.

Zoals bekend, beslist ingevolge het laatste lid van artikel 194 der Grondwet de Koning, of de toestand van oorlogsgevaar aanwezig is.

Voor beoordeling van de vraag, of het in 1939 door de Koning als aanwezig geoordeeld oorlogsgevaar door een daarop volgende oorlog (in casu wereldoorlog II) is vervallen, is het m.i. van belang erop te wijzen, dat de Koning in de considerans van het Koninklijk Besluit van 21 December 1951 Staatsblad 598 (betreffende machtiging Opperbevelhebber tot rechtstreeks vorderen) heeft uitgesproken, dat hij oorlogsgevaar (dit behoeft niet *hetzelfde* gevaar te zijn als in 1939 werd onderkend, doch vereist is slechts een toestand van — niet nader gepreciseerd — oorlogsgevaar) *ook na de bevrijding* aanwezig achtte. In K.B. van 8-12-52 S. 611 verklaart de Koning in de considerans, „dat *nog steeds* oorlogsgevaar in de zin . . . *aanwezig* is”.

Nu zou theoretisch de hoogste militaire rechter (het H.M.G.) voor wat de strafbaarheid van *militairen* wel van oordeel kunnen zijn, dat geen oorlogsgevaar meer aanwezig was na de bevrijding, en zelfs zou de Hoge Raad ook t.a.v. de onder zijn jurisdictie vallende justiciabelen (in sommige gevallen ook militairen!) tot dezelfde beslissing kunnen komen, maar dan zou toch de merkwaardige staatsrechtelijke toestand ontstaan, dat de Koning, voor wat het domein der uitvoerende macht betreft, oorlogsgevaar wel aanwezig acht en voorshands blijft achten en op die grond allerlei maatregelen blijft nemen, — o.a. op grond van artikel 33 der Inkwartieringswet, — terwijl er strafrechtelijk gesproken geen toestand van oorlogsgevaar meer zou zijn.

T.a.v. de strafbaarheid van militaire auto-bestuurders, in dienst rijdende, speelt m.i. het vraagstuk van het thans al of niet aanwezig zijn van oorlogsgevaar geen rol meer tengevolge van de op pagina 560 van hetzelfde nummer van het Militair Rechterlijk Tijdschrift vermelde wijziging van de Wegenverkeerswet.

Herdenking Luitenant-Generaal Dijkhoorn.

Uit het verhandelde ter buitengewone zitting van het Hoog Militair Gerechtshof van 17 Februari 1953 ter herdenking van de Luitenant-Generaal DIJKHOORN nemen wij hier de rede over, uitgesproken door de President, Mr J. W. U. DOORNBOS en door de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht Mr D. J. VAN GILSE.

De President sprak:

Toen het Hoog Militair Gerechtshof na de bevrijding van ons land zijn werkzaamheden weer kon hervatten besepte onze regering dat alleen uit de allerbeste officieren van onze krijgsmacht de leden van het Hof gekozen mochten worden.

De benoemingen, die toen plaats vonden, leverden daarvan het bewijs, de benoemden hadden allen een eervolle loopbaan achter de rug, zowel in Nederland als daarbuiten. Een van hen was de Luitenant-Generaal DIJXHOORN.

In 1911 tot officier benoemd, onderscheidde hij zich reeds dadelijk als iemand met een groot plichtsbesef en een buitengewone intelligentie. Als troepenofficier zowel als op de Hogere Krijgsschool viel hij op door zijn grote bekwaamheid en het verwonderde dan ook niemand, dat hij niet alleen werd overgeplaatst bij de Generale Staf maar bovendien werd uitgekozen om een opleiding te volgen aan de Franse Hogere Krijgsschool waar hij als de beste van de vele buitenlandse leerlingen zijn studiën beëindigde.

Toen de oorlog uitbrak was hij minister van Defensie; als zodanig was hij verantwoordelijk voor het besluit om de Koninklijke Marine tijdig naar Groot Brittannië te doen oversteken. Daardoor heeft dit deel van onze krijgsmacht de prachtige prestaties kunnen leveren, die er zoveel toe hebben bijgedragen om het moreel van het Nederlandse volk hoog te houden toen het door een laaghartige vijand werd geterroriseerd. Als lid van onze regering in Londen legde hij de grondslag voor de bijdragen, die de Nederlandse militairen van land- en luchtmacht later zouden leveren tegen de gemeenschappelijke vijand.

Zijn oprecht karakter deed hem besluiten als minister af te treden toen maatregelen werden overwogen waaraan hij meende niet te mogen medewerken. Een vooraanstaand opperofficier van de Generale Staf, die van nabij het beleid van minister DIJXHOORN in Londen heeft kunnen volgen, schreef: „hij trad af om redenen, die „deze bewindsman sierden”.

Overtuigd van zijn grote bekwaamheden werd hij daarop door de regering benoemd tot onze vertegenwoordiger bij de Combined Chiefs of Staff te Washington. Opnieuw deed hij uitstekend werk voor onze defensie en na de bevrijding bleek hij de aangewezen man te zijn om met de functie van Chef Generale Staf te worden belast.

Zo verliep in het kort de loopbaan van DIJXHOORN, waarin hij een zo voortreffelijke voorbereiding kreeg voor de laatste hoge onderscheiding, die hem te beurt zou vallen: zijn benoeming tot lid van het Hoog Militair Gerechtshof.

Van de eerste dag af wist hij zich bij het Hof door zijn hoge plichtsbetrachting en zijn mooie karaktereigenschappen de achting te verwerven van een ieder, die met hem mocht samenwerken. Met grote toewijding verrichtte hij alle werkzaamheden en in raadkamer vernamen wij gaarne zijn oordeel omdat wij al spoedig de ervaring

hadden opgedaan dat dit steeds van een helder inzicht en een grondige studie van de stukken getuigde.

Het verkeersrecht had zijn bijzondere belangstelling; bovendien was hij zelf een ervaren automobilist. Hij was dan ook de aangevozen persoon om als Raadsheer-Commissaris op te treden in de vele aanrijdingszaken, die het Hof te behandelen kreeg.

Ook in beklagzaken trad hij vaak op als Raadsheer-Commissaris en allen die de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inriepen naar aanleiding van een hun opgelegde krijgstuchtelijke straf hebben ervaren hoe hij met grote scherpzinnigheid maar steeds met de uiterste correctheid en onpartijdigheid klagers zowel als strafopleggers hoorde. Hij aarzelde nimmer om zo nodig ook de strafopleggers over door hen gemaakte fouten te onderhouden. Hij was diep overtuigd van het grote belang van het beklagrecht als waarborg voor de rechtszekerheid voor iedere militair. Hij begreep dat deze waarborg alleen tot zijn recht kan komen bij een zeer nauwgezette behandeling van de bezwaren der klagers, waardoor vaak in schijnbaar onbelangrijke zaken diepgaande onderzoeken nodig zijn. Meermalen is een opgelegde krijgstuchtelijke straf vernietigd op grond van het rapport, dat door de Raadsheer-Commissaris DIJXHOORN aan het Hof werd uitgebracht.

Nu heeft God hem van hier weggeroepen. Dit betekent dat wij voortaan zijn qualiteiten als raadsheer moeten missen; voor het Hof is dit een ernstig verlies. Het betekent echter ook dat DIJXHOORN naar het oordeel van Hem, die ons aller leven bestuurt, zijn taak in dit aardse leven had volbracht. Wij moeten daarin berusten, maar dit neemt niet weg dat wij ten volle beseffen hoe zwaar Mevrouw DIJXHOORN, zijn kinderen en kleinkinderen door zij u onverwacht heengaan getroffen zijn. Zij mogen overtuigd zijn van onze innige deelneming in hun leed. Voor ons achterblijvenden zal steeds blijven bestaan de dankbare herinnering aan de hartelijke vriendschap die hij ons toedroeg, zijn gave karakter en de grote plichtsbetrachting waarmee hij ons allen voorging.

Vervolgens sprak de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, Mr D. J. VAN GILSE. Deze herinnerde er aan dat nog slechts 4 weken geleden de Luitenant-Generaal DIJXHOORN volledig en met opgewektheid deelnam aan de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof en dat slechts enkele dagen later de President en spreker dit zeer gewaardeerde lid van het hoogste militaire rechtscollege op zijn laatste gang hier op aarde begeleidden. Met het Hof was het Parket bij dit Hof diep getroffen door het zo plotseling verscheiden van dit eminente lid van het College.

Spreker wees er op dat toen na de bevrijding het Hoog Militair Gerechtshof weder in zijn hoge positie werd hersteld de Luitenant-Generaal DIJXHOORN tot de eersten behoorde die van het Hof deel uitmaakten. Voor de leden in het Openbaar Ministerie die evenals spreker de Generaal tevoren slechts van naam hadden gekend,

scheen iemand met een zo brillante militaire carrière aangewezen voor een dergelijke positie. Toch vroegen zij zich af of een Generaal met een zo afwisselende levensloop zich in het rustige bezadigde hoogste militaire rechtscollege wel thuis zou gevoelen. Maar bij nadere kennismaking bleek dat de Generaal DIJXHOORN in dit College volkomen op zijn plaats was en daarin uitmuntte door zijn helder oordeel, zijn menselijke kijk op de aan het oordeel van het Hof onderworpen vergrijpen en door zijn hartelijke collegialiteit. In de 6 jaren van samenwerking in dit militaire rechtscollege, dat steeds heeft uitgemunt door een innige verbondenheid tussen de leden onderling en ook in de verhouding tussen de leden en de vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie die het voorrecht hebben bij het Hoog Militair Gerechtshof werkzaam te zijn, ontstonden er banden van waardering en vriendschap die door het plotseling heengaan van dat zeer gewaardeerde lid van het College wreed werden verbroken.

Bij alle droefheid die ons evenzeer als zijn gezin, waaraan wij hem zo innig verknocht wisten, op dit ogenblik van herdenken meer dan ooit beheerst, gevoelen wij ons toch rijk en dankbaar te hebben mogen samenwerken met en de vriendschap te hebben genoten van deze bijzondere mens, dankbaar omdat wij in hem hebben leren kennen niet alleen een kundig militair, maar ook een wijs rechter, een goed Vaderlander en een verknocht dienaar van het Koninklijk Huis, maar bovenal als een man en vader die opging in het familieleven, als een hartelijk vriend en een uitzonderlijk goed mens.

Het Parket geeft Uw Hoog Militair Gerechtshof de verzekering dat het de Luitenant-Generaal DIJXHOORN duurzaam en dankbaar zal blijven gedenken.

Meer uitgebreide kennis van militair recht.

Bij beschikking van 26 Februari 1953. Generale Staf nr. 10019 (Legerorder 1953 nr. 69 L-LM) heeft de Minister van Oorlog het navolgende bepaald:

DE MINISTER VAN OORLOG.

Overwegende de wenselijkheid regelend op te treden met betrekking tot het verstrekken van brevetten aan officieren, die hebben blijk gegeven meer uitgebreide kennis van het militaire recht, alsmede de praktische geschiktheid te bezitten tot het bekleden van verschillende militair-juridische functies, voorkomende in de vredesamenstelling van de Koninklijke Landmacht e.q. Luchtmacht;

bepaalt:

1. Met ingang van 26 Februari 1953 wordt de Ministeriële Beschikking van 25 Mei 1948, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 6, nr 1001 ¹⁾, buiten werking gesteld.

¹⁾ Opgenomen in M.R.T. XLI blz. 474 v. (Red. M.R.T.)

2. Met ingang van 26 Februari 1953 wordt ingesteld een brevet, overeenkomstig de bijlage van deze beschikking (brevet voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht).

3. Het brevet van meer uitgebreide kennis van het militaire recht wordt door de Chef van de Generale Staf c.q. Chef van de Luchtmachtstaf toegekend aan officieren, die aan de volgende eisen voldoen:

a. dat zij aan een Rijks- of daarmee gelijkgestelde Nederlandse Universiteit hebben verkregen:

hetzij de graad van doctor in de rechtswetenschap

hetzij de graad van doctor in de rechtsgeleerdheid,

of de hoedanigheid van meester in de rechten, mits deze graad of deze hoedanigheid verkregen is op grond van het afleggen van een examen in het Nederlands burgerlijk- en handelsrecht, staatsrecht en strafrecht,

of wel met goede uitslag een door de Kroon aangewezen universitaire opleiding hebben gevolgd voor meer uitgebreide rechtskennis van officieren;

b. ten genoegen van de Chef van de Generale Staf c.q. van de Chef van de Luchtmachtstaf hebben blijk gegeven meer uitgebreide kennis te bezitten van het militaire recht;

c. ten genoegen van de Chef van de Generale Staf c.q. van de Chef van de Luchtmachtstaf hebben blijk gegeven practische geschiktheid te bezitten voor het bekleden zowel van militair justitiële als militair juridische staffuncties, voorkomende in de vredessamenstelling van de Koninklijke Landmacht, c.q. Luchtmacht.

4. De officieren, aan wie het in punt 2 bedoelde brevet is toegekend, zijn gerechtigd tot het dragen van het onderscheidingsteken voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht.

5. De reeds toegekende brevetten van bekwaamheid, voor militair-juridische functies worden met ingang van 26 Februari 1953 genaamd te zijn:

brevetten voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht.

6. Het bepaalde in L.O. 1951 nr. 35 I onder IV sub III, punt g wordt gewijzigd als volgt:

„g. Onderscheidingsteken voor meer uitgebreide kennis van het „militaire recht.

„Officieren, in het bezit van het brevet voor meer uitgebreide „kennis van het militaire recht als omschreven in beschikking dd. „26 Februari 1953, Generale Staf, nr 10019, dragen op de linker- „kant een in gouddraad geborduurde leeuw omgeven door een ge- „styleerde, in gouddraad geborduurde wetsrol. De afmetingen van „het embleem en de leeuw zijn gelijk aan die van het onderschei- „dingsteken voor gebreveteerde intendanten”.

7. Zolang niet anders wordt bepaald kunnen de officieren der luchtmacht, in het bezit van vorenbedoeld brevet, hetzelfde onderscheidingsteken dragen als de officieren der landmacht, aan wie dit brevet is toegekend.

Strafbevoegdheid.

De Minister van Oorlog gaf bij beschikking van 13 Maart 1953, Directoraat Administratieve Diensten, Afd. B 7 nr. 369825 (Legerorder nr. 80 L-LM-O) kennis, dat bij Koninklijk besluit van 4 Februari t.v. (Stb. nr. 73) werd bepaald:

Artikel 1. Onder de formaties, als bedoeld in artikel 39, eerste lid, sub 3° van de Wet op de Krijgstucht wordt gerekend de Staf van de legerplaats *Ossendrecht*.

Artikel 2. Onder de formaties, als bedoeld in artikel 41 sub 2° van de Wet op de Krijgstucht wordt gerekend het Verzorgingsdetachement van de staf van de legerplaats *Ossendrecht*.

Artikel 3. 1. In Ons besluit van 30 Juni 1951, *Stb.* 267, wordt in plaats van de woorden „Legerplaats bij *Oirschot*” en Legerplaats bij *Wittenberg*” gelezen „Legerplaats *Oirschot*” en „Legerplaats *De Wittenberg*”.

2. In Ons besluit van 16 Juli 1952, *Stb.* 415, wordt in de plaats van de woorden „legerplaats bij *Havelte*”, legerplaats bij *Nunspeet*”, „legerplaats bij *Ermelo*”, en legerplaats bij *'t Harde*” gelezen: „Legerplaats *Steenwijkerwold*”, „Legerplaats *Nunspeet*”, Legerplaats „*Ermelo*” en „Legerplaats *'t Harde*”.

Drukfout.

Op blz. 86 regel 6 van onder staat „1922”. Dit moet zijn 1952.

BOEKAANKONDIGING.

Dr J. J. C. VAN DIJK, Dr A. SPRUIJT, Mr W. H. VERMEER en Mr A. F. STEFFEN: „Militair Strafrecht en Krijgstucht”, N. Samsom N.V., 404 blz., f 24,50.

In 1904, kort na de totstandkoming van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, verscheen een uitgave van deze wetten, voorzien van aantekeningen voornamelijk ontleend aan de gewisselde officiële stukken, van de hand van de toenmalige Eerste-Luitenant der Infanterie, leraar in het militaire strafrecht aan de Koninklijke Militaire Academie, J. J. C. VAN DIJK.

Een tweede druk ¹⁾ verscheen in 1922, in verband met de in Juli 1921 afgekondigde Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht. Deze wet en het Reglement betreffende de Krijgstucht werden aan het werk toegevoegd. In 1930 verscheen een derde druk ²⁾ bewerkt door Prof. Mr J. V. VAN DIJK en Mr C. J. H. SCHEPEL, President van het Hoog Militair Gerechtshof. Deze derde druk verscheen een

¹⁾ Aangekondigd in M.R.T. XVIII, blz. 366.

²⁾ Aangekondigd in M.R.T. XXVI, blz. 311.

zevental jaren na het in werking treden van de onderwerpelijke wetten en daardoor kon aan de commentaar, ontleend aan de officiële stukken, reeds enige jurisprudentie worden toegevoegd.

Reeds vóór de tweede wereldoorlog werd de behoefte gevoeld aan een nieuwe uitgave. De in de derde druk verwerkte jurisprudentie was nog betrekkelijk schaars; op verschillende punten was inmiddels gebleken, dat 's Rechters opvattingen zich nog niet hadden geconsolideerd, terwijl voorts een groot aantal bepalingen der wet nog geen toepassing door de hoogste Militaire Rechter had verkregen. De oorlog maakte voorlopig echter een nieuwe druk onmogelijk en ook onmiddellijk na de oorlog stonden vele praktische bezwaren het onverwijd ter hand nemen van een nieuwe druk in de weg.

Thans is een, met het jaarcijfer 1952 gedateerde, vierde druk verschenen. In deze vierde druk is een grote hoeveelheid jurisprudentie en litteratuur verwerkt. De ervaringen, welke de Militaire Rechter onder daadwerkelijke oorlogsomstandigheden met de behandelde wetten heeft opgedaan en ook enkele desiderata, welke daarbij aan de dag zijn getreden, zijn verwerkt. Hierdoor is het oorspronkelijke karakter van het werk: tekstuitgave met korte aantekeningen ter verklaring, welke aantekeningen voor het grootste gedeelte uit de gewisselde bescheiden en de gevoerde beraadslagingen bij het tot stand komen der wetten zijn geput, gewijzigd. Het heeft hierdoor een aanmerkelijk grotere omvang gekregen en de waarde van het handboek is in belangrijke mate verhoogd. Ook is thans het Reglement betreffende de Krijgstucht van commentaar voorzien. Aan het boek is een uitvoerig zakenregister toegevoegd.

De verschijning van het reeds geheel gezette werk werd vertraagd door de afkondiging van de Wet Oorlogsstrafrecht. Op het laatste ogenblik zijn de daardoor in de tekst van het Wetboek van Militair Strafrecht aangebrachte wijzigingen verwerkt en — noodgedwongen summierlijk — van commentaar voorzien. Ook is de tekst van de Wet Oorlogsstrafrecht opgenomen.

Wij kunnen herhalen hetgeen bij de aankondiging van de vorige druk is gezegd: namelijk dat het werk onmisbaar genoemd mag worden voor allen, die geroepen zijn het militaire straf- en tuchtrecht toe te passen, dus voor alle beroeps- en reserve-officieren van Zee-, Land- en Luchtmacht, de leden van de Militair-rechterlijke Macht, de advocaten in militaire strafzaken, kortom voor ieder, die aan de militaire rechtspraak deelneemt of met de handhaving van de militaire tucht bij Zee-, Land- of Luchtmacht is belast, dan wel uit anderen hoofde in het militaire straf- en tuchtrecht belang stelt.

Aan de inrichingen van militair onderwijs zal dit werk, dat een keurig verzorgde indruk maakt, niet kunnen worden ontbeerd.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Commanderende Generaals, Verwijzingsofficieren en Garnizoenscommandanten *)

door

Mr H. H. A. DE GRAAFF.

In de September-aflevering ¹⁾ van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift maakte de Redactie melding van de aanwijzing (bij Koninklijk besluit van 7 Juni 1952, Stbl. nr 330) van de Chef Luchtmachtstaf als Commandierend Generaal in de zin van art. 243 der Regtspleging bij de Landmagt en in de zin van art. 2 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944, alsmede van de Ministeriële beschikking van 15 Juni 1952, D.A.D., Afd. B 7, nr 306641, waarbij de Directeur van de Militair Juridische Dienst terzake van luchtmachtaangelegenheden geplaatst werd onder de bevelen van de Chef Luchtmachtstaf. Aangezien de Heren R. C. en W. H. V. van de Redactie reeds eerder ²⁾ van hun zienswijze omtrent de plaats, welke de luchtmacht in het geheel der Nederlandse krijgsmacht inneemt, hadden doen blijken, heeft het mij niet verwonderd, dat R. C. ook thans in een onderschrift zijn twijfel omtrent de rechtmatigheid en de doelmatigheid van de genomen maatregelen tot uiting bracht.

Uiteraard kan men van mening verschillen omtrent de plaats, welke de luchtmacht hetzij in het geheel van de landmacht (en dan

*) Het onderstaande werd onder de titel: „De Chef Luchtmachtstaf als Commandierend Generaal” geschreven naar aanleiding van een redactionele mededeling in de September-aflevering 1952 van het M.R.T. en begin October ingezonden. De Redactie was inmiddels in het bezit gekomen van de beschikkingen, genomen ter uitvoering van het K.B. waarbij de Chef Luchtmachtstaf werd aangewezen als Commandierend Generaal, en gaf er de voorkeur aan, deze te publiceren en te bespreken alvorens mijn opmerkingen ter zake te publiceren. Deze bespreking werd afgedrukt in het M.R.T. XLV, blz. 715 en volgende, en mij is de gelegenheid geboden, mijn opstel desgewenst aan te vullen in verband met het in die bespreking naar voren gebrachte. Aangezien de Redactie aan het oorspronkelijke onderwerp uitbreiding heeft gegeven, zoals reeds blijkt uit het opschrift „Commanderende Generaals, Verwijzingsofficieren en Garnizoenscommandanten”, heb ik ook over die uitbreiding opmerkingen gemaakt. Datgene wat verband houdt met de aanwijzing van de Chef Luchtmachtstaf als Commandierend Generaal vindt de lezer in onderstaande regelen, die behoudens enkele kleine toevoegingen de oorspronkelijke tekst van mijn inzending bevatten. In een naschrift (aanvangende op blz. 232 onderaan) heb ik mij dan nog enkele opmerkingen veroorloofd omtrent de tot verwijzing bevoegde autoriteit in het algemeen, opmerkingen waartoe het tweede redactionele artikel mij aanleiding heeft gegeven. Dus doende, hoop ik te voorkomen, dat de uitbreiding van de stof het geheel minder duidelijk zou doen worden.

¹⁾ M.R.T. XLV, 555 vlg., redactioneel gedeelte, „Commandierend Generaal”.

²⁾ M.R.T. XLIV, 133 vlg., redactioneel gedeelte, „Krijgsraden bij de „Luchtmacht”. Men zie ook n.a.v. een en ander de artikelen van Mrs W. K. N. Hengeveld en J. W. U. Doornbos in M.R.T. XLIV, 297 vlg., met de strekking waarvan ik mij goeddeels kan verenigen.

als een „wapen” of als een onderdeel met een speciale status) hetzij als een zelfstandig „corps” náást land- en zeemacht inneemt of behoort in te nemen. In een discussie hierover zal ik mij in de koiomen van dit tijdschrift niet mengen, omdat ik van mening ben dat het geen juridische doch een zuiver organisatorische aangelegenheid is, welke beter behandeld kan worden in de vergaderingen van de Vereniging tot Beoefening van de Krijgswetenschap of in de Militaire Spectator. Voor de jurist wordt het probleem pas interessant, wanneer de vraag aan de orde komt of het door de bevoegde instanties in te nemen of ingenomen standpunt verenigbaar is met de bestaande wetgeving, of en zo ja welke veranderingen daarin zouden moeten worden aangebracht teneinde de wetgeving in overeenstemming te brengen met de nieuwe organisatorische figuur, welke juridische consequenties aan het ingenomen standpunt verbonden zijn en welke mogelijkheden daaruit voortvloeien.

In deel XLIV, blz. 136 spraken R. C. en W. H. V. van een „neiging „tot separatisme”, en thans, in het hierboven bedoelde onderschrift, menen zij te kunnen constateren dat vorm gegeven is aan de „be-, „weging”, welke zij eerder als een „neiging tot separatisme” had gekenmerkt. Ik concludeer hieruit, gelijk ik ook uit hetgeen verder door de Schrijvers naar voren werd gebracht ³⁾ moet concluderen, dat zij er niet mede bekend zijn dat ten aanzien van de organisatorische kwestie door de Minister reeds geruimen tijd een standpunt *is* ingenomen, dat de „separatie” tussen de luchtmacht en het overige deel van de landmacht reeds geruimen tijd geleden *is* tot stand gekomen, en dat in verband daarmee, hoe men ook over de rechtmatigheid en de doelmatigheid van een en ander moge denken (ik kom daarop nog terug), termen als „een neiging tot separatisme” en „beweging” minder toepasselijk zijn, ja tot misverstand aanleiding kunnen geven.

Ik moge daarom de beide Schrijvers en de lezers wijzen op de Ministeriële beschikking van 27 April 1949, Kabinet nr 52, in de Legerorders van 1949, nr 87 opgenomen onder het opschrift „Organisatie hogere leiding der Koninklijke Landmacht met inbegrip der „Legerluchtmacht” ⁴⁾. Het is deze beschikking, vanwaar uit men de

³⁾ Zie o.a. t.a.p. blz. 557, waar de Ch. G. S. het „Militair hoofd” van de Militaire Luchtvaart wordt genoemd. Uit het volgende zal blijken dat Ch. G.S. al sinds enkele jaren niet meer als zodanig kan worden aangemerkt.

⁴⁾ Later zal worden gesproken over „Luchtmacht” zonder méér. Voor zover de aangehaalde beschikking het karakter draagt van een Instructie voor Ch. G.S. moet men daarnaast ook rekening houden o.a. met de brief van de M. v. O. van 20 Aug. 1951 nr DG Litt U-192, houdende vaststelling van nieuwe voorlopige instructiën, o.a. voor de Ch. G.S. Een nieuwe instructie voor de Ch. Lu. St. bestaat in ontwerp. Geen van de latere regelingen heeft echter ook maar enige afbreuk gedaan aan het beginsel, neergelegd in die van 27 April 1949. De paragrafen betreffende de krijgsmacht en de militaire justitie in de nieuwe instructiën van genoemde autoriteiten zijn gelijklopend.

juridische terreinverkenning het beste kan verrichten. Immers uit deze beschikking blijkt, dat *ingaaude 1 Mei 1949*:

a. de bevelsbevoegdheid over de Koninklijke Landmacht *met uitzondering van de Legerluchtmacht* wordt uitgeoefend door de Chef van de Generale Staf;

b. de bevelsbevoegdheid over de Legerluchtmacht wordt uitgeoefend door de Chef van de Luchtmachtstaf;

c. de handhaving van de krijgstucht bij de Koninklijke Landmacht *met uitzondering van de Legerluchtmacht* behoort tot het ressort van de (plaatsvervangende) Chef van de Generale Staf;

d. de handhaving van de krijgstucht bij de Legerluchtmacht behoort tot het ressort van de (plaatsvervangende) Chef van de Luchtmachtstaf;

e. de aangelegenheden betreffende de Militaire Justitie bij de *gehele* Koninklijke Landmacht (*dus met inbegrip van de Legerluchtmacht*) behoren tot het ressort van de (plaatsvervangende) Chef van de Generale Staf.

Hoe men nu ook over de speciale status van de Legerluchtmacht moge denken, de aangehaalde beschikking maakt het voor een ieder duidelijk, dat de Koninklijke Landmacht sinds 1 Mei 1949 *bestaat uit twee gedeelten*, ieder met een eigen bevelvoering, dat er sinds 1 Mei 1949 bij de Koninklijke Landmacht *twee autoriteiten, geheel onafhankelijk van elkander*, belast zijn met de handhaving van de krijgstucht bij dat gedeelte van die macht, waarover zij bevelsbevoegdheid hebben *en dat geen van deze autoriteiten op het terrein van de ander enige bevelsbevoegdheid bezit*.

Slechts enkele onderwerpen, welke naar hun aard slechts de bemoeienis van één dezer autoriteiten gedoogden of wenselijk deden zijn, werden voor wat betreft de gehele, ongedeelde Koninklijke Landmacht toevertrouwd aan de zorgen van de (plaatsvervangende) Chef van de Generale Staf. Men vindt ze in dertien punten samengevat op de blzn. 3 en 4 van genoemde legerorder. Deze uitzonderingen doen echter niet af aan het aangenomen beginsel van een verdeling van de bevelsbevoegdheid over twee van elkander onafhankelijke autoriteiten. Wie deze dertien punten doorleest, zal in hoofdzaak ook het nut van deze uitzonderingen op de regel erkennen.

Van al deze uitzonderingen was er echter één, welke bepaaldelijk *niet* paste in het aangenomen systeem. Dat is die vermeld onder nr 7, en waarop hierboven sub e reeds is bedoeld, namelijk de bepaling dat de aangelegenheden betreffende de militaire justitie, óók wanneer die de Legerluchtmacht aangaan, behoorden tot het ressort van de (plaatsvervangende) Chef van de Generale Staf.

Een van de sterkste argumenten voor het bestaan ener afzonderlijke militaire justitie is toch, dat zij onmisbaar is voor de handhaving van de krijgstucht, en de (ook door de Redactie herhaaldelijk naar voren gebrachte) consequentie hiervan is een nauwe samenhang, welke tussen het militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht bestaat en hoort te bestaan. Deze nauwe samenhang stelt als

een gebiedende eis, dat de bevoegdheden met betrekking tot de militaire justitie worden gelegd in handen van de autoriteiten, die (hoogste) verantwoordelijkheid dragen voor de handhaving van de krijgstucht ⁵⁾. Met deze eis heeft onze wettelijke regeling van de militair-rechterlijke organisatie en van het militaire strafprocesrecht steeds rekening gehouden, althans voor wat betreft de rechtspleging te velde en die in een belegerde of berende, of in staat van beleg verklaarde stad of plaats. De strafrechtelijke bevoegdheden (benoeming krijgsraad, verwijzing, fiat executie, algemene supervisie) zijn immers onder die omstandigheden gelegd in handen van de *commandant* (Commanderende Generaal of Officier) Voor wat betreft de gewone militaire rechtspleging was aanvankelijk m.m. óók met deze eis rekening gehouden. De garnizoenscommandant kon in 1799 nog, evenals tevoren, als de chef van de commandanten der in zijn garnizoen gelegerde korpsen worden beschouwd en droeg plaatselijk ook de hoogste verantwoordelijkheid voor de handhaving van de krijgstucht. De wetgever heeft echter sinds 1814 onvoldoende aandacht geschonken aan het feit dat in de loop van de 18e eeuw de militaire betekenis van het garnizoenscommando zich volkomen heeft gewijzigd en dat in verband daarmee een radicale verandering is ingetreden in de bevelsverhouding tussen de garnizoenscommandant en de commanderende officier van een korps, met het gevolg, dat wij tot het uitbreken van de oorlog toe opgescheept zijn gebleven met een tot verwijzing naar de krijgsraad bevoegde autoriteit, de garnizoenscommandant, die (buiten het zeer beperkte terrein, hem als zodanig toegewezen in het Reglement op de Garnizoensdienst) geen enkele verantwoordelijkheid voor de handhaving van de krijgstucht bij de tot zijn garnizoen behorende korpsen draagt, die ook niet in staat is enige invloed uit te oefenen op de handhaving van de krijgstucht bij die korpsen (alweer behoudens het beperkte, hem toegewezen terrein) en die zelfs, wanneer hij in een bepaalde strafzaak beslist tot krijgstuchtelijke afdoening, niet bij machte is deze afdoening te controleren of deze eventueel zelf ter hand te nemen, indien niet een van de in art. 42 W.K. genoemde gevallen zich voordoet! ⁶⁾.

⁵⁾ De hoogste autoriteit zal deze bevoegdheden in ieder geval moeten hebben. Naar behoefte zullen deze bevoegdheden, of een of meer daarvan, ook kunnen worden gegeven aan lagere autoriteiten, ieder voor zijn eigen gezagskring.

⁶⁾ Ik beschouw het bovendien als een principiële fout, dat de Regtspleging in gebreke is gebleven, de bevoegdheden van de garnizoenscommandant ook met zoveel woorden toe te kennen aan diens chefs, in de eerste plaats dus aan de regionale bevelhebber (Bevelhebber in een Militaire Afdeling). Het is in strijd met de eerste beginselen van de militaire bevelsverhoudingen, dat een militair bevoegdheden zou bezitten welke zijn chefs missen, en dat de chefs dus op een bepaald terrein geen bevelen aan hun ondergeschikten zouden mogen geven. Over deze aangelegenheid en, in verband daarmee, over de term „militair arrondissement of district” in de Regtspleging bij de Landmagt hoop ik t.z.t. uitvoerige beschouwingen het licht te doen zien.

Een volkomen analoge figuur ontstond nu in 1949. De handhaving van de krijgstucht werd verdeeld over twee autoriteiten, de zorg voor de militaire justitie (en zolang met krijgsraden te velde gewerkt wordt omvat deze zorg wel in de eerste plaats het uitoefenen van de bevoegdheden van commanderend generaal) werd daarentegen slechts in handen van één hunner gelegd, die deze zorg óók moest uitoefenen in het bevelsressort van de ander.

Waarom heeft men in 1949 deze onbevredigende situatie in het leven geroepen, waarom heeft men toen de consequentie niet getrokken, en de zorg voor de militaire justitie niet evenals de handhaving van de krijgstucht toen reeds verdeeld over de *beide hoogste, niet aan elkander ondergeschikte* autoriteiten? Wanneer ik mij aan een gissing mag wagen, dan moet ik het vermoeden uitspreken, dat praktische overwegingen de ogen hebben doen sluiten voor de principiële fout, gemaakt door af te wijken van het aangenomen beginsel. Onder leiding van de toenmalige Chef van de Generale Staf, zelf jurist, was geleidelijk een geheel van maatregelen tot stand gebracht in het belang van een goede tuchthandhaving en van een goede administratie der militaire justitie. Specialisten waren gekweekt, opgedane ervaringen werden zo goed mogelijk benut. Deze gehele arbeid, er op gericht, met de militaire wetten een zo goed mogelijk effect te kunnen bereiken in het belang van de krijgsmacht zowel als in dat van haar leden, culmineerde organisatorisch in de oprichting van een afzonderlijk dienstvak Militair-Juridische Dienst. Heeft men het niet aangedurfd, deze jonge organisatie in tweeën te delen, om een deel ervan ter beschikking te stellen van ieder van beide, met de handhaving van de krijgstucht belaste autoriteiten? Heeft men gevreesd, dat een verdeling van de zorg voor de militaire justitie over twee autoriteiten tot divergerende tendenzen in het vervolgingsbeleid zou leiden? Heeft men de Chef Luchtmachtstaf gelegenheid willen geven, in zijn pas-verworven zelfstandigheid te groeien, alvorens hem met verdere taken te belasten?

Wat ook de reden geweest moge zijn, de figuur lag scheef, en de gevolgen daarvan zouden zich al spoedig doen gevoelen. Voortdurend botste men in de practijk tegen de ongelijke verdeling van bevoegdheden. Om dit te kunnen aanvoelen, moet men enig idee hebben van de wijze, waarop door de Militair-Juridische Dienst als orgaan van de Chef van de Generale Staf kon worden gezorgd voor een goede coördinatie tussen strafrechtelijke en tuchtrechtelijke maatregelen. Om slechts enkele voorbeelden te noemen: het bureau Tuchtrecht kon onder de in behandeling zijnde, schijnbaar zuiver disciplinaire aangelegenheden aanwijzingen vinden voor vermoedelijk gepleegde strafbare feiten. Omgekeerd kon de Verwijzingsofficier uit een rapport of proces-verbaal betreffende een strafbaar feit de lucht krijgen van tuchtrechtelijke tekortkomingen, in verband hiermede gepleegd (onjuist optredende commandant, slecht georganiseerde dienstregeling, onvoldoende contrôles, trage behandeling van stuk-

ken enz.). Men zal zich kunnen voorstellen, welke een nuttige wisselwerking kon voortkomen uit de samenwerking van beide instanties, zetelende in een en hetzelfde gebouw en arbeidende onder een gemeenschappelijke chef! Men zal ook kunnen begrijpen, dat wanneer in een strafzaak beslist werd tot krijgstuuchtelijke afdoening, op eenvoudige wijze supervisie op deze afdoening kon worden uitgeoefend, en dat deze zo nodig door de Chef van de Generale Staf zelf ter hand kon worden genomen.

De splitsing van de zorg voor de handhaving van de krijgstuuch over twee autoriteiten, *niet* gepaard aan een dergelijke maatregel t.a.v. de militaire justitie, maakte een soepele samenwerking al zeer moeilijk. De verwijzingsofficiëren van de Chef van de Generale Staf moesten zich in luchtmachtaangelegenheden beperken tot de behandeling van het strafrechtelijk gedeelte. Het bureau Tuuchtrecht had, als orgaan van de Chef van de Generale Staf niet de geringste bevoegdheid met betrekking tot de luchtmacht en moest zich dus beperken tot het verstrekken van inlichtingen aan de Chef Luchtmachtstaf. Deze autoriteit behandelde wel de tuuchrechtelijke zaken van de luchtmacht, doch moest zich onthouden van elke bemoeienis met strafzaken! Zeker, met goede wil van beide zijden was het wel mogelijk te voorkomen, dat grote „brokken” werden gemaakt. Doch de zaak lag scheef en bleef scheef!

Men denke zich bovendien het gevoel van machteloosheid in, dat de militaire autoriteit moest bekruipen die, *in hoogste instantie verantwoordelijk voor de handhaving van de krijgstuuch*, verstoken bleef van de bevoegdheden, welke voor een goede vervulling van die taak onontbeerlijk zijn, die het vervolgingsbeleid in strafzaken moest overlaten aan een collega, tot wie hij in generlei verhouding van ondergeschiktheid stond, en die „zijn” mensen zag berechten door krijgsraden, welker benoeming geheel buiten hem omging. Is het dan te verwonderen, dat die autoriteit er naar zou streven de bevoegdheden te krijgen, welke hij voor een goede vervulling van zijn taak niet kon missen? En . . . zou het te verwonderen zijn, dat hij bij dit streven de steun zou krijgen van die andere autoriteit, die bij zijn bemoeienis in zaken van militaire justitie telkens weer het gevoel moest krijgen, dat zijn instructie hem noodzaakte zich te mengen in zaken welke hem feitelijk niet aangingen? En wiens orgaan, de Militair-Juridische Dienst, telkens weer de bezwaren van *de sinds 1949 bestaande doch niet consequent doorgevoerde machten-scheiding* in de practijk moest ondervinden?

Wanneer men dit alles overdenkt zal men het Koninklijk besluit van 7 Juni 1952, waarbij de Chef Luchtmachtstaf werd aangewezen als Commandierend Generaal waarschijnlijk niet meer bezien als een direct gevolg van een „neiging tot separatisme”. Immers, ik zei het reeds, die „separatie” was reeds véél eerder, in 1949 tot stand gekomen en het genoemde Koninklijk besluit bracht slechts één der tot dusver genegeerde, doch niettemin voor de hand liggende en onvermijdelijke consequenties van die separatie tot stand en herstelde

de verbroken samenhang tussen de handhaving van de krijgstuicht en de administratie der militaire justitie. Aan de doelmatigheid van de aanwijzing van de Chef Luchtmachtstaf als Commandierend Generaal bestaat bij mij, gezien de in 1949 doorgevoerde machtenscheiding, dan ook geen twijfel. En de mogelijk desondanks bij sommigen nog niet weggenomen vrees, dat deze aanwijzing ernstige praktische moeilijkheden tengevolge kan hebben, zal wel verdwijnen, in ieder geval tot geringere afmetingen worden teruggebracht, wanneer men kennis draagt van de wijze, waarop de nieuwe Commanderende Generaal van zijn bevoegdheden gebruik heeft gemaakt.

Het is jammer, dat de Heer R. C. in hetzelfde nummer van het tijdschrift, waarin zij melding maakte van de aanwijzing van de Chef Luchtmachtstaf als Commandierend Generaal, geen bekendheid heeft kunnen geven aan de beschikkingen van deze autoriteit, op 18 Juli 1952 genomen ter uitvoering van de hem opgedragen functie ⁷⁾. Immers deze beschikkingen hangen met het besprokene ten nauwste samen en een volledige vermelding ervan kan er toe bijdragen, de lezers een goed beeld te geven van deze belangrijke nieuwe phase in de geschiedenis van de militair-rechterlijke organisatie. Laat ik dus de inhoud van deze beschikkingen hier nog eens in het kort in herinnering brengen.

In de eerste plaats dan heeft de Chef Luchtmachtstaf in zijn hoedanigheid als Commandierend Generaal drie krijgswraden te velde voor de luchtmacht „West”, „Oost” en „Zuid” ingesteld, met standplaatsen respectievelijk te 's-Gravenhage, Arnhem en 's-Hertogenbosch. De ressorten van deze krijgswraden zijn gelijk aan die van de gelijknamige krijgswraden te velde, ingesteld door de Chef van de Generale Staf.

In de tweede plaats heeft genoemde autoriteit tot presidenten, presidenten-plaatsvervanger, auditeurs-militair en auditeurs-militair-plaatsvervanger, officieren-commissaris en secretarissen van en bij genoemde krijgswraden benoemd dezelfde officieren, in die functiën werkzaam bij de krijgswraden van de Chef van de Generale Staf.

Voorts heeft de Chef Luchtmachtstaf een aantal officieren van de luchtmacht tot lid van de krijgsraad benoemd. Voor zover deze officieren reeds lid waren van de krijgswraden, ingesteld door de Chef van de Generale Staf, heeft laatstgenoemde autoriteit aan de betrokkenen als zodanig ontslag verleend.

En eindelijk heeft de Chef Luchtmachtstaf tot verwijzingsofficieren, belast met de taak om in zijn plaats te beoordelen of een zaak door een der door hem benoemde krijgswraden te velde behoort te worden onderzocht, dezelfde officieren benoemd, die als zodanig door de Chef van de Generale Staf waren benoemd.

⁷⁾ Ik deelde reeds mede, dat mij na het schrijven dezer regelen pas gebleken is, dat de Redactie van deze beschikkingen nog geen kennis droeg, toen de September-aflevering 1952 verscheen. Zij heeft die beschikkingen thans op blz. 715 vlg. van de vorige jaargang gepubliceerd en besproken.

Bedenkt men nu, dat de Minister reeds bij zijn in de aanhef van dit opstel genoemde beschikking de Directeur van de Militair-Juridische Dienst, die reeds stond onder de bevelen van de Chef van de Generale Staf, voor wat betreft luchtmachtaangelegenheden *mede* heeft geplaatst onder de bevelen van de Chef Luchtmachtstaf (een maatregel, tengevolge waarvan laatstgenoemde autoriteit dus ook gebruik kan maken van het personeel van de M.J.D., waaronder begrepen de verwijzingsofficieren), dan zal men zien dat een belangrijk gedeelte van de militair-juridische en -justitiële apparatuur de gedaante van een Janus-figuur heeft gekregen. Alle functionarissen kunnen zowel in landmacht- (in engeren zin) als in luchtmachtzaken optreden. Slechts de *leden* van de krijgswraden missen de Janus-gedaante. Zij mogen slechts deelnemen aan de berechting van strafzaken van dat gedeelte van de Koninklijke Landmacht, waartoe zij behoren.

De Heer R. C. is van oordeel, dat ook de bovenaangehaalde Ministeriële beschikking in een onbevredigende richting gaat, omdat de Directeur van de M.J.D. daardoor twee chefs te dienen krijgt „die ieder eigen opvattingen kunnen hebben omtrent gevallen, welke „zich in ieders ressort kunnen voordoen” en de wijze van werken er niet eenvoudiger door zou worden en een spoedige berechting er zeker niet door zou worden bevorderd.

Wat die eigen opvattingen betreft: gelooft men, dat de verschillen daartussen minder groot zouden zijn, wanneer de Chef Luchtmachtstaf over een eigen juridische dienst zou beschikken? Ik ben er van overtuigd dat het feit, dat beide hoogste autoriteiten één en dezelfde adviseur hebben gekregen, er toe zal bijdragen dat een zo groot mogelijke eenheid van opvatting zal ontstaan. Verschillen zullen er altijd blijven, maar in de genoemde constellatie (en ook de verwijzingsofficieren en de auditeurs dienen nu twee chefs) kan de Directeur van de M.J.D., en kunnen ook de verwijzingsofficieren en de auditeurs-militair zeer veel doen om deze te overbruggen ⁸⁾.

En wat de wijze van werken betreft: men zal wel begrepen hebben dat de gekozen oplossing geen andere complicaties met zich brengt dan dat alle betrokkenen een splitsing in hun administratie en in hun archief moeten aanbrengen. Dit, en de noodzakelijkheid om landmacht- en luchtmachtzaken op afzonderlijke zittingen aan te brengen, is het enige, waardoor de wijze van werken (in geringe mate) wordt bemoeilijkt, en er behoeft geen vrees te bestaan dat het tempo van de berechting hieronder te lijden zal hebben.

De gekozen oplossing ⁹⁾ is als een voorlopige aanvaardbaar. In

⁸⁾ In ieder geval ligt de figuur wel heel wat eenvoudiger dan voor de oorlog, toen één enkele auditeur-militair tientallen tot verwijzing bevoegde autoriteiten (de garnizoenscommandanten) van advies moest dienen. Was men destijds niet juist van mening, dat daardoor de eenheid in het vervolgingsbeleid werd gediend?

⁹⁾ Zij is niet origineel, immers reeds eerder is deze figuur toegepast, behoudens t.a.v. de verwijzingsofficieren (krijgswraden Ch. St. M.G. en B.N.S., later T.B.N. en Ch. G.S.). Zie hieromtrent o.a. de officiële uitgave

geval van mobilisatie en van oorlog zullen zeker andere oplossingen nodig zijn. Alsdan zullen waarschijnlijk andere commanderende generaals moeten worden benoemd, en zullen verschillende groeperingen zowel van de landmacht als van de luchtmacht hun eigen justitiële organen moeten hebben waarbij handhaving van de Janusfiguur niet mogelijk zal zijn. Maar voorshands zal men daarvan buiten de muren van de mobilisatie-bureaux niets bespeuren.

Thans moge ik nog mijn mening omtrent de *legitimiteit* van de aanwijzing van de Chef Luchtmachtstaf als Commandierend Generaal tegenover die van de Redactie stellen.

De Heer R. C. baseert zijn betoog, indien ik dit goed heb begrepen, op twee punten:

1e. art. 243 R.L. erkent maar één Commanderende Generaal, zodat de benoeming van een tweede Commanderende Generaal ex art. 243 R.L. strijdig is met de wet (of, gelijk de Redactie het uitdrukt, slechts met enige moeite zou kunnen worden aanvaard);

2e. in verband met het sub 1° gestelde zou de Kroon art. 2 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 „te hulp hebben „geroepen”, doch dit zou (nog afgezien van de vraag of het juist is, dit besluit nog heden ten dage toepasselijk te achten, en van de vraag, of de fictie, dat de troepen te velde zijn, nog wel kan worden gehandhaafd) slechts opgaan indien men — quod non — de Chef van de Generale Staf beschouwt als de rechtsopvolger van de Chef Staf Militair Gezag, omdat men alleen in dat denkbeeldige geval tot de conclusie kan komen, dat de Chef Luchtmachtstaf *niet* ressorteert onder de Chef van de Generale Staf.

Ik moge dan beginnen met het sub 2° gestelde, waarbij ik de tussen haakjes geplaatste kwesties wil laten voor wat zij zijn. Zeker, men kan betwijfelen of het juist is, dat het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (E 67) nog wordt toegepast, terwijl de considerans van dit besluit toch kan doen veronderstellen, dat de daarin neergelegde bijzondere voorzieningen slechts zouden gelden zolang de buitengewone omstandigheden, welke zich bij de bevrijding van het grondgebied van het Rijk in Europa zouden voordoen, zouden voortduren. En zeker, men kan twijfelen of de fictie dat de troepen thans nog geacht worden „te velde” te zijn voor wat de rechtspleging betreft, nog wel kan worden volgehouden. Doch welke bezwaren men in verband met deze beide aangelegenheden ook moge hebben, zij richten zich automatisch niet slechts tegen het commanderend-generaalschap van de Chef Luchtmachtstaf, doch evenzeer

„Overzicht der werkzaamheden van het Militair Gezag”, in het bijzonder blz. 275. De ervaring heeft geleerd dat in tijden welke zich daartoe lenen, deze oplossing zeer geschikt is om met behoud van het gezag van iedere Commanderende Generaal, in de practijk een zo groot mogelijke eenheid en eenvoud van behandeling t.a.v. de militaire rechtspraak te effectueren.

tegen dat van de Chef van de Generale Staf ¹⁰). Voor wie slechts het eerste, doch niet het laatste wil bestrijden, zijn deze bezwaren dus geen bruikbare wapens.

De Heer R. C. betreft in zijn betoog het Besluit op de Bijzondere Staat van Beleg 1943 (Stbl. nr. D 60), zeggende: „Commanderende „Generaals bezaten toen op grond van het Koninklijk Besluit op de „bijzondere staat van beleg 1943 (Stbl. D 60) het recht om verordeningen te maken en zij bezaten deze bevoegdheid tot 4 Maart 1946, toen meer normale organisatie van de landsadministratie en „dus ook van de militaire dienst mogelijk was gebleken. De Chef „Staf Militair Gezag verloor aldus zijn recht van bestaan en de Chef „van de Generale Staf werd weder *als van ouds* (ik cursiveer — „d. Gr.) Commandierend Generaal volgens het bepaalde in art. 243 „R.L.". De Redactie zal het zo wel niet bedoeld hebben, doch ik vrees dat menige lezer door het dubbele gebruik van de term „Com- „manderend Generaal" een verkeerde indruk zal krijgen van het verband tussen het B.B.S.B. (D 60) en het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (E 67). Zeker, beide besluiten zijn ingegeven door de bijzondere omstandigheden, verwacht bij de bevrijding van het Rijk in Europa. Maar verder is het enige (en niet principiële en onmisbare) verband tussen beide besluiten de figuur van de Chef Staf Militair Gezag.

Het besluit D 60 spreekt niet van „Commanderende Generaals" doch van „het militair gezag" en bepaalt in art. 2 (1) dat dit gezag zal worden uitgeoefend door de militaire autoriteiten, daartoe rechtstreeks of middellijk door de Kroon aangewezen. En de Kroon heeft als zodanig ook niet aangewezen „Commanderende Generaals", doch de Chef Staf Militair Gezag en de militaire commissarissen. Deze autoriteiten, en geen andere, ontleenden aan het besluit D 60 verordenende bevoegdheid ¹¹).

Van de met verordenende bevoegdheden ex D 60 beklede autoriteiten was slechts de Chef Staf Militair Gezag tevens Commandierend Generaal in de zin van het besluit E 67. De tekst van art. 2 van laatstgenoemd besluit sloot zelfs bepaaldelijk de mogelijkheid van een benoeming van militaire commissarissen tot Commandierend Generaal uit (immers deze stonden onder de bevelen van de Ch. St. M.G.). Daarentegen opende E 67 wél de mogelijkheid, andere autoriteiten dan de Ch. St. M.G., *niet* staande onder de bevelen van deze autoriteit, tot Commandierend Generaal te benoemen, doch dergelijke Commanderende Generaals zouden dan *niet* de verordenende bevoegdheid ex D 60 bezitten!

¹⁰) Ook deze autoriteit is immers aangewezen als Commandierend Generaal in de zin van art. 243 R.L. en van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (zie art. 1, aanhef en sub a van het K.B. van 26 Juni 1946, Stbl. nr G 157).

¹¹) Men zie o.a. het ook door de Heer R. C. aangehaalde artikel van Mr H. Winkel in M.R.T. XXXIX: 255 en vlg., en 485. De in het „Aanwijzings- „besluit Militair Gezag" (E 43) ook genoemde Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht is nooit benoemd en kan dus buiten beschouwing blijven.

Het was, organisatorisch gezien, juist het bijzondere van de *bijzondere* staat van beleg, dat het militair gezag daarbij zou worden uitgeoefend (en gelijk men weet, inderdaad ook is uitgeoefend) door een speciale organisatie, goeddeels staande náást de eigenlijke legeraanvoering, terwijl het gewone militair gezag krachtens de Oorlogswet in beginsel door de gewone militaire bevelhebbers behoort te worden uitgeoefend, omdat het juist in het leven geroepen wordt om hun de uitoefening van hun militaire taak te verlichten. Zeker, de Chef Staf Militair Gezag voerde ook het (hoogste) militaire bevel over de tot zijn organisatie behorende militairen, en terecht is hij daarom bij het besluit E 67 als Commandierend Generaal in de zin van de rechtspleging aangemerkt. Doch daarnaást stond, als eigenlijke legeraanvoerder te velde ¹²⁾, de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten. Deze droeg géén „bijzonder militair gezag”, ontleende aan het B.B.S.B., géén verordenende bevoegdheid, *doch was reeds Commandierend Generaal in de zin van art. 243 R.L. vóórdát het besluit E 67 het licht zag* ¹³⁾!

Men ziet dus, dat het aanhalen van het besluit D 60 ons inzicht in het wezen van het commandierend-generaalschap nauwelijks verdiepen kan. Maar bepaald onjuist is de mededeling van de Heer R. C. dat op 4 Maart 1946 toen de Chef Staf Militair Gezag zijn recht van bestaan verloren had, „de Chef van de Generale Staf weder als „van ouds Commandierend Generaal volgens het bepaalde in art. 243 „R.L.” zou zijn geworden. In de eerste plaats al, omdat de Chef van de Generale Staf *nimmer* tevoren Commandierend Generaal in de zin van art. 243 R.L. is geweest, en men dus moeilijk kan zeggen dat hij die functie „weder als van ouds” gekregen zou hebben. Men vergete niet, dat het semi-opperbevelhebberschap bij het practisch op vredesvoet georganiseerde leger in handen van de Chef van de Generale Staf een zuiver na-oorlogse creatie is! Maar in de tweede plaats is de mededeling onjuist, omdat zij suggereert, dat de Chef van de Generale Staf in de voetstappen van de Chef Staf Militair Gezag zou zijn getreden en omdat zij aldus het bestaan van die andere Commanderende Generaal in de zin van art. 243 R.L. èn in de zin van het besluit E 67, van de B.N.S., negeert!

De bijzondere staat van beleg werd op 4 Maart 1946 opgeheven en daarmee verdween de figuur van de Chef Staf Militair Gezag. Doch reeds maanden eerder, op 19 November 1945, werd de functie van Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten opgeheven, en vooral deze wijziging maakte een herziening van de militaire-bevelsverhoudingen noodzakelijk. Op justitièel gebied leidde deze tenslotte tot een nieuwe aanwijzing van Commanderende Generaals in de zin

¹²⁾ Zie het in noot 9 genoemde boekwerk, blz. 274.

¹³⁾ De B.N.S. werd als zodanig aangewezen in art. 3 van het K.B. van 13 Juli 1944, Stbl. nr E 50. Het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (E 67) dateert van 23 Aug. 1944. Bij besluit van 9 September 1944, Stbl. nr E 74 werd het besluit E 50 ingetrokken en werd de B.N.S. aangewezen als Commandierend Generaal in de zin van E 67.

van art. 243 R.L. en in de zin van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944, welke geschiedde bij Koninklijk besluit van 21 Februari 1946 (Stbl. nr G 34), later vervangen door het Koninklijk besluit van 26 Juni 1946 (Stbl. nr G 157). Men kan op beide besluiten heel wat critiek uitoefenen, maar in ieder geval maakten zij duidelijk, dat er nieuwe Commanderende Generaals waren opgetreden met ingang van een voor ieder hunner aangegeven datum.

En dan blijkt dat de Chef van de Generale Staf met ingang van 19 November 1945 als Commanderend Generaal is aangewezen. De aanleiding hiertoe was, dat aan deze autoriteit het troepenbevel, voordien gevoerd door de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten, goeddeels was toegefallen. Voor zover men van rechtsopvolgers wil spreken, was de Ch.G.S. dus t.a.v. de militaire justitie (via het troepencommando) de rechtsopvolger van de B.N.S., *doch niet van de Chef Staf Militair Gezag*, die immers eerst op 4 Maart 1946 het commanderend-generaalschap verloor en wiens militair-justitiële nalatenschap werd toegewezen aan de Territoriale Bevelhebber in Nederland (men zie het besluit G 157).

Waarom heeft de Heer R. C. de figuur van de Chef Staf Militair Gezag en het rechtsopvolgerschap in het geding gebracht? Immers blijkens het gebruik van de woordjes „quod non” op blz. 556 heeft hij zelf dit rechtsopvolgerschap niet erkend. Is hij van de veronderstelling uitgegaan dat de ingewikkelde redenering, vervat in de laatste alinea van blz. 556, *door de Regering* is gevolgd in een poging, om toch maar aan de Chef Luchtmachtstaf een onafhankelijkheid ten opzichte van de Chef van de Generale Staf te bezorgen, die de Schrijver kennelijk als niet-bestaand aanneemt? Mocht dit zo zijn, dan zal de overbodigheid van een dergelijke constructie na kennisneming van de in 1949 reeds officieel tot stand gekomen „machtscheiding” wel duidelijk zijn.

Behalve de Chef Staf Militair Gezag zijn ook *alle* sedert de totstandkoming van het besluit E 67 benoemde Commanderende Generaals eveneens benoemd zowel in de zin van art. 243 R.L. (hierover straks meer) als in de zin van (art. 2 van) het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944. De Chef Staf Militair Gezag bekleedde in zoverre een bijzondere positie, dat hij genoemd werd in art. 2 *sub 1°* van dat besluit en dat geen aan hem ondergeschikte figuren mede als Commanderend Generaal zouden kunnen worden aangewezen. Ten aanzien van de in art. 2 *sub 2°* bedoelde militaire autoriteiten zij opgemerkt, dat als zodanig, náást de Ch.G.S., Commanderend Generaal zijn geweest zowel de Territoriale Bevelhebber in Nederland en andere autoriteiten, ondergeschikt aan de Chef van de Generale Staf, als een van de Chef van de Generale Staf onafhankelijke figuur gelijk de Commandant van het Leger in Nederlands-Indië. De aard van de onderlinge bevelsverhoudingen moet men dan ook niet trachten te construeren uit de wijze van benoeming tot Commanderend Generaal, doch uit hetgeen de instructiën van de betrokken autoriteiten daaromtrent leren.

Maar om dichter bij ons onderwerp te komen: zowel de Chef van de Generale Staf als de Chef Luchtmachtstaf zijn benoemd tot Commandierend Generaal in de zin van art. 243 R.L. en in de zin van (art. 2, aanhef en sub 2° van) het besluit E 67. Bij de aanwijzing van de Chef Luchtmachtstaf als zodanig heeft zich dus niets voorgedaan, dat afwijkend was van andere sedert 1945 gedane aanwijzingen van Commanderende Generaals. Niettemin meent de Heer R. C. dat men bij het vorm geven aan de door hem als een „neiging tot separatisme” gekenmerkte „beweging” art. 2 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 „te hulp heeft geroepen”. Ik kan deze mening niet delen, en ben van oordeel dat de Kroon slechts daarom dit Organisatiebesluit heeft aangehaald, om buiten twijfel te stellen, dat ook op de Chef Luchtmachtstaf als Commandierend Generaal en op de door hem in te stellen krijgswaarden de bepalingen van dat besluit toepasselijk zouden zijn. Gelijk ook bij vorige aanwijzingen van Commanderende Generaals geschied is (men zie bijv. de Staatsbladen H 9, K 91 en K 363).

Een „te hulp roepen” van het Organisatiebesluit ter rechtvaardiging van de aanwijzing van een (méér dan één) Commanderende Generaal zou de Kroon slechts nodig hebben indien Zij de opvatting van de Heer R. C. omtrent art. 243 R.L. zou delen. Daarvan is echter niets gebleken, terwijl er bewijzen zijn aan te voeren dat ook vroeger dit standpunt niet is ingenomen. Doch hiermede komen wij aan een bespreking van het eerste punt, waarop de Heer R. C. zijn betoog, naar ik aannam, moet hebben gebaseerd.

De Heer R. C. heeft gesteld, dat artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt slechts één Commanderende Generaal erkent (blz. 557). Aangezien zij deze stelling niet nader motiveert, moet ik wel aannemen dat zij deze heeft afgeleid uit het gebruik van de term „den Commandierenden Generaal” in het enkelvoud¹⁴). Nu geloof ik dat het trekken van conclusies uit een enkele term of een enkel woord, gezien de soms vage en vaak weinig consequente terminologie van de Regtspleging, gevaarlijk kan zijn, maar nu de Redactie het voorbeeld geeft, mag ik dan ook mijnerzijds wel wijzen op de woorden, waarmede art. 243 aanvangt „Wanneer troupes van den „Staat zich te velde bevinden . . .”. Let wel „troupen”, niet „de „troupen”, gelijk in de overeenkomstige artikelen van de ontwerpen van 1807, 1808 en 1810. „Troupes” is onbepaald en sluit de mogelijkheid van het zich te velde bevinden van meerdere, tot elkander niet in verband staande „troupen” geenszins uit. Dat ieder van die „troupen” dan een eigen Commanderende Generaal kan hebben ligt m.i. voor de hand¹⁵).

¹⁴) Deze veronderstelling is sedert bevestigd. Zie M.R.T. XLV, blz. 716, regels 8 en 7 v.o. Ter plaatse noemt de Redactie (op blz. 717 en 718) nog een ander argument, dat ik in mijn naschrift zal trachten te weerleggen.

¹⁵) De commissie die het ontwerp-1807 op 8 April van dat jaar aan Koning Lodewijk Napoleon aanbood, merkte o.m. op: „Met relatie tot de

De interpretatie van de Heer R. C. impliceert, dat de Regtspleging bij de Landmagt slechts een oplossing voor de administratie der militaire justitie zou bieden indien de troepen te velde optreden als één geheel, onder één bevelhebber, doch ons in de steek zou laten wanneer delen van het veldleger op verschillende gevechtsterreinen en ieder onder een eigen opperbevel zouden moeten optreden ¹⁶⁾.

Al zal men dan in 1814 andere denkbeelden over het optreden van een leger hebben gehad dan in de tegenwoordige tijd, ik kan mij toch zeer moeilijk voorstellen dat de samenstellers van de Regtspleging een interpretatie als thans door de Heer R. C. wordt voorgestaan op het oog zouden hebben gehad. Mr MOORREES, voorzitter van de commissie welke de militaire wetgeving van 1814 en 1815 heeft voorbereid ¹⁷⁾, zou dan vergeten moeten zijn, dat kort vóór de inlijving bij Frankrijk twee Koninklijk-Hollandse legeronderdelen tegelijk te velde waren geweest op twee vèr uitéengelegen gevechtsterreinen (n.l. de divisie-DUMONCEAU in Pommeren en Pruisen en de brigade-CHASSÉ in Spanje), dat bij ieder van deze „troupen te velde” een permanente krijgsraad in functie was geweest en dat de beide bevelhebbers ook ten aanzien van de militaire justitie als Commandierend Generaal waren opgetreden ¹⁸⁾.

Dat de Nederlandse Regering tijdens de laatste mobilisatie het redactionele standpunt niet gedeeld heeft, staat wel vast. Bij het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1940 (K.B. van 10 Mei 1940, Stbl. nr 283) werden ongeveer 30, zegge en schrijve dertig militaire autoriteiten aangemerkt als Commanderende Generaals in de zin van artikel 243 R.L. ! En dit besluit was niet, gelijk E 67, een wetsbesluit, doch een simpel K.B. gebaseerd op art. 243 ! Mocht de Regering destijds ook maar een ogenblik getwijfeld hebben aan de toelaatbaarheid van aanwijzing van meer dan één Commanderende

„Krijgsraden te Velde, hebben wij het eenvoudig principe op dezelve ge-appliceerd, dat eene Armée van meerdere of mindere extensie te Velde „zijnde . . . beschouwd konde worden als eene mobile Militaire Divisie . . .”. (Zie Mr G. W. Vreede, „Ontwerpen enz.”, blz. 57.) Deze term „een Armée „van meerdere of mindere extensie” schijnt geenszins onverenigbaar met de idee van twee of meer van dergelijke „Arméeën”, tegelijkertijd te velde optredende. (Zie hieromtrent nog mijn naschrift onder dit opstel).

¹⁶⁾ Zij impliceert ook, dat distributie van justitiële bevoegdheden over onderbevelhebbers, behalve ex art. 254 R.L., niet mogelijk is, ook al zouden sterkte en dislocatie van het leger te velde zodanig zijn, dat uitoefening van die bevoegdheden door één man practisch onmogelijk zou worden. Men denke zich de opperbevelhebber, bij een legersterkte van een half millioen man of meer, die persoonlijk elk vonnis zou moeten fiatieren ! Intussen kunnen wij deze consequentie van het redactionele standpunt verder buiten beschouwing laten, omdat voor het onderhavige onderwerp slechts van belang is de vraag, of art. 243 R.L. de mogelijkheid van het bestaan van twee of meer Commanderende Generaals náást elkander, al dan niet erkent.

¹⁷⁾ Hij was vóór 1810 lid van de Hoge Militaire Vierschaar en ook toen reeds betrokken bij de pogingen, om tot een nieuwe militaire wetgeving te geraken.

¹⁸⁾ De archieven van beide krijgsraden berusten op het Algemeen Rijksarchief bij de „Archieven van de Colleges, belast met de Hoge Militaire „Rechtspraak 1795-1810”.

Generaal, dan zou zij volop gelegenheid hebben gehad, een wijziging van art 243 R.L. te bewerkstelligen toen, weinige maanden voor het verschijnen van het besluit, een ontwerp-wet tot wijziging van de R.L., voornamelijk met betrekking tot de justitie te velde, werd ingediend en behandeld ¹⁹⁾). Met geen woord heeft toen ook maar iemand gerept over het commanderend-generaalschap, en kennelijk heeft de Regering niet de minste bezwaren gezien, om op grond van art. 243 R.L. tot de aanwijzing van meer dan één Commanderende Generaal te kunnen overgaan. En ik kan mij niet herinneren, dat door de Redactie destijds bezwaar is gemaakt tegen de in het Organisatiebesluit 1940 vervatte aanwijzing.

Ook de Londense Regering heeft zich door de tekst van art. 243 R.L. niet laten weerhouden, twee Commanderende Generaals tegelijkertijd te laten optreden (zie de besluiten C 10 en E 50) vóórdat het besluit E 67 het licht zag!

Wij moeten werken met een Regtspleging bij de Landmagt, die men reeds zeer kort na haar ontstaan onbevredigend achtte en geheel wilde omwerken ²⁰⁾, die enkele malen op de helling is geweest en waaraan men hier en daar wat getimmerd heeft, maar die desondanks nog lang niet gelijkt op de moderne wet, waarnaar wij reeds zolang hebben uitgezien. Toch is het wonderbaarlijk, wat men met dit oude beestje zelfs in den jare 1953 nog kan bereiken, met een verstandige toepassing en met redelijke interpretatie. Maar dan geloof ik ook, dat wij niet onze toevlucht mogen nemen tot een dergelijke uitleg van een enkele term in de wet, als ten deze door de Heer R. C. voorgestaan, indien niets er op wijst, dat de geest van de wet slechts met een zodanige uitleg verenigbaar zou zijn. Een dergelijke methode van interpretatie, toegepast ook op andere artikelen van de Regtspleging, zou het volkomen onmogelijk maken, nog langer op de basis van deze oude wet te werken ²¹⁾.

Tot slot nog iets naar aanleiding van de overige opmerkingen de Heer R. C.

Het vinden van een goede oplossing wanneer militairen van elk der onderdelen van de landmacht (dus een landmacht- en een luchtmachtman bijv.) gezamenlijk deelnemen aan hetzelfde strafbare feit zal, juist dank zij de gekozen figuur, weinig moeilijkheden opleveren. Wat Nederland betreft bestaat steeds een dubbele bevoegdheid door het samenvallen van de rechtsgebieden van de beide com-

¹⁹⁾ Het ligt voor de hand dat het organisatiebesluit rechtspleging te velde 1940 reeds veel eerder gereed heeft gelegen, en op 10 Mei 1940 nog slechts behoefde te worden gedateerd. Over de wijziging van de R.L., tot stand gekomen krachtens de wet van 30 Nov. 1939, Stbl. nr 206, zie men uitvoerig in M.R.T. XXXV: 482 vlg.

²⁰⁾ Men zie „Eene lijdensgeschiedenis” in M.R.T. II, 146 vlg.

²¹⁾ Sedert is mij gebleken, dat de Heer R. C. zich niet uitsluitend baseert op haar interpretatie van de letter van art. 243 R.L. doch mede op de door haar aan de term „Commanderende Generaal” toegekende betekenis. Ik kom hierop in mijn naschrift terug.

manderende generaals. Aangezien dezelfde auditeurs omtrent de vervolging adviseren en dezelfde verwijzingsofficieren daaromtrent beslissen, veronderstel ik dat deze Heren in hun hoedanigheid als Janus-figuren er al heel gemakkelijk in zullen slagen om een oplossing te vinden, welke een gelijkmatige berechting waarborgt. Voor zover men hierbij de prioriteit nodig heeft (zie art. 99 Inv. Wet M.S.T.) en art. 6 (1) van E 67 zal deze in het algemeen wel een „geleide prioriteit” zijn!

En dan vraagt de Heer R. C. zich af, waar het heen zal moeten wanneer de vreedstijd met zijn gevolgen op processueel gebied weder intreedt en de bevoegdheden van de garnizoenscommandanten opnieuw tot hun recht zullen komen. Als dit zich ooit weer zou voordoen, zullen wij moeten afwachten hoe het garnizoenscommando zal worden georganiseerd. Immers wie garnizoenscommandant zijn, wordt in de Regtspleging niet geregeld, omdat dit een kwestie van militaire organisatie is. Intussen maak ik mij daarover geen zorgen, omdat ik ervan overtuigd ben, dat geen Regering, luisterende naar de stemmen van de militair-juridische adviseurs, ooit er aan zal medewerken, dat weder moet worden gewerkt met een militaire rechtspleging voor gewone tijden, waarin zo'n belangrijke bevoegdheid als het verwijzingsrecht ligt in handen van een voor de tucht niet verantwoordelijke functionaris. Evenmin als de Heer R. C. ben ik een bewonderaar van het te ruim gebruik van ficties, doch als ik één fictie toejuich, dan is het wel die, dat de „troupen van den „Staat” zich, voor wat de rechtspleging betreft, nog steeds te velde bevinden. Natuurlijk is het hard nodig dat er een nieuwe wet komt en natuurlijk is het te betreuren dat men ten deze nog niet verder is dan een commissie (moge het deze gegeven zijn om ons spoedig van de noodzakelijkheid van alle ficties af te helpen!), doch dank zij de fictie „te velde”, zijn wij in staat het militaire strafrecht en het tuchtrecht te laten functioneren in een tevoren niet gekende harmonie, aangepast aan de organisatorische behoeften van het leger, en dat zonder de justiciabelen in de practijk tekort te doen, terwijl tevens de gelegenheid wordt benut tot het opleiden van krachten ten behoeve van de militaire rechtspraak, die zal moeten worden uitgeoefend wanneer onverhoopt ons leger (de luchtmacht inbegrepen) zou moeten worden gemobiliseerd of in een oorlog zou worden betrokken, in welk geval ongetwijfeld vele commanderende generaals zullen moeten en ook kunnen worden voorzien van juridisch geschoolde officieren met ervaring, ook op het gebied van de militaire rechtspraak.

* * *

Het artikel van de Heer R. C. „Commanderende Generaals, Verwijzingsofficieren en Garnizoenscommandanten” (M.R.T. XLV, blz. 715 en vlg.) houdt zodanig verband met het in bovenstaande regelen behandelde onderwerp, dat ik mij gedrongen gevoel, hier enkele opmerkingen naar aanleiding van dat artikel te laten volgen.

Op blz. 717 constateert de Schrijver dat de Territoriale Bevelhebber in Nederland geen deel heeft gehad aan het tegenwoordig „compromis” tussen de Chef van de Generale Staf en de Chef Luchtmachtstaf. Ik moge er op wijzen, dat zulks niet behoeft te verwonderen, aangezien de functie van Territoriale Bevelhebber in Nederland reeds ruim vijf jaren geleden is vervallen (n.l. met ingang van 1 December 1947) waardoor deze figuur uit de rij der Commanderende Generaals is verdwenen en de door hem benoemde krijgsraden te velde hebben opgehouden te bestaan (zie ook de ministeriële beschikking van 8 December 1947, Chef Gen. Staf, Sectie G 6 nr 1001, Legerorder nr 3 van 1948).

Op dezelfde bladzijde (regel 4 v.o. en volgende) ontwikkelt de Heer R. C. nog een argument voor zijn standpunt, dat artikel 243 R.L. slechts één Commanderende Generaal zou toelaten, een argument dat, ware het gegrond, ongetwijfeld meer waarde zou hebben dan dat, ontleend aan de in genoemd artikel gebezigde enkelvoudsvorm. De Schrijver stelt namelijk, dat onder het gezag van de Koning diende „als opperbevelhebber de Commanderende Generaal, „het eenhoofdige centrum van de krijgsoperatiën in een oorlog, in „welke Nederland, met inbegrip van zijn koloniën en bezittingen in „andere werelddelen, betrokken zou kunnen worden”. Hier denkt de Schrijver dus aan een Opperbevelhebber over de gehele landmacht, naast wien geen andere „Opperbevelhebber” bestaanbaar zou zijn, zodat bij krijgsoperaties overzee of in afgesneden gebieden de leiding, die ook dan formeel in handen van deze Opperbevelhebber zou liggen, slechts „noodwendig” zou moeten worden overgelaten aan één of meer van de onder het opperbevel van die Opperbevelhebber dienende hogere officieren (blz. 718, regel 5 v.b. en vlg.). Dit in één hand berustende *imperium militare* over de gehele landmacht meent de Heer R. C. dan terug te vinden in de Regtspleging bij de Landmagt, en zij schakelt deze „Opperbevelhebber over de „gehele landmacht” gelijk met de „Commanderende Generaal”, genoemd in artikel 243 e.a., en met de „Generaal-en-Chef der Armée”, genoemd in de artikelen 247 en 248 van die wet, hetgeen haar tenslotte tot de conclusie voert, dat er slechts één „Commanderende „Generaal” in de zin van artikel 243 R.L. kan zijn.

Deze redenering klinkt plausibel, en schijnt de daaruit getrokken conclusie te rechtvaardigen. Niettemin moet ik twee opmerkingen maken, en wel in de eerste plaats deze, dat een onder het opperbestuur fungerend opperbevel over de gehele landmacht *niet* zulk een vaste plaats in het organisatie-schema en het hiërarchisch bestel der Nederlandse landmacht in oorlogstijd heeft ingenomen als de Heer R. C. aanneemt; in de tweede plaats deze, dat de door de Schrijver geponeerde stelling, dat met de termen „Commanderend Generaal” en „Generaal-en-chef” in de Regtspleging geen andere functionaris dan de „opperbevelhebber over de gehele land„macht” wordt aangeduid, in het licht van de feiten als onjuist moet worden verworpen.

Het is hier niet de plaats voor een uitvoerige verhandeling over de bevelvoering bij de Nederlandse landmacht en ik zal daarom trachten mijn beweringen met enige beknopte mededelingen te staven.

In de eerste plaats moet ik er op wijzen, dat men bij de interpretatie van de term „opperbevelhebber” zeer voorzichtig te werk moet gaan. Wij hebben deze term in de mobilisatie 1914—1918 en wederom in 1939 leren kennen als uitsluitend verbonden aan de éne, hoogste bevelhebber over de land- (en zee-) macht. Voorheen had deze term een geheel andere betekenis. Men sprak van de „opperbevelhebber van een legerkorps te velde”, doch ook van de „opperbevelhebber van de artillerie bij een legerkorps te velde”, van de „opperbevelhebber van een vesting”, in vredestijd ook van de „opperbevelhebber der cavalerie” enz.²²⁾ Verschillende schrijvers gebruiken de term „opperbevelhebber” zonder zich rekenschap te geven van de betekenis, die deze term in een bepaald geval heeft, en hun mededelingen moeten dan ook met behoedzaamheid worden nagegaan.

In de tweede plaats dient men er zich van bewust te zijn, dat het onderscheid tussen *opperbestuur* en *opperbevel* voorheen niet altijd in acht genomen werd. In de 19e eeuw noemden de Koningen zich „Opperbevelhebber van het leger hier te lande en in Neder-„lands-Indië”; zelfs nadat de ministeriële verantwoordelijkheid in de constitutie was vastgelegd bleef deze benaming in zwang hoewel men toch ging beseffen dat de Koning geen opperbevelhebber kón zijn, omdat het opperbevel onder de ministeriële verantwoordelijkheid valt, en de Koning bezwaarlijk aan zijn eigen minister(s) verantwoordelijk kan zijn.

Herhaaldelijk hebben Prinsen uit het Huis van Oranje-Nassau een actief aandeel in de krijgszaken genomen, zowel in het opperbebestuur²³⁾ als in het leger zelf, waarin zij vaak hoge rangen en verantwoordelijke functies hebben bekleed, ook in tijd van oorlog. Vooral in hun persoon liepen bestuurs- en bevelsfuncties soms door één. Zo werd de Erfprins van Oranje bij besluit van 22 Dec. 1813 benoemd tot „Generaal-en-Chef, Inspecteur-Generaal van alle wapens der Armée”, bij besluit van 6 April 1814 nr 4 belast met de Opper-Directie van het Departement van Oorlog, terwijl hij tevens belast was met het bevel over het mobiele legerkorps, bestemd om deel te nemen aan de laatste operatiën tegen Napoleon. Kon men hem in de eerste functie als opperbevelhebber over de gehele landmacht beschouwen, de tweede functie was in feite die van een Minister van Oorlog, en de derde die van een commandant van een

²²⁾ Zie bijv. de aanhef van punt 1 van het K.B. van 27 Jan. 1831 nr 17, waarbij een machtiging wordt verleend aan „den Opperbevelhebber bij het „mobiele leger, mitsgaders de Opperbevelhebbers in de onderscheidene in „staat van oorlog of beleg gestelde vestingen”.

²³⁾ Als Commissaris-Generaal, of als „belast met de Opper-Directie” van het Departement. Zie bijv. de lijst „Opperbebestuur van het Departement „van Oorlog”, voorkomende in de Naam- en Ranglijst van Officieren.

veldleger. De functie van opperbevelhebber (Generaal-en-Chef enz.) is blijkbaar geheel door de bestuurlijke functie geabsorbeerd, want in het besluit van 18 Febr. 1815 nr 107 werd bepaald, dat de hoogste legerautoriteiten, zoals de inspecteurs-generaal der wapens, de generaals commanderende in de Grote Militaire Afdelingen en de generaals, die „en chef” een mobiel legerkorps commandeerden, in rechtstreekse betrekking tot de Commissaris-Generaal van Oorlog stonden. In deze regeling kreeg de „Generaal-en-Chef, Inspecteur-Generaal van alle wapens der Armée” in het geheel geen plaats!

Na 1813 is in de 19e eeuw slechts éénmaal het „opperbevel over „s Konings krijgsmacht” opgedragen, namelijk aan de Prins van Oranje (de latere Willem II) bij Koninklijke Besluit van 29 Juli 1831 nr 8, en wanneer men de voordracht, welke uiteindelijk tot het genoemde K.B. voerde beziet, ontkomt men niet aan de conclusie, dat dit K.B. de aanvankelijke bedoeling van 's Konings raadgevers geenszins heeft gerealiseerd, en dat deze raadgevers een opperbevel over de gehele krijgsmacht niet nodig hebben geacht.

Op 28 Juli 1831 toch bood de Directeur-Generaal van Oorlog aan de Koning een concept aan voor een besluit, waarbij dit opperbevel werd omschreven als het bevel over de onderscheiden legerkorpsen „thans onder de bevelen staande van Prins Frederik, de Lt. Gen. „CORT HEIJLIGERS en de Lt. Gen. DE KOCK”. Dit concept beoogde dus niet méér dan het instellen van een centraal commando over de troepen *te velde*. Dit blijkt bovendien ondubbelzinnig uit de voordracht, waarbij uitdrukkelijk werd toegelicht, dat de macht van de Prins beperkt zou blijven tot het bevel over de troepen te velde en dat geen aparte instructie nodig was omdat de Prins zich „in de „zelfde Positie omtrent andere Militaire en Civile Autoriteiten (zal) „bevinden, als ieder ander Opperbevelhebber eener Armée, en zullen „dus ook voor Hoogstdenzelve van kracht zijn, de sedert lang be„staande reglementen waarbij onder anderen ook de betrekking tus„schen den Kommanderenden Generaal van een leger en de bevel„hebbers in vestingen zijn bepaald”. Er werd op gewezen dat die bevelhebbers voor hun sterkten verantwoordelijk bleven, en dat de „Opperbevelhebber des Legers” over de troepen, tot de bezetting dier vestingen behorende, niet zou kunnen beschikken dan met hun toestemming en op hun verantwoordelijkheid. Dat dit „Opperbevel „des Legers” dus niet was een opperbevel over de gehele landmacht doch slechts over het leger te velde, zal wel duidelijk zijn.

De Koning heeft het hem aangeboden concept-besluit niet getekend, doch een andere tekst doen ontwerpen, welke omtrent de betekenis van de term „opperbevel” ruimte voor twijfel laat. In artikel 1 toch werd bepaald: „Onze beminde Zoon, de Prins van „Oranje, zal het Opper-Kommando over Onze Krijgsmagt aanvaar„den, en zich, onverwijld, aan het hoofd van het leger stellen”. Men kan hieruit lezen dat de Prins werd benoemd tot opperbevelhebber over de gehele landmacht, en tevens tot commandant van de troepen te velde. Het doet echter vreemd aan, dat in art 2 wordt gezegd:

„Onze beminde tweede zoon, Prins Frederik der Nederlanden, Admiraal van de Vloot, en Kolonel-Generaal der verschillende wapenen van de landmagt, die, tot dusverre, het voormelde Opperbevel heeft gevoerd. . . .”. Want Prins Frederik was wel sinds 1 Juli 1826 als Commissaris-Generaal, later als „belast met de Opperdirectie”, het Hoofd van het Departement van Oorlog, in de campagne van 1830 „opperbevelhebber” van een legerkorps te velde en krachtens het K.B. van 22 Maart 1831 n° 19 „opperbevelhebber van het leger te velde”, doch hij was nimmer belast geweest met het opperbevel over 's Konings (gehele) krijgsmacht. Tussen de artt. 1 en 2 van het genoemde Koninklijk besluit is dus enige tegenstrijdigheid. Desondanks is er ook ruimte voor de veronderstelling, dat de Koning niet gewent heeft, dat zijn „beminde Zoon” aan een vestingcommandant beleefd om troepen zou moeten vragen, en dat daarom het definitieve besluit een redactie heeft gekregen als hier vermeld, opdat de Prins niet slechts als commandant-veldleger, doch tevens als opperbevelhebber van de land- (en de zee?)macht zou optreden. De gewijzigde tekst is blijkbaar ingevolge mondeling overleg tot stand gekomen, want uit de archieven blijkt van de redenen niets. Opmerkelijk is wel, dat de Prins ook nadat hij de troon als Koning bestegen had, de titel van „opperbevelhebber” is blijven voeren, en dat hierbij in de officiersboekjes van die jaren als datum van aanstelling die van het zojuist besproken K.B. wordt vermeld.

In 1814 en 1815 was van één opperbevel over de gehele landmacht als zodanig weinig of niets te bespeuren en in 1830, toen eveneens troepen te velde werden gebracht, werd zulk een opperbevel niet ingesteld. Ook in 1870, toen een gedeelte van het leger tot een veldleger georganiseerd werd ²⁴⁾ en onder het „opperbevel” van de Prins van Oranje werd gesteld, vond *geen* benoeming tot opperbevelhebber over de gehele landmacht plaats. Dit zou ook niet goed mogelijk zijn geweest, aangezien de Koning zichzelf „opperbevelhebber” noemde!

Het is dan ook niet te verwonderen, dat géén van de talrijke instructiën, welke voor de hogere bevelhebbers in de vorige eeuw zijn gemaakt, repte over een „opperbevelhebber over de gehele landmacht”. Ik noem slechts één voorbeeld: krachtens hun bij Koninklijk besluit van 28 Mei 1873 nr 26 vastgestelde instructiën stonden de divisie-commandanten in vredetijd onder de Minister van Oorlog, in oorlogstijd onder de te benoemen „opperbevelhebber van het veldleger”, doch de commandanten der liniën en stellingen stonden zowel in vredes- als in oorlogstijd onder het onmiddellijk bevel van de Minister van Oorlog!

²⁴⁾ K.B. van 20 Juli 1870 nr 30, ingetrokken bij K.Bn. van 22 Sept. 1870 nrs 3 en 4. De oprichting van het veldleger ging niet verder dan een regeling van de bevelvoering. Een aanschrijving van de Minister van Oorlog van 13 Aug. 1870 nr 72 S bracht onder de aandacht, dat men niet van een „leger te velde” mocht spreken en dat er dus ook geen militaire justitie te velde was.

De instelling van een „opperbevel over de gehele landmacht” als het „eenhoofdig centrum van de krijgsooperatiën in een oorlog, in „welke Nederland, met inbegrip van zijn koloniën en bezittingen in „andere werelddelen, betrokken zou kunnen worden”, is dus te onzent geen vaste regel geweest. Herhaaldelijk zijn echter troepen te velde gebracht onder een „Commanderende Generaal” die *niet* was de „opperbevelhebber over de gehele landmacht”, doch die *wel* de bevoegdheden verkreeg, welke de Regtspleging aan de Commanderende Generaal, aan de Generaal-en-chef toekent. De verschillende instructiën, zowel vóór als na de invoering van de Regtspleging met betrekking tot de instelling van krijgsraden te velde gemaakt, leveren hiervoor overvloedige bewijzen. Ik noem hiervan:

het besluit van het Uitvoerend Bewind van 12 Juli 1800 nr 17 La D tot instelling van een krijgsraad te velde bij het „Corps „d’Armée” dat onder een Bataafse „Commandant-en-chef” ter beschikking werd gesteld van de Franse generaal AUGEREAU;

het Staatsbesluit van 25 Sept. 1805 nr 42 waarbij het fiattingrecht werd gelegd in handen van de „generaal, Commanderende de „Bataafsche Expeditionaire Divisie”;

het Koninklijk Decreet van 1 Mei 1807 nr 103 tot instelling van een permanente krijgsraad te velde „près du Corps d’Armée, qui est „actuellement en Campagne, sous les ordres du Lieutenant-Général „DUMONCEAU”;

het Koninklijk Decreet van 8 Sept. 1808 nr 9, waarbij het zoeven genoemde decreet m.m. van toepassing werd verklaard „op de Brigade onder de orders van den Generaal-Majoor CHASSÉ”;

het Besluit van de Souvereine Vorst van 6 Apr. 1814 nr 8, *dat is opgesteld door de Commissie welke ook de Regtspleging heeft ontworpen* ²⁵⁾;

het Koninklijk Besluit van 8 April 1815 nr 104, dat uitdrukkelijk spreekt van „de Commanderende Generaal van Onze Mobile Armée” (zie artt. 5 en 9);

het Koninklijk Besluit van 23 Sept 1830 nr 12;

het Koninklijk Besluit van 6 Aug. 1831 nr 8 (tot stand gekomen één week na het eerder besproken K.B. waarbij de Prins van Oranje met het „Opperkommando over Onze Krijgsmagt” werd belast) waarin de macht tot het instellen van krijgsraden werd gegeven „aan Onzen beminden Zoon den Prins van Oranje, Opper„bevelhebber van het Leger te Velde”, *dus niet in diens kwaliteit van opperbevelhebber over de gehele landmacht*;

het Koninklijk Besluit van 31 Aug. 1831 nr 57, waarbij een regeling werd gegeven hoe moest worden gehandeld, wanneer „de „bevelhebber van het Leger te Velde of de bevelhebber eener werkelijk berende of belegerde stad, plaats of vesting” het fiat executie op een door een krijgsraad gewezen vonnis mocht onthouden.

²⁵⁾ Zie een brief van haar voorzitter Mr MOORREES dd. 22 Maart 1814 onder de retroacta van dit besluit. Het besluit zelf is afgedrukt in M.R.T. II, blz. 1 en vlg.

Kennisneming van de genoemde staatsstukken geeft de zekerheid, dat de bevoegdheden met betrekking tot de rechtspleging te velde *steeds* zijn gelegd in handen van de commandant van het leger of het legerkorps (de divisie, de brigade) te velde, doch *nimmer* in die van een opperbevelhebber over de gehele landmacht (zo die er al was) als zodanig. Geeft de tekst van het huidige artikel 243 van de Regtspleging reeds aanleiding om te veronderstellen, dat met de term „Commanderend Generaal” (en met de in artt. 247 en 248 voorkomende term „Generaal-en-Chef”) geen andere autoriteit bedoeld is dan de commandant van „troupen te velde”, deze veronderstelling wordt door de opgesomde besluiten in alle opzichten bevestigd, terwijl ik nimmer iets heb gevonden dat zou kunnen dienen ter ondersteuning van het redactionele standpunt. Ik moet dan ook, onder verbetering, tot de conclusie komen dat de genoemde termen *niet* identiek zijn met die van „opperbevelhebber over de gehele „landmacht”. Maar dan kan ik ook de conclusie, dat vanwege deze identiteit slechts één „Commanderend Generaal” in de zin van de Regtspleging bestaanbaar zou zijn, niet aanvaarden.

Het is waar, dat de practijk sedert 1814 tot 1940 er steeds toe heeft geleid, dat de mobiele krachten te velde tot één geheel, tot één armée onder één „opperbevelhebber” zijn verenigd geweest. Doch andere krijgskundige overwegingen zouden in andere omstandigheden de voorkeur kunnen hebben doen geven aan de vorming van twee of meer zelfstandig opererende „legerkorpsen” te velde, ieder onder een eigen „opperbevelhebber”, slechts ondergeschikt aan het opperbestuur of aan de opperbevelhebber over de gehele landmacht (zo die mocht zijn aangesteld). Vóór 1814 is daarvan een voorbeeld te vinden in de jaren 1808—1809, toen DUMONCEAU en CHASSÉ onafhankelijk van elkander te velde commandeerden.

Dat men dit in de tijd, waarin de Regtspleging tot stand kwam zeker niet onbestaanbaar heeft geacht, blijkt wel uit artikel 1 van de „Instructie voor de Plaatselijke Commandanten en Plaats-„majoors”, slechts weinige maanden na de invoering van de Regtspleging gearresteerd door de Souvereine Vorst bij besluit van 11 Januari 1815, in welk artikel de ontheffing van genoemde functionarissen werd geregeld voor het geval „*de generaal-en-chef van eene „der arméén van den Staat”* zijn hoofdkwartier in hun standplaats mocht komen vestigen. Artikel 47 van diezelfde instructie spreekt van „het legerkorps van eenen generaal-en-chef”²⁶⁾. Het besluit van 18 Febr. 1815 nr 107 noemde onder de hoge militaire autoriteiten, die in rechtstreekse betrekking tot de Commisaris-Generaal van Oorlog stonden, o.a. „de generaals, die *en chef* een mobiel leger-„korps kommandeeren”. Deze autoriteiten hadden normaliter geen

²⁶⁾ Zie ook art. 12 van de „Instructie voor de Provinciale Kommandanten” en art. 1 van de „Instructie voor de Generaals, kommanderende de „Grote Militaire Afdelingen”, beide op dezelfde datum gearresteerd.

militaire chef, geen algemeen opperbevelhebber boven zich ²⁷⁾. Telkens werd dus de mogelijkheid van pluraliteit geïmpliceerd. De voordracht van de Directeur-Generaal van Oorlog dd. 28 Juli 1831, hierboven besproken, leidt tot het aannemen van dezelfde mogelijkheid, evenals de opmerking van de Commissie, vermeld in noot 15.

Náást de „Commanderende Generaal” of „Generaal-en-chef” van een mobiele troepenmacht bleven verschillende hogere bevelhebbers onafhankelijk van deze, en in generlei bevelsverhouding tot deze staande, in functie en stonden evenals deze rechtstreeks onder het opperbestuur ²⁸⁾. Hun instructiën wijzen dit uit. De instelling van een alles-overkoepelend opperbevel over de gehele landmacht was natuurlijk niet uitgesloten, doch is geenszins als de normale toestand beschouwd. Eerst de 20ste eeuw (dat wij toen geen koningen meer hadden, heeft dit wellicht bevorderd) heeft het opperbevel over land- en zeemacht als een normale organisatorische figuur in oorlogstijd zien ontstaan.

Wanneer een opperbevelhebber over de gehele landmacht *niet* is benoemd, staan dus zowel in vredes- als in oorlogstijd, bij die landmacht een aantal hogere officieren, ieder in hun gezagskring, aan de „top” en zijn deze autoriteiten onmiddellijk onder het opperbestuur gesteld. Doet zich een dergelijke situatie bij de toestand „te velde” (nu daargelaten of deze werkelijk aanwezig is of slechts op een fictie berust) voor, dan heeft men te maken met meer dan één „Commanderende Generaal” in de zin van art. 243, met méér dan één „Generaal-en-Chef” in de zin van de artt. 247 en 248 R.L., en dan zou het leggen van strafrechtelijke bevoegdheden in handen van één hunner óók in het bevelsressort van de anderen, over wie eerstgenoemde niet te commanderen heeft, een inconsequentie betekenen. Ook al valt het legerings- en operatiegebied, en dus het rechtsgebied (in territoriale zin) ²⁹⁾ van twee of meer zodanige Commanderende Generaals samen, dan behoort dit nog geen aan-

²⁷⁾ Recueil Militair 1815, 1ste deel, blz. 283.

²⁸⁾ Slechts voor het geval dat een mobiele troepenmacht bij de operatiën in de gezagskring van een territoriale bevelhebber zou moeten optreden en dus een goede samenwerking verzekerd moest zijn, was de mogelijkheid voorzien van een onderschikking van de territoriale bevelhebber aan de commandant van de mobiele troepen, doch overigens hadden die Heren niets met elkander te maken (zie bijv. art. 1 van de Instructie voor de Generaals, commanderende de Grote Militaire Afdelingen, vastgesteld bij besluit van de Souvereine Vorst van 11 Jan. 1815, en uit later tijd par. 3 van de 1ste Afd. van de Instructie voor Vesting- en Fortcommandanten, vastgesteld bij K.B. van 18 Nov. 1875 nr 9).

²⁹⁾ Geografische beperking van het rechtsgebied van een Commandierend Generaal van troepen te velde anders dan in de zin van het (aan verandering onderhevige) gezags-, legerings- en operatiegebied der onder diens bevelen staande troepen is strijdig met het karakter van troepen te velde. Zodanige beperking kwam dan ook slechts voor t.a.v. de Chef Staf Militair Gezag (art. 4, 1e van E 67). De „ressorten” van de huidige krijgswaarden te velde betekenen geen beperking van rechtsgebied, doch zijn enigszins vergelijkbaar met de „werkkring” van de Officieren-Commissaris, waarover het 2de lid van art. 243 R.L. spreekt.

leiding te geven tot het ontnemen van de noodzakelijke bevoegdheden aan één hunner, om die in handen van een ander te leggen. Slechts is dan een goede competentie-regeling ter voorkoming van geschillen noodzakelijk (zie art. 95 Invoeringswet MSTR). Momenteel doet zich hier te lande deze figuur vóór, gelijk ik in mijn hierboven afgedrukt opstel heb aangetoond. Maar men zou zich zelfs zeer goed een nóg gecompliceerder situatie kunnen indenken, bijv. wanneer een zelfstandig commando luchtverdediging zou worden ingesteld, los zówel van de landmacht als van de (leger-)lucht-macht. Ik wil niet beweren, dat zulk een constellatie gewenst zou zijn, ik wil slechts constateren, dat als zij zich zou voordoen, daaruit de consequentie óók ten aanzien van de Regtspleging zou moeten worden getrokken, en m.i. zou dan nòch het systeem van die wet, nòch de redactie van artikel 243 zich daartegen verzetten.

Los van de vraag, of twee of meer *van elkander onafhankelijke* militaire bevelhebbers tegelijk Commanderend Generaal in de zin van de Regtspleging kunnen zijn (welke vraag ik dus positief bevestigend beantwoord) staat de andere vraag, of twee of meer, *aan elkander ondergeschikte* bevelhebbers dit kunnen zijn (dus bijv. zowel de commandant van het veldleger, als de commandanten der tot dat veldleger behorende legerkorpsen en divisieën). Ik wil graag aannemen, dat de samenstellers van de Regtspleging aan deze figuur niet hebben gedacht. In hun tijd toch waren de legers van beperkte sterkte, en traden zij op een beperkt territoir op, zodat een delegatie van de verwijzingsbevoegdheid als bedoeld in het (huidige) art. 254 R.L. voldoende kon zijn. Het wetsbesluit van 23 Augustus 1944. Stbl. nr E 67 acht deze figuur echter wèl bestaanbaar, gezien het gebruik van de term „de hoogste boven alle commanderende generaals geplaatste Nederlandse militaire autoriteit” in de artikelen 3 en 7 ³⁰⁾.

Op blz. 719 en volgende wijdt de Heer R. C. nog een beschouwing aan de „Verwijzingsofficier” in verband met de taak van de Commanderende Generaal. Ongetwijfeld is de bevoegdheid, welke art. 254 aan de Commanderende Generaal toekent (om n.l. één of meer personen te benoemen teneinde in zijn plaats te beoordelen of een zaak door de krijgsraad behoort te worden onderzocht) hem gegeven

³⁰⁾ Een regeling van de bevoegdheden van hogere chefs met betrekking tot de rechtspleging zal in onze toekomstige wetgeving niet mogen ontbreken. De oude Regtspleging is ten deze verre van volledig. Zelfs de oorspronkelijke tekst gaf geen helder beeld van de rol van de Commanderende Generaal in het Militaire Arrondissement of District. De latere wijzigingen hebben deze figuur nog meer in nevelen gehuld. Toch bestaat in het leger de regel: wat een militair mag doen, moet zijn chef ook kunnen doen. Dit moet zowel voor de verhouding van de commanderende generaal van troepen te velde tot een eventuele opperbevelhebber over de gehele landmacht, als (om in de nog geldende terminologie te blijven) voor die van een garnizoenscommandant tot de bevelhebber van het hogere territoriale ressort in acht genomen worden.

om zijn taak van militair bevelhebber te verlichten. Wie dan deze speciale taak (de overige bevoegdheden zijn immers niet in artikel 254 genoemd, vgl. bijv. art. 256!) van de Commandierend Generaal zal overnemen is niet nader uitgewerkt. De Heer R. C. gevoelt het meeste voor een overdracht aan de korpscommandanten, op grond van het feit, dat deze ieder in eigen ressort verantwoordelijkheid voor de krijgstucht dragen. Deze oplossing zou noodwendig leiden tot decentralisatie in het verwijzingsbeleid. Zij kan ongetwijfeld onder bepaalde omstandigheden onvermijdelijk of wenselijk zijn. Zij zal echter even zeker aanleiding geven tot een vergroting van feitelijke invloed van de auditeur-militair, terwijl de Schrijver juist wil voorkomen dat deze zich zou opwerken tot een ambtenaar van het openbaar ministerie!

Er bestaat echter ook nog een andere manier om een hoge functionaris in staat te stellen zich van zijn omvangrijke taak te kwijten, namelijk door hem te voorzien van een staf van medewerkers en specialisten, die in voortdurend rechtstreeks contact met hem en overeenkomstig de door hem aangegeven beginselen en richtlijnen arbeiden. Ik heb reeds uit vroeger jaren (± 1807) voorbeelden aangetroffen van het overlaten van een beslissing omtrent verwijzing door de Commanderende Generaal aan een lid van zijn staf. En het is voornamelijk in deze zin, dat ik de huidige verwijzingsofficieren zou willen zien: als leden van de staf van de Commanderende Generaal, door hem gemachtigd om, met inachtneming van door hem gegeven richtlijnen, het verwijzingsbeleid te hanteren. Deze figuur brengt geen decentralisatie mede, zoals een opdracht aan korpscommandanten onvermijdelijk ten gevolge zou hebben, biedt dus grotere mogelijkheden voor coördinatie, voor het bewerkstelligen van een zekere gelijkmatigheid in het beleid, en heeft m.i. als grote voordeel, dat de beslissingen gedekt zijn door, immers uitgaan van de hoogste gezagsdrager (ik zou dan ook de voorkeur geven aan een ondertekening „op last van de Commanderende Generaal”, boven de, overigens maar betrekkelijke, zelfstandigheid van de verwijzings-officier, welke men uit de redactie van artikel 254 zou kunnen afleiden).

De jongste tijd heeft de militaire rechtspraak voor problemen gesteld waarvan de samenstellers van de Regtspleging niet hebben kunnen dromen, problemen zowel op juridisch als op niet-juridisch terrein. De taak van de tot verwijzing bevoegde autoriteit en diens juridische adviseur, de auditeur-militair, beperkt zich niet meer tot het advies en de beslissing omtrent al of niet verwijzing naar de militaire rechter van een reeks van incidentele gevallen, doch is veel uitgebreider geworden. Voor een goede taakvervulling is veelvuldig overleg en, wanneer nodig, gezamenlijk optreden noodzakelijk. Het is heus niet ter bespreking van de wenselijkheid van een bepaalde vervolging dat nu reeds sinds jaren de openbare aanklagers, de verwijzingsofficieren, andere officieren van de Militair-Juridische Dienst, ja zelfs de presidenten van de krijgsraden van zee- en land-

macht geregeld gezamenlijk vergaderen. Een dergelijk contact zou met de zwaar belaste Ch. G. St. en Ch. Lm. St. zeer moeilijk zijn, en met de korpscommandanten, die slechts beperkte bevoegdheid bezitten, zo het al mogelijk ware, toch nimmer tot effectieve maatregelen kunnen leiden. Bij deze besprekingen ervaart de verwijzings-officier het voordeel van zijn rechtskennis!

Werd de verwijzingsbevoegdheid gelegd in handen van de korpscommandanten, dan zou naar mijn overtuiging al spoedig een toestand ontstaan als vóór 1940: het verwijzingsbeleid praktisch in handen van de auditeur-militair (gold niet die éne auditeur voor de oorlog in het gehele leger als „de man die het weet en het maar „moet uitmaken” want wat weten wij daar eigenlijk van?), geen contact met de hogere en hoogste militaire chefs, de belangstelling in militaire kringen voor het militaire recht en de militaire justitie minimaal, grote problemen komen niet aan een bespreking, laat staan aan een oplossing toe. Dan zou in feite, zoal niet in rechte, de auditeur zich kunnen opwerken tot een ambtenaar van het openbaar ministerie ten koste van de militaire gezagsdragers, een gevaar, dat de Heer R. C. juist wil afwenden.

In het instituut van de verwijzingsofficiëren, zoals zich dat sedert 1945 heeft ontwikkeld, zie ik een dergelijk gevaar niet. Wel vereist dit instituut een zorgvuldige keuze van de personen, en een voortdurende bezinning van de gekozenen op hun wezenlijke taak (waarbij, dat ben ik geheel met de Schrijver eens, het juridische op het tweede plan staat) en een voortdurend op de hoogte blijven van wat er in het leger omgaat. De officieren van de Militair-Juridische Dienst zullen zo mogelijk alle moeten voortkomen uit de troepen-officiëren, en door detacheringen als anderszins zullen zij in staat moeten worden gesteld het contact met het militaire leven in volle omvang te bewaren. Dit desideratum is op hen evenals op andere categorieën van gespecialiseerde officieren van toepassing, en het geldt niet het minst met betrekking tot de verwijzingsofficiëren.

Vershil ik dus op vele punten met de Heer R. C. van mening, ten aanzien van de beginselen, welke bij een toekomstige regeling van de militair-rechterlijke organisatie zullen moeten worden in acht genomen, sta ik vrijwel geheel aan de zijde van de Redactie (blz. 720, 721 en 722). Slechts de voorgestelde innovatie, waarbij de gehele militair-rechterlijke organisatie in eerste aanleg uit één krijgswaad voor de gehele krijgsmacht zou bestaan, acht ik, hoe aardig gevonden ook, weinig praktisch. De algemene president van de (enige) krijgswaad, door de Schrijver bedoeld, zou in feite zijn een directeur van de militair-justitiële dienst, en meer ambtenaar dan rechter. Men late het organiseren en het personeelsbeleid over aan een militair-ambtelijke instantie (tegen een Militair-Juridische Dienst voor de gehele krijgsmacht heb ik géén principieel bezwaar) en belaste daarmee de rechter zo min mogelijk. De M.J.D. moet zorgen, dat dáár waar zulks nodig is, specialisten ter beschikking

van de Commanderende Generaals of Officieren worden gesteld. Het recht om de leden van de krijgsraad te benoemen dient zeker in tijd van oorlog te worden gelaten in handen van die autoriteiten.

De komende militaire wetgeving zal met betrekking tot de toekenning van strafrechtelijke bevoegdheden (verwijzing, benoeming krijgsraad, algemene supervisie, in oorlogstijd fiat executie) aan militaire commandanten en autoriteiten rekening moeten houden met de navolgende beginselen:

géén lagere autoriteit behoort een bevoegdheid te bezitten, welke zijn rechtstreekse chef niet bezit (het is een militair vereiste, dat de chef moet kunnen ingrijpen); de hoogste chef (dat is dus ieder die in een bepaald ressort rechtstreeks aan het opperbestuur verantwoordelijk is) heeft dan alle bevoegdheden, voor zover niet aan andere instanties, als het H.M.G., de Kroon, de Minister, toegekend; lagere chefs hebben óf gelijke, óf mindere macht;

géén strafrechtelijke bevoegdheden dan in harmonie met de tucht-rechtelijke bevoegdheden;

regeling van de militair-rechterlijke organisatie in nauw verband met de militaire organisatie, doch met gebruikmaking van zodanige omschrijvingen, dat wijzigingen in de militaire organisatie niet tot wetswijziging noodzaken.

De slotvraag van de Redactie op blz. 723 „Was het nu werkelijk „nodig om hiervoor zoveel werk te verzetten zonder de wet te „wijzigen?“ beantwoord ik op grond van het bovenstaande volmondig bevestigend. Al lijkt het dan, alsof er niet veel veranderd is, dit komt slechts, omdat voor het oogenblik door beide Commanderende Generaals gebruik wordt gemaakt van dezelfde personen voor de gespecialiseerde functiën, doch dit kan ieder oogenblik veranderen, en het zàl ook veranderen naarmate de Chef Luchtmachtstaf de beschikking krijgt over eigen krachten, die met de werkzaamheden kunnen worden belast. De benoeming van de Chef Luchtmachtstaf tot Commanderend Generaal *was* nodig om het verbroken verband tussen de militaire en de militair-rechterlijke organisatie, en de zoekgeraakte harmonie tussen strafrechtelijke en tuchtrechtelijke bevoegdheden te herstellen!

NASCHRIFT DER REDACTIE.

De hooggeachte Schrijver van deze omvangrijke verhandeling over de organisatorische positie, welke de Luchtmacht voor zoveel deze voortgekomen is uit en voornamelijk bestemd is om samen te werken met de Landmacht, sedert de laatste oorlog is gaan innemen en welke ik als separatisme heb aangeduid, zal mij ten goede houden dat ik over het nut en de noodzaak van deze afscheiding mij geen oordeel aanmatig. Ik las in zijn verhandeling met veel belangstelling de vele pogingen, welke in de negentiende eeuw zijn aangewend om het evenwicht tussen onze militaire strafwetgeving en de op Koninklijke besluiten en ministeriële beschikkingen te be-

waren. Voor mij had in casu uitsluitend interesse de vraag, of dit evenwicht ten aanzien van de organisatie van de luchtmacht al dan niet bereikt is en ik heb die vraag toen en ook nu nog ontkennend beantwoord.

Ik weet wel, dat men hierbij aan gebezigde terminologie niet veel gewicht moet hechten. Ik heb dat nog niet lang geleden in dit Tijdschrift aangetoond ten aanzien van het opperbevelhebberschap van onze krijgsmacht ¹⁾. Zij zal nog tot menige wijziging in de wetboeken aanleiding moeten geven. Voor mij lag de grondslag in het feit, dat onze grondwet en onze militaire strafwetgeving van 1814/1815 slechts kent twee corpsen, landmacht en zeemacht. Zo goed als het gedeelte der luchtmacht, dat bij de Marine dienst doet, nog tot de Zeemacht is blijven behoren, zo goed had ook het thans afgescheiden gedeelte der luchtmacht van de landmacht deel moeten blijven uitmaken zolang de wetgeving in zoverre nog niet gewijzigd is geworden.

Ik heb ook al uiteengezet, dat de splitsing van het materieel militair strafrecht door het in het leven roepen van twee wetboeken, het C.W.L. en het C.W.Z., aanleiding heeft gegeven tot moeilijkheden in de erkenning en in het doen eerbiedigen over en weer van onderlinge hiërarchische verhoudingen en hoe men dit separatisme eerst met behulp van de door Prof. Mr M. S. POLS geformuleerde redenering als in evenwicht gebracht heeft beschouwd. Later heeft het Wetboek van Militair Strafrecht de scheiding tussen land- en zeemacht afgebroken en door beide corpsen onder één en dezelfde wetgeving te brengen de vroeger mislukte eenheid in de krijgsmacht in zoverre hersteld ²⁾. Slechts in zoverre: de grondwet en het formele militaire strafrecht behielden het tweedelig separatisme, met name in de beide Regtsplegingen en in de samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof. Nu komt de Luchtmacht-organisatie — welke, evenals de Marine, bij wijze van spreken steeds te velde is — opnieuw een scheiding maken en vormt aldus de derde van wat men in Frankrijk noemt „les trois armées”. Maar de wetgeving bleef onveranderd met haar tweetal; deze wetgeving — ik behoef dit aan militaire lezers niet uit te leggen — staat hiërarchisch boven organisatorische wettelijke voorschriften van lager orde en kan alleen bij een wet gewijzigd worden.

Deze ongelijksoortigheid brengt mijns inziens noodwendig mede, dat de wetgeving zich onthouden moet van en zoveel mogelijk ruimte behoort te laten aan organisatie en/of reorganisatie. Daartegenover moet ook dit deel van de wetgeving, na tot eenheid te zijn gebracht, blijven gelden voor de gehele krijgsmacht, welke, ongeacht haar organisatie, als een geheel de bescherming van één militaire strafwetgeving behoeft. Gaven het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht hierin principiëel het voorbeeld, ook het formele recht moet volgen, zoals ik in het opstel, dat de Schrijver

¹⁾ Zie mijn opstel „Opperbevelhebber en Regering” in deel XLII, blz. 401-409.

²⁾ Zie o.a. M.R.T. XLIII, blz. 581 v.

der verhandeling critiseert, heb aangegeven. Men kan aan dit gebrek tot zekere hoogte tegemoet komen door in de militaire rechtscolleges ook leden uit de luchtmacht aan te wijzen, doch om b.v. te spreken van een krijgsraad te velde van de luchtmacht West acht ik nog altijd in strijd met de in dit opzicht nog niet gewijzigde Regtspleging. Ook blijkens haar naam kent zij alleen maar een landmagt, in welker rechtscolleges leden uit allerlei dienstvakken en wapens benoemd kunnen worden en dus ook uit de luchtmacht, voor zoveel deze tezamen met de landmagt dienst heeft te doen.

Ten slotte nog een opmerking over de z.g. verwijzingsofficieren. Mr. DE GRAAFF wenst de hiertoe bestemde juridisch geschoolde officieren te behouden, eigenlijk, als ik het goed begrijp, als bureaujuristen van de commanderende generaal. Op zich zelf is er tegen dergelijke plaatsing geen bepaald bezwaar. De Commandant Zeemacht beschikt immers ook over een hoofdofficier van administratie, behorende tot het dienstvak, uit hetwelk eveneens de fiscaals worden aangewezen. Doch de eigenlijke verwijzing staat deze vlagofficier niet af aan zijn Intendant. Valt er te overleggen, dan behoort dit te geschieden door de Commandant Zeemacht zelf of op diens last — en niet in zijn plaats — door zijn intendant.

Want het overwegen of een strafzaak al of niet in aanmerking komt voor behandeling door de militaire rechter behoort in de eerste plaats toe te komen aan de openbare aanklager, die op de hoogte is van de rechtspraak van het college bij hetwelk hij optreedt. In het K.B. van 16 November 1818, bij hetwelk dit onderwerp het eerst voor de landmacht werd geregeld³⁾, leest men onder meer, dat, wanneer de plaatselijke of garnizoenscommandant van oordeel is, dat het feit door een krijgsraad zou moeten worden berecht, hij de stukken moet zenden aan de auditeur-militair „ten einde door dezen „ worde geadviseerd of de aard der zaak vordert dat daarin door „hem, auditeur-militair, ambtshalve worde geprocedeerd dan wel of „de zaak disciplinair zoude kunnen worden afgedaan.” Dat echter de garnizoenscommandant in deze de hoofdpersoon is, blijkt wel uit een sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 11 September 1917 (M.R.T. XIII blz. 146 v.), waarbij een op last van die (afwezige) commandant door diens kapitein-adjutant ondertekende beschikking tot verwijzing nietig werd verklaard⁴⁾. Al moge deze beslissing wat formalistisch zijn, zij typeert de positie van de autoriteit, aan welke de Regtsplegingen deze bevoegdheid hebben toegekend: deze autoriteit moest zijn een der hogere commanderende officieren en alleen deze officier treedt, in voorkomend geval, in overleg met de openbare aanklager.

³⁾ O.a. te vinden bij Collette en Van Dijk, Militaire rechtspleging 1901, blz. 131.

⁴⁾ Vgl. de beschikking van de Minister van Oorlog van 26 Juli 1915 (M.R.T. XI, blz. 4 v.), in herinnering gebracht bij die van 24 Maart 1917 (M.R.T. XII, blz. 497).

Om deze reden blijf ik de aanwijzing van verwijzingsofficieren uit de militaire juristen, die niet op last maar in de plaats van de commanderende generaal zaken bij de militaire rechter aanhangig mogen maken, onjuist achten. Zij worden aldus bevoegd geacht om zowel de taak van de Commanderende Generaal af te brokkelen als om de grondslag van het advies der openbare aanklagers te ondermijnen, zo al niet in beslissende vorm over te nemen. Van hier naar een militair openbaar ministerie il n'y a qu'un pas. Dat menig jurist, die na zijn burger-strafrechtelijke opleiding zonder militair-juridische scholing eensklaps met dergelijke functie belast wordt, hiertoe komt, is begrijpelijk. Maar de Belgische praktijk, gerust hebbende op onze Regtspleging bij de Landmagt, heeft het gevolg van dergelijke niet-militaire invloed doen zien: de openbare aanklager is daar thans gekomen in een positie, die veel gelijk op die van een ambtenaar van het openbaar ministerie, ja zelfs op die van een rechter-commissaris, en het Ministerie van Oorlog heeft zijn bemoeiingen met deze wetgeving afgestaan aan het Ministerie van Justitie. Dit is voor ons zoveel als een afschrikwekkend voorbeeld, dat navolging in het bij de zaak betrokken militair belang allerminst verdient.

R. C.

De gedraging van Art. 25 Wegenverkeerswet

door

Mr M. H. DE WILDT,

Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij de
Kantongerechten te Leeuwarden.

Naar aanleiding van „Enige moeilijkheden”, naar voren gebracht door Mr W. J. SMITS, Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde West op p. 84—88 van de lopende jaargang, zij het mij vergund om met betrekking tot het tweede door Mr SMITS opgeworpen punt — dat betreffende de toepassing van Art. 25 Wegenverkeerswet — een enkele opmerking te maken, in de hoop, dat ik daardoor er toe kan medewerken, dat althans één der moeilijkheden voor een deel uit de weg wordt geruimd ¹⁾.

Art. 25 Wegenverkeerswet luidt als volgt:

„Het is verboden zich op een weg zodanig te gedragen, dat de „vrijheid van het verkeer zonder noodzaak wordt belemmerd of de „veiligheid op de weg in gevaar wordt gebracht of redelijkerwijze is „aan te nemen, dat de veiligheid op de weg in gevaar kan worden „gebracht.”

Aan de in dit artikel omschreven gedraging worden, behalve de plaats van de handeling (de voor het openbaar verkeer openstaande weg ²⁾), de volgende eisen gesteld:

1. zij moet de vrijheid van het verkeer zonder noodzaak belemmeren (*verkeersbelemmerend* zijn) en/of:
2. zij moet de veiligheid op de weg in gevaar brengen of redelijkerwijze in gevaar kunnen brengen (*gevaarlijk* zijn).

De *schadeberokkenende* gedraging van Art. 2 der voormalige Wegenverkeersregeling wordt *niet* genoemd. (Deze komt wel ter sprake in Art. 33 Wegenverkeersreglement, bij het achteruitrijden van voertuigen).

Wat is nu het geval bij situaties als deze: men rijdt een berm-paaltje omver, men „aait”, langzaam rijdende, langs een stilstaand voertuig (met als gevolg schade), en dergelijke, zonder dat deze gedragingen op zich zelf verkeersbelemmerend zijn en zonder dat zij op zichzelf gevaarlijk zijn voor die personen, die zich op enigerlei wijze op de weg bevinden?

Het artikel is ontleend aan Art. 22a (oud: 15) Motor- en Rijwielwet. De jurisprudentie hierop en de litteratuur hierover verspreiden te dezen aanzien geen licht. Intussen dient men in het oog te houden, dat de W.V.W. *niet* meer spreekt van het in gevaar brengen van

¹⁾ Het onderstaande ontleen ik aan een meer uitgebreide bijdrage van mijn hand in „Mededelingen van de Vereniging van Ambtenaren van het „Openbaar Ministerie”, 1951/1952, Nos. 25/28 (niet in de handel). De Redactie der „Mededelingen” verleende hiertoe haar gewaardeerde toestemming.

²⁾ In verband met Art. 1, sub 1°, Wegenverkeerswet.

de veiligheid van het verkeer (zoals de M.R.W.), *maar* van de *veiligheid op de weg*.

Neemt men aan, dat onder „veiligheid” ook moet worden verstaan „veiligheid van goederen” (aldus ook WEERSMA en POLAK in hun gezaghebbend commentaar: „de veiligheid van een ieder en alles, die of wat zich op de weg bevindt”³⁾), dan zal ook de schadeberokkenende gedraging in het algemeen onder het voorschrift vallen. Het begrip „veiligheid van goederen” is in het Wetboek van Strafrecht trouwens niet onbekend.

Overigens is Art. 25 te ruim gesteld: naar luid van zijn tekst omvat het iedere gedraging van een ieder, die de veiligheid op de weg in gevaar brengt enz. Hieronder zouden dus vallen straat-schenderij, mishandeling op de weg, e.d. Aan de eis, die niet in het artikel zelf wordt gesteld, maar die naar mijne mening voortvloeit uit de strekking en de considerans van de wet, dat het moet gaan om een *verkeers*gedraging, zou ik willen vasthouden⁴⁾.

In bovenbedoelde zin is dan ook de jurisprudentie bij verschillende kantongerechten gevestigd. Voor zover mij bekend, heeft de Hoge Raad de kwestie nog niet uitdrukkelijk beslist.

Ik merk nog op, dat Art. 2 der voormalige Wegenverkeersregeling sprak van het *aan een ander* schade berokkenen; de „gevaar-, „lijke” gedraging van Art. 25 W.V.W. kent deze beperking niet, evenals Art. 33 Wegenverkeersreglement.

Rijdt men dus bijvoorbeeld een in de berm van de weg staande telefoonpaal omver, dan is m.i. Art. 25 van toepassing.

Wanneer een vrachtauto een huis binnenrijdt (hetgeen nog wel eens wil voorkomen), dan kan men niet zeggen, dat het beschadigen van het huis op zichzelf grond geeft tot toepassing van Art. 25. Het huis staat immers aan, en niet op de weg. In de practijk zal de vrachtauto ook wel beschadigd zijn en zal veelal de veiligheid van de inzittenden in gevaar zijn gebracht, zodat zich geen moeilijkheden voordoen. Het door Mr SMITS genoemde zonnescherm bevindt zich boven de weg en het lijkt mij rationeel, dit te begrijpen onder de voorwerpen, die zich *op* de weg bevinden, evenzeer als de niet met het wegdek in aanraking komende afsluitboom, die wordt neergelaten van een punt uit naast de weg en aan de andere zijde eveneens op een dergelijke plaats wordt gesteund.

³⁾ W. J. M. Weersma en N. J. Polak, „De Wegenverkeerswet”, Groningen-Djakarta 1950, p. 107.

⁴⁾ Verg. mijn opmerking in Ned. Jur. Blad 1950, p. 772.

Supra-nationale eenheidswetgeving

door

Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

Frappez, frappez toujours.

De Vice-President van de Hoge Autoriteit van het Gemeenschaps-apparaat van de Europese Steenkool- en Staalindustrie, Prof. dr A. COPPÉ, heeft onlangs in een opstel in Elsevier's Weekblad van 7 Maart 1953 het economisch karakter ontleed van het overgangstijdsperk, in hetwelk wij ons bevinden. Hij voegde daaraan toe de perspectief van de koers, welke wij zullen hebben te volgen om niet door stilstand van productie tot achteruitgang in welvaart te geraken.

Tot nu toe werd gestreefd naar uitzetting van ons economisch operatiegebied „in de breedte”, waarmede de Schrijver bedoelt het verkrijgen van de beschikking over bewegingsvrijheid, exportmogelijkheden en investeringsgelegenheden over alle landen der wereld. De tijd heeft in het bijzonder aan ons land door de verwijdering, ja zelfs door gedeeltelijke sluiting van Indonesië geleerd, dat van koers moet worden veranderd.

Om onze levensstandaard te verzekeren, opdat wij de nodige investeringen kunnen doen en eveneens opdat wij in staat zullen zijn de nodige militaire inspanningen te bewerkstelligen moeten wij veel meer dan vroeger ter plaatse de uitbreiding van onze inkomsten zoeken te verkrijgen, welke wij vroeger in de ruimte vonden. Daarvoor is nodig grotere krachtinspanning en een vrije markt.

Tot zoverre Prof. COPPÉ.

De Staal- en Steenkoolgemeenschap heeft een supra-nationale status verworven met eigen souvereiniteit, welke voor de afzet van hare producten de inmenging van de afzonderlijke, onder haar gezag gebrachte staten niet meer eerbiedigt. Met name stoort zij zich niet aan nationale kunstmatige handelsbelemmeringen en aan maatregelen tot bescherming van nationale handel. Zo vervoert deze eerste supra-nationale gemeenschap haar producten over de grenzen van alle bij haar aangesloten landen zonder betaling van in- of uitvoerrechten. Deze landsgrenzen bestaan voor deze nieuwe gemeenschap met hogere status niet meer, als gevolg waarvan strijdmiddelen van een koude oorlog op lager niveau haar niet meer deren. Deze strijdmiddelen behoren, nu ook een supra-nationale defensie van dezelfde staten-gemeenschap in wording is, tegenover niet bij haar aangesloten gemeenschappen of staten-groepen in handen van dezelfde supra-nationale soeverein over te gaan. De verscheidenheid van nationale strijdmiddelen en strijdkrachten moet zich oplossen in de defensie van één supra-nationale eenheid¹⁾.

¹⁾ Zie hiervoor ook M.R.T. XLIII blz. 445; XLIV blz. 523 v. en 606, alsmede XLV blz. 534.

Als zodanig doet zich voor een combinatie van de Kolen- en Staal-Gemeenschap met de N.A.T.O.-gemeenschap. Elke van deze gemeenschappen heeft of zal zich voor haar taak weten te verheffen boven de overheden, die tot dusverre ieder voor zich koude en werkelijke oorlogen tegen elkander konden voeren. Maar zij beheerst de gehele productie en defensie in haar supra-nationaal gezagsressort.

Zo zal ook de positie moeten zijn van de N.A.T.O.-gemeenschap ten aanzien van alle onder haar gezag gebrachte nationale strijdkrachten. Dat zij nog niet zover is, is te wijten aan twee oorzaken, voortspuitende uit, althans verband houdende met de omstandigheid, dat het hier niet gaat om de productie van dood materiaal, maar om het beschikkingsrecht over levende tot nu toe nationale strijdkrachten.

In de eerste plaats komt hier in aanmerking de omstandigheid, dat Groot-Brittannië conservatieve opvattingen heeft omtrent haar Commonwealth. Zij stelt deze, haar gemeenschap op gelijke lijn met die van de N.A.T.O.-mogendheden, wil wel deel nemen aan de N.A.T.O.-defensie ook van haar belangen, maar weigert haar strijdkrachten te integreren in de N.A.T.O.-krijgsmacht.

In de tweede plaats verdient vermelding het feit, dat overzeese gebiedsdelen van enkele der aan het N.A.T.O.-verdrag deelnemende Partijen, waarschijnlijk uit nationale overwegingen buiten het gezagsressort van de N.A.T.O.-gemeenschap zijn gehouden. Voor defensie van deze, bezuiden de Kreeftskeerkring gelegen gebiedsdelen achten de aanstichters van deze uitsluiting het behoud van nationale strijdkrachten noodzakelijk. In het later te vermelden E.D.G.-statuut, gemaakt voor zes van de bij het N.A.T.O.-verdrag aangesloten Partijen — Groot-Brittannië hield zich ook hier afzijdig — is dan ook dit dualisme overgenomen, met dien verstande dat de algemene opperbevelhebber de nationaal gebleven strijdkrachten ten behoeve van de collectieve defensie mag vorderen.

De gevolgen van dit Brits en Frans separatisme — hetwelk ook voor enkele andere Partijen zal gelden — zal ik hierna uiteenzetten. Zij veroordelen m.i. dit stelsel grondig.

Het E.D.G.-statuut twijfelt zelf aan de deugdelijkheid van deze afscheiding. Reeds had Frankrijk kans gezien om zijn Algerijnse Departementen, welke voor een deel bezuiden de Kreeftskeerking liggen, onder het bereik van het N.A.T.O.-verdrag (art. 6) te brengen ²⁾. Bovendien bevat het E.D.G.-statuut een grens voor de omvang van deze nationaal gebleven strijdkrachten: zij mogen niet te groot worden. „Le volume total des forces armées nationales”, zo luidt § 5 van dit art. 10, „y compris les unités de maintenance, ne „doit pas être d’une ampleur telle, qu’elle compromette la participation de chaque Etat membre aux forces européennes de défense, „déterminée par un accord entre les gouvernements des Etats

²⁾ Vgl. M.R.T. XLIV blz. 688 v.

„membres”. Zelfs de hoegrootheid van nationale politie-korpsen, welke uitsluitend bestemd zijn om de binnenlandse orde te handhaven. beperkt het derde lid van art. 11 door te bepalen, dat zij in getalsterkte niet mogen overschrijden „les limites de leur mission”. De bedoeling is duidelijk. Te grote afdelingen van dergelijke, niet onder Europees opperbevel ressorterende strijdkrachten zouden een gevaar kunnen opleveren voor de weerkracht van het Europese leger.

Wij mogen nieuwsgierig zijn naar de wijze, op welke aan deze vage beginselen uitvoering zal worden gegeven en hoe geschillen over de toepassing ervan zullen worden beslecht. Doch hierop ga ik te dezer plaatse niet in.

Hoofdzaak is hier, dat de verhouding tussen Europese en nationale strijdkrachten niet anders geregeld is, dan in de bevoegdheid om de nationale strijdkrachten op te roepen ter versterking van de Europese. Maar, en dit is hierdoor niet opgelost, er bestaat tussen de bevelhebbers met hun ondergeschikten van beide groepen geen militair-hiërarchische verhouding, zodat — om nu maar een sterk sprekend voorbeeld te geven — de Chef van de Generale Staf van nationaal gebleven strijdkrachten, die de bevelen van de Algemene Opperbevelhebber der Europese krijgsmacht niet opvolgt, door zijn nationale militaire rechter niet wegens insubordinatie mag worden veroordeeld omdat deze Algemene Opperbevelhebber niet is een militair, veel minder een militaire meerdere in de zin van de voor deze rechter geldende nationale militaire strafwetgeving.

Het is wel merkwaardig, dat zelfs militaire medewerkers van onze voornaamste nieuwsbladen aan dit gebrek geen aandacht hebben geschonken. Naar het schijnt, zien zij, evenals somtijds staf-officieren, wel het bos maar letten niet op de bomen. En het is juist de rechtspositie van deze bomen, dat zijn in casu de levende militairen met eigen nationale of supra-nationale rechten en verplichtingen, die niet toelaten, dat men met hun organieke eenheden handelt als waren zij doosjes met speelgoed-soldaatjes.

Men mag hun hiervan geen verwijt maken omdat dit gebrek primitief werd vastgelegd in art. 51 van het Handvest der Verenigde Naties. Een individuele zelfverdediging tegen een aggressief optreden van een gewapende macht is, volgens deze bepaling geoorloofd totdat de Veiligheidsraad andere maatregelen heeft genomen. Met de ogenblikkelijke zelfverdediging kan moeilijk iets anders bedoeld zijn dan het met eigen nationale strijdkrachten aan de aanvaller tegenstand bieden.

Als uitwerking van deze bepaling regelt art. 5 van het Noord-Atlantisch Verdrag hetgeen verder moet geschieden. De aangevallen Partij mag rekenen op het terstond zich voegen in de strijd door individueel of in samenwerking optreden van de andere Partijen. Ook hier vormt datzelfde niet goed doordachte beginsel de achtergrond.

Intussen heeft men wel begrepen dat de leiding van een zodanig conglomeraat van strijdkrachten van verschillende Partijen slechts

door één daartoe aangewezen Algemeen Opperbevelhebber kan geschieden. Deze Opperbevelhebber heeft zich, volgens courantenberichten tot dusverre bezig gehouden met de beantwoording van vragen van algemene strekking, zoals de hoegrootheid van dit conglomeraat en, als gevolg hiervan, de hoegrootheid van de nationale contingenten aan deze Atlantische krijgsmacht, welke paraat, gekleed, behoorlijk uitgerust en verzorgd moeten zijn. Ook al werd de wijze van recruterings en het grootste deel der financiering nog aan de Partijen overgelaten, het gebruik van de verzamelde strijdkrachten in onderling, dat is: in supra-nationaal verband stelt andere en niet minder eenvoudige eisen, tot welker verwezenlijking men niet intens en niet snel genoeg speciale deskundigen heeft ingeschakeld, met name het ontwerpen van een voor alle samen te brengen Atlantische strijdkrachten geldende supra-nationale militaire straf- en tuchtwetgeving.

Het N.A.T.O.-verdrag maakt van deze noodzaak geen melding. Wel is dit het geval met het E.D.G.-statuut, dat in art. 79 de totstandkoming van „un règlement unique de discipline générale „militaire applicable aux membres des forces européennes de „défense” voorschrijft en bij een afzonderlijk protocol de noodzaak erkent om in het belang van „une répression uniforme des infractions „pénales” bij het E.D.G.-leger „dès que possible une législation „pénale militaire commune” vast te stellen. Maar het protocol geeft slechts enkele grote lijnen en beginselen aan, met welke de samenstellers rekening hebben te houden, doch legt geen nadruk op de noodzakelijke sancties van hiërarchische verhoudingen na integratie en legt geen verband tussen deze code en het zoeven genoemde reglement van krijgstucht. De te maken code zou ingevolge art. 67 van het statuut worden vastgesteld „par voie d'une convention entre „les états membres” en het reglement van krijgstucht volgens het aangehaalde art. 79 „par accord entre les gouvernements des Etats „membres et ratifié selon les règles constitutionnelles de chacun de „ces Etats”.

Wanneer met deze wijze van vaststelling bedoeld wordt, dat voor elk gedeelte een verdrag zal moeten worden ondertekend, dat aan de goedkeuring van de onderscheiden wetgevende machten van Partijen moet worden onderworpen, dan komt mij deze handelwijze buitengewoon onpractisch voor en in strijd met de wetgevende bevoegdheden van het Commissariaat of de Assemblée der E.D.G., welke rechtskracht moeten hebben boven nationale wetten, met inbegrip van de nationale grondwetten. Bovendien zijn met het militaire straf- en tuchtrecht slechts hoogst enkele volksvertegenwoordigers bekend, zodat ernstige critiek niet, maar pogingen tot afbraak wél te verwachten zijn.

Daarbij komt dan nog, dat bovenvermeld art. 67 voorschrijft dat de militaire code moet bevatten „les adaptations nécessaires à cet „effet au Statut de la Cour annexé au Traité instituant la Commu- „nauté du Charbon et de l'Acier”. Ik heb vroeger reeds gezegd en

ik houd dit vol. dat dit Kolen-en-Staal-Hof door zijn samenstelling ongeschikt is om recht te doen in militaire strafzaken, zelfs al zou het ledenaantal uitgebreid worden met drie militairen³⁾. Dat men deze uitbreiding mogelijk en geoorloofd achtte, is waarschijnlijk het gevolg van het feit, dat art. 67 het woord „adaptation” (aanpassing) heeft gebruikt. Doch als men met toepassing van deze vrijheid iets bruikbaar zou willen maken, dan zou men een afzonderlijk werkende militaire Kamer moeten instellen, van welke alle leden, althans de grote meerderheid hiervan voor uitoefening van militaire justitie militaire juristen moeten zijn. Voor mij staat het vast, dat de militaire justitie, ook die in supra-nationaal verband, vrij moet blijven van elke niet-militaire rechtspraak: het militaire leven stelt nog andere eisen dan alleen die, welke in het commune strafrecht hun sancties vinden.

Ook in het supra-nationaal militair straf- en tuchtrecht moet naar eenheid worden gestreefd. Deze wetgeving behoort te gelden voor alle militairen, al dan niet geïntegreerd in een Europees leger of in een N.A.T.O.-krijgsmacht, die bestemd zijn om gezamenlijk ten behoeve van de verdediging van de belangen der aangesloten Partijen een aanvaller te bestrijden.

Waarom is het onjuist gezien om naast geïntegreerde strijdkrachten nationale gedeelten van land-, lucht- en zeemacht met eigen nationale straf- en tuchtwetgeving te laten bestaan?

Elke nationale militaire straf- en tuchtwetgeving is slechts toepasselijk op nationale justiciabelen; slechts in nationale dienst zijnde militairen worden in deze wetgeving als zodanig erkend. Iedere vreemdeling, dat is iedere niet tot de nationale krijgsmacht behorend persoon, hij moge dan in zijn land door zijn nationale wetgever als militair worden beschouwd, is tegenover de eerst bedoelde nationale wetgeving en rechter, een niet-militair, een burger. Hij moet zich dus wegens vergrijpen, die ieder burger in dit land van verblijf kan begaan, tegenover de voor hem vreemde burger-rechter verantwoorden.

Dit nationalistisch beginsel, dat ook in het volkenrecht erkend was, heeft in ons land twee gevolgen gehad.

Het eerste gevolg, dat trouwens overal aanvaard was, kwam hierop neer, dat een vreemde militair, die verdacht werd zich in een ander land dan het zijne aan een aldaar strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt, werd, uit internationale hoffelijkheid, aan zijn nationale militaire overheid overgeleverd om volgens zijn nationale wetgeving te worden vervolgd en zo nodig berecht. Dit zogenaamd extritorialiteitsbeginsel had voor- en nadelen.

Voor de verdachte bracht het mede, dat hij mogelijk voor eigen rechters zou terecht staan en voor zover zijn vergrijp niet gericht was tegen een eigen nationale meerdere, slechts een commuun delict kon opleveren, dat wellicht in zijn vreemde omstandigheden niet

³⁾ M.R.T. XLV blz. 102 en 533.

anders dan voor krijgstuuchtelijke afdoening in aanmerking kwam.

Voor het land, waar het vergrijp gepleegd en welks rechtsorde hierdoor verstoord was, werkten de zoeven bedoelde voordelen als evenzovele nadelen. Daarbij kwam dan nog dat de vreemde overheid niet eens zeker was bericht te ontvangen van de afloop van het onderzoek en niet het recht bezat — hetwelk het verdrag van 19 Juni 1951 thans heeft gestipuleerd — enige invloed te doen gelden om de zaak aan eigen, en dan niet-militaire, rechters toe te wijzen.

Het andere gevolg dankte zijn ontstaan aan het toenemende verkeer en verblijf van militairen aan de andere zijden van hunne landsgrenzen, hetzij in, hetzij buiten dienst, ten slotte culminerende in het integratie-beginsel van het Noord-Atlantisch Verdrag.

Wij kennen uit de wordingsgeschiedenis van ons Wetboek van Militair Strafrecht de eerste ontwikkeling van deze toeneming en haar gevolgen.

Ten aanzien van de Nederlandse krijgsmacht erkende het eerste ontwerp als tot onze militairen behorende twee groepen van vreemde militairen, die zich wel eens in ons land zouden kunnen bevinden, en wel:

- 1°. zij, die een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht met toestemming van een militaire overheid vergezelden of volgden, en
- 2e. krijgsgevangenen en geïnterneerden.

De leden der Militaire Commissie, aan wier oordeel dit ontwerp werd onderworpen, waren in het militaire leven opgeklommen in de vrij algemeen gehuldigde overtuiging, dat Nederland er kans toe zag om bij een mogelijke oorlog tusschen naburige staten neutraal te blijven. Dit is dan ook gelukt in de eerste wereldoorlog. Aldus hebben zij in hun verslag over het eerste ontwerp van genoemd Wetboek met het oog op de beide groepen van vreemde militairen hun oordeel min of meer uitvoerig toegelicht en het is de moeite waard om hun standpunt hier weer te geven.

Ad 1um. De hier bedoelde officieren, zo meenden zij, „kunnen „het bevel voeren over het een of ander onderdeel en moeten in dat „geval geheel onder dezelfde rechten en verplichtingen staan als de „Nederlandsche officieren. Zelfs schijnt dit ook het geval te moeten „zijn, indien zij niet met een bepaald commando zijn belast, doch „bij den staf van den een of anderen kommandant zijn ingedeeld. „Zij kunnen insubordinatie plegen tegenover boven hen geplaatste „Nederlandsche officieren, doch ook omgekeerd kunnen de Neder- „landsche minderen insubordinatie plegen tegen hen”⁴⁾. Hoewel zij geen voorbeeld konden noemen, ten bewijze dat een vreemd officier met een Nederlands commando was belast, bleef de gelijkstelling behouden. De Regering achtte behoud van de bepaling in haar volle omvang nodig.

Ad 2um. Omdat in de redactie van het artikel de woorden „met „inachtneming van den door hen bekleeden rang” ontbraken, stelden

⁴⁾ Zie Mr H. van der Hoeven, Militair straf- en tuchtrecht I blz. 530 v.

de leden de vraag, of krijgsgevangenen en geïnterneerden, ongeacht hun rang, ondergeschikt moesten worden geacht, „aan alle officieren „en onderofficieren van het Nederlandsche leger”. Deze mogelijkheid was niet aanvaardbaar: een vreemde officier mocht niet gestraft kunnen worden wegens insubordinatie tegen een Nederlandse korporaal. Reeds toen bestond er een internationale band tussen officieren van verschillende krijgsmachten en deze maakte het ontoelaatbaar, dat een militair insubordinatie kan plegen tegen een ander, die hem eerbied verschuldigd is. ⁵⁾ „In het vreemde land”, zo vervolgt het verslag, „wordt, volgens het oorlogsrecht, de onderlinge hiërarchische verhouding, zoals die in het eigen land bestaat, „niet erkend” [bij krijgsgevangenen en geïnterneerden]. Daarom acht het verslag het nodig, dat in de bepaling tussengevoegd zouden worden de woorden „met in aanmerkingneming van den door hen „bekleeden rang”.

Aan deze opmerking gaf de Regering gevolg ⁶⁾.

Zo was de toestand toen de oorlog van 1914 uitbrak.

Het duurde niet lang totdat militairen van de met elkaar strijdende naburige landen binnen onze grenzen kwamen, waar zij ontwapend en geïnterneerd werden. Het effect van art. 49 van het nog niet in werking getreden Wetboek van 1903 kon toen worden beoordeeld en al spoedig bleek een nadere voorziening van de materie nodig om onder de in kampementen saamgebrachte in arrest gehouden vreemde militairen de rust te handhaven. Deze maatregel kwam tot stand bij de wet van 31 December 1914 (Stb. n° 666); bij deze wet werden onderscheiden intussen in art. 49 gebleken leemten aangevuld ⁷⁾. Deze verbeteringen werden bij art. 13 van de Inv. M.S.T. in het oorspronkelijk art. 49 — dat nu art. 65 zou worden — overgenomen ⁸⁾. De hoofdzaak bleef ongerept: de bepaling schiep een behoorlijke hiërarchische verhouding tussen Nederlandse en hier te lande in arrest gehouden vreemde militairen maar in het ontbreken van een overeenkomstige verhouding tot andere vreemde militairen werd, ondanks de internationale band tussen officieren, niet voorzien. Rechtens bleven vreemde militairen gelijkgesteld met Nederlandse niet-militairen, d.w.z. met burgers en zo ging het ook omgekeerd.

De tweede wereldoorlog liet ons niet ongemoeid. Plotseling en vrij onverwacht werd ons land in deze oorlog betrokken en na enige dagen werd onze geringe krijgsmacht tot capituleren gedwongen. Slechts onze Marine, onze Luchtmacht en een klein deel van onze Landmacht wisten hun zelfstandigheid te behouden en vonden toevlucht in en aansluiting bij de krijgsmachten der bondgenoten. Grotendeels hebben zij met de bondgenootschappelijke krijgsmachten

⁵⁾ *Van der Hoeven*, t.a.p. blz. 531.

⁶⁾ *Van der Hoeven*, t.a.p. blz. 532.

⁷⁾ Zie de op deze wet betrekking hebbende stukken in M.R.T. X blz. 187, 189, 322, 325-333.

⁸⁾ *Van der Hoeven-Kempfen*, t.a.p. IV blz. 88.

meegevochten of dienst gedaan bij Nederlandse officieren, die hun aller verzorging hadden te behartigen. Het grote, algemene doel, het verslaan van de aanvallende mogendheden, hield hen over het algemeen in de band. Slechts in gevechtspauzen kwamen moeilijkheden voor, welke uit haar aard berechting nodig deden zijn.

Zo zag de Britse Regering zich genoopt om bij de wet aan vreemde militaire rechters toe te staan strafzaken van hun justiciabelen, die op Brits territorium zich aan strafbare feiten schuldig hadden gemaakt, te doen onderzoeken en hierover recht te doen, ja zelfs de opgelegde straffen ten uitvoer te doen leggen. Onzerzijds werd dan ook toegestaan, dat Britse militaire autoriteiten aan onder hun bevelen dienende Nederlandse militairen beneden de rang van officier lichte krijgstuuchtelijke straffen mochten opleggen ⁹⁾.

Wat vroeger werd beweerd maar niet te bewijzen was, dat n.l. Nederlandse militairen met inachtneming van hun militaire rangen bij vreemde krijgsmachten dienst deden, werd nu een veel voorkomend feit. Daarentegen kwam het bewaken en verzorgen van krijgsgevangenen en geïnterneerden door Nederlandse overheden niet meer voor.

Deze toestand is sedert blijven bestaan en is op grote schaal bevestigd geworden in het Noord-Atlantisch Verdrag. Ook het E.D.G.-statuut neemt deze mogelijkheid als de normale aan, al laat art. 10 toe, dat niet alle strijdkrachten der Partijen in het Europese leger opgaan, maar dat een deel zijn nationaal karakter en — ofschoon dit niet blijkt — ook hun nationale militaire justitie blijft behouden. Ook onder vigueur van deze verdragen zal het niet, althans niet vaak voorkomen, dat krijgsgevangenen of geïnterneerden onder Nederlandse — dat is dus niet-geïntegreerde — bewakers en verzorgers worden gebracht.

Maar de militaire strafwetgeving van het E.D.G.-leger zal niet van toepassing zijn op andere dan de in dit leger geïntegreerde nationale contingenten, welke door deze integratie hun nationaal karakter en hiermede de rechtsmacht over hen van de nationale militaire justitie verliezen. De nationale krijgsmachten blijven dan uitsluitend onder de eigen militaire rechtspraak en het E.D.G.-leger wordt dan tegenover de nationale krijgsmacht een vreemd leger.

Deze zonderlinge verhouding wordt nog merkwaardiger, als men de vraag te beantwoorden krijgt, voor welke rechter een nationaal gebleven militair moet terechtstaan, indien hij in een der andere vijf bij het E.D.G.-verdrag aangesloten bondgenootschappelijke landen een strafbaar feit pleegt. De Europese militaire rechter, die over zijn geïntegreerde landgenoten in zulk een geval recht zou doen, is hem vreemd en onbevoegd. Het feit in quaestie kan dus ook niet een militair delict opleveren al zou het tegen een Europees officier zijn gepleegd. Indien het verdrag van Londen van 19 Juni 1951 van kracht is, zou zijn eigen militaire rechter, in dat land van verblijf zitting houdende, over hem recht mogen doen en anders de burger-

⁹⁾ M.R.T. XXXIX blz. 410.

rechter van dat land van verblijf. Dit laatste heeft het Verdrag van 19 Juni 1951 reeds als regel aanvaard ten aanzien van misdrijven, welke de veiligheid van het land van verblijf in gevaar zouden brengen.

Reeds vroeger heb ik er op gewezen¹⁰⁾, dat deze gebrekkige regeling van rechterlijke bevoegdheden tot verschillende juridische moeilijkheden zou kunnen leiden, welke oplossing veel tijd zou kunnen kosten en welke tot elke prijs in het belang van de handhaving van de krijgstuicht onder de militairen, ongeacht hun nationale herkomst, vermeden en voorkomen behoort te worden. Dit dringt te sterker doordien het E.D.G.-leger, dat opgericht zal worden door zes West-Europese Mogendheden, bestemd is om op te gaan in een door deze zes en nog acht andere Staten, alle Partijen van het Noord-Atlantisch Verdrag op te richten gemeenschappelijke Atlantische krijgsmacht.

De toestand wordt immers als volgt:

Elke tot de E.D.G. toegetreden Mogendheid is verplicht zeker contingent van haar nationale strijdmacht aan de E.D.G. af te staan ter opnemng in het Europese leger.

Elke tot de E.D.G. toegetreden Mogendheid is bevoegd een deel van haar nationale strijdkrachten nationaal te doen blijven.

Voor het geïntegreerde Europese leger zal een eigen supra-nationale militaire strafwetgeving worden samengesteld op welke militair-hiërarchische verhoudingen moeten komen te berusten, en bevattende o.a. strafbepalingen tegen insubordinatie met betrekking tot Europese meerderen.

Men stelt zich voor om gedurende de periode van samenstelling van een Europese wetgeving mogelijke strafbare feiten, gepleegd door Europese militairen, te doen berechten volgens de nationale militaire strafwetgeving van het land van hun herkomst door ieders nationale militaire rechters.

Hierbij ziet men één belangrijk beginsel over het hoofd n.l. dat de nationale militaire wetgevingen en dito rechters zich niet inlaten met buitenlandse, dus ook niet met Europese militaire delinquenten. In het bijzonder erkent elke nationale militaire rechter slechts hiërarchische verhoudingen tussen eigen nationale militairen. Bestrafing van insubordinatie is dus in beginsel niet mogelijk indien zij gepleegd is ten aanzien van niet-nationale, dat zijn vreemde militairen van hogere rang; deze rang is geen militaire rang in de zin van de nationale wetgeving.

Zo is dus b.v. een geïntegreerde Duitse militair niet strafbaar wegens een vergrijp, hetwelk, indien het begaan was ten aanzien van een Duitse meerdere, insubordinatie zou moeten worden genoemd. De Duitse militaire rechter zou echter tijdens de periode van overgang alle Duitse militairen, ook al zouden zij Europese militairen zijn geworden, tot zijne justiciabelen moeten rekenen.

¹⁰⁾ M.R.T. XLVI blz. 78 v.

Deze justiciabelen staan dan in militair-hiërarchische verhouding tot de bevelhebber van de nationaal gebleven Duitse strijdkrachten, maar nog niet ten aanzien van een als zodanig nog niet rechtens erkende Europese militaire bevelhebber. De Duitse generale staf, welke Frankrijk wilde doen opruimen, blijft aldus bestaan ten behoeve van de nationaal gebleven Duitse strijdkrachten en zou bovendien zeggenschap behouden over het geïntegreerde Duitse contingent, zonder dat zij onderworpen was of worden zou aan het militaire gezag van de Europese algemene opperbevelhebber. Theoretisch gesproken kan de Chef van de Duitse generale staf en iedere geïntegreerde Duitse militair in de overgangperiode geen insubordinatie begaan ten aanzien van de algemene opperbevelhebber van de E.D.G. krijgsmacht, maar wel tegenover de Duitse bevelhebber.

Deze overgangperiode — welke voor de Britse strijdkrachten van meer blijvende aard zal zijn — moet zoveel mogelijk bekort worden indien men de integratie niet wenst te vertragen. Ten onrechte beschouwde men de samenstelling van een Europese militaire strafwetgeving te onzent als praematuur. Zij behoort ten minste met die van het E.D.G.-statuut gelijk op te gaan en men zou goed werk verrichten indien men nu reeds rekening houdt met de m.i. onvermijdelijke noodzaak, dat de E.D.G.-krijgsmacht op haar beurt evenals die van het Britse Gemenebest geïntegreerd zullen worden in die van de Atlantische Verdragstaten. De organisatoren van de in hun gedachten geïntegreerde strijdkrachten hebben tot dusver geen aandacht geschonken aan dit militair-juridisch vraagstuk, dat de bruikbaarheid van dat machtsorgaan zodanig beheerst, dat dit uit de positie van onsamenhangende speelgoed-soldaatjes slechts door de zoeven bedoelde oplossing wordt omgevormd tot een krachtige, uit levende en door algemeen werkende hiërarchische ondergeschiktheid bruikbare strijders.

Deze zeer omvangrijke en moeilijke arbeid had niet — zoals tot dusverre hier te lande — als praematuur mogen worden beschouwd. Het is thans zaak haar zo spoedig mogelijk ter hand te doen nemen en wel niet door hen, die bezig zijn het organisatorisch staf-werk te verrichten, maar door als zeer bekwame militaire juristen bekend staande officieren. Een dergelijke codificatie eist het E.D.G.-statuut reeds en de samenstellers behoren in gedachten te houden, dat deze codificatie niet alleen bestemd moet zijn voor de Europese landmacht, zelfs niet alleen ook voor de Europese zeemacht en luchtmacht van alle zes de aangesloten Staten, maar ook voor alle strijdkrachten van de veertien bij het Noord-Atlantisch Verdrag aangesloten Partijen.

Zij worde ten slotte vastgesteld door het wetgevend orgaan van de N.A.T.O.-gemeenschap met vermijding van de zeer veel tijd vorderende tractaat-vorm.

Velen zullen van oordeel zijn, dat mijn reeds jaren overdachte opvatting omtrent deze materie nog te nieuw is om voetstoots te

worden aanvaard. Deze mening kan ik niet delen. Zoals ik vroeger heb aangetoond ¹¹⁾, is het beginsel reeds oud. De behoeften der defensie zijn in de laatste jaren op een nieuw plan gekomen en op dit supra-nationale plan moeten zij evengoed als vroeger worden uitgewerkt en toegepast. Wat reeds jaren lang algemeen als voor een krijgsmacht noodzakelijk is geacht, heb ik aanbevolen voor aanvaarding in de nieuwe koers. „Elke grote hervorming heeft niet „bestaan in het doen van iets nieuws, maar in het doen van iets „ouds” ¹²⁾. Onze articulbrieven, zijnde de oudste codificatiën van het Nederlandse militaire strafrecht, dateren uit de laatste helft der zestiende eeuw.

Maart 1953.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 21 November 1951.

President: Luitenant-Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel A. Rosmüller, Majoor J. H. A. K. Gualthérie van Weezel.

Raadsman: Mr M. Steinz.

Schriftelijk opzettelijk een valse verklaring onder ede afleggen. gepleegd door een wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée, die in een proces-verbaal — zijnde dit een authentieke akte — vermeldde, dat hij aan de verdachte een oproeping had uitgereikt, terwijl hij die oproeping in feite per post had verzonden.

Uitvoerige motivering van het bewezen verklaarde opzet.

(Wb.v.Str. art. 207).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. G. B., geboren 24 Augustus 1918, Wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée der Brigade Bergen op Zoom, thans geschorst, beklagde,

Overwegende, dat de beklagde, na wijziging der telastelegging, is ten laste gelegd *):

„dat hij op of omstreeks 7 Februari 1950 te Bergeijk, *althans in „Nederland*, terwijl hij als wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée in functie was op de Brigade Bergeijk, *tezamen en in „vereniging met een ander persoon, met name de maréchaussée 1e „klasse Adrianus v. D., althans alleen* in een door hem en door die „maréchaussée mede ondertekend op ambtseed opgemaakt proces-

¹¹⁾ Zie laatstelijk M.R.T. XLVI blz. 73 v.

¹²⁾ D. G. Thompson, Politiek ener democratie, blz. 58.

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten be-
wezen verklaard. (Red. M.R.T.)

„verbaal, no P. 25/'50 dd. 7 Februari 1950, zijnde een authentieke akte, naar aanleiding van een door hen geconstateerde overtreding van artikel 9 van het Bewakingsvoorschrift 1946 en van artikel 1 van de Beschikking van de Minister van Financiën dd. 20 Mei 1946, strafbaar gesteld bij artikel 13 van de Wet van 31 December 1915, Stbl. 533, gepleegd op 5 Februari 1950 te Luijksgestel, opzettelijk valselijk schriftelijk en op ambtseed heeft vermeld:

„aan verdachte is door mij, wachtmeester, onverwijld onder kortelijke mondelinge toelichting van inhoud en strekking, een oproeping uitgereikt, teneinde op Dinsdag 7 Maart 1950 des voormiddags te 11.00 uur, te verschijnen ter terechtzitting van het Kantongerecht te Eindhoven”, met het oogmerk om dit proces-verbaal als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, terwijl uit dit gebruik enig nadeel kon ontstaan, hebbende hij beklagde, aan de door hem geverbaliseerde ter plaatse niet onverwijld een oproeping uitgereikt, doch deze naderhand per post aan hem toegezonden”;

post alia:

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij onder meer in de maand Februari 1950 in werkelijke dienst was als wachtmeester van de Koninklijke Maréchaussée bij de Brigade Bergeijk, dat hij zich op 5 Februari 1950, met de maréchaussée klasse A van D., te Luyksgestel, nabij de Nederlands-Belgische grens, op patrouille bevond; dat hij alstoen aldaar vier wielrijders in de richting van de Nederlands-Belgische grens zag rijden; dat genoemde wielrijders na sommatie stopten; dat hem bij de daaropvolgende controle van de grenspassen bleek, dat de grenspas van M. H. Tijskens niet in orde was; dat hij genoemde Tijskens daarop proces-verbaal heeft aangezegd en dat hij genoemde Tijskens alstoen aldaar geen oepoeping heeft uitgereikt; dat hij op 5 Februari 1950 aan genoemde Tijskens een oproeping per post heeft toegezonden; dat hij op 7 Februari 1950 te Bergeijk, op afgelegde ambtseed schriftelijk heeft opgemaakt proces-verbaal tegen genoemde M. H. Tijskens. . . .; dat hij in genoemd proces-verbaal, in strijd met de waarheid en op ambtseed heeft vermeld: „aan verdachte is door mij, wachtmeester, *onverwijld* onder kortelijke mondelinge toelichting van inhoud en strekking, een oproeping uitgereikt, teneinde op Dinsdag 7 Maart 1950 des voormiddags te 11.00 uur, te verschijnen ter terechtzitting van het Kantongerecht te Eindhoven”;

post alia:

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevinden:

- 1e. . . .enz.;
2. een extract uit het blad ter terechtzitting, gehouden bij de Eerste Kamer der Arrondissemens-Rechtbank te 's-Gravenhage, welk extract voor extract conform is getekend door de Griffier van de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage, w.g. onleesbaar en blijkens hetwelk op de openbare terechtzitting van 22 Juni 1949,

alwaar tegenwoordig waren de Heren Mrs Thorbecke, Vice President, Ikman van Burck, Vice President, Marinus, Rechter, Stolk, substituut-Griffier, door de Rechtbank werd beëdigd als Hulp-Officier van Justitie, H. G. B.;

Overwegende, ten aanzien van het opzet:

dat de Krijgsraad,

waar beklaagde ten processe o.m. zakelijk heeft verklaard, dat hij zelf de onderhavige oproeping aan M. H. Tijskens per post heeft toegezonden;

waar de wijze van handelen, inzake het uitreiken van oproepingen als de onderhavige, uitputtend is geregeld in artikel 385 van het Wetboek van Strafvordering, welk artikel beklaagde, als wachtmeester van de Koninklijke Maréchaussée, zeer goed moet hebben gekend;

waar de bovenomschreven manier van handelen van beklaagde in strijd is met het bepaalde in artikel 385 van het Wetboek van Strafvordering, welk artikel immers slechts in het geval van niet aannemen van een *aangeboden* oproeping, het toezenden van de oproeping over de post kent;

waar beklaagde, gelijk hij ten processe heeft verklaard, daar M. H. Tijskens in België woonde, zelf de postzegel van de brief waarin hij aan Tijskens voornoemd de oproeping toestuurde, heeft betaald;

waar beklaagde in het door hem aan M. H. Tijskens geschreven briefje, welk briefje hij bij de bedoelde oproeping stuurde, nogmaals op het op 5 Februari 1950 voorgevallene zelve ingaat;

waar niet blijkt, dat beklaagde op de dag, waarop hij het onderhavige proces-verbaal No. P. 25/'50 opmaakte, welk proces-verbaal hij, gelijk hij ten processe heeft verklaard, zelf heeft getypt, meerdere processen-verbaal heeft opgemaakt; van mening is, dat het voorgevallene op 5 Februari 1950, gezien het bovengereleteerde, bij beklaagde een zodanige indruk moet hebben achtergelaten dat hij, toen hij in het onderhavige proces-verbaal No. P. 25/'50 op 7 Februari 1950, derhalve slechts twee dagen na het voorgevallene, vermeldde: „Aan verdachte is door mij, wachtmeester, *onverwijld* onder „kortelijke mondelinge toelichting van inhoud en strekking, een „oproeping uitgereikt, teneinde op Dinsdag 7 Maart 1950, des voor„middags 11.00 uur, te verschijnen ter terechtzitting van het Kan„tongerecht te Eindhoven”, zich bewust moet zijn geweest van de onwaarheid daarvan;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen [volgt: be-
wezenverklaring; zie niet geursiveerde gedeelten der tenlasteleg-
ging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Het, in de gevallen waarin een wettelijk voorschrift aan een ver-
„klaring onder ede rechtsgevolgen verbindt, schriftelijk opzettelijk
„een valse verklaring onder ede afleggen”, voorzien en strafbaar ge-
steld bij artikel 207 van het Wetboek van Strafrecht;

[volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. een maand, onvoorwaardelijk — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 12 December 1951.

President: Lt.-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor P. J. Maters en Kapitein H. A. D. Nieuwenhuis.

Raadsman: Mr M. F. L. Zegers te Arnhem.

Mishandeling, waarbij de schuldige het misdrijf begaat tegen zijn wettige vader.

Het beroep op noodweer, resp. noodweer-exces verworpen, nu beklagde, nadat er zich buiten zijns vaders woning reeds een vechtpartij had voorgedaan, zich in zijns vaders woning heeft begeven, zodat hij zich uit vrije wil in een situatie heeft gebracht welke de mogelijkheid van moeilijkheden met zich kon brengen. Zelfs eenmaal in zijns vaders woning had beklagde zich nog door te vluchten aan het gevecht kunnen onttrekken, welke vlucht, nu het een vluchten voor zijn vader betrof, niet als een gedraging, een militair onwaardig, zou behoeven te worden beschouwd.

(Wb.v.Str. artt. 41, 300, 304).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de auditeur-militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. W., geboren 2 November 1917, beroeps-sergeant-majoor-wapenhersteller, ingedeeld Adm. Batterij R.V.A. „Prins Maurits” te Harderwijk, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklagde is ten laste gelegd *):

„dat hij als sergeant-majoor, ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 6 Augustus 1951 te Nijkerk, althans in Nederland*, opzettelijk ge„welddadig W. W., zijn wettige vader, heeft getrapt en met de „tot de vuist gebalde of vlakke handen of een zijner handen en/of een „stoel of ander hard voorwerp heeft geslagen op verschillende plaatsen van het lichaam, waardoor genoemde W. W. pijnlijk werd „getroffen en zijn rechteronderarm werd gebroken”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Mishandeling, waarbij de schuldige het misdrijf begaat tegen „zijn wettige vader*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 juncto artikel 304 van het Wetboek van Strafrecht;

Post cetera alia:

Overwegende, dat beklagdes raadsman naar voren brengt, dat

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten be-
wezen verklaard. (*Red. M.R.T.*)

beklaagde niet strafbaar is, aangezien hij handelde uit noodweer, althans noodweer-exces;

dat de Krijgsraad dit verweer verwerpt;

dat toch beklaagde, — door zich in de woning van zijn vader te begeven, nadat reeds buiten deze woning een vechtpartij tussen hem en zijn vader had plaats gehad en kennende het karakter van zijn vader — zich uit vrije wil in een situatie heeft gebracht die de mogelijkheid van moeilijkheden met zich kon brengen;

dat de Krijgsraad bovendien van oordeel is, dat zelfs toen de vechtpartij in de woning van beklaagdes vader plaats vond, beklaagde zich daaraan had kunnen onttrekken, eventueel door uit die woning te vluchten, hetgeen, nu het een vlucht voor zijn vader betrof, niet als een gedraging een militair onwaardig zou behoeven te worden beschouwd;

dat, nu van een noodzakelijke verdediging geen sprake was, de handelingen van beklaagde ook niet kunnen worden aangemerkt als overschrijding van de grenzen van noodzakelijke verdediging, en mitsdien ook het beroep op art 41, 2e lid van het Wetboek van Strafrecht dient te worden verworpen;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de strafmaat rekening houdt met het feit, dat beklaagdes vader iemand is, die immer ruzie zoekt en de vechtpartij naar alle waarschijnlijkheid is begonnen door beklaagdes vader;

[volgt: veroordeling tot een geldboete van tien gulden, subs. 5 dagen hechtenis. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 4 October 1951.

President: Lt.-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel F. J. Molenaar en Lt.-Kolonel J. D. Stolp.

Raadsman: Mr C. J. van der Hoeven, te Elst.

Bekend zijnde met de strekking van een geschrift, waarin getracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, zodanig stuk aanslaan (bevestiging op het publicatiebord van geschriften) inhoudende: „Weg met de 18 maanden dienstdtijd, 1 jaar is meer dan „genoeg”.

(W.M.S.R. art. 147).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. J. v. H., geboren 5 November 1931, destijds dpl. sold. 2e Tir. Cie 1e Instr. Bat. Regiment Infanterie „Oranje Gelderland”, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten be-
wezen verklaard. (*Red. M.R.T.*)

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 7 Juni 1951, alzo in tijd van oorlog, te Eefde, *althans in Nederland*, enige geschriften, inhoudende: „Weg met de 18 maanden diensttijd, 1 jaar is meer dan „„genoeg”, met de strekking van welk geschrift hij, beklaagde, „bekend was, heeft bevestigd op enige publicatieborden in de „Dethmers-kazerne en ter verspreiding in voorraad heeft gehad”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de maand Juni 1951 als dpl. soldaat in werkelijke dienst was te Eefde; dat hij op 6 Juni 1951 te Arnhem van een kennis enige geschriften heeft ontvangen, waarop stond: „weg met „de 18 maanden diensttijd, 1 jaar is meer dan genoeg”;

dat hij op 7 Juni 1951 in de Dethmerskazerne te Eefde, alwaar hij gelegerd was en waarheen hij die voorraad plakbriefjes ter verspreiding had meegenomen, op enkele publicatieborden enige plakbriefjes heeft opgeplakt; dat de inhoud en de strekking hem volkomen bekend waren; dat hij van niemand toestemming heeft gehad, de plakbriefjes met die inhoud in de kazerne te bevestigen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal no. P 17/51 van de 3e Divisie Koninklijke Maréchaussée, Brigade Zutphen, opgemaakt en ondertekend door G. Oosterom wmr. der Koninklijke Maréchaussée behorende tot opgemelde brigade, inhoudt als verklaring van:

1.;

2.;

3. Klaas Bouw, sergeant 2e Cie. 1e Instructie Bataljon Regiment Infanterie „Oranje Gelderland”, gelegerd Dethmerskazerne Eefde:

dat hij op 7 Juni 1951, nadat er geconstateerd was dat er op de publicatieborden van de 2e Cie. briefjes geplakt waren, opdracht had op de bovenverdieping van het gebouw de kamers en kasten te onderzoeken; dat hij, verdachte kennende, toen niets in diens kast gevonden werd, deze alles uit zijn zakken heeft laten nemen; dat toen een briefje tevoorschijn kwam, zoals er ook enige opgeplakt waren; dat beklaagde hem even later een aantal briefjes, welke in zijn linker sok zaten, heeft gegeven, zeggende: „Hier heb je ze „allemaal”, dat op deze papiertjes vermeld stond: „Weg met 18 „maanden diensttijd, een jaar is meer dan genoeg”; dat de in totaal 6 of 7 exemplaren door de Adjudant-onderofficier van der Krogt zijn meegenomen;

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*bekend zijnde met de strekking van een geschrift waarin ge„tracht wordt de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, zodanig „stuk aanslaan”*”), voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 147

*) Het ter verspreiding in voorraad hebben is eveneens bewezen verklaard doch niet in de qualificatie tot uitdrukking gebracht. (*Red. M.R.T.*)

Wetboek van Strafrecht;

post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen der straf rekening heeft gehouden met beklagdes slechte huiselijke omstandigheden, waardoor zijn opvoeding is verwaarloosd en met het feit, dat beklagde inmiddels voor de militaire dienst is afgekeurd;

[Volgt: veroordeling tot 5 maanden gevangenisstraf (met aftrek van de tijd, van 7 Juni tot 5 Juli 1951, in arrest doorgebracht) waarvan 2 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren en ondertoezichtstelling van de R.K. Reclasseringveren. afd. Arnhem; verbeurdverklaring van de geschriften, waarmede het misdrijf opzettelijk is gepleegd. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Beschikking van 1 November 1951.

President: Lt.-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel F. J. Molenaar en Lt.-Kolonel Dr W. L. Nolke.

De Krijgsraad is van oordeel dat de kennisgeving ex artikel 14 f Wb.v.Str. j^o artikel 18 W.M.S.R., indien het een door de voorwaardelijk veroordeelde gepleegd krijgstuuchtelijk vergriep betreft, niet behoort plaats te vinden voordat een terzake opgelegde krijgstuuchtelijke bestraffing onherroepelijk is geworden.

De vordering van de auditeur-militair (tot tenuitvoerlegging) afgewezen.

(W.M.S.R. art. 18; Wb.v.Str. art. 14 f).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. P., geboren 24 Juli 1926, Sgt. o.v.w. RIMI werkplaats Assen,

Gelet op zijn vonnis dd. 24 Mei 1951 waarbij P. voornoemd terzake van „als militair opzettelijk nalaten enig door *Ons vastgesteld „dienstvoorschrift op te volgen” en „Overtreding van voorschriften „gegeven krachtens de Wet Autovervoer Personen” werd veroordeeld tot een militaire detentie voor de tijd van 14 dagen en tot betaling van een geldboete van f 15 subs. 5 dagen hechtenis, met bevel dat deze militaire detentie niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op een jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde aan een krijgstuuchtelijk vergriep vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergriep vallende onder artikel 2 nos. 2—6 van die Wet of onder artikel 1 van het K.B. van 27 Juli 1944 (Stbl. E 53) heeft schuldig gemaakt, welk vonnis onherroepelijk is geworden;*

Overwegende, dat de proeftijd is ingegaan op 30 Juni 1951:

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een beslissing van de Commandant Garde Regiment Prinses-Irene te Assen dd. 10 October 1951, waarbij is bepaald dat aan deze Krijgsraad zal worden kennisgegeven dat P. voornoemd, als sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 10 Augustus 1951 als bestuurder van een militair motorvoertuig daarmede van Assen naar Sappemeer en terug is gereden om bij zijn ouders aldaar een pakje kleren te halen voordat hij op 11 Augustus 1951 met verlof zou vertrekken, alzo een aangelegenheid behartigende vreemd aan de belangen van de dienst, daarbij pogende zich straffeloosheid te verzekeren door daags te voren om opdracht tot of approbatie van die rit van zijn meerdere de vaandrig H. W. Stappers te verzoeken;

Gehoord de vordering van de Auditeur-Militair bij deze Krijgsraad, dat deze Krijgsraad last geve tot tenuitvoerlegging van de hierboven genoemde voorwaardelijk opgelegde militaire detentie;

Overwegende, dat blijkens artikel 14 *f* van het Wetboek van Strafrecht de kennisgeving dat door de veroordeelde opnieuw een strafbaar feit is begaan, eerst mag worden gedaan nadat de nieuwe uitspraak onherroepelijk is geworden en mitsdien een veroordelend vonnis tot grondslag moet hebben;

Overwegende, dat artikel 25 der „Uitvoeringsregeling voorwaardelijke veroordeling” voorschrijft, dat de Commanderende Officier van elke onherroepelijk geworden krijgstuchtelijke bestraffing van een voorwaardelijk veroordeelde militair, te wiens aanzien de algemene voorwaarde bedoeld in artikel 15 Wetboek van Militair Strafrecht is gesteld, mededeling zal doen aan de openbare aanklager, waarna dan het overleg en de beslissing bedoeld in artikel 18 Wetboek van Militair Strafrecht kunnen volgen;

Overwegende, dat de Krijgsraad mitsdien van oordeel is dat ook de kennisgeving, dat door de veroordeelde een krijgstuchtelijk vergrijp is begaan, niet behoort plaats te vinden voordat terzake een krijgstuchtelijke bestraffing onherroepelijk is geworden;

Overwegende, dat een andere opvatting zou leiden tot de onaanvaardbare consequentie, dat de Krijgsraad zou moeten overgaan tot het houden van een onderzoek inzake een krijgstuchtelijk vergrijp, ja eventueel zou moeten beslissen of een feit, voor strafrechtelijke dan wel voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking komt;

Overwegende, dat de onderhavige kennisgeving, gebaseerd op een beschikking welke weliswaar doet vermoeden dat P. zich aan een strafbaar feit of wel aan een krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, doch geen melding maakt van een onherroepelijke strafrechtelijke of krijgstuchtelijke bestraffing, niet voor behandeling vatbaar is en de daarbij gedane vordering behoort te worden afgevoerd;

Gezien artikel 15 *f* Wetboek van Strafrecht en artikel 18 Wetboek van Militair Strafrecht;

BESLISSENDE:

Wijst de vordering van de Auditeur-Militair af.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 6 November 1950 *).

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mrs. J. J. Boasson en H. F. A. Donders; *Militaire leden:* P. W. W. van Leeuwen en J. G. M. v. d. Plassche.
Raadsman: Mr J. M. J. Baak, advocaat te Enschedé.

De Commandant der Koninklijke Maréchaussée had t.a.v. klager, wachtmeester, (en een aantal andere wachtmeesters) bepaald dat hij (klager) geacht werd niet die bijzondere eigenschappen en geschiktheid te bezitten, welke het rechtvaardigen, hem thans nog langer in zijn tijdelijke rang te handhaven en voorts, dat klager niet wederom in een opperwachtmeestersfunctie diende te worden geplaatst. Dit besluit nietig verklaard vermits de Legerorder 1942/11 (houdende de regeling der tijdelijke rangen) niet het verlies van die bijzondere eigenschappen of geschiktheid als grond voor het verlies van de tijdelijke (hogere) rang noemt.

(A.W. art. 58; L.O. 1942/11).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE, RECHT SPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake J. G. V., wonende te Apeldoorn, klager, in persoon verschenen en bijgestaan door zijn raadsman, tegen de Commandant der Koninklijke Maréchaussée te 's-Gravenhage, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen A. J. W. J. L. Losecaat van Nouhuys, luitenant-kolonel der Koninklijke Maréchaussée,

Gezien: . . .enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat verweerder op 9 Januari 1950 het navolgende besluit o.m. ten aanzien van klager heeft genomen:

„Gelet op het gestelde in L.O. 1942, no. 11 punt 1, wordt „onderstaand personeel geacht niet die bijzondere eigenschappen „en geschiktheid te bezitten, welke het rechtvaardigen hen thans „nog langer in hun tijdelijke rang te handhaven. Zij dienen „mitsdien niet wederom in een Opperwachtmeestersfunctie te „worden geplaatst.

„In verband hiermede en mede gelet op het gestelde in punt „2 van genoemde legerorder worden zij met ingang van 15 „Januari 1950 weder tot de achter hun naam gestelde rang „teruggebracht, o.a.

„J. G. V., legernummer 09.09.16.003 van de 2e Divisie tot „tijdelijk wachtmeester.

*) Tegen deze uitspraak is geen appèl ingesteld.

(Red. M.R.T.)

„Voorts wordt verwezen naar punt 4 van meergenoemde „legerorder. Ik verzoek U, ieder voor zover hem betreft, be- „trokkenen terzake in te lichten en het vereiste te verrichten „en te doen verrichten.”;

Overwegende dat klager tegen voormeld besluit, dat op 24 Januari 1950 te zijner kennis is gebracht, op 17 Februari 1950 beroep heeft ingesteld en bij zijn daartoe strekkend klaagschrift, op de daarbij aangevoerde gronden heeft gevorderd vernietiging van de bestreden beslissing met beslissing van het Gerecht, dat hij worde bevorderd tot Opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée;

Overwegende dat verweerder onder dagtekening van 10 Augustus 1950 een contra-memorie heeft ingediend en daarbij het volgende heeft aangevoerd:

„Op een door klager ingediende sollicitatie nopens plaatsing „bij het Wapen der Koninklijke Maréchaussée is aan klager bij „brief van mijn Ambtsvoorganger, 2e Afdeling, dd. 4 October „1946, no. 10528-P. 60, medegedeeld dat hij met ingang van „1 October 1946 als tijdelijk-wachtmeester bij het Wapen der „Koninklijke Maréchaussée geplaatst kon worden.

„Klager heeft in de rang van tijdelijk-wachtmeester te „rekenen van 1 October 1946 af een verbintenis gesloten bij „het Wapen der Koninklijke Maréchaussée voor de tijd van „zes jaren met een proeftijd van een jaar.

„Op een door mijn Ambtsvoorganger ingediend voorstel aan „Zijne Excellentie de Minister van Oorlog is klager bij be- „schikking van de Minister van Oorlog, Afdeling A 1, Bureau „2 dd. 10 Mei 1947, no. 580, met ingang van 1 October 1946 „tijdelijk bevorderd tot de rang van opperwachtmeester, voor „de tijd dat hij een organieke functie vervult waaraan die rang „verbonden is.

„Klager heeft van Maart 1947 tot November 1948 het zelf- „standig commando over de Brigade Slenaken gevoerd, aan „welke functie de rang van opperwachtmeester verbonden is.

„Wegens gebrek aan zorg en verantwoordelijkheidsgevoel is „hij van dat commando ontheven en dienstdoende gesteld als „toegevoegd-opperwachtmeester aan de Brigade Venlo, welke „Brigade door een adjudant-onderofficier wordt gecomman- „deerd.

„Uit een over hem op 31 Maart 1949 uitgebrachte beoorde- „ling blijkt, dat hij voor de functie van brigadecommandant on- „geschikt is, maar verwacht kan worden dat hij bruikbaar zou „zijn voor instructeur.

„Gedurende het tijdvak van 9 Mei 1949—3 December 1949 „heeft klager de 5e onderofficierscursus aan het Dépôt ge- „volgd, doch bij het examen niet aan de gestelde eisen voldaan.

„Bij mijn brief Sectie 3 dd. 22 December 1949 no. 13534- „P. 39 heb ik de Commandant van de 2e Divisie der Konink- „lijke Maréchaussée, bij welke Divisie klager was ingedeeld,

„opdracht verstrekt twee onderofficieren van die Divisie over
 „te plaatsen naar het Depôt, teneinde aldaar als instructeur
 „te worden ingedeeld, waarop door de Commandant van de 2e
 „Divisie onder meer klager is aangewezen, er rekening mede
 „houdend dat klager niet geschikt is voor de functie van bri-
 „gade-commandant, maar wel als militair instructeur bij het
 „1e Istructie-eskadron van het Depôt.

„Aangezien klager tot opperwachtmeester was aangesteld
 „gedurende de tijd dat hij een functie vervulde waaraan de
 „rang van opperwachtmeester verbonden was en door zijn over-
 „plaatsing naar het Depôt de rang van opperwachtmeester voor
 „hem kwam te vervallen en hij overigens niet de eigenschappen
 „bezit welke het rechtvaardigen hem in de tijdelijke rang van
 „opperwachtmeester te handhaven, is hij, gelet op het gestelde
 „in LO. 1942 no. 11 en in overleg met de Commandant van de
 „2e Divisie en de Commandant van het depôt, door mij met
 „ingang van 15 Januari 1950 teruggesteld tot de rang van
 „tijdelijk-wachtmeester.

Klager is mitsdien teruggesteld tot de rang van tijdelijk-wacht-
 meester op grond van het gestelde in L.O. 1942 no. 11. [... enz.
 — Red.]

IN RECHTE:

Overwegende dat verweerder zijn besluit doet steunen op de be-
 schikking van de Minister van Oorlog van 12 Juni 1942, 1e Afde-
 ling no. I (L.O. 1942, no. 11), houdende een voorschrift regelende
 de tijdelijke bevordering van beroeps-, reserve- en dienstplichtig
 personeel beneden de rang van tweede-luitenant, waarvan de punten
 1, 2 en 3 luiden:

„1. Beroeps-, reserve- en dienstplichtig personeel beneden de rang
 „van tweede-luitenant, dat bijzondere eigenschappen of geschiktheid
 „bezit om in een bepaalde functie te worden geplaatst, kan in tijden
 „van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden
 „tijdelijk worden bevorderd indien tot het vervullen van die functie
 „het bekleden van een bepaalde rang noodzakelijk of wenselijk is;

„2. In de beschikking tot een tijdelijke bevordering wordt uit-
 „drukkelijk vermeld voor welke tijdsduur deze tijdelijke bevordering
 „plaats heeft; b.v. gedurende het vervullen ener bepaalde functie,
 „gedurende de tijd ener bepaalde detachering, voor de duur van de
 „oorlog of tot demobilisatie;

„3. Tijdelijk bevorderde beroeps-, reserve- en dienstplichtige mili-
 „tairen beneden de rang van tweede-luitenant, die niet inmiddels
 „overeenkomstig de voor hen geldende bevorderingsvoorschriften
 „zijn bevorderd, worden door de ontheffing uit de functie in artikel
 „2 bedoeld, dan wel door het verstrijken van de daarin genoemde
 „tijdsduur, weder in hun vorige rang of stand teruggebracht op de
 „datum van ingang der ontheffing, onderscheidenlijk de datum na
 „die van afloop van de tijdsduur”;

Overwegende dat klager met toepassing van deze beschikking, bij

besluit van de Minister van Oorlog van 10 Mei 1947, gerekend ingaande 1 October 1946, tijdelijk is benoemd en aangesteld bij het Wapen der Koninklijke Maréchaussée tot opperwachtmeester, zulks voor de tijd, dat hij een organieke functie vervult, waaraan die rang verbonden is;

Overwegende dat moet worden beantwoord de vraag, of verweerder is het bevoegd orgaan, om ten aanzien van een tijdelijk aangestelde opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée, gelijk klager, de terugstelling in rang, overeenkomstig de Legerorder 1942, no 11 tot stand te brengen;

Overwegende dat de Minister van Oorlog het bevoegde orgaan is om militairen beneden de rang van tweede-luitenant te benoemen en te ontslaan, zij het ook dat deze verrichtingen volgens bepaalde regelen en in bepaalde gevallen kunnen geschieden door aangewezen commandanten, gelijk blijkt uit artikel 11 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en artikel 5 van het Voorschrift omtrent de dienstverbintenissen van de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, beneden de rang van tweede-luitenant behorende tot het beroepspersoneel (V.D.L. 1931) en paragraaf 16 van de Ministeriële beschikking van 10 December 1931, IIIe Afdeling B, no. 26 (Z.B.U., 2e deel, bladz 970) en het bepaalde onder 5e van de Legerorder 1946, no. 20 (Ministeriële beschikking van 23 Januari 1946);

Overwegende dat bevordering van beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant geschiedt door de Minister van Oorlog, gelijk blijkt uit artikel 23 van het Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant 1932;

Overwegende dat het Gerecht niet een nadere bepaling bekend is omtrent de aanwijzing van de organen bevoegd om de terugbrenging in rang, als bedoeld in punt 3 van de Legerorder 1942, no. 11 tot stand te brengen;

Overwegende dat derhalve moet worden aangenomen, dat de Minister van Oorlog, gezien ook het gewicht van deze maatregel in vergelijking met de aanstelling, de bevordering en het ontslag van een beroepsmilitair, daartoe bij uitsluiting het bevoegde orgaan is;

Overwegende dat derhalve, waar ook niet is gebleken, dat het door verweerder genomen, aangevallen besluit, is genomen namens de Minister van Oorlog, noch krachtens een door deze gegeven algemene of bijzondere machtiging, verweerder niet bevoegd was dat besluit te nemen;

Overwegende voorts, dat het aangevallen besluit hierop is gebaseerd, dat klager niet de bijzondere eigenschappen of geschiktheid bezat, welke het rechtvaardigen hem thans nog langer in zijn tijdelijke rang (n.l. van opperwachtmeester) te handhaven;

Overwegende dat verweerder hierin kennelijk afwijkt van het oordeel van de Minister van Oorlog, die klager bij het meergemeld besluit van 10 Mei 1947 tijdelijk heeft aangesteld tot opperwachtmeester en dit, blijkens de Legerorder 1942 no. 11, slechts kon doen.

indien hij de bijzondere eigenschappen of geschiktheid bij klager aanwezig achtte;

Overwegende dat in de Legerorder 1942, no. 11 immers de eis wordt gesteld, dat de tijdelijk te bevorderen militair bijzondere eigenschappen of geschiktheid moet bezitten om in een bepaalde functie te worden geplaatst, aan welke plaatsing tijdelijke rangsverhoging kan worden verbonden;

Overwegende dat daarin evenwel niet wordt bepaald, dat het verlies van die bijzondere eigenschappen of geschiktheid grond kan opleveren voor het verlies van de tijdelijke hogere rang;

Overwegende dat derhalve niet aan deze ministeriële beschikking kan worden — en bijgevolg aan andere — indien daarvoor gegeven — voorschriften zou moeten zijn ontleend, hetgeen moet geschieden, indien de vorenbedoelde eigenschappen of geschiktheid zijn gebleken niet meer aanwezig te zijn;

Overwegende dat verweerder nu wel bij de contra-memorie heeft aangevoerd, dat klager reeds vóór het aangevallen besluit was geplaatst in een lager gerangschikte organieke functie — hetwelk klager betwist — doch dat deze omstandigheid, indien aanwezig, niet kan goed maken, dat in het aangevallen besluit de terugbrenging in de lagere rang is gegrond op de niet-aanwezigheid bij klager van de bedoelde bijzondere eigenschappen of geschiktheid;

Overwegende dat klager ook dit laatste heeft bestreden, doch dat een onderzoek daarnaar eveneens achterwege kan blijven in verband met verweerders onbevoegdheid;

Overwegende dat klagers vordering om beslissing dat hij worde bevorderd tot opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée in wezen buiten het aangevallen besluit omgaat, zodat hij in zoverre in zijn beroep niet-ontvankelijk moet worden verklaard;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN.

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn beroep in zoverre hij vordert beslissing dat hij worde bevorderd tot opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée;

Verklaart het beroep voor het overige gegrond;

Veklaart nietig het besluit van verweerder van 9 Januari 1950, voorzover het op klager betrekking heeft.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Ontstellend !

Onder bovenstaand opschrift zond Mr R. BICHON VAN IJSSELMONDE te Zutphen ons de volgende opmerkingen:

Bij lezing van het artikel van de hand van den res. 2e Luitenant M.J.D. Mr E. D. HARDERWIJK, getiteld: „Enige leemten in de „Wet” (M.R.T. XLVI, blz. 89 e.v.) trof mij de volgende passage (blz. 92): „Maar wanneer een gestrafte in het Huis van Bewaring „of Strafgevangenis verblijft voor het ondergaan van de hoofdstraf, „dan gebeurt het wel, dat hij na het einde van zijn straftijd in ver„zekerde bewaring wordt gehouden, totdat hij naar het Depôt voor „Discipline kan worden overgebracht. Deze tijd wordt niet afge„trokken van de tijd in de strafklasse te ondergaan.”

Indien het inderdaad juist is, dat de hier gesignaleerde handelwijze „wel” gebeurt, dan acht ik dit niet minder dan ontstellend. Niet slechts omdat — zoals schr. opmerkt — dit tegenover de gestraften nooit te rechtvaardigen is, maar bovenal omdat een zodanige handelwijze slechts past in het systeem van een politiestaat, niet in dat van een rechtsstaat. Ook niet wanneer de tijd gedurende welke de gedetineerde na expiratie van de straftijd vastgehouden werd, in mindering gebracht zou worden op den duur van de plaatsing in de strafklasse.

Wat de geachte schr. mededeelt is niet meer of minder dan dat het in Nederland in 1953 mogelijk is personen van hun vrijheid beroofd te houden in huizen van bewaring en strafgevangenschappen zonder enig rechterlijk bevel. Voorwaar, een ontstellend bericht !

Ik vraag mij af, hoe het praktisch mogelijk is dat zoiets geschiedt. Geen enkele directeur van een huis van bewaring of strafgevangenis zal er aan denken een gedetineerde één moment langer in zijn inrichting te houden dan hij gerechtigd is. Hij zal de gedetineerde in vrijheid stellen zodra de duur van de straftijd is verstreken of de geldigheid van het bevel tot vrijheidsbeneming ophoudt. Zie de artt. 566-570 Sv. Contrôle op de naleving van deze bepalingen geschiedt door de rechtbanken en de officieren van justitie. De verlenging van de detentie moet derhalve tegenover evenbedoelde functionarissen „gedekt” worden. En nu is de enige mogelijkheid daartoe, welke ik mij kan indenken, het reeds in andere gevallen berucht geworden „passanten-briefje” afgegeven door de met de executie van de opgelegde straffen belaste auditeur-militair.

De tweede vraag die zich derhalve ten deze opdringt is, of een auditeur-militair gerechtigd is door middel van afgifte van een „passanten-briefje” in feite te bewerkstelligen dat een gedetineerde na expiratie van de hem als hoofdstraf opgelegde vrijheidsstraf in verzekerde bewaring wordt gehouden. Ik zou deze vraag met de meeste nadruk ontkennend willen beantwoorden; het is de *rechter* die de duur van de vrijheidsstraf bepaalt en de auditeur-militair komt niet het recht toe de straf naar willekeur of naar omstandig-

heden te verlengen, zelfs niet met één uur. Wordt een „passanten-„briefje” voor dit doel gebruikt — gelijk ik meen te mogen veronderstellen dat in de door schr. bedoelde gevallen geschied is — dan wekt een dergelijk document sterke reminiscenties op aan de 18e eeuwse lettre de cachet! Ook dringen zich dan gedachten-associaties op met hetgeen geschiedde in de tijd dat Nederland geen rechtsstaat meer was.

Mijn conclusie uit dit alles kan dan ook geen andere zijn dan dat de auditeur-militair, die verantwoordelijk is voor de bedoelde gang van zaken, zich schuldig maakte aan opzettelijke wederrechtelijke vrijheidsberoving, een zo ernstig misdrijf dat de wetgever daarop een maximum-straf van zeven jaren en zes maanden heeft gesteld!

Tenslotte moge ik de schrijver van de door mij geciteerde bijdrage — voorzover hij in werkelijke dienst mocht zijn, hetgeen mij niet bekend is — attent maken op het gestelde in art. 132 Wetb. v. Mil. Sr. Het wil mij voorkomen dat, hadde hij zich aan de letter en de geest van dat voorschrift gehouden, datgene waarvan hij vertelt dat het „wel” gebeurt, slechts éénmaal zou hebben plaats gevonden. Zulks niet slechts ten profijte van het slachtoffer doch ook en in de eerste plaats ten profijte van de rechtszekerheid, waaraan, ook in militaribus, niet getornd mag worden.

Wederom: de sergeant der 1e klasse.

In „De Koninklijke Maréchaussée” van 1 April 1953 troffen wij de volgende redactionele beschouwingen aan terzake van een ingezonden vraag, houdende of een sergeant (wachtmeester) verplicht is de militaire groet te brengen voor een sergeant (wachtmeester) der 1e klasse:

Bij de beantwoording van deze vraag is het eerst nodig te zien hoe de verhouding is van een sergeant (wachtmeester) tot die van sergeant (wachtmeester) der 1e klasse.

Bij deze beide categorieën spreekt men van de „rang” van sergeant (wachtmeester) en van sergeant (wachtmeester) der 1e klasse.

Het K.B. van 6 Augustus 1910 (Rangenbesluit), zoals nadien gewijzigd, spreekt niet van de rang van sergeant (wachtmeester) der 1e klasse, doch wel van de rang van sergeant (wachtmeester).

Wel is waar wordt bij dit K.B. een noot gesteld, dat de sergeant (wachtmeester) der 1e klasse in „rang” meerdere is van de sergeant (wachtmeester), doch deze noot bezit geen enkele rechtsgrond. In het Militair Rechtelijk Tijdschrift, Maart 1951, aflevering 3 *), is in een artikel terzake van dit onderwerp dan ook aangegeven dat deze noot niet duidelijk is gesteld.

Evenmin is in genoemd Rangenbesluit een afzonderlijk nummer gesteld voor de sergeant (wachtmeester) 1e klasse.

In onze militaire voorschriften, alsmede in de voor de militaire

*) M.R.T. XLIV, blz. 185 v. [Red. M.R.T.]

dienst uitgegeven boekwerken vindt men steeds genoemd de „rang” van sergeant (wachtmeester) der 1e klasse.

Hieruit vloeit voort, dat naast de volgorde der rangen ook de „klassen” zijn ingesteld. Wij vinden zulks bij de soldaten, de korporaals en de sergeanten.

De rechtspositie van deze sergeant (wachtmeester) der 1e klasse blijft echter gelijk met die van sergeant (wachtmeester).

De sergeant (wachtmeester) der 1e klasse is in verband met deze klasse-indeling „meerdere” van de sergeant (wachtmeester).

Volgens gezaghebbende schrijvers is dan ook de sergeant (wachtmeester) der 1e klasse in rang meerdere van de sergeant (wachtmeester).

In het inmiddels gewijzigde punt 14 van het voorschrift Eerbewijzen en het Ceremonieel staat aangegeven dat *alle* militairen, voor zover zij in uniform zijn gekleed de militaire groet brengen aan:

a.;

b. alle meerderen in „rang”, die de „rang” van sergeant (wachtmeester) der 1e klasse of een hogere rang bekleden, enz.

Aangezien deze wijziging bij Legerorder No. 137 L-LM 1952 werd voorgeschreven en ieder militair, hetzij beroeps-, hetzij dienstplichtig moet voldoen aan de ter zake de militaire dienst gegeven bevelen, moet de sergeant (wachtmeester) aan de sergeant (wachtmeester) der 1e klasse de voorgeschreven militaire eerbewijzen brengen.

De nieuwe redactie, vermeld onder punt b van artikel 14 van het Voorschrift Eerbewijzen en het Ceremonieel is echter niet in overeenstemming met voormeld Rangbesluit. De *rang* van sergeant (wachtmeester) der 1e klasse komt in dat besluit niet voor.

Wij kunnen met het standpunt van de Redactie van „De Koninklijke Maréchaussée” zeer wel instemmen. Het sluit aan bij onze opvatting, in M.R.T. XLIV, blz. 186 v. weergegeven ¹⁾: hoezeer de sergeant der 1e klasse de meerdere is van de sergeant, het is een positie van meerderheid binnen dezelfde rang. De sergeant der 1e klasse is niet een afzonderlijke rang. Wij baseerden deze opvatting op het Koninklijk Besluit van 6 Augustus 1910 (S. 247), zoals dat sedertdien is gewijzigd, in het bijzonder op de nummering van de verschillende rangen en op de noot, gesteld bij de nummers 19, 20 en 21.

De oorzaak voor afwijkende opvattingen is gelegen in de — meermalen voorkomende — fout, dat de administratie in (lagere) voorschriften en regelingen een uitwerking en een modulatie geeft van het (hogere) grondvoorschrift, waarbij die (lagere) voorschriften en regelingen steeds verder van het grondvoorschrift verwijderd raken, totdat er tenslotte een kloof is ontstaan, welke slechts met

¹⁾ Wij erkennen hierbij dat ons betoog voor de verhouding korporaal der 1e klasse tot korporaal sterker is dan voor de verhouding sergeant der 1e klasse tot sergeant. Zie M.R.T. XLV, blz. 68/69.

wens-interpretatie of met ver buiten hun capaciteit uitgerekte argumenten kan worden overbrugd. Het schijnt ons juister, op de kloof te wijzen, in de hoop dat het grondvoorschrift gewijzigd zal worden in overeenstemming met de eisen van de gewijzigde praktijk, dan door met bedoelde interpretatie en argumentatie de eerbied voor het hogere wetgevende product geweld aan te doen. W. H. V.

Strafbevoegdheid MILVA.

Mr W.M. T. A. RUSSEL te 's-Gravenhage zond ons de volgende beschouwingen:

Naar aanleiding van het onderschrift van de Redactie van het M.R.T. *) bij de Legerorder 352 L-LM-O, waarin de regeling van de strafbevoegdheid over het MILVA personeel wordt bekend gemaakt, moge ik het volgende opmerken.

Het bezwaar van de redactie tegen de tucht- en strafrechtelijke buitensporigheden in de Wet op de Krijgstucht ten aanzien van vrouwelijke militairen is ongetwijfeld op zich zelf juist; meerdere straffen kunnen niet of moeilijk op vrouwelijke militairen worden toegepast. Het is nu maar de vraag of dit een voldoende reden is om tot wetwijziging over te gaan. Men kan dit toch ernstig betwijfelen. Zoals alle wetten, gaat ook de Wet op de Krijgstucht uit (en moet zij uitgaan) van de veronderstelling dat zij door normale en verstandige lieden wordt gehanteerd. Dit blijkt ten overvloede uit artikel 37, dat toch als het kardinale artikel van deze wet kan worden beschouwd. Het voorschrift dat de strafoplegger verplicht is rechtvaardigheid naast gestrengheid te betrachten en dat hij moet letten op de omstandigheden, persoonlijkheid en het doorgaand gedrag van de dader is in wezen niets anders dan een beroep op het gezond verstand van de strafoplegger. Men kan nu moeilijk door allerlei spitsvondige clausules in de wet op te nemen gaan voorkomen, dat niet een of andere commandant bij het opleggen van een straf dit begrip voor „common sense” verliest en derailleert. Wel kan men, en dit heeft de wetgever dan ook gedaan, door het instellen van rechtsmiddelen (i.e. het beklag) en niet in de laatste plaats door de mogelijkheid van ambtshalve herziening van de genomen beslissing (artikel 50) voorkomen, dat een kennelijke foutieve uitspraak onherroepelijk wordt.

Ongetwijfeld zal, indien aan een vrouwelijk militair tuchtklasse wordt opgelegd, dit laatste dienen te geschieden. Afgezien immers van het feit dat het thans onmogelijk is om een zodanige straf op verantwoorde wijze ten uitvoer te leggen, is ook de persoonlijkheid van de daderes (in casu door haar sexe) wel volkomen ongeëigend om een dergelijke straf te ondergaan. Bovendien kan men toch stellen, dat indien een vrouwelijk militair zich aanhoudend op ergerlijke wijze misdraagt (en slechts dan toch zal deze straf worden

*) M.R.T. XLVI, blz. 59.

overwogen) zij blijk geeft niet in de militaire samenleving te passen en derhalve met verbreking van het dienstverband hieruit moet worden verwijderd. Tuchtklasse is, zo niet uitsluitend dan toch in de eerste plaats, bedoeld voor militairen, die *coûte que coûte* in het militaire gareel moeten worden gehouden, in casu de dienstplichtigen.

Hoewel ik ervan overtuigd ben dat zulks geenszins is bedoeld, doet het toch vreemd aan om, nu ook vrouwelijke commandanten volledige strafbevoegdheid hebben gekregen, te gaan veronderstellen dat wel eens „die Weiber zu Hyänen” zouden kunnen worden!

Mijn tweede bezwaar richt zich tegen de door de Redactie voorgestelde oplossing, nl. aan vrouwelijke commandanten slechts beperkte strafbevoegdheid toe te kennen.

Vooreerst zij opgemerkt, dat ook vóór het verschijnen van bovengenoemd Koninklijk besluit het mogelijk was om ten aanzien van vrouwelijke militairen de volledige strafbevoegdheid uit te oefenen. Voorzover zij immers niet behoorden tot een formatie, in de zin van artikel 39 der wet, stonden zij in ieder geval onder de bevelen van een (mannelijk) vlag- of opperofficier.

Het doel van het Koninklijk besluit is nu, zoals men trouwens uitdrukkelijk uit punt III van de legerorder kan lezen, om zoveel mogelijk de uitoefening van strafbevoegdheid over vrouwelijke militairen te laten plaats vinden door vrouwelijke tot straffen bevoegde meerderen. Dit vindt zijn oorzaak o.a. hierin dat de vrouwelijke commandant doorgaans beter de persoonlijkheid van de daderes zal kunnen beoordelen en een geëigende straf zal weten te vinden dan haar mannelijke collega. Dat een en ander niet verplicht is voorgeschreven vindt zijn oorzaak hierin dat aan vele commandanten, onder andere indien zij vlag-, opper-, of hoofdofficier zijn, door de *wet* met strafbevoegdheid zijn bekleed en iedere inbreuk hierop door een Koninklijk besluit of Ministeriële beschikking dit besluit of deze beschikking onverbindend zou maken. Bovendien kan men zich zeer wel omstandigheden indenken waaronder ingrijpen van een mannelijke commandant geboden is.

Dit neemt niet weg dat in de meeste gevallen de uitoefening van de strafbevoegdheid aan de vrouwelijke commandanten kan en dient te worden overgelaten.

Dit impliceert echter dan tevens het toekennen van volledige strafbevoegdheid, daar slechts op grond hiervan straffen als verlaging en streng arrest aan officieren kunnen worden opgelegd. Het is immers niet in te zien waarom deze laatste twee straffen niet voor vrouwelijke militairen geëigend zouden zijn en zeker niet waarom deze straffen, als gevolg van de suggestie der Redactie, alleen door mannelijke commandanten zouden kunnen worden opgelegd.

Bovenstaande overwegingen zouden — zeer in het kort — stellig op haar plaats zijn geweest in de considerans van het bewuste Koninklijk Besluit. Zij zouden dan extra betekenis gegeven hebben aan artikel 37 W.K.

Elke wet veronderstelt redelijke toepassing en wij zijn ook niet bevreesd plotseling enige MILVA's te zien aantreden tussen de gestraften in Nieuwersluis, maar de wetgever doet goed, buitensporigheden bij de toepassing der wetten zoveel mogelijk te voorkomen. Dat doet de wetgever dan ook gewoonlijk. Soms gaat hij daarin wel héél ver, bijvoorbeeld in artikel 116 van het Wetboek van Strafvordering, waar wordt voorgeschreven dat in beslag genomen voorwerpen in een „gesloten en verzegeld omslag” worden gedaan, tenzij zij zich daartoe niet lenen, in welk geval er „eene „strook” aan gehecht wordt. Als men deze vrees van de wetgever, dat de Rechter-Commissaris zal trachten een vrachtauto in een enveloppe op te bergen, beschouwt, dan is toch niet overdreven dat men van diezelfde wetgever verwacht dat hij de mogelijkheid voorkomt, dat er een MILVA in Nieuwersluis aantreedt! W. H. V.

Militair-rechtelijke studie.

Naar ons is medegedeeld, heeft de Luit. t. Zee (A) I Mr M. KRAUSS op 28 Maart j.l. met goed gevolg ten overstaan van Prof. Mr A. J. P. TAMMES, Hoogleraar aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam, een tentamen in het volkenrecht ondergaan. Hem komt nu toe de aantekening „meer uitgebreide rechtskennis”.

Rechtspositie van geestelijke verzorgers.

Ten vervolge op de rechterlijke beslissingen, medegedeeld op de bladzijden 187 tot en met 195 kunnen wij aan onze lezers mededelen, dat de strafzaak, op welke de bij die beslissingen betrekking hebben, thans bij de militaire rechter aanhangig is gemaakt.

Oproeping van gegadigden.

Gaarne voldoende aan het verzoek van Z.E. de Minister van Oorlog en van Marine verleent onze Commissie van Redactie plaats aan de volgende oproeping, welke nog juist vóór het afdrucken van deze aflevering werd ontvangen.

„De Minister van Justitie en de Minister van Oorlog en van „Marine brengen ter kennis van belanghebbenden dat er een tweetal vacatures van militair lid van het Hoog Militair Gerechtshof „te vervullen is.

„Verzoekschriften om voor deze functie in aanmerking te worden „gebracht dienen vóór 1 Juni te worden gericht aan Hare Majesteit „de Koningin. Verzoekschriften kunnen rechtstreeks worden ver„zonden aan het Hoog Militair Gerechtshof, Johan van Oldenbarne„veltlaan 1, 's-Gravenhage.”

Moge de keuze althans van één der gegadigden vallen op een officier met bijzondere rechtskennis (zie art. 245 R.L. en art. 124 R.Z.).

WETGEVING.

Omtrent het wetsontwerp tot goedkeuring en uitvoering van het Verdrag van Londen van 19 Juni 1951 tussen de Staten, die partij zijn bij het Noord Atlantisch Verdrag, nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten (Gedrukte Stukken, Zitting 1952-1953 n° 2881, waarvan de vorige stukken zijn opgenomen op de bladzijden 118-144) bracht de Tweede Kamer der Staten-Generaal uit het navolgende

Voorlopig verslag

Stuk n° 5.

Vrij algemeen kon men zich met de inhoud van dit wetsontwerp verenigen.

Vele leden stelden de vraag, waarom dit verdrag eerst thans — anderhalf jaar na de ratificatie — aan de Kamer wordt voorgelegd. Het is deze leden bekend, dat de in dit verdrag geregelde materie eveneens aan de orde is geweest in de conferenties betreffende het Pact van Brussel. Het toen tot stand gekomen tractaat is nooit bekrachtigd, omdat, naar deze leden meenden te weten, deze materie daarna in groter verband, nl. in N.A.T.O.-verband, aan de orde is gesteld. Ook in het Verdrag tot oprichting van de Europese Defensie Gemeenschap komt deze materie aan de orde. Is hier nu geen gevaar voor overlapping? Indien dit niet het geval is, hoe verhouden deze twee verdragen, wat deze materie betreft, zich dan?

Het verdrag — aldus vele andere leden — regelt de rechtspositie van de leden der Atlantische krijgsmachten en van die der civiele diensten, die zich ingevolge het Noord-Atlantisch Verdrag bevinden op het grondgebied van een der verdragsluitende partijen, althans voor zover de Staat van herkomst dienaangaande met de Staat van verblijf geen andere overeenkomst heeft gesloten of zal sluiten. Partijen kunnen derhalve bij speciale overeenkomsten in ieder opzicht afwijken van het door dit verdrag geschapen recht. Een verzoek, richtende aan de Noord-Atlantische Raad, kan elke verdragsluitende partij te allen tijde de herziening van enig artikel van dit verdrag verlangen; of dit in artikel XVII gestelde een gebruikelijke slotbepaling is, zoals de Memorie van Toelichting stelt, meenden deze leden te moeten betwijfelen. Uit de bevoegdheid van de Noord-Atlantische Raad, in dit artikel genoemd, zal niettemin niet mogen worden afgeleid, dat de raad in het algemeen de bevoegdheid heeft om op verzoek van een der partijen of wel ambtshalve één of meer bepalingen van dit verdrag te wijzigen, alhoewel de raad zodanige uitzonderlijke en ver gaande bevoegdheid in het bijzondere geval van artikel VIII, lid 5, sub *f*, wel heeft.

Artikel VII maakt diepe inbreuk op de nationale rechtsorde van de Staat van verblijf, omdat de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst binnen het grondgebied van de Staat van verblijf rechtsmacht mogen uitoefenen over personen, die aan militaire wetten van de Staat van herkomst onderworpen zijn.

De militaire autoriteiten van een vreemde Staat krijgen dus in vele, zo niet de meeste gevallen, het recht om op Nederlands grondgebied personen in arrest te stellen en gerechtelijk te vervolgen. Voor die gevallen is een regeling getroffen, nader uitgewerkt in het ontwerp-goedkeuringswet, daarin bestaande, dat de Nederlandse autoriteiten verplicht zijn tot „overlevering” van een in arrest genomen persoon aan de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst.

Niet duidelijk is, waarom hier de term „overlevering” wordt gebruikt voor een internationaal-rechtelijke handeling, welke gelijkstaat met hetgeen tot dusverre werd aangeduid met de term „uitlevering”. Voorts wijken het verdrag en het ontwerp-goedkeuringswet af van de Uitleveringswet van 6 April 1875 (*Stb.* 66), welke laatste wet uitlevering in de hierbedoelde

gevallen niet toestaat. Het is dus de vraag, of dit ontwerp-goedkeuringswet niet — zij het ook op niet-rechtstreekse wijze — in strijd is met artikel 4 der Grondwet. Wat is het oordeel der Regering dienaangaande?

Bij de uitwerking van artikel VII van het verdrag in het ontwerp-goedkeuringswet wordt de beslissing over de al of niet uitlevering (overlevering) aan de Staat van herkomst aan de Minister van Justitie toegekend. Het is te betwijfelen, of dit zakelijk juist is en deze beslissingstaak niet veel meer moet worden gegeven aan de Minister van Oorlog, daar het hier militairen, militaire rechtspleging en militair-rechtelijke verhoudingen betreft.

In dit verband werd gewezen op het artikel van de militair-rechtelijke deskundige dr. L. M. Rollin Couquerque „Geen verdere militair-strafrechtelijke afbraak”, in het „Tijdschrift voor Strafrecht” 1952, blz. 153 tot 165.

De beste regeling zou uiteraard deze zijn, dat een internationaal militair straf- en tucht recht, een internationale rechtspraak en de daarvoor nodige internationale organen zouden worden geschapen. Is dit ook het oordeel der Regering?

Voormeld artikel VII laat voor sommige gevallen de mogelijkheid open, dat vreemde militairen door de Nederlandse militaire, soms ook burgerlijke, rechter worden berecht. Is het met het oog daarop niet nodig om artikel 65 Wetboek van Militair Strafrecht aan te vullen en, zo ja, dient het ontwerp-goedkeuringswet daarin niet te voorzien?

Blijkens de Memorie van Toelichting op artikel VII, lid 9, zijn naar het oordeel der Regering geen wettelijke regelingen nodig ter verzekering van de daar voorgeschreven procesgang. Dit schijnt niet juist met betrekking tot het recht van een verdachte op confrontatie met de getuige à charge, welk recht in het Nederlandse strafprocesrecht, anders dan in het buitenland, tot dusver niet als zodanig bekend is.

Naar Nederlands strafprocesrecht kan immers een verdachte worden veroordeeld op verklaringen, welke door getuigen aan de politie bij het opsporingsonderzoek worden afgelegd, zonder dat de verdachte het recht heeft kunnen doen gelden om met de personen, die deze getuigenverklaringen hebben afgelegd, te worden geconfronteerd.

Artikel III, sub 5, doet de vraag rijzen, of ter zake van de daarbedoelde burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor onrechtmatige gedragingen van vreemde krijgsmachten of de daartoe behorende civiele diensten het Nederlandse recht ten volle van toepassing is, en dat niet alleen met betrekking tot de vraag, welke gedragingen onrechtmatig zijn, doch ook met betrekking tot de vraag, voor welke personen de vreemde Staat aansprakelijk is, met name dus ter zake van de toepasselijkheid van artikel 1403 Burgerlijk Wetboek. Ook de uitdrukking: „in” de uitoefening van de dienst, welke enger schijnt dan de overeenkomstige omschrijving in artikel (1) 403 Burgerlijk Wetboek, maakt beantwoording van deze vraag wel noodzakelijk.

Voorts laat dit lid 5 ongeregeld de voor de belanghebbende Nederlandse burgers wel zeer belangrijke procesrechtelijke vraag, of zij ter zake van de betreffende onrechtmatige daden, begaan door leden van vreemde krijgsmachten, de Staat der Nederlanden aansprakelijk kunnen stellen, dan wel de vreemde Staat. In dit lid 5 wordt immers slechts behandeld de administratieve zijde van de zaak, doch niet zozeer, althans niet duidelijk, de praktisch processuele zijde dier aangelegenheid. Duidelijkheid dienaangaande is nodig, omdat het niet in alle vreemde Staten mogelijk is om de eigen Staat te dagvaarden en tegen de eigen Staat te procederen op de wijze, zoals dit naar Nederlands recht mogelijk is.

Niet geheel duidelijk is voorts lid 5, onder *g*. Slaat dit alleen op de privaatrechtelijke aansprakelijkheid van een lid van een vreemde krijgsmacht of betekent dit ook, dat een door de Nederlandse militaire rechter gewezen strafvonnis tegen een lid van een vreemde krijgsmacht niet zou mogen worden geëxecuteerd, indien het een zaak betreft, welke voortvloeit uit de vervulling van zijn dienst?

Uit artikel VIII, lid 9, moet worden afgeleid, dat de immuniteit voor

leden van een vreemde krijgsmacht slechts is opgeheven met betrekking tot de civiele rechtsmacht van de Nederlandse rechter. De strafrechtelijke immuniteit voor leden van een vreemde krijgsmacht zou dus in het algemeen blijven bestaan, althans voor vergrijpen, begaan in de uitoefening van de dienst, zoals blijkt uit lid 3 van artikel VII. Indien echter, doordat de Staat van herkomst afziet van zijn vordering om het lid van zijn krijgsmacht te berechten, of wel om andere redenen, de vreemde militair is berecht door de Nederlandse militaire rechter, dan schijnt het toch wel nodig om de mogelijkheid te openen dit vonnis in Nederland te executeren.

Aan welke gevallen is gedacht bij de in de leden 7 en 8 neergelegde regeling voor „vorderingen voortvloeiende uit het ongeoorloofd gebruik van „een voertuig van de strijdkrachten van een Staat van herkomst”?

Heeft de verwijzing naar de Noord-Atlantische Raad in artikel XVI de bedoeling om aan die Raad de beslissing te geven en derhalve de bedoeling om aan die Raad rechtsprekende bevoegdheid op te dragen?

Enkele leden, die zich ook bij vorige gelegenheden felle tegenstanders getoond hadden van het Noord-Atlantisch Pact, hadden overwegend bezwaar tegen dit wetsontwerp. Naar hun visie zouden beelden uit de Duitse bezettingstijd worden opgeroepen, wanneer men vreemde militairen door onze straten zou zien rondwandelen en men de Amerikanen hier zou zien optreden, zoals dezen thans in West-Duitsland doen.

Waarom, zo vroegen zij, moeten ook aan de gezinsleden van deze militairen faciliteiten worden verleend? Is de Nederlandse justitie en het Nederlandse opsporingsapparaat verplicht om de buitenlandse militairen hulp te verlenen? Zal de Amerikaanse M.P. gewapend door onze straten wandelen?

Wanneer gesproken wordt over een vergoeding van de schade, door buitenlandse militairen veroorzaakt, welke schade wordt dan bedoeld: die veroorzaakt tijdens oefeningen? Geldt dit ook voor schade, veroorzaakt buiten dienst? Nederland zal de schade betalen beneden een bepaald bedrag. Hoe moet men dit verstaan b.v. bij een autobotsing?

Hoeveel reductie zal verleend worden op het vervoer in openbare middelen van vervoer? Ware het dan niet beter, zo vroegen deze leden, de Nederlandse militairen verdere reductie op het vervoer te geven?

Aldus vastgesteld, 2 April 1953.

TILANUS
ROOSJEN
KORTHALS
VERMEER
VORRINK
FENS
VISCH.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Medisch tuchtrecht en Officier van Gezondheid

door

Dr Mr Dr W. SCHUURMANS STEKHOVEN,
arts-advocaat (Scheveningen).

Het uitnemende opstel van Majoor dr E. DE VLUGT van de MJD in M.R.T. XLVI, blz. 169 over de officier van gezondheid en het medisch tuchtrecht verschijnt wel op een zeer gelukkig ogenblik. Zoals men weet staat nl. het gehele medisch tuchtrecht „op de hel-„ling”: de Ministers van Sociale Zaken en Volksgezondheid enerzijds en Justitie anderzijds hebben terecht gemeend het 25-jarig bestaan van het medisch tuchtrecht niet beter te kunnen vieren dan door de instelling van een interdepartementale commissie tot herziening.

Voorzitter van die commissie is de voorzitter van het medisch tuchtcollege te Amsterdam, de bekende zittende magistraat Mr B. DE GAAY FORTMAN, die door zijn boek over het medisch tuchtrecht evenzeer als door 25 jaar leiding te geven aan het belangrijkste territoriale medische tuchtcollege zoveel heeft bijgedragen tot de ontwikkeling van dit tuchtrecht. Een tuchtrecht, dat ook al weer 25 jaar mijn belangstelling heeft en ik prijs mij gelukkig en door kritiek vooraf en door het opstellen van vele verweer- en beroepschriften, ook een steentje te hebben mogen bijdragen tot het in goede banen leiden van deze rechtsvorm.

Deze inleiding heeft ten doel de situatie te schetsen en de vrijmoedigheid te verklaren, waarmede ik — ofschoon reeds jaren geen reserve dir. off. v. gezondheid 3e klasse meer — reageer op het opstel van Majoor dr E. DE VLUGT. Deze reactie heeft nauwelijks „kritiek” ten doel: in grote lijnen kan ik mij best met zijn beschouwingen verenigen. Deze reactie heeft uitsluitend ten doel enkele kanttekeningen te maken en jure constituendo enkele suggesties te ventileren, in de hoop, dat men die van militair-juridische zijde zal steunen: daartoe is thans — gezien het commissoriaal-onderzoek-DE GAAY FORTMAN — het geschikte ogenblik.

Het medisch tuchtcollege is — om nu zout op één slak te leggen — geen „zuiver civiel” college, geen „burgercollege”: het is een algemeen college van tuchtrecht, waaronder allen vallen, die geneeskunst uitoefenen, van artsen af tot tandheelkundigen toe. Ook apothekers (inclusief militaire apothekers) en tandartsen (inclusief militaire tandartsen) vallen er onder, voor zover zij geneeskunst uitoefenen. Ik geloof niet, dat er militaire „tandheelkundigen” zijn om over „militaire vroedvrouwen” maar te zwijgen.

Nog een klein korreltje zout op een heel klein slakje: het gaat niet om uitoefening van „geneeskunde”, maar van „geneeskunst”.

Ik laat hier echter verder 143 H.O.W. buiten beschouwing: in hoeverre dit artikel ter begrenzing van de jurisdictie over genes-

kundige ambtenaren beslissend is, is nog nooit door de H.R. uitgemaakt; wel is dit eenmaal in een arrest van de H.R. met „wat daar„van zij” ter zijde gelaten, omdat het in dat geval niet om een rijksambtenaar ging. Wel teken ik even aan, dat „keuren, controleren, „leiden, enz.” geen uitoefening van geneeskunst is in de zin van art. 1 W.U.G. en art. 436 W.v.S. Immers uitoefening van geneeskunst is alleen het (als bedrijf) verlenen van „geneeskundige raad” (adviserende taak) en „bijstand” (be„handeling in de engere zin van iets doen, van masseren af tot opereren toe). De „diagnostiek” (onderzoekende functie) en de „prognostiek” (uitspreken van een oordeel over verloop en afloop) behoren niet tot de uitoefening van (de) geneeskunst in de zin van genoemde artikelen.

Ik ben het intussen geheel eens met Majoor dr DE VLUGT, dat art. 1 tuchtwet ruim moet worden geïnterpreteerd en daaronder „in het algemeen” iedereen valt, die hier te lande bevoegdelyk „geneeskunst” uitoefent. Maar dat impliceert nog niet, dat iedere officier van gezondheid nu ook aan de jurisdictie van het tuchtcollege is onderworpen om de eenvoudige reden, dat er officieren van gezondheid zijn, die geen geneeskunst uitoefenen! Immers, ook als men art. 143 H.O.W. meetelt, is er een groep officieren van gezondheid, die geen geneeskunst uitoefenen, nl. de waarschijnlijk kleine groep, die nooit „geneeskundige raad en bijstand” verlenen en die niet vallen onder de letter van art. 143 H.O.W. Als voorbeelden zou ik willen noemen een *laboratoriumarts*, een *patholoog-anatoom*, en ook een *hygiënist* (voor zover niet met leiding van andere officieren van gezondheid belast). Misschien zijn er nog wel meer. Let wel: ofschoon diagnostiek en prognostiek en keuring niet vallen onder uitoefening van de geneeskunst, zijn betrokkenen toch wel appèllabel voor misslagen op dit terrein, waar het begrip „handelingen, die het vertrouwen in de stand der geneeskundigen onder„mijnen” zich volgens constante jurisprudentie niet beperkt tot handelingen, die iets met „uitoefening van de geneeskunst” te maken hebben, althans niet tot uitoefening van de geneeskunst behoren.

Laat ik dat even met drie voorbeelden duidelijk maken (alle ontleend aan de jurisprudentie, ofschoon ik de uitspraken niet met datum en plaats vermeld, omdat ik het niet nodig vind die te gaan opzoeken): (1) ook gebrekkig onderzoek valt er onder; (2) ook de arts, die met zijn gehuwde patiënte naar bed gaat valt er onder (er is, voor zover ik weet, nog geen uitspraak over liefdesbetrokkeningen met een ongehuwde patiënte en dat is begrijpelyk, omdat er dan geen jaloerse klager beschikbaar pleegt te zijn, doch ik neem aan, dat als een ongehuwde patiënte — als „het af” raakt — haar verleider gaat aanklagen, zij hem ook een veroordeling van de tuchtrechter kan bezorgen); (3) ook de arts, die nog een ander beroep uitoefent, valt voor die andere beroepsuitoefening onder de medische tuchtwet (extreem voorbeeld is dat van de arts-advocaat, die ter verantwoording werd geroepen over een uitlating bij pleidooi in een strafzaak ter zake van overtreding van art. 436 W.v.S. en ter zake

van het feit, dat hij een overeenkomst tussen een arts en een overtredster van voornoemd artikel had opgemaakt; om misverstand te voorkomen: klacht en uitspraak dateren uit de tijd toen deze „be-„klaagde” (nog) naast zijn praktijk als advocaat een geneeskundige praktijk had.

Tussendoor een kleine korrel zout op een klein slakje: „als be-„drijf” is niet „eenzelvig” met de uitoefening van het beroep. Weliswaar eist de H.R. voor „bedrijfmatige” uitoefening geen betaling op welke manier dan ook, maar wel „regelmaat”. Wanneer Majoor dr DE VLUGT op het oorlogspad, bij een spoorwegongeluk in een tunnel, in een brandend huis, als alpinist in een ravijn, waarin hij met een tochtgenoot is gevallen een medemens alleen weet te bevrijden door met een zakmes een arm of been te amputeren (de tracheotomie bij dreigend stikken is een ander voorbeeld en gemakkelijker dan een amputatie met een zakmes te verrichten), dan zal hij — als een minder goed van de W.U.G. en van art. 436 W.v.S. op de hoogte zijnde vervolger hem „onbevoegde uitoefening van de „geneeskunst als bedrijf” mocht te laste leggen, zich niet op overmacht behoeven te beroepen als een zijn strafbaarheid uitsluitende omstandigheid, maar kunnen volstaan met te zeggen: ik heb wel geneeskunst uitgeoefend, maar niet als *bedrijf*. Hij zal dan zeker worden vrijgesproken (althans in hoogste instantie) of van rechtsvervolgning worden ontslagen. Het is maar een grapje, maar ter oriëntering nuttig.

Nu kom ik vanzelf tot een kant van het medisch tuchtrecht, die Majoor dr DE VLUGT niet heeft aangesneden, nl. tot de „delictsbegrenzing”, zoals ik het zou willen noemen, dat is de vraag, in welke gevallen de „geneeskundige” voor de tuchtrechter kan worden gebracht. Ik wil daar niet dieper in treden dan in overeenstemming is met de bedoeling van mijn betoog, nl. te illustreren, dat de kans op moeilijkheden voor officieren van gezondheid kleiner is dan Majoor dr DE VLUGT blijkbaar meent.

Art. 1 tuchtwet kent slechts 3 „klachtdelicten”:

1. handelingen, die het vertrouwen in de stand der geneeskundigen ondermijnen;
2. nalatigheid, waardoor ernstige schade ontstaat voor de patiënt;
3. blijk geven van grove onkunde in de uitoefening van geneeskunst,
4. pro memorie: ongeschiktheid voor uitoefening van geneeskunst wegens ziels- en lichaamsziekte of wegens ouderdoms- of lichaamsgebreken (art. 4 tuchtwet).

Punt 1 is het ruimste en is te vertalen met „voor een arts *on-„waardige* handelingen”, die zich — zoals opgemerkt — niet tot uitoefening van de geneeskunst behoeven te beperken. Punt 2 en 3 beperken zich tot de uitoefening van de geneeskunst. Bij punt 4 teken ik o.a. aan, dat men met behulp van dit artikel de — te — vele artsen-morphinisten, voor zover die „gevaarlijk” dreigen te worden, tijdelijk of blijvend van hun diploma kan ontdoen, wat als

stok achter de deur heel nuttig is gebleken. En in aansluiting hieraan wil ik ook wijzen op een kant, die voor de officier van gezondheid en de beantwoording van de vraag in hoeverre voor hem „moeilijkheden” van de zijde van het tuchtcollege dreigen, van beslissende betekenis is.

De officier van gezondheid kan voor de tuchtrechter worden „gesleept” in hoofdzaak door:

1. een *burgerpatiënt* (als hij burgerpraktijk heeft): daaraan is nauwelijks een militair-geneeskundige kant;

2. een *militaire patiënt*: daarbij rijst het probleem van de krijgstuucht in zoverre, dat er een bedenkelijke kant aan is, als een „min-„dere” over een meerdere een tuchtrechtelijke klacht indient en tevens de vraag of dat eigenlijk wel toelaatbaar is;

3. een *burgerarts*, dus een collega-niet-militair, die zich verontwaardigd meent te moeten achten over wat zijn collega-militair deed, hetzij ten aanzien van een burgerpatiënt, hetzij ten aanzien van een militaire patiënt, hetzij met betrekking tot een „onwaardige handeling”, die buiten de uitoefening van de geneeskunst lag in engere zin;

4. een *inspecteur van de volksgezondheid*, die onbepaalde klachtbevoegdheid bezit, waarbij men weer moet onderscheiden of hij klaagt over de behandeling van een burgerpatiënt of van een militaire patiënt;

5. een *burger-niet-patiënt*, die klagen kan over de behandeling van een burgerpatiënt of van een militaire patiënt (bijv. vrouw of kind) en ook over andere handelingen, die het vertrouwen ondermijnen (ik neem zelfs aan, dat een arts, die schulden maakt, over het schulden-maken door zijn schuldeisers kan worden „aange-„klaagd”, vooral als het gaat om links en rechts geld lenen, eventueel van patiënten, terwijl hij weet de belofte dan en dan te zullen aflossen niet te kunnen inlossen.

6. een *collega-officier van gezondheid*, die als collega moeilijkheden kan hebben over een burgerpatiënt, over een militaire patiënt, enz., waarbij ook weer het probleem van de krijgstuucht rijst, als er een verhouding tussen beide artsen van meerdere-mindere bestaat;

7. een *instelling als de R.V.B., een ziekenfonds*, e.d., waarbij de betrokken officier van gezondheid met burgerpraktijk is „ingeschreven” en die ook klachtbevoegdheid bezit ingevolge art. 10 tuchtwet. Aangezien het hier wel altijd over een burgerpatiënt gaat, doen zich hierbij niet veel moeilijkheden voor uit militair-geneeskundig opzicht.

Dit overzicht — dat wellicht nog niet eens volledig is — heb ik nodig ten betoge, dat de *situatie gecompliceerder is dan uit het optel van Majoor dr DE VLUGT blijkt en dat zich meer problemen, ook militair-juridische, voordoen dan hij blijkbaar meent*. Het is niet mijn bedoeling op die problemen in te gaan, dat laat ik gaarne aan hem over, die daartoe militair-juridisch veel meer bevoegd is dan ik, die zelfs aan 1700 krijgsraadpleidooien (in hoofdzaak in desertie-

zaken) allerminst de illusie ontleen deskundige op militair-juridisch terrein te zijn. Dit artikel schrijf ik alleen als deskundige op het terrein van het medisch tuchtrecht. Ik zou het dus op prijs stellen, indien Majoor dr DE VLUGT aan de hand van mijn beschouwingen dieper zou willen treden in de nieuwe militair-juridische verschietsen, die wellicht mijn beschouwingen voor hem openen.

Ik kom nu nl. tot de „zuiver militaire”, resp. „militair-juridische” gedeelten van het betoog van Majoor dr DE VLUGT, dat betrekking heeft op de „redelijkerwijze aanvaardbaarheid” van tuchtrechtelijke vervolging van de officier van gezondheid. Ik wil me geen oordeel aanmeten op grond van het feit, dat ik destijds als res. dir. off. v. gezondheid 3e klasse een jaar lang als toegevoegd hoofdofficier in opdracht van de generaal-majoor, inspecteur van de geneeskundige dienst der landmacht (IGDKL) belast was met het dagelijks contact met alle 100 depôtartsen en o.a. ook een opdracht heb gehad om alle keuringsraden te bezoeken en de keurende artsen bij hun werk „gade te slaan”, terwijl ik in dat jaar (1939/1940) een groot aantal kleinere en groter „moeilijkheden” ter toetsing voorgelegd kreeg. Ik wil ook het begrip „*sphere, waarin gewraakte handelingen zijn gepleegd*” niet op de keper beschouwen. Maar ik meen toch goed te doen te ontkennen, dat Majoor dr DE VLUGT gelijk heeft als hij aanneemt, dat de wetgever „*de bepaling van de medisch-technische normen, waaraan de officier van gezondheid moet voldoen aan het leger ontnomen heeft en overgebracht heeft naar de burgersphere*”. Volgens mij is het helemaal geen kwestie van medisch-technische normen — althans niet ten aanzien van de 95 % van de klacht-delicten, waarbij het gaat om „handelingen, die het vertrouwen „ondermijnen” — maar van „morele normen”. Laat ik het heel duidelijk, zij het wellicht heel primitief, zeggen: in al die gevallen gaat het er om of de medicus iets „*onfatsoenlijks*” gedaan heeft. En nu wil ik niet filosofisch worden en de „*common sense morality*” er buiten laten. Ik wil ook niet theologisch worden en er dus de „*Pastoral-medizin*” buiten laten. En ik zal niet verdwalen op het terrein van de medische „*deontologie*” (al sla ik in elk nieuw tucht-zaakje, dat ik te behandelen krijg, altijd weer „*Déontologie Médi-cale*” van Payen op om te zien of deze Grootmeester op dit terrein ook op het onderhavige morele probleem reeds een helder licht heeft geworpen). Maar ik wil wel accentueren, dat „*fatsoen*” geen burgerkant (wel een „*klein-burgerlijke*” kant) en geen „*militaire kant*” heeft en niets te maken heeft met „*de sphere, waarin de gewraakte handelingen zijn gepleegd*”.

Laat ik het eens plastisch zeggen: ik acht het onwaardig voor een arts zijn patiënten uit te vloeken, omdat ik „vloeken” onfatsoenlijk vind. En nu weet ik heel goed, dat er officieren zijn, ook officieren van gezondheid, die Gods Heilige Naam wel eens gebruiken voor andere doeleinden, dan waarvoor het gebruik van die naam zich alleen leent. . . . maar dat heeft met „*sphere*” niets te maken. Zeker — de kazerne is geen jongedamespension — maar „vloeken” is

altijd onfatsoenlijk. Ik zou met dit voorbeeld, dat met vele andere is aan te vullen, slechts willen zeggen: *fatsoen is geen kwestie van milieu en geen kwestie van sfeer, maar van de geestelijke structuur van de arts*. Behalve „de persoon van de dader” (om eens een strafrechtelijke term te gebruiken) moet men voor beoordeling van elke daad, ook van de tuchtrechtelijk vervolgde handeling, „de omstandigheden, waaronder het feit gepleegd werd” in aanmerking nemen. Nu wil ik gaarne Majoor dr DE VLUGT een heel eind te gemoet komen. Met name bij „nalatigheidsdelicten” (welke in de regel toch ook weer als „handelingen, die het vertrouwen onder „mijnen” worden aangebracht en daaronder heel goed te brengen zijn), maar ook bij andere klachtdelicten, plegen de omstandigheden een grote rol te spelen. De „omstandigheden” zijn nu eenmaal in de dienst, en bijv. op ziekenrapport, in het militair hospitaal, te velde, wel anders dan in de burgerpraktijk. Bij de beoordeling of „iets” fatsoenlijk was, moet de tuchtrechter dus zeker rekening houden met de „omstandigheden”. Maar of het daartoe nodig is — nu kom ik aan de quintessens van het opstel van Majoor dr DE VLUGT — achter de tafel twee „burger”-artsen door twee officieren van gezondheid te vervangen, dat betwijfel ik toch sterk. Om meer dan een reden:

In de eerste plaats pleegt het beoordelen van die „omstandigheden” heus niet zo moeilijk te zijn voor iemand met levenservaring.

In de tweede plaats staat het de aangeklaagde officier van gezondheid vrij getuigen en deskundigen over die „omstandigheden” en hun „militaire aspecten” voor te brengen en is het college verplicht die te horen, terwijl de aangeklaagde bij zijn verweerschrift ook getuigenissen en deskundigenrapporten mag overleggen of die ter zitting door zijn raadsman mag laten overleggen ter adstructie van diens pleidooi.

In de derde plaats is de kans heel groot, dat van de vier artsen, die achter de tafel zitten, tenminste 2, soms 3 en soms 4 reserve-officier van gezondheid zijn, en dus de „situatie” in de kazerne, kamp, te velde of waar dan ook uit eigen ervaring kennen. Op die wijze kan natuurlijk gewaarborgd worden, dat het militaire „aspect” van de zaak — zo die er althans een heeft, wat slechts in een klein deel van de gevallen het geval zal zijn — recht wedervaart.

Tot zover het artikel van de Majoor dr DE VLUGT; thans nog iets over het redactionele naschrift. Ook daarin vind ik wel een slakje, dat voor een klein korreltje zout in aanmerking komt, nl. waar aan de tuchtcolleges „strafbevoegdheid” wordt toegekend. Die bezitten ze niet: uitdrukkelijk is hun slechts de bevoegdheid toegekend „maatregelen” op te leggen. Men kan dus op zijn hoogst spreken van „disciplinaire bevoegdheden”. Maar dit brengt mij er nog toe, iets anders te accentueren, nl. dat wij (hetgeen in de tuchtwet nog op een andere wijze zeer nadrukkelijk geaccentueerd is)

hier niet met strafrecht te maken hebben. Dat is geschied bij de regeling van het beroep op het Gerechtshof, in geval een boete, een schorsing of een ontzetting wordt „opgelegd”. In die gevallen wordt het beroep immers niet door de straffkamer, maar door de civiele kamer van het Gerechtshof behandeld.

Natuurlijk is en blijft het juist, dat de verhouding tussen medisch tuchtrecht en civiel strafrecht problemen met zich brengt en dat ook de verhouding tussen medisch tuchtrecht, militair tuchtrecht en militair strafrecht voor de officieren van gezondheid tot problemen kan leiden. In de praktijk valt dat mede: dat is in 25 jaar gebleken.

Er is trouwens een parallel: mochten er officieren van de militair-juridische dienst zijn, die als advocaat zijn ingeschreven, dan zijn ook zij aan twee „tuchtrechten” onderworpen (militair tuchtrecht en advocatentuchtrecht). Er is een tijd geweest, dat ik zowel geneeskunst als rechtspraktijk uitoefende en dus aan *twee* tuchtrechten onderworpen was. (Ja zelfs aan *drie*, omdat ik toen nog res. dir. off. v. gezondheid was en dus tijdens opkomst voor herhalings-oefeningen ook nog onder militair tuchtrecht viel). Deze concursus is in theorie dus problematieker dan in de praktijk. In theorie kan vrijwel elke strafzaak, waarin een medicus terechtstaat wegens een delict, dat iets met uitoefening van geneeskunst te maken heeft (voorbeelden: abortus opwekken, letsel of dood door schuld, enz.) door de „medische tuchtrechter” nog eens dunnetjes worden overgedaan. In de praktijk is dat echter *hoge* uitzondering. Vermelden wil ik slechts één geval, ontleend aan de bijzondere rechtspleging, waarin de bijzondere strafrechter — het ging over een vrouwenarts, die joodse vrouwen, met niet-joden gehuwd, had helpen vrijstellen van deportatie (dus van vergassing) door hen op „haar verzoek” onvruchtbaar te maken — de beoordeling of de betrokkene geschorst of ontzet moest worden, dus de medisch-ethische kant, uitdrukkelijk overliet aan het tuchtcollege en het dossier in handen stelde — na afloop van de strafzaak — van de territoriale inspecteur van de volksgezondheid, ten einde het indienen van een klacht te overwegen, wat deze inderdaad heeft gedaan. Het tuchtcollege heeft die arts toen een jaar geschorst (aan deze beperkte duur was niet vreemd, dat langere schorsing niet mogelijk is en ontzetting onherroepelijkheid insluit, omdat de medische tuchtwet geen gratie en geen herstel van bevoegdheid kent, terwijl intussen alle artsen, die door de bijzondere strafrechter „ontzet van de bevoegdheid om geneeskunst „uit te oefenen” waren — zonder uitzondering — door de Minister van Justitie hersteld waren in hun recht de geneeskunst uit te oefenen.

Ten slotte nog iets anders: *jure constituendo* bepleit ik beperking van het klachtrecht tot de inspecteur van de volksgezondheid, die dus de taak van „ambtenaar van het medisch tuchtrecht” zou krijgen. Klachten van artsen over andere artsen en van patiënten over artsen, zouden dan niet meer rechtstreeks kunnen worden aangebracht, maar via de inspecteur moeten lopen, voor mijn part met

beroep op het college, indien de inspecteur weigerde die aan te brengen. We zouden dan een soort „openbare aanklager” krijgen, met het voordeel, dat die ter zitting tevens een bepaalde maatregel kon „eisen”. Een methode, die allerlei voordelen zou hebben: minder lichtvaardige klachten, minder intercollegiaal geklaag, vergemakkelijking van de verdediging, enz.

Ik noem deze wensen mijnerzijds tot verbetering van het medisch tuchtrecht, omdat ik in dit kader een voor de hand liggende oplossing zie van de moeilijkheden, die Majoor dr DE VLUGT meent te zien en die ten dele niet geheel denkbeeldig zijn. Immers men kan bindend voorschrijven, dat de „ambtenaar van het medisch tucht-recht” geen klacht mag indienen tegen een officier van gezondheid zonder de IGDKL gehoord te hebben en men kan — het is maar een kleine stap „verder” — ook de bevoegdheid van de „gewone” „ambtenaar van het medisch tuchtrecht” beperken, door die uit te sluiten met betrekking tot officieren van gezondheid, mits men te dien aanzien overeenkomstige klachtbevoegdheid toekent aan de IGDKL met beroep op het H.M.G. (in raadkamer), indien de IGDKL in een bepaald geval — volgens belanghebbenden ten onrechte — meent geen gebruik te moeten maken van zijn klachtbevoegdheid.

Scheveningen, 25 April 1953.

De rechtspositie van de Geestelijke Verzorger bij de Zee-, Land- en Luchtmacht

door

Mr J. M. M. MAAS,
Reserve-Eerste-Luitenant K.Lu. bij de
Militair Juridische Dienst.

§ 1. INLEIDING.

Het antwoord op de vraag, of geestelijke verzorgers bij de zee-, land- en luchtmacht (kortheidshalve verder te noemen GV's) burger- dan wel militaire ambtenaren zijn, is van groot belang. Immers, hiervan hangt het af, of de militaire dan wel de burgerlijke rechter competent is om over de GV's recht te spreken, of de GV's „meer-„deren” zijn in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht (verder af te korten met WMS), of de GV's het handhaven van de krijgstucht moeten bevorderen, of de dienst der GV's kan worden aangemerkt als broederdienst enz. enz.

Bij het naslaan van de litteratuur over deze materie blijkt, dat de meningen verdeeld zijn, (echter met dien verstande, dat de overgrote meerderheid der geraadpleegde schrijvers van mening is, dat de GV's geen militairen zijn).

Het beslissende woord zal dus door de rechter moeten worden gesproken. In de jurisprudentie vonden wij geen enkel geval, waarin de competentiequaestie gesteld was.

De militaire administratie schijnt haar standpunt volkomen bepaald te hebben: zij handelt bij voortdoring zodanig, dat men slechts kan concluderen, dat zij de mening is toegedaan dat GV's burgerlijke ambtenaren zijn. Dit standpunt zal uit het vervolg vele malen blijken.

Wij zullen thans overgaan tot het bespreken van de argumenten welke kunnen worden aangevoerd ten aanzien van de bepaling van de rechtspositie van de GV's.

§ 2. DE ONTWIKKELING VAN HET INSTITUUT DER GV's.

Aanvankelijk was de geestelijke verzorging der militairen de taak van de geestelijkheid van de plaats waar de militairen zich bevonden, in het algemeen dus van het garnizoen. GV's welke min of meer in het bijzonder met de geestelijke verzorging van de militairen belast waren, kwamen in vroeger tijden ook wel voor: predikanten bij het Staatse Leger te Velde en predikanten bij de Waalse Regimenten. (Zie o.a. „Het krijgswezen in de tijd van Prins Maurits” door dr J. WIJN, zie ook Centurio, Mei-afl. 1953 blz. 98. 100 Jaar militaire zielszorg).

In het laatst van Augustus 1914 werden — in verband met de mobiliteit van het leger te velde — vier aalmoezeniers en acht veldpredikers benoemd. In tegenstelling met de toestand van het ogen-

blik was toen echter het aantal dezer functionarissen niet vastgesteld.

Om hun nu de bescherming van de Conventie van Genève te verlenen werd hun een militaire rang gegeven (majoor), met de daaraan verbonden onderscheidingstekenen.

Hiermede was de ontwikkeling ingezet en zij ging gestaag voort.

De kleding werd aanvankelijk vrijgelaten maar tenslotte bleek toch de wenselijkheid die voor te schrijven.

De ontwikkeling ging verder: in MAVORS 1935 p. 433 kon E. L. VOORWINDEN al mededelen, dat de GV's voorkomen in de oorlogs- en vredes-organisatie, dat zij een organieke functie bekleden en dat hun functie is opgenomen in de boekwerken Oorlogs- en Vredesorganisatie.

Het deel uitmaken van burgers van de militaire organisatie zowel in oorlogstijd als in vreedstijd is niet ongewoon. Voorbeelden daarvan zijn te vinden in het boekwerk Oorlogsorganisatiën 1935 en in de thans van kracht zijnde Vredessamenstellingen.

En in 1947 is men al zozeer gewend geraakt aan het militaire uiterlijk van de GV's, dat wij in een legerorder waarin o.m. de kleding der GV's ter sprake komt, nu eens niet het gebruikelijke woord „dienstkleding” tegen komen doch het woord „uniform”: de res.-legerpredikanten en res.-aalmoezeniers dragen in dienst de militaire uniform met de onderscheidingstekenen van de rang waarmee zij zijn gelijkgesteld. (K.B. 23 Jan. 1947 no. 23; L.O. 1947 no. 113, gew. bij L.O. 1947 nos. 286 en 320).

En de geestelijke verzorging der militairen is geen „bijbetrekking” maar in de Vredesinstructie Legerpredikant kunnen wij lezen: dat hij zich geheel wijdt aan zijn taak als legerpredikant en in verband daarmee niet als ambtsdrager verbonden mag zijn aan enig plaatselijk genootschap (L.O. 1946 no. 370).

In het raam van het „meer en meer militair worden” van de GV's mogen wij nog aanhalen de mededeling van de Redactie van het M.R.T. XLI p. 515, dat GV's dragers zijn van het ereteken voor langdurige dienst als officier.

Dit lijkt een zwak argument, daar het Besluit van Koning Willem II van 19 Nov. 1844 no. 46, waarbij dit ereteken werd ingesteld, in art. 1 niet alleen van officieren spreekt maar ook van gelijkgestelden. Blijkens art. 7 echter moet onder „gelijkgestelden” begrepen worden „gepensioneerde en ontslagen officieren”.

Dat de hier geconstateerde ontwikkelingsgang burger-militair geen unicum in Nederland is, blijkt bij het lezen van het navolgende uit het M.R.T. t.a.p.:

„Hoezeer bij het in het leven roepen van het korps GV's de be-doeling heeft voorgezet, hen als burgers op te nemen in de „militaire organisatie, sindsdien is veel veranderd. Wat in die tijd „bezwaarlijk scheen: een militair, wiens dienstverplichtingen uit-sluitend zouden bestaan uit het verrichten van ongewapende mili-taire dienst, is thans geen bijzonderheid meer. Wij verwijzen naar

„het K.B. van 31 Oct. 1944 S. E 160 (opgenomen in M.R.T. XXXIX „p. 404 v.), waarbij de „MARVA” is ingesteld en welk besluit in „art. 3 zegt, dat deze Vrouwenafdeling deel uitmaakt van de Kon. „Marine-Reserve en bestemd is voor het verrichten van ongewapende „militaire dienst bij de Kon. Marine.

„Trouwens, op velerlei ander gebied heeft men zich sinds de „Tweede Wereldoorlog op een veel ruimer standpunt gesteld in zake „het militairiseren van burgerpersonen. Wij denken hierbij aan het „militairiseren van Raden van Justitie, om aldus te voorzien in de „behoefte aan Temporaire Krijgsraden (zie M.R.T. XL p. 130). „aan het militairiseren van het burgerlijk bestuur om aldus het „militair gezag te vormen (zie M.R.T. XL p. 129), het militairiseren „van K.L.M.-personeel toen India slechts militaire vliegdiens- ten „wenste toe te laten e.d.

„Het zou ons dan ook niet verwonderen wanneer de militaire „rechter, geroepen om een beslissing te geven in zake de tweeslach- „tige positie van de GV's bij de Krijgsmacht, hen zou beschouwen „als militairen.

„In die richting gaat reeds de door inzender aangehaalde zin- „snede uit de Beschikking van de Adj. Gen. van het K.N.I.L. van „27 Aug. 1947, J 796 A/III C”.

Ook de Raad van State erkende deze tendenz in de ontwikkelings- gang van het instituut der GV's (zie S. I 93), waarop wij in de vol- gende paragraaf nader zullen terugkomen.

Wij willen op deze plaats nog wijzen op het merkwaardige feit, dat de grens tussen de categorie burgers en de categorie militairen in de loop der geschiedenis zich wel vaker verplaatst heeft in ver- band met de ontwikkeling van het krijgswezen: enkele eeuwen ge- leden bijv. werden de artilleristen nog niet eens als militairen be- schouwd.

§ 3. WETTELIJKE BEPALINGEN.

De wetsartikelen, waarin enigermate gelezen kan worden — ook al spreken zij in deze volgens de meeste schrijvers geen duidelijke taal — dat GV's militairen zijn, zijn:

artt. 60, 61 en 62 WMS en
artt. 1 en 2 der Mil. Ambt. Wet 1931.

Art. 60 WMS.

Onder militairen worden verstaan:

1. zij wier vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht tot door- lopende werkelijke dienst verplicht, tijdens de gehele duur van dat dienstverband;
2. alle andere vrijwilligers bij de krijgsmacht en de dienstplich- tigen, zo vaak en zo lang zij in werkelijke dienst zijn, alsmede wanneer zij buiten werkelijke dienst in het tijdvak gedurende hetwelk zij voor die dienst kunnen worden opgeroepen, een der

feiten plegen omschreven in de artt. 108, 110 en 150 van dit Wetboek.

Aan alle militairen wordt bekend gemaakt dat zij onder de militaire tucht staan.

Voor zover van belang worde dit artikel nu ontleed.

„VRIJWILLIG”. Indien er t.a.v. GV's sprake is van een dienstverband, dan kan niet worden ontkend, dat dit vrijwillig is. Voorzover aan aalmoezeniers deze taak mocht worden „opgelegd” geschiedt dit door de kerkelijke overheid van de betrokken katholieke geestelijke, die zich daartoe vrijwillig aan die overheid heeft onderworpen. De wereldlijke overheid oefent geen enkele vorm van dwang uit op het al of niet aangaan van enig dienstverband bij de krijgsmacht.

„DIENSTVERBAND”. Met FRANKEN en BRUNNER (p. 102) willen wij erop wijzen, dat het artikel niet spreekt over enige bron van dat dienstverband nl. de overeenkomst. In de Vierde paragr. zullen wij aantonen, dat het in het geheel geen uitzondering is, dat men van dienstverband spreekt terwijl er van een overeenkomst geen sprake is doch alleen van een benoeming bij K.B. Men kan dus gevoeglijk van dienstverband spreken ook al is van een overeenkomst geen sprake. (Voor de wijze van benoeming van GV's: zie paragr. Vier).

Welke zijn dan de elementen van het begrip dienstverband?

Het houdt in enige gebondenheid tot enige dienst. Het wetsartikel beperkt dit zeer ruime begrip dan ook terecht tot „bij de krijgsmacht”.

Bestaat die gebondenheid?

Daargelaten dat niemand zal ontkennen dat een onhoudbare toestand zou ontstaan indien het GV's vrij stond, naar believen zich al of niet gebonden te achten, blijkt die gebondenheid uit vele omstandigheden:

- a. Vredesinstructie Hoofdlegerpredikant/Hoofdlegeraalmoezenier, art. 2: hij is voor de uitoefening van zijn ambt verantwoordelijk aan de Minister van Oorlog; art. 4: hij doet de Minister van Oorlog voorstellen met betrekking tot de benoeming, de bevordering en het ontslag der legerpredikanten/legeraalmoezeniers, hun standplaats en arbeidsterrein.
- b. Vredesinstructie legerpredikant/legeraalmoezenier, art. 3: hij wijdt zich geheel aan zijn taak als legerpredikant/legeraalmoezenier en mag in verband daarmee niet als ambtsdrager verbonden zijn aan enig plaatselijk genootschap.

Dat er van enig dienstverband sprake is, kan dus bezwaarlijk worden ontkend.

„BIJ DE KRIJGSMACHT”. Wij zouden hier willen vragen: indien het dienstverband der GV's er niet een is bij de krijgsmacht, waarbij is het dan wel? Mij zie hierboven onder b.!

En als nu bovendien uit de boekwerken Oorlogs- en Vredes-

organisatie blijkt, dat GV's officieel zijn opgenomen als functionarissen in de organisatie, komt het antwoord op onze vraag wel geheel buiten twijfel te staan.

Dat deze opvatting niet in strijd is met de uitleg van de Memorie van Toelichting (KEMPEN p. 81) zullen wij in deze paragr. uiteenzetten. Het betreft daar burgerleraren, maar de lieden, zoals in deze M.v.T. genoemd, staan op een geheel ander plan: zij staan a.h.w. op de achtergrond. Breng het leger te velde, en men zal er geen burgerleraren meer bij aantreffen, maar wel GV's.

Ware het zo, dat GV's hun ambt alleen zouden uitoefenen in garnizoenen en achter de linies, wij zouden niet aarzelen dit als een belangrijk argument voor hun niet-militair-zijn aan te merken. Maar juist nu de GV's zo volkomen „tot hun recht komen” op het slagveld, gedurende acties en bij patrouilles in groter verband, nu worden zij ook daardoor uit die burgersfeer getrokken.

Art. 36 van de Wet Staat van Oorlog en Beleg van 23 Mei 1899 S. 128 bepaalt dan ook zeer terecht, dat als militairen worden aangemerkt de niet-militairen (mannen en vrouwen) die aan de werkdadige verdediging moeten deel nemen. Terecht, want het gaat niet aan in de voorste linies een heterogeen gezelschap bijeen te hebben.

Van een zelfde geest getuigt ook art. 77, 2° van de Inv. M.S.T.: „De militaire rechter neemt verder kennis van de strafbare feiten „begaan door hen die bij een op voet van oorlog gebrachte krijgs-„macht in dienstbetrekking zijn of haar met toestemming van de „militaire overheid vergezellen of volgen”.

De plaats van de GV's in het strijdende leger is oorzaak dat men hen niet op een lijn kan stellen met corveeërs, leraren etc.

De GV is de man die, uiterlijk niet van de anderen in zijn omgeving te onderscheiden, geestelijke ruggesteun schenkt aan de combattanten. Juist in de totale oorlog, waarin de soldaat geestelijk het meest te verduren krijgt, zou het ook psychologisch onjuist zijn om het gevoel van verbondenheid tussen soldaten en GV's aan te tasten door de een wel en de ander niet als militair te beschouwen. Het militair zijn van de GV is niet alleen af te leiden uit dorre bepalingen, het moet mede worden afgeleid uit het gevoel van saamhorigheid dat feitelijk aanwezig is tussen hen en degenen, voor wie zij meermalen bewezen hebben hun leven te willen geven. De troep „wenst” geen burger in eigen kring. Dit was een der redenen voor het verstrekken van een uniform aan de GV's, voor het militariseren van burgers in het Militair Gezag en in het instituut der Civiel Officieren.

„DOORLOPENDE WERKELIJKE DIENST”. V.w.b. het doorlopende mogen wij volstaan met het boven aangehaalde art. 3 van de Vredesinstructie Legerpredikant/Legeraalmoezenier. Het doorlopende karakter blijkt daaruit voldoende, alsmede dat het dienstverband daartoe verplicht.

„WERKELIJKE DIENST”. Wij beginnen met op te merken dat zelfs de administratie — die men er toch niet van kan

verdenken, dat zij GV's lichtvaardig als militair behandelt — zeer vaak t.a.v. GV's spreekt van „werkelijke dienst”. Zo bijv. K.B. 23 Jan. 1947 no. 23 L.O. 1947 no. 113, gew. bij L.O. 1947 nos. 286 en 320: de res.-legerpredikanten en res.-legeraalmoezeniers hebben gedurende hun verblijf in *werkelijke dienst* voor hun persoon recht op vrije geneeskundige behandeling, bezoldiging en kindertoelage, als bedoeld in de punten 4 en 5, wordt slechts genoten gedurende de tijd, dat *werkelijke dienst* wordt verricht. Ook het Ontwerp Registratievoorschrift Kon. Landmacht Dl. 1 (no. 1587) — dat overigens GV's uitdrukkelijk klasificeert als niet-militairen — spreekt t.a.v. hen van werkelijke dienst.

Zelfs indien men het begrip werkelijke dienst zou paraphraseren met „het verrichten van militaire werkzaamheden” (zie art. 62, 2° WMS), dan nog zou de GV in werkelijke dienst zijn, want art. 5 van het Mil. Ambt. Reglement omschrijft „militaire werkzaamheid” als: de arbeid en de verrichtingen welke zijn verbonden aan de vorming, de instandhouding en het gebruik van de weermacht. Niet voor niets spreekt men over de „geestelijke *vorming*” in het leger, over een Dienst Vorming.

Maar bovendien: met welk recht zou men t.a.v. tandartsen, dokters, paardenartsen, intendanten, apothekers nog van werkelijke dienst mogen spreken, indien men dat niet wenst te doen t.a.v. geestelijke verzorgers? Wij mogen hiervoor verwijzen naar hetgeen betoogd zal worden over deze vraag in de volgende paragr.

„ART. 60 LAATSTE LID”. De bekendmaking dat men onder de militaire tucht staat, welke aan GV's niet pleegt gedaan te worden, is niet meer een *conditio sine qua non* voor de toepasselijkheid van het militaire recht, sinds art. 12 der Inv. Wet Mil. Straf- en Tucht recht in deze verandering heeft gebracht. Het lid heeft het karakter, aldus de M.v.T., van een bloot instructief voorschrift zonder enig rechtsgevolg (KEMPEN IV, p. 83 en 87).

Art. 61 WMS.

Vaak betoogt men, dat er geen onzekerheid mag bestaan omtrent het antwoord op de vraag of iemand al dan niet militair is. Zo bijv. J. J. C. VAN DIJK (Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht, 4e druk, Alphen a.d. Rijn 1952, p. 70-76), en in de M.v.T. op de artt. 42-45 WMS (Prof. v. D. HOEVEN, Mil. Straf- en Tucht recht I p. 476 v.): „In dit wetboek moet in ieder geval blijken, „wie onder militairen te verstaan zijn”. VAN DIJK zegt op p. 72: „Voorts werd ook thans zoveel mogelijk in het oog gehouden, dat „er geen onzekerheid mag bestaan omtrent de vraag, of een persoon „al dan niet als militair aan de militaire strafwet onderworpen „is”, enz.

De wetgever wilde geen twijfel en indien zich een twijfelgeval mocht voordoen, wenst hij de knoop door te hakken, door betrokkene van rechtswege als militair aan te merken, tenzij hij erin slaagt te bewijzen, dat hij niet valt onder art. 60 WMS (aldus art. 61 WMS).

Hieruit blijkt duidelijk de wens van de wetgever om art. 60 bij twijfel ruim uitgelegd te zien.

Toen de Raad van State advies uitbracht t.a.v. de vraag of de dienst van GV's als broederdienst kan worden aangemerkt (zie S. 193) sprak de Raad dan ook als zijn mening uit: „daar sinds het „tot stand komen van de Dienstplichtwet de positie van de GV's „zich geleidelijk heeft gewijzigd in die zin, dat zij in onderscheidene „opzichten met officieren zijn gelijkgesteld, terwijl ook overigens de „door hen verrichte dienst zodanig is te achten, dat deze bij de „beoordeling van aanvragen om vrijstelling van de dienstplicht op „één lijn moet worden gesteld met de in art. 20 (der Dienstplicht- „wet) bedoelde werkelijke dienst”.

Art. 1 Mil. Ambtenarenwet 1931 en art. 1 RMAKL.

Art. 1 zowel van de Mil. Ambten. Wet als van het RMAKL luidt als volgt:

1. Militaire ambtenaren zijn:
 - a. zij die zijn aangesteld in militaire openbare dienst om bij de landmacht hier te lande of bij de zeemacht werkzaam te zijn.
 - b. Zij, die . . . enz.
 - c. Onder militaire ambtenaren begrijpt deze wet mede het personeel der Kon. Marine Reserve en het Reserve Personeel der Kon. Landmacht, hetwelk niet valt onder het voorgaande lid.

De quaestie of de dienst der GV's is aan te merken als militaire dienst behandelden wij uitvoerig, de quaestie van hun aanstelling zullen wij onder bespreken.

Naar aanleiding van het sub c. gestelde moge er hier nog op worden gewezen, dat men t.a.v. GV's die niet in vaste dienst zijn, dezelfde terminologie gebruikt als t.a.v. officieren die niet in beroepdienst zijn: in beide gevallen spreekt men van reservepersoneel. (Bijv. K.B. 23 Jan. 1947 no. 23, L.O. 1947 no. 113). Ook in dit opzicht verschillen de GV's dus van het burgerpersoneel zoals burgerleraren e.a. ten aanzien van wie men een dergelijke terminologie kent noch nodig heeft.

R.I.D.K.L. Dl. A.

Wij doelen hier op de groetplicht welke bestaat t.a.v. GV's. De groetplicht t.a.v. GV's is zonder meer geen argument voor hun militair zijn. Wel zien wij daarin een argument voor hun militair zijn, indien men de groetplicht alleen voorschrijft t.a.v. in uniform geklede GV's zoals thans het voorschrift luidt. Immers: terecht zegt Mr STEFFEN in M.R.T. XXXII, dat men niet de militaire distinctieven groet. Dat standpunt zou onwaardig zijn en naar kadaverdiscipline rieken. Men groet natuurlijk de drager van de distinctieven. Maar waaom?

Normaliter groet men iemand omdat men hem achting etc. toe-

draagt wegens zijn plaats in de maatschappij; in het leger doet men dat omdat hij „meerdere” is. Indien men nu op het standpunt staat dat GV's geen militairen zijn, zijn zij ook geen „meerderen”. Rest ons nog de plausibele reden dat men hen groet om hun maatschappelijke functie, om het ambt dat zij bekleden. Maar dan moet men consequent zijn en — juist zoals er ook groetplicht bestaat t.a.v. niet in uniform geklede meerderen — de groetplicht ook doorvoeren t.a.v. niet in uniform geklede GV's. Het is ten minste even gemakkelijk voor een militair om zijn eigen GV „in burger” op te merken als zijn in colbert geklede directe meerdere!

§ 4. BENOEMING EN RANG DER GV'S.

„In rang gelijkgesteld met”. Deze zijn de gebruikelijke woorden welke men kan aantreffen in vele K.B.'n. behelzende de benoeming van GV's bij de krijgsmacht, o.a. de K.B.'n. van 31 Aug. 1914, 5 Mei 1919 en 20 April 1920.

Het is zonder meer duidelijk, dat bij het gebruiken van deze woorden de bedoeling voorzit, betrokkenen niet geheel op één lijn te stellen met hen die benoemd zijn in een bepaalde rang. Men heeft bedoeld de positie der GV's sterk op die rang te doen gelijken, haar er mee te assimileren. Maar betekent dit ook dat zij in het geheel geen militair zijn? Uit het feit dat iemand geen rang bekleedt mag men niet zonder meer concluderen dat hij geen militair is: ook soldaten bekleden geen rang en zijn toch onbetwist militair.

De situatie wordt niet eenvoudiger, doordat men het hierbij niet gelaten heeft: men heeft de GV's ook de onderscheidingstekenen van die betreffende rang gegeven. Noodzakelijk was dat niet: natuurlijk had men voor GV's speciale distinctieven kunnen ontwerpen. Men stelde zich echter op het standpunt, dat zij zich gemakkelijker onder de militairen zouden kunnen bewegen indien zij voorzien waren van de gewone rangsdistinctieven. In feite komt dat, wanneer men hen niet als officieren van die rang beschouwt, erop neer, dat men hen die met deze GV's omgaan min of meer een rad voor ogen draait, dat men speculeert op de eerbied en het ontzag die de rangsdistinctieven behoren af te dwingen, dat men een vlag laat voeren, die de lading niet dekt.

Nodig is dat alles geenszins: de praktijk heeft dit duidelijk uitgewezen. Immers, wij kennen het instituut der Civiel-Officieren. In S. I 93 neemt de toenmalige Minister van Oorlog FIÉVEZ in zijn beoogt dat GV's geen militairen zouden zijn, de zinsnede op dat burgerambtenaren die in bezet gebied veel met de geallieerde autoriteiten moeten omgaan, in militaire uniform worden gestoken ten einde hun die omgang te vergemakkelijken, maar dat zij geen rangsdistinctieven dragen. Indien men dus op het standpunt staat dat GV's geen militairen zijn, zou het (zeer zeker) aanbeveling verdienen hen niet de voor de rang van majoor etc. gebruikelijke distinctieven te laten dragen. Doet men dat wel, dan moet men dat accepteren als een argument voor de opvatting dat de GV's die rang

ook werkelijk bekleden, op straffe van het verwijt dat men boerenbedrog pleegt.

De benoeming nu der GV's geschiedt bij K.B. op voordracht van de Hoofd Legerpredikant/Hoofd Legeraalmoezenier aan de Min. van Oorlog. (L.O. 1946 no. 370 gewijzigd bij L.O. 1946 no. 473).

Een afschrift van dit Besluit moet worden gezonden aan de *Burgerlijke* Pensioenraad, aan de Algemene Rekenkamer en aan de Directeur van het Weduwen- en Wezenfonds voor *burgerlijke* ambtenaren (K.B. 5 Mei 1919, no. 57 L.O. 1920 no. 21, 5e B.U. p. 626, en K.B. 2 Dec. 1919 no. 62, 5e B.U. p. 627).

Het dienstverband c.q. de bevordering van GV's vindt ook geen regeling in de Bevorderingswet 1901 en de Wet op het Res. Personeel der K.L. van 1905.

Het is duidelijk, dat bij het maken van de administratieve voorzieningen voor de GV's de mening heeft voorgezeten dat zij geen militairen doch burgers zijn.

Is deze opvatting der Administratie nu doorslaggevend voor hen die op het standpunt staan dat het WMS de GV's wél tot militairen stempelt? Natuurlijk niet. Zij zullen betogen dat de Administratie niet bij machte is door haar uitvoerende arbeid het WMS te wijzigen, dat deze maatregelen slechts uitvloeisel zijn van en geen gronden voor een opvatting.

Bovendien merkt de Redactie van het M.R.T. in no. XXXII p. 40 v. naar aanleiding hiervan op:

„Met dit standpunt (dat GV's militairen zijn) is niet in strijd „hun benoeming door de Kroon en het ontbreken van een overeenkomst (engagementsakte, wanneer zal deze pseudo-civielrechtelijke verbintenis eens opgeruimd worden en vervangen door een publiekrechtelijke aanstelling van militairen?). Ook de verzorgers van het „lichamelijk welzijn der militairen, intendanten, kwartiermeesters, „officieren van gezondheid, apothekers, ja zelfs paardenartsen, zijn „militairen zonder ander verband dan een koninklijke benoeming. „Hun dienst is met hetzelfde recht een onderdeel van de militaire „dienst als die welke de geestelijke verzorging aangaat, zodra men „daartoe vaste, geen andere functiën bekledende personen aanstelt, „die ondergeschikt en verantwoordelijk zijn aan de Minister van „Defensie, die bevoegd zijn met allerlei militaire autoriteiten overleg te plegen tot richtige uitoefening van hun taak en wier wenken „dus voor die autoriteiten zekere bindende kracht hebben, is het niet „rechtstreeks, dan toch langs de weg der administratie.”

Hierbij willen wij nog het volgende aantekenen.

Het vervangen van de engagementsakte door een publiekrechtelijke aanstelling zou ook veel meer in overeenstemming zijn met art. 1 der M.A.W. DRAAIJER zegt over art. 1 M.A.W. (De Rechts-toestand van de Officier der Kon. Ned. Landmacht, Proefschrift Leiden 1938): „Constitutief element voor deze verhouding is naar „luid van art. 1 der M.A.W. de aanstelling in militaire openbare „dienst. De M.A.W. stelt zich derhalve op het standpunt, dat de

„ambtenaarsverhouding van de Nederlandse officier haar oorsprong „vindt in een eenzijdige overheidsdaad, de benoeming door de „Koning”.

Het is onbetwist dat officieren van gezondheid in militaire dienst zijn, militairen zijn. De door het M.R.T. gesignaleerde overeenkomst tussen officieren van gezondheid en GV's komt sterk naar voren:

a. de een heeft de geestelijke, de ander de lichamelijke zorg voor de militairen;

b. beiden komen zij voor in de oorlogs- en vredesorganisatie;

c. beiden zijn zij ingedeeld bij onderdelen van de krijgsmacht;

d. evenals de militaire administrateurs zijn zij voor de uitvoering van hun taak ondergeschikt aan een bijzondere meerdere, resp. het Hoofd der Mil. Administratie, het Hoofd van de Geneeskundige Dienst en het Hoofd der Geestelijke Verzorging;

e. beiden hebben zij uit hoofde van hun ambt het recht van verschoning;

f. geen van beiden zijn zij gewapend noch behoren zij tot de combattanten;

g. beiden zijn beschermd in het Volkenrecht (Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde van 12 Augustus 1949, idem voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee van 12 Augustus 1949).

Wij hebben nu gezien, dat de administratieve voorschriften sterk doortrokken zijn van de opvatting dat GV's burgers zijn. In het M.R.T. no. XXXII p. 31 v. verklaart Mr A. F. STEFFEN, dat het al of niet militair zijn beoordeeld zal moeten worden aan de hand van de betreffende wetsartikelen en administratieve voorschriften. Wij betoogden echter boven reeds, dat de administratieve voorschriften slechts uitvloeisels zijn van een bepaalde interpretatie van het WMS, n.l. dat GV's geen militairen zijn. Is deze interpretatie onjuist, dan zal de wet naar haar juiste interpretatie moeten praevaleren. Nu de voor beantwoording van onze vraag in aanmerking komende wets teksten volgens velen niet duidelijk zijn, zullen deze wel genoodzaakt zijn voor de interpretatie naar hulpmiddelen te zoeken, maar indien men voor die hulpmiddelen komt op het terrein der uitvoering, dient men toch in elk geval zeer voorzichtig te zijn.

Daar komt nog bij, dat het ook zeer wel doenlijk is argumenten van dit genus aan te voeren die pleiten voor het wel militair zijn van de GV's. O.m. zie men hiervoor de behandeling van art. 60 en 61.

In „Geschiedenis van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht- „recht” (1921) zegt P. A. KEMPEN op p. 81:

„Niet vallen onder de voorgestelde redactie zij die niet verbonden „zijn krachtens de militaire wetten of door enige engagementsakte, „doch slechts ingevolge burgerlijke overeenkomst of burgerlijke ad- „ministratieve regeling diensten ten behoeve van de krijgsmacht ver- „richten, te weten: het uitgebreide burgerpersoneel bij zee- of land-

„macht, als daar zijn burgerleraren aan inrichtingen van militair onderwijs, werklieden bij de artillerieinrichtingen of centrale magazijnen van kleding, corveeërs enz. van al welke personen niet kan worden gezegd, dat zij vrijwilligers zijn bij de krijgsmacht.”

Wij hebben deze materie reeds boven belicht doch willen er in dit verband nogmaals op terugkomen.

In M.R.T. XXXII p. 31 v. haalt Mr STEFFEN deze woorden van KEMPEN aan als argument voor zijn opvatting dat GV's geen militairen zijn. In een nawoord merkt hiertegen echter de redactie van het M.R.T. op:

„dat zij (GV's) niet op één lijn staan met bijv. burgerleraren aan inrichtingen van militair onderwijs e.d. zal, voor wie enigszins met hun positie en met de aanraking welke zij met de weermacht hebben, bekend is, geen twijfel opleveren. Niemand heeft er dan ook ooit over gedacht, die burgerleraren e.d. een uniform (alias dienstkleding) met rangsdistinctieven te laten dragen; zij maken van de weermacht immers geen deel uit zoals deze geestelijken die desnoods, en wellicht is dit niet het minst belangrijke deel van hun taak, met het onderdeel waarbij zij zijn ingedeeld, te velde of ten oorlog gaan.”

Dat KEMPEN hierbij niet het oog heeft gehad op GV's is heel goed te verklaren, want, zo vervolgt de Redactie van het M.R.T. t. a. p.:

„Zij hebben toch eerst in 1931 volledige dienstkleiding ontvangen en al heeft de administratie de beschrijving van deze kleding niet opgenomen in het boekwerk Uniformen, de vraag of zij als militair zijn te beschouwen is toen eerst acuut geworden. Zij zijn toen als in rang met hoofdofficieren gelijk gestelden uiterlijk op militairen met zekere rang bedrieglijk gaan lijken en het daarvoor geldend aan het oorlogsrecht ontleend argument heeft aan die gelijkstelling belangrijke steun verleend. Men is toch niet voornemens, iedere landsdienaar die dienstkleiding draagt en wel eens in of bij enig deel van land- of zeemacht dienst kan doen (postboden, veldwachters e.d.) van dit voorrecht gebruik te laten maken.”

Aan het argument van de Redactie, dat de vraag of GV's militairen zijn eerst na 1931 acuut geworden is, zouden wij ter bevestiging nog willen toevoegen dat ondanks naarstig speuren wij die vraag nergens hebben kunnen aantreffen vóór die tijd. Ook naar onze mening kan men zich niet aan de indruk onttrekken, dat het instituut der GV's een ontwikkeling heeft doorgemaakt die van ingrijpende aard is geweest.

Deze ontwikkeling heeft zich echter niet alleen t. a. v. de voorschriften e.d. voltrokken: ook in de mentaliteit der GV's is een wijziging gekomen. Wie, als schrijver dezes, het voorrecht had de GV's bij het leger in Indonesië van nabij mee te maken, zal beamen dat zij voor het overgrote deel waren „aumoniers *militaires*”. In het leven te velde is hun taak zo nauw verbonden aan het leger dat zij — willen zij goede GV's zijn — moeten zijn (om met een variant op een bekend woord van Paulus te spreken): militair met de militairen.

In het raam van het hier besprokene voert men tegen de opvatting dat GV's militairen zijn nog wel aan, dat zij niet beëdigd worden.

Art. 1 van het Souverein Besluit van 26 Feb. 1814 no. 86 schrijft voor dat officieren beëdigd moeten worden.

In Nederland worden GV's niet beëdigd. Het is echter naar onze mening onjuist, om hieruit a contrario af te leiden dat, indien dit voorschrift niet wordt nageleefd, het officier-zijn van betrokkenen zou worden aangetast. Daar komt nog bij, dat wij in principe niet de vraag behandelen of GV's officieren zijn, maar of zij militairen zijn en hieraan doet de beëdiging niets af: militairen beneden de rang van officier worden immers ook niet beëdigd en zijn toch even zeer militairen.

Ten slotte troffen wij bij J. J. C. VAN DIJK, Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht, 4e druk, Alphen a. d. Rijn, 1952, p. 72 nog aan: „Art. 45 (oud) no 1 b onthield, en zulks geheel „ten onrechte, de hoedanigheid van militair aan de beroepsofficier „in het tijdvak tussen de benoeming en eeds-aflegging; een tijdvak „dat soms betrekkelijk lang is. Waar art. 60 no. 1 omvat alle be- „roepsmilitairen en geen onderscheid maakt tussen militairen die „de rang van officier hebben en militairen beneden die rang, bestaat „geen behoefte meer aan een bepaling in de zin van art. 45 (oud) „no. 1 b.”

Hieruit blijkt duidelijk, dat de eedsaflegging een *conditio sine qua non* is noch voor het officier zijn, noch voor het militair zijn.

§ 5. GEESTELIJKE VERZORGERS EN HUN UNIFORM.

Wanneer men als argument voor het militair zijn van GV's naar voren brengt het feit, dat zij de militaire uniform dragen, kan hier tegen in worden gebracht, dat er personen bestaan die gerechtigd zijn de militaire uniform te dragen en toch, onbetwist, geen militairen zijn.

Een voorbeeld van deze categorie is de gepensioneerde militair.

Boven vermeldden wij, dat men de geestelijke verzorgers militaire rangdistinctieven gegeven heeft, opdat zij zich gemakkelijker onder militairen zouden kunnen bewegen. Dit was echter niet het enige motief: hieraan lag ook ten grondslag de wens om GV's de bescherming van de Conventie van Genève te verzekeren (aldus oud-Minister N. BOSBOOM in „In moeilijke omstandigheden” pag. 221, Gorinchem, 1933, die in de dagen van het verlenen van deze rangdistinctieven Min. van Oorlog was).

De in dit verband belangrijke artt. van de Conventie van Genève van 12 Aug. 1949 zijn de artt. 24, 25, 26, 40 en 41.

In de Conventie van Genève ter verbetering van het lot van gewonden en zieken, van 12 Aug. 1949 wordt niet de eis gesteld, dat geestelijke verzorgers van rang-distinctieven voorzien zijn. Evenmin, althans niet uitdrukkelijk, dat zij de militaire uniform dragen. Art.

41 bepaalt alleen dat zij aan de linkerarm een bepaalde band moeten dragen en in het bezit moeten zijn van een speciaal identiteitsbewijs.

De eis dat GV's in uniform gekleed gaan was evenmin uitdrukkelijk in de vorige Conventie vastgelegd.

Toen het instituut der GV's werd ingesteld, schreef men hun dan ook geen militaire uniform voor, doch volstond met hun rangdistinctieven plus een militaire pet (!) te verstrekken. Later echter vond men het wenselijk om de militaire uniform voor te schrijven, welke men echter niet militaire uniform noemde, doch dienstkleeding.

De Conventie van Genève spreekt ook van het dragen van een internationaal vastgestelde band om de linkerarm. Weliswaar is in de Meidagen van 1940 deze band wel gedragen, maar van het dragen ervan in Indonesië (waar het aantal GV's vergeleken met Nederland in de Meidagen heel wat groter was) hebben wij nimmer waargenomen, en — wat meer zegt — wij hebben nergens in de nationale voorschriften iets kunnen vinden dat hen hiertoe zou verplichten. Momenteel is het dus zo, dat er twee mogelijkheden zijn, om de GV's minder op militairen te doen gelijken zonder met de Conventie in conflict te komen: het dragen van een speciale band en het weglaten van de specifiek militaire distinctieven. Van geen van beide mogelijkheden wordt echter (nog) gebruik gemaakt. Waarom niet? Als men toch op het standpunt staat dat zij geen militairen zijn, waarom hun dan zelfs onnodig het militaire uiterlijk gegeven? Het antwoord: „prestigeoverwegingen” hebben wij boven reeds moeten afwijzen. Wij zijn het dan ook geheel met de Redactie van het M.R.T. eens wanneer zij in deel XXXII p. 42 zegt: „... ook in het belang van ..de geestelijke zelf moet men de vijand niet misleiden door te doen ..alsof een burger met militairachtige dienstkleeding werkelijk militair is en hem als zodanig te laten behandelen”.

Dit militaire uiterlijk dient bovendien om de dragers in oorlogstijd van de voorrechten van militairen te doen profiteren. (Aldus Red. M.R.T. t.a.p.) Immers, indien de vijand onder de troepen van zijn tegenstanders burgers zou aantreffen, zouden die burgers niet onder de bescherming van het Landoorlogreglement vallen, daar niet in uniform gekleden slechts dan de bescherming hiervan ondervinden indien zij de wapens openlijk voeren, een commandant hebben etc.. Het is dus zeer juist, om de GV's te beschermen door hen in uniform te steken; men behoeft daarmee nog niet te bedoelen hen ook militair te maken; men wil alleen een bepaald gevaar van hen afwenden. Maar men schiet dit doel weer volkomen voorbij wanneer men de GV's niet bovendien op enige afstand behoorlijk kenbaar maakt als non-combattant: het risico bestaat dan immers dat de vijand hen voor combattante tegenstanders zal houden. Ongeacht dus de vraag of men GV's militairen of burgers acht te zijn, moet worden geconcludeerd, 1e. dat zij minstens de voorgeschreven band om de arm dragen; 2e. dat zij indien maar enigszins mogelijk geen wapens voeren; en 3e. dat men van hun uniform alles weglaat wat de indruk zou kunnen wekken dat zij officier zijn. Wil men per se rangdistinctie-

tieven, goed, maar dan andere dan voor de (andere) officieren gebruikelijke. (V. w. b. het dragen van wapens: in de U.S.A. is dit met de hier gegeven beperking ook voorgeschreven.)

Zelfs al zouden de GV's in het geheel niet in uniform gekleed gaan doch alleen voorzien zijn van een band en identiteitsbewijs, dan zouden zij — eenmaal in de macht van de vijand geraakt — krachtens art. 24 der Conventie van 12 Aug. 1949 toch ontzien en beschermd worden, niet mogen worden aangehouden en niet als krijgsgevangenen behandeld. Zie ook art. 28.

Indien men dit alles doorvoert, kunnen wij ons er geheel mee verenigen, dat men de opvatting is toegedaan, dat men uit het feit alleen, dat zij in uniform gekleed gaan, niet mag concluderen, dat zij militairen zijn. Dan gaat ook niet langer het verwijt op dat men boerenbedrog pleegt. Zolang men echter de GV's niet beter van de andere officieren onderscheidt is dit verwijt naar onze mening niet misplaatst.

Uit het feit nu dat ook bijv. gepensioneerde officieren de uniform dragen en toch geen militairen zijn mag men terecht concluderen, dat het gerechtigd zijn tot het dragen van de militaire uniform alleen niet als bewijs kan gelden voor het militair zijn van de drager.

In deze paragr. kwam het zakboekje/identiteitsbewijs van de GV ter sprake. Daaraan zouden wij nog het volgende willen vastknopen.

Toen de N.S. aan militairen speciale N.S.-legitimatiebewijzen gingen verstrekken (en consequent niet aan GV's) — men zie L.O. 2 van 1950 — ging men er vrijwel op staande voet toe over om de militaire legitimatiebewijzen ook, en op zelfde voet en op het zelfde moment als voor de militairen, uit te reiken aan de GV's. Zie L.O. 46 van 1950.

Nodig was dat niet: de praktijk had uitgewezen dat de G.V.'s best konden volstaan met hun zakboekje waarin men een foto plakte. En toch ging men hun een bewijs verschaffen waarmee zij zich als militair zouden kunnen legitimeren! Wij menen dan ook te mogen aannemen, dat de reeds zo vaak vermelde ontwikkeling in het instituut der GV's in niet geringe mate er toe heeft bijgedragen, dat men het karakter van hun dienst zozeer als militair is gaan zien, dat men er geen bezwaar tegen heeft gevoeld, hun de mogelijkheid te verschaffen zich als militair te legitimeren.

Dezelfde mentaliteit blijkt uit het feit dat men kortelings bij de Kon. Marine ertoe is over gegaan aan alle GV's (behalve aan de GV's in vaste dienst van voor 1940) een militair salaris uit te keren overeenkomstig hun rang en niet zoals vroeger — en zoals het bij de andere delen van de krijgsmacht nog is — een speciaal vastgesteld salaris.

§ 6. HET BELANG VAN DE GV, DE KRIJGSTUCHT EN DE RECHTSZEKERHEID.

Wanneer wij van mening zijn, dat ook het belang van de GV's bij de interpretatie van de wet gewicht in de schaal legt, vinden wij

daarbij steun in diverse bepalingen welke in strijd zijn met de opvatting dat de GV's burgers zijn en welke men ondanks dat toch heeft gemaakt, juist omdat het belang der GV's dat vorderde. Enige voorbeelden hiervan zijn: K.B. 23 Jan. 1947 no. 23, L.O. 1947 no. 113, waarvan de inhoud neer komt op:

a. aanspraak op verblijfstoelagen etc. op dezelfde voet en naar dezelfde regelen als de res. officieren der K.L.;

b. schadeloosstelling naar de maatstaven welke in acht moeten worden genomen bij de berekening van invaliditeitspensioen krachtens de Pensioenwet voor het res. personeel der K.L. (S. 1923 no. 356);

c. toepasselijkheid van voor de militaire invaliden geldende sociale voorzieningen.

Deze maatregelen weerspiegelen het karakter van de dienst der GV's: om hun in deze een billijke behandeling te verzekeren kon men niet meer terecht bij de beschikbare voorschriften voor burgerlijke ambtenaren. De GV deelt de militaire risico's, men heeft hem terecht militaire garanties gegeven.

Thans willen wij een greep doen uit de belangen van de GV's welke naar onze mening gebaat zouden zijn bij de opvatting (en haar consequenties) dat GV's militairen zijn.

1. Waarom hebben wij sedert eeuwen speciale militaire rechters? Een der meest belangrijke argumenten hiervoor is, de grotere deskundigheid in rebus militaribus van militaire rechters. Men achtte op deze wijze de gerechtigheid beter gediend. Welnu, het staat vast dat delicten van GV's zich (vrijwel) evenzeer in de militaire sfeer voordoen als die van bijv. officieren, ja, zelfs zijn er delicten welke zij niet zouden kunnen plegen waren zij niet bij de krijgsmacht. Maar dan is het ook niets minder dan achterstelling indien men hun niet toestaat voor de militaire i. p. v. voor de burgerlijke rechter te verschijnen.

2. Een poging tot mishandeling van een GV door een militair zal in vele gevallen niet strafbaar zijn, indien men de GV als burger beschouwt, wel indien men hem als militair beschouwt (feitelijke insubordinatie). Waarvoor dit onderscheid t. a. v. iemand wien het verboden is een andere functie naast die van GV in de krijgsmacht te bekleden; waarom moet de man die naast hem zit in de officiersmess die bescherming dan wel hebben? Zeker, de geest van ondergeschiktheid in de krijgsmacht is aan deze bepaling niet vreemd, maar ieder ondergeschikte in de krijgsmacht is het een raadsel waarom hij t. a. v. bijv. een onderofficier wel, en t. a. v. zijn aalmoezenier of veldprediker niet strafbaar is in zo'n geval; men bedenke dat het rechtsgevoel in deze ook een rol speelt.

3. Wij erkennen de grote waarde van persoonlijk overwicht; doch in de krijgsmacht heeft men daarnaast voor iedere „meerdere" nog een ander overwicht gesteld: de meerdere kan orders geven aan de mindere. Dat mist de GV als men hem als burger beschouwt. Bij alles wat hij doet, moet hij die belangrijke steun missen.

Wij kunnen ons dan ook geheel verenigen met hetgeen de Redactie van het M.R.T. schreef in het nummer XXXII p. 41: „indien het „antwoord op deze vraag (n.l. of GV's militairen zijn) ontkennend „zou luiden, dan zou de handhaving van de tucht in de weermacht „in zeer sterke mate worden aangetast. Mag en zal de rechter voor zijn „verantwoording willen nemen, dat, indien een van de sprekend op „de normale uniform gelijkende dienstkleeding en van normale rangs- „distinctieven voorziene leger- of vlootpredikant of -aalmoezenier „door een minder militair mishandeld wordt, dit niet mag worden „gestraft als en met de qualificatie van feitelijke insubordinatie; „dat een belediging in hetzelfde geval alleen op klachte van de leger- „of vlootgeestelijke vervolgbaar zou zijn en ook al weder niet als „militair misdrijf zou mogen worden berecht en dat in omstandig- „heden als aan boord van de Zeven Provinciën zijn voorgekomen een „dergelijk geestelijke, die de plicht van elke militaire meerdere, be- „doeld in art. 143 WMS, zou hebben nagelaten, in tegenstelling met „zijn werkelijke militaire collega's, zelfs met de off. v. gezond- „heid aan boord, zou moeten worden vrijgesproken of, wat nog „erger is, onvervolgd zou blijven? Al deze situaties behoren tot de „zeer goed denkbare en wij zouden als rechter voor de beslissing „staande, niet aarzelen de tucht te helpen dienen doo het militaire „karakter van de geestelijke functionarissen, evenals dat van hun „medische collega's, buiten elke twijfel te stellen”.

Ten slotte het belang van de rechtszekerheid. Boven betoogden wij reeds dat het een uitgemaakte zaak moet zijn, wie nu wel en wie niet militair is en dat de wetgever eenzelfde mening is toe- gedaan .

§ 7. DE GV IN HET BUITENLAND.

Na het tot stand komen van het Noord-Atlantisch Pact en het Vijf-Mogendheden-Verdrag is er voor onze vraag een bijzonder belang gelegen in het antwoord op de vraag: hoe denkt het buitenland hierover?

Van belang om vele redenen. Bij ons onderzoek beperkten wij ons tot *België, Frankrijk, Zwitserland, Engeland* en de *Verenigde Staten*. Wij kozen deze landen zowel in verband met de genoemde gesloten verdragen als om het representatieve karakter dat de opvattingen van deze landen hebben als om de melange van religieuze geaardheid, welke bij deze methode bereikt wordt.

Immers, het zijn zowel Romaanse als Angelsaksische landen, Rooms-Katholieke als Protestantse. Zouden nu deze landen alle eenzelfde opvatting zijn toegedaan, dan lijkt het ons niet overdreven van een communis opinio te spreken. Bovendien menen wij dat het in dat geval juist zou zijn met het oog op meer gemelde verdragen en de daaruit voortvloeiende internationale samenwerking, een uniforme regeling na te streven.

De opvattingen van genoemde landen zijn hier kort samen gevat

en verkregen uit schriftelijke inlichtingen welke wij middellijk van onze militaire attaché's in de genoemde landen (alsmede van de Hoofd Leger Aalmoezener van België) mochten ontvangen.

Nu is het ons enige malen bij de bespreking van de vraag of GV's militairen dan wel burgers zijn overkomen, dat onze opposanten wel wilden toegeven, dat het juridisch juist zou zijn de GV's als militairen te beschouwen maar bovendien van mening waren, dat dit in de praktijk op onoverkomelijke bezwaren zou stuiten dan wel (en dit achten wij het belangrijkste argument) niet in overeenstemming te brengen zou zijn met de opvattingen van de kerkelijke autoriteiten omtrent de aard van het geestelijk ambt van de GV. Het is toch ten minste opmerkelijk, dat in bedoelde landen ons van dat bezwaar niet gebleken is, althans dat — indien het al bestaat — dat bezwaar de feitelijke toestand in *geen* der genoemde landen heeft gewijzigd. Was het bezwaar zo groot, dan zou het toch wel in een van die landen tot een ommekeer geleid hebben, dunkt ons.

In *Zwitserland* en in *Frankrijk* zijn de GV's militairen in de zin der militaire straf- en tuchtwetten, waaraan zij zijn onderworpen als alle andere officieren. Zij zijn ook militaire justiciabelen (In Frankrijk geeft het deel uitmaken van de geestelijke stand ook geen vrijstelling van de dienstplicht).

De GV's in *Engeland* en in de *U.S.A.* bekleden daar dezelfde positie als de andere officieren. Zij vallen onder de militaire straf- en tuchtwetten. Zij zijn evenals doktoren niet-strijdend. De GV's van de Christian Science echter waren gedurende de oorlog burgers in uniform.

De positie van de GV's in *België* gelijkt op die in Nederland; zij zijn echter in zekere mate onderworpen aan de militaire straf- en tuchtwetten.

§ 8. DE BIJZONDERE GEAARDHEID VAN HET AMBT DER GV'S.

Voor al van de zijde der GV's zal men opmerken, dat het ambt der GV's een bijzondere geaardheid heeft, zoals Prof. Dr VAN DEN HURK in een aan ons gericht schrijven ook naar voren bracht: „De „geestelijke zorg voor militairen is niet slechts een speciaal terrein, „een „vak” zoals dat van kok, timmerman etc., doch het is tevens „zeer eng verbonden met een bepaalde levensbeschouwing en dus „met scherp gestelde sympathie en antipathie. Het is daarom on„verantwoord, zo maar elke militaire superieur tot „gezag” te pro„clameren. De taak van de aalmoezener eist juist een grote vrijheid „en zo weinig mogelijk inmenging van buiten”.

Deze opvatting is naar onze mening volkomen juist. De bijzondere geaardheid, het subtiële karakter van de zielzorg, mag nimmer onder invloed van militaire hiërarchie komen te staan.

In het vervolg van deze paragraaf zullen wij de GV nog verder vergelijken met de Off. v. Gezondheid en trachten aan te tonen, dat in geval van een conflict van plichten de GV moet beoordelen, welk belang op dat moment moet praevaleren.

Verscheidene malen hebben wij gewezen op de overeenkomst tussen de GV en de Officier van Gezondheid en wij zijn tot de conclusie gekomen: de Off. v. Gez. militair, dan de GV ook. En wanneer wij in de jurisprudentie en in de litteratuur de erkenning aantreffen van het recht van de medicus om in geval van een conflict van plichten zelf te kiezen, dan willen wij dit recht evenzeer voor de GV opeisen. (Vgl. in dit verband hetgeen Prof. VAN BEMMELEN in M.R.T. XXX blz. 477 betoogt in een onderschrift bij de Sententie van het H.M.G. van Ned.-Indië van 25 Juli 1934, Weekbl. v. h. Recht 12840, de zaak Bos.)

Wij menen, dat het onjuist is, het zielzorger en het militair zijn van een GV tegenover elkaar te stellen. Hier is geen sprake van gespletenheid maar veeleer van een twee-eenheid. Wij zouden hem willen vergelijken met de man, die en echtgenoot en vader is. Dat gaat toch ook samen zonder dat wij pogen een leer op te stellen welke moet aantonen, wanneer het een en wanneer het ander moet praevaleren. Niettemin zal niemand uit de afwezigheid van zulk een leer concluderen, dat er dan blijkbaar een gebrek aan begrip voor een der beide taken te betreuren valt.

Wij willen deze beide elementen dan ook niet van elkaar scheiden, wij willen hen echter wel van elkaar onderscheiden.

De GV immers kan medewerken aan het hooghouden van het moreel, hij kan vertrouwensman zijn, maar bij dit alles richt hij zich uiteindelijk op het zieleheil van de hem toevertrouwde militairen.

De activiteit van de soldaat daarentegen richt zich op het breken van de gewapende tegenstand van de vijand en in vreedstijd bereidt hij zich daarop voor.

Vergelijking leert ons, dat deze activiteiten op een geheel ander vlak liggen: de ene op het natuurlijke, de andere op het bovennatuurlijke vlak.

De GV beweegt zich echter niet uitsluitend op dit bovennatuurlijke vlak: dit raakt aan en vloeit over in het natuurlijke, het militaire; lezing van de voorafgaande paragrafen leert ons, dat dit zeer, zeer vaak het geval is, zo vaak zelfs dat hier een tweede wezensbestanddeel van de taak van de GV ontstaan is in de loop der jaren. En dat te veronachtzamen zou geheel onjuist zijn, daar het gehele GV-schap hiervan doortrokken geraakt is, zoals wij aantoonde: de mentaliteit van de GV zelf, vele bepalingen, hun kleding etc. etc..

Evenzeer echter als een troepencommandant zich er wel voor zal wachten, zijn Officier van Gezondheid te gelasten een soldaat injectie a in plaats van injectie b toe te dienen, evenzeer moet de troepencommandant ertegen waken, dat hij het specifieke terrein van de GV betreedt.

Zal dit in de praktijk uitvoerbaar blijken te zijn? Wij menen hierop bevestigend te mogen antwoorden. Immers, geeft de praktijk met de Officieren van Gezondheid zulke onoverkomelijke moeilijkheden? En, wat nog meer klemt, hebben de GV's te klagen over inmenging van zuiver-militaire zijde op dit moment, nu zij — al-

thans naar onze mening — al zozeer naar het militaire toegegroeid zijn?

De opvatting dat G.V.'s militairen zijn brengt uiteraard consequenties met zich mede t. a. v. het overige deel hunner rechtspositie.

Wij hebben echter gemeend, in dit opstel de bespreking daarvan achterwege te moeten laten. Wellicht zullen wij te zijner tijd in de gelegenheid gesteld worden, ook dat onderwerp in dit tijdschrift te behandelen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 19 September 1951.

President: Lt.-kolonel Mr Dr J. Ph. van Erk; *Leden:* Kapitein

Mr A. Pot en 1e Lnt Mr J. H. Nieukerke.

Raadsman: Mr H. F. Oosterhuis.

Officier van Piket — „dienstdoende”.

Afwezigheid van de kazerne, gepleegd door een wnd. officier van piket gequalificeerd als „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid „in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende, waarbij de „schuldige het misdrijf pleegt terwijl hij is dienstdoende”.

(W.M.S.R. artt. 97, 99, 4°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. B., geboren 15 April 1893, Adjudant Onderofficier, ingedeeld bij de Verzorgings-Compagnie van het Regiment Intendance Troepen te Amsterdam, beklaagde,

Gezien . . . enz.:

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde, in de nacht van 11 op 12 Mei 1951 omstreeks 23.30 uur, derhalve in tijd van oorlog, te Amsterdam, opzettelijk de Oranje Nassaukazerne heeft verlaten en sinds genoemd „tijdstip niet langer dan vier dagen opzettelijk, ongeoorloofd en onafgebroken van genoemde kazerne afwezig is gebleven, totdat „hij omstreeks 01.30 uur in deze kazerne is teruggekeerd, hebbende „hij, beklaagde, bovenvermeld misdrijf gepleegd, terwijl hij dienstdoende was, immers gedurende de tijd dat hij in de Oranje Nassaukazerne als Officier van Piket dienst deed, en in strijd handelde „met de betreffende instructie voor de Officier van Piket”.

welk feit is omschreven en strafbaar gesteld bij artt. 97 (2e) j° 99 (4e) Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, enz.;

Overwegende, dat als getuige ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard J. J. Ruitenberg:

dat hij op 11 Mei 1951 in de Officiers-Mess van de Oranje-Nassaukazerne te Amsterdam kwam; dat even na hem, getuige, de

dienstdoend Officier van Piket, de Adjudant-Onderofficier B. binnenkwam; dat laatstgenoemde door twee reeds aanwezige majoors werd uitgenodigd bij hen te komen zitten; dat laatstgenoemden hem verschillende rondjes hebben aangeboden; dat B. ook aan hen een rondje aanbood; dat B., nadat de Officieren waren vertrokken, bleef doordrinken; dat hij, getuige, te omstreeks 23.30 uur heeft getracht B. naar de kamer van de Officier van Piket te brengen; dat B. met alle geweld de poort uit wilde; dat B. op zijn, getuige's, aanraden zijn pistool en koppel heeft afgedaan en aan de sergeant-plantonwacht heeft gegeven; dat hij met B. naar de Sarphatibar is gegaan; dat B. in zijn, getuige's, bijzijn nog twee borrels heeft gedronken; dat hij tegen 1.00 uur is weggegaan en hij B. toen absoluut niet mee kon krijgen;

Overwegende, dat blijkens punt 4 van de door de kazerne-commandant van de Oranje-Nassaukazerne te Amsterdam vastgestelde instructie van de Officier van Piket en de dienstdoende Officier van Piket, welke instructie ten processe is overgelegd, de dienstdoend Officier van Piket in voormelde kazerne gedurende de hele duur van zijn dienst binnen het terrein van de kazerne moet verblijven;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen durende, waarbij de schuldige het misdrijf „pleegt terwijl hij is dienstdoende”, voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 97 j° 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van één maand — *Red.*]

NASCHRIFT.

De na-oorloge jurisprudentie op het stuk van de voor afwezigheidsdelicten geldende verzwarende omstandigheid „terwijl hij is „dienstdoende” glijdt (naar het mij voorkomt: zonder voldoende overtuigende gronden) buiten de tot dusverre gegolden hebbende grenzen. Het eerst-gepubliceerde geval, hetwelk nog deed denken aan een onvoldoend geconsolideerde uitspraak van rechtspraak te velde kort na de bevrijding, werd afgedrukt in M.R.T. XL, blz. 642 v. (Krijgsraad te Velde Noord, vonnis van 14 Februari 1947). Onmiddellijk daarop volgde echter het vonnis van de Krijgsraad te velde Zuid van 11 Maart 1947 (M.R.T. XL, blz. 649 v.), waarbij de gevestigde vooroorlogse jurisprudentie in ere werd hersteld: het violeren van arrest levert n i e t op afwezigheid onder de verzwarende omstandigheid „terwijl de schuldige is dienstdoende”. Op 22 April 1947 komt voor de Krijgsraad te Velde Noord wederom een geval van het violeren van arrest. De Auditeur-Militair tracht de door hem ten laste gelegde verzwarende omstandigheid nog te red-

den, maar de Krijgsraad gaat om en keert terug tot de vooroorlogse leer.

In 1950 /51 ondergaat de jurisprudentie over de onderwerpelijke verzwarende omstandigheid echter wederom een crisis: bij vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 28 Maart 1951 (M.R.T. XLIV, blz. 696 v.) wordt het violeren van arrest wederom gequalificeerd met de toevoeging „terwijl hij is dienstdoende”. Bijzondere motivering van deze opvatting houdt het vonnis niet in. Ook het Hoog Militair Gerechtshof zag (sententie van 28 November 1950, M.R.T. XLV, blz. 349 v.) in het ondergaan van arrest de toestand van „dienstdoende”.

Bovenstaand vonnis schijnt een voortzetting van deze opvatting. Als ten deze relevante eigenschap van de officier van piket vermelden de bewijsmiddelen dat deze wachthebbende gedurende de gehele duur van zijn dienst binnen het terrein van de kazerne moet verblijven. Dàt levert echter nog niet de toestand van „dienstdoende” op!

Wij hebben hier ¹⁾ een welhaast academisch-zuiver geval, immers sterk gelijkende op dat, hetwelk de Regerings-commisaris VAN DER HOEVEN als voorbeeld nam om „terwijl hij is dienstdoende” te onderscheiden van het ruime begrip „in dienst”: een militair, die deel uitmaakt van de wacht, is „in dienst”, maar daarom nog niet „dienstdoende”. „Dienstdoende” is die wachthebbende, die op post staat (zie VAN DER HOEVEN I, blz. 605). De officier van piket, van wiens dienst het kenmerkende is, althans door de Krijgsraad als het kenmerkende in het vonnis naar voren wordt gehaald, dat hij in de kazerne aanwezig is en blijft, is m.i. (en dan bevind ik mij in mijn opvatting in gezelschap van VAN DER HOEVEN en van de vooroorlogse, gevestigde, jurisprudentie) „in dienst”, maar niet „dienstdoende”.

Slechts éénmaal werden deze twee begrippen bij de totstandkoming van het W.M.S.R. — bij vergissing — vereenzelvigd: bij de

¹⁾ Ik bespreek hier alleen de positie van de officier van piket, zoals die ten processe is gebleken. Wanneer men de dienst van de officier van (kazerne-)piket beziet, zoals die omschreven is in artikel 15 van het „Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst der Koninklijke Landmacht”, schijnt de conclusie, dat hij dienstdoende is, gerechtvaardigd. Zie bijv. punt 5 van genoemd artikel (de O.v.P. is verantwoordelijk voor de beveiliging van en voor de handhaving van de orde en rust in de kazerne. De commandant van de kazernewacht staat onder zijn bevelen); punt 6 (hij waakt voor de stipte naleving van alle bepalingen..., hij controleert de posten); punt 7 (ingeval van ongeregelheden, rustverstoringen, brand enz. heeft hij de leiding); punt 8 (hij heeft het algemeen toezicht op de inwendige dienst in de kazerne, wanneer geen officier in de kazerne aanwezig is) enz., enz., enz.

Wellicht even passend als de vorm „terwijl hij is dienstdoende” schijnt op grond van de omschrijving van zijn dienst, de vorm als „bevelvoerend „militair”, terwijl de keuze ook nog kan gaan in de richting van het wachtdelict als „bevelhebber van enige wacht”. De Wetgever heeft het misschien toch wel wat tē mooi willen maken (zie M.R.T. XLIV, blz. 736; XLV, blz. 39 en 93. Zie ook M.R.T. XLV, blz. 90 v.).

behandeling van artikel 116 W.M.S.R. (toen nog genummerd 100) liet de Regering zich ontvallen dat „in dienst” hetzelfde betekent als „terwijl hij is dienstdoende” (VAN DER HOEVEN II, blz. 255). Dat dit een vergissing was, werd door VAN DER HOEVEN uitdrukkelijk erkend, waar hij zegt (zie deel I, blz. 605) „... wanneer men „die ééne ongelukkige plaats in de stukken uitzondert, waar gezegd „wordt dat „in dienst” hetzelfde is al „dienstdoende” ...”.

Het wil mij voorkomen dat men goed doet, de beide begrippen streng gescheiden te houden.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 10 October 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr R. Bichon van IJsselmonde;

Leden: Majoor W. Soeten en Kapitein P. P. van Elsen.

Raadsman: Kapitein J. P. H. v. d. Meer.

Opzettelijke ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie buiten dienst gepleegd.

Opdracht, door een wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée gegeven aan een soldaat, gezien in een (burger-)trein, om op te staan en over te stappen in een militaire trein. Beklaagde gaf vervolgens, toen die meerdere hem aangreep, een slag en rukte en trok in tegengestelde richting.

(W.M.S.R. artt. 114, 117, 120, 121).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. v. S., geboren 5 December 1931, dpl. korporaal 3e commando comp. korps commandotroepen te Roosendaal, beklaagde,

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd¹⁾:

„dat hij als soldaat 1e klasse ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin der wet*, op of omstreeks 3 „Juni 1952 en aldus in tijd van oorlog, te Zwolle, althans in Neder-„land,

„1e. opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan de bevelen „van zijn meerdere, wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée „Van Driel, luidende achtereenvolgens: „Heren, wilt U uitstappen, „„er komt direct een militaire trein, waarmee U moet reizen”, „„Heren, U moet uitstappen, want er gaat een militaire trein, waar- „„mee U moet reizen”, „Heren, opstaan en opschieten. Ik waar- „„schuw maar één keer” en „Sta op”, althans woorden van gelijke „strekking;

„2e. vervolgens opzettelijk deze meerdere, toen deze hem vast- „greep, met zijn tot vuist gebalde rechterhand met kracht een „stomp, *stoot of slag* heeft gegeven tegen diens hoofd of linker- „schouder, *althans lichaam*;

¹⁾ Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten be-
wezen verklaard. — *Red. M.R.T.*

„3e. en gelijktijdig en vervolgens opzettelijk, toen deze meerdere hem vastgegrepen had en wilde brengen naar de uitgang van het „treinrijtuig meermalen met geweld gerukt en getrokken heeft in de „richting, tegengesteld aan die, waarin genoemde meerdere hem „wilde brengen”;

Overwegende, dat beklagde onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 3 Juni 1952, toen hij als soldaat 1e klasse was ingedeeld bij het Korps Commandotroepen na het Pinksterverlof per trein terugkeerde van Amersfoort naar de legerplaats te Havelte; dat hij te Zwolle in die trein bleef zitten met de bedoeling eerst in Meppel op de militaire trein te stappen; dat daar echter een wachtmeester van de Koninklijke Maréchaussée in zijn coupé verscheen, die tegen hem en enkele mede-soldaten zei: „Heren, willen jullie „uitstappen, want er gaat een militaire trein”; dat hij, menend tot Meppel te kunnen blijven zitten, geen aanstalten maakte de coupé te verlaten en bleef zitten evenals zijn kameraden waarop die wachtmeester zei: „,opschieten, want ik waarschuw maar één keer!”; dat hij toen echter nog bleef zitten en zijn baret te voorschijn begon te halen, waarop die wachtmeester zich tot hem richtte met de woorden „Opstaan” en „Opschieten”; dat hij zich echter nog niet haastte; dat die wachtmeester hem toen overeind trok, waarop hij deze met zijn rechtervuist een stomp tegen de linkerschouder heeft gegeven teneinde los te komen; dat het niet uitgesloten is dat zijn hand daarbij tegen de kaak van de wachtmeester is terechtgekomen; dat hij vervolgens, toen genoemde wachtmeester hem buiten de coupé en buiten het treinrijtuig wilde brengen, zich daartegen heeft verzet door te rukken en te trekken in tegengestelde richting als waarin deze wachtmeester hem wilde brengen;

Overwegende, dat als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met de eed heeft bevestigd Willem David van Driel, wachtmeester van de Koninklijke Maréchaussée:

dat hij op 3 Juni 1952 dienst deed als commandant van een patrouille op het station der Nederlandse Spoorwegen te Zwolle; dat hem speciaal was verzocht er op toe te zien, dat militairen niet plaats namen in burgertreinen, wanneer militaire treinen waren ingelegd; dat hij dienovereenkomstig de militairen in de exprestrein naar Meppel-Leeuwarden ging waarschuwen, dat er een militaire trein zou vertrekken; dat hij, aldus doende, in een coupé van die burger-trein naast enkele burgers enige militairen waaronder beklagde aantrof en tegen deze laatste zei: „Heren, wilt U uit- „stappen,, er komt direct een militaire trein, waarmee U moet „reizen”; dat hierop geen der militairen, ook beklagde niet, reageerde; dat hij vervolgens zei: „Heren, opstaan, opschieten, ik waar- „schuw maar één keer”, waaraan beklagde geen gehoor gaf en tegen wie hij toen zei: „Sta op!”; dat beklagde toch nog bleef zitten, waarop hij deze tenslotte overeind trok; dat beklagde hem toen met zijn rechtervuist een krachtige stoot tegen het hoofd gaf; dat hij beklagde hierna naar de uitgang van het treinrijtuig wilde

brengen, hetgeen niet gemakkelijk was doordat beklaagde krachtig rukte en trok in tegengestelde richting aan die waarin hij beklaagde wilde brengen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht [zie tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: 1e. *opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd*''; 2e. en 3e. *„feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog meermalen „buiten dienst gepleegd*'';

voorzien en strafbaar gesteld bij: 1e. art. 114 W.v.M.Str.; 2e. en 3e. art. 117 j° art. 120 sub 1° j° art. 121 W.v.M.Str.;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van één maand met aftrek van de tijd in arrest doorgebracht van 3 Juni 1952 tot 16 Juni 1952 en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

NASCHRIFT.

In dit vonnis vallen enkele zaken op.

In de eerste plaats, dat het kon gebeuren dat beklaagde, soldaat 1e klasse, met een dergelijk ernstig strafbaar feit op zijn geweten, tussen het plegen van het feit en de berechting kon worden bevorderd tot korporaal.

In de tweede plaats, dat een wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée beklaagde, soldaat, en diens mede-soldaten, in een dienst-aangelegenheid aanspreekt met „Heren”. Dit lijkt mij onaanvaardbaar. Zie ook STEFFEN, „Wet op de Krijgstucht en Reglement betreffende de Krijgstucht”, Uitgave Ministerie van Oorlog No. 3101, vierde druk, blz. 119/120 en M.R.T. XXXI, blz. 110/111.

In de derde plaats valt het op dat de Krijgsraad de feitelijke insubordinatie heeft gequalificeerd volgens de geprivilegieerde vorm. Hierbij dient erop gelet te worden, dat de grondvorm het (stiltzweigende) element „in dienst” bevat²⁾, dat dus „buiten dienst” uit de tenlastelegging en bewijsmiddelen dient te blijken. In feite ligt de zaak juist andersom! De tenlastelegging begint (en de juistheid van die lezing blijkt uit de bewijsmiddelen) met een dienst-bevel te beschrijven; de Krijgsraad acht ook bewezen dat er een dienst-bevel was en qualificeert dienovereenkomstig. Terzake van dit (overtreden) dienst-bevel greep de meerdere de mindere aan en daarbij viel de feitelijke insubordinatie voor. Het lijkt mij een zuiver voorbeeld van een feit(elijke insubordinatie), gepleegd terzake van een dienst-aangelegenheid, dus (zie artikel 76 W.M.S.R.) „in dienst”³⁾. Voor het onderhavige misdrijf zijn deze overwegingen zelfs niet eens nodig; de afwezigheid van de dienst-verhouding moet, voor de toepassing van artikel 121, blijken. W. H. V.

²⁾ Zie mijn opmerkingen dienaangaande in M.R.T. XLII, blz. 324 v.v.

³⁾ Zie — in gelijke zin — H.M.G., sententie van 3 Juni 1924, M.R.T. XX, blz. 336 v.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 6 November 1952.

President: Lnt.-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Lnt.-Kolonel J. D. Stolp en Majoor Jhr F. F. Röell.

„*Joy-riding*”.

Het opzettelijk wederrechtelijk met een aan beklaagde niet toebehorend motorrijtuig rijden op een weg in Duitsland levert niet het in artikel 37 Wegenverkeerswet strafbaar gestelde feit op, vermits dit artikel slechts toepasselijk is op zodanige gedraging op „een weg”, waaronder (ingevolge artikel 1 van die wet) verstaan worden de voor het openbaar verkeer openstaande wegen. De Nederlandse wetgever is niet bij machte aan een in het buitenland gelegen weg het karakter van voor het openbaar verkeer openstaande weg te verlenen of te ontnemen. Veroordeling wegens „diefstal” (van benzine).

De zaak had buiten strafrechtelijke behandeling behoren te zijn afgedaan. Beklaagde was terzake echter reeds gestraft met 14 dagen streng arrest. Aan het dictum toegevoegd de woorden „dat met de „door beklaagde reeds ondergane krijgstuuchtelijke straf kan worden „volstaan”.

(W.V.V. art. 1 en 37; W.K. 57 en 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G., geboren 2 Augustus 1928, dienstplichtig soldaat, destijds stafcomp. 2e divisie, beklaagde,

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 15 September 1952 te Stromberg, althans in Duitsland, als bestuurder van een „aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehorende jeep, daarmede opzettelijk wederrechtelijk heeft gereden over een voor het openbaar verkeer openstaande „rijweg, welke liep langs het Stafkwartier van de 2e Divisie, althans, „indien op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen, „terzake dat hij alstoen aldaar met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een hoeveelheid aan de Staat der Nederlanden „toebehorende benzine heeft weggenomen”;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een justitiële verklaring dd. 19 September 1952, ondertekend door de Luitenant W. van Kamp, commandant Stafcompagnie, 2e Divisie, van 1 tot 19 September 1952 als soldaat in werkelijke dienst is geweest bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend beproven acht hetgeen beklaagde primair is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde weliswaar ter terechtzitting heeft

verklaard dat hij op tijd en plaats in de telastelegging vermeld een hem niet toebehorend motorvoertuig opzettelijk wederrechtelijk op een weg heeft gebruikt, doch dat beklaagde zich daardoor naar het oordeel van de Krijgsraad niet heeft schuldig gemaakt aan overtreding van art. 37 der Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat weliswaar op grond van art. 4 lid 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht de Nederlandse Strafwet toepasselijk is op de militair, die, terwijl hij zich in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevindt, zich aldaar schuldig maakt aan enig strafbaar feit en dat zulks derhalve in beginsel ook het geval is met de in de Wegenverkeerswet voorkomende strafrechtelijke bepalingen;

dat echter voor de toepasselijkheid van art. 37 der Wegenverkeerswet onder meer vereist is, dat het opzettelijk wederrechtelijk gebruik van een aan een ander toebehorend motorrijtuig geschiedt op *een weg*;

dat ingevolge art. 1 sub 1° van genoemde Wet onder *wegen* moeten worden verstaan *alle voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen* of paden;

dat deze bepaling, inhoudende een wettelijke beperking van het natuurlijke begrip „een weg”, het noodzakelijk maakt te onderzoeken of een in Duitsland, derhalve buiten Nederland gelegen rijweg, ook al staat deze plaatselijk voor het openbaar verkeer open, in wezen is een „voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande „weg” in de zin van de Wegenverkeerswet;

dat zulks naar het oordeel van de Krijgsraad niet het geval is; dat toch noch de Nederlandse wetgever, noch enige Nederlandse overheidsinstantie bij machte is, aan een in het buitenland gelegen weg het karakter van een „voor het openbaar rij- of ander verkeer „openstaande weg” te verlenen, of dit daaraan te ontnemen, gelijk zulks ten aanzien van in Nederland gelegen wegen met inachtneming van de Nederlandse wettelijke voorschriften wel het geval is;

Overwegende, dat derhalve een in Duitsland gelegen weg niet kan worden beschouwd als een openbare weg in de zin van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat derhalve beklaagde, nu hij van een in Duitsland gelegen weg heeft gebruik gemaakt, niet valt onder de bepalingen der Wegenverkeerswet;

Overwegende ten aanzien van het subsidiair ten laste gelegde, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 14 September 1952, toen hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en gelegerd te Stromberg in Duitsland, omstreeks 23.30 uur in een militaire jeep is gaan zitten, die geparkeerd stond in een bos nabij zijn kampement;

dat hij met deze jeep is gaan rijden, terwijl de jeep hem niet in eigendom toebehoorde en hij geen recht of toestemming had om met de jeep te gaan rijden;

dat hij ongeveer 300 meter met de jeep heeft gereden en een deel van de daarin aanwezige benzine heeft gebruikt;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Diefstal*”, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad, gelet op de omstandigheden dat beklaagde zich slechts een zeer geringe hoeveelheid benzine heeft toegeëigend, van oordeel is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan;

Overwegende, dat beklaagde op 26 September 1952 door zijn Compagniescommandant terzake van het hierboven genoemde en bewezen verklaarde strafbare feit krijgstuuchtelijk is gestraft met 14 dagen streng arrest, welke straf door beklaagde is ondergaan;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 2 en 58 Wet op de Krijgstucht; 193 Regtspleging bij de Landmagt, 76 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het subsidiair hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Verstaat, dat dit strafbare feit oplevert een feit als bedoeld in art. 2 lid 4 Wet op de Krijgstucht; dat het buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan en dat met de door beklaagde reeds ondergane krijgstuuchtelijke straf kan worden volstaan;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

NASCHRIFT.

Het is jammer dat de Krijgsraad het nodig heeft geoordeeld, zijn op artikel 58 Wet Krijgstucht gebaseerde dictum aan te vullen met een opdracht aan de tuchtrechter, aan wie hij deze zaak verder overdraagt, om bij de verdere behandeling van de zaak geen gebruik te maken van zijn strafbevoegdheid. Het wil mij voorkomen dat zodanige opdracht buiten de bevoegdheid van de Krijgsraad ligt. Ik verwijs hiertoe naar mijn naschrift onder het vonnis van de Krijgsraad bij de Zeemacht in Oost Indië van 13 Februari 1948 (M.R.T. XLI, blz. 322 e.v.). Niet ontoelaatbaar acht ik het wanneer de Krijgsraad in de overwegingen van zijn vonnis enige suggesties over de mérites van de zaak zou hebben gegeven. Op fraaie wijze is zulks geschied in het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 23 September 1947 (M.R.T. XLI, blz. 95 v.).

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 15 October 1952 ¹⁾).

President: Luitenant-Kolonel Mr J. J. Plugge; *Leden:* Majoors H. A. D. Nieuwenhuis en W. Soeten.

Opzettelijk niet voldoen aan een vordering van een ambtenaar, krachtens wettelijk voorschrift gedaan: beklaagde, soldaat, had als bestuurder van een motorrijwiel niet voldaan een een duidelijk stop-teken, hem gegeven door een wachtmeester van de Koninklijke Maréchaussée.

Voorts: rijden zonder rijbewijs.

(W.M.S.R. art. 114; Wb.v.Str. art. 184; W.V.W. art. 9).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. B., geboren 5 April 1931, dpl. soldaat 129e Munitie Park Comp., 3e Divisie te Nunspeet, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis . . . [. . . strekkende tot veroordeling van beklaagde tot twee geldoeten van resp. *f* 25 en *f* 5, subs. 10 en 3 dagen vervangende hechtenis, en tot militaire detentie voor de tijd van één maand, voorwaardelijk, proeftijd één jaar — *Red.*];

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd ²⁾:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans als militair in de zin der Wet*, op of omstreeks 26 Juli 1952 „te Nunspeet, *althans in Nederland*, toen hem, beklaagde, terwijl hij „op een motorrijwiel daarmede voortreed over de voor het openbaar „verkeer openstaande rijweg, de Stationslaan, door de wachtmeester „der Koninklijke Maréchaussée Frans van Dijk, die aldaar ter con- „trolering van het militaire verkeer in uniform dienst deed, een door „het tijdig loodrecht omhoog steken van de rechterarm, duidelijk „zichtbaar stopteken werd gegeven, opzettelijk is doorgereden, zulks „terwijl hij alstoen aldaar tevens niet in het bezit was van een hem „betreffend door de Commissaris der Koningin in de provincie „Overijssel, waarin hij, beklaagde, alstoen woonde, afgegeven als „toen geldig rijbewijs voor het besturen van het motorrijwiel *en* „terwijl op dat motorrijwiel alstoen aldaar een tweede persoon werd „vervoerd zonder dat deze op een doelmatige zitplaats was gezeten”;

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. *Opzettelijk niet voldoen aan een vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar met de uitoefening van enig toezicht belast,*

¹⁾ Bevestigd bij sententie van het H.M.G. van 20 Januari 1953.

²⁾ Met uitzondering van de hier geursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red. M.R.T.)
(Red. M.R.T.)

II. *Overtreding van artikel 9, eerste lid, der Wegenverkeerswet*:
 [Volgt: veroordeling ter zake van sub I tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee weken, en ter zake van sub II tot een geldboete van vijftien gulden subs. hechtenis voor de tijd van vijf dagen — *Red. M.R.T.*].

NASCHRIFT.

*Merkwaardig van dit vonnis is, dat het tenlastegelegde gebeuren, hetwelk zich in de militaire sfeer afspeelt, daarin uit een burgerlijke gezichtshoek gezien wordt*³⁾. *Mogelijk heeft de Auditeur-Militair het niet zo gezien, waar hij concludeerde tot de oplegging van voorwaardelijke militaire detentie naast de twee geldboeten*⁴⁾.

Wanneer men de tenlastelegging en de bewezenverklaring legt naast artikel 114 W.M.S.R., dan blijkt:

(a) *de verhouding van meerdere tot mindere;*

(b) *het bevel, door de meerdere aan de mindere gegeven;*

(c) *de omstandigheid dat de strekking van dit bevel niet vreemd was aan de belangen van de dienst (daarentegen: „ter controlering „van het militaire verkeer...“);*

(d) *het opzettelijk nalaten om aan het bevel te voldoen;*

behoorlijk feitelijk daarin omschreven te zijn, terwijl van onbevoegdheid van de meerdere geenszins gebleken is. Het is wel communis opinio dat een dienstbevel niet mondeling behoeft te worden gegeven, doch dat het evenzeer bestaanbaar is als het aan de mindere wordt overgebracht door geschrift, sein, teken enz.

*Kan het zijn dat de Krijgsraad aansluiting heeft gezocht bij de overweging sub II (M.R.T. XXV, blz. 531) in het vonnis van de Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch van 22 October 1929? Die Krijgsraad overwoog aldaar dat, hoe ruim ook de betekenis van het woord „dienstbevel” in artikel 114 W.M.S.R. moge zijn, daaronder niet vallen die bevelen, tegen welke niet-naleving reeds andere wetsbepalingen bijzonderlijk voorzien (in dat geval: art. 435, 3° Wb.v.Str.)*⁵⁾. *Die opvatting is echter niet door de rechtspraak van het H.M.G. gevolgd*⁶⁾ — *m.i. terecht, aangezien de lex-specialis-verhouding ten deze niet opgaat. Immers: wat ook het bijzondere moge zijn in de omschrijving van het strafbare niet-nakomen van bevelen, vermeld in andere wetsbepalingen, zij bevat stellig niet de specifiek-militaire elementen van art. 114 W.M.S.R.*

W. H. V.

³⁾ Ik doel hier niet op het rijden zonder rijbewijs.

⁴⁾ Het vonnis vermeldt niet, welke qualificatie de Auditeur-Militair heeft voorgesteld.

⁵⁾ Zie ook FRANKEN-BRUNNER, blz. 267/268 en de daar vermelde jurisprudentie.

⁶⁾ Genoemd vonnis werd namelijk in zoverre vernietigd bij sententie van het H.M.G. van 24 December 1929, M.R.T. XXV, blz. 532. Een zeer recent — sterk analog — geval vindt men in sententie H.M.G. 22 November 1949 (M.R.T. XLIII, blz. 84 v.) met mijn naschrift. [In andere zin mogelijk 's Hof's sententie van 7 Maart 1950, M.R.T. XLIII, blz. 444 v., eveneens met mijn naschrift].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 13 November 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr P. Kapteyn; *Leden:* Majoor A. L. van Mastrigt en Kapitein J. A. van Heijl.

Het Hoog Militair Gerechtshof verbetert de qualificatie „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, gepleegd in tijd van oorlog” in „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet „langer dan vier dagen durende”.

Militaire detentie, voor de duur van drie maanden opgelegd, in hoger beroep vernietigd, vermits de wet als hoogste militaire detentie slechts de duur van twee maanden kent.

(W.M.S.R. artt. 11 en 97).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. Th. A. H., geboren 27 Juli 1931, dpl. soldaat administratieve comp., Reg. Inf. „Oranje Gelderland” te Deventer.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin van het „Wetboek van Militair Strafrecht, op of omstreeks 29 September 1952, alzo in tijd van oorlog, na een hem verleend verlof niet naar „zijn korps of onderdeel te Havelte is teruggekeerd, maar daarvan „sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, „totdat hij op of omstreeks 2 October 1952 is teruggekeerd;*

post alia:

Overwegende, dat een proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 7 October 1952, opgemaakt door A. D. M. Kattekamp, Kapitein der Infanterie en F. F. Meijer, 1e Luitenant der Infanterie, o.m. zakelijk inhoudt als verklaring van K. Smit, Kapitein der Infanterie:

dat hij in zijn functie van commandant van de „J”-compagnie van het 323e Bataljon Infanterie „Oranje Gelderland” op 26 September 1952 aan soldaat J. Th. A. H. verlof heeft verleend tot Maandag 29 September 1952, laatste reis;

dat hij op Dinsdag, 30 September 1952 door deze soldaat werd opgebeld, die hem verzocht in verband met ziekte van zijn moeder thuis te mogen blijven; dat hij toen aan deze soldaat mededeelde, dat hij, wanneer de ziekte van zijn moeder van dien aard was, dat thuisblijven gerechtvaardigd was, hij zulks kon doen, mits hij hiervan een doktersverklaring zou kunnen overleggen; dat soldaat H. zich op 2 October 1952 omstreeks 12.00 bij zijn onderdeel heeft teruggemeld, doch dat hij geen doktersverklaring heeft overgelegd;

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bezwen verklaard.
(Red. M.R.T.)

Overwegende, dat uit een schrijven van G. van Delft, arts te Huissen, d.d. 3 October 1952, gericht aan de commandant „J”-compagnie, 323e Bataljon Infanterie „Oranje Gelderland” blijkt, dat van een gevaarlijke ziekte van de moeder van beklaagde op 29 September geen sprake is geweest;

Overwegende, . . . [bewezenverklaring — zie de niet-gecursiveerde gedeelten der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, gepleegd in tijd van „oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van drie maanden — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 3 Maart 1953.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal Van der Kroon; *Plv. leden:* gep. Kapitein ter Zee Van Langeveld, gep. Generaal-Majoor Schimmel.

Raadsman: Mr A. A. Eijgenraam.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

(Zie het vonnis hiervóór).

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad het bewezenverklaarde ten onrechte heeft gequalificeerd als: „OPZETTELIJKE ONGEORLOOFDE „AFWEZIGHEID, GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOG”, aangezien deze „qualificatie ten rechte moet luiden:

„OPZETTELIJKE ONGEORLOOFDE AFWEZIGHEID IN TIJD VAN „OORLOG, NIET LANGER DAN VIER DAGEN DURENDE”.

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de beschouwingen in het vonnis, waarvan beroep, vervat, behoudens ten aanzien van de opgelegde straf;

Overwegende, te dien aanzien, dat de straf van militaire detentie voor de tijd van drie maanden volgens de Wet niet kan worden opgelegd, omdat artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht slechts de mogelijkheid biedt, deze straf voor ten hoogste twee maanden op te leggen;

Qualificeert het bewezenverklaarde als:

„OPZETTELIJKE ONGEORLOOFDE AFWEZIGHEID IN TIJD VAN „OORLOG, NIET LANGER DAN VIER DAGEN DURENDE”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Veroordeelt beklaagde tot militaire detentie voor de tijd van TWEE MAANDEN;

Stelt beklaagde in arrest; beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 20 November 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor W. Soeten en Kapitein C. van Kampen.

Nietig verklaard (wegens ongenoegzaam feitelijke omschrijving) het gedeelte van de tenlastelegging, houdende dat beklaagde „zich „opzettelijk met geweld heeft verzet” tegen zijn meerdere; bewezen verklaard de mede ten laste gelegde bedreiging met enig kwaad.

Gebezigde qualificatie.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (*zie sententie achter het vonnis*): *de in de tenlastelegging op de (onvoldoend feitelijk omschreven) feitelijke insubordinatie volgende toevoeging van dreigende woorden geeft kennelijk slechts aan, onder welke omstandigheden het tenlastegelegde geweld werd gepleegd. Ook overigens echter kan de opvatting van de Krijgsraad niet stand houden, omdat de Krijgsraad, door nietig-verklaring van een deel der tenlastelegging, ook het woord „opzettelijk” in die nietigverklaring betrok.*

Het tenlaste gelegde houdt een zó onvoldoende feitelijke omschrijving in, dat de gehele tenlastelegging (sub I) nietig verklaard dient te worden.

(W.M.S.R. artt. 76, 108, 114, 117; R.L. art. 114; Wb.v.Str. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditteur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. P. V., geboren 19 Juni 1933, dpl. soldaat kadercompagnie Garderegiment Grenadiers en Jagers te Arnhem, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 27 September 1952 te Arnhem, althans in Nederland:

„1e. *zich opzettelijk met geweld heeft verzet tegen de 1e luitenant, Frieseman en Beumer die hem, beklaagde, hadden aangepakt, naar aanleiding van het feit dat hij, beklaagde, de kamer „waar hem voorlopig arrest was aangezegd en waar de 1e Luitenant „Frieseman hem, beklaagde, toesprak, wilde verlaten, daarbij die „Luitenants op dreigende toon de woorden toevoegend: „ik steek „„jullie godverdomme dood”;*

„2e. heeft geweigerd of *opzettelijk heeft nagelaten* te gehoorzamen aan het hem door de Majoor PRINS gegeven dienstbevel zijn

*) Met uitzondering van de hier gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard.
(Red. M.R.T.)

„geweer te gaan poetsen en na afloop daarvan ter inspectie aan te „bieden”;

Overwegende, dat waar zinsnede in het onder ten eerste ten laste gelegde, „dat hij zich als soldaat opzettelijk met geweld heeft ver- „zet” zonder enige toevoeging, een onvoldoende feitelijke omschrijving van het gebeurde inhoudt en alleen juridische qualificering omschreven in art. 117 Wetboek van Militair Strafrecht weergeeft, op grond van het bepaalde in art. 114 Regtspleging bij de Landmagt de tenlastelegging ten deze aanzien nietig dient te worden verklaard;

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

ad 1um. „als militair opzettelijk een meerdere met enig kwaad „bedreigen”;

ad 2um. „opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog ge- „pleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

ad 1um. artikel 108 Wetboek van Militair Strafrecht,

ad 2um. artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

post alia:

Overwegende, dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van diens straflijst terzake reeds krijgstuuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest, met welke strafoplegging de Krijgsraad rekening houdt;

Gezien de artikelen . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart nietig de telastelegging voor wat betreft de zinsnede onder 1e: „*zich opzettelijk met geweld heeft verzet tegen,*”

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 17 Februari 1953.

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, gep.

Kolonel Holtrust (plv.), gep. Generaal-Majoor Schimmel (plv.),

gep. Kapitein ter Zee Van Langeveld (plv.).

Raadsman: 1e Luitenant Tibben.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de Auditeur-Militair in het sub 1 ten laste gelegde heeft gesteld, dat beklaagde het delict, omschreven en

strafbaar gesteld in artikel 117 van het Wetboek Militair Strafrecht, heeft gepleegd, doch, naar de Krijgsraad terecht heeft overwogen, het begane feit onvoldoende feitelijk heeft omschreven;

Overwegende, dat weliswaar een juridische qualificatie veelal tevens is een voldoende feitelijke omschrijving, maar dat zulks in het onderhavige geval niet kan worden aangenomen, omdat onder „geweld” een zó grote verscheidenheid van feitelijke handelingen te begrijpen valt, dat zonder nadere aanduiding van de aard van het geweld niet duidelijk is hoe beklaagde zich aan feitelijke insubordinatie zou hebben schuldig gemaakt;

Overwegende echter, dat de Krijgsraad de telastelegging, voorzover het onder 1e. vermeld, in haar geheel nietig had moeten verklaren en niet had kunnen volstaan met de woorden: „*zich opzettelijk met geweld heeft verzet tegen*” nietig te achten en uit hetgeen dan overbleef de omschrijving van een ander delict, n.l. dat van artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht te lezen, zulks terwijl de woorden: „daarbij die luitenants op dreigende toon de „woorden toevoegend „ik steek jullie godverdomme dood””, kennelijk slechts aangeven een omstandigheid, waaronder het telastegelegde geweld werd gepleegd;

Overwegende, dat ook als de telastelegging gelezen zou kunnen worden zoals de Krijgsraad deed, het vonnis vernietigd zou moeten worden, omdat de Krijgsraad het sub 1 tenlastegelegde, voor zover bewezen, heeft gequalificeerd als: „*als militair opzettelijk een „meerdere met enig kwaad bedreigen*”, ondanks het feit dat het woord „opzettelijk” nietig verklaard en uit de bewezenverklaring weggelaten werd;

Overwegende, dat het sub 1 tenlastegelegde een zó onvoldoende feitelijke omschrijving inhoudt van hetgeen aan beklaagde wordt verweten, dat de telastelegging, voor zover het sub 1 vermelde betreft, moet worden vernietigd;

post alia:

Overwegende, dat het Hof na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders, rekening houdende met de hem mede terzake van het bewezenverklaarde reeds opgelegde krijgstuuchtelijke straf;

Overwegende: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN.

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

A. ten aanzien van het sub 1 tenlastegelegde:

Verklaart de telastelegging nietig;

B. ten aanzien van het sub 2 tenlastegelegde:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van een geldboete van f 100 (honderd gulden), met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van

betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 40 dagen (veertig dagen);

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is tenlastegelegd, dan hierboven bewezen is verklaard.

NASCHRIFT.

Zeer terecht wijst het Hoog Militair Gerechtshof erop dat de Krijgsraad, door in de nietigverklaring ook het woord „opzettelijk” te betrekken, de rest van de tenlastelegging sub 1 beroofde van een essentieel element. Overigens meen ik echter, dat de Krijgsraad uit het restant van de tenlastelegging sub 1°, zoals dat in de bewezenverklaring werd overgenomen, zeer wel het zelfstandige delict ex artikel 108 W.M.S.R. heeft kunnen destilleren. In de qualificatie had de Krijgsraad echter de omstandigheid, waaronder de bedreiging plaats vond, behoren te vermelden. In casu had aangegeven dienen te worden dat de bedreiging van de meerdere „in zijn tegenwoordigheid mondeling” geschiedde (waarschijnlijk zelfs is het misdrijf, nu beklaagde met één dreiging twee meerderen bedreigde, tweemaal gepleegd), en voorts, waar het hier een dienstangelegenheid betrof, „in dienst gepleegd”.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 27 November 1952 *).

President: Luitenant-Kolonel Mr H. A. A. de Graaff: *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en W. Soeten.
Raadsman: Mr A. E. J. Kuhlmann, advocaat te Arnhem.

Plichtsverzaking (eigendunkelijk verlaten van de post) gepleegd door een schildwacht.

Nu het feit gepleegd werd tijdens een oefening, waarbij er juist naar gestreefd wordt de oorlogsrealiteit zoveel mogelijk te benaderen, acht de Krijgsraad het gepleegde zodanig ernstig, dat geen termen gevonden worden voor oplegging van militaire detentie of toepassing van het instituut der voorwaardelijke veroordeling. Twee maanden gevangenisstraf.

Bevestigd door H.M.G.

(W.M.S.R. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser. tegen J. W. K., geboren 23 October 1930, dpl. soldaat Reg. Lichte Lucht-doelartillerie „Betuwe”, beklaagde.

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht.

*) Bevestigd bij Sententie van het H.M.G. van 3 Maart 1953.

„althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 22 September 1952 te Sünnighausen, althans in Duitsland, terwijl hij als „schildwacht deel uitmaakte van een dubbelpost, althans terwijl hij „behoorde tot enige wacht van de A-dubbelbatterij in het Diestederbos bij de Browning-mitrailleuse, eigendunkelijk zijn post heeft „verlaten en in een tent is gaan liggen of zitten, waardoor hij zijn „dienst als schildwacht niet naar behoren kon verrichten”;

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten, gepleegd in „tijd van oorlog”;

post cetera alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad plichtsverzaking door schildwachten bij oefeningen als de onderhavige, waarbij er juist naar gestreefd wordt de oorlogsrealiteit zoveel mogelijk te benaderen. zodanig ernstig acht, dat geen termen kunnen worden gevonden om met toepassing van art. 11 Wetboek van Militair Strafrecht, militaire detentie in plaats van gevangenisstraf op te leggen, evenmin om de straf geheel of gedeeltelijk voorwaardelijk op te leggen:

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 9 Januari 1953.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. A. A. de Graaff; *Leden:* Kapiteins J. A. van Heijl en P. P. van Elsen.

„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, gepleegd in tijd van „oorlog” (*qualificatie bevestigd in appèl*).

De Krijgsraad legt op militaire detentie (twee maanden), voorwaardelijk en verlaging (van korporaal) tot de stand van soldaat, laagste klasse, onvoorwaardelijk.

Het Hof houdt rekening met beklagdes uitstekende staat van dienst als korporaal in Korea en is van oordeel dat na een militaire heropvoeding in het Depôt van Discipline beklagde in staat zal zijn als korporaal te blijven doordienen.

Onvoorwaardelijke militaire detentie; geen verlaging; onmiddellijke in-arrest-stelling.

(W.M.S.R. art. 11, 13-15, 23, 97).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. M. K., geboren 20 Maart 1929, korporaal-vrijwilliger Adm.

Comp. Verzorgingsbataljon Inf.school Harderwijk, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans als militair in de zin der Wet*, op 3 November 1952, na „verleende bewegingsvrijheid niet naar zijn te Harderwijk gelegen „onderdeel is teruggekeerd, doch sindsdien opzettelijk ongeoorloofd „is afwezig geweest tot hij in de nacht van 5 op 6 November 1952 „eigener beweging bij zijn onderdeel is teruggekeerd”;

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, gepleegd in tijd van oorlog*”, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 97 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden, met bevel dat deze sententie niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2—6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, dan wel gedurende die proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen, en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 14 April 1953.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal Van der Kroon; *plv. leden:* gep. Kapitein ter Zee Van Langeveld, gep. Generaal-Majoor Schimmel.

Raadsman: 1e Luitenant der Infanterie J. Antonietti.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

(*Zie vonnis hiervóór.*)

post alia:

Overwegende, dat het Hof — tevens rekening houdende met beklaagde's uitstekende staat van dienst als korporaal in Korea — van oordeel is, dat een aan de in Nederland geldende verhoudingen aangepaste militaire heropvoeding in het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis beklaagde in staat zal stellen om zonder te grote moeilijkheden als korporaal te blijven dienen of eventueel gevolg te geven aan zijn wens om opnieuw als zodanig naar Korea te worden uitgezonden;

Overwegende, dat het Hof van oordeel is, dat het militair belang

*) Met uitzondering van de hier gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red. M.R.T.)

zich verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof bevindt dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die zich op vrije voeten bevindt, in verzekerde bewaring moet worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, — met uitzondering van de artikelen 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a en 14b van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van de artikelen 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straffen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot militaire detentie voor de tijd van TWEE MAANDEN;

Stelt beklaagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

NASCHRIFT.

Bij sententie van 3 Maart 1953 (hiervóór opgenomen) verbeterde het Hof nog de qualificatie ex artikel 97 W.M.S.R., door toevoeging van de woorden „niet langer dan vier dagen durende”. Men mag dus uit bovenstaande sententie concluderen dat het Hof óm is.

Het lijkt mij overbodig om in de qualificatie ingevolge artikel 97 W.M.S.R. (als het „in tijd van oorlog” betreft) de duur van de afwezigheid op te nemen¹⁾. Het artikel stelt immers de qualificatie voorop en die kan men in het vonnis overnemen.

Nu was het vóór de tweede wereldoorlog vaste jurisprudentie, in de eerste plaats om „in tijd van vrede” in de qualificatie op te nemen en in de tweede plaats, om te vermelden dat het betrof „de „duur van ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen”. In tijd van vrede had die tweede toevoeging in zoverre zin, dat „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van de duur van minder „dan één dag” geen strafbaar feit was. Door te vermelden dat de afwezigheid tenminste één dag geduurd had, gaf men dus aan dat er sprake was van strafrechtelijk ongeoorloofde afwezigheid en dan was het wel elegant om tevens te vermelden de begrenzing aan de andere kant: niet langer dan 30 dagen. Strikt genomen was dat overbodig, want rechtens bestaat er geen opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van de duur van langer dan dertig dagen. Dit immers heet „desertie”.

¹⁾ Zie mijn naschrift in M.R.T. XLV, blz. 350.

Is er dus in tijd van vrede nog enige reden om „tenminste één „dag” op te nemen (en, voor het evenwicht, tevens: „niet langer „dan 30 dagen”), in tijd van oorlog bestaat die reden niet ²⁾. Strafrechtelijk heeft de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid geen minimum-duur, zonder welke het feit niet bestaanbaar is; elke opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog is strafbaar. Strafrechtelijk bestaat er voorts geen opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog welke langer duurt dan 4 dagen. De toevoeging „niet langer dan vier dagen durende” is dus feitelijk een pleonasme.

In de overwegingen van het Hof, hetwelk de voorwaardelijke veroordeling niet overneemt, valt op dat uitdrukkelijk wordt verklaard dat het militaire belang zich daartegen verzet. Hoewel het noodzakelijk is dat het militaire belang zich daartegen niet verzet, wanneer men tot een voorwaardelijke veroordeling wil komen, geldt het omgekeerde niet: het is niet zo dat slechts een onvoorwaardelijke straf kan worden opgelegd indien het militaire belang zich tegen voorwaardelijke veroordeling verzet; ook andere redenen kunnen de militaire rechter moveren om niet tot voorwaardelijke veroordeling over te gaan. Een uitdrukkelijke ontkenning van 's Krijgsraads „verklaring van geen bezwaar” is dus voor het niet-overnemen van de voorwaardelijke veroordeling niet nodig. Ik laat uiteraard in het midden dat het Hoog Militair Gerechtshof in casu mogelijk gronden aanwezig vond, waarom het militaire belang zich bepaaldelijk tegen voorwaardelijke veroordeling verzette en dat het redenen aanwezig achtte, zulks uitdrukkelijk in de sententie te vermelden.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 29 November 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. A. A. de Graaff; *Leden:* Majoor W. Soeten en Kapitein C. van Kampen.

Overtreding van artikel 25 Wegenverkeerswet.

Ten laste was gelegd dat beklaagde een vóór hem rijdende vrachtauto hoogst roekeloos en gevaarlijk, dan wel ondeskundig, heeft pogen in te halen.

De Krijgsraad acht het bewezen verklaarde geen strafbaar feit op te leven, vermits poging tot overtreding niet strafbaar is.

Uit de feitelijke omschrijving in de tenlastelegging volgt niet noodzakelijk of zelfs met waarschijnlijkheid dat de veiligheid op de weg door beklaagdes wijze van rijden in gevaar wordt gebracht.

De Wet stelt geenszins het begaan van iedere rijtechnische fout als het plegen van een delict strafbaar.

Vrijpraak.

²⁾ Zie M.R.T. XXXIX, blz. 455.

De rijtechnische fout levert wel op een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrijp, aangezien daardoor 's Rijks materiaal onnodig werd beschadigd. Verwijzing naar de Commanderende Officier ex artikel 58 W.K.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *Het gaat hier niet om een poging tot overtreding maar om een overtreding door pogen in te halen, hetgeen wel strafbaar is. Voorts pleegt een automobilist, die een voorligger tracht in te halen zonder dat daartoe de vereiste ruimte aanwezig is, normaliter een handeling waardoor de veiligheid op de weg in gevaar kan worden gebracht, hetgeen in casu is geschied, nu daardoor een motorvoertuig (sc.: het door beklagde bestuurde) in een sloot is gereden.*

(Wb.v.Str. art. 46; W.V.W. art. 25; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. M. v. L., geboren 27 Maart 1927, dpl. korp. Adm. Comp. Verzorgingsbataljon 1e Reg. Genietroepen, beklagde,

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd *):

„dat hij als korporaal ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans als militair in de zin der Wet*, op of omstreeks 28 Augustus 1952 te Heerde, *althans in Nederland*, als bestuurder van een 10-wielige militaire vrachtautobiel met een breedte van ongeveer 2.50 m. daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Kamperweg, waarvan de rijbaan ongeveer 4.90 meter bedroeg, en met die door hem, beklagde, bestuurde vrachtautobiel een op enige afstand vóór hem in dezelfde richting rijdende vrachtauto *hoogst roekeloos en gevaarlijk, dan wel ondeskundig*, heeft pogen in te halen, *waartoe op die weg geen behoorlijke ruimte aanwezig was*, waardoor hij met die door hem, beklagde, bestuurde automobiel in een, gezien in zijn rijrichting, links naast deze weg lopende sloot is terechtgekomen”;

post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de telastelegging geen omschrijving van enig strafbaar feit inhoudt;

Overwegende immers, dat een poging tot overtreding niet strafbaar is, zodat het „pogen in te halen” — nog geheel afgezien van de vraag of de telastelegging een voldoende feitelijke omschrijving bevat van de omstandigheden, waaronder krachtens art. 23 Wegenverkeersreglement het inhalen strafbaar is gesteld, hetgeen eveneens niet het geval is — zonder meer nimmer tot strafbaarheid kan leiden;

Overwegende, dat de Auditeur-Militair bij zijn conclusie van eis beklagdes veroordeling heeft gevraagd op grond van overtreding van art. 25 Wegenverkeerswet, doch dat uit de feitelijke omschrij-

*) Met uitzondering van de hier geursiveerde gedeelten door de Krijgsraad bewezen verklaard. (Red. M.R.T.)

ving in de telastelegging niet noodzakelijk noch zelfs met waarschijnlijkheid volgt, dat de veiligheid op de weg door beklaagdes wijze van rijden in gevaar kon worden gebracht;

Overwegende immers, dat het geheel van de situatie ter plaatse en van de mogelijke aanwezigheid van andere weggebruikers afhangt of het met een motorvoertuig van de rijweg afraken gevaar voor het overige wegverkeer kan opleveren;

Overwegende dienaangaande, dat daaromtrent niets is gesteld in de telastelegging, zodat in casu, waar toch de wet geenszins het begaan van iedere rijtechnische fout als het plegen van een delict strafbaar stelt, evenmin kan worden gesproken van overtreding van art. 25 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, geen strafbaar feit oplevert, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende echter, dat beklaagdes rijtechnische fout echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van art. 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht, aangezien daardoor 's Rijks materieel onnodig werd beschadigd, zodat met toepassing van art 58 van die Wet onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Officier.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 3 Maart 1953.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal Van der Kroon, gep. Kapitein ter Zee Van Langeveld (plv.) en gep. Generaal-Majoor Schimmel (plv.).

(Zie vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

post alia:

Overwegende, dat het Hof in plaats van de woorden in de telastelegging: „waarvan de rijbaan ongeveer 4.90 meter bedroeg”, die kennelijk bij vergissing aldus zijn neergeschreven, leest: „waarvan de breedte van de rijbaan ongeveer 4.90 meter bedroeg”;

Overwegende, dat door te spreken van „pogen in te halen” in de telastelegging niet is gesteld het pogen om een overtreding te plegen als bedoeld in artikel 46 van het Wetboek van Strafrecht, doch het plegen van een overtreding door iets te pogen (= te proberen, te beproeven; zie van Dale's nieuw groot woordenboek der Nederlandse taal);

Overwegende, dat de telastelegging voldoende feitelijk stelt dat dit „pogen in te halen” onder de daarbij aangegeven omstandigheden op zich zelf de gedraging vormt, waardoor de veiligheid op de weg in gevaar wordt gebracht;

Overwegende, dat een zodanige gedraging krachtens artikel 25

van de Wegenverkeerswet verboden is en krachtens artikel 5 lid 3 j° artikel 38 van de Wegenverkeerswet als overtreding strafbaar is;

Overwegende, dat de Krijgsraad bovendien op grond van artikel 25 van de Wegenverkeerswet het ten laste gelegde niet strafbaar acht, omdat daaruit niet noodzakelijk, noch zelfs met waarschijnlijkheid zou volgen, dat door beklagde's wijze van rijden de veiligheid op de weg in gevaar kan worden gebracht;

Overwegende, dat naar 's Hofs oordeel de automobilist, die een voorligger tracht in te halen zonder dat daartoe de vereiste ruimte aanwezig is, normaliter een handeling pleegt, waardoor de veiligheid op de weg in gevaar *kan* worden gebracht, hetgeen in casu is geschied, nu door een zodanige handeling een motorvoertuig van de weg af in een sloot is gereden;

post cetera alia:

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de overwegingen betreffende de bewijsmiddelen en de bewezenverklaring;

Overwegende dat het bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als: „OVERTREDING VAN ARTIKEL 25 VAN DE WEGENVERKEERSWET”;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 50, met bepaling, dat die geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 10 October 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr R. Bichon van IJsselmonde;

Leden: Majoor W. Soeten en Kapitein P. P. van Elsen.

Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, door te handelen in strijd met het consigne om, bij de bewaking van een voertuigenpark, het automaterieel niet aan te raken en te waken tegen onbevoegd gebruik. Twee maanden militaire detentie.

Beklaagde kan niet worden ontvangen in zijn, blijkens de acte van hoger beroep op 21 October 1952 ingesteld, appèl tegen het vonnis van 10 October 1952, vermits beklagde slechts 10 dagen na de dag van uitspraak is toegestaan om te appèlleren.

(W.M.S.R. art. 11, 129; R.L. art. 211).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. A. L. T., geboren 23 Augustus 1931, dpl. soldaat „C”-comp., 321e Garde-bataljon Fuseliers „Prinses Irene”, 32e Regiment Infanterie te Ermelo, beklagde,

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklaagde als soldaat, ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, in het tijdsbestek van 1, 2 en 3 Juni 1952 te Ermelo, terwijl hij schildwacht was van het Voertuigenpark van het 321e Gardebataljon Fuseliers „Prinses Irene” te Ermelo, op verschillende tijdstippen in dat tijdsbestek de als zodanige op hem rustende verplichting en het onder zijn bewaking gestelde automaterieel niet aan te raken en te waken tegen onbevoegd gebruik daarvan, niet is nagekomen, door alstoen aldaar telkens in strijd met die verplichting met dat automaterieel onbevoegd te gaan rijden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Als schildwacht een als zodanige op hem rustende verplichting „niet nagekomen, meermalen gepleegd **””, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 20 Januari 1953.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal Dijkhoorn, gep. Kapitein ter Zee Van Langeveld (plv), gep. Generaal-Majoor Schimmel (plv.).

Raadsman: 1e Luitenant Tibben.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Post alia:

Overwegende, dat blijkt een zich ten processe bevindende „acte „hoger beroep” gedateerd 21 October 1952, door beklaagde en de Secretaris van de Krijgsraad te Velde Oost getekend, op die datum beklaagde voor die Secretaris verscheen, verklarende dat hij in hoger beroep wenste te komen van het op 10 October 1952 te zijnen laste gewezen vonnis;

Overwegende, dat, waar, volgens artikel 211 van de Regtspleging bij de Landmagt, aan de beklaagde de tijd van tien dagen na de dag van de uitspraak van het vonnis is toegestaan om te appèleren, het beroep op 21 October 1952 te laat werd ingesteld, zodat beklaagde daarin niet kan worden ontvangen;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart niet ontvankelijk het ingestelde hoger beroep.

*) Naar geldende jurisprudentie was het in Juni 1952 „tijd van oorlog”. Terzake van de qualificatie „schildwacht” worde verwezen naar het naschrift op blz. 37 hiervóór.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 18 Februari 1953.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Echauzier en Kapitein H. R. Mac. Gillavry.
Raadsman: Lt.-Kolonel G. H. Christan.

„Tijd van oorlog”.

Door tal van omstandigheden — bewapening, „koude oorlog”, gewapende conflicten enz. — zijn er zodanige spanningen in de internationale verhoudingen dat een „tijd waarin oorlog dreigende is” geacht moet worden aanwezig te zijn.

KRIJGSRAAD: *g e e n t i j d v a n o o r l o g i s (o p 1 F e b r u a r i 1 9 5 3) a a n a a n w e z i g o m d a t — z i e a r t. 8 7 W b. v. S t r. — (1) h e t l a n d n i e t i n o o r l o g o f b u r g e r o o r l o g i s g e w i k k e l d ; (2) e r g e e n d r e i g e n d e o o r l o g i s, n u N e d e r l a n d m e t a l l e l a n d e n, d i e o n s m e t e e n o o r l o g z o u d e n k u n n e n b e d r e i g e n, n o r m a l e d i p l o m a t i e k e b e t r e k k i n g e n o n d e r h o u d t ; (3) e r g e e n d i e n s t p l i c h t i g e n b u i t e n g e w o o n o n d e r d e w a p e n e n z i j n.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *Onder dreigende oorlog in de zin van artikel 87 Wb. v. Str. moet worden verstaan dreigend oorlogsgevaar in feitelijke zin, in tegenstelling tot „oorlogsgevaar in de zin waarin dit begrip in 's Lands wetten voorkomt”. Historische motivering. Feitelijke oorlogsdreiging thans aanwezig geacht op grond van tal van omstandigheden zoals de bewapeningswedloop tussen twee groepen van staten, gewapende conflicten, „koude oorlog” enz.*

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan een door middel van radio-omroep bekend gemaakt bevel van de Chef Generale Staf, gericht aan alle militairen, om onmiddellijk naar hun garnizoen terug te keren.

(W.M.S.R. art. 114; Wb. v. Str. art. 87.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. G. L., korp. 1e kl. Reg. Huzaren van Boreel, Prins Willem III Kazerne te Amersfoort, beklagde,

Gezien,

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als Korporaal 1e klasse bij het 3e Eskadron „Regiment Huzaren van Boreel, op Zondag 1 Februari 1953, te „Amersfoort, althans in Nederland, opzettelijk heeft nagelaten te „gehoorzamen aan de die zelfde dag te 13.00 uur per radio bekend „gemaakte door hem beluisterde order van de Luitenant-Generaal „Hasselman B. R. F. F., Chef van de Generale Staf, welke inhield „dat *alle* militairen onmiddellijk naar hun garnizoenen moesten „terugkeren, zijnde hij in strijd met dit bevel opzettelijk althans door „grove onachtzaamheid in plaats van op Zondag 1 Februari eerst op „Dinsdag 3 Februari 1953 eerste reisgelegenheid te Amersfoort bij

„zijn voormeld onderdeel teruggekeerd, zulks terwijl in deze periode „tijd van oorlog in de zin der wet bestond”;

Post alia:

Overwegende, dat „tijd van oorlog” in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht aanwezig is:

- 1e. indien het land in een oorlog of burgeroorlog is verwickeld;
- 2e. indien een oorlog dreigend is;
- 3e. zodra dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden geroepen en zolang zij in werkelijke dienst worden gehouden.

Overwegende, dat de sub 1° genoemde toestand zich niet voordoet en evenmin gesproken kan worden van een dreigende oorlog, nu Nederland met alle staten, die het land met een oorlog zouden kunnen bedreigen, normale diplomatieke betrekkingen onderhoudt;

Overwegende, dat blijkens een ten processe overgelegd, door de Directeur M. J. D. getekend afschrift, van een door die autoriteit op 8 Januari 1953 aan de President van de Krijgsraad Oost gerichte brief, de Minister van Oorlog heeft verklaard, dat geen dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden geroepen, noch dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden gehouden, zodat ook op die grond „tijd van oorlog” niet aanwezig moet worden geacht;

Overwegende, dat weliswaar bij K.B. van 10 April 1939 de toestand van oorlogsgevaar is afgekondigd, welk K.B. nog niet is ingetrokken, doch dit Besluit — in het midden gelaten, of het door de daarop gevolgde oorlog zijn werking niet verloren heeft — uit de aard van de zaak de beoordeling van de rechter, of al of niet een oorlog dreigend is, onaangetast laat;

Overwegende, dat hetzelfde geldt ten aanzien van het in het Koninklijk Besluit van 8 December 1952 S. 611 overwogene;

Overwegende, dat derhalve, nu het hierboven bewezen verklaarde feit zich heeft voorgedaan na 8 Januari 1953, het gepleegd is in tijd van vrede;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemd schrijven d.d. 9 Februari 1953 slechts gebruikt in verband met de inhoud der overige gebezigde bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „zulks terwijl in deze periode tijd „van oorlog in de zin der wet bestond”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Opzettelijke ongehoorzaamheid*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v. d. t. v. 14 dagen met aftrek van 14 dagen voorarrest. *Red.*]

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 14 April 1953.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luit.-Generaal Van der Kroon, gep. Kapt. t. Zee Van Langeveld (plv.), gep. Generaal-Majoor Schimmel (plv.).

Raadsman: Lt.-Kolonel G. H. Christan.

(Zie het vonnis hiervóór.)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege de Advocaat-Fiscaal aan de beklagde betekend;

Gezien het vonnis in eerste aanleg gewezen;

Gehoord de klager, zo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging, door en namens hem door de raadsman aangevoerd;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand, met verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse met inarreststelling, met openlijke uitlezing van de sententie;

Overwegende, dat het Hof het vonnis waarvan beroep, vernietigt omdat het zich daarmee niet kan verenigen;

Overwegende, dat de Krijgsraad geen tijd van oorlog meer aanwezig acht, omdat de gevallen waarin tijd van oorlog in de zin van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht aanwezig zou zijn, zich niet meer zouden voordoen;

wezig acht, omdat de gevallen, waarin tijd van oorlog in de zin van Overwegende dat het Hof zich met deze opvatting niet kan verenigen omdat het van oordeel is, dat nog steeds een oorlog dreigende is;

Overwegende, dat onder dreigende oorlog in de zin van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht moet worden verstaan een tijd waarin dreigend oorlogsgevaar in feitelijke zin aanwezig is — (in tegenstelling tot „oorlogsgevaar in de zin waarin dat woord in 's „Lands wetten voorkomt”, waarvan de aanwezigheid blijkens het laatste lid van artikel 194 van de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden slechts op formele gronden mag worden aangenomen) —;

Overwegende, dat zulks o.m. blijkt uit de geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht, dat in het „Oorspronkelijk Regerings Ontwerp” in enige delictomschrijvingen de uitdrukking „tijd van oorlog of bij dreigend oorlogsgevaar” als een element van feitelijken aard bevatte, terwijl het tegenwoordige derde lid van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht ontbrak, waarna in het „Gewijzigd „Ontwerp” en in de definitieve tekst de woorden „of bij dreigend

„oorlogsgevaar” uit de afzonderlijke delictsomschrijvingen vervielen maar tegelijk door toevoeging van het derde lid van artikel 87 het begrip „tijd van oorlog” werd uitgebreid tot „de tijd waarin oorlog „dreigende is”, teneinde ook de toestand van „dreigend oorlogsgevaar” te omvatten;

Overwegende, dat volgens de Krijgsraad van een dreigende oorlog niet kan worden gesproken nu Nederland met alle Staten, die het land met een oorlog zouden kunnen bedreigen, normale diplomatieke betrekkingen onderhoudt, welke opvatting echter onhoudbaar is sedert Duitsland een groot aantal landen, waarmede het normale diplomatieke betrekkingen onderhield, onverhoeds aanviel, terwijl er geen enkele waarborg bestaat dat deze wijze om een oorlog te beëindigen in de toekomst geen navolging meer zou vinden;

Overwegende, dat door tal van omstandigheden — (b.v. de intensieve wapeningswedloop tussen twee groepen van staten, die reeds in een „koude oorlog” tegenover elkaar staan, de gewapende conflicten in Oost en Zuid-Oost Azië, de toestand in de z.g. satellietlanden, de verdeling van Duitsland) — zodanige spanningen in de internationale verhoudingen zijn ontstaan, dat met de mogelijkheid van een algemene oorlog, waarin Nederland wederom zal worden betrokken, thans zo ernstig rekening gehouden moet worden, dat een „tijd waarin oorlog dreigende is” geacht moet worden aanwezig te zijn;

Overwegende, dat aan beklagde is ten laste gelegd [zie vonnis. *Red.*]

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de bewijsmiddelen;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met diens schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID, GEPLEEGD IN TIJD „VAN OORLOG”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van twee maanden, verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse; in-arrest-stelling en bevel tot onmiddellijke gevangenneming. *Red.*]

NASCHRIFT.

Met betrekking tot deze belangrijke uitspraak van onze hoogste militaire Rechter worde verwezen naar het hoofdartikel van Prof. Mr J. M. VAN BEMMELN in het Nederlands Juristenblad (N.J.B. 1953 blz. 449 e. v.).

Men krijgt uit de sententie de indruk dat het Hof het feitelijke begrip „dreigende oorlog” geheel heeft willen losmaken van het formele begrip „oorlogsgevaar”. Dit lijkt mij minder juist en, wat de aanvang van „dreigende oorlog” betreft, minder gewenst. Men mag aannemen dat de Regering, die van de buitenlands-politieke

toestand beter op de hoogte is dan de Rechter, tijdig het oorlogsgevaar, zoals die term in 's Lands wetten voorkomt, zal proclameren. Dáár is de rechter niet aan gebonden (zoals Mr DE GRAAFF, M.R.T. XLVI blz. 208 v., duidelijk heeft aangegeven; zie ook OOSTERHOFF, M.R.T. XLV, blz. 73 e. v.); het staat de Rechter vrij, feitelijk uit te maken of het geproclameerde oorlogsgevaar reeds onmiddellijk oorlogsdreiging inhoudt dan wel op welk tijdstip zodanige dreiging intreedt, resp., bij handhaving van „oorlogsgevaar”, ophoudt te bestaan.

Overigens schijnt het gewenst dat een ieder objectief kan vaststellen of „tijd van oorlog” in strafrechtelijke zin aanwezig is. Aan deze eis voldoet de regeling van artikel 87 Wetboek van Strafrecht niet. Een regeling, dat de Regering óók het tijdstip van aanvang en einde van het (straf-)rechtelijke begrip „tijd van oorlog” proclameert, verdient m.i. verre de voorkeur ¹⁾.

Los van het bovenstaande verdient het aanbeveling dat bepaalde onderdelen, die aan een gewapend conflict deelnemen, te dezen aanzien niet in onzekerheid verkeren en dat hun rechtstoestand niet afhankelijk worde gesteld van de rechtstoestand in Nederland. Aan de voor Korea bestemde militairen ware op een daartoe gunstig tijdstip de bekendmaking, bedoeld in artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht te doen. Ik heb zulks reeds in 1946 aanbevolen voor de in Indonesië aanwezige militairen in mijn opstel „Tijd van oorlog in het strafrecht” in M.R.T. XXXIX, blz. 274 e. v.; onlangs is deze aanbeveling herhaald door Mr BUURMAN VAN VREEDEN in zijn inleiding voor de Militair Rechtelijke Vereniging (zie blz. 355 hierna).
W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 15 October 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr J. J. Plugge; *Leden:* Majoors H. A. D. Nieuwenhuis en W. Soeten.

Raadman: Mr P. C. J. Goossen, advocaat te Nijmegen.

Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog; mondelinge bedreiging en feitelijke bedreiging.

Aan de order om de handen uit de zakken te doen, aanvankelijk gehoorzaamd doch onmiddellijk daarop de handen weer in de zakken gedaan.

*Toen de meerdere de beklaagden, teneinde hun identiteit vast te stellen, volgde, hebben zij zich omgedraaid en zich met gebalde vuisten tegenover de meerdere gesteld, de éne onder toevoeging van de woorden „Als je niet weggaat, Godverdomme, maak ik je kapot”.
Qualificatie: de eerstbedoelde beklaagde: feitelijke bedreiging (art. 116); de tweede: mondelinge bedreiging (art. 108).*

¹⁾ In gelijke zin: Prof. Mr. VAN BEMMELEN in aangehaald hoofdartikel N.J.B.

Opgelegde straf van militaire detentie + plaatsing in strafklasse in hoger beroep, wegens ondoelmatigheid, vernietigd en opgelegd militaire detentie, gelijk aan het (in mindering gebrachte) voor-arrest + plaatsing in een strafklasse. (Zie sententie achter het vonnis opgenomen).

(W.M.S.R. art. 11, 27, 76, 108, 114, 116).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. S., geboren 11 November 1929, dpl. soldaat 129e Munitiepark-comp., 1e legerkorps Amersfoort en M. G., geboren 1 December 1931, dpl. soldaat 129e Munitieparkcomp., 1e legerkorps Nunspeet, beklaagden,

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal No. P. 1909/52 d.d. 5 September 1952, opgemaakt door Evert Jurrie Krieger, wachmeester der Koninklijke Maréchaussée, behorende tot de Brigade Utrecht, 5e Divisie Koninklijke Maréchaussée, onder meer inhoudt,

1e. als verklaring aan verbalisant van Hermanus Frederik Schreuder, geboren te Utrecht, 16 Maart 1931, als premie-vrijwilliger in de rang van sergeant in werkelijke dienst bij de 4e Compagnie, Instructiebataljon 1e Regiment Verbindingstroepen, zakelijk onder meer:

dat hij op 2 September 1952 omstreeks 21.30 uur fietste in de Nachtegaalstraat te Utrecht, in welke straat hij twee hem onbekende soldaten in uniform gekleed en beide met de handen in de broekzakken zag lopen; dat hij, eveneens in uniform gekleed, deze militairen toeriep, dat zij hun handen uit hun broekzakken moesten doen; dat zij wel hun handen uit de zakken haalden en deze op bespottelijke wijze boven hun hoofden staken; dat hij, toen hij even later omkeek zag, dat bedoelde militairen de handen wederom in de broekzakken hadden gestoken; dat hij, teneinde rapport op te kunnen maken, hun gelastte hun namen op te geven, aan welk bevel zij niet voldeden, waarbij zij antwoordden: „Dat doen wij niet, wij „laten ons niet naaien die laatste maanden dat wij nog in dienst „zijn”; dat hij hun gelastte, naar aanleiding hiervan, om met hem mede te gaan naar de kazerne; dat zij eveneens weigerden hieraan te voldoen; dat hij hun toen heeft bevolen ter plaatse te wachten, totdat er assistentie zou komen; dat die militairen zich verwijderden zonder zijn toestemming; dat hij hen achterna is gelopen met de bedoeling hen te volgen naar de kazerne waar zij gelegerd zouden zijn; dat op een nogal stille plaats in het Wilhelminapark te Utrecht deze beide militairen zich plotseling omkeerden en op hem toestormden, terwijl één hunner zei: „Als je nou Godverdomme niet maakt dat je wekomt, maken we je kapot”; dat hij toen met gebalde vuisten voor hem, Schreuder, stond; dat beide militairen hem hebben bedreigd;

post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, waarbij de verklaring van iedere beklagde slechts is gebezigd ten aanzien van degene, die haar aflegde, wettig en overtuigend bewezen acht:

A. dat beklagde S.:

„1e. als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht op 2 September 1952 te Utrecht tezamen met G., toen beide aldaar met de handen in de zakken in uniform gekleed over de Nachtegaalstraat voortliepen, opzettelijk heeft nagelaten te gehorzen aan het hem door de sergeant H. F. Schreuder gegeven dienstbevel de handen uit de zakken te halen en vervolgens, toen genoemde sergeant hem naar aanleiding van bovenbedoelde weigering gelaste zijn naam op te geven, dit heeft geweigerd en tenslotte heeft geweigerd mede te gaan naar de kazerne, welk desbetreffend bevel werd gegeven naar aanleiding van voornoemde weigering zijn naam op te geven, en vervolgens opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan het door Schreuder voormeld gegeven dienstbevel ter plaatse te wachten tot assistentie zou zijn aangekomen;

„2e. als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht op 2 September 1952 te Utrecht opzettelijk diens meerdere de sergeant Schreuder heeft bedreigd door met gebalde vuisten voor die Schreuder te gaan staan onder het uitroepen van de woorden, „als je niet weggaat, Godverdomme, maak ik je kapot””;

B. dat beklagde G.:

„1e. als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht op 2 September 1952 te Utrecht, tezamen met S., toen beide aldaar met de handen in de zakken in uniform gekleed over de Nachtegaalstraat voortliepen, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzen aan het hem door de sergeant H. F. Schreuder gegeven dienstbevel de handen uit de zakken te halen en vervolgens toen genoemde sergeant hem naar aanleiding van bovenbedoelde weigering gelaste zijn naam op te geven, dit heeft geweigerd en tenslotte heeft geweigerd mede te gaan naar de kazerne, welk desbetreffend bevel werd gegeven naar aanleiding van voornoemde weigering zijn naam op te geven, en vervolgens opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan het door Schreuder voormeld gegeven dienstbevel ter plaatse te wachten tot assistentie zou zijn aangekomen;

„2e. als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht op 2 September 1952 te Utrecht, toen de sergeant Schreuder hem, beklagde, achterna liep om zijn identiteit te kunnen vaststellen zich plotseling wild heeft omgedraaid en zich opzettelijk in dreigende houding met gebalde vuisten tegenover die meerdere heeft geplaatst”.

met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: voor wat betreft de feiten, bewezen ten aanzien van de beklagde S.:

I. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door twee of meer

„personen gezamenlijk in tijd van oorlog, meermalen ge-
„pleegd”;

II. „Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid monde-
„ling met enig kwaad bedreigen”;

voor wat betreft de feiten, bewezen ten aanzien van beklaagde G.:

I. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door twee of meer
„personen gezamenlijk in tijd van oorlog, meermalen ge-
„pleegd”;

II. „Opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld,”
voorzien en strafbaar gesteld bij respectievelijk de artikelen 114
Wetboek van Militair Strafrecht jo. art. 57 Wetboek van Straf-
recht en 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

de artikelen 114 Wetboek van Militair Strafrecht jo. art. 57 Wet-
boek van Strafrecht en art. 116 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling (beklaagde S.) tot een gevangenisstraf voor
de tijd van drie maanden, met aftrek voorarrest van 3 September
1952 tot 2 October 1952, waarvan 2 maanden voorwaardelijk, proef-
tijd twee jaren, en (beklaagde G.) tot militaire detentie voor de tijd
van één maand en strafklasse voor de tijd van zes maanden, onvoor-
waardelijk — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 20 Januari 1953.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luite-
nant-Generaal Dijkhoorn, gep. Kapitein ter Zee Van Langeveld
(plv.) en gep. Generaal-Majoor Schimmel (plv.).

Raadsman: Majoor K. Bakker.

(*Zie het vonnis hiervóór. Appèl werd alléén ingesteld door be-
klaagde G.*).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

post alia:

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het
Hof tot geen andere beschouwing dan die des eersten rechters heeft
geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf,
die aan het Hof te onjuist is voorgekomen, omdat de combinatie van
militaire detentie met strafklasse niet doelmatig is in verband met
de wijze waarop deze straffen worden ten uitvoer gelegd;

Overwegende, dat het Hof — nu het geen andere vrijheidsstraf
kan opleggen op grond van het bepaalde in artikel 77a van 's Hof's
Provisionele Instructie— de nadelige gevolgen van deze ongewenste
combinatie van straffen wil voorkomen door bij de tenuitvoerleg-
ging van het ondergane voorlopig arrest dertig dagen in mindering
van de opgelegde detentie te brengen;

Overwegende, dat het Hof zich overigens met de gronden en be-
slissingen in het vonnis waarvan hoger beroep, vervat en die over-
neemt met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde

artikelen, alsmede van artikelen 27 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot:

I. militaire detentie voor de tijd van één maand, met bepaling dat de tijd door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak in voorlopig arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht voor de tijd van dertig dagen;

II. plaatsing in de strafklasse voor de tijd van vier maanden; Bekrachtigt het bestaande arrest;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

NASCHRIFT.

De qualificaties, verleend aan de door de beklaagde gepleegde bedreigingen, komen mij niet geheel bevredigend voor.

In de eerste plaats had zowel ten aanzien van beklaagde S. als ten aanzien van beklaagde G. de gequalificeerde vorm „in dienst „gepleegd” gebezigd dienen te worden. De meerdere liep deze militairen — gelijk zij zelf ook zeer wel begrepen hebben — niet om privé redenen achterna, maar „om hun identiteit te kunnen vaststellen” en zulks — naar uit het verband tussen het sub I en het sub II ten laste gelegde onontkoombaar volgt — wederom niet om privé redenen, maar omdat deze militairen zich onmiddellijk tevoren hadden schuldig gemaakt aan een gedraging, welke de meerdere — terecht — als een strafbare beschouwde.

In de tweede plaats schijnt de Krijgsraad — het H.M.G. kreeg slechts de zaak van beklaagde G. in hoger beroep te berechten: daarvoor geldt het hiernavolgende derhalve slechts zeer gedeeltelijk — niet gelukkig te zijn geweest in de keuze van de hem door de wetgever kwistig voorgehouden mogelijkheden, namelijk de keuze tussen „in zijn tegenwoordigheid door een gebaar met enig kwaad „bedreigen”, „in zijn tegenwoordigheid door een daad met enig „kwaad bedreigen” en „feitelijk bedreigen met geweld”.

Het verschil tussen „gebaar” en „daad” kan men aldus zien, dat een „gebaar” een uiting is, welke door de ongewapende hand zich manifesteert, terwijl elke andere lichaamsbeweging (schop-beweging; dreiging met gewapende hand enz.) onder „daad” valt. Zie M.R.T. XLI, bzl. 435 v.; zie VAN DIJK bij artikel 116 W.M.S.R. „Door een daad” van artikel 108 W.M.S.R. en „feitelijk” van artikel 116 W.M.S.R. zijn begrippen, welke geacht worden elkander te dekken; het verschil tussen de dreiging door daad van artikel 108 en de feitelijke dreiging van artikel 116 wordt gewoonlijk gezien in de inhoud van de dreiging: het ruimere „enig kwaad” van artikel

108 en het engere „geweld” van artikel 116. Zie FRANKEN-BRUNNER blz. 288.

De Krijgsraad koos voor beklagde G., die in dreigende houding met gebalde vuisten tegenover zijn meerdere kwam te staan, artikel 116. Uit het hierboven vermelde volgt dat, waar de uitingwijze hier een „gebaar” was, de keuze naar mijn mening beter op artikel 108 had kunnen vallen ¹⁾).

De Krijgsraad koos voor de gedraging van beklagde S., die behalve het met gebalde vuiten voor zijn meerdere gaan staan, bovendien die meerdere de dreigende woorden „... dan maak ik je kapot” had toegevoegd, echter alléén de mondelinge bedreiging van artikel 108. M.i. had hier beter een cumulatie van mondelinge bedreiging en bedreiging door een gebaar gepast ²⁾ (of, in het systeem van de Krijgsraad: mondelinge bedreiging en feitelijke bedreiging ex artikel 116). Nu komt men tot de vreemde consequentie dat S., die toch de ernstigste bedreiging pleegde (en die de zwaarste straf kreeg) een lichter feit gequalificeerd kreeg dan G.!

Los van het voorgaande mag de opmerking gemaakt worden dat artikel 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht eigenlijk best gemist kan worden — desnoods na opheffing van het strafmaximum van artikel 108 tot dat van artikel 116.

W. H. V.

¹⁾ Cf. H.M.G. N.I., 26 November 1937, M.R.T. XXXIII, blz. 640.

²⁾ Cf. Zeekrijgsraad 's-Gravenhage, 14 November 1950, M.R.T. XLIV, blz. 471.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

„Tijd van Oorlog” in de tenlastelegging.

In zijn sententie van 21 October 1952 (M.R.T. XLVI, blz. 180 v.) verzet het Hoog Militair Gerechtshof zich tegen het op 2 Juli 1952, dus nadat op 28 Mei 1952 „de huidige oorlog” een einde had genomen, wijzigen van de tenlastelegging met gebruikmaking van het Wetsbesluit E. 53, welk Wetsbesluit de bevoegdheid tot het wijzigen van de tenlastelegging slechts geeft „gedurende de huidige oorlog”. Het betrof de toevoeging van de woorden „derhalve in tijd van „oorlog” achter het jaartal 1950 in de tenlastelegging.

Het Hof overwoog echter, dat de Krijgsraad niettemin terecht op de toegevoegde woorden acht had geslagen, immers op grond van artikel 167 R.L., nu de toevoeging betrof een strafverzwarende omstandigheid, waarop de Auditeur-Militair mondeling — en derhalve a fortiori schriftelijk — de Krijgsraad opmerkzaam mocht maken.

Prof. VAN BEMMELEN wijst er in zijn naschrift bij deze sententie terecht op, dat dit opmerkzaam maken op de voet van artikel 167 R.L. eigenlijk alleen maar kan geschieden „indien uit het onderzoek „omstandigheden mochten zijn bekend geworden”, die niet in het tenlastegelegde waren vermeld, en dat men bezwaarlijk kan volhouden dat het bestaan van „tijd van oorlog” uit het onderzoek bekend is geworden.

Er is nog een andere vraag, welke rijst, namelijk waarom het Hof het nodig of nuttig heeft geoordeeld, de door de Auditeur-Militair gevorderde aanvulling van de tenlastelegging, welke het Hof wegens de voorbije „huidige oorlog” niet meer op grond van het Wetsbesluit E. 53 wilde accepteren, te redden door een beroep op artikel 167 R.L., met de bezwaren, welke aan dit beroep kleefden. Wanneer het in 1950 „tijd van oorlog” was, dan was deze omstandigheid genoegzaam feitelijk ten laste gelegd door de vermelding van dat jaartal. De toevoeging „derhalve in tijd van „oorlog” doet geen tijd van oorlog ontstaan; die woorden zijn franje, een toevoeging, welke niets essentieels inhoudt, een qualificatie, welke overigens niet schaadt. Zie o.a. vonnis van de Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch van 20 Juni 1939 (m.n. Red. M.R.T.), M.R.T. XXXV, blz. 423 v. en vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 18 Juli 1946, M.R.T. XXXIX, blz. 354 v. Door bovenstaande sententie schijnt het Hof terug te komen op zijn vooroorlogse jurisprudentie (sententie van 22 Augustus 1939, ter bevestiging van eerstgenoemd vonnis), waarbij het aanvaardde dat „tijd van oorlog” genoegzaam was ten laste gelegd door vermelding van een datum, welke binnen de tijd van oorlog gelegen is.

W. H. V.

Strafbevoegdheid.

Bij beschikking van 1 April 1953, Directoraat Administratieve Diensten, Afd. B 7 No. 374550 (opgenomen in Legerorder No.

100 L.-L.M.O.) heeft de Minister van Oorlog medegedeeld, dat bij Koninklijk besluit van 19 Februari 1953 (Stb. No. 88) is bepaald, dat onder de formaties als bedoeld in artikel 39, eerste lid sub 3^c van de Wet op de Krijgstucht wordt gerekend:

het gezamenlijk militair personeel, behorende tot de Staf van een Legerkorps, voor zover lager in rang dan de Chef van de Staf.

Tevens heeft de Minister bepaald, dat bovengenoemde formatie alsmede de Stafcompagnie van deze Staf in alle disciplinaire aan-gelegenheden staan onder de bevelen van de Chef van de Staf.

Strafbevoegdheid.

Blijkens kennisgeving van de Minister van Oorlog van 22 April 1953, Directoraat Administratieve Diensten, Afd. B 7, n° 379246 (Legerorder n° 125 L-Lu-O) is bij Koninklijk besluit van 18 Maart t.v., n° 31 (Stb. n° 146) het volgende bepaald:

Artikel 1

Onder de formaties, als bedoeld in artikel 39, eerste lid, sub 3e van de Wet op de Krijgstucht worden gerekend:

1. de Technische School Luchtmacht;
2. de Radio-Radar School Luchtmacht.

Artikel 2

Onder formaties, als bedoeld in artikel 41, sub 2e van de Wet op de Krijgstucht worden gerekend:

1. de Administratieve Groep Luchtmachtstaf;
2. een Instructiegroep van het Instructie-Regiment, behorende tot het Commando Luchtvaarttroepen;
3. het Sector Operations Centre, behorende tot het Commando Luchtverdediging.

Artikel 3

Het gestelde in artikel 1 van het Koninklijk besluit van 23 September 1950 (Stb. K 412), voor zover daarin de Technische Opleidingsinrichting Deelen is aangewezen tot formatie in de zin van artikel 39, eerste lid, sub 3e van de Wet op de Krijgstucht, vervalt.

Het Koninklijk besluit is in werking getreden op 2 April 1953.

Wij tekenen hierbij aan, dat het in art. 3 aangehaalde besluit voorkomt in deel XLIV blz. 57 van ons Tijdschrift.

Koninklijke Luchtmacht.

Onder dagtekening van 28 April 1953, Kabinet Nr 3698, bevat de Landmacht- en Luchtmachtorder nr 129 L-Lu de navolgende beschikking van de Minister van Oorlog:

- I. Ter kennis van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke

Luchtmacht wordt gebracht, dat het Koninklijk besluit van 11 Maart 1953, *Stb.* 134, de instelling houdt van de Koninklijke Luchtmacht als zelfstandig militair orgaan.

De tekst van bedoeld Koninklijk besluit luidt:

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van 5 Maart 1953, DG La U 106;

Gelet op artikel 61 en 188 van de Grondwet;

Overwegende dat bij de landmacht de luchtstrijdkrachten zich hebben ontwikkeld van het Wapen der militaire Luchtvaart tot een zelfstandig militair orgaan;

Overwegende voorts de uitnemende diensten door de luchtstrijdkrachten in tijden van oorlog en gevaar aan Ons en den lande be-
wezen;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Enig artikel. De luchtstrijdkrachten, behoudens die behorende tot de zeemacht, vormen Onze luchtmacht en zullen als zodanig genaamd zijn de Koninklijke Luchtmacht.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Soestdijk, 11 Maart 1953.

w.g. JULIANA.

De Minister van Oorlog,

w.g. STAF.

II. Het Koninklijk besluit van 21 Maart 1953, *Stb.* 135, houdende de benoeming van de Inspecteur-Generaal der Koninklijke Luchtmacht, luidt:

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van 19 Maart 1953, DG La O 133;

Gelet op het Koninklijk Besluit van 11 Maart 1953, nr 18;

Hebben goedgevonden en verstaan:

te benoemen en aan te stellen tot Inspecteur-Generaal van de Koninklijke Luchtmacht de Luitenant-Generaal-vlieger Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit Besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden toegezonden aan Ons Militair Huis.

Soestdijk, 21 Maart 1953.

w.g. JULIANA.

De Minister van Oorlog,

w.g. C. STAF.

III. *Uitvoeringsbepalingen ad I*

1. Ministeriële beschikkingen en dienstvoorschriften, welke zijn

vastgesteld voor de Koninklijke Landmacht, de Luchtmacht inbegrepen, blijven van kracht voor de zelfstandige Koninklijke Luchtmacht, voor zover niet anders wordt bepaald.

2. Als afkorting voor Koninklijke Luchtmacht stel ik vast KLu (uit te spreken Kalu met de klemtoon op de laatste lettergreep).

Als afkorting voor het internationaal gebezigde „Royal Nether-lands Air Force” stel ik vast „R.Neth.A.F.”.

3. De Legerorders zullen *in den vervolge* worden genaamd Landmacht- en Luchtmachtorders, waarbij wordt bepaald, dat de aanduiding:

- L. betekent, dat de orders uitsluitend van kracht zijn voor de Koninklijke Landmacht;
- Lu. betekent, dat de orders uitsluitend van kracht zijn voor de Koninklijke Landmacht;
- L-Lu. betekent, dat de orders zowel voor de Koninklijke Landmacht als voor de Koninklijke Luchtmacht van kracht zijn (vgl. L.O. 1948 nr 51).

Bedoelde orders kunnen als tot dusverre worden aangehaald als L.O.

Krijgsraden te velde.

Onze aandacht werd nog gevestigd op § 18 van de op 20 Januari 1953 gedagtekende Memorie van Antwoord van de Minister van Oorlog op het Voorlopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal over het ontwerp van wet tot vaststelling van Hoofdstuk VIII A der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1953.

Wij nemen deze paragraaf hieronder op. Haar inhoud geeft enig inzicht in de plannen van de Regering ten aanzien van de herziening van onze formeel militaire strafwetgeving.

De bewuste paragraaf luidt als volgt:

§ 18. *Krijgsraden te Velde.* De ondergetekende deelt de mening van vele leden, dat het optreden van de Krijgsraden te Velde binnen het Rijk in Europa onder de huidige omstandigheden dient te worden beëindigd. Dat dit tot heden toe nog niet is geschied is het gevolg van het feit dat het in werking stellen van de Vredeskrijgsraden zeer bezwaarlijk is zonder dat een wetswijziging heeft plaats gehad, welke de zeer verouderde organisatie van de rechtspleging bij deze Vredeskrijgsraden aan de behoeften van de practijk aanpast.

Een dergelijk ontwerp waarbij ook wordt voorgesteld de materiële inhoud van het wetsbesluit E 53 voor vreedestijd te doen gelden, is reeds geruime tijd geleden voorbereid. Zodra de voorlopige regeling voor de berechting in E.D.G.-verband, met betrekking tot welke thans in de Interimcommissie voor de E.D.G. een overeenkomst wordt voorbereid, is gereed gekomen, zal een ontwerp van wet, waarin enerzijds de nodige voorzieningen voor een opheffing van de Krijgsraden te Velde en anderzijds de nodige aanpassingen voor

berechting in E.D.G.-verband zijn opgenomen, aan de Staten-Generaal worden aangeboden. Het ligt niet in het voornemen van ondergetekende met een en ander te wachten tot de voorbereidingen betreffende de algehele herziening van de rechtspleging bij de zee-macht, resp. landmacht hun beslag hebben gekregen. Zou de gemeenschappelijke meningsvorming in de Interimcommissie van de E.D.G. onverhoopt te lang op zich doen wachten, dan ligt het in de bedoeling toch een ontwerp van wet tot gedeeltelijke wijziging van de Militaire Rechtspleging in te dienen. Dat onder bepaalde omstandigheden wellicht niet al het bij een Krijgsraad te Velde werkzame personeel een geheel volledige dagtaak, m.b.t. de berechtingstaak van de Krijgsraad, heeft, is het gevolg van het feit, dat deze Krijgsraden naast een berechtingstaak ook een opleidings-taak hebben en dat bij deze Krijgsraden militair personeel voor eerste oefening en herhalingsoefeningen opkomt, teneinde daar te worden opgeleid voor functies, die het ook bij een mobilisatie zal moeten vervullen.

Nu wij niet eerder in de gelegenheid zijn gesteld om dit op ons terrein zeer belangrijk bericht te publiceren en nu van de indiening van een desbetreffend wetsontwerp nog niets bekend geworden is, rijst de vraag of de Regering bij nader inzien wellicht de voorkeur heeft gegeven om deze wetsherziening te doen samensmelten met die, voor welke de bij beschikking van 11 Januari 1952 (M.R.T. XLV blz. 210) ingestelde commissie vóór 1 Juli 1953 gedetailleerde voorstellen heeft te doen. Zowel voor zoveel betreft de voorbereiding, het wetsontwerp en de toelichting als voor wat aangaat de behandeling van de materie bij de Staten-Generaal, welke dan maar éénmaal in de zaak betrokken behoeven te worden, zou dit in het tegenwoordig stadium aanbeveling verdienen.

R. C.

MILITAIR RECHTELIJKE VERENIGING.

Op 10 April 1953 hield de Militair Rechtelijke Vereniging een vergadering in het Wallaardt Sacré Kamp in Huis te Heide.

Nadat het zng. huishoudelijke gedeelte vlot was afgewerkt, sprak de Voorzitter, Mr D. J. VAN GILSE, bij het begin van het officiële gedeelte het openingswoord. Hierin gewaagde hij enerzijds van vreugde wegens de zeer goede opkomst der leden en heette in het bijzonder de Staatssecretaris van het Ministerie van Oorlog Mr F. J. KRANENBURG welkom.

Anderzijds, aldus de Voorzitter, is er reden tot droefenis n.l. het overlijden van de vorige Voorzitter der Vereniging Luitenant-Generaal A. Q. H. DIJXHOORN. Door het heengaan van deze grote figuur lijdt de Vereniging een moeilijk te dragen verlies.

Vervolgens werd staande gedurende enige ogenblikken van stilte, de overledene herdacht.

Vervolgens hielden de twee sprekers van deze vergadering, de Luitenant-Kolonel G. H. CHRISTAN en Majoor Mr J. Th. BUURMAN VAN VREEDEN hun inleiding over resp. „de militaire tuchtrechter „te velde” en „de militaire strafrechter te velde”.

Luitenant-Kolonel G. H. CHRISTAN

ving zijn inleiding aan met voorop te stellen dat hij het begrip tucht buiten beschouwing laat en zich wenst te beperken tot bespreking van de middelen, die de tuchtrechter te velde ter beschikking zijn gesteld om deze tucht te handhaven.

Juist omdat wij het niet kunnen stellen zonder een goede en gezonde tucht — aldus de Inleider — is het van zo'n groot belang, dat die middelen, de krijgstuchtelijke straffen, beantwoorden aan het gestelde doel. En naar mijn mening is dat thans niet meer het geval.

De Wet op de Krijgstucht kent voor een leger te velde de volgende straffen:

voor *officieren*: de berisping en het arrest;

voor *m.i.r.*: de berisping, het licht arrest, het streng arrest en de verlaging.

De in de practijk het meest voorkomende straffen zijn wel de arreststraffen; helaas zijn de omstandigheden op de hedendaagse oorlogstonelen zodanig, dat het nuttig effect van de straffen uitermate gering is.

De arreststraf houdt in een vrijheidsbeperking van de gestrafte en, wil ze effect sorteren, dan dient betrokkene dit duidelijk te voelen.

In een gevechtsszone liggen de troepen in stellingen of steunpunten ingegraven of tijdens een bewegingsoorlog misschien niet inge-

graven, maar toch in een open of verspreide opstelling, zodanig, dat een bombardement zo min mogelijk slachtoffers veroorzaakt. Voorts moet rekening worden gehouden met bivakkeren en het zal zelfs in Europa niet altijd mogelijk zijn om de troep in gebouwen te legeren.

Het *8e Engelse Leger* in de woestijn van Noord-Afrika en het *Amerikaanse 8e Leger* nu in de woestijn van de 38e breedtegraad van Korea zijn sprekende voorbeelden, dat hier andere maatstaven moeten worden aangelegd, dan wij normaal in een Nederlands vredesgarnizoen plegen te doen.

Wij dienen onze strijdkrachten en alles wat daarmee annex gaat af te stemmen op de mogelijke inzet, onder de huidige wereldconstellatie, overal op deze aardbol.

De arreststraffen zijn mogelijk nog bruikbaar in het routine-gareel van een ordelijk kampement met behoorlijk daarvoor aangelegde gestraftenverblijven, een omrastering om het kampement en met een hele serie sergeanten-van-de-week, sergeanten-majoor en een Officier van Piket.

Maar hoe zijn de toestanden te velde en in het bijzonder in de gevechtszone? En waaruit bestaat het leven van onze soldaat, want daarop dient ons strafstelsel te worden gericht.

Geen geordend kampement met alle mogelijke geriefelijkheden, maar vaak slechts een kuil in de grond en verder zware lichamelijke inspanning en veel risico's.

Ook in reserve-posities is nog niet veel rust voor onze soldaten weggelegd, want dan wordt hij aan het werk gezet aan wegen, vliegveldjes, bij de bouw van opslagplaatsen en verder moet hij intensief oefenen

Voorts, en dat is een belangrijk punt, is de gehele troep aan vrijheidsbeperking onderworpen. Alleen zeer ver achterwaarts zal sprake kunnen zijn van beperkte toestemming tot passagieren.

Het licht arrest verliest dus zijn waarde als straf geheel, want de man merkt geen verschil en zo is dit dus een papieren straf geworden, die alleen nog enig effect sorteert op het beroepspersoneel, omdat ze op de straflijst wordt ingeschreven.

Het streng arrest komt alleen tot zijn recht indien het als celstraf in afzondering kan worden ondergaan. Het lukt meestal nog wel om een cel of iets van die aard te improviseren, zeker indien men in gebouwen is ondergebracht. Bivakkeert men, dan moet een soort kooi van prikkeldraad worden gebouwd om de delinquenten in op te bergen.

Maar hoe dan ook, indien men de boosdoener opsluit, dan wijst de praktijk uit, dat ook op deze wijze weinig van de straf terecht komt.

Een troep komt terug van een bepaalde job, vuil, moe en hongerig en behalve de zorg voor zichzelf heeft men nog de plicht de wapens, zowel de individuele als de groepswapens en de verdere uitrusting te reinigen, verbruikte voorraden aan te vullen.

Kortom, na terugkeer is men nog lang niet gereed met zijn dagelijkse taak en vooral officieren en kader hebben wel wat beters te

doen dan achter met arrest gestraften aan te lopen en zo men de gehele gestrafte al niet vergeet op te sluiten, dan is het U hoop ik toch wel duidelijk, dat deze straf in de practijk van het heden niet beantwoordt aan het beoogde doel.

De hartgrondige boosdoener, en juist voor hem is deze straf nodig, lacht erom en heeft maling aan zo'n krijgstuuchtelijke afdoening, welke nu in hoofdzaak eveneens geworden is tot een papieren straf.

Zo hadden we bij het N.D.V.N. in een periode dat we niet aan het front lagen, een 3-tal heerschappen, die *ieder* binnen een week tijd kans zagen het totaal aantal dagen streng arrest te brengen tot ruim 60. 't Spijt me, dat ik geen afschrift heb gemaakt van de straflijsten, want dit waren nu wel de meest sprekende voorbeelden van een in alle opzichten tekort schietend strafstelsel.

Onze Wet op de Krijgstucht dient op dit punt te worden gewijzigd. Een modern leger is een zeer complex en overzichtelijk geheel. Eén van de middelen om te zorgen, dat alle radertjes onder alle omstandigheden blijven draaien, is de discipline en daarvoor weer kunnen we de krijgstuuchtelijke straf niet missen. De straf echter moet, behalve eenvoudig en practisch in de toepassing zijn, ook resultaat afwerpen want anders trekt men zich daar weinig of niets van aan; een zodanig strafstelsel zou dus zelfs de tucht ondermijnen.

Ik heb hier de critiek geleverd; aan mij dus ook de plicht aan te geven, welke wijziging ter verbetering wenselijk geacht wordt en als zodanig acht ik het nodig de invoering van een boete-systeem, zonder de arreststraf geheel af te schaffen.

De geldboete wordt wel door het individu gevoeld en zelfs onder de meest primitieve omstandigheden hoeft men niets bijzonders daarvoor in te richten. Zij is practisch en derhalve een onmisbaar hulpmiddel voor de handhaving van de tucht. Geen probater middel om de man in het gareel te houden, dan hem, indien hij bewust een overtreding begaat, een boete op te leggen.

Tezamen met de arreststraf (en die prefereer ik uitsluitend in de vorm van streng arrest) beschikt de tuchtrecter te velde over een goede sortering machtsmiddelen, die hem voor elk type overtreder en onder alle omstandigheden de meest doeltreffende straf verschaft.

Samenvattend kom ik tot het volgende:

De krijgstuuchtelijke straffen voor een leger te velde:

- a. *Voor officieren:*
 1. Berisping.
 2. Geldboete.
 3. Arrest van ten hoogste 14 dagen.
- b. *Voor militairen beneden die rang:*
 1. Berisping.
 2. Geldboete.
 3. Arrest van ten hoogste 14 dagen.
 4. Verlaging.

Het bepalen van maxima voor de boetes heb ik achterwege gelaten, aangezien dit voor alle categorieën militairen berekend en bepaald moet worden.

De straf van verlaging is m.i. ook te star, omdat steeds teruggesteld moet worden naar de stand van soldaat. M.i. dient de mogelijkheid open te staan voor verlaging naar tussengelegen rangen.

M. H., hiermede zal ik dit onderwerp besluiten. Ik ben me bewust, dat ik slechts hoofdpunten heb aangeroerd en dat nog zeer veel arbeid zal liggen tussen dit en het moment dat de idee verwikelijkt is. Ik hoop echter, dat Uw aandacht bijvend gevestigd is op de manques van ons strafstelsel te velde. De Nederlandse militair heeft meermalen onweerlegbaar bewezen, dat hij behoort tot de beste ter wereld, edoch hij vraagt om een straffe discipline, en om deze te vewezenlijken heeft men mede nodig een juist gekozen en doeltreffend strafstelsel.

Majoor Mr J. TH. BUURMAN VAN VREEDEN,

sprekende over de ervaringen, opgedaan als President van de Krijgsraad te Velde ten behoeve van het Nederlandse Detachement Verenigde Naties in Korea, ving zijn inleiding aan met de grondslag van de instelling van die Krijgsraad aan te wijzen, t.w. het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 en het Koninklijk Besluit van 26 Juni 1946 houdende de aanwijzing van de Commanderende-Generaals, bij beschikking van de Chef van de Generale Staf, Commandierend-Generaal in de zin van artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt, van 24 April 1951 ingesteld.

Men zou kunnen staande houden — aldus de Inleider — dat, aangezien de Commandierend-Generaal — de Chef van de Generale Staf — die de Krijgsraad Korea heeft benoemd, dezelfde autoriteit is door wie zulks ten aanzien van de Krijgsraden te Velde in Nederland geschiedde, een afzonderlijke regeling van rechtsgebied in feite overbodig is, omdat het Nederlandse Bataljon in Korea uiteindelijk, evenals de zich in Nederland bevindende onderdelen van de Koninklijke Landmacht onder de bevelen van één en dezelfde Chef van de Generale Staf zijn gesteld: immers artikel 5 van het Organisatiebesluit Regtspleging te Velde bepaalt, dat alle Krijgsraden te Velde, door enige Commanderende-Generaal benoemd, oordelen over de strafbare feiten, begaan door personen, die onder diens bevelen zijn gesteld.

Niettemin is een afzonderlijke Krijgsraad te Velde ten behoeve van het Nederlands Detachement Verenigde Naties in verband met de zeer bijzondere omstandigheden te Velde in Korea, de uitzonderlijke samenstelling van het Bataljon en de uiterst specifieke aardheid van de zich aldaar bevindende troep — met als uitvloeisel daarvan het aanleggen van geheel andere normen met betrekking tot de straftoemeting, dan in Nederland gebruikelijk — van het

allergrootste belang, in het bijzonder voor een, bepaalde waarborgen biedende, waardering van de gepleegde strafbare feiten.

De Commandierend-Generaal in Nederland is de autoriteit, die beoordeelt, of bepaalde zaken al dan niet aan het oordeel van de militaire rechter behoren te worden onderworpen, met andere woorden: hij is degen die aldaar omtrent het verwijzen naar de Krijgsraad beslist.

In dit verband stelde Inleider de vraag, of deze oplossing de meest gewenste is, en of het wellicht aanbeveling zou verdienen, deze beslissing in Korea zelf te doen plaats hebben.

Een — theoretisch — argument voor een afzonderlijke verwijzingsinstantie in Korea achtte hij, dat daarmee een snellere berechting zou kunnen worden bereikt; aan de andere kant echter zou het benoemen van een afzonderlijke verwijzingsinstantie in Korea bezwaren met zich brengen.

Inleider noemde als zodanige bezwaren, dat het Nederlandse Detachement Verenigde Naties een klein onderdeel — een Bataljon — is, dat geheel van de buitenwereld afgesloten, praktisch gesproken geheel op zichzelf staat. Doordat het Detachement is samengesteld uit militairen, die gedurende geruime tijd, onder zeer moeilijke oorlogsomstandigheden en onder voortdurende hoogspanning in een zeer enge samenleving verenigd zijn — met alle gevolgen van dien — zou de beoordeling omtrent de verwijzing door een tot het Detachement behorende Officier, die naast deze functie een volledig militaire taak — wellicht een gevechtstaak — zou hebben te vervullen, omdat het aantal strafzaken niet van dien aard is, dat de werkzaamheden met betrekking tot de verwijzing op zichzelf die Officier geheel in beslag zouden nemen, niet voldoende waarborgen opleveren voor het vormen van een onpartijdig en zelfstandig oordeel.

Na het behandelen van een aantal practisch-juridische bezwaren, voortvloeiend uit de omstandigheid dat de Commandant van het detachement geen jurist is, vraagt Inleider zich af of het de gewenste oplossing zou geven indien men de Commandant van het Nederlands Detachement Verenigde Naties zelf tot Commandierend-Generaal zou benoemen, die zelfstandig een Krijgsraad kan instellen. Inleider beantwoordt, in verband met hetgeen eerder uiteengezet, ook deze vraag ontkennend. Daar komt dan nog bij, dat niet uit het oog mag worden verloren dat deze Commandant bovendien de hoogste tot straffen bevoegde meerdere in het Bataljon is. Dat dit tot ongewenste situaties aanleiding kan geven behoeft zijns inziens geen nader betoog.

Vervolgens behandelde Inleider de gang van zaken in geval van een gepleegd strafbaar feit: Zaken die ontstonden tijdens het verblijf van de Auditeur-Militair in Korea werden aldaar na het Korpsonderzoek aan de Auditeur-Militair ter hand gesteld die de dossiers vervolgens met zijn advies naar Nederland zond; volledige „af-schrift-dossiers” werden aangehouden. Nadat in Nederland over

de verwijzing was beslist, werden de dossiers, vergezeld van de getekende verwijzingsbeschikkingen, naar Korea teruggestuurd ter verdere behandeling. Dit heen en weer zenden nam — gezien de gunstige luchtverbindingen — in het algemeen niet zo veel meer tijd in beslag dan in Nederland met een zich aldaar voordoende zaak het geval is.

De Auditeur-Militair kon bovendien, aangezien hij de nodige afschriften van de door hem geconcipeerde verwijzingsbeschikkingen had achtergehouden, deze nog eerder dan het ogenblik waarop de originele exemplaren uit Nederland waren terugontvangen aan de beklagden doen betekenen; tevoren was de regeling getroffen dat, voordat de terugzending van de dossiers met de originele exemplaren vanuit Nederland plaats vond, door de Verwijzingsofficier telegrafisch was doorgegeven wat in iedere zaak was beslist. Het is op deze wijze voorgekomen dat binnen een week de beslissing bekend was. De verwijzingen werden dan voorzien van de aantekening: „was getekend . . . de Verwijzingsofficier . . .”, en in afschrift aan de beklagden betekend. De originele dossiers arriveerden ten hoogste twee weken later.

De gang van zaken moet ook niet te snel zijn.

Ik zeg dit, omdat de man te velde, nadat hem de verwijzing is uitgereikt, de nodige tijd moet hebben, zich op zijn verdediging voor te bereiden, en dit wel onder oorlogsomstandigheden, die het wellicht noodzakelijk maken, dat hij geruimen tijd verstoken is van enig rustig ogenblik, zich met een raadsman te verstaan.

De benoeming van Leden van de Krijgsraad, uit de troep, geschiedde door de President, uiteraard niet qualitate qua, doch in diens hoedanigheid van Hoofdofficier, daartoe tevoren door de Commandierend-Generaal van een volmacht voorzien. Ten aanzien van de beëdiging werd dezelfde gang van zaken gevolgd. Dit gold eveneens met betrekking tot benoeming, etc. van Officieren-Commissaris en van Secretarissen.

Een al dan niet uitgebreid vooronderzoek in de vorm van informaties had in de regel niet plaats omdat dit allereerst niet nodig bleek, terwijl bovendien geroutineerde Officieren-Commissaris niet aanwezig waren. In enkele zaken werden niettemin informaties gehouden hetgeen, gezien de grote voortvarendheid en interesse van de benoemde functionarissen, die tevoren door de President in grote lijnen op de hoogte waren gebracht van hun taak en werkwijze, op aannemelijke wijze geschiedde. De aldus onderzochte gevallen behoeften ter terechtzitting door de President slechts te worden „bijgeslepen”. Het is wellicht interessant te vermelden, dat één der Officieren-Commissaris de Oorlogscorrespondent van het Bataljon was!

Normaal werden de zaken „rauwelijks” ter terechtzitting aangebracht.

Van de locus en van het tempus delicti hangt in grote mate af de strafwaardigheid van het gepleegde feit: iemand in de frontlijn

leeft onder geheel andere omstandigheden dan in de „rear”; in de „rear” is de toestand weer anders dan buiten ieder gevechtsgebied.

Gezien dit alles, is het noodzakelijk dat de leden van de Krijgsraad troepenofficieren zijn, die deze omstandigheden uit eigen ervaring maar al te goed kennen. De beste beoordeling van de man geschiedt toch niet onder normale garnizoensomstandigheden doch, en dit te meer, waar het in Korea uitsluitend vechtsoldaten betreft, door zijn houding en gedrag op het gevechtsveld. Nimmer mag daarbij uit het oog worden verloren, dat hij zich vrijwillig heeft gemeld, teneinde zijn hoogste plicht te vervullen.

President en Auditeur-Militair dienen zich persoonlijk zoveel mogelijk uit eigen wetenschap van de omstandigheden te velde op de hoogte te stellen. Zij zullen daartoe steeds de troep opzoeken, en er nimmer mede mogen volstaan, de troep „naar zich toe te laten „komen”. Aan de andere kant moeten zij buiten het dagelijkse leven en streven van de troep staan en zich als het ware — „justitieel” gesproken wel te verstaan — in dit verband als onafhankelijke organen van de militaire justitie boven de troep te stellen. President en Auditeur-Militair dienen zich — zo mogelijk geruime tijd — toe te leggen op het leren kennen van de troep, op het leren aanvoelen van de dagelijkse moeilijkheden van de soldaat en op het leggen van contacten met instanties die de beklagde kunnen beoordelen als mens en als soldaat

Hierbij wordt gedacht aan de geestelijke verzorgers die in Korea hebben blijk gegeven hun vak ook op dit gebied voortreffelijk te verstaan, en die een meestentijds zeer helder en juist oordeel gaven over de persoon van de delinquent. Van iedere man werden voorts de militaire beoordelingen opgevraagd van commandant en ondercommandanten.

De troep, het N.D.V.N., een vechttroep bij uitnemendheid, heeft er recht op, dat de justitiële instanties tenminste weten, waar het in Korea om gaat, en zich alle moeite hebben getroost om zich een zo duidelijk mogelijk beeld te vormen van de feitelijke oorlogssituatie ter plaatse. Dit houdt in, dat een Krijgsraad te Velde de tijd moet hebben zich in het bijzonder op dit gedeelte van zijn taak voor te bereiden.

Men vergeete voorts niet, dat in Korea moet worden gewerkt zonder officiële voorlichting omtrent voorgeschiedenis, sociale omstandigheden etc. van beklagden: geen reclasseringsinstellingen die uitgebreide rapporten kunnen uitbrengen, geen psychiatrische onderzoeken en dergelijke. Het gemis van een psychiater werd zeer gevoeld; de bij het Bataljon aanwezige Officieren van Gezondheid gaven op dit gebied voorlichting waaraan grote waarde werd gehecht. Onbekend waren voorts de sociale omstandigheden, waarop een veroordeelde na zijn repatriëring terugvalt.

Een in het oog vallende bijzonderheid was het gemak waarmee de meeste beklagden zonder omwegen het hun ten laste gelegde bekenden. Men „neemt” hetgeen men heeft misdreven en aanvaardt

dus veelal de consequenties; ontkenningen kwamen vrijwel niet voor.

De grootste moeilijkheid was het vinden van wettig aanvaardbare bewijsconstructies in vele zaken. Immers kwam het geregeld voor dat onderzoeken niet volledig waren en dit ook niet konden zijn: vaak waren getuigen niet meer aanwezig tengevolge van verwondingen, ziekte of repatriëring; dit is slechts een greep uit de vele juridisch-technische moeilijkheden.

Uit het voorgaande moge duidelijk blijken, dat zowel President als Auditeur-Militair over de nodige militair-juridische praktijkervaring moeten beschikken; wat eerder te dien aanzien met betrekking tot de verwijzingsofficier naar voren werd gebracht, geldt ook op dit punt in onverminderde mate.

De gepleegde strafbare feiten waren in hoofdzaak onwettige afwezigheid, insubordinair optreden (zelden), en ongelukken met vuurwapens (dood en letsel door schuld). Het aantal vermogensdelicten was gering te noemen, hetgeen temeer opvalt, aangezien men vrijwel van elke comfort is verstoken en 'er gelegenheid te over is tot het plegen van dergelijke delicten.

De criminaliteit van de militairen in Korea is in het algemeen gering te noemen, gezien de aldaar heersende toestanden. Gedurende het tijdvak van Augustus 1951 tot April 1952 werden slechts 30 zaken naar de Krijgsraad verwezen in een bataljon van 600 tot 700 man! Dit is, naar men mag aannemen, een gevolg van de uitstekende discipline die in het Bataljon werd gehandhaafd. Het is een bekend feit dat, waar bij een onderdeel veel strafbare feiten voorkomen, daar in de regel het nodige ontbreekt aan het in stand houden van een goede krijgstuicht.

Een belangrijke kwestie, welke zich in verband met de berechting in Korea voordoet, is de vraag, welk recht moet worden toegepast. Volgens artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht geldt de Nederlandse wet ten aanzien van de Nederlandse militair die zich in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa aldaar aan een strafbaar feit schuldig maakt. Ook biedt artikel 5 van gemeld Wetboek — in tijd van oorlog — de nodige uitkomst.

De zaak ligt anders, indien de Nederlandse militair in Korea of in Japan een feit pleegt, dat niet in enige Nederlandse strafbepaling is omschreven. Weliswaar volgt de Nederlandse strafwet de Nederlandse militair wanneer hij zich buiten het Rijk in Europa bevindt — mits uiteraard de kennisneming van het strafbare feit aan de Nederlandse rechter behoort — dit laat echter onverlet, dat diezelfde Nederlandse militair mede staat onder de ook voor hem gegeven strafwet van het gebied, waar hij zich in feite bevindt. De Nederlandse rechter mag echter geen Japans of Koreaans recht toepassen.

Indien een Nederlandse militair in Korea of in Japan een misdrijf pleegt — het geldt hier in het bijzonder misdrijven, buiten het frontgebied gepleegd tegen de bevolking van het betrokken gebied — dan zal hij vallen zowel onder de Nederlandse als onder de

plaatselijke wet. Hoewel op dit punt geen regelingen zijn getroffen met de desbetreffende Regeringen, zijn de moeilijkheden in de praktijk nihil: de meeste wetgevingen lopen ten aanzien van de meest voorkomende misdrijven parallel, en men laat de berechting van dergelijke misdrijven, waartegen ook in de locale wetgeving is voorzien, stilzwijgend aan de Nederlandse (militaire) rechter over.

Onopgelost is echter de vraag, hoe dient te worden gehandeld met betrekking tot de berechting van feiten waartegen wel in de buitenlandse, doch niet in de Nederlandse wetgevingen is voorzien. In een dergelijk geval, dat zich nog niet heeft voorgedaan, zal de zaak in principe door de buitenlandse rechter worden berecht. De kwestie is niet op te lossen op analoge wijze als destijds geschiedde toen de Koninklijke Landmacht in de jaren 1945—1950 in Indonesië opereerde, omdat toen — zij het m.i. enigszins geforceerd — bepaalde, in Indonesië lokaal geldende wettelijke strafbepalingen als het ware tot Nederlandse strafbepalingen werden verklaard daar zij uiteindelijk wortelden in de, in Nederland tot stand gekomen. Staatsregeling van Nederlands Indië.

Vervolgens ging Inleider nog even in op de thans zeer actuele vraag of „tijd van oorlog” dan wel „tijd van vrede” in de zin der wetten moet worden aangenomen. Deze aangelegenheid is op het ogenblik nog hangende, aangezien het Hoog Militair Gerechtshof hierover naar aanleiding van een uitspraak van een Krijgsraad, waarbij tijd van vrede werd aangenomen, nog niet in appèl heeft beslist.

Het aannemen van de toestand „tijd van vrede” zou voor Korea ongewenste consequenties hebben: immers de strafverzwarende omstandigheden aan het begrip „tijd van oorlog” verbonden, zouden komen te vervallen' voorts zou de krijgstuuchtelijke afdoening van een groot aantal strafbare feiten niet meer mogelijk zijn. In Korea zou — terwijl daar een reguliere oorlog aan de gang is — slechts van een „schietoefening met scherp” kunnen worden gesproken!

Om deze moeilijkheid ten aanzien van Korea te ondervangen werd reeds van bevoegde zijde voorgesteld een destijds gepleegd verzuim te herstellen, door op de wijze, aangegeven in artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht aan de troep bekend te doen maken een door de Kroon te nemen beslissing, inhoudende dat het NDVN deelneemt aan een militaire expeditie.

Wat betreft het hoger beroep merkte Inleider op:

Is momenteel in het algemeen van ieder vonnis, door een Krijgsraad te Velde in tijd van oorlog geweest, onbeperkt hoger beroep mogelijk op het Hoog Militair Gerechtshof, ten aanzien van vonnissen, gewezen door de Krijgsraad te Velde Korea werd dit appèlrecht echter beperkt en wel in dier voege, dat geen beroep mogelijk is van een uitspraak, waarbij werd opgelegd vrijheidsstraf voor de tijd van één jaar of minder werkelijke straftijd, dan wel de onvoorwaardelijke bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst of ontzetting van het recht om bij de gewapende macht te dienen.

Deze toestand wordt in Korea als onrechtvaardig gevoeld.

In Nederland kan een veroordeelde van ieder vonnis — zelfs indien hem een minimum-boete terzake van b.v. een overtreding werd opgelegd, waarvan bij behandeling door de burgerrechter een burger geen appèlrecht zou hebben — in hoger beroep bij het Hoog Militair Gerechtshof. Daarbij komt bovendien nog, dat het Nederlandse Bataljon in Korea het enige onderdeel van de Koninklijke Landmacht is, dat werkelijk onder feitelijke oorlogsomstandigheden een gevechtstaak uitoefent.

Het aangevoerde argument voor het inperken van het hoger beroep, dat de opzending van iedere veroordeelde die wenst te appèleren, naar Nederland noodzakelijk zou zijn, gaat in zijn algemeenheid niet op: in de eerste plaats omdat de militairen van het NDVN vrijwilliger zijn, en in de tweede plaats omdat voor Suriname en voor de Nederlandse Antillen de wettelijke regeling bestaat dat hoger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof mogelijk is, waarbij de tegenwoordigheid van de beklagde ter terechtzitting van het Hof niet is vereist. Een gelijksoortige regeling ten aanzien van Korea zou zeer gewenst zijn en schijnt zonder bezwaar te verwezenlijken.

Aangezien geen appèl bestaat van vonnissen door de Krijgsraad Korea gewezen, behoeven deze vonnissen voor het in kracht van gewijsde gaan het „fiat-executie” van de Commandierend-Generaal en zullen zij te dien einde naar Nederland moeten worden opgezonden. Inleider maakte hier nog opmerkzaam op de ongewenste toestand die zou ontstaan indien de Commandierend-Generaal deel zou uitmaken van het Nederlandse Bataljon in Korea.

Executie te Velde is niet mogelijk; evenmin in Japan, aangezien geen inrichtingen aanwezig zijn — Nederlandse wel te verstaan — tot het tenuitvoerleggen van vrijheidsstraffen, en aangezien te dien aanzien geen regelingen met buitenlandse autoriteiten zijn getroffen.

Een regeling zou wellicht mogelijk zijn, waarbij Nederlandse, tot vrijheidsstraffen veroordeelde militairen, in Amerikaanse gestichten in Korea dan wel in Japan hun straf zouden kunnen ondergaan, bv. vrijheidsstraffen van korte duur.

De Amerikanen volgen dit systeem met betrekking tot de executie van vonnissen, door Amerikaanse Krijgsraden gewezen: de lichte gevallen worden onverwijld geëxecuteerd, waarna de man na ommekeer van zijn straftijd weer naar zijn onderdeel wordt teruggezonden; de zware gevallen worden naar Amerika gestuurd, terwijl de middelzware gevallen niet terstond worden geëxecuteerd doch naar de troep teruggaan teneinde de mogelijkheid te hebben zich door uitnemende dienstvervulling te rehabiliteren, hetgeen in verband met eventuele kwijtschelding van straf belangrijk kan zijn.

Bij ons is de toestand anders: iedere veroordeelde blijft bij de troep en heeft de gelegenheid zich door goed gedrag te herzien: eerst bij terugkeer in Nederland heeft de executie plaats. Gedurende de gehele verdere duur van het verblijf van de man in Korea blijft de straf hem boven het hoofd hangen; aan de ene kant werkt dit repressief, aan de andere kant echter heeft dit bezwaren aangezien

de man — innerlijk steeds hopen op strafvermindering tengevolge van eventueel in Nederland te verlenen gratie — tenslotte nooit zeker weet wat hem uiteindelijk boven het hoofd hangt.

Tenslotte wijdde Inleider enkele woorden aan de berechting van militairen van het NDVN, die in Korea een strafbaar feit begingen, doch eerst na terugkeer in Nederland worden berecht.

Militairen, die in Korea een strafbaar feit begingen en zijn gepatrieerd, zullen voor een Krijgsraad te Velde in Nederland moeten terechtstaan op grond van het bepaalde in het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde: immers de Krijgsraden te Velde in Nederland oordelen over de strafbare feiten begaan door personen, behorende tot onderdelen die onder de bevelen staan van de Commanderende-Generaal die de Krijgsraad heeft benoemd, terwijl het NDVN onder de bevelen staat van dezelfde Commanderende-Generaal.

Dit is niet in overeenstemming met de bedoeling van de oprichting van een afzonderlijke Krijgsraad te Velde ten behoeve van het Nederlands Detachement Verenigde Naties. Dat de berechting van deze militairen thans door een Krijgsraad te Velde in Nederland, geheel samengesteld uit functionarissen, benoemd bij de Korea-krijgsraad geschiedt, doet in principe aan deze toestand niet af.

Het zou aanbeveling verdienen indien het besluit waarbij de Krijgsraad Korea werd ingesteld, dusdanig werd gewijzigd, dat de beperkende bepaling omtrent het uitsluitend in Korea dan wel in Japan zitting houden daaruit worden verwijderd; een en ander gekoppeld aan een herziening van de hoger-beroep-regeling, in de zin als eerder aangegeven.

De Krijgsraad te Velde Korea dient er zich steeds van bewust te zijn, dat hij is benoemd en aangesteld „ten behoeve” van het Nederlands Detachement Verenigde Naties Korea, dus om dit Nederlandse Bataljon van de Koninklijke Landmacht, dat zijn taak op bewonderenswaardige en uitnemende wijze verricht heeft en nog steeds verricht, als zodanig bij te staan en te dienen.

Op deze beide voordrachten volgde een levendig debat, waarvan hier zeer in het kort de zakelijke inhoud wordt weergegeven:

Overste DE GRAAFF vraagt aan Overste CHRISTAN of hij metterdaad de geldboetestraf gehanteerd heeft.

Antwoord: ja, doch ongaarne, omdat dit niet op de wet steunde. De Amerikanen deden het zeer veelvuldig.

Kolonel KIST vindt het boetestelsel ook aantrekkelijk doch vraagt zich af of het altijd billijk zal zijn (maxima?). Wat denkt Overste CHRISTAN van strafdienst (bedoeld is het verrichten van corveeën en/of het verrichten van pionier-arbeid) in plaats van het arrest.

Overste CHRISTAN antwoordt: dit heeft in de praktijk weinig zin, omdat de gehele troep steeds moet pionieren (aanleg wegen, be-

scherming tegen luchtgevaar etc.). Kolonel KIST zegt nader: doch extra in de frontlijn? Overste CHRISTAN: dit was niet effectief, want frontdienst levert extra toelage op.

Mr CALJÉ stelt twee vragen aan Majoor BUURMAN VAN VREEDEN:

1. ten aanzien van hoger beroep komt het hem beter voor of alles of niets, dus altijd appèl of in het geheel niet; een tussenoplossing lijkt hem negatief, dus ongewenst;

2. kan de Krijgsraad Korea geen zitting houden buiten Korea? U gewaagde toch van „Korea-zittingen” hier te lande?

Antwoord ad vraag 2: de zittingen mogen inderdaad niet buiten Korea of Japan geschieden. De zittingen in Nederland geschieden door een Nederlandse Krijgsraad met functionarissen die in Korea zijn geweest en worden in de wandeling „Korea-zittingen” genoemd.

Ad vraag 1: Majoor BUURMAN VAN VREEDEN zegt een voorstander te zijn van algehele appellabiliteit en dan evenals dit geregeld is voor Suriname en voor Curaçao, dus eventueel buiten tegenwoordigheid van de beklagde.

Kolonel SMEENK is volledig voorstander van het boetestelsel, ook in *vredestijd*, maar met zekere waarborgen o.a. alleen in handen van de Commandierend Officier (art. 39 W.K.). Vraag aan Majoor BUURMAN VAN VREEDEN: het inschakelen van psychiaters is goed, maar was het niet mogelijk gebruik te maken van buitenlandse psychiaters?

Overste CHRISTAN is het niet eens met Kolonel SMEENK, dat bij het boetestelsel de bevoegdheid zou moeten liggen in handen van degene die de volledige strafbevoegdheid heeft; juist de Compagnies-Commandant is in eerste aanleg de verantwoordelijke man.

Antwoord op vraag 2: betreffende inschakeling buitenlandse psychiaters: dit is in de praktijk onmogelijk omdat er slechts bij de Divisie — vrij ver achter de frontlijn — een psychiater is, terwijl een en ander voorts ongewenst is wegens het slechte contact en ook wegens het taalverschil tussen beklagde en arts.

Majoor BAAK: 1. wat was de bestemming van de boetes?; 2. is toepassing van buitenlands recht werkelijk niet mogelijk; te denken ware aan artikel 25 Wegenverkeerswet.

De VOORZITTER zegt in aansluiting op de laatste vraag dat een poging hiertoe reeds is ondernomen met betrekking tot verkeers-overtredingen bij oefeningen in Duitsland. Deze vraag is echter sub *judice* (H.M.G.).

Antwoord vraag 1: ten bate van 's Rijks schatkist.

Antwoord vraag 2: de Amerikaanse M.P. knapte dit op. De Wegenverkeerswet is in Japan en Korea niet toepasbaar te achten, alleen al ware te denken aan de verplichting in Japan om links te houden e.d. Wat is in Korea een „openbare weg”?

Kolonel SCHAPER werpt bedenkingen op tegen het „uit den „zadel” straffen; er zal toch een onderzoek (verhoor) hoe summier ook, dienen plaats te hebben. Bovendien: de soldij kan toch worden ingehouden.

Deze spreker acht het juist wel aantrekkelijk de Commandant N.D.V.N. Commandierend Generaal te maken en trekt ten deze een vergelijking met „een schip alleen”; bovendien kan dan de beoordeling over de man en omstandigheden beter tot z'n recht komen.

Antwoord van Overste CHRISTAN op vraag 1: natuurlijk moet men waken tegen lukraak straffen en een behoorlijk onderzoek moet zoveel mogelijk plaats vinden, doch bij kleine aperte overtredingen moet *direct* opgetreden kunnen worden (b.v. verplichting tot het dragen van de helm in de frontsector, verbod tot het hebben van patronen in de loop van het geweer etc.).

Antwoord Majoor BUURMAN VAN VREEDEN op vraag 2: in principe is er wellicht geen bezwaar tegen, doch bij een kleine eenheid als het N.D.V.N. wordt het menselijk gesproken toch wel heel moeilijk.

Kolonel ANTONI merkt op dat het hem genoeg doet dat mensen uit de praktijk voor de Militair Rechterlijke Vereniging hebben mogen spreken; ook Kolonel ANTONI blijkt een voorstander te zijn van het boetestelsel, ook voor vreedstijden; de Amerikanen zijn practische mensen, dus wij moeten hen wat dit betreft zeker volgen. De „strafdienst” (doen van corveeën of pionier-arbeid) komt vrager onjuist voor want dit ware een devaluatie van de frontdienst.

Mr V. D. BOSCH: Wat dunkt Majoor BUURMAN VAN VREEDEN van een combinatie Officier-Commissaris/Auditeur-Militair in verband met de moeilijkheid van het vinden van een geschikte Officier-Commissaris?

Vervolgens merkt Mr V. D. BOSCH op dat het hem toch wel ongewenst zou voorkomen, dat, bij competentie van de buitenlandse rechter, de Nederlandse militair b.v. voor een Japanse (e.g. Koreaanse) rechter terecht zou staan.

Ten slotte suggereert Mr V. D. BOSCH om, gezien de vrees dat voor Korea geen tijd van oorlog meer geacht wordt aanwezig te zijn, om de uitbreiding uit de wet oorlogsstrafrecht ten deze te volgen t.w.: 2. Ingeval van een gewapend conflict, dat niet als oorlog kan worden aangemerkt en waarbij Nederland is betrokken, hetzij ter individuele of collectieve zelfverdediging, hetzij ter herstel van internationale orde en veiligheid, zijn de artikelen 4—9 (n.l. van de Wet oorlogsstrafrecht) van overeenkomstige toepassing en is de Kroon bevoegd om bij Algemene maatregel van bestuur te bepalen, dat de overige bepalingen van de wet geheel of ten dele van toepassing zullen zijn.

De VOORZITTER reageert op de laatste vraag met de opmerking dat het H.M.G. nog geen uitputtende uitspraak in deze heeft gedaan.

Majoor BUURMAN VAN VREEDEN antwoordt dat de combinatie Auditeur-Militair/Officier-Commissaris hem moeilijk voorkomt in verband met de tweeslachtige positie van de Officier-Commissaris

(deels als het ware verlengstuk van de Krijgsraad, deels hiërarchisch ondergeschikt aan de Auditeur-Militair).

Overste DEELEN ziet een goede preventie uitgaan van de boete, gezien de ervaring bij de Krijgsraad te Velde Zuid ten aanzien van berechting van Korea-vrijwilligers.

Majoor ALBARDA geeft, aangezien een voor de invoering van het boetestelsel noodzakelijke wetswijziging wel veel tijd zal vergen, in overweging om alvast de mogelijkheid tot het inhouden van soldij als bijkomende straf uit te breiden.

Mr ROSEN JACOBSON ziet bezwaren in de oplossing van de appèl-behandeling als voor Suriname en Curaçao geregeld, aangezien o.a. de waarborg van het contact raadsman-beklaagde ontbreekt. Hij suggereert een verruiming van de gratie-mogelijkheid.

Antwoord Majoor BUURMAN VAN VREEDEN: wat dit betreft: als het Hof het nodig oordeelt geschiedt opzending van de beklaagde. Vooop moet staan dat de man aan het front geen achterstelling heeft op dit gebied, vergeleken met de man in Nederland.

Majoor DE BOER: het Hof kent echter de couleur locale niet.

Majoor BUURMAN VAN VREEDEN: Het Hof is ongetwijfeld bereid zo nodig derwaarts te gaan (vgl. kamer HMG. in Indonesië in de jaren 1950—1952).

Overste DE GRAAFF: bij de quaestie van de appèllabiliteit moeten we ons wel afvragen wat de ratio van het ontbreken ervan te Velde is; aangezien de afstanden geen rol meer spelen zou daar alleen nog kunnen zijn dat men de noodzaak van de parate executie doorslaggevend vindt.

Een gezamenlijke lunch in het Wallaardt-Sacré-kamp besloot het ochtendgedeelte der vergadering.

Des middags vond een bezichtiging van de Vliegbasis Soesterberg plaats, waarbij tevens vele liefhebbers van de gelegenheid die werd geboden om een vliegtochtje te maken gebruik hebben gemaakt.

Gehoord de vrijwel eensluidende gunstige reacties van de vele bezoekers van deze vergadering blijkt wel dat de Militair Rechterlijke Vereniging ook ditmaal voor hen die het militaire recht, in de meest uitgebreide zin, een warm hart toedragen, een goede keuze heeft gedaan.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Artikel 50 j^o, artikel 70 van de Wet op de Krijgstucht in verband met de artikelen 61—68 dezer Wet

door

Mr P. WESTERDIJK,

Reserve-Majoor van de Militair Juridische Dienst.

In mijn opstel „Enige beschouwingen over beklag over opgelegde „krijgstuchtelijke straf” (M.R.T. XLIV blz. 88 en vlg.) heb ik de opvatting van de Minister van Defensie in 1933, dat de bevoegdheid van de strafoplegger *en van iedere boven deze gestelde meerdere* om hetzij een opgelegde krijgstuchtelijke straf en/of de omschrijving der strafreden te wijzigen hetzij de oplegging der straf geheel of ten dele te niet te doen, niet meer mag worden uitgeoefend nadat de gestrafte zijn verlangen om beklag in te brengen heeft kenbaar gemaakt, vermeld, daarbij in het midden latende of deze opvatting naar mijn mening al of niet juist is. Gezien de verstrekkende en voor een goede tuchtrechtspleging weinig bevorderlijke consequenties, welke zij met zich brengt (zie hierover mijn genoemd opstel), acht ik het van belang de opvatting van de Minister eens onder de loupe te nemen teneinde na te gaan of zij juist, c.q. of ook een tegenovergestelde opvatting niet verdedigbaar is.

Het H.M.G. heeft tot drie maal toe uitgemaakt, dat de bedoelde bevoegdheid na ingebracht beklag niet langer aan de (oorspronkelijke) *strafoplegger* toekomt. De vraag of zij dan ook voor de boven deze gestelde meerderen verloren gaat is nog nimmer aan ons hoogste militaire rechtscollege ter beantwoording voorgelegd. Derhalve is ook nu „de Jurisprudentie op dit stuk nog niet geheel volledig”.

De Minister van Defensie meende in de drie bedoelde beschikkingen van het H.M.G. enigszins een aanwijzing te zien, dat het Hof, mocht dit de laatstgenoemde vraag voorgelegd krijgen, haar in dezelfde geest zou beantwoorden als het de eerste beantwoord had. Daarom zal het zaak zijn deze beschikkingen eens nauwkeurig in ogenschouw te nemen.

In die van 2 Maart 1923 (M.R.T. XVIII blz. 627) overweegt het H.M.G. voor zover hier van belang:

„dat de Luitenant-Kolonel B. ten enenmale onbevoegd was enige „wijziging, om welke reden ook, aan te brengen in de door hem aan „klager op 11 Januari 1923 opgelegde straf of in de bij die straf „behorende strafredn *nadat klager* op 15 Januari d.a.v. over deze „bestrafing een klacht had ingediend bij.....”.

Uit deze simpele overweging valt stellig niet af te leiden, dat naar de mening van het Hof ook voor de meerdere van de strafoplegger de bevoegdheid ex art. 50 door ingebracht beklag te loor gaat.

In zijn beschikking van 19 October 1926 (M.R.T. XXII blz. 299) overweegt het H.M.G. o.a.:

„dat . . . voor een strafoplegger de gebruikmaking van boven-„genoemde bevoegdheid” (om wijziging te brengen in een eenmaal door hem vastgestelde straf en strafreden) „is uitgesloten, zodra — „ingevolge de in een afzonderlijke paragraaf der W.K. voorkomende „regeling nopens het beklag over opgelegde krijgstuuchtelijke straf — „de krijgstuuchtelijk gestrafte bij de tot straffen bevoegde meerdere, „onder wiens rechtstreeks bevel de strafoplegger gesteld is, over de „hem opgelegde straf of over de omschrijving van de strafreden zijn „beklag heeft gedaan.”

Ook hierin valt niet meer te lezen dan wat er staat, n.l. dat een strafoplegger na ingebracht beklag niet langer van zijn bevoegdheid ex art. 50 mag gebruik maken. Evenwel zij erop gewezen, dat, zoals verderop zal blijken, de m.i. overbodige opmerking over de afzonderlijke paragraaf de Minister toch een (vermeend) argument voor de door hem verdedigde opvatting aan de hand heeft gedaan.

In 's Hofs beschikking van 24 September 1929 (M.R.T. XXV blz. 328) wordt voor zover hier van belang overwogen:

„dat de oorspronkelijke strafoplegger, nadat over de straf en de „omschrijving der strafreden beklag was ingediend bij de in artikel „61 bedoelde meerdere, onbevoegd was in de straf en de omschrij-„ving der strafreden nog wijziging te brengen en hij zijn bevoegd-„heid daartoe niet kon ontlenen, zoals hij meende, aan de bepaling „van artikel 50 van de W.K., omdat het duidelijk is, dat de daar-„bedoelde bevoegdheid slechts kan gelden voor het geval en zolang „niet bij de daarvoor bij de wet aangewezen hogere autoriteit beklag „is ingediend, als wanneer de bevoegdheid om alsnog de straf en/of „de omschrijving der strafreden te wijzigen op die hogere autoriteit „is overgegaan.”

De bevoegdheid om straf en/of omschrijving der strafreden te wijzigen is tengevolge van het ingediende beklag op de beklagmeerdere overgegaan en komt dus niet langer aan de oorspronkelijke strafoplegger toe. Ziedaar in het kort de overweging van het H.M.G., die dus al evenmin steun geeft aan de opvatting van de Minister, dat tengevolge van het ingebrachte beklag, ook de boven de strafoplegger gestelde meerderen hun bevoegdheid ex art. 50 hebben verloren.

Met dit al meen ik wel te mogen concluderen dat uit de beschikkingen, welke het H.M.G. „op dit punt” gegeven heeft, geen argument voor de bewuste ministeriële opvatting te putten valt.

Ook de wet bevat geen enkele bepaling die aan deze opvatting steun zou kunnen bieden. Integendeel; artikel 62, 3e lid, 1e zin, luidende:

„*onverminderd het bepaalde bij artikel 50*, kan de meerdere, die „over het ingediende beklag heeft te beslissen, indien en voorzoverre „daartoe termen zijn, de verdere uitvoering der straf schorsen”, laat artikel 50, voorzover dit aan de strafoplegger en diens meerderen

de bevoegdheid geeft om „bij hoge uitzondering, in een bijzonder „geval de uitvoering van een krijgstuchtelijke straf te schorsen” ook bij beklag uitdrukkelijk intact.

Hieruit a contrario redenerende te concluderen, dat de andere aan de strafoplegger en diens meerderen in artikel 50 gegeven bevoegdheden (dat zijn dus die om een opgelegde krijgstuchtelijke straf of de omschrijving der strafreden of beiden te wijzigen) en die om „de „oplegging der straf, geheel of ten dele, te niet te doen” nu wel door beklag vervallen, gaat m.i. niet aan en wel omdat art. 62, 3e lid zonder de eerste zes woorden misschien inderdaad aan artikel 50 voorzover dit de bevoegdheid geeft om onder bepaalde omstandigheden de uitvoering van een krijgstuchtelijke straf te schorsen zou derogeren, maar par. VI voor het overige geen enkele bepaling bevat, welke *als zodanig* met het bepaalde in artikel 50 strijdig is.

Heeft de wetgever zich indertijd in enigerlei zin over de hier behandelde quaestie uitgelaten? Ik heb mij de moeite getroost om alles wat in VAN DER HOEVEN deel III met betrekking tot het beklag gedrukt staat (blz. 384—551) nauwkeurig te lezen teneinde deze vraag te kunnen beantwoorden. Ik heb geconstateerd, dat reeds een halve eeuw geleden de kamerleden elkander „felle aardigheden en „aardige felheden” (deze uitdrukking is van de heer DE SAVORNIN LOHMAN, voorzitter der Commissie van Voorbereiding) naar het hoofd slingerden, dat de S.D.A.P. („maar een kleine partij”) toen op het paard zat, dat thans door de Communisten bereden wordt, en dat men zich hevig opwond over de vraag of het beklag strafop-schortende kracht moet hebben (de debatten over deze quaestie beslaan niet minder dan 95 bladzijden druks!). Ik ben echter ook iets tegengekomen, dat licht werpt op dat wat mij hier bezighoudt.

De heer BERGANSIUS, Minister van Oorlog, liet zich tijdens de discussie in de Tweede Kamer bij zijn verdediging van het voorgestelde artikel 65a (nadien 62 genummerd) op een gegeven moment als volgt uit (VAN DER HOEVEN III blz. 507):

„Ook is de vrees geuit, dat het schorsen van de straf, gepaard „met in arrest houden, allicht zeer ten nadele van de man kan zijn. „Ook dit behoeft niet het geval te zijn. Wordt de klacht ongegrond „bevonden, dan kan de meerdere, zo hij daartoe aanleiding vindt, „zelfs gebruik maken van het bepaalde in art. 53” (thans 50) „en „de straf casu quo wijzigen en daarbij rekening houden met de tijd „in arrest doorgebracht, zonder dat zulks de krijgstucht benadeelt.”

Ik acht deze, bij de verdere discussie onbestreden gebleven, van regeringswege gedane uitlating belangrijk zonder er echter al te grote betekenis aan te willen toekennen.

Belangrijk, omdat zij impliceert, dat de Regering van oordeel was, dat ook na beklag artikel 50 van kracht bleef; van niet al te grote betekenis omdat zij op zichzelf staat en mede daardoor niet de indruk maakt van principieel ernstig overwogen te zijn. Overigens vertoont de door Minister BERGANSIUS gegeven casuspositie merkwaardige gelijkenis met het aan de praktijk ontleende geval.

dat de aanloop vormde voor mijn eerste artikel over het beklag, reden waarom ik er toch nog even langer bij zal blijven stilstaan.

Ook in mijn geval ging het er om voor een beklagmeerdere, die geen termen aanwezig achtte om het beklag geheel of gedeeltelijk gegrond te verklaren, om het door de klager ondergane voorlopig arrest alsnog bij de uitvoering van de straf in mindering te brengen.

Ik heb trachten aan te tonen, dat hij dit, mede gezien de opvatting, welke men omtrent beklag en „overnemen” van straf huldigt, niet, althans niet „by fair means” kon bereiken. Welnu, de Minister van Oorlog van 1902 achtte de zaak al heel eenvoudig: de (beklag)-meerdere, die het beklag ongegrond heeft bevonden, wijzigt daarna krachtens artikel 50 de opgelegde straf en brengt bij de uitvoering der aldus door hem gewijzigde straf het ondergane voorlopig arrest in mindering. Zo simpel als de Minister het voorstelt is het echter geenszins. Om te beginnen: wijzigen van een straf betekent haar verlichten dan wel haar verzwaren. Aangezien de beklagmeerdere van de Minister het beklag ongegrond verklaarde en hij dus blijkbaar geen termen aanwezig achtte om de straf te verlichten, bleef hem als meerdere van de strafoplegger slechts de mogelijkheid open om bij toepassing van art. 50 de straf te verzwaren. Hoe nu echter wanneer hij van mening was, dat de (oorspronkelijke) strafoplegger juist had gestraft? Moest hij dan toch, enkel en alleen om de mogelijkheid te openen om het ondergane voorlopig arrest bij de uitvoering der straf in mindering te brengen „er een schepje opleggen”? Dit zou in wezen een zelfde soort „kleine listigheid” zijn als die welke ik in mijn vorig artikel aan de beklagmeerdere, die alsnog bij de uitvoering der straf het door de gestrafte ondergane voorlopig arrest in mindering wil brengen, aan de hand heb gedaan.

Met dit al mogen wij dus wel constateren, dat de hierboven geciteerde uitlating van Minister BERGANSIUS als zijnde weinig doorzacht van niet al te grote betekenis is en ik wil mij dan ook niet aan haar vastklampen om de stelling, dat de artikelen 61—68 W.K. niet aan artikel 50 derogeren, te verdedigen.

De enige conclusie, welke ik uit de parlementaire behandeling van de eerstgenoemde artikelen wens te trekken is, dat de wetgever, deze artikelen vaststellende, er in geen enkel opzicht blijk van heeft gegeven, dat hij de mening huldigde, welke de Minister van Defensie in 1933 zou verkondigen, te weten de mening dat door het inbrengen van beklag artikel 50 ook voor de boven de strafoplegger gestelde meerderen buiten werking wordt gesteld.

Hij die de beschikking van de Minister van Defensie van 26 September 1933 uitlokte, had als zijn mening te kennen gegeven, dat op grond van artikel 70 W.K. ook na door de gestrafte ingebracht beklag, indien althans het H.M.G. niet in de zaak gemoeid wordt, toepassing van art. 50 nodig kan zijn en wel omdat anders de plicht in art. 70 opgelegd beperkt zou zijn tot de lagere chef, n.l. de meerdere die het beklag heeft behandeld. De Minister was het hiermede in genedele eens. Zijn betoog komt in het kort hierop

neer. Gezien de plaatsing van art. 50 in par. IV en *niet* in par. VI W.K., heeft het alleen maar betrekking op ingrijpen van de erin genoemde meerderen *buiten het geval* dat de gestrafte gebruik heeft gemaakt van zijn recht op beklag.

Ware het anders, dan zou de hogere chef de opgelegde en bij eerste beklag-instantie al of niet gehandhaafde straf kunnen verzwaren en zou hij aldus een bevoegdheid hebben, welke het H.M.G., bij eindbeslissing, zich zelf waarschijnlijk niet eens zou toekennen.

Dan geeft de Minister nog als zijn mening te kennen, dat door niemand betwijfeld wordt, dat voor de gestrafte diens zaak met de eindbeslissing van het H.M.G. definitief van de baan is. Voorts wijst Z.E. er op, dat in het eerste lid van het overigens met art. 50 W.K. gelijkkluidend art. 44 van het Ontwerp Wetboek van Krijgstucht voor Nederlandsch-Indië is toegevoegd het voorbehoud „indien „over de opgelegde straf geen beklag is gedaan” en dat in de M.v.T. te dier zake het volgende wordt opgemerkt:

„Met de indiening van het beklag is de zaak van het zuiver militaire terrein overgegaan naar het terrein van het beklag en slechts „de beklagrechtter is vanaf dat ogenblik bevoegd om wijziging te „brengen in de opgelegde straf en in de omschrijving van de strafredenen.”

Tenslotte geeft de Minister de hogere chefs de raad om de in hun ressort opgelegde straffen *terstond* in beschouwing te nemen opdat zij des nodig, met gebruikmaking van de aan art. 50 W.K. te ontlenen bevoegdheid, kunnen ingrijpen, vóórdat de gestrafte gelegenheid heeft beklag in te brengen.

De Minister voert dus drie argumenten aan voor zijn stelling, dat een ingebracht beklag de toepassing van art. 50 onmogelijk maakt, te weten: 1e. de plaatsing van dit artikel; 2e. een andere opvatting heeft „een niet te aanvaarden consequentie”; 3e. art. 44 van het Ontwerp Wetboek van krijgstucht voor Nederlands-Indië.

Naar mijn mening is geen dezer argumenten steekhoudend.

Ad 1um. Artikel 50 regelt een materie, die, hoewel zij veel overeenkomst vertoont met die van de artikelen 61—68, toch in wezen een andere is. Het geeft zowel aan de strafoplegger als aan iedere boven deze gestelde meerdere onbepaalde bevoegdheid m.b.t. wijziging van opgelegde straffen en/of omschrijvingen van de strafredenen en m.b.t. gehele of gedeeltelijke tenietdoening van straffen; de artikelen 61—68 daarentegen openen slechts voor één boven de strafoplegger gestelde meerdere en daarnaast voor het H.M.G. de mogelijkheid om *binnen het kader van de oorspronkelijke strafoplegging* straf en/of omschrijving der strafredenen te wijzigen (dit volgt m.i. noodzakelijkerwijze uit art. 66, 3e alinea) c.q. de oplegging der straf nietig te verklaren en dat nog alleen maar wanneer de gestrafte beklag inbrengt c.q. de eindbeslissing van het H.M.G. inroept. Daarbij komt nog het volgende. De regeling van het beklag is, hetgeen ten overvloede moge blijken uit de parlementaire behandeling van par. VI, in de eerste plaats in het belang van de

gestraften getroffen. In de artikelen 50—52 en 70 staat daarentegen meer het algemeen belang (dat een juiste gebruikmaking van de strafbevoegdheid als zijnde onontbeerlijk voor de handhaving der krijgstuicht vordert) op de voorgrond. Dat onder deze omstandigheden art. 50 in een andere paragraaf van de W.K. is geplaatst dan die welke gevormd wordt door de artikelen 61—68 is logisch. Hieruit nu te concluderen dat de artikelen 61—68 aan art. 50 derogeren gaat m.i. niet aan.

Ad 2um. Met betrekking tot 's Ministers tweede argument (dat van de niet aanvaardbare consequentie van de door hem bestreden opvatting) wil ik voorop stellen, dat ik mij gevallen kan denken, waarin een verzwaren van de straf nadat beklag is ingebracht niet slechts aanvaardbaar maar zelfs zeer wenselijk moet worden geacht. Zo telkens wanneer de beklagmeerdere bij zijn onderzoek van de zaak tot de ontdekking komt, dat het vergrijp ernstiger is dan de strafoplegger meende. Welk bezwaar is er dan tegen, dat hij enerzijds het beklag ongegrond verklaart en anderzijds met gebruikmaking van de hem in art. 50 gegeven bevoegdheid de straf verzwart?

De Minister voert aan, dat de meerdere aldus een bevoegdheid zou hebben, welke het H.M.G., bij eindbeslissing, zich zelf waarschijnlijk niet eens zou toekennen. Ik kan hier geen enkel bezwaar in zien. De wet heeft nu eenmaal aan de in artikel 61 genoemde (beklag) meerdere en aan het H.M.G. als hoogste beklaginstantie minder bevoegdheden m.b.t. het wijzigen van straffen gegeven dan aan de strafoplegger zelf en aan „iedere boven deze gestelde meer „dere”. Zo zal dus „de meerdere, onder wiens rechtstreeks bevel de „strafoplegger gesteld is”, in zijn hoedanigheid van *beklagmeerdere* „niet, in zijn qualiteit van „boven deze” (de strafoplegger) gestelde „meerdere” wèl een straf kunnen verzwaren.

Volgens de Minister zou niemand betwijfelen dat voor de gestrafte diens zaak met de eindbeslissing van het H.M.G. van de baan is. Naar mijn mening behoeft, althans in de gevallen waarin het H.M.G. het beklag ongegrond heeft verklaard, de zaak nog niet van de baan te zijn.

Het Hof, een beklag ongegrond verklarende, maakt hiermee doorgaans slechts uit, dat de straf niet te zwaar is geweest; aan de militaire autoriteiten blijft het om te beoordelen of zij niet te licht was.

Iedere wetsbepaling gaat er van uit, dat zij met beleid wordt toegepast. Geschiedt dit, dan zal zij meestal niet tot niet te aanvaarden consequenties leiden. Wanneer men het met de wijze van argumenteren van de Minister van Defensie van 1933 in deze eens is, dan zal men tal van wetsbepalingen onhoudbaar moeten achten omdat zij bij onverstandige toepassing niet te aanvaarden consequenties met zich kunnen brengen.

Artikel 70 W.K. verplicht iedere meerdere om „zoveel mogelijk „er voor te waken, dat de onder zijn bevelen gestelden een recht- „vaardig, verstandig en gepast gebruik maken van de hem bij deze

„toegekende bevoegdheden”. Zo zal dus ook iedere meerdere erop moeten toezien, dat door zijn ondergeschikten van de hun in artikel 50 gegeven bevoegdheid een rechtvaardig, verstandig en gepast gebruik wordt gemaakt en zal hij hen dienen te corrigeren (dit in de ruimste zin des woord genomen) wanneer zij in deze mochten falen.

Ad Sum. Wat het derde en laatste argument van de Minister betreft kan ik kort zijn. Wat doet het voor Nederland ter zake, dat men voor Indië een andere regeling wenste te treffen? Hetgeen uit de M.v.T. is aangehaald is niet meer dan een wel zeer sobere motivering van de voor Indië voorgestelde toevoeging aan het met ons artikel 50 gelijkkluidende artikel 44 „indien over de opgelegde straf „geen beklag is gedaan”.

Overigens is dit argument een tweesnijdend zwaard want men kan het ook *tegen* de Minister bezigen. Immers waarom de bedoelde woorden aan artikel 44 toegevoegd wanneer toch al zou vaststaan, dat de in dit artikel aan de strafoplegger en diens meerderen toegekende bevoegdheid door het inbrengen van beklag te loor gaat? De wetgever van 1933 moet dan toch op zijn minst genomen enige twijfel in deze hebben gekoesterd.

Voor de hierboven genoemde, door de Minister aan de hogere chefs gegeven raad kan ik geen bewondering koesteren, omdat Z.E. hierdoor een in mijn ogen nogal ignobele handicaprace op tucht-rechtelijk gebied ontketent. Overigens vertoont deze raad ook nog een gebrek aan werkelijkheidszin, daar het in de meeste gevallen voor de hogere chefs onmogelijk zal zijn om zo snel een zaak te onderzoeken en in haar een (nieuwe) beslissing te nemen dat zij de gestrafte, die beklag wenst te doen, en die een handicap heeft van slechts één à twee dagen, vóór te moeten blijven.

Ik ben hiermede aan het einde gekomen van mijn bestrijding van de argumenten, welke in 1933 door de toenmalige Minister van Defensie zijn aangevoerd over de stelling, dat door ingebracht beklag de in art. 50 W.K. aan iedere boven de strafoplegger gestelde meerdere toegekende bevoegdheid om hetzij een opgelegde straf en/of de omschrijving der strafreden te wijzigen, hetzij de oplegging der straf geheel of ten dele te niet te doen, verloren gaat en zal nu nog mijn eigen visie op de onderhavige quaestie geven.

Toen de wetgever indertijd artikel 50 W.K. vaststelde dacht hij daarbij nog niet aan de regeling, welke voor het beklag getroffen zou worden. Toen men daarna al discussiërende aan de artikelen 61—68 hun huidige vorm gaf, was men, op Minister BERGANSIUS in een overigens niet al te helder ogenblik na, art. 50 al weer vergeten.

Bij de creatie van art. 70 daarentegen dacht men weer wel aan art. 50 maar verzuimde men ook aan de artikelen 61—68 te denken. Het is duidelijk, dat deze gang van zaken niet tot een behoorlijke regeling van de onderwerpelijke materie kon leiden. Zo hebben we dan ook niet één logisch doordachte alles omvattende regeling ge-

kregen maar een op zichzelf staande regeling van het „overnemen” van bestraffingen en een dito dito van het beklag, welke regelingen elkander over en weer ten dele overlappen. Hieruit nu te concluderen, dat de regeling van het beklag boven die van het „overnemen” prevaleert en dat dus zodra er beklag is ingebracht de bevoegdheid ex art. 50 ophoudt te bestaan, gaat mi. niet aan, al was het alleen al hierom dat men aldus in stede van een teveel een te weinig zou krijgen en dit laatste inderdaad „een niet te aanvaarden consequentie” zou zijn.

Ik ben dus van mening, dat in principe de artikelen 61—68 W.K. niet aan artikel 50 derogeren. Betekent dit, dat de strafoplegger en iedere boven deze gestelde meerdere ongeacht ingebracht beklag onbeperkt bevoegd blijven van hun bevoegdheid ex art. 50 gebruik te maken? Geenszins. Ieder hiërarchisch opgebouwd systeem en dus ook het militaire brengt logisch met zich mede, dat een mindere de beslissingen van zijn meerderen heeft te eerbiedigen, zich bij deze beslissingen heeft neer te leggen en ze dus niet mag frustreren. Passen wij dit beginsel toe op de gevallen waarin de bepalingen omtrent het „overnemen” van bestraffingen en die omtrent het beklag mogelijkerwijze met elkander in conflict komen, dan krijgen wij de volgende resultaten.

De *oorspronkelijke strafoplegger* zal, nadat beklag is ingebracht, niet meer van zijn bevoegdheid ex art. 50 kunnen gebruik maken aangezien de zaak hiermede op hoger niveau is beland en hij dus is uitgeschakeld. (Hetzelfde zou trouwens gelden wanneer, zonder dat er beklag is ingebracht, een boven de strafoplegger gestelde meerdere de zaak in behandeling heeft genomen teneinde de bestraffing eventueel „over te nemen”).

De *beklagmeerdere* heeft als boven de strafoplegger gestelde meerdere de bevoegdheid ex art. 50. Zo zal hij dus de straf en/of de omschrijving der strafreden ook *ten ongunste* van de gestrafte kunnen wijzigen. Doet hij zulks, dan vervalt hiermede de oorspronkelijke strafoplegging en is het tegen deze ingebrachte beklag dus niet (meer) ontvankelijk. Wil de beklagmeerdere de straf en/of de omschrijving der strafreden *ten gunste* van de gestrafte wijzigen dan staan hem als gevolg van de elkander ten dele overlappende regelingen van het „overnemen” van bestraffingen en van het beklag twee wegen open.

Hij kan òf de bestraffing „overnemen” op grond van art. 50 òf het beklag conform art. 66 gedeeltelijk gegrond verklaren (en dus de straf en/of de omschrijving der strafreden ten gunste van de gestrafte wijzigen). Volgt hij de eerste weg, dan zal het beklag wederom niet ontvankelijk zijn. Vanzelfsprekend zal de gestrafte zich opnieuw kunnen beklagen over de door de beklagmeerdere die de bestraffing heeft „overgenomen”, aan hem opgelegde straf.

Neemt een hogere meerdere de zaak in behandeling, dan zal de beklagmeerdere niet langer van zijn bevoegdheid ex art. 50 mogen

gebruik maken; daarentegen zal hij wel het beklag moeten (blijven) behandelen, aangezien art. 65 hem hiertoe verplicht.

Iedere *boven de beklagmeerdere gestelde meerdere* heeft, zolang de zaak nog niet door een zijner superieuren in behandeling is genomen, de bevoegdheid ex art. 50 en wel in principe ook als de gestrafte de eindbeslissing van het H.M.G. heeft ingeroepen. Hij zal er echter wijs aan doen om, zo deze eindbeslissing is ingeroepen, haar af te wachten alvorens zelfs maar te overwegen of hij van zijn bedoelde bevoegdheid zal gebruik maken, daar hij zich hierdoor wellicht onnodig werk zal besparen. Ter verduidelijking van dit laatste neem ik het volgende hypothetische geval.

Een soldaat is door zijn compagniescommandant gestraft met enige dagen licht arrest. Hij brengt beklag in bij de bataljonscommandant, die volstaat met het beklag ongegrond te verklaren, waarna de gestrafte de eindbeslissing van het H.M.G. inroept. De regimentscommandant heeft intussen één en ander over de zaak vernomen, waaruit hij de indruk heeft gekregen, dat de straf te licht is. Als hij verstandig is (en welke regimentscommandant is dit niet?) dan verdiept hij zich voorlopig niet in de zaak maar wacht hij de uitspraak van het H.M.G. af. Verklaart dit het beklag geheel of gedeeltelijk gegrond dan wel geeft het bij ongegrond-verklaring van het beklag te kennen dat het de opgelegde straf juist acht, dan heeft het voor de regimentscommandant geen zin een zwaardere straf op te leggen, daar het H.M.G. deze toch uiteindelijk conform zijn reeds in de zaak genomen beslissing zou te niet doen c.q. mitigeren. Hierbij zij er nog op gewezen, dat het in artikel 70 W.K. indirect gegeven voorschift om van zijn bij de Wet op de Krijgstucht toegekende bevoegdheden een rechtvaardig, *verstandig* en gepast gebruik te maken impliceert, dat men onder bepaalde omstandigheden van deze bevoegdheden *geen* gebruik moet maken.

Wordt door de gestrafte de eindbeslissing van het H.M.G. *niet* ingeroepen, dan zijn er in het geheel geen moeilijkheden. Hier springt in het bijzonder hetgeen de hier door mij verdedigde opvatting op die van de Minister van Defensie in 1933 vóór heeft, in het oog. De opvatting van de Minister brengt mede, dat iedere beklagbeschikking waarbij de gestrafte zich heeft neergelegd, onaanastbaar is, ook al is zij nog zo fout.

Bij mijn opvatting daarentegen zal niet alleen iedere *boven de beklagmeerdere* maar ook de *beklagmeerdere* zelf door alsnog de bestraffing „over te nemen” de gevolgen van een onjuiste beklagbeschikking kunnen te niet doen.

Ook wanneer men aanneemt, dat de artikelen 61—68 W.K. niet aan art. 50 j° art. 70 W.K. derogeren, blijven er bezwaren kleven aan de bestaande regeling van het beklag. Het grootste van deze bezwaren is wel de beslissende rol, welke het buiten het militair hiërarchiek verband staande H.M.G. in deze speelt. Ik heb dit in mijn vorig opstel reeds breedvoerig uiteengezet en kan dus volstaan

met wat dit betreft daarnaar te verwijzen. Voorts blijft het vanzelfsprekend een bezwaar, dat de regeling van het beklag niet op die van het „overnemen” van bestraffingen is afgestemd. Deze bezwaren zal men naar mijn mening slechts kunnen ondervangen door één zowel het beklag als het „overnemen” van bestraffingen omvattende regeling te treffen in de geest van die welke ik in mijn vorig opstel aan de hand heb gedaan. Zolang een dergelijke eenvormige regeling er nog niet is, zal over de vraag of de bevoegdheid van de strafoplegger en van iedere boven deze gestelde meerdere om hetzij een opgelegde straf en/of de omschrijving der strafreden te wijzigen, hetzij de oplegging ener straf geheel of ten dele te niet te doen, nog bestaat nadat door de gestrafte beklag is ingebracht en zo ja, hoever deze bevoegdheid dan gaat, wel steeds getwist kunnen worden.

Verwijzingsautoriteit

door

Mr M. KRAUSS,

Luit. t. zee (A) 1.

I. *Vonnis.*

In M.R.T. 1952 blz. 684 e.v. staat een vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 10 April 1952, waarin recht wordt gedaan op een cumulatieve telastelegging wegens 1e. opzettelijke ongehoorzaamheid aan een sergeant-ziekenverpleger en 2e. opzettelijke ongehoorzaamheid aan een luitenant ter zee arts. De krijgsraad bevindt, dat het onder 2e tenlastegelegde *hetzelfde* feit betreft als dat onder 1e ten laste gelegd; dat weliswaar de fiscaal zeer terecht i.v.m. de grote onzekerheid, welke er in de jurisprudentie bestaat tussen het in art. 9 R.Z. bedoelde door de Vlootvoogd ten laste gelegde feit en het in art. 112 (2) bedoelde door de fiscaal ten laste gelegde feit, een verwijzing van beklaagde naar de zeekrijgsraad wegens het onder 1e vermelde feit heeft uitgelokt toen hij constateerde, dat beklaagde *dit* feit *institute van* het onder 2e vermelde feit had begaan, doch dat deze nieuwe verwijzing ingevolge het bepaalde in art. 67—69 R.Z. alleen maar toelaatbaar is, indien beklaagde er van wordt verdacht *behalve* het onder 2e vermelde feit *mede* het onder 1e vermelde feit te hebben gepleegd. Het resultaat is, dat wegens het „non bis in idem” (ook al is 's krijgsraads gewijsde nog niet onherroepelijk) van het 2e vrijspraak geschiedt, omdat er uit andere hoofde dan op grond van de omstandigheid, dat dit feit niet bewezen, of het feit of de dader niet strafbaar is, geen recht van strafvordering *meer* aanwezig is.

I A. *Beschouwing.*

Ik vraag me af, waar de *autoriteit* van de Vlootvoogd blijft bij voormelde redenering. Deze heeft, voor zover uit de twee verwijzingen is af te leiden, wel degelijk geoordeeld, dat ongehoorzaamheid aan de éne meerdere niet dezelfde ongehoorzaamheid betekent als ongehoorzaamheid aan de andere. Ware de Vlootvoogd van een tegengestelde mening geweest, dan had hij, toen de fiscaal de verwijzing voor het 1e feit uitlokte — adviezen blijven geheim, dus dit „uitlokken” staat bovendien buiten bemoeienis van de krijgsraad! — dit kunnen doen weten. Doch door opnieuw te verwijzen, gaf de Vlootvoogd duidelijk te kennen, dat zijn in de 1e beschikking tot verwijzing vastgesteld gedachtenbeeld werd afgebakend van zijn in de 2e beschikking tot verwijzing vastgelegd gedachtenbeeld en legde hij tevens de grenzen vast van elk der beide telasteleggingen.

De Zeekrijgsraad verlaagt de *oordeelveling* van de verwijzende autoriteit, die toch de afbakening van de door hemzelf verwezen feiten geheel in eigen handen behoort te houden (het meerdere verwijst hij niet), tot een *voorzichtig rekening houden* met de door de krijgsraad te stellen grenzen aan de feiten. Waarom eigenlijk? Zou het dan zo vreemd zijn, indien de verwijzingsautoriteit *in een bepaald geval* ongehoorzaamheid aan een officier wél, doch, indien mocht blijken dat de ongehoorzaamheid gepleegd was jegens een onderofficier, dit andere niet verwees? Hijzelf maakt toch uit waarom in het ene geval het opportuniteitsbeginsel wél en in het andere niet wordt toegepast? En eenmaal zijn standpunt bepaald hebbende, zijn fiscaal en krijgsraad verplicht zich daaraan te houden.

Zoals ik het zie, heeft de fiscaal dus zeer terecht binnen de grenzen van elke omschrijving in iedere beschikking tot verwijzing twee telasteleggingen opgesteld, aangaande de ongehoorzaamheid jegens de sergeant *en* (cumulatief!) aangaande de ongehoorzaamheid jegens de luitenant ter zee arts. Dat van tevoren bekend was — bestond er inderdaad absolute zekerheid?; de sergeant kan in naam van de Ltz Ar bevolen hebben —, dat de eenmaal uitgevaardigde beschikking tot verwijzing betreffende de luitenant ter zee arts tot vrijspraak wegens niet-bewezen-verklaring zou leiden, doet hier allerminst aan af, aangezien een buitenvervolginstelling in de militaire rechtspleging onbekend is en over een eenmaal verwezen zaak een krijgsraad een uitspraak *moet* geven. Waarmede tevens te kennen is gegeven, dat de toepassing van artt. 67—69 R.Z. (69—71 R.L.) in casu allerminst misplaatst is geweest. De krijgsraad had n.m.m. dus kunnen volstaan (beter: moeten volstaan) met de mededeling, dat hij niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat de beklaagde het hem onder 2e tenlastegelegde heeft begaan. Het resultaat was dan hetzelfde geweest, vrijspraak, doch zonder miskennen van de verwijzingsbevoegdheid van de verwijzende autoriteit.

Men zal wellicht opmerken, dat de grenzen van het beeld van de verwijzingsautoriteit omtrent de feiten niet zo eenvoudig worden

getrokken, wanneer hij daarover niet meer licht laat schijnen, dan dat hij zich accoord verklaart met het in juridische vorm gegoten, de wetsartikelen volgende, advies van de fiscaal (auditeur-militair). M.a.w. wanneer er geen gegevens méér zijn, zoals b.v. wanneer hij explicite of implicite (door zelf een redactie op te stellen) te kennen geeft de vervolgde feiten streng aan de letterlijke tekst te binden, dan wel wanneer hij explicite of implicite (zoals in casu door een tweede verwijzing) in ieder geval de ene persoon niet vervangen wil laten worden door de andere persoon. In de practijk zien we immers herhaaldelijk, dat de telastelegging aan de voet van het bevelschrift afwijkt van de inhoud der omschrijving van het feit in de beschikking tot verwijzing, zonder dat de krijgsraad hier een beletsel in ziet om tot een veroordeling te komen.

Deze opmerking is inderdaad juist, doch bewijst door haar juistheid, dat in de — naar ik mag aannemen sporadisch voorkomende — gevallen dat de verwijzingsautoriteit zich wél nader uitlaat over de grenzen van het door hem verwezene, de fiscaal (auditeur-militair) strikt gebonden is aan deze geopenbaarde zienswijze. En met de fiscaal de krijgsraad, ofschoon die minder gelegenheid krijgt om de geopenbaarde wil van de verwijzende autoriteit na te gaan, omdat immers het overleg tussen hem en de fiscaal (auditeur-militair) voor de krijgsraad geheim blijft. De beide vorenvermelde verwijzingen nu boden de krijgsraad de kans om er meer van te weten te komen. Hij had de fiscaal op de vingers kunnen tikken, indien deze de telastelegging met betrekking tot de luitenant ter zee arts wegelaten had, of, zelfs, wanneer hij haar alternatief gesteld had. In plaats daarvan ontvangt de fiscaal kritiek, omdat hij het juist deed. N.m.m. een averechtse figuur! Die op zichzelf weinig betekent, doch, zoals ik meen te hebben mogen aantonen, in diepste wezen de verwijzingsbevoegdheid aantast.

II. *Verhandeling.*

Laat ik thans doorgaan op de gewone gang van zaken, dat de Commanderende Officier de fiscaal (auditeur-militair) géén nader gegeven verstrekt omtrent de grenzen van het door hem verwezene dan die van het — zoals de krijgsraad het noemt — „materieel „gebeuren”, een blijkbaar weinig houvast gevende term, zoals uit het vorenstaande overduidelijk is gebleken. Het wil mij voorkomen, dat dit het beste kan gebeuren door terug te vallen op een — niet gepubliceerde — beschouwing, die ik in October 1950 schreef over een desbetreffende verhandeling in een dictaat van de hand van Mr D. B. A. FRANKEN, „*Een vergelijking van Burgerlijk- en „Militair Strafproces*”, dat in 1933 bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord verscheen.

In § 3 van het dictaat wordt beschreven, dat in de practijk art. 9 R.Z. (art. 14 R.L.) anders wordt toegepast dan de bedoeling is, n.l. i.p.v. een eenvoudig verhaal wordt telasteleggingsstijl gebruikt voor omschrijving van het geïmputeerde feit. Het gevolg is een reeks

„althansen”, welke echter (natuurlijk) na de informatiën wel eens uitbreiding behoeft. „Het komt voor”, zo vervolgt het dictaat, „dat „de instructie tot een andere uitkomst der feiten voert, dan die welke „in de beschikking tot verwijzing staat vermeld”. Vervolgens be- licht het dictaat de quaestie of de fiscaal (auditeur-militair) be- voegd is tot wijziging van het in verwijzingsbeschikking omschre- ven feit als hij zijn telastelegging redigeert, genoemd in art 112 R.Z. (114 R.L.).

„Het H.M.G.”, zo vervolgt het dictaat, „heeft eens beslist, dat „indien het feit in de verwijzingsbeschikking neerkwam op „het „„rijden met een rijwiel zonder licht”, de fiscaal (a.m.) het mag „telasteleggen „het rijden met een vierwielig motorrijtuig zonder „„verlichting van het achternummer”; anders zouden, volgens het „H.M.G., drie kernbeginselen van het militaire strafproces worden „geschonden:

„1. de beklaagde zou worden berecht ter zake van een feit, „waarvoor hij niet door de Commanderende Officier, maar door de „a.m. (f) zou zijn verwezen;

„2. voor het eerste feit zou beklaagde buiten vervolging worden „gesteld, terwijl de Regtsplegingen deze beslissing niet kennen, „waar toch over een eenmaal verwezen feit de krijgsraad een be- „slissing moet geven in de vorm van veroordeling of vrijspraak;

„3e. zou de verwijzingsbeschikking de verdachte niet van stonde „af aan doen weten waarvoor hij zal hebben terecht te staan, zodat „hij direct zijn verdediging te dien opzichte zal kunnen bepalen.

„Tegen deze argumenten van het Hof is — indien men de beide „feiten niet als identiek kan en mag beschouwen — niets in te „brengen”, zegt het dictaat, doch het vindt de juistheid van 's Hof's jurisprudentie twijfelachtig, indien men onder het begrip „feit” hetzelfde materiële gebeuren, hetzelfde doen of laten dat onderwerp is der vervolging, verstaat. Het lijkt de schrijver van het dictaat vrij onmogelijk, de jurisprudentie van art 68 Sr. voor ogen, dat men, indien het „rijden met een rijwiel zonder licht” niet was bewezen verklaard, vervolging voor het „rijden met een vierwielig motor- „rijtuig zonder verlichting van het achternummer” zou hebben toe- gelaten. Waardoor de leer van het H.M.G., volgens het dictaat, is veroordeeld.

Volgens het dictaat volgde de Zeekrijgsraad te Willemsoord deze leer niet en stonden ook andere colleges wijzigingen toe, mits blij- vende binnen hetzelfde „materiële gebeuren”. „De f. (a.m.)”, zo staat er, „is gebonden aan het *feit* waarvoor door de C.O. werd „verwezen, maar de voorstelling, die deze autoriteit omtrent het „materiële gebeuren had, bindt hem niet. Ware het anders, en zou „het inzicht van de C.O. in de toedracht der feiten praevaleren, dan „ware onverstaaenbaar art. 172 R.Z. (167 R.L.), krachtens hetwelk „in het militaire proces als enige uitzondering op het dagvaardings- „principe een *aanvulling* op de telastelegging is toegestaan. Een „bepaling analoog aan 313 Sv. ontbreekt in de Regtsplegingen, daar

„het zwaartepunt van het onderzoek in de instructie en niet in het „onderzoek ter terechtzitting ligt. Aanvaardt men de vrijheid van „het O.M. om in *zijn* telastelegging binnen de grenzen van hetzelfde „feit af te wijken van de omschrijving der telastelegging door de „C.O. vastgesteld, dan zullen zich ter terechtzittig wel geen ver- „rassingen voordoen.”

II A. *Beschouwing.*

Mijn commentaar luidde o.m.:

„In het dictaat wordt een bewijs uit het ongerijmde toegepast om „aan te tonen, dat het H.M.G. het niet bij het rechte eind had, toen „het de wijziging van de f. (a.m.) toelaatbaar achtte. Ik stel daar „het volgende tegenover: Ik ben het in zoverre met de steller eens, „dat het „non bis in idem” *misschien* gegolden had ingeval van „vervolgving voor het „vierwieligmotorrijtuigachterlampgeval” na „vrijspraak voor het „rijwiellampgeval”; immers art. 68 Wetboek „van Strafrecht verbiedt dat andermaal wordt vervolgd wegens het- „zelfde „feit” en „feit” heeft hier *misschien* een iets ruimere be- „tekenis dan „feit” in art. 55 Sr. Het is hier niet de plaats om daar „dieper op in te gaan. Maar al zou het waar zijn, dat deze wetsregel „in casu geschonden zou zijn bij nieuwe vervolging, dan wil dit „nog niet zeggen, dat men inbreuk mag maken op het in schrift „gebrachte gedachtenbeeld van de C.O. omtrent het feit. Men komt „anders immers tot de gezagsondermijnende redenering: „De C.O. „„heeft het zó neergeschreven, maar hij heeft het anders bedoeld”. „Bovendien zou het uitsluitend aan de C.O. toekomstige verwij- „zingsrecht op losse schroeven komen te staan: een zeer kleine en „een zeer grote grensverschuiving maken immers in principe geen „verschil!”

Dat ik het met de strenge (dus gezag-afdwingende) logica van het H.M.G. eens ben, sluit echter niet in, dat ik tegenstander ben van het wijzigen door de f. (a.m.) van het schriftelijk beeld van de C.O. En wel om de volgende reden: Dat de verwijzingsofficier een of meer (elkander in de regel uitsluitende) wetsartikelen volgt, is een *noodzakelijk kwaad*, dat in het leven is geroepen met de bedoeling om een niet in het strafrecht onderlegde officier-commissaris een leidraad voor zijn bewijsthema te verschaffen, doch dat als onherroepelijk gevolg met zich sleept, dat het feit in de verwijzingsbeschikking zeer vaak te eng wordt omschreven¹⁾. Menig „straf-

¹⁾ Mr VERMEER vertelde mij onlangs, dat hij geen groot bewonderaar is van de redengeving dat de „domme” O.C. een telastelegging voor zich moet hebben om een instructie te kunnen houden. Zulks kàn de reden zijn, aldus Mr. VERMEER, maar dat is het, zeker in Nederland, lang niet altijd meer. Een andere (sterkere) reden is, dat de dagvaardingsstijl (die ook later in het proces terugkomt — terug moet komen) processueel duidelijker is. De dagvaardingsstijl is over het algemeen duidelijk genoeg voor beklaagde en zeker voor zijn raadsman. De officier-commissaris, de raadsman, de fiscaal, de krijgsraad weten meteen waar zij aan toe zijn. Zij hebben veel meer aan een echte diefstal- of verduisterings-dagvaarding dan aan het verhaaltje

„rechtelijk gebeuren” (in scheepstaal: „krijgsraadbakje”) bevat — nevens fasen die op zichzelf niets met het strafrecht uitstaande hebben — varianten uit het strafrecht, die aanvankelijk niet te onderkennen waren, doch die na grondig onderzoek op de voorgrond kunnen treden, ja zelfs het aanvankelijk gedachte hoofdmotief voorbij kunnen streven.

De C.O., die zich niet met de juridische uitwerking van de eenmaal verwezen zaak inlaat, heeft in wezen een beeld aan zijn geestesoog laten voorbijdrijven en zich niet met al de mogelijke strafrechtelijke facetten daarvan bemoeid. Dit laatste kan hij rustig voor rekening laten van de speciaal daarvoor aangestelde functionaris, de fiscaal (auditeur-militair). Als nu deze hem een conceptelastelegging heeft aangeboden, „getooid in het juridische kleed, „dat eigenlijk pas veel later door de f. (a.m.) zelf diende te worden „gedrapeerd om zijn eigen telastelegging aan de voet van het bevel-„schrift” — zin uit het dictaat — en de C.O. heeft deze zonder meer overgenomen (desnodig met louter *taalkundige* wijzigingen van ondergeschikt belang), dan kan op goede gronden worden beweerd, dat de C.O. zich niet heeft willen vastklampen aan die tekst, welke immers afkomstig is van een ander, i.c. de „juridische lasthebber”, die op zijn beurt weet, dat de C.O. hem juridische carte-blanche geeft binnen het kennelijk door de C.O. gedachte feitenbeeld. Men kan dit beweren zonder enige afbreuk te doen aan het gezag van de C.O.. Ik zal niet ontkennen, dat ik aldus een vermoeden introduceer, doch merk op, dat dit vermoeden, juist i.v.m. de autoriteit van de C.O., voor wederlegging vatbaar is. Het vermoeden wijkt, wanneer de C.O. het feit in de verwijzingsbeschikking geheel anders laat luiden, dan de f. (a.m.) het had voorgesteld. Vorenvermelde „prae-„sumptio tantum”, dat hij zich niet heeft willen uitdrukken met *andermans* woorden, welke bovendien *zijn* (des C.O.’s) inzicht in de zaak *onvolledig vertolkten*, kan dan niet meer gelden en vorenvermelde, op drie kernbeginselen berustende, uitspraak van het H.M.G. is dan niet meer via een vermoeden van haar gelding te beroven. Blijkt dus in dat geval de door de C.O. gegeven omschrijving van

„dat hij in de spen een pakje boter in zijn zak heeft gestoken”. Bovendien is het royaler tegenover de *beklaagde*, dat hij van meet af aan weet wat hem in juridische zin verweten wordt, zodat hij niet voor de verrassing komt te staan dat hij later het „verhaaltje” in een onverwacht juridisch tenue ziet aantreden. Hij weet meteen, welke elementen hem aangewreven worden, op welke punten hij, door een erkenning achterwege te laten, de bewijslast kan afwentelen naar de plaats, waar die last thuis hoort.

Ik ben het geheel met deze gedachte eens, onder dit voorbehoud, dat een verwijzing in dagvaardingsstijl een voldoende aantal „althansen” bevatte om de fiscaal (auditeur-militair) niet voor het fait accompli te stellen, dat hij met zijn telastelegging buiten de grenzen van het verwezene moet treden. Doordat de verwijzing aan een diepgaand onderzoek door de O.C. voorafgaat, zal deze, op zichzelf reeds onprettige, veelheid van alternatieven toch niet boven de onvolmaaktheid van een kansberekening uit kunnen reiken. De grenzen van een eenvoudig verhaal der toedracht blijven met haar duidelijke aanwijsbaarheid ruimer.

het feit onvolledig of geheel verkeerd (en dat is zij, zoals aangevoerd, geredelijk wanneer zij op een of meer wetsartikelen aanstuurt), dan zal de f. (a.m.) de te nauwe of verkeerde begrenzing van het feit niet in zijn telastelegging mogen herstellen, althans niet zonder schending der drie kernbeginselen. Nogmaals: dat art. 68 Sr. een hernieuwde vervolging in de weg staat, indien er door herstelling *geen ander feit in de zin van art. 68 Sr.* wordt ten laste gelegd, is geen bewijs, dat aan het door de C.O. schriftelijk omlinjnde feitenbeeld door de f. (a.m.) mag worden getornd.

Aanders dan het dictaat zeg ik: „De f. (a.m.) is gebonden aan de „voorstelling, die de C.O. omtrent het gebeuren had; de (te be„perkte) omschrijving van die voorstelling *in de verwijzingsbeschik„king* bindt hem niet.” En de redactie van het dictaat volgend, ga ik verder: „Ware het anders, en zou de omschrijving in de ver„wijzingsbeschikking maatgevend zijn, dan ware onverstaanbaar „art. 172 R.Z. (167 R.L.), krachtens hetwelk in het militaire proces „als enige uitzondering op het dagvaardingsprincipe een *aanvulling* „op de telastelegging is toegestaan. Een bepaling analoog aan 313 „Sv. ontbreekt in de Regtsplegingen, daar het zwaartepunt van het „onderzoek in de instructie en niet in het onderzoek ter terecht„zitting ligt. Aanvaardt men de vrijheid van het O.M. om in *zijn* „telastelegging binnen de grenzen van hetzelfde feit af te wijken van „de omschrijving der telastelegging *in de verwijzingsbeschikking* „dan zullen zich ter terechtzitting geen verrassingen voordoen.”

Ik meen, in alle bescheidenheid, dat mijn lezing beter beantwoordt aan de autoriteit van de C.O., die verwijst of het opportunitetsprincipe toepast, doch die zich houdt buiten de juridische mérites van de zaak; waardoor de in het dictaat vermelde eigenaardigheid wordt vermeden, dat het inzicht van de aan hem ondergeschikte f. (a.m.) in de toedracht der feiten aan zijn inzicht moet praevaleren.

III. *Conclusie.*

Als ik nu mijn aandacht weer richt op het bovenaangehaalde vonnis van de Zeekrijgsraad en mijn commentaar daarop, vermeen ik, dat die controverse stamverwant is aan de controverse tussen het 20 jaar oude dictaat en mijn 2 jaar oude beschouwing daaromtrent. Wegens haar ouderdom en actualiteit heb ik deze publicatie verantwoord geacht. Twee afwijkende inzichten omtrent de verhouding C.O.—fiscaal (a.m.) worden er in belicht. Mijn mening brengt stellig geen oplossing. Zij verdiept zich juist in het onoplosbare probleem hoe *in abstracto* de grenzen moeten worden getrokken van het feit dat in de beschikking tot verwijzing staat omschreven. Tenminste zolang de C.O., i.p.v. een eenvoudig verhaal telasteleggingstijl gebruikt en dus — zij het ook noodgedwongen — uit de lijn van de militaire Regtsplegingen treedt²⁾. Wel meen ik te hebben mogen

²⁾ Zie noot op blz. 374 v. hiervóór.

aantonen, dat *in concreto* de grenzen wel eens duidelijker liggen, doch dan ook streng moeten worden gevolgd. Zoals, tenminste volgens mijn deductie, de fiscaal in bovenvermelde zaak heeft gedaan.

Het kan zijn dat op de administratieve weg tussen C.O. en fiscaal (a.m.) vergissingen zijn begaan, die van een minder strakke houding, als in dit opstel weergegeven, zouden blijk geven. De krijgsraad neme dit formeel strenge standpunt wél in. De C.O. blijve gerespecteerd als verwijzings-AUTORITEIT.

IV. *Nabeschuwing.*

A. *Non bis in idem.*

Men ziet wel eens, dat de telastelegging ongestraft van „diefstal” op niet verwezen „verduistering” overspringt. Voor zover ik kan aanvoelen, zal geen C.O. bezwaar maken tegen een dergelijke wijziging van aspect.

Reeds vóór 1932 vatte de H.R. het begrip „materiële handeling” bij art. 68 Sr. vrij eng op, doch ook na 1932 nadert de begrenzing van „feit” in 68 die van „feit” in 55 (1); de eendaadse samenloop, alwaar diefstal en verduistering als twee verschillende feiten worden beschouwd.

Gezien de jurisprudentie, geloof ik niet, dat men „feit” in de beschikking tot verwijzing niet buiten de grenzen van „feit” in 68 mag laten treden. Omgekeerd kan zich best het geval voordoen, dat een nieuwe vervolging niet toelaatbaar is, bijv. omdat (slechts) plaats of tijd verschilden, terwijl de C.O. de vervolging juist wel van de plaats of tijd afhankelijk wil stellen.

Ik heb dus *zeer in het kort* willen aantonen, dat het verwezen feit en het „*non bis in idem*” over en weer niet tot beslissende inlichtingsbron kunnen dienen.

Als men mij mocht tegenwerpen, dat mijn stuk zou impliceren dat de krijgsraad nooit het „*non bis in idem*” tegen een verwijzing zou mogen opwerpen, antwoord ik: „Stellig mag dat, doch dan in de „wèrkelijke betekenis, dus na het in kracht van gewijsde gegaan zijn „van de eerste zaak.”

B. *Nemo bis debet vexari.*

Den beoefenaren van het burgerlijk strafprocesrecht ligt nog vers in het geheugen het arrest van de H.R. van 15 Februari 1949, N.J. No. 305. Een vervolging terzake van een feit gepleegd in de gemeente Zandvoort was abusievelijk telastegelegd te zijn gepleegd in de gemeente Bloemendaal. Toen het O.M. dit na zijn requisitoir ontdekte, bracht het een nieuwe dagvaarding uit, nu in de telastelegging de juiste gemeente noemend. De eerste dagvaarding kon hij niet meer intrekken, omdat het onderzoek ter terechtzitting reeds was aangevangen (art. 266 i.v.m. art. 278 Wetb. van Strafvordering). Het O.M. werd door rechtbank en gerechtshof niet-ontvanke-lijk verklaard, hetgeen juist werd geoordeeld door de H.R., die een nieuwe dagvaarding van dezelfde verdachte voor hetzelfde feit,

zonder intrekking der vorige dagvaarding, in strijd achtte met de procesgang welke in de artikelen 266 en 313 Wetboek van Strafvordering is aangegeven. Bij arrest van 25 Juni 1940, N.J. 1940 No. 802, had de H.R. in een gelijke casus-positie niet gecasseerd, toen het O.M. door het Hof wèl ontvankelijk was verklaard in zijn tweede vervolging. De H.R. ging dus in 1949 „om” in vergelijking met zijn arrest van 1940 — zoals Prof. RÖLING in zijn annotatie schrijft —, en wel in die zin dat hij de regel „*nemo debet bis vexari*”, in zijn algemeenheid in geen enkele Nederlandse wetsbepaling neergelegd, thans i.v.m. een samenstel van wettelijke bepalingen als wettelijk voorschrift erkende.

Ik heb me wel afgevraagd of het „*nemo debet bis vexari*” bewegreden voor de Zeekrijgsraad is geweest om t.a.v. de tweede telastelegging, terugslaande op de chronologisch eerste verwijzing, te verstaan dat er geen recht van strafvordering meer aanwezig was. Inderdaad is er iets voor te zeggen om deze burgerlijke strafprocesregel in het militaire strafproces te introduceren: *niemand behoort tweemaal voor hetzelfde feit te worden verwezen*. „Feit” zal dan anders moeten worden gesteld dan „feit” in art. 68 W.v.Sr. Verschil in tijd of plaats kan voor de C.O. een ander feit dan hij had willen verwijzen betekenen, terwijl de H.R. heeft uitgemaakt dat het „*non bis in idem*” hiertegen met vrucht kan worden opgeworpen. Ik geloof dat „feit” in het militaire strafproces moet worden teruggedrongen tot precies hetzelfde feit, zij het ook met redactiever-schil omschreven, althans *onbeduidende* verschillen bevattend. Die onbeduidendheid kan ik niet anders toelichten dan met de omschrijving dat de C.O. „er wel geen bezwaar tegen gemaakt zou hebben”. Een dergelijk gevoelsargument klinkt niet fraai, doch daar is weinig tegen te doen. Een verwijzing door een autoriteit, die zich niet met de juridische uitwerking kan inlaten, ligt nu eenmaal anders dan een vervolging door een burgerlijk O.M., dat zowel de stoot tot de vervolging als de vervolging zelve in eigen handen heeft. Bovendien berust het „*nemo debet bis vexari*” op burgerstrafprocesartikelen die het militaire strafproces niet kent: art. 266 Sv., de intrekking der dagvaarding, en artikel 313 Sv., de wijziging der telastelegging ter terechtzitting (buiten toevoeging van strafverzwaringsgronden), zodat men zich over een geminiseerde toepassing hiervan in het militaire strafproces niet behoeft te beklagen: de toepassing zelve is reeds min of meer oneigenlijk. Ze moet beperkt blijven tot kennelijke dwaling omtrent het reeds uitgegaan zijn van een verwijzing, b.v. doordat een *andere* C.O. tot verwijzing overgaat. En dan moet de *tweede* verwijzing tot niet-ontvankelijkheid leiden, en *niet*, zoals in opgemeld vonnis, de *eerste* verwijzing!

Supra-nationale militaire straf- en tuchtwetgeving.

door

Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

In de hierna opgenomen Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag der Tweede Kamer betreffende het wetsontwerp tot goedkeuring en uitvoering van het Verdrag van Londen van 19 Juni 1951 vindt men bij de beschouwing over art. VII van dit Verdrag de schuchtere erkenning, dat het scheppen van een supra-nationale straf- en tuchtwetgeving met inbegrip van de rechtspraak en de hiertoe bestemde organen uit militair oogpunt de beste oplossing zou zijn voor de in dit artikel VII bedoelde practijk.

Hierbij moge ik, in aansluiting van hetgeen ik over dit ontwerp geschreven heb ¹⁾, in de eerste plaats aantekenen, dat er uit militair oogpunt slechts gesproken behoeft te worden over het in het leven roepen van een supra-nationale wetgeving en rechtspraak op het gebied van het *militair*-straf- en tuchtrecht. Evenals elders op dit gebied is hier het militair karakter weggelaten, als gevolg waarvan een te ruime formulering, in het bijzonder voor wat betreft het tuchtrecht, is gebezigd.

Maar, aannemende dat deze omissie niet zo bedoeld is, dan eist toch ook een supra-nationale militaire strafwetgeving omvangrijke studie en spoedige voorbereiding. De rechtszekerheid voor justiciabelen van de supra-nationale militaire rechter, die als bezittende — zoals de Memorie van Antwoord erkent — een supra-nationale status. in beginsel niet meer vallen onder de nationale wetgeving van het land van herkomst, eist eenheid van wetstoepassing, in de eerste plaats van algemene beginselen op militaire en oorlogsmisdrijven en op disciplinaire overtredingen en verder ook op de in militaire samenlevingen meest voorkomende commune delicten. Slechts op deze wijze is het verschil in normen van strafrechtshantering, op welke de Memorie van Antwoord wijst, in hoofdzaak te vermijden. Dit verschil zou daarentegen aan de supra-nationale rechters en rechterlijke colleges onvervulbare eisen van rechtskennis stellen en leiden tot in een krijgsmacht hoogst ongewenste rechtsongelijkheid. Uniformering in deze is uit krijgstuchtelijk oogpunt noodzakelijk.

Op oorlogservaring in deze mag niet dan met voorzichtigheid een beroep worden gedaan. Zeker, onder werkelijk oorlogvoerende militairen komen, hoewel de criminaliteit door de vijandelijkheden grotendeels wordt afgereageerd, strafbare feiten voor. Doch reeds in de achterhoeden van strijdende troepen stijgt het aantal vergripen

¹⁾ Zie mijn artikelen getiteld „Geen verdere militair-strafrechtelijke afbraak” in Tijdschrift voor Strafrecht 1952 deel LXI afl. 3, blz. 155 v., „Militair Strafrecht en art. VII van het Verdrag van 19 Juni 1951” en „Supra-nationale eenheidswetgeving”, beide in deze jaargang M.R.T. opgenomen resp. blz. 74 v. en blz. 250 v.

en ontstaan tijd en gelegenheid voor vergelijking en reactie door ter zake ondeskundige strijders. Ook opent zich bij handhaving van nationale rechtsmachten de mogelijkheid van rechterlijke dwalingen of vrijmoedigheden.

Mij kwam een geval ter ore, dat een paar militairen van het in Korea strijdend Nederlands detachement, die in Tokio verpleegd werden in een Amerikaans lazaret, enige dagen zonder verlof gingen passagieren. Na terugkeer in hun verpleging werden zij strafrechtelijk vervolgd en zwaar gestraft door de Amerikaanse militaire rechter wegens ongeoorloofde afwezigheid of desertie volgens de „Uniform Code of Military Justice”, welke alleen op U.S.A. militairen van toepassing is.

Was op al de in Korea strijdende militairen dezelfde strafwetgeving van toepassing, dan zouden ook deze militairen ondanks hun Nederlandse herkomst maar uit kracht van hun supra-nationale status onderworpen zijn aan de rechtsmacht van een supra-nationale militaire rechter, aan wiens rechtspraak ook strijdmakkers van andere nationale herkomst onderworpen en volgens de voor allen geldende supra-nationale strafwet zowel materieel als formeel be-recht zouden zijn geworden.

Dergelijke regeling eist in het belang van de hiërarchische verhoudingen, welke met hun sancties in elke, ook de supra-nationale krijgsmacht bestaan moeten, een zeer spoedige voltooiing. Niet, zoals het E.D.G.-verdrag stelt, bij tractaat, maar bij een supra-nationale wet. De N.A.T.O.-gemeenschap behoort namelijk evenals die van kolen en staal, wetgevende bevoegdheden te erlangen, naar welke de afzonderlijke Partijen zich met prijsgeving of — wil men liever — met verplaatsing in zoverre van eigen souvereiniteit zullen hebben te schikken.

In de tweede plaats past een woord van verweer tegen de iets verder voorkomende opmerking betreffende de afwijzing van een aanvulling van art. 65 W.M.S.R. Het systeem van dit Verdrag brengt mede, zo meent de Memorie van Antwoord, dat vreemde militairen veelal voor de Nederlandse rechter terecht staan ter zake van delicten omschreven in het gewone strafrecht, welke (in Nederland) buiten dienst zijn gepleegd. „Bij deze zaken zal welhaast „immer een specifiek militair aspect ontbreken”. Hier blijkt wederom volslagen gebrek aan inzicht in de eisen van de krijgstucht. In beginsel bevat toch elk strafbaar feit een zondiging tegen de krijgstucht, welke inhoud en strekking overduidelijk in art. 1 van het Reglement betreffende de Krijgstucht omschreven is. Wie zich de inhoud van deze omschrijving werkelijk realiseert, begrijpt het krijgstuchtelijk element, dat o.a. geleid heeft tot de mogelijkheid om ook tal van vergrijpen tegen het commune strafrecht in lichte vorm disciplinair af te doen. (W.K. art. 2 aanhef en sub 3°-6°). Het argument, dat gebezigd is om het systeem van het Verdrag te verdedigen, komt dus neer op een poging tot afbraak van het beginsel.

dat sedert het Ontwerp-C.W.L. 1807 na langdurige strijd is verworven en dat een einde maakte aan de ruimte voor jurisdictiegeschillen tussen nationale militaire en gewestelijke of locale niet-militaire rechters: de erkenning van een zo ruim mogelijk geformuleerde rechtsmacht van de militaire rechter.

De Memorie van Antwoord acht het op grond van het bepaalde sub 8° van Art. VII van het verdrag ²⁾ geoorloofd dat de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst een lid van hun krijgsmacht uit hoofde van de voor hun militairen als zodanig geldende voorschriften nogmaals te berechten. Het gestelde in de eerste zin van het bepaalde sub 8° verbiedt het nogmaals berechten van hetzelfde feit wanneer dit binnen het land van verblijf zou plaats hebben. De tweede zin laat echter deze tweede berechting toe voor wat betreft militaire voorschriften welke mochten zijn overtreden. Wat moet men hieruit lezen? Bis in idem voor elk strafbaar feit? Want zelfs het geringste strafbare feit schendt de orde der militaire samenleving, zoals de Wet op de Krijgstucht en het Reglement betreffende de Krijgstucht duidelijk doen uitkomen. Het hier aangeduide militair aspect, dat ook elk door een militair gepleegd gemeen delict bezit, heeft ten gevolge drie eigenaardigheden, welke inachtneming respectievelijk toepassing uitsluitend aan de militaire rechter toekomt.

In de eerste plaats heeft het militair strafprocesrecht behoefte aan zekere bewijsfaciliteiten, welke in onze wetgeving te vinden zijn in de artikelen 166 j° 92 R.Z., 161 j° 94 R.L. en 74 Inv. M.S.T.

In de tweede plaats geschiedt de straftoemeting naar aan de militaire samenleving ontleende maatstaven; zij kunnen leiden zowel tot zwaardere als tot lichtere waardering dan die, welke een niet-militaire rechter de juiste zou achten.

In de derde plaats dienen de op te leggen hoofd- en bijkomende straffen — van welke enige in de niet-militaire rechtspleging niet bestaan en dus niet mogen worden uitgesproken — in hoofdzaak om de blijkbaar onvoldoende militaire opvoeding van de schuldig bevonden militair te verbeteren door toepassing van strengere middelen dan de eenvoudige krijgstuhtelijke.

Hieruit volgt weder, dat het in de Memorie van Antwoord als het systeem van het Verdrag aangenomen stelsel geheel onjuist is. Onze militaire autoriteiten zullen dus goed doen om van de in de tweede zin van par. 8 van art. VII van het Verdrag toegelaten herziening van vonnissen van vreemde niet-militaire rechters, vooral als deze straffen hebben opgelegd of beslissingen hebben bevat, welke niet stroken met de drie hierboven genoemde eigenaardigheden van de militaire rechtspleging, een ruim gebruik te maken.

Ook zal ter dege moeten worden gewaakt en zo krachtig mogelijk worden bevorderd dat de te ontwerpen supra-nationale militaire straf- en tuchtwetgeving moge steunen op een zo ruim mogelijk

²⁾ Te vinden in M.R.T. XLVI blz. 134.

geformuleerde rechtsmacht. Onze krijgsmacht heeft zich hierbij ongeveer anderhalve eeuw zeer wèl bevonden en het zogenaamd systeem van het Verdrag zou, indien het bestendig zou worden, neerkomen op splijting van evenbedoelde eenheid, hetgeen zou betekenen node-loze en schadelijke afbraak van militaire rechtsmacht; zij zou mogelijk maken thans niet voorkomende jurisdictiegeschillen en verlen-in één woord: nodeloze en tot langzaam werken nopende rechts-onzekerheid.

Het opschrift van mijn in het Voorlopig Verslag aangehaalde opstel moge vastgehouden worden: *geen verdere militair-strafrechtelijke afbraak.*

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 27 November 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. A. A. de Graaff; *Leden:*

Majors H. P. Wiegman en W. Soeten.

Raadsman: Kapt. J. Moraal 1e Reg. Verb.troepen.

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan het bevel, zich bij de meerdere te vervoegen, welk bevel gegeven werd met de bedoeling om de identiteit van beklagde vast te stellen in verband met een vermoedelijk gepleegd krijgstuchtelijk vergrïp. Feitelijke insubordinatie buiten dienst gepleegd, door te rukken en te trekken toen hij vervolgens door die meerdere was vastgegrepen.

Afzonderlijke verklaring van de meerdere.

(W.M.S.R. art. 76, 114, 117, 120, 121; Inv. M.S.T. art. 74).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. v. V., geboren 5 September 1928, dpl. soldaat, Verbindingsafdeling 2e Divisie, beklagde,

post alia: (voor tenlastelegging zie het bewezenverklaarde, hierna — *Red.*);

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij op de avond van 22 September 1952, toen hij als dienstplichtig soldaat voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, te ± 22.50 uur zich bevond in een café te Unter Stromberg in Duitsland; dat hij wel van andere soldaten had vernomen, dat de troep om 23.00 uur binnen moest zijn, doch dit niet officieel wist; dat op een gegeven moment een militair, die ook in dat café was, zei, dat de M.P. namen opschreef in verband met het feit, dat de troep om 23.00 uur binnen moest zijn; dat hij zich toen met de soldaat Ruiten heeft begeven

naar de keuken van het café, met het doel daar een ogenblik te blijven, totdat alles weer veilig zou zijn; dat hij op een vraag van de soldaat Ruiten vervolgens diens tas is gaan halen in de gelagkamer en is teruggekeerd naar de keuken; dat hij in de gelagkamer niet heeft gehoord, dat er „Hier!” zou zijn geroepen; dat hij enige minuten later weer naar de gelagkamer is gegaan en in de voordeur van het café is gaan kijken, of er geen M.P. in de buurt was, zodat hij en de soldaat Ruiten rustig naar het kamp zouden kunnen vertrekken; dat hij op een meter of zes buiten de voordeur rumoer hoorde, hetgeen de indruk maakte alsof er gevochten werd, doch dat hij door de duisternis niet kon zien, wat er gebeurde; dat hij vervolgens naar de keuken is teruggekeerd, alwaar het licht was uitgegaan; dat hij enige ogenblikken daarna in een vrolijke bui tegen de soldaat Ruiten commandeerde: „En nu er uit”, waarop deze de keuken door de buitendeur daarvan verliet en hij, beklaagde, hem met een sprong van het stoepje volgde; dat hij niet gehoord heeft, dat hem tevoren een bevel werd gegeven om bij iemand te komen; dat hij bij het afspringen van de stoep plotseling van achteren werd vastgegrepen, zodat hij op de grond viel; dat hij niet wist, wie hem beet had, doch dat hij zich verzet heeft door te rukken en te trekken en te trachten zich los te rukken; dat hij door degene, die hem vastgegrepen had, werd meegetrokken tot aan de keukendeur, en dat deze daar tegen hem zei: „denk erom, je hebt met een overste te „doen”; dat hij in het licht, dat door de openstaande deur naar buiten viel, zag, dat dit inderdaad het geval was, waarop hij onmiddellijk zijn verzet heeft gestaakt;

Overwegende, dat Abraham Groen, Luitenant-Kolonel, van de Militair Juridische Dienst, ten processe als getuige gehoord, zake-lijk heeft verklaard en met ede bevestigd, dat hij zich op 22 September 1952 des avonds, in uniform gekleed, bevond in een café te Unter Stromberg in Duitsland; dat hij in dat café te omstreeks 23.00 uur de namen heeft genoteerd van enkele militairen, die op dat tijdstip binnen kwamen, zulks in verband met het feit, dat de troep om 23.00 uur in het kamp moest zijn; dat hij te 23.10 à 23.15 uur het café wilde verlaten; dat hij toen, staande in de opening van de deur, die van de gelagkamer naar een zijkamer voerde, zag, dat in de gelagkamer twee militairen stonden; dat hij aan deze militairen een bevel gaf om bij hem te komen, in de trant van: „komen „jullie eens hier!”; dat beide militairen daarop in zijn richting keken, zich omdraaiden en wegrenden, één door de buitendeur en één door de deur, die naar de keuken voerde; dat hij eerst de militair, die naar buiten rende, is achterna gegaan; dat hij na enige minuten terugkwam, en toen in de keuken, door de geopende tussen-deur heen een militair zag staan, waarvan hij vermoedde, dat deze één dergenen was, die zojuist waren weggevlucht; dat hij die militair het bevel gaf om bij hem, getuige, te komen, met de bedoeling om de identiteit van deze militair te kunnen vaststellen aangezien hij deze ervan verdacht een krijgstuuchtelijk vergrijp te plegen door

op dat moment niet in het kamp aanwezig te zijn en voorts van het feit, even tevoren opzettelijk ongehoorzaamheid te hebben gepleegd door niet aan het eerste bevel van hem, getuige, te gehoorzamen; dat dit tweede bevel zo duidelijk werd gegeven, dat de militair het moet hebben verstaan; dat deze dan ook in de richting van hem, getuige, keek, zich omdraaide en hard naar buiten liep door de buitendeur van de keuken; dat hij, getuige, achter de militair aanging en hem buiten te pakken kreeg; dat hij zeker weet, dat hij dezelfde te pakken had, die zojuist uit de keuken was wegevlucht, doch niet of deze dezelfde was, die hij, getuige, eerder had gezien; dat de militair zich verzette door te rukken en te trekken en te trachten zich los te rukken; dat hij, getuige, vermoedelijk tijdens de worsteling tegen de militair heeft gezegd, dat hij overste was, doch dat hij dit niet zeker weet; dat de militair zich ervan bewust moet zijn geweest met een meerdere te doen te hebben, aangezien zijn verdwijnen uit de keuken kennelijk gebeurde als reactie op het even tevoren gegeven bevel, aangezien hij geen woord gezegd heeft toen hij, getuige, hem buiten in het donker heeft geslagen, gestompt of geschopt; dat hij de militair meetrok naar de keuken, en dat de deur daarvan openging en de Duitse waard naar buiten kwam, aan wie hij, getuige, verzocht om hulp te halen; dat hij en de militair toen borst aan borst in het volle licht stonden en hij deze toen goed kon onderscheiden; dat de militair zich echter bleef verzetten; dat hij zeker weet, op dat moment gezegd te hebben: „man, weet wat je doet, je hebt met een overste te doen”, althans woorden van dergelijke strekking; dat de militair zijn verzet echter niet opgaf, doch nog 1 à 2 minuten heeft voortgezet, totdat andere personen in aantocht waren; dat daarop ingevolge opdracht van hem, getuige, naam en legernummer van de militair zijn genoteerd, die bleek te zijn de beklagde G v. V.;

Overwegende, dat Gerrit Wilhelmus Gorkink, dienstplichtig soldaat 1e klasse, ten processe als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 22 September 1952 te circa 22.50 uur tezamen met beklagde bevond in de gelagkamer van een café te Unter Stromberg in Duitsland; dat hij juist zijn verteringen had betaald en ongeveer in het midden van de gelagkamer stond, terwijl beklagde in de gelagkamer ongeveer 50 à 70 cm. van hem af stond; dat hij toen plotseling hoorde roepen: „Hier!”, waarop hij hard de gelagkamer is uitgelopen naar buiten; dat hij in de haast om weg te komen, niet heeft gezien, wat beklagde deed;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht op „22 September 1952 te Unter Stromberg in Duitsland opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de Luitenant-

„Kolonel Groen gegeven dienstbevel om bij die Luitenant-Kolonel „te komen, welk bevel werd gegeven met de bedoeling om de „identiteit van hem, beklaagde, die ervan werd verdacht een krijgs- „tuchtelijk vergrijp te plegen, vast te stellen, en vervolgens toen hij, „beklaagde, wegvluchtte en door vorengenoemde overste werd vast- „gegrepen, zich opzettelijk met geweld tegen deze overste heeft ver- „zet door te rukken en te trekken en te trachten zich los te rukken”, waarbij de Krijgsraad termen aanwezig acht de afzonderlijke getuigenis van A. Groen voornoemd terzake als een volledig bewijs van beklaagdes schuld te aanvaarden ook met betrekking tot die feiten en omstandigheden ten aanzien van beklaagdes verklaring waar die van de getuige afwijkt, zijnde niet gebleken van enige aanleiding om aan de juistheid van de getuigenverklaring te twijfelen (die bovendien deels wordt bevestigd door de verklaring van getuige Gorkink), doch daarentegen alleszins aannemelijk dat beklaagde een voor hemzelf rooskleurige lezing van het gebeurde heeft gegeven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijke ongehoorzaamheid, in tijd van oorlog gepleegd*”, alsmede „*feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, buiten dienst „gepleegd*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij resp. de artikelen 114 en 117 jo. 120 sub 1° jo. artikel 121 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot twee maanden militaire detentie — *Red.*].

NASCHRIFT.

Evenals opgemerkt bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 15 October 1952 (zie hiervóór, blz. 316 e.v.) meen ik dat hier ten onrechte gequalificeerd is met de toevoeging „buiten „dienst gepleegd”. Het was toch geen privé-aangelegenheid, dat de meerdere de beklaagde vastgreep, en beklaagde besefte dat zeer wel; het verzet had m.i. duidelijk plaats „terzake van een dienst-aange- „legenheid”. Zie artikel 76 Wetboek van Militair Strafrecht.

W. H. V.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 16 April 1953 *).

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* T. J. Rijkers, W. H. de Graaff, A. van Miert en J. C. van Epen.

Raadsman: Luit. t. Zee (V) 1e kl. Goudberg.

Lichamelijk letsel, door schuld bij een aanrijding toegebracht.

*) Tegen dit vonnis is hoger beroep aangetekend bij het Hoog Militair Gerechtshof. Wij hopen 's Hof's sententie t.z.t. te kunnen publiceren.

Practisch nut heeft deze uitspraak inmiddels verloren, nu de in het vonnis behandelde legislatieve onregelmatigheid (zie onze noot in M.R.T. XLV, blz. 561) is opgeheven door de intrekking van het K.B. van 26 Juli 1952 en vervanging door het (overigens gelijklopende) K.B. van 1 April 1953, Stbl. 167. Zie blz. 418 hierna.

De Krijgsraad acht het K.B. van 26 Juli 1952 (Stbl. 431) niet verbindend, omdat op het ogenblik van afkondiging van dat Besluit, ter uitvoering van artikel 45 (nieuw) W.V.W., het gewijzigde artikel 45 nog niet was afgekondigd en het toen geldende artikel 45 delegatie van wetgevende bevoegdheid niet gedoogde. Voor uitvoerige motivering: zie vonnis. Schuldigverklaring niet op grond van artikel 36(2) W.V.W. maar op grond van artikel 308 Wb. v. Str..

(Wb. v. Str. art. 308; W.V.W. art. 36(2) en 45; K.B. 26 Juli 1952.)

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A. v. d. B., oud 23 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als chauffeur 1e klasse bij het Marinevliegkamp „Valkenburg”,

Gezien: . . . enz.; [Tenlastelegging **]: *primaire*: „dat hij onder de „gemeente Katwijk op of omstreeks 27 Januari 1953 des voormiddags omstreeks tien minuten over acht, toen hij als bestuurder van „een vrachtauto (een zogenaamde drietonner), daarmede reed over „het voor hem rechter weggedeelte van de Wassenaarseweg aldaar, „komende uit de richting Katwijk en rijdende in de richting Wassenaar, na het inhalen van de motorrijder Cornelis van den Oever, die „zich in dezelfde richting als hij over die weg en wel aan de uiterste „rechterzijde daarvan op een Solex-rijwiel met hulpmotor voortbewoog, hoogst onvoorzichtig en onachtzaam zich eerder naar rechts „heeft begeven dan uit een oogpunt van gevaar voor of belemmering „van deze verantwoord was en dusdoende alstoen aldaar tegen deze „motorrijder is aangerezen, waardoor voornoemde Van den Oever „is komen te vallen en letsel bekomen heeft, bestaande in schaafwonden aan de linker elleboog, hand en heup zomede een contusie „van de linker heup en knie, met het gevolg dat deze een viertal „dagen diens beroeps- of ambtsbezigheden als stoker niet heeft kunnen uitoefenen; „en voorzover het vorenstaande niet tot een veroordeling mocht leiden: *subsidiare*: . . . enz. — *Red.*].

Gezien de schriftuur van eis enz.

[Qualificatie: „AAN ZIJN SCHULD BIJ GELEGENHEID VAN EEN „AANRIJDING MET EEN DOOR HEM BESTUURD MOTORRIJTUIG TE „WIJTEN ZIJN DAT EEN ANDER ZODANIG LICHAAMELIJK LETSEL BEKOMT WAARUIT TIJDELIJKE VERHINDERING IN DE UITOEFENING „ZIJNER BEROEPSBEZIGHEDEN ONTSTAAT, TERWIJL DAT LETSEL „DOOR DE AANRIJDING IS VEROORZAAKT” — *Red.*].

Post alia:

Overwegende, ten aanzien van de aan het bewezene te geven

**) Het primaire werd, met uitzondering van het gecursiveerde, bewezen verklaard. (Red. M.R.T.).

qualificatie: dat de tenlastelegging kennelijk is ingericht op de omschrijving van het in artikel 36(2) der Wegenverkeerswet genoemde delict;

dat ten tijde van het plegen van het ten laste gelegde en bewezen feit, het door de beklaagde bestuurde motorrijtuig werd gebruikt in dienst en ten behoeve van de Koninklijke Marine;

dat krachtens het Koninklijk Besluit van 10 April 1939 Stbl. Nr. 181 de tegenwoordige buitengewone omstandigheden oorlogsgevaar inhouden;

dat artikel 45 der Wegenverkeerswet, zoals dit luidt voor de daarin aangebrachte wijziging bij de Wet van 23 Juni 1952, Stbl. Nr. 357, uitgegeven 8 Augustus 1952 en in werking getreden met ingang van de dag na de datum der uitgifte van dat Staatsblad, bepaalt, dat ingeval van o.a. oorlogsgevaar de Wegenverkeerswet niet geldt ten aanzien van motorrijtuigen voor zover deze worden gebezigd ten behoeve van de land- en zeemacht;

Dat bij voornoemde Wet van 23 Juni 1952 artikel 45 der Wegenverkeerswet aldus is gewijzigd, dat ingeval van oorlogsgevaar de Wegenverkeerswet ten aanzien van motorrijtuigen gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten niet geldt dan voor zover zulks door Ons bij algemene maatregel van bestuur is bepaald;

dat bij Koninklijk Besluit van 26 Juli 1952 Staatsblad nr. 431, uitgegeven 5 Augustus 1952, hetwelk in werking zou treden met ingang van de 2e dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad o.m. is bepaald, dat ingeval van oorlogsgevaar o.a. artikel 36 der Wegenverkeerswet geldt;

dat mitsdien de vraag dient te worden beantwoord of aan een Koninklijk Besluit, hetwelk is vastgesteld bij latere datum dan de wet welke het de bevoegdheid schenkt om een bepaalde materie te regelen, bindende kracht kan worden toegekend wanneer dat besluit bij Staatsblad is uitgegeven 3 dagen eerder en in werking zou treden twee dagen eerder dan bedoelde wet onderscheidenlijk is afgekondigd en in werking getreden;

dat de Krijgsraad, zich volkomen bewust dat het in casu niet betreft een aanslag door de administratie op de grondslagen van Nederland als Rechtsstaat, doch slechts een door de administratie bij het loffelijk betrachten van spoed gepleegde informaliteit, de vraag ontkennend meent te moeten beantwoorden, omdat deze informaliteit, materieel bezien, principiële staatsrechtelijke vragen raakt;

dat immers indien een regel door de rechter op de bijzondere gevallen aan zijn uitspraak onderworpen zal worden toegepast er drieërlei moet hebben plaatsgehad:

- 1e. die regel moet tot positieve rechtsregel, tot wet zijn geworden;
- 2e. die wet, product der wetgevende macht, moet door de uitvoerende macht zijn afgekondigd;
- 3e. die afkondiging moet den burgers bekend zijn, of wettelijk geacht worden hun bekend te zijn;

dat de wet wordt voltooid door de Koninklijke Sanctie, waarbij de

Koningin verklaart, dat zij in het voorstel bewilligt, waardoor de wet *van kracht* wordt;

dat op de daad van sanctie de afkondiging der nu voltooide wet volgt;

dat in artikel 2(3) der Wet, houdende Algemene Bepalingen, waarin over het *bekend zijn* dier afkondiging gesproken wordt, niet uitdrukkelijk doch wel terloops, duidelijk wordt te kennen gegeven, dat die afkondiging alleen door plaatsing in het Staatsblad kan geschieden, waardoor de wet *verbindend* is;

dat de afgekondigde wet op een bepaald tijdstip den volke bekend moet zijn, althans wettelijk geacht wordt den volke bekend te zijn, waardoor de Wet *werkt*;

dat eerst, wanneer deze derde toestand is bereikt, er aan de uitvoering en de toepassing der Wet gedacht kan worden;

dat het verschil tussen het verbindend zijn en het werken der wet wel anders is opgevat, n.l. als het verschil tussen het *kunnen* en *moeten* uitvoeren der wet, dus als een verschil tussen mogelijkheid en noodzakelijkheid;

dat er in die gedachtengang de uitvoering en de toepassing der Wet eerst noodzakelijk werd als de afkondiging bekend kon zijn geworden, maar vóór die tijd reeds mogelijk was geworden, zodat degeen die in overeenstemming met de inhoud der wet, zijn handelingen had ingericht naar het reeds verbindende en werkende recht had gehandeld;

dat afgescheiden van het feit, dat bij voornoemde opvatting het *tijdstip* der mogelijkheid van uitvoering der Wet steeds werd gesteld van *het ogenblik der afkondiging zelve* af en nooit daarvóór, voornoemde opvatting ook daarom faalt, omdat:

- 1e. in de welgeoordeerde Staat niet tezelfdertijd twee strijdige wetten (art. 45 oud en art. 45 nieuw met het ter uitvoering van dat voorschrift gegeven K.B. van 26 Juli 1952 Stbl. nr. 431) kunnen gelden;
- 2e. aan de uitvoering der Wet uitdrukkelijk is vastgeknoopt, dat de afkondiging zal kunnen bekend zijn, waaraan niemand noch burger noch administratie het recht mag verbinden, dat het voor de uitvoering der Wet voldoende zou zijn, dat er een afkondiging wanneer ook en door wie ook is geschied, waardoor men de rechter zou dwingen nu eens recht te spreken volgens de wet, die men overal kan kennen, dan weer volgens een wet, die men nog niet overal kan kennen;
- 3e. art. 2(2) der Wet A. B. bepaalt, dat de wetten werken terstond *na* dat derzelve afkondiging in alle delen van het Koninkrijk zal kunnen bekend zijn, zodat er dus van een uitvoering dezer wet geen sprake kan en mag zijn *vóór* dat dezelve is afgekondigd; dat op grond van het vorenstaande de Krijgsraad tot geen andere slotsom kan komen dan dat het K.B. van 26 Juli 1952 Stbl. nr. 431 niet verbindend is, omdat het werd afgekondigd op 5 Augustus 1952 op een tijdstip dat art. 45 (oud) der Wegenverkeerswet nog verbind-

dend was en werkte, welk artikel geen delegatie van wetgevende bevoegdheid aan de Uitvoerende macht gedoogde en op welk tijdstip artikel 45 (nieuw) der Wegenverkeerswet, hetwelk delegatie van wetgevende bevoegdheid aan de Uitvoerende macht gedoogt wel door Hare Majesteit de Koningin op 23 Juni 1952 was gesanctionneerd met lastgeving tot plaatsing in het Staatsblad, aan welke lastgeving eerst werd voldaan in het Staatsblad uitgegeven 8 Augustus 1952, weshalve, die wet van 23 Juni 1952 op 5 Augustus 1952 verbindende kracht noch werkende kracht had, zodat op laatstgenoemde datum geen Koninklijke Besluiten mochten worden geproduceerd in strijd met het toen nog verbindende en werkende artikel 45 (oud) der Wegenverkeerswet;

dat naar het oordeel van de Krijgsraad, dit onverbindend zijn van meergenoemd Koninklijk Besluit niet slechts geldt gedurende het hoger gesignaleerde tijdsverschil, doch ook daarna permanent, totdat de administratie hare begane informaliteit in een nieuw Staatsblad zal hebben geredresseerd;

Overwegende dat het bewezene onder artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht kan worden gesubsumeerd, weshalve het dient te worden gequalificeerd als:

„HET AAN ZIJN SCHULD TE WIJTEN ZIJN DAT EEN ANDER ZODANIG „LETSEL BEKOMT, WAARUIT TIJDELIJKE VERHINDERING IN DE UIT- „OEFENING ZIJNER BEROEPSBEZIGHEDEN ONTSIAAT;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van EEN WEEK passend is;

dat er termen bestaan om deze straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

[Volgt: veroordeling tot één week gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd één jaar; bijzondere voorwaarde: schadevergoeding ad f 19,10 aan de gelaedeerde. — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 11 December 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; Leden:

Majoor H. P. Wiegman en Kapitein J. A. van Heyl.

Raadsman: 1e Luitenant W. G. Tibben.

Ongehoorzaamheid aan het bevel van een meerdere om naar zijn onderdeel terug te keren en opzettelijk afwezig blijven van zijn onderdeel: eendaadse samenloop van ongehoorzaamheid en afwezigheidsdelict, aangezien in casu één van beide feiten niet door beklagde kon worden gepleegd, zonder tevens het andere te plegen. De tijdsduur der afwezigheid kan ten deze buiten beschouwing worden gelaten als zijnde slechts van belang voor de strafmaat. Toepassing alleen van die strafbepaling, waarbij de zwaarste hoofdstraf is gesteld (ongehoorzaamheid); vermelding van slechts één qualificatie.

(W.M.S.R. artt. 97, 98, 114; Wb.v.Str. art. 55).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. C. L., geboren 3 Augustus 1930, dpl. sold. Adm. Cie Gardereg. Grenadiers en Jagers te Arnhem, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„1e. dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 2 September 1952, na een doktersbehandeling, althans na op of omstreeks 2 September 1952* ter behandeling van zijn onderdeel te zijn doorgezonden naar Utrecht, *althans na op of omstreeks 2 September 1952*, zijn te Mill, *althans in Nederland*, gelegen onderdeel te hebben verlaten *daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest tot 17 September 1952, waarop hij door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden, in ieder geval opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest van gemelde 2 September 1952 tot 10 September 1952* waarop hij zich bij de Koninklijke Marechaussee te 's-Gravenhage heeft gemeld en vervolgens wederom *van 10 September 1952 opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest tot 17 September 1952, althans een of meer dagen in dat tijdsbestek* [de Krijgsraad achtte hier bewezen: „op 10, 11 en 12 September 1952” — Red.];

„2e. dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans als militair in de zin der wet op of omstreeks 10 September 1952* te 's-Gravenhage, *althans in Nederland* heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de adjudant onderofficier P. van de Woestijne gegeven dienstbevel „die dag naar zijn te Mill, althans elders in Nederland gelegen onderdeel terug te keren welk bevel hem werd gegeven omdat hij „alstoen naar de mening van die adjudant onwettig afwezig was”;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

Post alia:

dat hij op 10 September 1952 te 's-Gravenhage van de A.O.O. Van de Woestijne opdracht kreeg zich diezelfde dag te Mill naar zijn te Mill gelegerd onderdeel te begeven; dat hij wist dat dit een dienstbevel was, doch hieraan niet heeft voldaan doch naar de militaire arts te Delft heeft opgebeld; dat hij deze niet heeft medegedeeld dat hij opdracht had gekregen op 10 September 1952 naar Mill terug te keren; dat hij op aanraden van Dr Papendregt naar Utrecht is gegaan doch de arts niet heeft kunnen vinden die hem aldaar behandeld had, waarop hij wederom naar Delft is gegaan; dat hij in Delft is gebleven totdat hij op 17 September 1952 aldaar door de Koninklijke Maréchaussée is aangehouden; dat hij echter van 12 tot 16 September 1952 te Delft inderdaad ziek is geweest

*) Met uitzondering van de hier geкурсiveerde gedeelten in de bewezenverklaring overgenomen. (Red. M.R.T.).

en dat Dr Papendregt hem op 13 September 1952 heeft opgedragen een paar dagen in bed te blijven; dat hij overigens van niemand recht of vergunning gekregen heeft van 2 September 1952 tot 17 September 1952 van zijn te Mill gelegerd onderdeel afwezig te zijn en te blijven;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat Antonie Theodorus Harmen van Papendregt, arts, geboren te Sliedrecht op 4 Juli 1903, wonende te Delft. . . enz.;

dat hij contractarts is voor de IGDKL te Delft; dat hij beklaagde op 13 September 1952 thuis heeft bezocht, omdat hij bericht had ontvangen dat beklaagde ziek thuis was; dat beklaagde inderdaad op bed lag; dat hij beklaagde niet aan de waarnemend contractarts heeft opgegeven voor contrôle en hem mogelijk opdracht heeft gegeven op 15 September 1952 naar zijn onderdeel terug te keren; dat dit is geschied op receptenpapier;

Overwegende . . . [bewezenverklaring; zie tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende dienaangaande, dat de Krijgsraad de duur van beklagdes 2e ongeoorloofde afwezigheid beperkt tot de genoemde dagen, omdat zijn opgaven omtrent ziekte vanaf 13 September 1952 niet afdoende weerlegd is door de verklaring van de getuige Dr van Papendregt;

Overwegende, dat deze feiten zouden opleveren 1e desertie in tijd van oorlog, 2e opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid niet langer dan vier dagen durende in tijd van oorlog gepleegd, 3e opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd;

Overwegende dienaangaande echter, dat tussen de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, niet langer dan vier dagen durende, en de opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog een eendaadse samenloop bestaat; dat immers in casu één van beide feiten door beklaagde niet kon worden gepleegd, zonder tevens het andere te plegen;

dat ten deze de tijdsduur van de afwezigheid, als zijnde slechts van belang voor de strafmaat, buiten beschouwing kan worden gelaten; dat derhalve slechts één der bepalingen wordt toegepast en wel die, waarbij de zwaarste hoofdstraf is gesteld, zodat de ten laste gelege feiten nader worden gequalificeerd als:

1e. „*desertie in tijd van oorlog gepleegd*”;

2e. „*opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd*”;

[Volgt: veroordeling tot 6 maanden gevangenisstraf waarvan 3 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren — *Red.*].

NASCHRIFT.

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan een dienstbevel om naar zijn onderdeel terug te keren of bij zijn onderdeel aanwezig te blijven: een samenloopsvorm, welke zich vooral in de na-oorlogse praktijk herhaaldelijk heeft voorgedaan en waaromtrent de jurisprudentie nog niet tot rust gekomen schijnt te zijn.

Ik wijs op de volgende drie recente uitspraken:

(1) *Sententie Hoog Militair Gerechtshof van 18 December 1952 (M.R.T. XLV, blz. 199): ongehoorzaamheid aan het bevel om niet met bewegingsvrijheid te vertrekken levert op (meerdaadse samenloop van) ongehoorzaamheid en afwezigheidsdelict (de Krijgsraad te Velde Oost, in het vonnis a quo, was aan deze vraag niet toegekomen omdat de ongehoorzaamheid strandde op een onvolkomenheid van de tenlastelegging).*

(2) *Vonnis Krijgsraad te Velde Oost van 30 Augustus 1952 (M.R.T. XLV, blz. 535): ongehoorzaamheid aan het bevel om naar zijn onderdeel terug te keren werd beschouwd alléén als opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.*

(3) *Vonnis Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 10 April 1952 (M.R.T. XLV, blz. 684): ongehoorzaamheid aan het bevel om zich terug te melden bij zijn onderdeel zou, behalve ongehoorzaamheid, tevens desertie hebben opgeleverd, ware het niet dat de plaatsaanduiding schuldigverklaring aan desertie niet kon dragen ¹⁾.*

Bovenstaand vonnis acht eendaadse samenloop aanwezig en qualificeert uitsluitend volgens het misdrijf waarop de zwaarste hoofdftraf gesteld is (jurisprudentie is, beide qualificaties te bezigen).

Ik voor mij zou het meeste gevoelen voor absorptie van de ongehoorzaamheid: de ongehoorzaamheid te beschouwen als conditio sine qua non voor de afwezigheid (vergelijk, doch slechts analogice, sententie H.M.G. 11 Mei 1948, M.R.T. XLIV, blz. 32: opzettelijk vluchten uit de cel, waarin arreststraf wordt ondergaan, levert niet opzettelijke ongehoorzaamheid aan het bevel om voorlopig arrest te ondergaan op). Men reserveert dan het misdrijf van artikel 114 voor de zuivere gevallen van ongehoorzaamheid-sec. Zie mijn naschrift in M.R.T. XLII, blz. 646 v.). *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 13 November 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr P. Kapteyn; *Leden:* Majoor A. L. van Mastrigt en Kapitein J. A. van Heyl.

Raadsman: 1e Luitenant W. G. Tibben.

Het plegen van ontucht met zijn minderjarig stiefkind (vleselijke gemeenschap met beklagdes 14-jarige stiefdochter). Bij de strafoplegging rekening gehouden met de omstandigheid dat beklagde en zijn gezin uit Indonesië afkomstig is, waar dergelijke feiten minder ernstig worden opgevat.

¹⁾ Zó uitdrukkelijk liet de Krijgsraad zich niet uit, doch ik meen dit als gevolgtrekking uit de betreffende overweging te mogen destilleren. Zie ook vonnis van de Zeekrijgsraad te Willemsoord van 16 November 1938, M.R.T. XXXV, blz. 51 (bevestigd H.M.G.) terzake van een soortgelijk geval, waarbij de Krijgsraad aan qualificatie van de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid niet toekwam omdat zij, in tijd van vrede, minder dan één etmaal geduurd had. Die afwezigheid werd toen als „verband houdend” krijgstuchtelijk vergrijp, ingevolge artikel 60 W.K. in rekening gebracht.

(Wb.v.Str. art. 249).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. C. V., geboren te Banjoewangi, 24 April 1922, beroepssergeant 2e Cie. 2e Instr. Bat. Garderegiment Fuseliers „Prinses Irene”, beklaagde;

Post alia:

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks de jaren 1951 en 1952 te Peize, althans in Nederland, vleselijke gemeenschap heeft gehad met Albertine Danila Dahlan, oud 14 jaar, in ieder geval minderjarig, geboren uit het eerste huwelijk zijner echtgenote, alzo zijn minderjarig stiefkind, althans dat hij op tijd en plaats voormeld buiten echt vleselijke gemeenschap heeft gehad met Albertine Danila Dahlan, oud 14 jaar, althans tenminste 12 jaar maar nog niet 16 jaar”;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op verschillende tijdstippen in 1951 te Peize vleselijke gemeenschap heeft gehad met zijn 14-jarige stiefdochter Albertine Danila Dahlan, geboren uit het eerste huwelijk van zijn tegenwoordige echtgenote; dat deze gemeenschap plaats vond in de woning waar hij met zijn gezin woonde;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 24 Juli 1952 opgemaakt te Peize door J. de Klein, opperwachtmeester der Rijkspolitie, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van A. C. L. Th. Gohen, 36 jaar:

dat zij op 20 Juni 1946 te Pontianak is gehuwd met beklaagde, haar tegenwoordige echtgenoot;

dat zij met beklaagde in 1950 uit Indonesië naar Nederland is vertrokken, waarbij enige van haar kinderen, geboren uit haar eerste huwelijk met Mohamad Dahlan haar volgden, onder wie Albertine Danila, geboren op 12 September 1937;

dat zij in haar woning te Peize in het jaar 1951 meermalen heeft gezien dat haar dochter Albertine bij haar man in bed lag en dat zij elkaar omhelsden; dat zij daar evenwel niets achter heeft gezien;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 9 September 1952 no. P. 384/52 opgemaakt door Chr. Nijmeijer, wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van Albertine Danila Dahlan, 14 jaar:

dat zij in het najaar van 1951 in de woning aan de Boerlaan te Peize, waar zij met haar moeder en haar stiefvader, beklaagde, woonde, verschillende malen vleselijke gemeenschap heeft gehad met haar stiefvader, beklaagde; dat dit geschiedde, wanneer zij bij haar stiefvader op bed was gaan liggen;

Overwegende [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd

als: „het plegen van ontucht met zijn minderjarig stiefkind”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 249 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat nu het aan beklaagde primair ten laste gelegde is bewezen verklaard, een onderzoek naar het aan beklaagde subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad, gelet op de omstandigheden dat beklaagde met zijn gezin uit Indonesië afkomstig is, waar feiten als het onderhavige, veel minder ernstig worden opgevat en het bij de stukken gevoegde voorlichtingsrapport d.d. 22 October 1952 door de sociale dienst van het Ministerie van Oorlog over beklaagde uitgebracht, van oordeel is dat met een voorwaardelijke gevangenisstraf kan worden volstaan, en dat er geen termen zijn beklaagde uit de militaire dienst te ontslaan;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een jaar, voorwaardelijk, proeftijd drie jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 11 December 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en Kapitein J. A. van Heijl.

Desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijderd (afwezigheid van 31 Augustus 1952 tot dat beklaagde op 5 September 1952 door de Belgische Politie aan de Koninklijke Maréchaussée werd overgegeven en hij op 6 September 1952 bij zijn onderdeel werd teruggebracht).

Handhaving van het arrest, welke handhaving bij afzonderlijke dispositie is geschied.

Gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf.

(W.M.S.R. artt. 13-15, 98, 99; R.L. art. 152).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. S. v. d: V., geboren 5 December 1932, dpl. maréchaussée 4e klasse, 2e Instr. Comp. Depôt Maréchaussée Apeldoorn, beklaagde,
Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als maréchaussée 4e klasse, ingedeeld bij de Koninklijke „Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks „31 Augustus 1952 niet van bewegingsvrijheid naar zijn te Apeldoorn gelegerd onderdeel is weergekeerd, doch in stede daarvan zich „opzettelijk ongeoorloofd naar België en Frankrijk heeft verwijderd „en sedertdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest tot hij op „4 September 1952 door de Belgische politie werd gearresteerd, in „ieder geval tot hij op 5 September 1952 door de Belgische politie „aan de Koninklijke Maréchaussée te Maastricht werd overgegeven

„en op 6 September daaropvolgend in de Koning Willem III-kazerne, alwaar zijn onderdeel gelegerd was, werd ingesloten”;

Post alia:

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een proces-verbaal No. P63/52, 2e Divisie Koninklijke Marechaussee, brigade Maastricht-Wijk, opgemaakt en ondertekend door Cornelis de Boer, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot opgelde brigade, zakelijk vermeldende als verklaring van verbalisant,

dat hij op 9 September 1952 aan de internationale doorlaatpost Viséstation te Visé (B) van het personeel van de Belgische Rijkswacht heeft overgenomen een persoon, gekleed in veldtenuë zonder onderscheidingsteken;

dat het personeel van de Rijkswacht verklaarde dat deze persoon op 4 September 1952 door de Franse Gendarmerie was overgebracht vanuit Frankrijk naar België;

dat deze persoon opgaf te zijn C. S. v. d. V., marechaussee 4e klasse, ingedeeld bij de 2e Instructiecompagnie van het Dépôt Koninklijke Marechaussee te Apeldoorn, welke opgave in overeenstemming is met het militair identiteitsbewijs;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan:

„dat hij als marechaussee 4e klasse, ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht op 31 Augustus 1952 niet van bewegingsvrijheid naar zijn te Apeldoorn gelegerd onderdeel is weergekeerd, doch in stede daarvan zich opzettelijk ongeoorloofd naar België en Frankrijk heeft verwijderd en sedertdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest tot hij op 5 September 1952 door de Belgische politie aan de Koninklijke Marechaussee te Maastricht werd overgegeven en op 6 September daaropvolgend in de Koning Willem III kazerne, alwaar zijn onderdeel gelegerd was, werd ingesloten”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige zich „naar het buitenland verwijdert”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 jo art. 99 Wetboek van Militair Strafrecht;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak is van dien aard, dat beklagde, die zich sedert 5 September 1952 in arrest bevindt, daarin behoort te blijven, welke arresthandhaving bij afzonderlijke dispositie is geschied;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Beveelt, dat van deze straf een gedeelte groot twee maanden en vijftien dagen niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2., No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt; dan wel gedurende die proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen.

NASCHRIFT.

(1) *Wat het tijdstip van beëindiging van de ongeoorloofde afwezigheid betreft laat de Auditeur-Militair in zijn tenlastelegging de keuze tussen (a) het tijdstip van arrestatie door de buitenlandse politie, (b) het tijdstip van overneming door de Nederlandse politie, tevens vertegenwoordiger van de militaire overheid (c) het tijdstip van terugkeer bij zijn onderdeel. Wel verwerpt de Krijgsraad het tijdstip van arrestatie in het buitenland, doch hij maakt verder geen keus tussen de tijdstippen (b) en (c).*

(2) *De Krijgsraad neemt, voor de handhaving van het arrest, een afzonderlijke dispositie. Noodzakelijk schijnt mij dit allerminst waar artikel 151 Regtspleging Landmagt slechts vordert dat er „beslist” zal worden over het al of niet in arrest houden van beklagde, terwijl artikel 153, ingeval van ontslag uit arrest of verlichting van het arrest, een „dispositie” vordert. In de praktijk blijft zelfs in dat geval (wanneer tenminste tegelijkertijd vonnis wordt gewezen) een afzonderlijke dispositie achterwege; althans is zulks bij de Zeemacht praktijk, waarbij wellicht van belang is dat artikel 160 Regtspleging Zeemagt wel vordert dat de Krijgsraad „zal disponeren”, doch niet, gelijk artikel 153 R.L., van een „dispositie” spreekt.*

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

(Vonnis van 12 December 1952; uitgesproken op 18 December 1952.)

President: Luitenant-Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *leden:* Kolonel H. A. Smeenk en Luitenant-Kolonel W. L. Nolke.

Raadsman: J. Waller.

Verwijzing terzake van een feit, gepleegd door drie verenigde personen (resp. behorende tot de zeemacht, de landmacht en de luchtmacht). Ingevolge artikel 99 Inv. M.S.T.R. is, bij gelijktijdige vervolging door verschillende krijgsvraden, bij uitsluiting die krijgsvraad bevoegd, voor welke de vervolging tegen één der daders het eerst is aangevangen.

(Gelijke overwegingen in het vonnis terzake van de tot de landmacht behorende beklagde. Alle drie beklagden berecht door de Zeekrijgsraad — zie vonnis hierna — voor welke de vervolging terzake van de tot de zeemacht behorende dader het eerst was aangevangen.)

(Inv. M.S.R.T. art. 99.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. B., geboren 18 Augustus 1931, dpl. sold. AVOT, Vliegbasis Twenthe, in arrest, beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing d.d. 13 November 1952;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 12 December 1952 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van EEN jaar en ZES maanden onvoorwaardelijk met aftrek van de tijd in voorlopig arrest doorgebracht met dispositie tot handhaving van het voorlopig arrest en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht, te Deventer, op of omstreeks 11 October 1952, derhalve in tijd van oorlog, omstreeks 23.00 uur, nadat hij naar aanleiding van zijn en van enige andere militairen, te weten de torpedomaker 1e klasse A. A. en de soldaat C. C. min voegzaam gedrag in het parochiehuis tegenover een korporaal, J. H. Heuts, door deze was gewaarschuwd en deze had medegedeeld, dat hij in verband daarmee de marechaussee zou gaan waarschuwen en hij daartoe dat parochiehuis had verlaten, na een afspraak daartoe met A. A. en C. C. gemaakt te hebben, samen met hen die korporaal is gaan zoeken met de bedoeling hem te mishandelen en toen zij hem in de Jac. Reviusstraat aantroffen, opzettelijk gewelddadig die korporaal Heuts, nadat hij door A. A. tegen de grond was geslagen en deze zich boven op hem bevond en wederom herhaaldelijk stompte, in zijn gezicht en tegen zijn buik of lichaam met geschoeide voet heeft getrapt en vervolgens, toen die korporaal het bewustzijn had verloren en kreunend bleef liggen samen met A. A. opzettelijk die korporaal heeft opgepakt en opzettelijk deze over een afrastering in struiken heeft gegooid”;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige Justitiële verklaring d.d. 16 October 1952 opgemaakt en ondertekend te Enschedé door de waarnemend Commandant Avot, onder meer zakelijk vermeldt dat beklaagde als dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst is sedert 15 Februari 1952;

Overwegende, dat blijkens de beschikking tot verwijzing bovengenoemd beklaagde is verwezen voor een feit, gepleegd door drie verenigde personen, te weten beklaagde (behorende tot de Luchtmacht, C. C.), behorende tot de Landmacht en A. A., behorende tot de Zeemacht;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van de op 29 October 1952 door de Commandant der Zeemacht in Nederland genomen beschikking tot verwijzing naar de Krijgsraad voor de Zeemacht van A. A., torpedomaker 1e klasse;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van de op 18 November 1952 door de Verwijzingsofficier benoemd door de Chef van de Generale Staf, genomen beschikking tot verwijzing naar de Krijgsraad te Velde van C. C.;

Overwegende, dat blijkens artikel 99 Invoeringswet Militair Strafen Tuchtrect bij deelneming van meer dan één persoon aan hetzelfde strafbare feit, indien de vervolging gelijktijdig bij meer tot kennisneming bevoegde krijgswraden is aangevangen, die krijgswraad bij uitsluiting bevoegd blijft, voor welke de vervolging tegen één der als daders aansprakelijke personen het eerst is aangevangen;

Overwegende, dat in casu de vervolging moet worden geacht te zijn aangevangen op de datum waarop de beschikking tot verwijzing is genomen;

Overwegende, dat gezien de datering van de drie genoemde verwijzingsbeschikkingen de vervolging tegen A. A. moet worden geacht het eerst te zijn aangevangen, weshalve de Krijgsraad voor de Zeemacht bij uitsluiting bevoegd is om van de zaak tegen B. B. kennis te nemen;

Overwegende, dat derhalve de Krijgsraad te Velde Oost onbevoegd is om over de zaak van beklagde te erkennen;

Overwegende, dat beklagde, die zich sedert 12 October 1952 in arrest bevindt, op grond van artikel 240 Rechtspleging Landmacht daarin behoort te blijven en de overgave van zijn persoon aan de bevoegde Rechter behoort te worden aangeboden, hetgeen bij afzonderlijke dispositie is geschied;

Verklaart zich onbevoegd om te erkennen over de zaak van beklagde;

Geeft daarvan met toezending van de nodige stukken kennis aan de Krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 19 Februari 1953.

President: Mr. D. B. A. Franken; *leden:* T. J. Rijkers, W. H. de Graaf, A. van Miert en G. Zeiler.

Raadsman: Kapt. d. Mars. A. J. Middelhoff (voor beklagde A. A.) en Mr W. H. Vermeer, advocaat te Amsterdam (voor beklagden B. B. en C. C.).

Competentie van de Zeekrijgsraad, op grond van artikel 99 Inv. M.S.T.R., tot kennisneming van door drie beklagden (behorende tot resp. de zee-, land- en luchtmacht) in vereniging gepleegd feit, nu de vervolging voor de Zeekrijgsraad het eerst is aangevangen.

Beschimping van een meerdere door één der beklagden, hetgeen voor de beide anderen het sein was om de meerdere feitelijk aan te randen en zwaar te mishandelen.

(W.M.S.R. art. 108, 117, 120; Inv. M.S.T.R. art. 99.)

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen: A. A., oud 19 jaar, torpedomaker 1e klasse; B. B., oud 21 jaar, dienstplichtig soldaat b.d. Aanv. Vliegers Opleid.: C. C., oud 22 jaar, dienstplichtig soldaat b.d. 34e afd. veldart.; beklagden, allen gedetineerd,

Gezien de beschikkingen tot verwijzingen naar de Zeekrijgsraad d.d. 29 October 1952 Nr. CZM/P31306/20852, d.d. 31 December 1952 Nr. CZM/P011234/01191 en d.d. 31 December 1952 Nr. CZM/011232/01191;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 28 November 1952 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde A. A. wordt tenlaste gelegd ¹⁾:

„dat hij in tijd van oorlog op of omstreeks 11 October 1952, toen hij „als torpedomaker 1e klasse bij de zeemacht diende, des avonds te „Deventer naar aanleiding van het feit dat de korporaal der Koninklijke landmacht J. H. Heuts hem gezegd had de marechaussee „te zullen waarschuwen in verband met zijn gedrag tegen hem, „Heuts, en deze het parochiehuis aldaar had verlaten, waar deze „zich met hem en de soldaat der Koninklijke Landmacht C. C. en „de soldaat van de Luchtsrijdkrachten B. B. bevond — ingevolge „afpraak met beide laatstgenoemden die korporaal is gaan zoeken „met de bedoeling deze te mishandelen en toen zij deze op de Jac. „Reviusstraat aantreffen, opzettelijk deze korporaal één of meer „vuistslagen in diens gezicht heeft toegebracht, deze op de grond „heeft geworpen en, nadat deze op de grond lag, opzettelijk deze „nogmaals meerdere malen vuistslagen in diens gezicht heeft toege- „bracht, terwijl B. B. voornoemd deze in diens gezicht en/of buik „trapte en vervolgens toen die korporaal het bewustzijn had verloren „en kreunend bleef liggen samen met meergenoemde B. B. opzettelijk „die korporaal heeft opgepakt en opzettelijk deze over een ongeveer „0,75 meter hoge afrastering heeft geworpen”;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 2 Februari 1953 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde B.B. wordt ten laste gelegd ¹⁾:

„dat hij in tijd van oorlog op of omstreeks 11 October 1952, toen hij „als dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht bij de leger „luchtmacht Nederland diende, des avonds te Deventer — nadat de „korporaal der Koninklijke Landmacht, J. H. Heuts, gezegd had de „marechaussee te zullen waarschuwen in verband met het gedrag „van een of meer personen die zich in zijn, beklagdes gezelschap

¹⁾ Met uitzondering van de hier gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red. M.R.T.).

„bevonden en waartoe na te noemen militairen behoorden en het
 „parochiehuis aldaar had verlaten, waar voornoemde Van Heuts
 „zich met hem en met de torpedomaker 1e kl. der Koninklijke Marine
 „A. A. en de soldaat der Koninklijke Landmacht C. C. bevond —
 „*al dan niet* tezamen en in vereniging met beide laatstgenoemden
 „die korporaal is gaan zoeken *al dan niet met de bedoeling deze te*
 „*mishandelen* en toen zij deze op de Jac. Reviusstraat aantreffen,
 „opzettelijk die korporaal, nadat A. A. voornoemd, deze één of meer
 „vuistslagen in diens gezicht had toegebracht, deze op de grond had
 „geworpen en daar wederom meerdere vuistslagen in diens gezicht
 „had toegebracht, in diens gezicht en tegen diens lichaam heeft ge-
 „trapt en vervolgens, toen die korporaal het bewustzijn had verloren
 „en kreunend bleef liggen, samen met meergenoemde A. A. opzette-
 „lijk die korporaal heeft opgepakt en opzettelijk deze over een onge-
 „veer 0,75 meter hoge afrastering heeft geworpen”;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 2 Fe-
 bruari 1953 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de be-
 klaagde C. C. ten laste wordt gelegd ²⁾):

„dat hij in tijd van oorlog op of omstreeks 11 October 1952, toen hij
 „als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht diende, des
 „avonds te Deventer — nadat de korporaal der Koninklijke Land-
 „macht J. H. Heuts gezegd had de marechaussee te zullen waar-
 „schuwen in verband met het gedrag van een of meer personen, die
 „zich in zijn, beklaagdes gezelschap bevonden en waartoe na te noe-
 „men militairen behoorden, en het parochiehuis aldaar had verlaten,
 „waar voornoemde Van Heuts zich met hem en met de torpedomaker
 „1e klasse der Koninklijke Marine A. A. en de soldaat der Konink-
 „lijke Landmacht dienende bij de leger-luchtmacht Nederland B. B.
 „bevond — *al dan niet* tezamen en in vereniging met beide laatst-
 „genoemden die korporaal is gaan zoeken *al dan niet met de bedoe-*
 „*ling om deze te mishandelen* en toen zij deze op de Jac. Reviusstraat
 „aantreffen, opzettelijk op minachtende en laatdunkende toon die
 „korporaal de woorden heeft toegevoegd: „Zo flinke vent, heb je de
 „„marechaussee gewaarschuwd”, althans woorden van dergelijke
 „strekking *en vervolgens opzettelijk die korporaal een vuistslag*
 „*heeft toegebracht in diens gezicht*”;

Gezien de schrifturen van eis door de Fiscaal overgelegd en ge-
 hoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende
 tot bewezenverklaring van het aan ieder der beklagden tenlaste-
 gelegde, alsmede hun schuld eraan, met qualificatie daarvan als:
 t.a.v. A. A. en B. B.: „MUITERIJ”, t.a.v. C. C.: ALS MILITAIR OP-
 „ZETTELIJK EEN MEERDERE BESCHIMPEN” en veroordeling t.a.v.
 A. A. en B. B. deswege tot: een gevangenisstraf voor de tijd van
 EEN JAAR EN ZES MAANDEN, met aftrek van voorarrest; t.a.v. C. C.
 deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van NEGEN MAANDEN,

²⁾ Met uitzondering van de hier gecursiveerde gedeelten bewezen ver-
 klaard. (Red. M.R.T.).

waarvan DRIE MAANDEN voorwaardelijk met een proeftijd van één jaar en aftrek van voorarrest;

Overwegende:

Post alia:

dat er verband bestaat tussen de zaken van deze drie beklaagden, weshalve de Krijgsraad heeft beslist, dat deze zaken in het belang van het onderzoek gevoegd aan het oordeel van de Krijgsraad zullen worden onderworpen;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. A. A., oud 19 jaar, als *beklaagde*:

dat hij op 11 October 1952 des avonds omstreeks 10.00 uur, dienende als torpedomaker 1e klasse bij de Zeemacht, te Deventer met de soldaat van de Koninklijke Landmacht C. C. en de soldaat van de Luchtstrijdkrachten B.B., heeft afgesproken om een korporaal van de Koninklijke Landmacht die, naar hij thans weet, Heuts heet en die hem had gezegd de marechaussee te zullen waarschuwen in verband met zijn gedrag tegenover deze en die daartoe het Parochiehuis te Deventer, waar deze zich met hem, C. C. en B. B. bevond, had verlaten, te gaan zoeken; dat het zijn bedoeling was, om indien hij die korporaal had gevonden deze te mishandelen; dat C. C. en B. B. van zijn bedoeling op de hoogte waren; dat zij drieën even daarna die korporaal in de Jac. Reviusstraat te Deventer aantroffen; dat hij toen aldaar opzettelijk met de bedoeling om die korporaal pijn te doen, deze verschillende vuistslagen in diens gezicht heeft toegebracht, vervolgens deze heeft vastgepakt en op de grond geworpen en toen deze op de grond was gevallen, opzettelijk deze nogmaals meerdere vuistslagen in diens gezicht heeft toegebracht, terwijl B. B. die korporaal in diens gezicht trapte; dat toen die korporaal kreuwend bleef liggen hij samen met B. B. die korporaal heeft opgepakt en opzettelijk deze over een ongeveer 0,75 meter hoge af-rastering heeft geworpen;

2e. B. B., oud 21 jaar, als *beklaagde*: ... enz.;

3e. C. C., oud 22 jaar, als *beklaagde*:

dat hij op 11 October 1952 des avonds, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, zich in gezelschap van de torpedomaker 1e klasse der Koninklijke Marine A. A. en de soldaat der Koninklijke Landmacht (Luchtstrijdkrachten) B. B. in het parochiehuis te Deventer bevond; dat een eveneens aldaar aanwezige korporaal der Koninklijke Landmacht, die naar hij later vernam Heuts heet, in verband met het gedrag van A. A., tegenover die korporaal, zei, dat deze de marechaussee zou gaan waarschuwen, waarop die korporaal het parochiehuis verliet; dat daar A. A., B. B. en hij zekerheid wilden hebben of deze korporaal inderdaad de marechaussee was gaan waarschuwen, zij deze zijn gaan opzoeken, om zoals hij had voorgesteld te proberen de zaak alsnog met die korporaal in orde te brengen; dat A. A.

dit niet wilde en zei: „Ik sla hem rot”; dat toen zij die korporaal op de Jac. Reviusstraat te Deventer aantreffen, hij opzettelijk op minachtende en laatdunkende toon de korporaal de woorden heeft toegevoegd: „Zo flinke vent, heb je de Marechaussee gewaar- „schuwd”, althans woorden van dergelijke strekking;

4e. *J. H. Heuts*, oud 26 jaar, als *getuige*: . . . enz.;

post alia:

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd: ten aanzien van beklaagden A. A. en B. B. als „FEITELIJKE INSUB- „ORDINATIE IN TIJD VAN OORLOG”³⁾;

ten aanzien van beklaagde C. C. als: „ALS MILITAIR OPZETTELIJK „EEN MEERDERE BESCHIMPEN”;

Overwegende, dat gelet op de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan ten aanzien van A. A. en B. B. een gevangenisstraf voor de tijd van EEN JAAR EN ZES MAANDEN en ten aanzien van C. C. een gevangenisstraf voor de tijd van VIJF MAANDEN passend is, terwijl de tijd voor ieder der beklaagden sinds 12 October 1952 in voorarrest doorgebracht, ten aanzien van ieder hunner geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 19 Februari 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden*: T. J. Rijkers, W. H. de Graaff, A. v. Miert en F. O. van Kregten.

Raadsmans: Mr Thoolen.

Bedreiging van een meerdere: een lid van een Marine Tenue Patrouille. Door een daad met enig kwaad bedreigen: slaan naar het hoofd van de meerdere, zonder deze te raken. Het feit is in dienst gepleegd.

(W.M.S.R. art. 76, 108, 128).

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen C. G. G., oud 22 jaren, matroos
1e kl.,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d.
23 December 1952 Nr. CZM/P 36251/45433;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 2
Februari 1953 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de
beklaagde wordt ten laste gelegd¹⁾:

³⁾ Voor deze qualificatie, in afwijking van de door de Fiscaal voorgestelde, verwijzen wij naar het vonnis van dezelfde Krijgsraad van 16 Augustus 1951 (M.R.T. XLIV, blz. 38/39). (Red. M.R.T.).

¹⁾ Met uitzondering van het hier door ons gecursiveerde bewezen ver-
klaard. (Red. M.R.T.).

„dat hij te Den Helder in tijd van oorlog op of omstreeks 6
 „December 1952 des nachts, nadat hij kort tevoren, toen hij als
 „matroos 1e klasse gekleed in uniform op de openbare weg aldaar
 „samen met de eveneens in uniform geklede matroos 1e klasse J. H.
 „van Eijndt rumoer maakte door te schreeuwen en/of te zingen,
 „door de marinier 1e klasse A. de Wit — die aldaar tezamen met
 „de marinier 1e klasse H. H. P. Wildschut patrouilleerde ter
 „contrôle op de uitvoering van de passagier- en tenuevoorschriften
 „ten opzichte van korporaals en manschappen der Koninklijke
 „Marine — was aangemaand om zich rustig te gedragen, eerst op-
 „zettelijk dreigend met gebalde vuisten op eerstgenoemde marinier
 „is toegelopen en opzettelijk in de richting van diens gezicht heeft
 „geslagen *en vervolgens opzettelijk in strijd met de door de marinier*
 „*met het oog op zijn aanhouding gegeven order om te blijven staan,*
 „*zich verwijderd heeft*”;

Post alia:

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft ver-
 klaard:

A. de Wit, oud 22 jaar, als getuige:

dat hij in de nacht van 6 December 1952 te ongeveer 23.15 uur
 dienende als marinier 1e klasse, met de marinier 1e klasse H. H. P.
 Wiltschut een Marine Tenue Patrouille vormde, waarvan hij de
 Commandant was; dat hun taak was contrôle op de uitvoering van
 de passagier- en tenuevoorschriften ten opzichte van de korporaals
 en manschappen van de Koninklijke Marine; dat zij als zodanig
 herkenbaar waren aan de witte webbing, witte helm en zwarte band
 met witte letters M.T.P. om de linkerbovenarm; dat zij twee marine-
 schepelingen zagen lopen, die luid schreeuwden en zongen; dat hij
 dezen heeft aangemaand zich rustig te gedragen; dat aangezien
 deze enige tijd later luid schreeuwend hun weg vervolgden zij deze
 zijn achterna gegaan; dat hij toen zij deze hadden ingehaald, hij de
 matroos G., teneinde deze aan te houden, de order heeft gegeven:
 „G., blijf staan”; dat deze niet bleef staan, doch dreigend met ge-
 balde vuisten op hem afkwam en opzettelijk in de richting van zijn
 gezicht sloeg, doch hem niet raakte; dat de matroos v. E. tussen
 hem en G. sprong, waarop G. zich verwijderde;

Post alia:

Overwegende, dat het bewezene [zie niet-gecursiveerde gedeelte
 der tenlastelegging — *Red.*] behoort te worden gequalificeerd als:
 „ALS MILITAIR OPZETTELIJK EEN MEERDERE IN ZIJN TEGENWOOR-
 „DIGHEID DOOR EEN DAAD MET ENIG KWAAD BEDREIGEN, ZIJNDE
 „HET FEIT IN DIENST GEPLEEGD”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de
 omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van be-
 klaagde, met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Mili-
 tair Strafrecht, een militaire detentie voor de tijd van twee maanden
 passend is; . . . *enz.*

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Wij plaatsen hieronder een drietal uitspraken van de burger-straf-rechter met betrekking tot artikel 6 van de Dienstweigeringswet, strafbaar stellende het bij voortduring of in ernstige mate veronachtzamen van zijn werkzaamheden.

Hoewel de Memorie van Toelichting op dit artikel 6 speciale aandacht schenkt aan het „bij voortduring” veronachtzamen van het werk, heeft de Hoge Raad uitgemaakt dat één enkele weigering een „in ernstige mate” veronachtzamen kan opleveren. De Hoge Raad ziet derhalve de twee figuren: „bij voortduring” en „in ernstige mate” als twee afzonderlijke, zelfstandige, delictsvormen.

Terzake van de twee arresten van de Hoge Raad moge verder verwezen worden naar de conclusies van het O. M. en naar de heldere noten van Prof. Mr. B. V. A. RÖLING.

Het arrest van het Gerechtshof te Leeuwarden (waartegen geen cassatieberoep is ingesteld) beperkt de toepassing van voormeld artikel 6. Een weigering om aan het werk te gaan kan eerst dan een ernstige veronachtzaming van de dienst opleveren, wanneer het bevel betrekking had op „werkzaamheden, die in het kamp moesten worden verricht”, niet wanneer het betreft de uitvoering van een opgelegde disciplinaire straf. Men komt hier dus tot een veel enger „dienst-bevelsbegrip” dan in het militaire strafrecht geldt. Zelfs zou men uit deze overweging, welke reeds rechtstreeks tot de uitgesproken vrijspraak zou kunnen leiden, de conclusie kunnen trekken dat voor het Hof slechts de bevelen, strekkende tot uitvoering van de dienst in engste zin: werkzaamheden, tot het verrichten waarvan de betrokkene in het kamp geplaatst is, gelden.

De aangehaalde overweging wordt echter gevolgd door de overweging dat, „nu nimmer een regeling is tot stand gekomen tot het „verlenen van bevoegdheid om disciplinaire straffen op te leggen, . . . het aan verdachte gegeven bevel geen dienstbevel was hetwelk „verdachte verplicht was op te volgen”. Hieruit kan volgen dat als zodanige bevoegdheid nu eens wél had bestaan, een weigering om te voldoen aan het bevel tot ondergaan van een disciplinaire straf wél een „dienstbevel” in 's Hof's betekenis zou zijn geweest. Aangenomen zal dan ook wel mogen worden dat óók bevelen, rechtstreeks op de inwendige (huishoudelijke) dienst betrekking hebbende, zullen kunnen leiden tot de in artikel 6 Dienstweigeringswet gestelde strafsanctie.

W. H. V.

Gerechtshof te Leeuwarden.

(Strafkamer).

Mrs. Wedeven, Prins, Beekhuis plv.

Arrest van 27 Maart 1952.

Geen voortdurende of ernstige veronachtzaming van dienst aangenomen.

Het bevel aan een principiëel dienstweigeraar gegeven om een

dag eerder dan de andere verlofgangers in het werkkamp terug te keren strekte uitsluitend ter tenuitvoerlegging van een aan verdachte opgelegde disciplinaire straf en werd niet mede gegeven met het oog op werkzaamheden die in het kamp moesten worden verricht.

Daar nimmer een regeling is tot stand gekomen tot het verlenen van bevoegdheid om disciplinaire straffen op te leggen als aangekondigd in de M. v. A. op het wetsontwerp betreffende dienstweigering, was het voormelde bevel geen dienstbevel hetwelk verdachte verplicht was op te volgen.

(Dienstweigeringswet art. 6).

O. dat bij vonnis van den Pol. Rechter is bewezen verklaard hetgeen verd. (B. P. te Y., raadsman Mr van Wijk, adv. te Haarlem) bij inl. dagv. is telaste gelegd, in voege en met dien verstande als in dat vonnis is vermeld, het bewezene is gequalificeerd als „ingevolge de Wet van 13 Juli 1923 S. 357 bij een tak van Staatsdienst „te werk gesteld, zijn werkzaamheden bij voortdoring en in ernstige „mate veronachtzamen”, verd. deswege is strafbaar verklaard en met toepassing van de artt. 1, 3 en 5 Wet van 13 Juli 1923 S. 357, betreffende dienstweigering en van art. 91 Sr. veroordeeld tot een gevangenisstraf van een maand, met bevel, dat deze straf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij de rechter later anders mocht gelasten, op de gronden, nader in het vonnis omschreven;

O. dat de verd. bij genoemde akte — alsoo tijdig — van dit vonnis is gekomen in hoger beroep, zulks bij monde van de adv. Mr G. M. Doornbos te Assen, die daartoe bepaaldelijk door verd. verklaarde te zijn gemachtigd;

T.a.v. dat hoger beroep overwegende, dat het Hof, anders dan de eerste Rechter, niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan verd. is ten laste gelegd, met name niet, dat verd. zijn dienst bij voortdoring en/of in ernstige mate heeft veronachtzaamd door zonder geldige reden uit het kamp weg te blijven;

O. n.l., dat bij de behandeling der zaak t. t.r.z. in eerste aanleg en in hoger beroep is gebleken, dat gedurende de tijd dat verd. volgens de t.l.l. uit het kamp is weggebleven, de tewerkgestelden verlof hadden, maar dat get. A. P. aan verd. het bevel had gegeven niet als de andere verlofgangers op 19 Juni 1949 maar reeds op 18 Juli 1949 per eerste reisgelegenheid naar het kamp terug te keren, zulks in verband met een schriftelijke mededeling van Ir J. F. v. M. te A., dat verd. met een door get. P. te bepalen dag inhouding van periodiek verlof moest worden gestraft;

O. dat voorts bij de behandeling der zaak t. t.r.z. in eerste aanleg en in hoger beroep is gebleken, dat deze straf aan verd. is opgelegd wegens het ontbreken op een avond-appel en dus niet wegens verzuim van werkzaamheden;

O. dat derhalve het bevel aan verd., om op 18 Juli 1949 per eerste reisgelegenheid naar het kamp terug te keren uitsluitend strekte ter

tenuitvoerlegging van een aan verd. opgelegde disciplinaire straf, en niet mede werd gegeven met het oog op werkzaamheden die in het kamp moesten worden verricht, zijnde van dit laatste niets gebleken;

O. dat, nu nimmer een regeling is tot stand gekomen tot het verlenen van bevoegdheid om disciplinaire straffen op te leggen als was aangekondigd in de M. v. A. op het wetsontwerp betreffende dienstweigering, het voormelde door get. P. aan verd. gegeven bevel geen dienstbevel was hetwelk verd. verplicht was op te volgen;

Gelet op de artt. 415, 422, 423 Sv.;

Rechtdoende op het hoger beroep;

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd.

En opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet bewezen hetgeen aan verd. is te laste gelegd.

Spreekt hem daarvan vrij.

(Overgenomen uit de Nederlandse Jurisprudentie 1953 no. 264.)

Hoge Raad.

(Strafkamer.)

President: Mr Fick; *Leden:* Mrs Feber, Vrij, Van Berckel en Westrouen van Meeteren.

Arrest van 20 Januari 1953.

„Zijn dienst in ernstige mate veronachtzamen” in art. 6 Dienstweigeringswet. Hiervoor geen herhaald veronachtzamen verlangd.

De uitspraak (uit de M. v. T. „Door art. 6 wordt het mogelijk hem „te straffen, die nalatig is om het hem opgedragen werk te verrichten of zich onbehoorlijk gedraagt. Het artikel is zo geredigeerd, dat „een enkele veronachtzaming of misdraging aanleiding geeft tot een „waarschuwing; eerst bij herhaalde veronachtzaming of misdraging „kan er sprake zijn van een strafvervolging” — Red. N.J.), wat daarmee ook bedoeld moge zijn, doet niet af aan de bewoordingen van art. 6, waarin voor den tenwerkgestelde naast het „zijn dienst „bij voortdurende veronachtzamen” ook strafbaar is gesteld het „zijn „dienst in ernstige mate veronachtzamen”, voor welk laatste een herhaald veronachtzamen niet is verlangd geworden.

(Dienstweigeringswet art. 6) *

Op het beroep van J. de J. te E., req. van cassatie tegen een arrest van het Hof te Leeuwarden van 27 Maart 1952, waarbij in hoger beroep, met vernietiging van een schriftelijk vonnis van den Pol. rechter bij de Rechtb. te Assen van 17 Mei 1950, req. wegens „Ingevolge de Wet v. 13 Juli 1923 S. no. 357 betreffende dienstweige-

*) Zie noot onder het arrest (Red. N.J.) blz. 409 hierna.

„ring bij een tak van Staatsdienst tewerkgesteld zijnde, zijn dienst „in ernstige mate veronachtzamen”, onder aanhaling van de artt. 6 jis 3 en 8 dier Wet en 23, 24, 63 en 91 Sr., is veroordeeld tot een boete van f 40, subs. 20 dagen hechtenis; (gepleit door Mr O. H. v. Wijk, adv. te Haarlem — *Red. N.J.*).

De Hoge Raad, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vrij;

Gelet op het middel van cassatie, namens den req. voorgesteld bij pleidooi, en luidende:

„S. althans v. t. van art. 6 Wet v. 13 Juli 1923 S. 357 betreffende „dienstweigering, doordien het Hof, hoewel het slechts bewezen ver- „klaard heeft dat opgedragen diensten waren verzuimd door weige- „ring werkzaamheden op het daarvoor vastgestelde uur aan te van- „gen, desniettemin het bewezene heeft strafbaar verklaard”;

Gehoord den A.-G. Jhr van Asch van Wijk namens den P.-G. in zijn conclusie, strekkende tot enz.;

O. dat bij inleidende dagv., gedateerd 3 Febr. 1950, aan req. te-
zamen met anderen is telaste gelegd, dat zij, „terwijl zij ingevolge
„de Wet v. 13 Juli 1923, S. 357, betreffende dienstweigering, te-
„werkgesteld waren bij de D.U.W. en in verband daarmee geplaatst
„waren in het dienstweigeraarskamp „Vledder”, althans in een
„dienstweigeraarskamp, gelegen in de gemeente V., teneinde aldaar
„of van daaruit de hem op te dragen werkzaamheden, bestaande uit
„ontginningswerkzaamheden of andere werkzaamheden, te verrich-
„ten, op of omstreeks 21 Jan. 1950 of daaromtrent, aldaar, althans
„in Nederland, toen door hen vorenbedoelde werkzaamheden moesten
„worden verricht, hun dienst bij voortduring en/of in ernstige mate
„hebben veronachtzaamd, door op tijd en plaats voormeld, te weige-
„ren ook nadat zij een of meermalen waren gewaarschuwd en waren
„aangespoord alsnog aan het werk te gaan, hun werkzaamheden op
„het daarvoor vastgestelde uur aan te vangen en zodoende de hen
„opgedragen en in de gemeente V. of elders in Nederland te verrich-
„ten diensten, hebben verzuimd”;

O. dat bij de bestreden uitspraak, met qualificatie en strafopleg-
ging als voormeld, ten laste van req. is bewezenverklaard, „dat verd.
„terwijl hij ingevolge de Wet v. 13 Juli 1923, S. 357 betreffende
„dienstweigering, tewerkgesteld was bij de D.U.W. en in verband
„daarmede geplaatst was in het dienstweigeraarskamp „Vledder”,
„ gelegen in de gemeente V. teneinde aldaar of van daaruit de hem
„op te dragen werkzaamheden bestaande uit ontginningswerkzaam-
„heden of andere werkzaamheden te verrichten, op 21 Jan. 1950,
„aldaar toen door hem vorenbedoelde werkzaamheden moesten wor-
„den verricht, zijn dienst in ernstige mate heeft veronachtzaamd,
„door op tijd en plaats voormeld, te weigeren zijn werkzaamheden
„op het daarvoor vastgestelde uur aan te vangen en zodoende de
„hem opgedragen en in de gemeente V. te verrichten diensten, heeft
„verzuimd”;

O. omtrent het middel van cassatie:

dat in voormelde t.l.l. de aan art. 6 der Wet v. 13 Juli 1923, S. 357, betreffende dienstweigering, ontleende uitdrukking „zijn dienst „in ernstige mate heeft veronachtzaamd” slechts kan worden beschouwd als een aanduiding van de delictsomschrijving waaronder de steller der t.l.l. hetgeen daarna volgt wilde doen vallen, zodat het middel geacht moet worden te betwisten, dat het zonder die uitdrukking bewezenverklaarde krachtens dat art. 6 strafbaar is;

dat ter toelichting daarvan betoogd is, dat dit bewezenverkl. voor dengene, die ingevolge die Wet bij een tak van Staatsdienst tewerkgesteld is, niet valt onder dat strafbaargestelde „zijn dienst in ernstige mate veronachtzamen” met name op grond der in de M. v. T. op het ontwerp dier Wet gegeven verklaring: „Door art. 6 wordt het „mogelijk hem te straffen, die nalatig is om het hem opgedragen „werk te verrichten of zich onbehoorlijk gedraagt. Het artikel is zo „gередigeerd, dat een enkele veronachtzaming of misdraging aan „leiding geeft tot een waarschuwing; eerst bij herhaalde veronacht „zaming of misdraging kan er sprake zijn van een strafvervolging”;

dat deze uitspraak, wat daarmee ook bedoeld moge zijn, niet afdoet aan de bewoordingen van voormeld art. 6, waarin voor den tewerkgestelde naast het „zijn dienst bij voortduring veronachtzamen” ook strafbaar gesteld is het „zijn dienst in ernstige mate veronacht „zamen”, voor welk laatste een herhaald veronachtzamen niet is verlangd geworden;

dat derhalve req. in zijn betoog, dat een eenmalig weigeren om zijn werkzaamheden aan te vangen niet een in ernstige mate veronachtzamen van zijn dienst kon opleveren, niet kan worden gevolgd en het middel niet tot cassatie kan leiden;

Verwerpt het beroep.

Conclusie Adv.-Gen. v. Asch v. Wijck.

Post alia:

Bij pleidooi voor Uw Raad namens req. gehouden ter toelichting op het middel is betoogd dat het enkel weigeren een bevel als i.c. op te volgen niet oplevert het zijn dienst in ernstige mate veronachtzamen i. d. z. van art. 6 dier Wet. Toegegeven kan worden dat het zonder meer zijn opgedragen werk veronachtzamen nog niet oplevert het in ernstige mate veronachtzamen van zijn werk. Maar er is meer bewezen verklaard, immers het weigeren om de opgedragen werkzaamheden te verrichten. Ik vermag niet in te zien waarom zodanig weigeren niet zou kunnen opleveren het in ernstige mate veronachtzamen van zijn werk. Of het dit oplevert zal afhangen van de omstandigheden, die ter beoordeling staan van de rechter die over de feiten oordeelt. Die omstandigheden blijken uit de inhoud der bewijsmiddelen, waarvan ik in het bijzonder er op moge wijzen dat het te bewerken object goed bewerkbaar was (verd. zelf geeft toe dat er ondanks de vorst nog wel kon worden gewerkt), dat de betrokken ingenieur van de D.U.W. de vorige dag daarvoor speciaal op het

werk was gekomen en dat door de kampleider de vorige avond bij briefjes „Vleddernieuws” en op 20 Jan. 1950 was bekend gemaakt dat er moest worden gewerkt en dat de kampleider op Zaterdagochtend nog op elke kamer was geweest en in alle kamers had gezegd dat er gewerkt moest worden. Onder deze omstandigheden kan een weigering om het opgedragen werk te verrichten zeer zeker worden gezien als een in ernstige mate veronachtzamen er van. Nu staan die omstandigheden wel niet in de t.l.l. en de bewezenverkl., maar dit belet m.i. geenszins dat de rechter, die over de feiten oordeelt, een weigering om een bepaald werk op een bepaalde dag te verrichten, toetsende aan hem t. t.r.z. gebleken omstandigheden, mag zien als een in ernstige mate veronachtzamen van het werk. Voor cassatie zou eerst dan plaats zijn indien „weigering” zonder dat meer daaromtrent is bewezen verklaard niet, onverschillig wat daaromtrent op de t.r.z. zou zijn gebleken, zou kunnen opleveren ernstige veronachtzaming. Zoals ik reeds hierboven opmerkte, ik vermag niet in te zien dat zodanige opvatting overeenkomstig de hier betrokken Wet zou zijn.

Het middel ongegrond achtende, heb ik de eer te concluderen tot verwerping van het beroep.

Noot. Op Zaterdag 21 Jan. 1950 hebben 17 erkende gewetensbezwaarden tegen de krijgsmacht, te werk gesteld in het kamp „Vledder”, geweigerd het hun opgedragen werk te verrichten. In verband met de vorst werd sinds de vorige dag door de overige D.U.W.-arbeiders aldaar niet gewerkt. Voor de dienstweigeraars was nog een werkobject gevonden. Zij achtten dit onredelijk, daar het hier niet zou gaan om productief werk, maar om methode van bezig houden. Ook op herhaald bevel, gegeven na overleg met den Haag, bleven zij weigerachtig. Nadat de, in deze materie bij uitstek deskundige O. v. J. van den Bosch, om 12 uur ter plaatse gearriveerd, hen voor de keuze had gesteld in verzekering te worden gesteld of 's middags de verloren uren in te halen, werd het laatste gekozen, bij monde van de woordvoerder (nu Mr) J. de J. „omdat „nu aan de zaak aandacht was geschonken en het doen opmaken van „proces-verbaal was toegezegd”.

De principiële vraag, die in het arrest van de H. R., dat slechts gaat over de vraag der interpretatie van art. 6 Dienstweigeringswet, nauwelijks ter sprake kon komen, is of de tewerkgestelde dienstweigeraars dezelfde aanspraken kunnen doen gelden als de D.U.W.-arbeiders. In de rede, waarmede hij zijn colleges in het militair straffen tuchtrecht aanving, heeft Van den Bosch op overtuigende gronden aangetoond, dat dit niet het geval is (Jhr Mr Th. W. van den Bosch: De bestraffing van principiële dienstweigeraars, openbare les Groningen 1950, blz. 21 v.v.). Hun positie, die dient zoveel mogelijk gelijk te zijn aan die van militairen, is geregeld in het op grond van art. 9 Dienstweigeringswet gegeven K. B. van 3 Mei 1924 S. 230, dat echter nadere regeling opdraagt aan de Minister van Oorlog en

Marine. Juist omdat genoemde regeling nogal summier is, is nadere regeling gewenst. Vóór alles is het zaak te weten waar men aan toe is. Temeer klemt dit, daar, om begrijpelijke technische redenen, veelal de bij bepaalde diensten geplaatsten (bibliotheken, laboratoria, belastingkantoren) op gelijke voet met de daar werkzame ambtenaren worden behandeld. Waarbij nog komt, dat de groep waarom het gaat een groep is met een principiële houding, die op zijn recht staat.

Zoals gezegd, de H. R. kwam in zijn arrest aan de principiële vraag niet toe. In cassatie was de enige vraag of op grond van de t.l.l. kon worden aangenomen, dat hier sprake was geweest van „zijn „dienst in ernstige mate veronachtzamen”. Deze qualificatie stond wel in de t.l.l. genoemd, terwijl aan feitelijke toedracht der zaak was vermeld het gezamenlijk, ook na herhaalde waarschuwing weigeren aan het werk te gaan. Het betoog van req. kwam, met beroep op de M. v. T., hierop neer, dat simpele weigering zonder meer niet behoeft te zijn een „in ernstige mate veronachtzamen van de dienst”. Het antwoord daarop is begrijpelijk: één weigering *kan* een ernstige mate van veronachtzamen zijn, met name onder bepaalde omstandigheden, zoals in casu, waar sprake was van collectieve weigering, ook toen „overleg met den Haag” had plaats gehad, en op grond van dat overleg het gegeven bevel werd gehandhaafd. B. V. A. R.

(Overgenomen uit de Nederlandse Jurisprudentie 1953, no. 374.)

Hoge Raad.

(Strafkamer.)

President: Mr Fick; *Leden:* Mrs Feber, Vrij, Van Berckel en Westeroen van Meeteren.

Arrest van 20 Januari 1953.

„Zijn dienst in ernstige mate veronachtzamen” i.d.z. van art. 6 Dienstweigeringswet terecht door he Hof aangenomen.

In 's Hof's overwegingen (zie arrest, Red. N.J.) vinden de gevoerde verweren, zowel wat het feit van het aan verd. verstrekken ener opdracht tot het verrichten van werkzaamheden op een Maandagmorgen na de eerste z.g. verlengde bewegingsvrijheid als wat de keuze daartoe van een ongebruikelijk tijdstip op dien morgen betreft, met daartoe dienstige redenen weerlegging en wijders mist, voorzover het buiten die verweren treedt, het in cassatie gevoerd betoog omtrent het motief, waardoor die opdracht uitsluitend zou zijn ingegeven, alsmede het daarop gegronde beroep op détournement de pouvoir feitelijken grondslag.

Verd.'s onbekendheid daarmede, hoe de nieuwe regeling der bewegingsvrijheid zou worden geïnterpreteerd voor hen die, zoals hijzelf, daarvan geen gebruik hadden gemaakt, ontsloeg hem niet van den plicht om aan bedoelde opdracht te voldoen en stond ook niet in den weg aan de beslissing, dat hij zijn dienst veronachtzaamd had in

een ernstige mate, waar deze door het Hof kon worden afgeleid uit de feitelijke vaststelling . . . enz. (zie arrest, Red. N.J.).

(Dienstweigeringswet art. 6.) *

Op het beroep van J. de J., te E., req. van cassatie tegen een arrest van het Hof te Leeuwarden van 27 Maart 1952, waarbij in hoger beroep, met vernietiging van een schriftelijk vonnis van den Pol.rechter bij de Rechtb. te Assen van 17 Mei 1950, req. wegens „Ingevolge de „Wet v. 13 Juli 1923 S. no. 357 betreffende dienstweigerig, bij een „tak van Staatsdienst tewerkgesteld zijnde, zijn dienst in ernstige „mate veronachtzamen”, onder aanhaling van de artt. 6 jis 3 en 8 dier Wet en 23, 24 en 91 Sr., is veroordeeld tot een boete van f 10, subs. 10 dagen hechtenis; gepleit door Mr O. H. v. Wijk, adv. te Haarlem — *Red. N.J.*).

De Hoge Raad, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Vrij;

Gelet op het middel van cassatie, namens den req. voorgesteld bij pleidooi, en luidende:

„S. althans v. t. van art. 6 Wet v. 13 Juli 1923 S. 357 betreffende „dienstweigerig, doordien het Hof hetgeen het bewezen verklaard „heeft, als zijn dienst in ernstige mate veronachtzamen heeft gequalificeerd”;

Gehoord den A.-G. Jhr van Asch van Wijck namens den P.-G. in zijn conclusie, strekkende tot enz.;

O. dat bij de bestreden uitspraak, met qualificatie en strafoplegging als voormeld, ten laste van req. is bewezenverklaard, „dat verd. „terwijl hij ingevolge de Wet v. 13 Juli 1923, S. 357, betreffende „dienstweigerig, tewerkgesteld was bij de D.U.W. en in verband „daarmede geplaatst was in het dienstweigeraarskamp „Vledder”, „gelegen in de gemeente V., teneinde aldaar of van daaruit de hem „op te dragen werkzaamheden, bestaande uit ontginningswerkzaamheden of andere werkzaamheden te verrichten, op 10 Oct. 1949, „toen door hem vorenbedoelde werkzaamheden moesten worden verricht, zijn dienst in ernstige mate heeft veronachtzaamd, door op „tijd en plaats voormeld, te weigeren ook nadat hij een of meermalen „was gewaarschuwd en was aangespoord alsnog aan het werk te „gaan, zijn werkzaamheden op het daarvoor vastgesteld uur aan te „vangen en zodoende de hem opgedragen en in de gemeente V. te „verrichten diensten, heeft verzuimd”;

O. omtrent het middel van cassatie:

dat in de met de bewezenverkl. inzover overeenstemmende t.l.l. met de aan art. 6 der Wet v. 13 Juli 1923, S. 357, betreffende dienstweigerig, ontleende uitdrukking „zijn dienst in ernstige mate heeft „veronachtzaamd” kennelijk beoogd is de delictomschrijving aan te duiden, waaronder de steller van de t.l.l. hetgeen daarna nog volgt

*) Zie noot onder het arrest (Red. N.J.) blz. 414 hierna.

wilde doen vallen, en het middel, daarvan uitgaand, betwist dat het zonder die uitdrukking bewezenverkl. als dergelijk misdrijf van art. 6 kon worden gequalificeerd;

dat die betwisting voornamelijk daarop gegrond wordt, dat de opdracht tot het aanvangen van door verd. te verrichten werkzaamheden op het daartoe gekozen tijdstip uitsluitend gegeven werd uit het motief, de tewerkgestelde dienstweigeraars zoveel mogelijk overeenkomstig militairen te behandelen, en derhalve berustte op détournement de pouvoir;

O. daaromtrent dat, wat het ter verdediging van verd. aangevoerde betreft, vooreerst door verd. voor den Pol.rechter is verklaard:

„Op 10 Oct. 1949 ben ik aldaar in het dienstweigeraarskamp „Vledder” geweest. Ik heb toen ik daar des ochtends omstreeks „10 uur van de kampeider, get. Jager opdracht kreeg om mij naar „het werkobject te begeven teneinde aldaar ontginningswerkzaamheden te gaan verrichten geweigerd aan die mij gegeven opdracht „te voldoen. Ik was van mening, dat ik, zoals mij voor 10 Oct. was „medegedeeld, verlengde bewegingsvrijheid had van Zaterdag 8 tot „Maandag 10 Oct. en dat ik niet eerder aan de mij opgedragen ontginningswerkzaamheden behoefde te beginnen voordat de ploegen „grotendeels compleet waren. Indien ik met bewegingsvrijheid was „gegaan, had ik ook eerst laat in de namiddag kunnen terug zijn. „Omdat het een nieuwe regeling was, waarin uitdrukkelijk sprake „was van verlengde bewegingsvrijheid en, omdat het naar mijn „mening niet efficient werkte met een onvolledige ploeg heb ik niet „aan de mij door den kampeider Jager gegeven opdracht voldaan. „Ik had er geheel en al op gerekend die ochtend voor mijzelf te kunnen werken”;

dat daaraan door verd. voor het Hof is toegevoegd:

„dat degenen, die met verlengde bewegingsvrijheid waren gegaan, „op Maandag met de eerste gelegenheid in het kamp terug moesten „zijn; dat hij het bevel van de kampeider als onredelijk beschouwde; „dat hem gezegd werd, dat wanneer hij bij van den Staay aan de „overkant, even buiten het kamp was geweest, hij niet had behoeven „te werken; waaruit wel bleek, dat het de kampeider niet duidelijk „was hoe de nieuwe regeling moest worden toegepast; dat het zijn „bedoeling was om een proefproces uit te lokken i. v. m. de onmogelijkheid om tegen onredelijke bevelen op te komen”;

dat verd.'s raadsman blijkens het p.-v. van 's Hof's zitting van 13 Maart 1952 bevestiging van het vonnis van den Pol.rechter verzocht, „aangezien de regel, op grond waarvan aan verdachte het „bevel om aan het werk te gaan is gegeven, op 10 Oct. 1949 nog niet „bekend was, maar eerst op 13 Oct. 1949”;

dat ten slotte het Hof in zijn uitspraak omtrent een en ander heeft overwogen:

„dat door en namens verd. is aangevoerd, dat op het in de dagv. „gemelde tijdstip geen werkzaamheden mochten worden opgedragen „en geen werkzaamheden moesten worden verricht, aangezien vol-

„gens vast gebruik op een Maandagmorgen, dat de tewerkgestelden „van verlof terug kwamen, niet werd gewerkt en voorts met vaste „ploegen werd gewerkt, die eerst aan het werk konden gaan als alle „leden van die ploeg aanwezig waren, terwijl verandering van eerst- „bedoelde regel en de interpretatie van de voor de eerste maal op „8 Oct. 1949 ingegane nieuwe regeling van de bewegingsvrijheid, „op 10 Oct. 1949 nog niet bekend waren gemaakt;

dat het Hof deze verweren verwerpt, aangezien de tewerkgestelde naar 's Hof's oordeel de hem opgedragen werkzaamheden, indien deze geen ontoelaatbaar karakter dragen, waarvan in het onderhavige geval geen sprake was, op het hem opgegeven tijdstip, ook indien dit mocht afwijken van een tevoren gebruikelijk tijdstip, dient te verichten, waarbij de doelmatigheid van het werk en van de wijze waarop dit wordt verricht niet te zijner beoordeling staat en voorts de interpretatie van de nieuwe regeling van de bewegingsvrijheid voor degenen, die daarvan geen gebruik hadden gemaakt en in het kamp waren gebleven, zoals verd., niet terzake deed en te hunnen aanzien veeleer moet worden aangenomen, dat zij op Maandagmorgen op de gewone tijd aan het werk moesten gaan, althans daartoe opdracht konden krijgen dan dat zij daartoe eerst verplicht zouden kunnen worden op een willekeurig later uur, naar eigen inzicht’;

O. dat hierin de voor den Pol.rechter en het Hof gevoerde verweren, zowel wat het feit van het aan verd. verstrekken ener opdracht tot het verrichten van werkzaamheden op een Maandagmorgen na de eerste z.g. verlengde bewegingsvrijheid als wat de keuze daartoe van een ongebruikelijk tijdstip op dien morgen, — de twee aspecten waarom het in het cassatiemiddel naar luid der toelichting gaat — betreft, met daartoe dienstige redenen weerlegging vinden en wijders, voorzover het buiten die verweren treedt, het in cassatie gevoerd betoog omtrent het motief, waardoor die opdracht uitsluitend zou zijn ingegeven, alsmede het daarop gegronde beroep op détournement de pouvoir feitelijkten grondslag mist in de behandeling voor Pol.rechter en Hof volgens de ter kennisneming van den cassatierechter staande stukken;

O. n.a.l.v. het bij de toelichting aangevoerde nog, dat verd.'s onbekendheid daarmede, hoe de nieuwe regeling der bewegingsvrijheid zou worden geïnterpreteerd voor hen die, zoals hijzelf, daarvan geen gebruik hadden gemaakt, hem niet ontsloeg van den plicht om aan bedoelde opdracht te voldoen en ook niet in de weg stond aan de beslissing, dat hij zijn dienst veronachtzaamd had in een ernstige mate, waar deze door het Hof kon worden afgeleid uit de feitelijke vaststelling dat hij weigerde „nadat hij een of meermalen was ge- „waarschuwde en was aangespoord alsnog aan het werk te gaan”, zulks na de getuigeverklaring van den leider van het dienstweigerarskamp, dat hij enkele dagen vóór 10 Oct. 1949 aan de in het kamp tewerkgestelde jongens had medegedeeld dat een nieuwe regeling, aangeduid als regeling verlengde bewegingsvrijheid, was gekomen, en voorts zakelijk o.m. inhoudende:

„Ik heb de jongens, die op 10 Oct. 1949 in het kamp waren aangezegd, dat zij aan het werk moesten gaan. Verd. was daar ook bij. Verd. weigerde echter hieraan te voldoen. Ik heb mij daarna die ochtend telefonisch met de Inspectie der D.U.W. te Assen verstaan, die mij toezegde, dadelijk telefonisch te zullen terugbellen, wanneer men deze kwestie met het Ministerie van Oorlog te Den Haag had besproken;

„Enige tijd later ben ik door get. Van Mansfelt opgebeld met de opdracht de jongens te waarschuwen en hen aan te sporen aan het werk te gaan en te zeggen, dat bij weigering om daaraan te voldoen p.-v. zou worden opgemaakt. Ik heb verd. ook nadrukkelijk aangespoord en aangezegd om aan het werk te gaan. Verd. weigerde echter hieraan gevolg te geven”;

O. dat het middel derhalve niet kan slagen;
Verwerpt het beroep.

Concl. A.-G. Jhr Mr Van Asch van Wijck.

Post alia:

Het middel is ongegrond. De qualificatie van het in ernstige mate zijn dienst veronachtzamen volgt noodwendig uit het bewezen verklaard zijn dat verd. zijn dienst in ernstige mate heeft veronachtzaamd.

Indien req. heeft bedoeld uit te drukken dat uit de inhoud der bewijsmiddelen het bewezen zijn van het in ernstige mate veronachtzamen niet kan worden afgeleid, dan zou het middel evenzeer falen. De als bewijsmiddel gebezigde verklaring van get. De Jager, de kampleider, houdt in dat hij verd. had aangezegd aan het werk te gaan, dat verd. weigerde daaraan te voldoen, dat hij toen heeft opgebeld de Inspectie der D.U.W. te Assen, dat de betrokken ingenieur hem daarna heeft opgebeld met de opdracht de jongens te waarschuwen en hen aan te sporen aan het werk te gaan, dat hij verd. nadrukkelijk heeft aangespoord en aangezegd om aan het werk te gaan. Hieruit heeft het Hof kunnen afleiden het bewijs van het in ernstige mate veronachtzamen in zijn dienst. Een weigering en na waarschuwing en aansporing volgehouden weigering levert m.i. ongetwijfeld op een in ernstige mate veronachtzamen van zijn dienst.

Het middel, zoals reeds gezegd, ongegrond achtend, heb ik de eer te concluderen tot verwerping van het beroep.

Noot. In deze zaak stond dezelfde verdachte, Mr J. de J., destijds woordvoerder van de dienstweigeraarsgroep te Vledder, terecht, wederom in verband met een weigering om een opgedragen taak te vervullen. In casu ging het om de opdracht met het werk aan te vangen, alhoewel de groep waarin werd gewerkt nog niet compleet was, daar op de Mandagmorgen in quaestie, degenen die met verlengde bewegingsvrijheid waren gegaan en op die grond pas met de eerste reisgelegenheid op Maandag behoeften terug te keren, nog niet

waren gearriveerd. Toen verdachte opdracht kreeg het werk toch te beginnen, weigerde hij. Hij achtte dergelijke opdracht een détournement de pouvoir. Immers, uit het oogpunt van rationeel werk zou beter kunnen worden gewacht tot de ganse groep compleet zou zijn, en zo beoogde het bevel niet het doel van redelijke productiviteit, maar het doel van behandeling der dienstweigeraars, voor zover mogelijk, als militairen. Voor deze controverse moge ik verwijzen naar mijn aantekening onder het voorgaande arrest.

Terecht overwoog het Hof, dat, wat ook de mening van de dienstweigeraars in quaestie zou mogen zijn, zij opgedragen werkzaamheden, indien deze geen ontoelaatbaar karakter dragen, dienen te verrichten. Men kan nu eenmaal de plicht om te gehoorzamen niet afhankelijk stellen van het subjectieve inzicht der betrokkenen. De bedoeling van de weigering was echter om een rechterlijke beslissing uit te lokken, daar de betrokkenen zich rechteloos voelden, en bezwaar hadden tegen de bestaande willekeur. In de rechterlijke beslissing van het Hof, die het vrijsprekende vonnis van de Politie-rechter vernietigde, kan worden gelezen, dat ook de theoretische grondslag waarop de weigering geschiedde, ondeugdelijk werd gevonden.

B. V. A. R.

(Overgenomen uit de Nederlandse Jurisprudentie 1953, no. 375.)

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Meldingen betreffende schaden, in het buitenland toegebracht door Nederlandse land- en luchtstrijdkrachten, aldaar verblijvend in Nato-verband.

Onder bovenstaand opschrift publiceert Legerorder nr 139 L-Lu, de navolgende beschikking van de Minister van Oorlog van 9 Mei 1953, Directoraat Administratieve Diensten, Afd. B 7 Nr. 380.960 K.:

1. Ik breng ter kennis van alle Hoofden van Diensten, Commandanten en andere Nederlandse militairen, die in het buitenland vertoeven, dat op 19 Juni 1951 een verdrag is getekend tussen alle Nato Staten betreffende de rechtstoestand van de wederzijdse troepen op elkanders territor. (Nato Status Verdrag). Alhoewel dit Verdrag nog niet is geratificeerd, is met *België* en met *Engeland* een overeenkomst gesloten, strekkend tot het onderling doen in werking treden van artikel VIII (schade-artikel) van dit Verdrag. Die overeenkomsten brengen mede een meldingsplicht van de, in de Staat van verblijf vertoevende, militairen van de Staat van herkomst betreffende de in die Staat van verblijf aangerichte schade.

2. Indien derhalve Nederlandse militairen en burgerpersoneel, dat de Nederlandse troepen vergezelt, zgn. leden van de „civiele „dienst”, in enig Nato-verband zich bevinden op het grondgebied van een bij het Nato-verdrag aangesloten mogendheid, en aldaar

schade aanrichten, hetzij in- of buiten dienst, dan dienen zij deze schade onverwijld te melden aan de commandant van hun legeronderdeel.

Deze commandant meldt de schade:

A. aan het Claim Bureau van de Staat van verblijf,

B. aan het Claim Bureau van de Staat van herkomst (Nederland).

De wijze van melding aan het Claim Bureau van de Staat van verblijf is als volgt:

Ad A.

1. Indien het betreft schade door verkeersongevallen:

Onmiddellijke melding per telefoon, inhoudende:

a. datum, tijd, plaats en provincie van het ongeval;

b. naam, rang, legernummer en -onderdeel van de militaire bestuurder;

c. merk en registratienummer van het militaire motorvoertuig;

d. schade aan het militaire motorvoertuig;

e. naam en adres tegenpartij;

f. schade aan tegenpartij;

g. adres waar schade kan worden opgenomen;

r. door wie proces-verbaal is opgemaakt;

i. naam en adres van eventuele doden en/of gewonden;

j. tot welk doel en ingevolge welke last het onderdeel zich in het buitenland bevindt.

Schriftelijke melding binnen 2 x 24 uur.

De schriftelijke melding omvat behalve de onder a t/m j genoemde punten, een uitvoerig verslag van het ongeval, zo mogelijk met opgaaf van getuigen.

De Commandant, die de melding verricht, zal er zorg voor dragen, dat deze zoveel mogelijk zal zijn gesteld in de taal van de Staat van verblijf.

2. Indien het betreft schade, *anders* dan door een verkeersongeval veroorzaakt:

Onmiddellijke melding per telefoon, inhoudende:

a. datum, tijd, plaats en provincie van het ongeval;

b. naam, rang, legernummer en -onderdeel van degene, die de schade heeft veroorzaakt;

c. naam en adres van de getroffene;

d. aard en omvang der schade, inclusief eventuele doden en/of gewonden;

e. door wie proces-verbaal is opgemaakt.

— schriftelijke melding als onder 1.

Ad B.

Schriftelijke melding aan het Claim Bureau van *Nederland* geschiedt zo spoedig mogelijk onder gelijktijdige bijvoeging van afschriften der aan het Claim Bureau van de Staat van verblijf gezonden bescheiden.

3. Nederlandse militairen en leden van de civiele dienst laten

zich tegenover derden niet uit over schuld en aansprakelijkheid.

4. Het in deze beschikking bepaalde laat onverlet alle meldingsplicht, voor zover deze uit andere voorschriften voortvloeit.

5. Als Claim Bureaux zijn aangewezen:

a. Van het *Verenigd Koninkrijk* (Engeland):
War Office Claims Commission,
Nuffield House, London (W. 1) 41 Piccadilly,
tel. Regent 7450.

b. Van *België*:
Ministère de la Défense Nationale,
Administration Générale Civile,
Prins Boudewijn Kazerne,
Place Dailly, Brussel.
tel. 349400 of 349300.

c. Van *Nederland*:
Ministerie van Oorlog,
Afdeling Civielrecht en Vorderingen,
Lange Poten 4, 's-Gravenhage.
tel. 182360 (toestel 2).

In deze beschikking treft men twee, voor deze tijd nieuwe uitdrukkingen aan: het *Nato-verband*, in hetwelk Nederlandse troepen in het buitenland kunnen verblijven, en het *Nato Status Verdrag*, met welke term bedoeld wordt het te Londen op 19 Juni 1951 gesloten Verdrag tot regeling van de rechtstoestand van (ten aanzien van de Nato-partijen) wederzijdse troepen op elkanders territorium.

Klaarblijkelijk zien deze uitdrukkingen op een, wellicht langdurige, overgangstoestand, na welke de thans nog nationale troepen van de Nato-Partijen zullen worden geïntegreerd eerst in het E.D.G.-leger en daarna in de Nato-krijgsmacht. Want, zoals ik reeds heb aangevoerd in mijn opstel „Supra-nationale eenheidswetgeving”, in deze jaargang, is deze overgang in het belang van de handhaving van een goede krijgstucht onder *alle* te integreren militairen, waar zij zich ook bevinden zullen, onvermijdelijk.

Ook nog in een ander opzicht is hier sprake van een overgangstoestand. De beschikking gaat uit van de gedachte, dat de vergoeding van schade, door Nederlandse troepen (met hun „civiele dienst” als legervolgelingen-aanhang) toegebracht, aan de Nederlandse Regering moet worden medegedeeld omdat alleen zij bevoegd is, de schadevergoeding ten laste van de Nederlandse oorlogsbegroting te doen uitkeren. Ook deze toestand zal veranderen.

Reeds het E.D.G.-verdrag bevat de grondslag voor een eigen begroting (art. 86) en een dergelijke begroting behoort een of meer posten te bevatten, op welke schadevergoedingen, vastgesteld overeenkomstig de beginselen van het aangehecht jurisdictioneel protocol, als uitgaven van het leger verantwoord moeten worden. Het verschil tussen uitgaven en ontvangsten wordt omgeslagen over de Partijen van het E.D.G.-Verdrag (art. 87 bis).

De Nato-krijgsmacht is nog niet zover gevorderd met haar organisatie, maar zij zal, ook in het belang van een zuinig beheer, dit voorbeeld wel volgen.

Ook hier is van toepassing hetgeen Mr P. J. OUD in Elsevier's Weekblad van 16 Mei 1953 schreef met betrekking tot de, in ontwikkeling reeds een belangrijke schrede verder zijnde, G.K.S. (Kolen- en staal-gemeenschap): aan deze internationale gemeenschap, die haar besluiten aan alle deelgenoten mag opleggen, moet voor deze belangen afstand worden gedaan van elks nationale souvereiniteit. *Dit is*, zo bevestigde Mr OUD, *een grote verandering, maar men zal zich in Europa toch met deze gedachte vertrouwd moeten maken.*

Voor mij persoonlijk is deze loop van zaken een grote voldoening. Reeds sedert enige jaren heb ik haar in dit Tijdschrift uiteengezet en voorspeld, daarbij geïnspireerd door hetgeen wij in ons land hebben kunnen lezen over de overeenkomstige evolutie in de nieuwe geschiedenis van de Republiek der Verenigde Nederlanden, in het bijzonder de oprichting van een nationale krijgsmacht, waarbij de provinciale souvereiniteiten van dit deel afstand moesten doen ter wille van de super-provinciale gemeenschap: de Republiek.

Via de E.D.G. is de Nato-gemeenschap nu aan de beurt. Ook deze eist: eenheid van haar krijgsmacht met inbegrip van die in de overzeese gebiedsdelen, eenheid in haar beheer van de hiervoor nodige geldmiddelen, eenheid van haar militaire wetgeving en rechtspraak. Deze grondbeginselen houde men als een soort werkprogramma steeds voor de geest. De K.S.G. is reeds bezig met opruiming van haar niet welgevallige handelsbelemmering afkomstig uit nationale koude-oorlogvoering. Wellicht zullen supra-nationale verkeersregelingen en hun tarieven eerlang volgen.

Kortom: het is niet praematuur om aan deze nieuwe koers zijn volle aandacht te geven en op allerlei gebied gevolgtrekkingen te maken, voor te bereiden en tot uitvoering te brengen. R. C.

Uitvoering van art. 45 van de Wegenverkeerswet.

Legerorder 1953 nr 144 L-LU-O bevat de navolgende Ministeriële kennisgeving van 15 Mei 1953, Directoraat Administratieve Diensten Afd. B 7, nr 53407:

I. Bij Koninklijk besluit van 1 April 1953, *Stb.* 167, is ter uitvoering van artikel 45 van de Wegenverkeerswet met betrekking tot het militaire verkeer het hiernavolgende bepaald:

Artikel I

In geval van oorlog, oorlogsgevaar, staat van oorlog of staat van beleg, dan wel in geval door Ons is verklaard, dat de omstandigheden, bedoeld in artikel 1, onder 2°, van de Wet van 23 Mei 1899, *Stb.* 128, zulks noodzakelijk maken, gelden de hieronder volgende bepalingen van de Wegenverkeerswet en van het Wegenverkeers-

reglement ten aanzien van motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten:

A. Van de Wegenverkeerswet:

de artikelen: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 14, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, eerste lid, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47 en 48;

B. Van het Wegenverkeersreglement:

de artikelen 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, voor zover dit artikel betrekking heeft op wagens en rijwielen, 14, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 79, 80, 81, 82, 83, 122, 123, 124, 125, 126 en 127;

C. Van de Bijlage omvattende de voorschriften ingevolge onderscheidene artikelen van de Wegenverkeerswet en het reglement:

de afdelingen 1, 2, 3, 4, 5 en 6.

II. Het Koninklijk besluit van 26 Juli 1952, *Stb.* 431 is ingetrokken ¹⁾.

III. Het onder I genoemde Koninklijk besluit is in werking getreden op 23 April 1953.

IV. Het gestelde in Legerorder 1952, nr 252 onder II komt te vervallen.

Door dit K.B. is een einde gemaakt aan de onregelmatige toestand (gesignaleerd in de noot op blz. 561 van M.R.T. XLV) van een uitvoeringsbesluit op een nog niet afgekondigde wet (swijziging). Zie ook Mr W. J. SMITS, M.R.T. XLVI, blz. 86, Krijgsraad te Velde West, vonnis van 29 October 1952, M.R.T. XLVI, blz. 41 en Zee-krijgsraad te 's-Gravenhage, vonnis van 16 April 1953, hiervóór, blz. 27.

Ontslag dienstplichtigen, die behoren tot het reserve-personeel der landmacht.

In Legerorder 1953 nr 147 L-Lu komt de volgende Ministeriële beschikking voor van 18 Mei 1953, Directoraat Personeel, Afd. Militair Personeel, nr 54795:

Bij Koninklijk besluit van 25 Maart 1953, *Stb.* 147, zijn regelen vastgesteld omtrent het eindigen van de opschorting van ontslag van dienstplichtigen, die behoren tot het reserve-personeel der Koninklijke Landmacht. Dit besluit luidt als volgt:

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van 17 Maart 1953, Directoraat Personeel, Afd. Militair Personeel, Nr 371171:

Overwegende, dat de noodzakelijkheid tot het in dienst houden van de tot het reserve-personeel der Koninklijke Landmacht be-

¹⁾ Zie M.R.T. XLV, blz. 560 en 713. (Red. M.R.T.).

horende dienstplichtigen, die in de jaren 1939 tot en met 1952 op grond van hun leeftijd zouden zijn ontslagen, thans niet meer aanwezig wordt geacht;

Gelet op artikel 41, eerste en derde lid, en artikel 43, eerste lid, der Dienstplichtwet, op de Wet van 29 December 1939, *Stb.* 509, alsmede op het Koninklijk besluit van 15 Januari 1942, *Stb.* C 3 en Ons besluit van 30 Mei 1952, *Stb.* 321;

Hebben goedgevonden en verstaan:

ENIG ARTIKEL

De termijn, voor welke bij de Wet van 29 December 1939, *Stb.* 509, en het Koninklijk besluit van 15 Januari 1942, *Stb.* C 3 het ontslag uit de dienst van een dienstplichtige is opgeschort, eindigt voor een dienstplichtige die behoort tot het reserve-personeel der Koninklijke Landmacht met ingang van 1 Mei 1953, zulks onverminderd de krachtens een vrijwillige verbintenis op hem rustende verplichting tot het na deze datum verrichten van werkelijke militaire dienst.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

(get.) JULIANA.

's-Gravenhage, 25 Maart 1953.

De Minister van Oorlog,

(get.) C. STAF.

In verband met dit besluit wordt het volgende ter kennis gebracht:

1. ontslag uit de militaire dienst zal in den vervolge weder met ingang van 1 October van ieder jaar worden verleend aan hen, die ingevolge het gestelde in artikel 41, derde lid der Dienstplichtwet (zie ook artikel 78 van het Dienstplichtbesluit) voor de verdere duur van hun dienstplicht tot het reserve-personeel zijn komen te behoren, zulks met inachtneming van de in artikel 41, eerste lid, der voren genoemde Wet gestelde leeftijdsgrenzen;

2. voor zoveel aan een militair, behorende tot het reserve-personeel als bovenbedoeld, is of wordt vergund om, vóór de datum waarop ingevolge de Dienstplichtwet ontslag uit de militaire dienst moet worden verleend, zich vrijwillig voor enige jaren ter beschikking van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht te stellen, blijft, op grond van het bepaalde in artikel 3, tweede lid, van de Dienstplichtwet, het ontslag ter zake van beëindiging van de verplichte diensttijd achterwege;

3. aan de reserve-officieren wordt ontslag, als onder 1 bedoeld, verleend met toepassing van artikel 36, sub 2° der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905, terwijl aan het reserve-personeel beneden de rang van tweede-luitenant het ontslag wordt verleend met toepassing van het gestelde in artikel 24 juncto artikel 22, eerste lid, sub e, van het Reglement voor de militaire ambtenaren

der Koninklijke Landmacht, en artikel 41, eerste lid, sub *a* of *b*, der Dienstplichtwet;

4. aan het reserve-personeel beneden de rang van tweede-luitenant wordt met toepassing van het bepaalde in artikel 24 juncto artikel 23, eerste lid van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht door de Minister van Oorlog een ontslagbrief uitgereikt;

5. enz.

Geen gekleurd opzet.

De plaatsing van het woord „opzettelijk” in artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht zou, strikt genomen (volgens de beginselen, welke ten deze gelden) betekenen dat bewezen worde dat de beklaagde de inhoud van het dienstvoorschrift, hetwelk hij niet opvolgde, kende. Deze betekenis hechtte de Krijgsraad te Velde Oost (vonnis van 12 November 1948, M.R.T. XLII, blz. 518: het geval van de Baronie-laan) inderdaad aan de plaatsing van het woord „opzettelijk”. De Krijgsraad overwoog dat hij niet de overtuiging had bekomen „dat beklaagde het hem ten laste gelegde „opzettelijk heeft begaan, daar niet is komen vast te staan dat be-„klaagde bekend was met het dienstvoorschrift van 19 September „1947, Ned Stet. No. 188, en er op opmerzaam is gemaakt, dat „een motorrijwiel van een spiegel voorzien moest zijn, weshalve be-„klaagde behoort te worden vrijgesproken”.

In het naschrift onder dat vonnis schreef ik, dat de gronden voor die vrijspraak mij aanvechtbaar schenen, aangezien zij uitgaan van de eis van gekleurd opzet, terwijl het mij niet aannemelijk voorkwam dat dat de consequentie zou zijn van het woord „opzettelijk” in artikel 135.

Sedertdien is de onderwerpelijke (voor de betekenis van artikel 135 beslissende) vraag in de (gepubliceerde) jurisprudentie open blijven staan, totdat zij, in de zin van mijn aangehaald naschrift, is beslist door het Hoog Militair Gerechtshof. In zijn sententie van 21 Oct. 1952 (M.R.T. XLVI, blz. 180 v.) kreeg het Hof een geval te berechten van een officier, die in zijn functie van assistent-inkoper anders dan met goedvinden van zijn chefs beloften had aangenomen van leveranciers en welke gedraging, volgens het vonnis a quo, opleverde het eigendunkelijk overschrijden van artikel 87 van het dienstvoorschrift: Reglement Militaire Ambtenaren Koninklijke Landmacht. Voor het Hof beriep beklaagde zich erop, dat hij het R.M.A.K.L. niet kende. Klaarblijkelijk doelde beklaagde met dit verweer op de (uit zijn lezing van artikel 135 voortspruitende) plicht van de openbare aanklager om aan te tonen dat hij het Reglement wei kende. Het Hof verwierp dit verweer, niet doordien genoegzaam aangetoond werd dat beklaagde het Reglement kende, maar door de overweging „dat een ieder dit Reglement, dat in het „Staatsblad bekend is gemaakt en in de handel verkrijgbaar is, kan „kennen en beklaagde het in zijn functie bovendien had moeten

„kennen”. Deze overweging geeft niet weer dat het opzet bewezen is, maar geeft ten hoogste het bewijs van schuld weer: beklaagde had de tekst kunnen en moeten kennen.

Implicite heeft het Hof, naar het mij voorkomt, hiermede het hier bedoelde vraagpunt beslist: géén gekleurd opzet worde langs de omweg van artikel 135 in onze rechtspraak binnengebracht; geen bewijs is nodig dat beklaagde de inhoud van het dienstvoorschrift geweten heeft.

Misschien zou men uit de overwegingen van het Hof kunnen opmaken dat ten aanzien van dit element zéér spoedige afwezigheid van schuld zal worden aangenomen. Uit de aangehaalde overweging zou kunnen volgen dat, wanneer niet aannemelijk is, dat beklaagde de inhoud van het dienstvoorschrift (gemakkelijk) had kunnen kennen, vrijspraak zal dienen te volgen. Ik neem aan dat deze vraag, nu artikel 135 sedert de tweede wereldoorlog eindelijk uit de sfeer van de dode letter naar die van de levende rechtspraktijk is overgebracht, spoedig aan de militaire rechter ter beantwoording zal worden voorgelegd.

W. H. V.

Zijn de veldprediker en -aalmoezenier militair?

Van Mr S. L. F. DE HARTOGH ontvingen wij, naar aanleiding van het naschrift op blz. 195 van deze jaargang, onder het arrest van de Hoge Raad van 10 Maart 1953, de volgende opmerkingen.

Prof. Mr VAN BEMMELEN komt, met betrekking tot de als opschrift gebezigde vraag, tot een bevestigende conclusie door vergelijking van de status van de geestelijke verzorgers met die van de officier van gezondheid. Mij lijkt die vergelijking mank.

Het practische kenmerk van het militair-zijn is m.i. de plicht meerderen in rang te gehoorzamen en die, minderen te commanderen.

Op de officier van gezondheid is dit ten volle toepasselijk, op de veldprediker en aalmoezenier echter in het geheel niet.

Ik kon als bataljonscommandant op Java de bij mijn bataljon ingedeelde officier van gezondheid bevelen, als zodanig met een actie mede te gaan, maar toen ik eens een, aan mijn bataljon toegevoegde, veldprediker, die naar mijn smaak te weinig bij de buitenposten kwam, een rooster voor zijn bezoeken aan de diverse onderdelen voorlegde, antwoordde hij letterlijk: „Overste, dat verdom ik, „U hebt mij niet te commanderen en de hoofdveldprediker even, „min!” en de man had gelijk; ik kon hem geen voorlopig arrest opleggen wegens opzettelijke ongehoorzaamheid, doch slechts mijn Brigadecommandant verzoeken te willen bevorderen, dat in plaats van vorenbedoeld heer met de onderscheidingstekenen van een officier, een andere eerwaarde bij mijn bataljon werd geplaatst, die bereid zou zijn, zich meer naar de uiterlijke schijn, dat hij militair is, te gedragen.

Ik weet, dat onder de aalmoezeniers wel een plicht tot gehoor-

zamen aan de hoofdaalmoezenier bestaat, maar deze plicht berust *niet* op de *militaire* voorschriften.

Naar mijn mening is dan ook de veldprediker noch de aalmoezenier militair en zal hij dat niet zijn, zolang hem geen gehoorzaamheidsplicht is opgelegd en hij niet evenals de officier van gezondheid de eed van trouw aan de Koningin, gehoorzaamheid aan de wet en *onderwerping aan de krijgstucht* zal hebben moeten afleggen, alvorens zijn functie bij de landsverdediging te bekleden.

Hoezeer wij het met Inzender eens zijn dat het practische kenmerk van het militair-zijn is de plicht om meerderen te gehoorzamen en de bevoegdheid om minderen te commanderen en van die minderen gehoorzaamheid te verlangen, willen wij naar aanleiding van bovenstaande regelen twee opmerkingen maken.

In de eerste plaats, dat het afleggen van de eed geen voorwaarde is voor onderwerping aan de krijgstucht en in de tweede plaats, dat het voorval op Java geen bewijs is dat de veldprediker geen militair is, doch slechts dat hij door beide partijen niet als militair werd beschouwd. Wij weten, dat ook de administratie hem niet als militair beschouwt, maar ook dat is niet beslissend, zolang er in de status van de geestelijke verzorger vele andere facetten aangebracht zijn, welke wèl op het militair-zijn duiden. Het laatste woord zal bij de rechter berusten en het mag betreurd worden dat Inzender het door hem gerelateerde voorval niet heeft aangegrepen, om die zaak aan het oordeel van de (militaire) rechter te onderwerpen.

W. H. V.

Oorlogsdreiging en buitengewone opkomst militie.

Van de Majoor van de Generale Staf P. J. DOORNEBAL ontvingen wij de volgende opmerkingen:

In het naschrift bij de Sententie van het H. M. G. d.d. 21 October 1952 (M.R.T. XLVI, blz. 186) concludeert schrijver, J. M. v. B., dat, aangezien er momenteel geen dienstplichtigen meer buitengewoon in werkelijke dienst worden opgeroepen of gehouden „de regering „misschien nog wel oorlogsgevaar aanwezig acht, doch de oorlog „niet als dreigend beschouwt”.

Naar mijn mening is deze conclusie niet juist.

Mijns inziens is het feit dat er momenteel geen dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen zijn, uitsluitend en alleen een gevolg van het feit dat daaraan thans geen behoefte bestaat en heeft dit niets te maken met een min of meer dreigende oorlog.

In dit verband zij als voorbeeld verwezen naar het buitengewoon in werkelijke dienst roepen van de lichtingsploeg 1949 II in het najaar 1950 (K.B. van 28 Augustus 1950, nr. 20). Dit geschiedde (blijkens de Memorie van Toelichting bij de wet van 29 December 1950, waarbij — ingevolge art. 193 der Grondwet — het onder de

wapenen blijven van deze dienstplichtigen nader werd bepaald) met het doel het tekort aan geoefendheid van deze lichtingsploeg te niet te doen.

M.i. geeft het feit, dat dienstplichtigen niet buitengewoon onder de wapenen zijn wel enige aanwijzing, dat er geen oorlog dreigende is. Zodra oorlog gaat dreigen is er gemeenlijk althans een voor-mobilisatie. Het kan ongetwijfeld voorkomen, dat oorlogsdreiging zo onverhoeds komt, dat men zelfs nog geen tijd heeft gehad tot enige mobilisatie.

J. M. v. B.

Ongehoorzaamheidsplicht van Officier van Gezondheid?

De Lt. Kolonel van de Militair Juridische Dienst Mr L. F. DE GROOT zond ons de volgende mededelingen en beschouwingen:

Tijdens de in de eerste week van Maart 1953 gehouden stafoefening van het Eerste Legerkorps werd door de leiding aan de Sectie Juridische Zaken / Militair Gezag van de Staf 1 LK een fictief geval voorgelegd, waarbij een Officier van Gezondheid geweigerd had te voldoen aan een bevel van de Regimentscommandant onder wiens bevel hij stond en deswege krijgstuuchtelijk was gestraft, waarna hij bij de LK-commandant zich hierover beklaagde.

De weigering om aan het bevel te voldoen was gegrond op de mening van de gestrafte, dat de Oorlogsregelen en in het bijzonder het Gewonden- en Ziekenverdrag van Genève van 1949 hem als medicus het gehoorzamen verboden.

Voor oefeningsdoeleinden werd ervan uitgegaan dat de krijgstuuchtelijke afdoening van dit strafbare feit geschiedde op grond van artikel 2, 2° sub b van de Wet op de Krijgstucht, juncto artikel 1, 2° van een gefingeerde Wet van 28 Februari 1953, met gelijkkluidende inhoud als het thans wel als vervallen aangemerkte Staatsblad E 53.

Op het beklag werd de hieronder afgedrukte beschikking genomen.

Het „geval Pillemans” is zowel tijdens als na de oefening onderwerp geweest van levendige discussie, waarbij uiteraard de belangrijke vraag op de voorgrond stond aan welke door troepencommandanten gegeven bevelen medisch personeel moet en mag voldoen en in welke gevallen op grond van de Conventie van Genève en van het oorlogsrecht in het algemeen het gevolggeven aan een bevel door „beschermd” personeel als een onmogelijkheid beschouwd moet worden en de betrokkene derhalve als plicht zou hebben ongehoorzaam te zijn, omdat door opvolging van het bevel de beschermde positie van dat personeel in het gedrang zou komen, en de commandant, die een dergelijk bevel zou geven, zich aan schending van de bepalingen van de Conventie en van de oorlogsregelen zou schuldig maken, met alle daaraan verbonden consequenties.

Het in de beschikking behandelde geval was een grensgeval; er

zijn vele andere en duidelijker gevallen denkbaar en ook tijdens deze en andere oefeningen gelanceerd, waarbij dezelfde vraag beantwoord moest worden. Als voorbeelden kunnen worden genoemd het inschakelen van tot medische formaties en de sectiën geneeskundige dienst behorend niet-medisch personeel (chauffeurs, schrijvers, enz.) in gewapende wachtdiensten, het door hen doen graven van schuttersputten en dergelijke.

Het is niet mijn bedoeling te trachten bovengestelde vraag te beantwoorden; ik zou slechts, door haar te stellen, en door de onderstaande beschikking in het M.R.T. te doen opnemen, dit vraagstuk aan de orde willen stellen, om tot een juist inzicht in de positie van de militair-geneeskundige dienst en van die van verantwoordelijke troepencommandanten met betrekking tot het medische apparaat te kunnen geraken.

COMMANDANT 1^e LEGERCORPS
OEFENING „SOLEK”
BESCHIKKING OP BEKLAG (casus)

De Luitenant-Generaal A. T. C. Opsomer, Commandant 1e Leger-corps;

Gezien het beklag van P. Pillemans, dirigerend officier van Gezondheid III, Commandant 99 Geneeskundige Compagnie, houdende op 4 Maart 1953 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de straf van „Mondelinge berisping”, met de strafreden: „Geweigerd „een hem door zijn Regimentscommandant gegeven dienstbevel op „te volgen om een in de onmiddellijke nabijheid van zijn onderdeel „door een verkeersongeval ontstane wegversperring door zijn persoon te doen wegruimen, onder de verzachtende omstandigheid, dat „hij meende dit bevel niet te mogen opvolgen op grond van de oor- „logsregelen”, hem op 2 Maart 1953 opgelegd door de Kolonel W. „Spits, Commandant 99 R.I. en hem op dezelfde dag ter kennis ge- „bracht”;

Gehoord de gestrafte, de strafoplegger, en het Hoofd der Sectie Geneeskundige Dienst Staf 1 LK; Dr H. M. v. d. Vegt, Dir. Off. van Gez. II;

Gezien de verhoren en verdere informatiën te dezen genomen; Overwegende, dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven:

dat op 2 Maart 1953 tengevolge van een verkeersongeluk te Hattemerbroek, op ongeveer 50 meter van de plaats waar klagers onderdeel aan de straatweg gelegd was, een versperring van het verkeer op die straatweg is ontstaan welke het militaire verkeer naar en van de stellingen in ernstige mate belemmerde;

dat de strafoplegger, klagers onmiddellijke commandant, vervolgens aan klager heeft opgedragen om door zijn personeel (tezamen met andere zich ter plaatse bevindende militairen) de ontstane wegversperring te doen opruimen en de weg wederom voor het verkeer vrij te maken;

dat klager uitdrukkelijk heeft geweigerd aan deze opdracht te voldoen, zich daarbij beroepende op de oorlogsregelen en met name op de bepalingen van het Gewonden- en Ziekenverdrag van Genève van 1949;

dat hierop de opruiming der wegversperring door andere ter plaatse aanwezige militairen is geschied;

Overwegende, dat klagers weigering om aan het hem gegeven bevel te voldoen oplevert het misdrijf van artikel 114 W. v. M. S. 2e alinea, immers het bevel werd gegeven door een militaire meerdere en betrekking had op een militair dienstbelang, welk misdrijf ingevolge Oefening Solek: art. 1, 2° van de Wet van 28 Februari 1953 Stbl. Nr. . . . (inhoud overeenkomstig Stbl. E 53), indien het feit naar het oordeel van de tot straffen bevoegde meerdere van zo lichte aard is dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan blijven, krijgstuuchtelijk kan worden afgedaan;

Overwegende, dat klagers weigering was gegrond op zijn mening, dat hij, door aan het bevel te voldoen, een zogenaamde combattante handeling verrichtte, waardoor hij de hem en zijn personeel toekomende bescherming van de Conventie van Genève zou verliezen;

dat echter de versperring in de onmiddellijke nabijheid van zijn eigen medische onderdeel niet slechts aan de specifiek militaire vervoeren, doch ook en niet in de laatste plaats aan de behoorlijke voering van de taak door zijn geneeskundige onderdeel, namelijk de gewonden-verzorging en het transport der gewonden uit de gevechtszone naar de medische inrichtingen, hinder veroorzaakte;

dat dus klagers weigering niet alleen als „combattante handeling” kon worden aangemerkt, doch zelfs onder de gegeven omstandigheden als een „sabotage” van de eigen taak „to conserve the fighting strength of the forces” zou kunnen worden gezien;

dat deze door hem aangenomen houding onvermijdelijk een ongunstige indruk moest maken op de andere ter plaatse aanwezige troepen, die hebben kunnen constateren dat door de weigering van klager diens ondergeschikten ledig toekeken, terwijl zij de versperring opruimden;

Overwegende, dat derhalve klagers houding met een goede krijgstuucht, waaraan hij evenals ieder ander militair onderworpen is, strijdig moest worden geacht, zodat hij terecht is gestraft;

dat mitsdien het beklag ongegrond moet worden verklaard;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstuucht; Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat van deze beschikking een afschrift zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog, een afschrift zal worden uitgereikt aan de strafoplegger en een aan klager.

Te Velde, 6 Maart 1953.

De Luitenant-Generaal, Commandant 1e Legercorps,
A. T. C. OPSOMER.

Inzender voegt hieraan nog de volgende beschouwingen toe:

Ik wil nog opmerken dat de krijgstuchtelijke afdoening in de zaak Pillemans mijns inziens in feite onjuist was.

Opzettelijke ongehoorzaamheid in oorlogstijd, in de vorm waarvan in het geval Pillemans sprake was, leent zich voor krijgstuchtelijke afdoening allerminst; deze zaak had zeker naar de Krijgsraad moeten zijn verwezen. De Regimentscommandant had, toen Pillemans pertinent weigerde, hem in arrest moeten stellen, een onderzoek moeten gelasten en de stukken aan de Auditeur-Militair moeten opzenden.

Indien een Officier van Gezondheid zich op het Verdrag van Genève meent te moeten beroepen, zal hij, op grond daarvan weigerende een dienstbevel op te volgen, de consequenties dienen te dragen. Bevindt de Krijgsraad zijn bezwaren gegrond, dan gaat hij vrijuit en zal de Commandant, die de opdracht gaf, terecht gewezen moeten worden. Zijn de bezwaren ongegrond, dan zal de Krijgsraad hem straf opleggen.

Een krijgstuchtelijke afdoening — indien mogelijk (het is n.l. de vraag of Staatsblad E 53 gecontinueerd zal worden) *) — op een zachtzinnige wijze zoals deze thans is geschied, lijkt mij in ieder geval ongewenst.

De aangetaste discipline wordt er niet door hersteld en de kans bestaat, dat Pillemans, door de ongegrondverklaring van zijn beklag menende zich vergalopperd te hebben, geen eindbeslissing H.M.G. vraagt, waardoor de zaak niet principiëel in hoogste instantie wordt uitgemaakt en Pillemans er met een berisping afkomt, een straf, die, indien Pillemans fout was, veel te licht is.

Vorenstaande casus en de beschouwingen van Mr DE GROOT geven ons aanleiding tot de volgende opmerkingen:

De leden van de geneeskundige formatie zijn militairen. Als zodanig moeten zij de bevelen van degenen die boven hen gesteld zijn, gehoorzamen (art. 11 Regl. Krijgstucht). Hetzelfde geldt voor infanteristen, artilleristen, genisten, militaire klee- en schoenmakers, militaire koks e.a. Als militairen zijn zij bij een bepaalde tak van de militaire dienst ingedeeld, waarvoor zij in het algemeen een bijzondere opleiding hebben ontvangen. De doelmatigheid eist derhalve, dat zij in een functie, waarvoor zij zijn opgeleid, worden geplaatst en dat van hen als zodanig gebruik wordt gemaakt. Wil dat nu ook zeggen, dat zij niet in een andere functie mogen worden gebezigd? Indien geen bijzondere voorschriften van hogerhand zijn gegeven, mogen zij voor alle voorkomende diensten worden bestemd. Of dit doelmatig is en in het legerbelang, menen wij in het algemeen te mogen betwijfelen. Toch kan het in het algemeen (militair) belang zijn, indien militairen met bijzondere opleiding en bestemming

¹⁾ Deze vraag is inmiddels door het H.M.G. (sententie van 21 October 1952, M.R.T. XLVI, blz. 180 v. m.o. J.M.v.B.) ontkennend beantwoord. (Red.).

in tijd van nood voor algemene militaire taken worden gebezigd. De Brigadier J. W. HACKETT, die, na de landing op Maandagmiddag 18 September 1944 op de Ginkelseheide aan de weg Ede-Arnhem, met 3 parabataljons de hoge terreinen Noordwest van Arnhem moest bezetten en daar in samenwerking met andere troepenafdelingen een bruggehoofd moest vormen, schrijft:

„Het 10e bataljon, dat zeer zware verliezen had geleden, was voor ons uit gemarcheerd en trachtte de perimeter (Oosterbeek) te bereiken. De rest van mijn mannen, hoewel vol goede moed, had geen eten, drinken of munitie meer. Velen hadden, evenals ik, een Duits geweer genomen. Het werd een gevecht op kleine schaal met sei-ners, schrijvers, oppassers, enz. (de stafsergeant-schrijver vocht als één der besten). En zo deden ook de anderen. Ik zelf — vergeef mij deze persoonlijke noot — vocht als een gewoon soldaat met geweer, bajonet en handgranaten en ik hoop, dat ik het niet minder goed deed dan de anderen”. (Slag bij Arnhem door Th. A. BOEREE, blz. 36 en 37, uitgave 's-Gravenhage, De Gebroeders van Cleef).

Het was bij deze gevechten noodzakelijk, dat *allen* medevochten, opdat de brigade HACKETT zich met andere troepen in het bruggehoofd zou kunnen verenigen.

Wij zijn dan ook van mening dat een Commandant alle dienstbevelen (het onderwerp van een dienstbevel moet in ruime zin worden opgevat) aan zijn ondergeschikten mag geven, welke de omstandigheden eisen, tenzij deze bevelen in strijd zouden zijn met voorschriften van hogehand.

De vraag is thans of een regimentscommandant een hem ondergeschikte officier van gezondheid, die commandant van een geneeskundige formatie is, mag opdragen een bepaalde werkzaamheid, de opruiming van een wegversperring, te verrichten, een bevel mag geven, dat in strijd is met de bestemming van de geneeskundige formatie?

De Conventie van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten *te velde*, van 12 Augustus 1949, welke door de gevolmachtigde voor Nederland is ondertekend, doch welk verdrag nog niet is geratificeerd, beoogt verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten *te velde* (art. 12). Daartoe moeten de gewonden en zieken worden verzameld en verzorgd (art. 3); zij mogen onder geen enkele omstandigheid geheel of gedeeltelijk afstand doen van de rechten welke het verdrag hun waarborgt (art. 7; zie ook art. 13, punt 4 en art. 14)²⁾. De vaste inrichtingen en de mobiele formaties van de geneeskundige dienst mogen onder geen omstandigheid worden aangevallen, doch moeten ten allen tijde door de Partijen bij het conflict betrokken, worden ontzien en beschermd. Op grond van deze bepalingen moet het vanzelfsprekend worden

²⁾ Vgl. het Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee van 12 Augustus 1949.

geacht, dat de geneeskundige formaties zich hebben te onthouden van vijandelijke actie. De taak dezer formaties is, verbetering van het lot der gewonden en zieken bij de strijdkrachten te velde. Zij moeten met deze taak voortgaan, indien zij in handen van de tegenpartij vallen (art. 19). Geneeskundige formaties worden ook niet beschouwd als militair doel (art. 19). Zodra echter gebruik van geneeskundige formaties wordt gemaakt buiten haar menslievende taak, voor het plegen van vijandelijke handelingen, houdt de aanspraak op bescherming op (art. 21 en 22).

Om een juiste uitoefening van zijn werk mogelijk te maken, moet het geneeskundig personeel, uitsluitend belast met het opzoeken, verzamelen, vervoeren of behandelen van gewonden en zieken of voorkomende ziekten, het personeel uitsluitend belast met het beheer van de geneeskundige formaties en inrichtingen, onder alle omstandigheden worden ontzien en beschermd (art. 24, 25 en 26). Indien geneeskundig personeel in handen van de tegenpartij valt, zal het slechts mogen worden aangehouden, voorzover de gezondheidstoestand enz. zulks vereisen (art. 28) en zal het worden teruggezonden (art. 30). Teneinde als lid van de geneeskundige dienst te kunnen worden onderscheiden, voert het militair geneeskundig personeel een bepaald kenteken, enz. (art. 38-40). Personeel dat slechts tijdelijk geneeskundige dienst verricht, heeft een kenteken, dat uitsluitend wordt gedragen bij het verrichten van de geneeskundige werkzaamheden (art. 41). Het primaire doel van de werkzaamheden van de geneeskundige formatie blijkt dus te zijn het verbeteren van het lot van gewonden en zieken te velde, in het welbegrepen persoonlijk belang van de gewonden en zieken, waaraan in het algemeen het onverbreekelijk gevolg verbonden is, dat door het herstel van gewonden en zieken het potentieel der strijdkrachten wordt verhoogd.

Op grond van het vorenstaande zijn wij van mening, dat in oorlogstijd het geneeskundig personeel bij de strijdkrachten te velde zich nauwgezet naar haar bestemming in de ruimste zin moet gedragen. De bevoegdheid van de regimentscommandant om de officier van gezondheid, commandant van de geneeskundige formatie, dienstbevelen te geven, strekt zich niet verder uit, dan deze bestemming; anders gezegd, militaire werkzaamheden, welke buiten deze bestemming vallen, behoren niet aan geneeskundige formaties te worden opgedragen. Zij zijn in strijd met het gewonden- en ziekenverdrag, dat onder alle omstandigheden moet worden geëerbiedigd (art. 1).

De vraag werd gesteld of het geneeskundig personeel bij de strijdkrachten te velde de kentekenen bedoeld in art. 40 van het Gewonden- en ziekenverdrag tijdelijk mag afleggen, teneinde als combatant aan de strijd te kunnen deelnemen? Het komt ons voor, dat het in het algemeen geoorloofd is, de bestemming van troepen te wijzigen; het Gewonden- en Ziekenverdrag bevat in deze geen beperkende voorschriften. Dit verdrag laat o.i. echter *niet* toe, dat geneeskundig personeel *tijdelijk* de kentekenen als hiervoren bedoeld aflegt, ten-

einde als combattant aan de strijd te kunnen deelnemen. Anders is het met militairen, speciaal opgeleid om *eventueel* als hulpziekenverpleger of hulpziekendrager te worden gebruikt voor het opzoeken, verzamelen, vervoeren of behandelen van gewonden en zieken (art. 25 Gewonden- en ziekenverdrag). Deze militairen genieten normaal geen bijzondere bescherming; zij worden slechts bijzonder beschermd als zij bij het verrichten van die geneeskundige werkzaamheden op het oogenblik, dat zij met de vijand in aanraking komen of in diens handen vallen, de kentekenen genoemd in art. 41 dragen.

Ook van hospitaalvliegtuigen, waaronder worden verstaan vliegtuigen, welke *uitsluitend* worden gebruikt voor de evacuatie van gewonden en zieken, dan wel voor het vervoer van geneeskundig personeel en materieel, mag o.i. de bestemming worden gewijzigd, mits de kentekenen als bedoeld in art. 36 en 38 zijn verwijderd; zij mogen echter *niet tijdelijk* gebruikt worden voor ander vervoer, daar zij dan niet meer uitsluitend gebruikt worden voor het doel als in art. 36 is vermeld.

Daarentegen bepaalt art. 33 van het Maritiem Verdrag, dat koopvaardijschepen, welke verbouwd zijn tot hospitaalschepen voor de gehele duur der vijandelikheden niet voor enig ander doel mogen worden gebruikt. Eens hospitaalschip is het gedurende de gehele duur der vijandelikheden hospitaalschip, m.a.w. van hospitaalschepen mag gedurende de vijandelikheden zelfs de *bestemming niet* worden gewijzigd. Dit is begrijpelijk, daar een schip eerder valt te herkennen aan zijn sihouet dan aan de erop aangebrachte kentekenen. (Zie ook art. 20 Gewonden- en Ziekenverdrag). Deze ratio geldt niet ten aanzien van mensen en vliegtuigen.

Zoals hiervoren reeds bleek, geldt de Conventie van Genève in geval oorlog verklaard is en bij andere vijandelikheden, doch niet in vreedestijd. In tijd van vrede kan een beroep op deze Conventie dus niet baten. Gebruik van personeel van de geneeskundige dienst in vreedestijd voor wacht- en patrouillediensten e.d., welke diensten in het algemeen buiten de taak en de bestemming van dat personeel vallen, komt ons ondoelmatig voor en ook onraadzaam met het oog op de bijzondere status van dat personeel in geval van oorlog of andere vijandelikheden. Tenzij bijzondere voorschriften van hogere hand in deze een dergelijk gebruik verbieden, zijn bevelen daartoe rechtmatig als zijnde dienstbevelen. Of zij doelmatig en raadzaam zijn, staat ter beoordeling van de hogere chefs en in hoogste ressort ter beoordeling van de Minister van Oorlog.

In het licht van vorenstaande beschouwing willen wij thans bovenstaande beklagzaak bespreken. Het betreft de weigering van een officier van gezondheid, commandant van een geneeskundige formatie, om met zijn personeel te velde te voldoen aan het bevel van zijn Regimentscommandant om een verkeersversperring op een straatweg, ontstaan nabij de ter plaatse gelegen geneeskundige formatie, op te ruimen, en de weg weer vrij te maken, welke versper-

ring het verkeer naar en van de stellingen in ernstige mate belemmerde. Dit bevel betrof een dienstbelang en was aan de commandant van de geneeskundige formatie gegeven door zijn korpscommandant.

De weigering om aan dit dienstbevel te voldoen valt onder de bepaling van art. 114 W.v.M.S. en is met verschillende maxima bedreigd. Het is een van die misdrijven waartegen met de meeste kracht behoort te worden opgetreden tot instandhouding van een goede krijgstucht, d.w.z. de weigeraar voorlonig arrest opleggen en de zaak verwijzen naar de krijgsraad.

De regimentscommandant had deze zaak om meer dan één reden niet krijgstuchtelijk mogen afdoen en wel: omdat het feit niet van zó lichte aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling mocht worden afgedaan, voorts omdat de zaak van dien aard is, dat daarin door de (onpartijdige) militaire rechter moet worden recht gedaan, daar een principieel juridische beslissing over deze weigering door de officier van gezondheid moest worden genomen (art. 2 W.K., art. 8 R.L., art. 7 R.Z.), en tenslotte omdat redelijkerwijze moet worden aangenomen, dat bij de regimentscommandant toch wel twijfel moet zijn gerezen over de wijze van afdoening van deze zaak, gezien het verweer van de officier van gezondheid en diens bestraffing door zijn chef (art. 10 R.L., art. 8 R.Z.). En toen de regimentscommandant de officier van gezondheid ter zake van de door deze gepleegde opzettelijke ongehoorzaamheid eenmaal had gestraft, had de hogere chef ex art. 50, 70 W.K. en art. 125 punt 4 R.I.D.K.L. deel A, de door de regimentscommandant opgelegde krijgstuchtelijke straf op bovenstaande gronden behoren te niet te doen en de officier van gezondheid alsnog naar de (onpartijdige) militaire rechter behoren te verwijzen. Mocht de hogere chef dit om een of andere reden zijn ontgaan, dan had hij naar aanleiding van het door de officier van gezondheid ingediende beklag de opgelegde straf behoren teniet te doen en de zaak op de hiervoren genoemde gronden alsnog bij de (onpartijdige) militaire rechter aanhangig behoren te maken (art. 57 (W.K.)³⁾.

De officier van gezondheid, commandant van de geneeskundige formatie, was het met het door hem ontvangen dienstbevel principieel niet eens. Hem stonden toen twee wegen open:

³⁾ De vraag is geopperd of de regimentscommandant dan wel de officier van gezondheid de zaak van genoegzaam belang zou achten om, naar analogie van art. 74 Provisionele Instructie, luidende:

„Op gelijke wijze als in de voorstaande artikelen is omschreven” (n.l. de art. 65 - 73 P.I., welke artikelen het onderzoek door het Hoog Militair Gerechtshof voorschrijven van de rapporten, welke elke kommandant van enige stad, sterkte, buitenlandse bezitting of enige andere possessie of post, gelijk mede elke kommandant van een vaartuig van oorlog, van welke rang hij ook zoude mogen wezen, gehouden is in te leveren, om het verlies of de overgave van die stad, sterkte, bezetting of post, of bodem aan den vijand te justificeren, dat is, van zijnen kant door een behoorlijk militair rapport te doen blijken, dat hij, door zijn gehouden gedrag, daartoe geen oorzaak gegeven heeft) „zal worden gehandeld omtrent alle zulke justifi-

1e. Weigeren het bevel op te volgen.

2e. Het bevel uitvoeren en daarna zich daarover beklagen.

ad 1um. De officier van gezondheid, commandant van de geneeskundige formatie, bevond zich na ontvangst van het bevel, terwijl hij zich bij de krijgsmacht te velde bevond, in een overmachtspositie (noodtoestand); enerzijds behoorde hij het bevel van zijn Chef op te volgen en anderzijds behoorde hij de Conventie na te leven. Hij was gedwongen een keus te doen naar de regel: wat van zijn standpunt uit bezien het zwaarst weegt, moet de doorslag geven. (Zie o.a. VOS, Nederlandsch Strafrecht, tweede druk, blz. 173, par. 21).

De officier van gezondheid, commandant van de geneeskundige formatie is in het bijzonder opgeleid als geneeskundige. Hij heeft een algemeen vormende militaire opleiding genoten en daarnaast een bijzondere militair geneeskundige vorming ontvangen, om tenslotte als militair een bijzondere, een geneeskundige taak in de krijgsmacht te vervullen. Op deze grond wil het ons voorkomen, dat hij zich te velde in beginsel naar de regelen gesteld bij de Conventie van Genève behoort te gedragen, welke Conventie hem en zijn personeel en materieel een bijzondere bescherming verleent, teneinde zoveel mogelijk het lot van gewonden en zieken te velde te verbeteren.

Hij zal daarbij wel eens in een pijnlijke positie kunnen komen. Wanneer b.v. achter het front parachutisten landen, die slechts met alle beschikbare middelen en beschikbaar personeel, waaronder het medisch personeel, zouden kunnen worden buiten gevecht gesteld. Hij zal zich dan met zijn onderhebbend geneeskundig personeel formeel als *non-combattant* moeten blijven gedragen, hoe onbevredigend dat ook voor hem als militair moge zijn. Eenzelfde moeilijkheid doet zich echter voor bij een officier, die op erewoord door de vijand is vrijgelaten, en onder die omstandigheden in het strijdgewoel mocht geraken. Hij zal dan niet aan de strijd mogen deelnemen, zolang hij door het erewoord is gebonden (art. 10-12 Landoorlogsreglement, art. 80 W.v.M.S.).

Zou blijken, dat lichtvaardig geweigerd was het gegeven dienstbevel op te volgen, dan behoort o.i. een ernstige correctie te volgen. Dit is een onvoorwaardelijke eis voor de handhaving van een goede krijgstucht. Nu de legerkorpscommandant de weigering blijkbaar als een principiële zaak heeft willen zien (en dit moet wel het geval zijn geweest, anders is de straf van berisping onverklaarbaar) had

„catiën, welke, wegens het gedrag van eenige officieren van de zee- en „landmagt, tengevolge van eenige besluiten of decisiën van den Vorst „zouden mogen worden gevorderd”, zich met een verzoekschrift via de Minister van Oorlog tot de Kroon te wenden, teneinde langs deze weg uit hoofde van het gewicht van het te beantwoorden vraagpunt aanstonds en rechtstreeks bij K.B. aanhangig te doen maken om zo spoedig mogelijk een uitspraak van de hoogste militaire rechter te verkrijgen.

O.i. behoort echter in gevallen als het onderhavige op de gewone wijze, zoals in de R.L. is voorgeschreven, te worden geprocedeerd.

hij o.i. de betrokken officier van gezondheid, commandant van de geneeskundige formatie, schuldig behoren te verklaren zonder oplegging van straf, daar in het tuchtrecht het opportunitéitsbeginsel geldt (vgl. het kantonrechterlijk pardon, art. 389, 9° W.v.Sv., art. 167 W.v.Sv. en art. 10-12 R.L.).

Het was van de officier van gezondheid weinig principieel, dat hij in de beslissing van de Legerkorpscommandant heeft berust en niet de eindbeslissing van het H.M.G. heeft ingeroepen. Hiertoe was alleszins reden, omdat de beschikking met geen woord ingaat op het door de officier van gezondheid uitdrukkelijk gestelde verweer, dat de order van de Regimentscommandant in strijd zou zijn met het gewonden- en ziekenverdrag en voorts omdat daarin wordt overwogen, dat *vaststaat*, dat de versperring op de straatweg het militair verkeer naar en van de stelling in ernstige mate belemmerde, en in een andere overweging, dat de versperring de behoorlijke uitvoering van de taak van het geneeskundig onderdeel hinder veroorzaakte, zonder dat daarvan overigens uit de beschikking blijkt.

ad 2um. De officier van gezondheid, commandant van een geneeskundige formatie, zal in grensgevallen nauwgezet de met elkaar strijdige rechtsplichten en/of rechtsbelangen voor ogen moeten houden, om daarna tot opvolging van het bevel of tot weigering aan het bevel te voldoen, te besluiten, met alle gevolgen van dien.

In geval van twijfel zal hij het bevel behoren op te volgen, daar hij het risico draagt, gestraft te zullen worden, wanneer later blijkt, dat de weigering ten onrechte is geschied. Met het oog daarop heeft de wetgever de bevoegdheid verleend om zich over een order te mogen beklagen (art. 9, lid 4 Regl. Krijgstucht en art. 71 W.K.). De klacht zou in het hier bedoelde geval door de legerkorpscommandant zijn onderzocht en daarop zou door deze een beslissing zijn genomen.

Indien de officier van gezondheid, commandant van de geneeskundige formatie, zich met deze beslissing principieel niet had kunnen verenigen, had niets hem belet om terzake de beslissing van de Minister van Oorlog te verzoeken. Aangenomen mag worden dat deze dan bij L.O. van zijn inzicht zou hebben blijk gegeven, teneinde ieder met zijn standpunt bekend te maken. S.

Drukfout.

In de vóórlaatste regel van noot 6 op blz. 317 moet in plaats van „444” worden gelezen: „747”.

WETGEVING.

Ten gevolge op de publicatie op de bladzijden 278—280 van het Voorlopig Verslag van de Commissie van Voorbereiding uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal volgt hier de door de Regering op 21 Mei 1953 ingezonden

Memorie van Antwoord.

Stuk n°. 6.

Met voldoening vernamen ondergetekenden, dat men zich vrij algemeen met de inhoud van dit wetsontwerp kon verenigen.

In antwoord op de door vele leden gestelde vraag, waarom dit Verdrag eerst 1½ jaar na de ratificatie — bedoeld is na de ondertekening — aan de Kamer werd voorgelegd, merken zij op, dat zowel internationaal als interdepartementaal overleg moest worden gepleegd over de wijze, waarop uitvoering aan dit Verdrag zou moeten worden gegeven.

Indien de Europese Defensie Gemeenschap tot stand komt, behoeft gevaar voor overlapping naar het oordeel van ondergetekenden niet te worden geducht. In dat geval zullen immers die delen van de krijgsmachten der aan de Europese Defensie Gemeenschap deelnemende Staten, welke in de Europese Defensie Gemeenschap worden ingebracht, een bijzondere, Europese status krijgen. Voor het verblijf van de tot deze krijgsmacht-onderdelen behorende militairen in de landen, welke aan de Europese Defensie Gemeenschap deelnemen, zullen dan ook gelden de regelingen, welke in het Verdrag tot oprichting van de Europese Defensie Gemeenschap en de bijbehorende overeenkomsten voor deze militairen zijn getroffen. Met betrekking tot de krijgsmachten van de aan de Europese Defensie Gemeenschap deelnemende landen, welke niet in deze Gemeenschap worden ingebracht en hun nationale status ten volle behouden, zullen de regels van het onderhavige Verdrag van toepassing zijn en dit zowel voor het verkeer met andere landen, die zowel aan de N.A.T.O. als aan de E.D.G. deelnemen, als in het verkeer met die landen, die uitsluitend in N.A.T.O.-verband medewerken aan de verdedigingsvoorbereiding van het Westen.

Een bijzondere voorziening zal slechts nodig zijn met betrekking tot de positie van E.D.G.-militairen in N.A.T.O.-landen, die niet aan de E.D.G. deelnemen.

Vermoedelijk zal deze bijzondere voorziening getroffen kunnen worden in de vorm van een protocol, dat de wijze van toepassing van het onderhavige Verdrag in bovenbedoelde gevallen nader regelt. Het ligt in het voornemen, dat in N.A.T.O.-verband bestudeerd zal worden, welke inhoud aan zulk een protocol zal moeten worden gegeven.

Met de opmerking van vele andere leden, dat Partijen bij speciale overeenkomsten in haar onderlinge verhouding in ieder opzicht kunnen afwijken van het door dit Verdrag geschapen recht, kunnen ondergetekenden zich in beginsel verenigen. Zij mogen er echter op wijzen, dat deze opmerking dan toch aldus zal moeten worden verstaan, dat het in dit Verdrag geschapen recht ingevolge speciale overeenkomsten met betrekking tot bepaalde personen, eenheden of formaties geen toepassing zal vinden. Hieraan mag worden toegevoegd, dat het sluiten van overeenkomsten, als bovenbedoeld, bepaaldelijk tot het uiterste beperkt zal moeten blijven en daartoe in beginsel slechts moet worden overgegaan, indien bijzondere omstandigheden dit billijken of daartoe nopen.

Van andere orde dan de hierboven gereleveerde mogelijkheid tot afwijking van het Verdrag is de bij artikel XVII voor elke verdragsluitende Partij vastgestelde mogelijkheid om te allen tijde de herziening van enig artikel van dit Verdrag te verlangen, waarbij mede bepaald is, dat een verzoek daartoe gericht wordt aan de Noord-Atlantische Raad. Met de in

dit gedeelte van het Voorlopige Verslag aan het woord zijnde leden, zijn de ondergetekenden van mening, dat uit genoemd artikel niet mag worden afgeleid, dat de Raad de bevoegdheid zou hebben om op verzoek van een der Partijen of wel ambtshalve één of meer bepalingen van het Verdrag te wijzigen. Veeleer moet het artikel zo worden verstaan, dat hierdoor de Noord-Atlantische Raad als het orgaan wordt aangewezen, waarbinnen Partijen, zouden zij een wijziging van het Verdrag wenselijk achten, het overleg hierover dienen te openen.

Met betrekking tot de bevoegdheid, welke ingevolge artikel VIII, lid 5, sub *f*, aan de Raad toekomt, merken ondergetekenden op, dat deze bevoegdheid niet moet worden verstaan als een bevoegdheid tot het wijzigen van één of meer bepalingen van het Verdrag. De bedoelde bevoegdheid houdt slechts in te bepalen, dat in een concreet daarvoor in aanmerking komend uitzonderlijk geval enkele bepalingen van het Verdrag geen toepassing zullen vinden en dat, voor dat concrete geval, een andere regeling daarvoor in de plaats wordt gesteld.

Opgemerkt zij, dat deze bepaling ten behoeve van de kleine Mogendheden werd opgenomen, die uiteraard het snelst voor ernstige moeilijkheden zouden kunnen komen te staan bij toepassing der schadebepalingen zonder meer.

Met betrekking tot artikel VII merken de ondergetekenden op, dat de inbreuk op de nationale rechtsorde niet door dit artikel wordt gemaakt, doch reeds ontstaat door de toestemming van Nederland om vreemde troepen op het Nederlandse grondgebied toe te laten. Het is immers een beginsel van volkenrecht, dat militairen of militaire eenheden, die zich met toestemming van een andere Staat op diens territorium bevinden, bepaalde rechten van exterritorialiteit genieten. De meningen van gezaghebbende auteurs op volkenrechtelijk gebied (en evenzo de concrete regelingen, ter zake door verschillende Staten in de loop der jaren getroffen) lopen slechts uiteen ten aanzien van de grenzen, welke aan deze exterritorialiteit moeten worden gesteld. De regeling van artikel VII van dit Verdrag is bepaaldelijk aan de ruime kant voor wat betreft de erkenning van de rechten van de Staat van verblijf. Het is evenwel duidelijk, dat de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst voor die gevallen, waarin de berechting hun toevalt, veelal de medewerking van autoriteiten van de Staat van verblijf niet zullen kunnen missen. Vandaar o.m. het bepaalde in artikel VII, lid 5 en 6, van het Verdrag en de artikelen 2 t/m 6 van het ontwerp Goedkeuringswet. Dat in de wet van overlevering is gesproken, vindt zijn grond in het feit, dat de daarbedoelde medewerking van Nederlandse autoriteiten bepaaldelijk een ander karakter draagt dan wat men onder uitlevering pleegt te verstaan. De uitlevering van vreemdelingen vindt immers slechts plaats wegens in artikel 2 van de Uitleveringswet opgesomde misdrijven, buiten het Rijk gepleegd, terwijl dan voorts aan een aantal andere voorwaarden moet zijn voldaan. De in dit Verdrag bedoelde overlevering zal als regel plaats vinden wegens binnen het Rijk gepleegde vergripen en zal er toe strekken het de vreemde Overheid mogelijk te maken de rechtsmacht over haar militairen, zoals deze haar door haar rechten van exterritorialiteit toekomt, ook in feite tot gelding te laten komen. Naar de mening van de ondergetekenden zijn de bepalingen van de Nederlandse Grondwet niet geschreven voor de rechtsverhouding tussen de vreemde Overheid en zijn militairen, voor zover deze laatsten als zodanig en met Nederlandse toestemming hier vertoeven.

Het blijft de ondergetekenden juist voorkomen, dat de beslissing over al of niet overlevering van vreemde militairen, waarvan berechting toevalt aan de vreemde militaire autoriteiten, in het ontwerp in handen is gelegd van de Minister van Justitie en de onder deze Minister ressorterende autoriteiten. Een beslissing tot overlevering op grond van het onderhavige Verdrag mag immers slechts worden genomen, indien zekerheid bestaat, dat de normale vreemdelingenbescherming aan de betrokken personen moet worden onthouden. Voor beslissingen van deze aard moet in het bijzonder

de Minister van Justitie verantwoordelijk worden geacht. Anders ligt de zaak met betrekking tot het vragen aan de vreemde autoriteiten om afstand te doen van voorrang bij de uitoefening van rechtsmacht over onze eigen militairen, die zich in den vreemde aan strafbare feiten hebben schuldig gemaakt, alsmede tot het beslissen over een zodanig verzoek, gedaan door deze vreemde autoriteiten, ingeval Nederland als Staat van herkomst deze voorrang heeft (artikel VII, lid 3, sub c). Deze beslissingen en verzoeken zullen steeds moeten worden gedaan en gevraagd door de Minister van Oorlog dan wel van Marine, terwijl voorafgaand overleg met de Minister van Justitie wenselijk wordt geacht, ten einde de waarborg, dat Nederlandse militairen, ook uit een oogpunt van algemene rechtsbedeling, niet dan buiten noodzaak aan hun nationale rechter onttrokken zullen worden, zo groot mogelijk te doen zijn. Het komt de ondergetekenden daarom wenselijk voor een wijziging voor te stellen met betrekking tot artikel 4 van het wetsontwerp in die zin, dat de beslissingen en verzoeken, in dit artikel bedoeld, zover zij betrekking hebben op Nederlandse militairen, worden gedaan door de Minister van Oorlog dan wel de Minister van Marine, zulks na overleg met de Minister van Justitie. Een hiertoe strekkende Nota van Wijziging is bij deze memorie gevoegd.

Gaarne doen de ondergetekenden mededeling van het oordeel der Regering met betrekking tot de vraag of de beste regeling van berechting inderdaad deze zou zijn, dat een internationaal militair straf- en tuchtrecht, een internationale rechtspraak en de daarvoor nodige internationale organen zouden worden geschapen. Hierbij zouden zij voorop willen stellen, dat men uiteraard zich er niet toe kan bepalen te bedenken welke regeling in ieder opzicht (of in militair opzicht) als ideaal zou moeten worden aangemerkt. Het is op zijn minst genomen even noodzakelijk volledig oog te hebben enerzijds voor de relatieve waarde van zulk een ideale regeling, anderzijds voor de bezwaren, die aan de totstandkoming daarvan in de weg staan. Nu zou men inderdaad kunnen stellen, dat, althans uit militair oogpunt, de beste regeling zou zijn bereikt, indien de Noord-Atlantische Staten een internationaal straf- en tuchtrecht, een internationale rechtspraak en de daarvoor nodige internationale organen zouden hebben geschapen. Zelfs echter in dit geval zou het nog zeer de vraag zijn, of, gezien het onderling verschil in normen, volgens welke het strafrecht in die landen wordt gehanteerd, militairen, behorende tot N.A.T.O.-landen, voor een zelfde feit overal op dezelfde wijze zouden worden berecht. Bovendien mag men er de ogen niet voor sluiten, dat het militaire straf- en tuchtrecht is geënt op het commune strafrecht (zie voor Nederland o.a. de artikelen 1 en 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht).

Ter bereiking van bovenvermeld „ideaal” zou dan ook òf algehele unificatie van de gemene straffrechten moeten voorafgaan, waarvan de onbereikbaarheid zelfs voor een verre toekomst wel nauwelijks behoeft te worden betoogd, òf het militaire strafrecht geheel moeten worden losgemaakt van zijn basis in de diverse commune stelsels van strafrecht, hetgeen in feite toch ook zou neerkomen op het creëren van voor alle deelnemende landen geldende algemene beginselen van strafrecht. Afgezien van de vraag of het losmaken van het militaire strafrecht van zijn basis in het commune recht op zich zelf niet zodanige nadelen met zich brengt, dat hierom alleen al het gestelde ideaal zijn glans verliest, achten de ondergetekenden de verwezenlijking van het ideaal in Noord-Atlantisch verband onbereikbaar. Dit standpunt is mede bepaald door het feit, dat men voorshands bepaaldelijk niet anders dan in overdrachtelijke zin van „de Noord-Atlantische krijgsmacht” kan spreken. Het stellen van de nationale krijgsmachten onder een gemeenschappelijk opperbevel houdt immers nog geenszins in, dat deze nationale krijgsmachten als zodanig verdwijnen. Een algehele integratie der nationale krijgsmachten in N.A.T.O.-verband ligt voorshands buiten het terrein der politieke wenselijkheden en mogelijkheden. Ook hierdoor wordt de mogelijkheid van de totstandbrenging van een internationaal militair straf- en tuchtrecht etc. in aanzienlijke mate beperkt. Een uni-

formering van het militaire strafrecht in N.A.T.O.-verband is om bovengenoemde redenen onwenselijk. Deze is ook, blijkens de praktijk in de jongste wereldoorlogen, voor een goede samenwerking van onderling verbonden krijgsmachten niet noodzakelijk. Een andere figuur valt in de nabije toekomst slechts te voorzien voor de strijdkrachten, die worden ingebracht in de Europese Defensie Gemeenschap. Tussen deze strijdkrachten zal immers een veel nauwere rechtsband ontstaan, indien de Gemeenschap tot stand komt. Voor deze strijdkrachten is dan ook met zoveel woorden in het protocol betreffende de rechtspraak (*Tractatenblad* 1952, no. 152 in artikel 19) de bepaling opgenomen, dat de repressie van de door de leden begane strafbare feiten zo spoedig mogelijk zal worden gewaarborgd door een gemeenschappelijke wetgeving, die zal worden opgesteld met eerbiediging van de voor elke deelnemende Staat toepasselijke grondwettelijke regelen en die zich zal uitstrekken tot een regeling van de rechterlijke organisatie en van de procedure. Het protocol betreffende het militaire strafrecht (*Tractatenblad* 1952, no. 153) geeft dan nader aan een aantal beginselen, welke bij de opstelling van de gemeenschappelijke militaire strafwetgeving in acht moeten worden genomen en welke een gemeenschappelijk juridisch erfdeel van de aaneengesloten landen zijn. Ook in het kader van de Europese Defensie Gemeenschap moesten echter overgangsbepalingen worden voorzien, welke vervat zijn in de artikelen 20 e.v. van het protocol betreffende de rechtspraak en welke in wezen er op gericht zijn te verzekeren, dat voorshands de nationale stelsels van militair strafrecht toepassing blijven vinden. De ondergetekenden mogen nog verwijzen naar hetgeen te dezer zake is vermeld op blz. 31 t/m 33 van de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp tot goedkeuring van het op 27 Mei 1952 te Parijs ondertekende Verdrag met bijbehorende protocollen, etc. Zij willen hieraan de mededeling toevoegen, dat bij de onderhandelingen, welke thans in het kader van het Interim-Comité van de Europese Defensie Gemeenschap worden gevoerd, met betrekking tot het tot stand brengen van de bovenbedoelde gemeenschappelijke wetgeving weliswaar vorderingen worden gemaakt, doch dat tevens is gebleken, dat zulks geruime tijd in beslag zal nemen. Wanneer men dan bedenkt, dat het hier betreft samenwerking van een zestal continentaal-Europese landen, die toch voor een belangrijk deel van een gelijksoortig systeem van wetgeving uitgaan, dan moge hieruit tevens blijken, welke eisen zouden worden gesteld, indien een gelijksoortig project zou moeten worden uitgewerkt in Noord-Atlantisch verband, waarbij dan b.v. met de Angelsaksische landen tot overeenstemming zou moeten worden gekomen.

De vraag of het niet nodig zou zijn artikel 65 van het Wetboek van Militair Strafrecht aan te vullen, in verband met hetgeen bij het onderhavige Verdrag werd overeengekomen, menen ondergetekenden ontkennend te moeten beantwoorden. Klaarblijkelijk ligt aan enkele opmerkingen uit het Voorlopig Verslag de gedachtengang ten grondslag, dat vreemde militairen, voor zover deze volgens het Verdrag onder de rechtsmacht van de Nederlandse rechter zullen vallen, als regel zullen moeten worden berecht door de Nederlandse militaire rechter. De wenselijkheid daarvan wordt door de ondergetekenden niet ingezien. Door het Verdrag wordt in deze gevallen berechting door de militaire rechter niet voorgeschreven, terwijl zulks ook niet in overeenstemming zou zijn met de bestaande wetgeving en de tot dusverre door Nederland gevolgde praktijk.

In het systeem van het onderhavige Verdrag zullen de vreemde militairen veelal voor de Nederlandse rechter terechtstaan ter zake van delicten, omschreven in het gewone strafrecht, welke buiten dienst zijn gepleegd. Bij deze zaken zal welhaast immer een specifiek militair aspect ontbreken. Voor zover dit aspect wel aanwezig mocht zijn, geeft artikel VII, lid 8, van het Verdrag de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst het recht om een lid van haar krijgsmacht ter zake van de voor haar militairen als zodanig geldende voorschriften nogmaals te berechten. Terloops moge nog worden opgemerkt, dat sommige buitenlandse wetgevingen veelal minder

vrijgevig zijn met het toekennen van rechtsmacht aan de militaire rechter dan de Nederlandse wetgeving. Zo komt b.v. in Italië en Frankrijk de berechting van commune delicten, door militairen gepleegd, in vredestijd geheel toe aan de gewone rechter.

In antwoord op de opmerking van het Voorlopig Verslag met betrekking tot het recht van een verdachte op confrontatie met de getuigen à charge delen de ondergetekenden mede, dat naar hun oordeel de bedoeling van artikel VII, lid 8, sub c, is de verdachte een recht te geven op een contradictoire behandeling van zijn zaak. Daar hij volgens Nederlands recht te allen tijde de bevoegdheid heeft om personen, die hij een verklaring voor de rechter wenst te doen afleggen, als getuigen te dagvaarden, komt het de ondergetekenden niet voor, dat een speciale voorziening in onze wetgeving behoeft te worden neergelegd.

Met betrekking tot artikel VIII, lid 5, zijn ondergetekenden van oordeel, dat niet behoeft te worden betwijfeld of het Nederlandse recht ter zake van de daarbedoelde burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor onrechtmatige gedragingen van vreemde krijgsmachten of de daartoe behorende civiele diensten ten volle van toepassing is. De aanhef van het genoemde lid spreekt immers niet alleen van vorderingen, voortvloeiende uit een handelen of nalaten van leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst in de uitoefening van de dienst, maar voegt daaraan toe „of uit enig ander „handelen, nalaten of gebeuren, waarvoor een krijgsmacht of een civiele „dienst wettelijk aansprakelijk is, etc.". Voorts zij nog gewezen op lid 5, sub a, van dit artikel. Ten gevolge van deze bepaling zullen deze vorderingen worden behandeld en afgedaan naar Nederlands recht, zoals dit zou geschieden met betrekking tot soortgelijke vorderingen tegen de Nederlandse strijdkrachten.

In antwoord op de met betrekking tot lid 5 gestelde proces-rechtelijke vraag delen de ondergetekenden mede, dat zij zich steeds op het standpunt hebben gesteld, dat de processuele consequentie van de in dit lid getroffen regeling deze is, dat de Staat der Nederlanden in eventuele geschillen met op Nederlands grondgebied gelaedeerden proces-partij zal zijn. Dit kwam hun voor de logische consequentie te zijn uit de getroffen Verdragsregeling. Naar hun oordeel kan uit de bepaling van lid 5, sub c, waar gesproken wordt van een bindende uitspraak van de bevoegde rechter van de Staat van verblijf, worden geconcludeerd, dat in een zodanig geschil de Nederlandse Staat als gedaagde partij in het geding is.

Het bepaalde in lid 5, onder g, slaat uitsluitend op de privaatrechtelijke aansprakelijkheid van een lid van een vreemde krijgsmacht of van een civiele dienst. Lid 9 van artikel VIII heft de civiele immuniteit van leden van een vreemde krijgsmacht of civiele dienst op, behoudens het bepaalde in lid 5, onder g. Genoemde bepalingen hebben geen enkele betekenis voor de kwestie van de strafrechtelijke immuniteit en de executie van een door de Nederlandse rechter gewezen strafvonnis. De strafrechtelijke zijde wordt geheel beheerst door de bepalingen van artikel VII. Daar, waar dit artikel aan de Staat van verblijf rechtsmacht toekent, moet de bevoegdheid tot executie van door de rechter van de staat van verblijf gewezen vonnissen geacht worden onder deze rechtsmacht te zijn begrepen.

Bij de leden 7 en 8 van artikel VIII is gedacht aan gevallen, waarin gebruik gemaakt is van een voertuig van de strijdkrachten van een Staat van herkomst, zonder dat degene, die daarvan gebruik maakte, daartoe enige bevoegdheid bezat, b.v. aan het geval, dat een vreemde militair of een willekeurige derde zich zonder enige titel meester heeft gemaakt van een zodanig voertuig. Wanneer het een willekeurige derde betreft, kan eventueel tijdens dit gebruik toegebrachte schade niet zonder meer worden geacht begrepen te zijn onder schaden, voortvloeiende uit „onrechtmatig handelen of nalaten binnen de staat van verblijf, niet in de uitoefening van de dienst". Het bleek gewenst voor deze gevallen uitdrukkelijk de procedure van lid 6 van toepassing te verklaren, waardoor de gelaedeerde een onverplichte uitkering door de Staat van herkomst kan worden aangeboden.

Uitdrukkelijk is, in overeenstemming met de aanhef van lid 5, nogmaals vastgelegd, dat dit niet geldt, indien de krijgsmacht of civiele dienst als zodanig wettelijk aansprakelijk is. Een dergelijk geval kan zich b.v. voordoen, indien door een willekeurige derde schade wordt toegebracht met een vreemd motorvoertuig, dat deze uit een onvoldoend bewaakt autopark heeft weggenomen. In dat geval zal de vordering van de gelaedeerde worden behandeld overeenkomstig de regelen, neergelegd in lid 5.

Met betrekking tot artikel XVI delen de ondergetekenden mede, dat naar hun oordeel met dit artikel is bedoeld, dat in de gevallen, waarin niet door onderhandelingen tussen verdragsluitende Partijen geschillen over de uitleg of toepassing van het Verdrag worden opgelost, de bemiddeling van de Noord-Atlantische Raad wordt ingeroepen. Naar het oordeel van ondergetekenden oefent de Raad in dezen een conciliatoire functie uit.

In antwoord op de door de enkele leden, welke aan het slot van het Voorlopig Verslag aan het woord zijn, gestelde vragen zouden de ondergetekenden in de eerste plaats willen opmerken, dat een deel dezer vragen zijn onmiddellijke beantwoording vindt bij nauwkeurige lezing van het Verdrag. Bovendien zouden zij er nog eens op willen wijzen, dat dit Verdrag niet uitsluitend moet worden gezien onder het gezichtspunt „wat moet Nederland gaan doen ten behoeve van vreemde militairen, welke hier verblijf houden”, doch dat tevens voortdurend voor ogen moet staan, dat daar, waar Nederland gehouden zal zijn faciliteiten te bieden op grond van dit Verdrag, ook de Verdragspartners gehouden zullen zijn ten behoeve van onze op hun grondgebied verblijvende militairen overeenkomstige faciliteiten te bieden.

Dat het Verdrag in enkele faciliteiten voorziet ten behoeve van de gezinsleden der betrokken militairen, achten de ondergetekenden zeer redelijk, aangezien deze gezinsleden in het kader van de Noord-Atlantische samenwerking gedwongen kunnen zijn lange tijd buiten hun vaderland te vertoeven. Het daaraan verbonden ongerief moet zo gering mogelijk zijn. Uit artikel VII, lid 5 en 6, blijkt duidelijk, dat de Nederlandse justitie en het Nederlandse opsporingsapparaat in bepaalde gevallen gehouden zijn, aan militaire autoriteiten van een vreemde krijgsmacht hulp te verlenen. Deze hulpverlening heeft, zoals hiervoren is betoogd, ten doel het de vreemde Overheid mogelijk te maken ook in feite haar rechtsmacht tot gelding te brengen en is, voor zover door deze delicten ook de Nederlandse rechtsorde is gestoord, trouwens mede een Nederlands belang.

In antwoord op de vraag of de Amerikaanse M.P. gewapend door onze straten zal wandelen, wijzen de ondergetekenden op lid 10, sub b, van artikel VII, waarin overeenkomsten omtrent de uitoefening van de bevoegdheden van de militaire politie buiten de gebouwen, kampen en inrichtingen in het vooruitzicht worden gesteld. Dit artikel heeft natuurlijk niet alleen betrekking op de Amerikaanse militaire politie, doch ook op die van de andere Verdragspartners en op de Nederlandse militaire politie in het buitenland. Tot het sluiten van overeenkomsten met vreemde autoriteiten zal in Nederland in dezen slechts worden overgegaan, indien de praktijk zulks wenselijk mocht maken. De vreemde militaire politie zal slechts haar bevoegdheden kunnen uitoefenen ten opzichte van leden van de vreemde krijgsmacht. Het kan naar het oordeel van de ondergetekenden zeer wel een Nederlands belang zijn, dat Nederland toestemming hiertoe geeft.

Waar gesproken wordt van vergoeding van door vreemde militairen veroorzaakte schade, beperkt de getroffen regeling zich niet tot die, welke tijdens oefeningen is veroorzaakt, doch strekt zij zich mede uit tot schade, toegebracht door vreemde militairen, die b.v. hier gestationneerd of op doorreis zijn. Voor schade, veroorzaakt buiten dienst, geldt de regeling van lid 6 van artikel VIII. In antwoord op de vraag, hoe men de getroffen regeling en de eventuele betalingsverplichting van Nederland b.v. bij een autobotsing moet verstaan, mogen de ondergetekenden zich veroorloven naar de tekst van het Verdrag te verwijzen. Behandeling van alle gevallen, welke men zich hierbij kan denken, zou immers een opstel in een juridisch tijdschrift kunnen vullen.

De vraag, hoeveel reductie zal worden verleend op het vervoer in openbare middelen van vervoer, kan nog niet worden beantwoord. De ondergetekenden zijn niet van mening, dat het beter ware Nederlandse militairen verder reductie te geven, en wijzen hierbij weer op het karakter van wederkerigheid, dat aan de verschillende Verdragsbepalingen moet worden toegekend. Bovendien komt het op zich zelf gewenst voor, dat militairen van de verschillende N.A.T.O.-landen, wanneer zij zich op het grondgebied van een dier landen bevinden, zoveel mogelijk gelijksoortige faciliteiten genieten.

De Minister van Oorlog en van Marine,

C. STAF.

De Minister van Buitenlandse Zaken a.i.,

J. LUNS.

De Minister van Financiën,

VAN DE KIEFT.

De Minister van Justitie,

L. A. DONKER.

De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid,

J. G. SUURHOFF.

De Minister van Verkeer en Waterstaat,

J. ALGERA.

Bij deze Memorie van Antwoord behoort de volgende

Nota van Wijziging.

Stuk n°. 7.

Artikel 4 wordt gelezen:

„Artikel 4. Onze Minister van Justitie neemt de besluiten en doet de verzoeken als bedoeld in artikel VII, lid 3, sub c, van het bij deze Wet goedgekeurde Verdrag, tenzij het besluit of het verzoek betrekking heeft op personen, aan de rechtsmacht van de Nederlandse militaire rechter onderworpen.

In het laatste geval wordt het besluit genomen of het verzoek gedaan door Onze Minister van Oorlog, onderscheidenlijk Onze Minister van Marine na overleg met Onze Minister van Justitie.”

De Minister van Oorlog en van Marine,

C. STAF.

De Minister van Buitenlandse Zaken a.i.,

J. LUNS.

De Minister van Financiën,

VAN DE KIEFT.

De Minister van Justitie,

L. A. DONKER.

De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid,

J. G. SUURHOFF.

De Minister van Verkeer en Waterstaat,

J. ALGERA.

De Tweede Kamer deed hierna verschijnen haar hieronder opgenomen

Verslag

Stuk n°. 8.

De Commissie van Voorbereiding voor bovengenoemd wetsontwerp is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag nopens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld 29 Mei 1953.

TILANUS
ROOSJEN
KORTHALS

VERMEER
VORRINK

FENS
VISCH.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Deelneming aan militaire misdrijven

door

Mr E. D. HARDERWIJK.

Inleiding.

In dit opstel zullen enige opmerkingen gemaakt worden over de vraag of deelneming aan militaire misdrijven door niet aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen personen strafbaar is.

Om tot een goede behandeling van dit onderwerp te geraken, dient eerst het volgende opgemerkt te worden.

Er moet een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen de rechtsmacht van de militaire rechter en de strafbaarheid van de personen. De competentie van de militaire rechter wordt geregeld in de artikelen 76 tot en met 81 van de Invoeringswet Militair Straffen Tuchtrecht. Daar wordt bepaald welke personen zich voor de door hen gepleegde delicten voor de krijgsraad hebben te verantwoorden.

Uit deze artikelen blijkt, dat voor deze rechtsmacht niet bepalend is het karakter van het gepleegde delict, maar de persoonlijke status van de dader. Van de gepleegde strafbare gedragingen door de in de artikelen 76 e.v. Inv.wet genoemde personen neemt de militaire rechter kennis, ongeacht in welk wetboek of welke wet deze gedragingen zijn strafbaar gesteld, derhalve zowel van commune als van militaire delicten.

In het algemeen kan gezegd worden dat militairen zich voor de militaire rechter, burgers zich voor de burgerlijke strafrechter hebben te verantwoorden. Een uitzondering wordt o.a. gemaakt voor door militairen in deelneming met burgers gepleegde commune strafbare feiten. Deze komen bij voorkeur voor de burgerstrafrechter (art. 81 Inv.wet).

De hier besproken rechtsmacht van de militaire rechter moet, zoals gezegd, goed worden onderscheiden van de vraag, aan welke strafbare feiten de aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen personen (meestentijds militairen) zich kunnen schuldig maken.

Deze vraag vindt haar antwoord in de artikelen 1 tot en met 5 van het Wetboek van Militair Strafrecht, waaruit tevens blijkt, dat het militair strafrecht gezien moet worden als een bijzonder deel van het strafrecht, en dat de algemene bepalingen van het Wetboek van Strafrecht ook gelden voor de militaire delicten, dus ook de bepalingen betreffende de deelneming in de artt. 47 e.v. Sr.

Deelneming.

In verband met ons onderwerp is het van belang een ogenblik stil te staan bij de strafbaarheid wegens deelneming aan misdrijven, waarvoor een persoonlijke hoedanigheid als bestanddeel vereist is.

Door de rechtspraak van de Hoge Raad wordt thans bijna alge-

meen aangenomen, dat men strafbaar kan zijn ter zake van deelneming aan delicten, waarvoor een persoonlijke hoedanigheid vereist is, zonder dat de deelnemer die persoonlijke hoedanigheid zelf bezit. Deze vraag doet zich in de praktijk het meest voor bij ambtsdelicten, gepleegd door een ambtenaar in deelneming met een niet-ambtenaar.

De H.R. is tot deze rechtspraak gekomen door haar interpretatie van art. 50 Sr., hetwelk bepaalt dat de persoonlijke omstandigheden waardoor de strafbaarheid wordt uitgesloten, verminderd of verhoogd, alleen in aanmerking komen ten aanzien van die dader of medeplichtige wie zij persoonlijk betreffen.

Onder dader wordt verstaan hij die het feit pleegt, medepleegt (mededader), doet plegen (middellijke dader) of uitlokt.

In art. 50 Sr wordt niet gesproken over de persoonlijke omstandigheden die de strafbaarheid *bepalen*, d.w.z. de bestanddelen van het strafbare feit, zoals o.a. de ambtelijke hoedanigheid. Deze omstandigheid komt a contrario wel in aanmerking ten aanzien van de deelnemers aan de strafbare feiten.

De H.R. heeft deze leer o.a. uitgesproken voor *medeplegen* bij het arrest van 21 Juni 1926, N.J. 1926, blz. 955, W 11541; voor *doen plegen* bij het arrest van 21 April 1913, N.J. 1913, blz. 961, W 9501.

Hoewel de schrijvers¹⁾ van mening verschillen, kan als heersende leer worden aangenomen, dat bij deelneming aan een delict, waarvoor een bepaalde persoonlijke hoedanigheid als bestanddeel is vereist, de deelnemer, zoals medepleger, doen-pleger of uitlokker, naast degene, die de in de strafbepaling strafbaargestelde gedraging uitvoert, deze persoonlijke hoedanigheid niet behoeft te bezitten om strafbaar te zijn.

Deze algemene regel toepassend op het militaire recht, zou men tot de conclusie komen dat ook de burger, niet vallend onder de rechtsmacht van de militaire rechter, die deelneemt aan een militair delict, strafbaar zou moeten zijn, ook al mist hij de persoonlijke hoedanigheid van militair.

Voor we gaan onderzoeken of deze conclusie juist getrokken is, zullen eerst de verschillende mogelijkheden van deelneming door burgers en militairen onderscheiden worden:

1. Deelneming van een militair aan een door een andere militair uitgevoerd *commun* delict.

Deze deelneming wordt beheerst door de artt. 47 e.v. Sr. jo art. 1 W.v.M.S. De genoemde personen vallen onder de rechtsmacht van de militaire rechter (artt. 76 e.v. W.v.M.S.).

¹⁾ Als de H.R.: POMPE, derde druk blz. 210, NOYON-LANGEMEIJER I blz. 322 en 334, VOS blz. 222 en het zo juist verschenen „Hand- en Leerboek „van het Nederlandse Strafrecht” I door Prof. v. BEMMELEN en Prof. v. HATTUM, blz. 397 en 424.

Anders: SIMONS I blz. 311 en 313, v. HAMEL blz. 389 en 408.
Over uitlokking bestaat geen verschil van mening.

2. Deelneming van een burger aan een door een militair uitgevoerd *commuun* delict.

Hier is eveneens de strafbaarheid van beide personen aanwezig, de burger als deelnemer, de militair als pleger. De burger valt onder de rechtsmacht van de burgerlijke strafrechter, de militair bij voorkeur eveneens (art. 81 Inv.wet).

3. Deelneming van een militair aan een door een andere militair uitgevoerd *militair* delict.

Hiervoor geldt hetzelfde als onder 1.

4. Deelneming van een burger aan een door een militair uitgevoerd *militair* delict.

En hier zijn we gekomen op het terrein, dat een nader onderzoek verdient.

Hieronder zijn niet de gevallen begrepen, waarin bij deelneming tezamen met een militair aan een militair delict, de burger zich door deze daad van deelneming schuldig maakt aan een *commuun* delict, daar er zich dan geen moeilijkheden behoeven voor te doen. Dan immers is de burger strafbaar voor de burgerrechter.

Geschiedenis.

Voor de beantwoording van de vraag of burgers, die zich schuldig maken aan de onder 4 bedoelde vorm van deelneming, strafbaar zijn, lijkt het gewenst de geschiedenis van onze militaire en *commune* strafwetgeving op dit punt te bestuderen.

Daar zijn dan allereerst de artikelen 102, 3°, 104, 203 en 204 Sr., welke de uitlokking van of de medeplichtigheid aan de militaire misdrijven van oproer, muiterij en desertie, zowel in tijd van vrede als in tijd van oorlog, strafbaar stellen.

Deze artikelen zijn in 1881 in het Wetboek van Strafrecht opgenomen, omdat zowel artikel 9 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande (C.W.L.) als artikel 8 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water (C.W.W.) het volgende bepaalde:

„Buiten de gevallen in de even voorgaande artikelen aangeduid, „zal dit wetboek nimmer toepasselijk zijn op bijzondere personen, „niet tot het krijgsvolk te lande behoorende”.

Hierdoor werd de toepasselijkheid van de gewone deelnemingsregelen uitgesloten bij deelneming aan militaire delicten door niet aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen personen. Om nu deze deelneming niet straffeloos te doen zijn, werden deze gedragingen als *delicta sui generis* apart strafbaar gesteld²⁾.

Deze noodzaak van aparte strafbaarstelling bestond in 1881 dus door de redactie van art. 9 C.W.L. en art. 8 C.W.W. Nadien is echter in 1923 het Wetboek van Militair Strafrecht ingevoerd, waarin een bepaling als art. 9 C.W.L. ontbreekt.

Of hierdoor een verandering heeft plaats gegrepen en deelneming door burgers aan militaire misdrijven nu wel strafbaar is, zal later besproken worden.

²⁾ SMIDT. Memorie van Toelichting I blz. 416 en 417, II blz. 211 en 212.

Prof. SIMONS³⁾ meende van wel. Hij grondt zijn mening niet alleen op het ontbreken van art. 9 C.W.L. in het nieuwe wetboek, maar vooral op art. 1 W.v.M.S., dat aan het Wetboek van Strafrecht onbeperkte werking geeft, behoudens de uitzonderingen bij de wet vastgesteld.

Het is belangrijk en interessant om over deze kwestie de mening te vernemen van Prof. VAN DER HOEVEN, die zo bij uitstek deskundig was op het gebied van het militaire straf- en tuchtrecht.

In zijn proefschrift⁴⁾ toont hij zich een tegenstander van het streven de militaire rechter voor door militairen gepleegde commune delicten competent te maken.

Zowel in de gevallen dat de militair alleen een commuun delict pleegt als in die, waar hij zulks doet in deelneming met een burger, acht hij het noodzakelijk de burgerlijke rechter bevoegd te maken.

Hierbij moeten we goed onderscheiden, dat VAN DER HOEVEN eigenlijk twee dingen wilde:

- 1e. een nieuwe regeling van de rechtsmacht van de militaire rechter,
- 2e. burgers strafbaar stellen ter zake van deelneming aan militaire delicten.

Wat betreft de rechtsmacht stelt hij, dat bij deelneming aan een commuun of een militair delict door burgers en militairen, één rechtscollège bevoegd moet zijn om over deze strafzaak te oordelen, daar anders van het begin tot het einde moeilijkheden en onregelmatigheden zullen plaats hebben.

Het ergste van alles vindt hij, dat de uitspraken van beide rechters geheel verschillend kunnen zijn, waardoor de eerbied voor de justitie verminderen zal.

Om zijn denkbeelden te verwezenlijken stelde VAN DER HOEVEN het volgende voor⁵⁾:

„Men zou, naar mijn oordeel, 't best doen, met in den trant van „art. 14 meerdere bepalingen te maken: een militair, die gemeenschappelijk met een burger een commuun delict pleegt, moet, dit „zag zelfs onze wetgever in, voor den burgerlijken rechter justitiabel „zijn. Immers de nadeelen van de verdeeling van de rechtsmacht, „waarop ik boven reeds wees, zouden alleen bestaan als elk voor een „afzonderlijken rechter terecht stond; en den burger in dit geval „voor den militairen rechter justitiabel stellen, zou zijn: principale „sequitur accessorium. Onze bepaling in art. 14 is dus goed te keu-

³⁾ Tijdschrift voor Strafrecht XXVI blz. 106.

Deze mening wordt thans op dezelfde gronden aangehangen door Prof. VAN HATTUM in het nieuwe „Hand- en Leerboek van het Nederlandse Strafrecht“ I blz. 406. Z.i. hebben de artt. 203 en 204 Sr. nog slechts deze betekenis, dat de daarin omschreven gedragingen minder zwaar kunnen worden gestraft dan naar algemene regelen der deelneming mogelijk zoude zijn, daarbij wijzende op de artt. 98, 119, 124 W.v.M.S.

⁴⁾ H. VAN DER HOEVEN: Opmerkingen over de Nederlandsche Strafwetgeving voor het Krijgsvolk te Lande, ac. prft. 1864, blz. 34 e.v.

⁵⁾ Ac. prft. blz. 115 en 116.

„ren. Wanneer men die bepaling uitbreidt, dan zal een nieuw „artikel, bijv. aldus luiden: „De berechting van militaire delicten, „„gepleegd door militairen gemeenschappelijk met burgers, is aan „„den militairen rechter overgelaten.” De bepaling zal zeker worden „goedgekeurd, wanneer men bedenkt, dat, oorspronkelijk, de mili- „taire judicatuur is daargesteld ter beoordeling van militaire delic- „ten: de toevallige omstandigheid, dat een burger mede schuldig „aan dat misdrijf is, mag niet oorzaak zijn, dat de militair van zijn „rechter wordt afgetrokken, en misschien geheel ongestraft zou „blijven.

„Het gevolg zoude ook zijn, dat elk militair, vóór hij een militair „delict pleegde, zich van de medewerking van een burger verzekerde. „In tijden van oorlog wordt de rechtsmacht van den militairen rech- „ter in verschillende gevallen tot de burgers uitgebreid. Waarom „zou ook niet, terwijl zovele redenen er voor pleiten, in dit enkele „geval, de burger ook in vreedstijd voor den militairen rechter „justitiabel zijn? De wet wijze dan echter juist de gevallen aan, „waarin die noodige uitzondering op den regel wordt toegelaten. „Daartoe moeten, in de eerste plaats, de zuivere militaire delicten „behooren. De wet mag ook die uitzondering niet verder uitbreiden „dan strikt noodzakelijk is.”

Met opzet is hier enige uitvoerigheid betracht bij het weergeven van de mening welke VAN DER HOEVEN in 1864 koesterde, zowel over de vraag welke personen aan de rechtsmacht van de militaire rechter behoren onderworpen te zijn, als over de vraag of personen, welke niet aan de rechtsmacht van die rechter onderworpen zijn, strafbaar horen te zijn wegens deelneming aan deze delicten.

Dat VAN DER HOEVEN bij zijn oorspronkelijke denkbeelden is gebleven, blijkt uit zijn eerste ontwerpen van wet ⁶⁾, ingediend in November 1888 bij de militaire commissie, die deze ontwerpen eerst zou bestuderen.

Nu hem de gelegenheid werd geschonken zijn ideeën over de noodzakelijkheid van competentieverandering en strafbaarstelling van burgers om te zetten in recht, maakte hij daarvan gebruik.

Duidelijk blijkt dit uit art. 10 van het ontwerp regelende de rechtsmacht van de militaire rechter. Hij gaf hieraan de volgende redactie ⁷⁾:

„Wanneer een persoon, aan de rechtsmacht van den militairen en „een ander aan die van den gewonen rechter onderworpen, verdacht „worden te hebben deelgenomen aan hetzelfde strafbare feit, zal „de vervolging van alle verdachten plaats hebben:

„1°. bij den militairen rechter, indien de aan diens rechtsmacht „onderworpen persoon wordt vervolgd als dader van een der „misdrijven in het Wetboek van Militair Strafrecht om- „schreven, of van eenig met zijn betrekking tot de zee- of „landmacht in verband staand ambtsmisdrijf, ambtsovertre-

⁶⁾ Herziening van het Militair Strafrecht 1889 deel I.

⁷⁾ Herziening I blz. 370 en 271.

„ding, of strafbaar feit begaan onder één der in art. 44 van „het Wetboek van Strafrecht vermelde omstandigheden; „2°. bij den gewonen rechter in alle andere gevallen”.

Door deze redactie wilde VAN DER HOEVEN vorm geven aan zijn denkbeelden over de rechtsmacht van de militaire rechter en wilde hij de strafbaarheid van burgers die deelnemen aan militaire delicten, regelen. Dit blijkt duidelijk uit de Memorie van Toelichting welke dit ontwerp vergezeld⁸⁾.

Uitdrukkelijk verklaart VAN DER HOEVEN, dat de voorgestelde redactie van art. 10 met zich meebrengt, dat de artikelen 203 en 204 van het Wetboek van Strafrecht zullen moeten vervallen. De opneming van deze artikelen in 1881 was immers een gevolg van de handhaving van het beginsel, dat de militaire strafwetten uitsluitend voor militairen en andere aan de militaire rechtsdwang onderworpen personen gelden. Dit beginsel belette de toepassing van de gewone regels omtrent deelneming, ingeval personen, die *niet* aan die rechtsdwang onderworpen waren, aan militaire delicten deelnamen. Zal nu de militaire rechter voortaan ook over de hier bedoelde deelnemers hebben te oordelen, dan vervalt daarmee de enige reden van het bestaan der genoemde artikelen.

VAN DER HOEVEN vindt dat volkomen rationeel en in overeenstemming met de beginselen van het gemene strafrecht, dat die daden van deelneming niet langer als zelfstandige misdrijven worden beschouwd en behandeld. Want volgens hem gelden de redenen, waarom op ambteloze deelnemers aan ambtsmisdrijven de gewone regels omtrent deelneming toepasselijk moeten zijn, in gelijke mate voor de niet-militaire personen, die zich schuldig maken aan uitlokking van of medeplichtigheid aan zodanig misdrijf.

Hij zegt letterlijk: „Dit volgt met noodwendigheid uit het onbe„twistbare feit, dat de militaire misdrijven niet anders zijn dan een „species van de ambtsmisdrijven”⁹⁾.

In aansluiting daarop stelde VAN DER HOEVEN dan ook voor in artikel 7 laatste lid van het tegelijk ingediende ontwerp van wet, regelende het in werking treden van het Wetboek van Militair Strafrecht, de artt. 203 en 204 Sr. te laten vervallen.

De militaire commissie is het echter niet met de hoogleraar eens, daar zij de militaire rechter ziet als een exceptionele rechter, aan wiens rechtsmacht geen uitbreiding mag worden gegeven. Hoewel zij toegeeft, dat het in het algemeen beter kan worden geacht, met het oog op mogelijke tegenstrijdigheden in de rechtspraak, alle beklagden aan eenzelfde feit voor dezelfde rechter te doen terechtaan, acht zij in deze overwegende bezwaren aanwezig om de burger voor de militaire rechter te brengen¹⁰⁾.

Bij bestudering blijkt, dat de „overwegendheid” van de bezwaren der commissie voornamelijk wordt bepaald in de eerste plaats door

⁸⁾ Herziening I blz. 305 e.v.

⁹⁾ Herziening I blz. 309.

¹⁰⁾ Herziening II blz. 202 e.v.

de angst dat enkele anti-militairisten een storm van verontwaardiging zullen doen opgaan over de militaire rechtsmacht, indien de militaire rechter eens meent een zware straf aan een burger te moeten opleggen en in de tweede plaats door de algemeen erkende gebreken van de rechtspleging bij de Zee- en Landmacht ¹¹⁾).

De militaire commissie stelt de volgende redactie van een nieuw artikel 10 voor ¹²⁾:

„Buiten de gevallen vermeld in het eerste lid van artikel 4 en in „artikel 5, zal de vervolging van een aan de rechtsmacht van den „militairen rechter onderworpen persoon alleen dan bij den gewonen „rechter plaats hebben, wanneer hij verdacht wordt, met een aan „de rechtsmacht van den gewonen rechter onderworpen persoon te „hebben deelgenomen aan één en hetzelfde feit, en dit feit te zijnen „aanzien niet oplevert een der misdrijven in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven, noch een met zijne betrekking tot de „zee- of landmacht in verband staands ambtsmisdrijf, ambtsvertrekking, of strafbaar feit begaan onder een der in artikel 44 van „het Wetboek van Strafrecht vermelde omstandigheden.”

Bovendien verzocht zij tevens het laatste lid van vorengenoemd artikel 7, bepalande dat de artikelen 203 en 204 Sr. vervallen, te doen schrappen ¹³⁾).

Door deze wijzigingen stelde dus de militaire commissie uitdrukkelijk vast, dat haars inziens een burger niet strafbaar is als deelnemer aan een militair misdrijf, tenzij dit uitdrukkelijk in de wet als een delictum sui generis is strafbaar gesteld, hetgeen in wezen betekende de handhaving van het beginsel van artikel 9 C.W.L.

In tegenstelling tot de ontwerpen van het nieuwe wetboek van militair strafrecht en de wet op de krijgstucht bleven de andere door VAN DER HOEVEN ingediende wetsontwerpen meer dan 25 jaar liggen.

Eerst bij ministeriële beschikking van 7 October 1912 wordt een commissie ingesteld, die als taak krijgt te komen tot het samenstellen van een ontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht.

Op 1 Maart 1917 brengt deze commissie haar rapport uit, vergezeld van een ontwerp Invoeringswet met memorie van toelichting ¹⁴⁾).

In dit ontwerp is verwerkt het ontwerp van wet tot regeling van de rechtsmacht van de militaire rechter, hetwelk VAN DER HOEVEN in 1888 opstelde en indiende bij de militaire commissie.

Het door hem voorgestelde, daarna door deze commissie gewijzigde artikel 10 is, in de nieuwe ontwerpwet opgenomen als art 76, met de volgende redactie ¹⁵⁾:

¹¹⁾ Herziening II blz. 202 e.v.

¹²⁾ Herziening I blz. 270.

¹³⁾ Herziening II blz. 219.

¹⁴⁾ Rapport van de commissie voor de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, 1917.

¹⁵⁾ Rapport blz. 42.

„De militaire rechter neemt geen kennis van de strafbare feiten „door een aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon begaan „in deelneming met iemand, die daaraan niet onderworpen is, tenzij „het feit is strafbaar gesteld bij het Wetboek van Militair Straf- „recht”.

Zoals uit de memorie van toelichting op dit artikel ¹⁶⁾ blijkt, hebben de ontwerpers daarmee vast willen houden aan het beginsel van art. 14 C.W.L., evenals de militaire commissie in 1889 dit deed.

Bij de na de indiening van dit ontwerp van de Invoeringswet volgende behandeling in de Staten-Generaal ¹⁷⁾ is er wel strijd gevoerd over de competentie van de militaire tegenover die van de burgerrechter, zonder dat echter gesproken werd over de wenselijkheid van het strafbaarstellen van niet aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen personen ter zake van deelneming aan militaire misdrijven.

Misschien heeft geen der kamerleden gedacht aan het ontwerp van VAN DER HOEVEN van 1888, regelende de rechtsmacht van de militaire rechter, waarvan art. 10 de strafbaarheid van niet-militairen bepaalde en regelde.

Hoe het ook zij, artikel 76 werd na een kleine wijziging aangenomen en staat thans als artikel 81 in de Invoeringswet *).

Conclusie.

Is daarmee uitgemaakt dat burgers slechts dan strafbaar zijn wegens deelneming aan militaire delicten indien zulks bij afzonderlijke strafbepaling is strafbaar gesteld?

CLAVAREAU ¹⁸⁾ meende van wel. Hij wil echter niet de consequentie aanvaarden, dat de burger die een militair tevergeefs uitlokt tot het plegen van een militair delict (art. 134 bis Sr.), dus zich schuldig maakt aan een bij afzonderlijke strafbepaling strafbaar gestelde gedraging, *wel* strafbaar zou zijn, terwijl bij geslaagde uitlokking deze strafbaarheid ontbreekt.

STIGTER ¹⁹⁾ bestreed deze mening op grond van de duidelijkheid van de wetstekst, waarbij hij echter veronderstelt, dat de wetgever

¹⁶⁾ Rapport blz. 126.

¹⁷⁾ Handelingen 2e kamer Staten Generaal 1920-1921, Bijlagen 78, Voorlopig Verslag en Memorie van Antwoord.

Handelingen 2e kamer Staten Generaal 1920-1921 blz. 2442 ev., openbare beraadslaging.

Handelingen 1e kamer Staten Generaal 1920-1921, voorlopig verslag blz. 973, openbare beraadslaging blz. 1064.

*) Er staat thans dat de militaire rechter „bij voorkeur” geen kennis neemt van een door een militair in connexiteit met een burger gepleegd commuun delict. Wanneer dit „bij voorkeur” uitdrukt dat de militaire overheid, wegens militair belang, de berechting aan zich kan houden, ware wellicht te verkiezen uitdrukkelijk te bepalen dat berechting door de burgerrechter slechts plaats vindt nadat de tot verwijzing bevoegde autoriteit heeft doen weten dat hij tegen vervolging voor de burgerrechter geen bezwaar heeft. (Red. M.R.T.).

¹⁸⁾ M.R.T. XXVII blz. 313/314.

¹⁹⁾ M.R.T. XXVIII blz. 31/32.

bij het ontwerpen van art. 134 bis Sr. kennelijk niet gedacht heeft aan de consequenties daarvan voor het militaire recht.

De rechtspraak heeft zich voor zover bekend, zowel onder de werking van de oude als van de nieuwe militaire strafwetgeving, niet over deze kwestie uitgesproken.

Dit betekent niet, dat de burgerlijke strafrechter nooit een burger zou hebben veroordeeld, die aan de uitvoering van een militair misdrijf heeft medegewerkt of de uitvoering ervan heeft veroorzaakt.

Dat blijkt duidelijk uit het proefschrift van VAN DER HOEVEN, waar deze opmerkt, dat het voorgekomen is, dat na het plegen van een militair misdrijf door een militair, bijgestaan door een burger, de militair minder zwaar *gestraft* werd dan de burger ²⁰⁾ en ook uit de opmerking in 1889 van de militaire commissie, dat van 1815 af de militaire delicten door militairen in vereniging met burgers gepleegd, steeds door verschillende rechters zijn *berecht* ²¹⁾, uit welke opmerkingen afgeleid kan worden dat de burgerlijke strafrechter de strafbaarheid van burgers in dergelijke gevallen heeft aangenomen. Hierdoor is de rechtspraak niet in strijd gekomen met de heersende leer, daar het hier gevallen betreft waarin de burger door een daad van deelneming aan een militair delict zichzelf schuldig heeft gemaakt aan een commuun delict en deswege voor de burgerrechter vervolgd wordt ²²⁾.

De redactie van het Militair Rechtelijk Tijdschrift, zich stellende op hetzelfde standpunt als beide vorengenoemde schrijvers, merkte hierover het volgende op ²³⁾:

„Hoe strafwaardig en gevaarlijk deze persoon ook moge zijn, hij „kan niet als uitlokker of medeplichtige vervolgd worden, nu deelneming door burgers aan militaire misdrijven alleen strafbaar is „gesteld indien het betreft desertie, dan wel oproer of muiterij (artt. „203 en 204 Sr.). Zelfs in tijd van oorlog gaat de strafwet niet verder (artt. 102,3 en 104,2 Sr.). Het is een hoogst betreurenswaardige „lacune welke de wetgever onbegrijpelijkerwijze welbewust in het „leven heeft geroepen. Misschien bestond in 1881 de behoefte aan „eene strafbaarstelling niet zo dringend, thans is dit zeker wel het „geval.”

en

„En bovendien is in elk geval noodzakelijk eene wijziging van het „W.v.S. om de fout van den wetgever van 1881 te herstellen. De „handhaving der krijgstucht is er rechtstreeks bij betrokken.”

Het is echter o.i. niet het verzuim van de wetgever van 1881, dat tot deze consequenties leidt, want deze had rekening te houden met art. 9 C.W.L. en art. 8 C.W.W., waardoor de toepasselijkheid van het militaire recht op burgers werd uitgesloten. Schuld heeft hier

²⁰⁾ Ac. prft. blz. 115.

²¹⁾ Herziening II blz. 204.

²²⁾ De deelnemingsdaad wordt in deze gevallen dus niet gequalificeerd als deelneming aan een bepaald militair delict.

²³⁾ M.R.T. XXXI blz. 589.

de wetgever die de Invoeringswet tot stand heeft gebracht. Had immers de Invoeringswet een bepaling bevat zoals art. 10 in het door VAN DER HOEVEN in 1888 overgelegde wetsontwerp, dan zouden alle moeilijkheden zijn voorkomen.

Dwingt deze nalatigheid van de wetgever echter wel tot de leer, dat burgers niet strafbaar zijn wegens deelneming aan militaire delicten?

VERMEER²⁴⁾ is, in tegenstelling tot de redactie in M.R.T. XXXI, de mening toegedaan, dat de in de artt. 102, 2°, 104, 203 en 204 Sr. afzonderlijk strafbaar gestelde, door burgers gepleegde, deelnemingshandelingen gezien moeten worden als delicta sui generis, maar dat bij andere deelnemingshandelingen van burgers aan militaire misdrijven de gewone deelnemingsregelen normaal toepasselijk zijn. Derhalve in deze gevallen wel strafbaarheid van burgers.

In 1889 zou ik bovenstaande vraag bevestigend beantwoord hebben, gezien de duidelijke reactie van de militaire commissie op het wetsontwerp van VAN DER HOEVEN.

De bestudering van de kamerstukken van 1920, betrekking hebbende op het ontwerp Invoeringswet, doet mij echter aarzelen, daar ik de indruk niet van mij af kan zetten, dat bij de beraadslaging niemand gedacht heeft aan het al of niet strafbaar stellen van meer genoemde deelnemingsvorm. Ik betwijfel of de wetgever van de Invoeringswet opzettelijk deze lacune in onze wetgeving heeft gehandhaafd.

Aan dit wethistorisch argument kan een teleologisch worden toegevoegd. Vooral in de tegenwoordige tijd, waarin het militaire apparaat steeds meer wordt uitgebreid, waardoor tevens de mogelijkheid van deelneming door burgers aan militaire misdrijven groter wordt, treedt sterk de behoefte op de voorgrond aan voorziening in deze leemte in onze militaire strafwetgeving.

Zolang de wetgever hier niet heeft ingegrepen is het echter niet de militaire rechter die hiervoor de eerste stappen dient te ondernemen, maar de burgerlijke strafrechter, aangezien de burgers onder diens competentie vallen. Door middel van een proefproces zou meer klaarheid in deze materie gebracht kunnen worden.

In afwachting daarvan ben ik niettemin toch geneigd op genoemde gronden, nu ook de wetstekst zich er niet uitdrukkelijk tegen verzet, bovengestelde vraag ontkennend te beantwoorden, derhalve deelneming door niet aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen personen strafbaar te achten.

's-Gravenhage, 2 Juni 1953.

²⁴⁾ Zie M.R.T. XLIV blz. 728 e.v. en XLV blz. 134 e.v. en de daar gevoerde discussie tussen Mr. M. KRAUSS en Mr. W. H. VERMEER over „tijd „van oorlog” en „vijand”. Mr. KRAUSS wil in de hierboven besproken kwestie geen partij kiezen, hoewel hij zich afvraagt of, gelet op de jurisprudentie van de H.R. over de artt. 47 e.v. Sr, het niet beter zou zijn indien de artt. 203 en 204 Sr werden ingetrokken.

Integratie der Krijgsmacht-kosten.

Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

Onder het opschrift „*Angstige cijfers*” bevatte „De Telegraaf” van 18 Juli 1953 de mededeling, dat in negen weken tijdens negen straaljagers door ongelukken totaal vernield zijn. Daarbij kwamen 7 vliegers om het leven. Dit zijn cijfers die te denken geven. Een ieder begrijpt — zo vervolgt het bericht — dat het opleiden van vliegers in de moderne snelle toestellen risico’s met zich meebrengt, die wel eens fatale gevolgen kunnen hebben. Maar juist die grote risico’s eisen een strenge, deskundige leiding. Om de groeiende ongerustheid onder het publiek geen nieuw voedsel te geven zou, volgens de schrijver, het aanbeveling verdienen ter zake een onderzoek te doen instellen en de resultaten daarvan te publiceren.

Uit het slot schijnt o.a. te mogen worden aangenomen, dat de geldelijke gevolgen — ongetwijfeld een zeer hoog bedrag — ten laste komen van de Nederlandse Schatkist.

Is dit juist, dan accentueert deze schadepost de noodzaak tot integratie van de N.A.T.O.-krijgsmacht, althans van het Europese leger met een eigen budget en voorzien van in de gemeenschap ingebrachte en aldus geïnternationaliseerde uitrustingen, bewapening en voorraden. Want nu draagt het kleine Nederland alleen de grote schade, geleden aan oorlogstuig, dat bestemd is om de belangen van de N.A.T.O.-landen, althans van de E.D.G.-partijen te verdedigen.

Zo is er veel, dat ons land meer dan nodig is, zal bezwaren. Ik heb meermalen de noodzakelijkheid betoogd om *alle* tot de N.A.T.O.- of tot de E.D.Gemeenschap verbonden nog steeds nationale krijgsmachten in supra-nationaal verband te organiseren. Ik steunde dit betoog tot nu toe hoofdzakelijk op de noodzaak om al deze militairen ter wille van hun onderlinge hiërarchische verhoudingen te brengen onder éénzelfde militaire straf- en tuchtwetgeving, welker toepassing opgedragen was aan éénzelfde supra-nationale jurisdictie.

Maar ook deze op strafrechtelijke grondslag rustende noodzaak heeft een geldelijke zijde, te sterker sprekende nu het E.D.G.-verdrag de mogelijkheid heeft opengelaten om naast geïntegreerde contingents nog nationale legers, lucht- en zeemachten te laten bestaan. Voor deze nationale strijdkrachten, welke in aantal normaliter ongeveer de helft of nog meer, voor de zeemacht zelfs geheel zijn gedacht, moet de kostbare en in de laatste jaren enorm uitgebreide organisatie op staf- en administratief gebied blijven bestaan, terwijl de algemeen opperbevelhebber de bevoegdheid zal verkrijgen om het aantal aldus geadmistrereerden naar behoefte en allicht belangrijk te verminderen en zich niet te bekommeren om de hogere leidende of administrerende krachten, aan welke hij geen behoefte heeft.

Op deze wijze zou een nationaal gebleven strijdmacht voor het nationaal budget een „strop” kunnen worden. Te meer, wanneer zorg moest worden gedragen, dat deze strijdkrachten zodanig be-

wapend, gekleed, gevoed, geoefend en verzorgd zouden moeten worden, dat hun integratie in zoverre zich ongestoord en zonder geldelijke moeilijkheden zou kunnen voltrekken.

Hiertegenover staat de gecentraliseerde, onder eenhoofdige leiding en administratie staande krijgsmacht der gemeenschap, welke relatief minder kostbaar moet zijn dan de zoeven bedoelde halfslachtige organisatie en welke van de aangesloten landen minder offers zal vergen, dan anders op hen zouden rusten.

Het gewone leven heeft de juistheid van zodanige concentratie zeer goed begrepen. Talrijke fusioneringen van soms financieel krachtige ondernemingen wijzen ook aan deze ambtelijke gemeenschappen de te volgen weg tot grote bezuiniging, in de eerste plaats door personeelsvermindering en dan door het feit, dat de onkosten, vallende op bestellingen of vervaardiging in eigen beheer van grotere hoeveelheden relatief lager zijn dan die op verspreide opdrachten.

Het totaal bedrag van de krijgsmachtsbegroting der gemeenschap moet goedge maakt worden door bijdragen in geld of goederen van de aangesloten landen. Elk land wordt dan volgens het bekende quota-stelsel „aangeslagen” voor zijn quota part, of, wat nog beter is en door de K.S.G. schijnt te zijn overwogen, door het heffen van supra-nationale belastingen. In welke vorm ook, hetgeen na algehele integratie der nationale krijgsmacht opgebracht moet worden, zal ongetwijfeld belangrijk lager zijn dan wat nu in totaal aan nationale krijgsmachten van die landen ten koste wordt gelegd. De „kleine” landen zullen er relatief het meest van profiteren.

Het vorenstaande was reeds ter perse toen de Telegraaf van 23 Juli 1953 het bericht bevatte, dat ook de Franse Minister van Financiën FAURE een betere verdeling van de defensielast noodzakelijk achtte. Deze eis vond haar grond in de grote kosten meebrengende moeilijkheden in Indo-China, welke reeds aanleiding waren geweest om Amerikaanse steun te vragen.

Reeds vroeger heb ik op dit verzoek om steun de aandacht gevestigd. Ik besprak toen de omstandigheid, dat Art. 6 van het N.A.T.O.-verdrag de overzeese gebiedsdelen van de deelnemende mogendheden als gezamenlijk te verdedigen belangen had buitengesloten. Werd zodanig gebied aangevallen, dan moest de hierbij betrokken deelgenoot maar met eigen kracht en middelen voor de verdediging zorgen. Deze mogelijkheid achtte ik toen en acht ik nu nog niet vervulbaar en ik wees toen op het Franse voorbeeld ¹⁾.

Thans heeft Minister FAURE volgens bovenbedoeld bericht de noodzakelijkheid van de herziening van de verdeling der geldelijke lasten doen steunen op zijn zienswijze, volgens welke „geen enkel „eigen belang” betrokken is „maar uitsluitend de gezamenlijke „defensie. In afwachting van het feit, dat de Indo-Chinese volkeren

¹⁾ Zie mijn opstel „Noord-Atlantische Moeilijkheden” in M.R.T. XLIV, blz. 688 v.

„vrijelijk over hun lot zullen kunnen beslissen, zal Frankrijk dan „ook toestemmen, dat zijn troepen daar blijven strijden.”

Deze formulering, indien zij juist overgebracht is, klinkt in Nederlandse oren vreemd. Dat de defensie geldelijke gevolgen heeft, betreft rechtstreeks het belang, dat de deelgenoten bij de gemeenschappelijk te organiseren defensie hebben. Is het nu louter toeval, dat art. 6 van het Noord-Atlantisch Verdrag de gebiedsdelen bezuiden de Kreeftskeerkring van de gemeenschappelijke defensie uitsluit?

Reeds het Verdrag van Brussel van 17 Maart 1948, beoogde in art. IV de gemeenschappelijke verdediging van de (in hoofdzaak) economische belangen der Partijen tegen een gewapende aanval in Europa van een of meer hunner. Wie waren bij dit Verdrag onder andere als Partijen vermeld? De President van de Franse Republiek, tevens President van de Franse Unie alsmede de Koning van Groot-Brittannië, Ierland en de overzeese Britse gebiedsdelen. Waar hier sprake was van een aanval in Europa, welke zin had het dan om zowel voor Frankrijk als voor Groot-Brittannië de overzeese gebiedsdelen bij deze overeenkomst te doen vertegenwoordigen? Zou dan een aanval in deze gebiedsdelen geen gezamenlijk te verdedigen belang opleveren ofschoon de economische nadelen toch duchtig in elk moederland in Europa zouden worden gevoeld?

En hoe vertoont zich deze facet bij het op 4 April 1949 gesloten Noord-Atlantisch Verdrag? Onder de Partijen kwamen de zoeven vermelde Staatshoofden voor als vertegenwoordigende de Franse Republiek („la France”) en Groot-Brittannië en Noord-Ierland („The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland”). De gewapende aanvallen zouden volgens art. 5 moeten plaats hebben in Europa of in Noord-Amerika, onder welke omschrijving art. 6 begrijpt aanvallen op de Algerijnse Departementen van Frankrijk en voorts op de „bezettingstroepen van een der Partijen in Europa, „en de eilanden vallende onder de rechtsmacht van een der Partijen „in het Noord-Atlantisch Gebied ten noorden van de Kreeftskeerkring of op de schepen of luchtvaartuigen in dit gebied.” Weggewerkt zijn de niet onder dit rayon vallende overzeese gebiedsdelen van Partijen.

Was deze beperking toevallig? Werd dus niet — zoals in het Brusselse Verdrag — Ierland genoemd, waardoor het grootste zuidelijk gedeelte uitgeschakeld werd omdat dit gedeelte voor Engeland geen belang meer had en zich dus aan een gewapende aanval op dit deel niet gelegen zou laten liggen? Zou Frankrijk dan zodanige aanval zich ongestoord laten voltrekken?

Bij beide Verdragen was het Koninkrijk der Nederlanden Partij. Ieder weet of kan weten, dat art. 1 van onze Grondwet de overzeese gebiedsdelen bij name als delen van ons Koninkrijk verklaart, zodat deze delen, anders dan de Algerijnse Departementen van Frankrijk welke voor het grootste deel ook bezuiden de Kreeftskeerkring liggen, wel voor toepassing van het Brusselse Verdrag maar niet

van het Noord-Atlantisch Verdrag in aanmerking komen.

En nu vraagt en verkrijgt Frankrijk, buiten het laatstbedoelde Verdrag om — bij het Brusselsche Verdrag waren de United States of America geen Partij — hulp en steun aan deze V.S.v.A. maar wil de verdeling van de gemeenschappelijke defensiekosten voor alle Partijen gewijzigd zien, omdat ondanks de ligging van Indo-China eigenbelang hierbij niet in het spel zou zijn. Hier klopt iets niet. De plicht om de Indo-Chinese bevolking tot zelfbestuur op te voeden, rust immers op Frankrijk en is als zodanig een eigen Frans belang.

Rest nog de vraag of de opheffing van de defensie-grens in meergemeld art. 6 invloed zou hebben op nationale plichten en economische belangen der Partijen? Naar het schijnt is dit, althans voorlopig, niet nodig: het beheer en de administratie van dergelijke overzeese gebiedsdelen zou voorshands op de oude voet kunnen blijven bestaan. Dat ook in deze tak van openbare dienst op supranationalisatie zal worden aangestuurd, is, zoals onze vaderlandse ervaring aantoont, zeer goed mogelijk en de Kolen- en Staalgemeenschap toont dergelijke civiele en partiële overdracht nu reeds aan. Ook hiertoe zal Engeland voorlopig niet willen medewerken, zodat van wijziging van het Noord-Atlantisch Verdrag geen sprake kan zijn. Een afzonderlijk Verdrag tussen die Partijen, welke tot deze wijziging wél hun medewerking zouden willen geven, zou door vergroting van de verdragschaos slechts tot bijzondere moeilijkheden ook op financieel gebied kunnen leiden. Hier moet m.i. de verdere ontwikkeling van het vraagstuk der integratie worden afgewacht.

In dit verband kan het zijn nut hebben, de aandacht van de weinige lezers, die zich op dit gebied in hun geest bewegen, te vestigen op de volgende passage uit het hoofdartikel van Elsevier's Weekblad van 11 Juli jl.:

Wij stellen niet, dat Nederland zijn taak op Nieuw-Guinea moet verzaken. Doch wij stellen wel en wij stellen met zeer sterke nadruk vast, dat Nederland zich van deze garanties dient te verzekeren.

Men zegt het ons in alle toonaarden: Nederlands activiteit in Nieuw-Guinea wordt internationaal gewenst. De Amerikanen wenschen haar; de Engelschen juichen haar, denkend aan eigen belangen, van harte toe; de Australiërs breekt het angstzweet uit bij de gedachte, dat een overdracht van het Nederlands gebied aan de Indonesiërs daar op Nieuw-Guinea het gevreesde strategische vacuum zou kunnen scheppen.

Welnu: als dat dan allemaal zo is, en als die grote mogelijkheden die Nederlandse bestuurstaak dan zo gaarne zien verichten, dan dienen zij onze en hunne belangen door een stevige, tastbare en onwrikbare garantie te beschermen. Door waarborgen, door verdragen, door leningen, door credieten, door financiële, economische en materiële medewerking op grote schaal.

In geestdrift voor de vervulling der Nederlandse taak in Nieuw-Guinea staan wij bij niemand achter. Doch het is thans de tijd te zorgen, dat niet langer Nederland alleen het gevaar loopt van de kwade kansen, die daarmede verbonden zijn. Zolang de internationale garanties niet verkregen zijn, is het Nedrlandse risico ondraaglijk en onaanvaardbaar.

Ook deze beschouwing bevestigt, naar het mij voorkomt, de juistheid van hetgeen ik bij wijze van voorspelling schreef in mijn hier-vóór in noot ¹⁾ aangehaalde opstel. Hoewel men bij de overgang moet profiteren van in overzeese gebiedsdelen zich thuis gevoelende nationale krachten, moet ook bij de opdracht aan deze deskundigen de gedachte vóórzitten, dat zij werken in en voor het algemeen N.A.T.O.-belang.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Krijgsraad te Velde Oost.**

Vonnis van 11 December 1952.

President. Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.
Leden. Majoor H. P. Wiegman en Kapitein J. A. van Heijl.
Raadsman: Mr N. M. Muller.

Verwijzing na beschikking tot krijgstuuchtelijke afdoening?

KRIJGSRAAD: *Indien zou worden aangenomen dat op een eenmaal genomen beslissing ook ten ongunste van betrokkene zou kunnen worden teruggekomen, zou de rechtszekerheid ernstig in gevaar komen. Een bevoegdheid als bovenvermeld steunt ook niet op enig wettelijk voorschrift. A contrario argument uit het (thans niet meer toepasselijke) K.B. E. 53: bedoeling van de wetgever om een beschikking tot krijgstuuchtelijke afdoening onherroepelijk te doen zijn. Door deze beschikking is het recht tot strafvordering verwerkt en mitsdien voor beklagde niet meer aanwezig. Vrijspraak.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *(zie de sententie, achter het vonnis opgenomen). Blijkens artikel 57 W.K. vervalt het recht tot strafvordering niet (dus evenmin de bevoegdheid tot verwijzing) door toepassing van een krijgstuuchtelijke straf; a fortiori moet worden aangenomen dat zulks niet het geval is als alleen nog maar tot een krijgstuuchtelijke afdoening is besloten. Verwijzing naar 's Hof's sententie van 11 November 1921. Bovendien: geen wettelijke bepaling belet om een beslissing tot krijgstuuchtelijke afdoening in te trekken.*

(R.L. artt. 11 en 12; W.K. artt. 57 en 59.)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, tegen M. M., geboren 5 October 1931, dienstplichtig soldaat, destijds Staf- en Verzorgings-Comp. 3e Bat. Genietroepen, 3e Div. Ermelo, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 7 Juni 1952 te Ermelo, althans in Nederland, als passagier dan wel als bestuurder opzettelijk wederrechtelijk een vrachtautomobiel toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, heeft gebruikt over voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen”;

post alia:

Overwegende, dat met betrekking tot het ten laste gelegde feit ten processe aanwezig is:

a. een schriftelijk advies van de Auditeur-Militair d.d. 24 September 1952 tot krijgstuuchtelijke afdoening van de onderhavige zaak

aan de Verwijzingsofficier met het op 26 September 1952 gedateerd onderschrift van de Verwijzingsofficier, waaruit blijkt, dat deze conform het advies heeft besloten;

b. een schrijven van de Commandant 3e Divisie d.d. 3 October 1953, het dossier t.a.v. M. M., in handen stellende van C.-3e Divisie Genie-bataljon en met het verzoek het nodige te verrichten en het hierop betrekking hebbende antwoord d.d. 28 October 1952 van het Hoofd Mobilisatiebureau Regiment Geneeskundige troepen, dat beklagde op 9 October 1952 met groot verlof was gezonden en dat op de straflijst van beklagde geen aantekening voorkomt omtrent een voor het onderhavige feit opgelegde straf;

dat beklagde op 9 October 1952 met groot verlof werd gezonden en dat het dossier eerst op 11 October 1952 werd ontvangen;

c. een schrijven van de Commandant 3e Divisie d.d. 5 November 1952 aan de Commanderende Generaal, waarin deze o.m. de Commanderende Generaal in overweging geeft de zaak te doen verwijzen om „bijzondere bij de parate onderdelen strenge preventie te hand-„haven tegen het misbruik van motorvoertuigen (mil.)”;

d. een op 10 November 1952 gedateerd schrijven van de Verwijzingsofficier, aangewezen door de Commanderende Generaal aan de Auditeur-Militair met mededeling, dat indien de Auditeur-Militair de verwijzing alsnog noodzakelijk achten mocht, de Verwijzingsofficier hiermede accoord gaat;

Overwegende, dat in de onderhavige zaak door de bevoegde instantie een rechtsgeldige beslissing tot krijgstuuchtelijke afdoening is genomen van welke bovendien naar buiten is gebleken;

Overwegende, dat niet gebleken is, dat deze beslissing uitdrukkelijk is ingetrokken en evenmin, dat de verwijzingsbeschikking als een stilzwijgende intrekking van die beslissing is bedoeld, zodat deze beslissing nog steeds van kracht is;

Overwegende, dat in het onderhavige geval ook niet is gebleken dat de beslissing tot krijgstuuchtelijke afdoening onuitvoerbaar was, aangezien toch art. 47 van de Wet op de Krijgstucht en art. 32, 1 sub b jo. 2 van de Dienstplichtwet de mogelijkheid openen, zodanige afdoening alsnog ter hand te nemen;

Overwegende, dat indien — quod non — zou worden aangenomen, dat op een door de bevoegde autoriteit eenmaal genomen beslissing ook ten ongunste van de betrokkene zou kunnen worden teruggekomen, de rechtszekerheid ernstig in gevaar zou komen;

Overwegende, dat bovendien een dergelijke bevoegdheid niet steunt op enig wettelijk voorschrift;

Overwegende, dat immers de bepalingen van de Regtspleging bij de Landmagt niet voorzien in de mogelijkheid van het terugkomen op een eenmaal door de tot verwijzing naar de Krijgsraad bevoegde autoriteit genomen beslissing anders dan in het geval vermeld in artikel 15 Regtspleging bij de Landmagt van hetwelk hier echter niet de rede is;

dat het thans niet meer toepasselijke Koninklijk Besluit van 27

Juli 1944 Staatsblad E 53 onder bepaalde waarborgen de intrekking van de verwijzing mogelijk had gemaakt, doch dat juist het feit, dat voor het toekennen van de bevoegdheid daartoe een uitdrukkelijke wettelijke regeling nodig werd geacht, a contrario valt af te leiden, dat de bevoegdheid van de tot verwijzing bevoegde autoriteit om op een eenmaal genomen beslissing terug te komen overigens door de wetgever niet werd erkend;

dat mitsdien naar het oordeel van de Krijgsraad de wetgever de bevoegdheid tot het intrekken van een beslissing tot krijgstuchtelijke afdoening aan de tot verwijzing bevoegde autoriteit niet heeft toegekend en niet heeft willen toekennen en dus zodanige beslissing onherroepelijk heeft willen doen zijn;

Overwegende, dat derhalve in het onderhavige geval door de beschikking van de Verwijzingsofficier tot krijgstuchtelijke afdoening het recht tot strafvordering verwerkt is en mitsdien geen recht tot strafvordering tegen beklaagde bestaat en deze voor het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien nog de artikelen 2, 60 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht; 76 Invoering Militair Straf- en Tuchtrecht; 193 Regtspleging bij de Landmagt;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Bevindt dat terzake van het telastegelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is;

Spreekt beklaagde vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 28 April 1953.

President: Mr Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal Brouwer, Lt. Generaal van der Kroon, gep. Kapt. t. Zee van Langeveld (plv.), gep. Generaal-majoor Schimmel (plv.).

(Zie het vonnis hiervóór.)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het vonnis moet worden vernietigd omdat het Hof zich daarmee niet kan verenigen;

Overwegende, dat de Krijgsraad terzake van het ten laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig acht omdat:

1. de tot verwijzing bevoegde autoriteit een rechtsgeldige beslissing tot krijgstuchtelijke afdoening heeft genomen;
2. deze beslissing niet uitdrukkelijk is ingetrokken en daarom nog steeds van kracht is en de daarna gegeven beschikking tot verwijzing niet als een stilzwijgende intrekking van die beslissing mag worden beschouwd;

3. niet gebleken is dat krijgstuuchtelijke afdoening onuitvoerbaar zou zijn daar de Wet op de Krijgstucht zowel als de Dienstplichtwet een zodanige afdoening mogelijk maken;
4. de rechtszekerheid ernstig in gevaar zou komen indien de tot verwijzing bevoegde autoriteit op een beslissing tot krijgstuuchtelijke afdoening zou kunnen terugkomen;
5. de bevoegdheid daartoe niet steunt op enig wettelijk voorschrift en de wetgever dus een zodanige beslissing onherroepelijk heeft willen doen zijn;

Overwegende, ten aanzien van deze gronden in het algemeen:

dat een onbevoegd gegeven beschikking tot verwijzing als niet bestaande moet worden beschouwd, dus nietig is, evenals een telastellegging, die daarop steunt, weshalve de Krijgsraad — eenmaal de beschikking tot verwijzing onbevoegd gegeven achtend — beide nietig had moeten verklaren en niet tot een vrijspraak had kunnen geraken;

dat een bevoegd gegeven beschikking tot verwijzing, die overigens aan de desbetreffende bepalingen van de Regtspleging bij Landmagt voldoet, moet worden aanvaard als de grondslag waarop het recht tot strafvordering van de Auditeur-Militair (Fiscaal) rust en dit recht — (in het militair strafproces tevens plicht tot strafvordering) — slechts kan vervallen in de gevallen in de wet vermeld (zie Boek I Titel VIII S en artikel 2 van de wet van 13 Juli 1923 S 357);

Overwegende ten aanzien van elk der hierboven sub 1e tot en met 5e genoemde gronden, die de Krijgsraad tot zijn beslissing hebben geleid:

ad 1e: dat in het onderhavige geval van een „rechtsgeldige” beslissing geen sprake is, doch integendeel van een beslissing in strijd met de wet genomen, omdat het ten laste gelegde feit, terzake waarvan aanvankelijk tot krijgstuuchtelijke afdoening besloten werd, is een misdrijf (artikel 37 jo 38 van de Wegenverkeerswet) dat niet behoort tot de delicten welke onder de in de Wet op de Krijgstucht genoemde omstandigheden als krijgstuuchtelijke vergripen kunnen worden beschouwd;

ad 2e: dat — ook als krijgstuuchtelijke afdoening wel mogelijk zou zijn geweest — een daartoe genomen beslissing toch niet meer van kracht zou zijn nadat de zaak naar de Krijgsraad was verwezen, omdat op grond van artikel 59 van de Wet op de Krijgstucht aan een beslissing tot krijgstuuchtelijke afdoening van enig feit geen gevolg meer mag worden gegeven indien vaststaat dat de rechter daarvan kennis moet nemen;

dat derhalve een beslissing tot krijgstuuchtelijke afdoening rechtens vervalt zodra een beschikking tot verwijzing is gegeven;

ad 3e: dat geen wettelijke bepaling het recht tot strafvordering afhankelijk stelt van de mogelijkheid tot tenuitvoerlegging van een krijgstuuchtelijke straf;

ad 4e: dat blijkens artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht het recht tot strafvordering niet vervalt — dus evenmin de bevoegdheid

tot verwijzing — door toepassing van een krijgstuchtelijke straf en dat a fortiori moet worden aangenomen dat zulks niet het geval is indien alleen nog maar tot krijgstuchtelijke afdoening is besloten;

dat juist indien verwijzing dan niet meer mogelijk zou zijn, de rechtszekerheid zeer ernstig in gevaar zou komen, omdat in dat geval ieder misdrijf ongestraft zou moeten blijven indien slechts een beslissing tot krijgstuchtelijke afdoening zou worden genomen;

dat — zoals de regering blijkens de Memorie van Toelichting bij de Wet op de Krijgstucht opmerkte — thans door artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht „zelfs de schijn als zoude voor militairen een „privilege gelden” vermeden wordt, waarbij de regering aanhaalde een arrest van 8 Juni 1882 van een „Conseil de Revision”, die — ondanks het feit dat het Franse recht geen bepaling analoog aan die van ons artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht kende — niettemin een standpunt als door de Krijgsraad ingenomen volkomen onaanvaardbaar achtte omdat „...discuter que l'action publique est „éteinte par l'exercice de l'action disciplinaire, ce serait poser en „principe que, quel que soit le crime ou le délit dont un militaire se „rendrait coupable, il suffirait, pour de soustraire au châtement, de „lui infliger une punition disciplinaire quelconque, principe tout à „fait inadmissible”;

dat het Hof in zijn sententie van 11 November 1921 (M.R.T. blz. 458 v.), toen een Garnizoenscommandant aanvankelijk en in overeenstemming met het advies van de Auditeur-Militair had beslist dat beklagde niet naar de Krijgsraad zou worden verwezen en daarna de Auditeur-Militair van hetzelfde feit verwijzing vroeg, hetgeen door de Garnizoenscommandant werd geweigerd omdat hij niet wenste terug te komen op zijn eerder genomen beslissing, reeds overwoog:

„dat het standpunt, ten deze door de Garnizoenscommandant ingenomen, indien het n.l. zou moeten worden opgevat, zoals is gedaan „door de Auditeur-Militair in diens schrijven van 20 September „1921, dat na de eerste beslissing (van 14 Januari 1921) verwijzing „niet meer mogelijk is, zou zijn onjuist en hoogst bedenkelijk in zijn „consequenties; onjuist, omdat een geval, als bedoeld in artikel 15 „der Regtspleging bij de Landmagt aanwezig is telkenmale wanneer „de Garnizoenscommandant tegen het advies van de Auditeur-Militair mocht nalaten een zaak naar de Krijgsraad te verwijzen en het „daarbij onverschillig is, of dit nalaten geldt een eerste, dan wel, „als hier, een tweede of zelfs een nog later advies; hoogst bedenkelijk „in zijn consequenties, omdat, bij die opvatting, Auditeur-Militair „en Garnizoenscommandant niet zouden kunnen terugkomen de een „op zijn eenmaal gegeven advies, de ander op zijn eenmaal genomen „beslissing tot niet-verwijzing, ook dus bij voorbeeld niet in gevallen, „waarin eerst geen, maar later wel bewijs in de zaak aanwezig bleek „te zijn, of waarin de persoonlijkheid van de verdachte door inmiddels verkregen inlichtingen is gebleken een geheel andere te zijn, „dan zij scheen, toen op grond van die persoonlijkheid tot niet-ver-

„wijzing naar de Krijgsraad werd geadviseerd; dat aldus in de militaire rechtspleging een onvervolgbaarheid van een verdachte zou worden ingevoerd lang vóór overeenkomstig de daaromtrent bestaande wetsbepalingen verjaring van het recht tot strafvordering „zou zijn ingetreden”;

dat daarbij na invoering van det Wet op de Krijgstucht nog komt dat iedere bestraffing achterwege zou moeten blijven indien de tot verwijzing bevoegde autoriteit een onherroepelijke beslissing tot krijgstuchtelijke afdoening zou kunnen nemen en de tot krijgstuchtelijke bestraffing bevoegde autoriteit daaraan geen gevolg zou mogen geven omdat het feit niet oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, terwijl de wet geen regeling kent om een dergelijke beslissing te doen vernietigen;

ad 5e: dat geen wettelijke bepaling belet om een beslissing tot krijgstuchtelijke afdoening in te trekken;

dat de Krijgsraad zich voor zijn opvatting dat de wetgever een zodanige beslissing onherroepelijk heeft willen doen zijn ten onrechte beroept op het honderddertig jaar na de invoering van de Rechtspleging bij de Landmagt tot stand gekomen Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 Staatsblad E 53, dat voor een beperkte periode en een destijds slechts klein gedeelte van de Nederlandse strijdkrachten de mogelijkheid opende om een verwijzing in te trekken en — naar analogie van de bepalingen vervat in de artikelen 246 en 255 van het Wetboek van Strafvordering — respectievelijk in de artikelen 3 en 5 van dit Koninklijk Besluit regelde in hoeverre beklagde daarna terzake van hetzelfde feit nog in rechte kon worden betrokken;

Overwegende, dat aan beklagde wordt ten laste gelegd: [zie vonnis — *Red.*];

post alia:

Overwegende, dat op grond van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met diens schuld daaraan met dien verstande dat beklagde de in de telastelegging bedoelde rit als passagier maakte;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„OPZETTELIJK WEDERRECHTELIJK EEN AAN EEN ANDER TOEBEHOREND MOTORRIJTUIG OP EEN WEG GEBRUIKEN”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van VIJF EN TWINTIG GULDEN, met bepaling, dat die geldboete bij gebreke aan betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van TIEN DAGEN. — *Red.*].

NASCHRIFT.

Op 12 Juni 1952 wees dezelfde Krijgsraad een soortgelijk vonnis; zie M.R.T. XLV, blz. 692 v. Ik schreef daarbij, dat 's Krijgsraads uitspraak, dat na de beschikking tot krijgstuchtelijke afdoening een beschikking tot verwijzing niet meer toelaatbaar was, toch wel wat

tè absoluut was. Het is immers denkbaar dat de beschikking tot krijgstuchtelijke afdoening, genomen op de vaak summiere gegevens van het huishoudelijk onderzoek, voor herroeping in aanmerking moet komen, in het bijzonder wanneer nadien nieuwe bezwaren zijn bekend geworden.

Thans heeft het H.M.G. zich eveneens over deze vraag uitgelaten en wel in diametraal tegenover het standpunt van de Krijgsraad gestelde zin. Waar de Krijgsraad zegt dat de wet aan de verwijzingsautoriteit niet de bevoegdheid geeft om op haar beschikking tot niet-verwijzen terug te komen, stelt het Hof, dat geen enkele wettelijke bepaling belet om een beschikking tot krijgstuchtelijke afdoening in te trekken. Bij stilzwijgen van de wet op een bepaald punt kan men zowel het ene als het andere standpunt innemen; het ingenomen standpunt ontleent zijn waarde aan de nadere motivering. Zoals ik in mijn naschrift bij het vonnis van 12 Juni 1952 reeds deed uitkomen, meen ik dat in het systeem van het militaire strafrecht (incl. rechtspleging en tuchtrecht) het standpunt van het Hof sterker staat dan dat van de Krijgsraad — echter ook hier: niet absoluut. Er zullen toch wel zwaarwichtige gronden moeten bestaan, alvorens de verwijzingsautoriteit het recht mag nemen om op een eenmaal genomen en kenbaar gemaakte beslissing, dat de zaak niet naar de militaire rechter verwezen zal worden, terug te komen en alsnog te verwijzen. Het is jammer dat het Hof deze voorwaarde in zijn sententie niet vermeldt (zoals wel het geval is in de geciteerde overwegingen van de aangehaalde sententie van 11 November 1921). Het zal toch niet de bedoeling van het Hof zijn om de verwijzingsautoriteit de besproken bevoegdheid te geven zonder dat zij, tengevolge van een nieuw licht op de zaak (of de dader), tot de overweging komt dat, hadde zij deze omstandigheden geweten ten tijde van de vorige beslissing (tot niet-verwijzing), zij stellig tot verwijzing naar de militaire rechter zou hebben beslist. Met andere woorden: het zal toch niet de bedoeling van het Hof zijn geweest, de verwijzingsautoriteit een vrijbrief te geven om in willekeur met de rechtszekerheid te spelen. Tot verkeerde gevolgtrekking zou kunnen leiden 's Hof's overweging dat, waar het recht tot strafvordering (en verwijzing) niet vervalt door opgelegde krijgstuchtelijke straf, zulks a fortiori geldt wanneer er nog slechts sprake is van een voorgenomen krijgstuchtelijke afdoening.

Zoals zij daar staat, doet deze overweging geen recht wedervaren aan het grote verschil tusschen het in artikel 57 W.K. bedoelde geval van krijgstuchtelijke bestraffing door de commanderende officier, welke afdoening, niet gesanctionneerd door de verwijzingsautoriteit, wordt gesupersedéerd door een verwijzing, en het voorliggende geval van beslissing door de verwijzingsautoriteit, dat de zaak niet naar de militaire rechter zal worden verwezen, welke beslissing door diezelfde autoriteit wordt ingetrokken en vervangen door een verwijzing.

Ik meen dan ook dat — gelijk ik in M.R.T. XLV, blz. 694

schreef — slechts het bekend worden van „nieuwe bezwaren” aanleiding mogen zijn om deze inbreuk op de rechtszekerheid te maken. Ik meen voorts tussen de regels van de sententie te mogen lezen — inzonderheid door de twee geciteerde uitspraken, welke het Hof ter adstructie van zijn standpunt aanvoert — dat het Hof gelijke of soortgelijke restrictie zal maken.
 W.H.V.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Wijziging van de Grondwet.

Wij openen dit gedeelte van de Juli-Augustus-aflevering met de opneming van de *Wet van 22 Mei 1953 (Stb. n°. 261) tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging en aanvulling van de bepalingen betreffende de buitenlandse betrekkingen.*

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat de wet van 8 Mei 1952 (*Stb.* 257) heeft verklaard, dat er grond bestaat om het daarbij vastgestelde voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging en aanvulling van de bepalingen betreffende de buitenlandse betrekkingen, in overweging te nemen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

I. De Grondwet ondergaat de onder II—V omschreven veranderingen.

II. Aan artikel 58 wordt toegevoegd een nieuw lid, luidende:

Hij bevordert de ontwikkeling der internationale rechtsorde.

III. Artikel 59 wordt gelezen:

De Koning verklaart het Koninkrijk niet in oorlog met een andere Mogendheid dan na voorafgaande toestemming van de Staten-Generaal. De toestemming is niet vereist, wanneer het overleg met de Staten-Generaal, tengevolge van een feitelijk bestaande oorlogstoestand, niet mogelijk is gebleken.

De Staten-Generaal beraadslagen en besluiten terzake in verenigde vergadering.

De Koning verklaart een oorlog tussen het Koninkrijk en een andere Mogendheid niet beëindigd dan na voorafgaande toestemming van de Staten-Generaal.

IV. Artikel 60 wordt gelezen:

Overeenkomsten met andere Mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties worden door of met machtiging van de Koning gesloten en, voor zover de overeenkomst zulks eist, door de Koning bekrachtigd.

De overeenkomsten worden zo spoedig mogelijk aan de Staten-Generaal overgelegd; zij worden niet bekrachtigd en treden niet in werking dan nadat zij door de Staten-Generaal zijn goedgekeurd.

De rechter treedt niet in beoordeling van de grondwettigheid van overeenkomsten.

V. Na artikel 60 worden zeven artikelen ingevoegd, luidende:

Artikel 60a. De goedkeuring wordt geacht te zijn verleend, indien niet binnen dertig dagen na het overleggen van de overeenkomst door of namens een der Kamers der Staten-Generaal of door ten minste een vijfde van het grondwettelijk aantal leden van een der Kamers de wens te kennen wordt gegeven, dat de overeenkomst aan de uitspraak van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, of indien de beide Kamers der Staten-Generaal vóór de afloop van deze termijn verklaren, dat geen uitspraak verlangd wordt.

De in het vorig lid bedoelde termijn wordt geschorst gedurende de tijd, dat de zitting der Staten-Generaal gesloten is.

In alle gevallen, waarin de overeenkomst aan de uitspraak van de Staten-Generaal wordt onderworpen, kan de goedkeuring slechts bij de wet worden verleend.

Artikel 60b. De goedkeuring is — behoudens in het geval, bedoeld in artikel 60c — niet vereist:

a. indien het een overeenkomst betreft, waarvoor dit bij de wet is bepaald;

b. indien de overeenkomst uitsluitend betreft de uitvoering van een goedgekeurde overeenkomst, voor zover de Staten-Generaal bij de goedkeuring geen voorbehoud terzake hebben gemaakt;

c. indien de overeenkomst geen belangrijke geldelijke verplichtingen aan het Koninkrijk oplegt en voor ten hoogste een jaar is gesloten;

d. indien in buitengewone gevallen van dringende aard het belang van het Koninkrijk eist, dat de overeenkomst zonder verwijl van kracht wordt.

Een overeenkomst, als bedoeld onder *d*, wordt niet aangegaan dan onder voorbehoud van haar beëindiging bij onthouding van de goedkeuring van de Staten-Generaal. Van het aangaan van de overeenkomst wordt onverwijld mededeling gedaan aan de Staten-Generaal. De overeenkomst wordt alsnog aan de goedkeuring van de Staten-Generaal onderworpen, indien binnen dertig dagen na de mededeling door of namens een der Kamers der Staten-Generaal of door ten minste een vijfde van het grondwettelijk aantal leden van een der Kamers de wens daartoe te kennen wordt gegeven.

Het bepaalde in het vorige lid is niet van toepassing, indien het belang van het Koninkrijk zich daartegen bepaaldelijk verzet. In zodanig geval wordt de overeenkomst zo spoedig mogelijk aan de Staten-Generaal overgelegd en indien deze hun goedkeuring daaraan onthouden, zo spoedig zulks met de bepalingen van de overeenkomst verenigbaar is, beëindigd.

Artikel 60c. Indien de ontwikkeling van de internationale

rechtsorde zulks vordert kan in een overeenkomst worden afgeweken van bepalingen van de Grondwet. In zodanig geval geschiedt de goedkeuring der overeenkomst niet dan door een uitspraak van de Staten-Generaal met twee derden der uitgebrachte stemmen in elk der Kamers.

Artikel 60d. Voor toetreding tot overeenkomsten vinden de bepalingen van de vier voorgaande artikelen overeenkomstige toepassing.

Ten aanzien van opzegging van overeenkomsten zijn de artikelen 60, 60a en 60b van overeenkomstige toepassing, het tweede lid van artikel 60 met dien verstande, dat van het voornemen tot opzegging aan de Staten-Generaal mededeling wordt gedaan.

Artikel 60e. Binnen het Koninkrijk geldende wettelijke voorschriften vinden geen toepassing, wanneer deze niet verenigbaar zou zijn met overeenkomsten, die hetzij vóór, hetzij na totstandkoming der voorschriften zijn bekend gemaakt overeenkomstig artikel 60f.

Artikel 60f. De wet geeft regels omtrent de bekendmaking van overeenkomsten. De overeenkomsten verbinden een ieder, voorzover zij zijn bekend gemaakt.

Artikel 60g. Aan volkenrechtelijke organisaties kunnen bij of krachtens een overeenkomst tot wetgeving, bestuur en rechtspraak worden opgedragen.

Ten aanzien van besluiten van volkenrechtelijke organisaties zijn de artikelen 60e en 60f van overeenkomstige toepassing.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 22 Mei 1953.

JULIANA.

*De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,*

W. DREES.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

BEEL.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. W. BEYEN.

De Minister zonder Portefeuille,

J. LUNS.

Uitgegeven de vijfde Juni 1953.

De Minister van Justitie,

L. A. DONKER.

Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal:

Bijl. Hand. II 1952, 2700;

Bijl. Hand. II 52/53, 2700; Hand. II 52/53, bladz. 344 t/m 351;

Bijl. Hand. I 52/53, 2700; Hand. I 52/53, bladz. 458 t/m 475 en
477 t/m 485.

Herinnering.

Het is thans vijftig jaren geleden, dat de eerste aflevering van ons Tijdschrift in Juli 1903 onder de naam van Militaire Jurisprudentie verschenen is.

Dit feit zou een jubileum rechtvaardigen, ware het niet dat met ingang van Juli 1943 de uitgave is moeten worden stopgezet.

De verschijning werd hervat met de jaargang 1946. Om deze reden meent de Redactie-Commissie, dat van een jubileum eerst sprake mag zijn over twee en een half jaar, wanneer vijftig volledige jaargangen het licht hebben gezien.

Hoog Militair Gerechtshof.

Volgens courantenbericht zijn tot leden van het H.M.G. benoemd Mr J. D. SCHEPERS, Generaal-Majoor van de Generale Staf en J. L. ZEGERS, Commodore-vlieger-waarnemer.

Onze Redactie-Commissie wenst de benoemden met hun intrede in dit hoogste militaire rechtscollege geluk en ook het H.M.G. mag zich, naar onze mening er in verheugen, dat een tweede jurist (tevens militair) een der twee opengevallen plaatsen zal innemen. De artt. 1 en 2 van de P.I. schrijven immers voor dat er twee rechtsgeleerde leden moeten zijn, en, hoewel nog steeds niet een tweede rechtsgeleerd lid benoemd is uit de leden van de Hoge Raad of van het Haagse Gerechtshof, zal genoemde militair-jurist als zodanig een zware taak te vervullen krijgen.

Doch thans is ook in een ander opzicht aan de eisen der P.I. niet meer voldaan. Een beknopt overzicht van de wordingsgeschiedenis van het thans geldend art. 11 van de P.I. doet zien, dat:

van de negen leden — drie rechtsgeleerden, drie officieren van de zeemacht en drie officieren van de landmacht — er zes zijn overgebleven ingevolge de bepaling van art. 1 onder 1° van de wet van 21 November 1924 (Stb. n°. 533);

van dit zestal twee rechtsgeleerden leden moeten worden aangewezen uit de raadsheren van de Hoge Raad of van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, en vier officieren;

dat uit de op evengemelde wet betrekking hebbende voor de Staten-Generaal gedrukte stukken ¹⁾ niet blijkt om welke reden de

¹⁾ Opgenomen in M.R.T. XIX blz. 526-538 en XX blz. 20-34, 281-314 en 319.

differentiatie tussen de vier militaire leden in de nieuwe lezing van art. 1 P.I. weggelaten is;

integendeel uit de discussiën hier en daar blijkt, dat het bestaande verschil niet opgeheven zou worden; en dat:

in verband hiermede wijziging van het tweede lid van art. 28 P.I. niet ter sprake is gekomen.

De thans plaats gehad hebbende aanvulling van twee opengevallen plaatsen, één vervuld geweest door een officier van de zee-macht en één door een officier van de landmacht, heeft het aantal officieren-leden van de landmacht aangevuld tot drie en heeft daardoor het aantal leden van de zeemacht teruggebracht tot één. Hierbij moet immers worden uitgegaan van het feit, dat de P.I. evenals de beide Regtsplegingen, het bestaan van een afzonderlijke luchtmacht nog steeds niet hebben gekend of erkend.

Wat zal nu het gevolg zijn van de toepassing van evengenoemd tweede lid van art. 28 P.I.?

Uit de voor vast benoemde militaire leden is het niet mogelijk te voldoen aan dit voorschrift, wanneer militairen behorende tot de zeemacht door het H.M.G. berecht moeten worden. Aangezien er geen vacature is, moet men aan het woord „ontstentenis” in het eerste lid van art. 28 P.I. een zeker niet bedoelde ruime uitleg geven om een plaatsvervangend Raad te laten invallen telkens wanneer zich een dergelijk geval voordoet. Zal zodanige invaller dan eerst achter de groene tafel plaats nemen zodra de betrokken strafzaak is uitgeroepen en zal hij zich moeten verwijderen onmiddellijk na afloop van deze behandeling om weer terug te komen bij de behandeling der zaak in raadkamer?

Hoe zullen de strafzaken tegen tot de luchtmacht behorende militairen worden behandeld? Zal men art. 28 al. 2 P.I. zonder voorafgaande onmisbare wetwijziging zodanig gaan in- en uitleggen, dat men op overeenkomstige wijze een tot de luchtmacht behorende Raad gaat introduceren terwijl er nog twee volgens de wet ook tot de landmacht behorende officieren aanwezig zijn?

De Regering heeft al geruime tijd berust in de aanwezigheid van slechts één voor blijvend lidmaatschap aangewezen rechtsgeleerd lid, zich beroepende op het feit, dat ditzelfde art. 28 niet voorschrijft de verplichte aanwezigheid van ten minste twee van deze leden. Daarentegen zijn er rechtsgeleerde leden aangewezen, aan wie art. 3 van de Wet van 21 November 1924 (Stb. n°. 533) een jaarlijkse vergoeding van f 1000 boven hun jaarwedde heeft toegekend. Maar de praktijk wijst uit dat er hoogst zelden en dan nog slechts één aan zittingen van het H.M.G. deelnemen.

Uit deze gracieuze wetsbepaling leest de onbevooroordeelde observator twee zaken welke het aangewezen (tweede) rechtsgeleerde lid overdenking worden aanbevolen:

dat het (tweede) lid moet worden gekozen uit (de strafkamer) van de Hoge Raad of van het Haagse Gerechtshof. Deze genieten immers een (bij de wet vastgestelde) jaarwedde, en dat de even-

bedoelde vergoeding niet is vastgesteld om de President bij afwezigheid, dat is nu en dan eens, te vervangen maar om beschikbaar te stellen een tweede rechtsgeleerd lid, dat zich door zo geregeld mogelijke deelneming aan *alle* werkzaamheden van het Hof, voorbereidt op de vervulling van fd. President, welke art. 13 P.I. hem heeft opgelegd.

De justiciabelen zijn ten slotte dupe; zij hebben aanspraak op meer, dan de tegenwoordige samenstelling hun geven kan.

R. C.

Drukfouten.

Op blz. 381 staat in de voetnoot o.a. „134”; men leze hiervoor „132”.

Op blz. 392 regel 9 v.b. staat „1952”; lees „1951”.

Op blz. 402 staat in de laatste regel van voetnoot 3 „XLIV”; men leze „XLV”.

Op blz. 419 laatste regel van het onderschrift onder het slot van het K.B. van 1 April 1953 staat „blz. 27”; men leze „blz. 385”.

Op blz. 407 en blz. 411 van deze jaargang is vermeld, dat de aldaar gepubliceerde strafzaken gepleit zijn door Mr O. H. VAN WIJK. Ten rechte moet dit zijn Mr J. H. VAN WIJK.

BOEKAANKONDIGING.

„Adresboek 1953, ten behoeve van de overheids-
„administratie”, uitgave van de Vereniging van
Nederlandse Gemeenten, 's-Gravenhage, 374 blz.,
f 4.—

Wij ontvingen dit overzichtelijk „adresboek”, waarin vermeld zijn diverse overheidsinstanties en -lichamen, commissies, verenigingen en stichtingen, de verdeling daarvan in diverse afdelingen, de namen der functionarissen aan het hoofd daarvan en de adressen en telefoonnummers. Het bevat aldus de departementen en bureaux van de Koninklijke Hofhouding, voorzitters en griffiers van de beide kamers der Staten-Generaal, Raad van State, Algemene Rekenkamer enz., enz., de Ministeries van algemeen bestuur, de Provinciale Besturen, Kamers van Koophandel, Bureaux, Instellingen en Verenigingen. Het is een gemakkelijke en overzichtelijke vraagbaak, voorzien van een uitvoerig alfabetisch register.

Nu dit werk aan ons Tijdschrift ter aankondiging is toegezonden, mag vermeld worden dat het opviel dat wèl de burgerrechtelijke en administratiefrechtelijke colleges daarin zijn vermeld, doch dat ik de militairrechtelijke colleges niet aantrof; hetzelfde geldt voor de Nederlandse Juristenvereniging, welke wèl, de Militairrechtelijke Vereniging, welke daarin nièt vermeld is.

W. H. V.

VRAGENBUS

Van de Kapitein der Genie J. F. Beckman te Keizersveer ontvingen wij het verzoek om in het Mil. Rechtelijk Tijdschrift het volgende probleem te behandelen:

- A. *Algemeen*. De verhouding officier van gezondheid — (Compagnies)commandant, voor wat betreft de verantwoordelijkheid voor al of niet beperkt dienstdoen. Heeft de o.v.g. een adviserende stem of is zijn beslissing in het ziekenregister iets definitiefs waaraan geen commandant meer tornen mag.
- B. In het bijzonder het voorafgaande in het licht van de 2 volgende concrete gevallen.
- I. Een soldaat met al of niet gegronde klachten van keelpijn, influenza e.d. blijft verschillende keren thuis van bewegingsvrijheid. Elke keer behoorlijk „gedekt” door een verklaring van zijn huisarts.
- II. Een soldaat met chronische klachten over duizelingen valt tijdens een weekend dat hij met bewegingsvrijheid thuis is van de trap, zodat hij enige tijd onder de behandeling van de M.G.D. nabij zijn woonplaats moest verblijven.

Bij het terugmelden op ziekenrapport bij de M.G.D. van hun onderdeel werd in beide gevallen door de O.v.G. in het ziekenregister aangetekend voor (een bepaald aantal) weken bezwaar tegen bewegingsvrijheid.

De discussie hierover in de mess bracht naar voren, dat de beslissing van de dokter slechts adviserend was maar dat bij afwijking de c.c. ook volledig verantwoordelijk was.

In het geval B-I is dit niet zo duidelijk; maar, indien in het geval B-II de c.c. de betreffende soldaat toch naar huis zou sturen en de jongeman zou zich thuis een ongeluk vallen dan zouden alle consequenties (ook finantiële) ten laste van de betreffende c.c. komen.

Waar de o.v.g. zelf toegaf dat zijn beslissing meer als een tuchtmaatregel gold en in beide gevallen de betreffende soldaten verder normaal met de dienst mee moesten doen en er behalve de reeds genoemde beslissing ook na de dienst t.a.v. hen geen bijzondere maatregelen waren genomen zodat de onder B-II bedoelde soldaat tijdens het weekend ook in de kazerne zich een ongeluk zou kunnen vallen, lijkt nu de laatste bewering wel wat te erg door gereedeneerd.

Daar wij als leken er echter verder niet uit zijn geraakt en dit m.i. toch wel een in de dienst belangrijk punt is, hoop ik dat U aan de bespreking van deze problemen enige regels in Uw tijdschrift zoudt willen en kunnen wijden.

Wij hebben hierop als volgt geantwoord:

De off. v. gez. heeft een geneeskundige taak, welke de geneeskundige behandeling der voorkomende ziekten in de ruimste zin des woords omvat, alsmede de beoordeling van ziekten, verwondingen, ongevallen en hun gevolgen. Naast de geneeskundige taak heeft hij een voorbereidende taak; het met alle ten dienste staande middelen

zowel de troep als het eigen personeel voor te bereiden op alles wat hun te veld en in oorlogstijd staat te wachten. Voorts heeft de off. v. gez. een prophylactische taak, d.w.z. bij voortdurend en met de grootste inspanning er naar streven om te voorkomen, dat een onnodig groot gedeelte van het leger wordt uitgeschakeld door ziekten, verwondingen of haar gevolgen, die hadden kunnen worden voorkomen. Verder heeft hij een adviserende taak, d.w.z. het aan commandanten geven, gevraagd of ongevraagd, van alle adviezen, welke erop gericht kunnen zijn om gezondheid, vaardigheid en welzijn van de troep op het goede peil te brengen en te houden, zodat deze troep te allen tijde tegen zijn toekomstige taak is opgewassen. Tenslotte heeft de off. v. gez. een tuchthandhavende taak. Gelijk alle andere militairen, die bij de krijgsmacht met enig gezag zijn bekleed, is hij belast met de handhaving van de krijgstucht (art. 27 Regl. Krijgstucht).

De off. v. gez. als specialist is een der werktuigen ter bereiking van een goede gezondheidstoestand en geneeskundige en hygiënische scholing van de troep. Hij adviseert de commanderende officier tot het nemen van maatregelen, welke hij in het belang van de geneeskundige verzorging van de militairen in het algemeen en in het belang van de dienst nodig acht.

Als algemene regel geldt, dat de commanderende officier verantwoordelijk is voor de gezondheidstoestand en de goede scholing (ook geneeskundig en hygiënisch) van zijn troep voor diens oorlogstaak. Zo bepaalt de regiments-commandant in overleg met de chef M.G.D. in het garnizoen de plaats en het tijdstip waarop het ziekenrapport zal plaats hebben, of er een middagziekenrapport zal worden gehouden, het ziekenrapport op Zon- en feestdagen en op dagen waarop dienst als op Zondag wordt verricht, en andere regelingen nopens het houden van ziekenrapport, het houden van theorie over eerste hulp bij ongelukken en hygiëne, enz. (art. 36 pt. 2.6.7. R.I.D. (A), art. 25 Regl. Krijgst.).

Waar nodig is de regimentscommandant de verplichting opgelegd om, alvorens wijziging te brengen in de plaats waar en de wijze waarop de straf zal worden ondergaan ingeval hetzij de lichaams-toestand van de met verzuurd of van de met streng arrest gestrafte militair, hetzij de omstandigheden van het klimaat of weer, hetzij de toestand van de arrestlokalen een afwijking van de normale regelen in het belang van de gestrafte nodig maken, in overleg te treden met de off. v. gez. zonder nochtans aan dat overleg (advies) te zijn gebonden. (K.B. van 21 April 1922 St.bl. nr 205 ter uitvoering van art. 11 Wet op de Krijgst.).

Wanneer in het burgerleven een patiënt zich tot zijn arts wendt, dan deelt deze arts op grond van zijn bevindingen na gehouden onderzoek, de patiënt zijn beslissing omtrent de aard van de eventuele ziekte en de te volgen behandeling mede. Tussen de arts en de patiënt is naar aanleiding van het consult voor de patiënt slechts de verbintenis ontstaan om het honorarium aan de arts te voldoen; overi-

gens is er geen rechtsverhouding op grond waarvan de patiënt verplicht zou zijn tot naleving van de beslissing van de arts. Vandaar dat de beslissing van de arts met betrekking tot de patiënt niet meer is dan een advies aan deze patiënt, hetwelk hij mag opvolgen of negeren.

De verhouding van de off. v. gez. en de militaire patiënt ligt anders dan die van de arts en de patiënt in het burgerleven, hetgeen wel eens uit het oog verloren wordt. De oorzaak ligt in de ambtelijke taak en de militaire positie van de off. v. gez. enerzijds en de militaire positie van de militaire patiënt anderzijds. De off. v. gez. behandelt de aan hem toevertrouwde militairen naar zijn beste weten als medicus. Hij streeft door belangstelling te tonen in de persoonlijke aangelegenheden naar de persoonlijke waardering, die een geneesheer van zijn patiënten behoeft. Hij behoort er echter van door-drongen te zijn, dat hij tevens officier, militaire meerdere, is, en dat zijn patiënt ook militair is. Hij moet daarom zijn houding en optreden aan de militaire verhouding aanpassen.

„Op de militair rust de verplichting om voor zover van hem af-
 „hangt te zorgen, dat hij voortdurend in staat is de militaire diensten,
 „die van hem gevorderd worden, te volbrengen. Bijgevolge rust op
 „hem de plicht om, zoveel dit van hem afhangt, te zorgen, dat zijn
 „physieke toestand zodanig is, dat hij in staat is aan zijn bestemming
 „als militair te beantwoorden.

„Hij schendt die plicht, wanneer hij niet al datgene vermijdt, waar-
 „door zijn gezondheid wordt benadeeld, waardoor zijn weerbaarheid
 „als soldaat vermindert of verloren gaat, maar evenzeer, wanneer hij
 „ingeval van ziekte of tijdelijk het gebruik van een van zijn lede-
 „maten missende, niet de voorschriften opvolgt, die hem door de
 „militair-geneeskundige dienst gegeven worden om zijn spoedig her-
 „stel te bevorderen en hem weer in een weerbare toestand te brengen.
 „Weigert de militair of laat hij opzettelijk na van de hem tot zijn
 „herstel gegeven geneesmiddelen gebruik te maken, dan maakt hij
 „zich schuldig aan het misdrijf opzettelijke ongehoorzaamheid. Daar
 „het in het belang van het leger is, dat de militair, die ziek is, of
 „tijdelijk het gebruik van een van zijn ledematen mist, genees- of
 „heelkundig wordt behandeld, mag de militair zich niet aan de be-
 „handeling onttrekken op grond, dat hij persoonlijk geen vertrouwen
 „stelt in de gunstige resultaten van zodanige behandeling. Hierop
 „bestaat echter deze uitzondering: Een militair behoeft zich niet
 „tegen zijn wil aan een kunstbewerking (operatie) te onderwerpen;
 „en wat minderjarige personen betreft geschiedt operatief ingrijpen
 „niet zonder toestemming der ouders of voogden, ook al heeft dit
 „ingrijpen plaats door specialisten onder gunstige omstandigheden.”
 (Zie Boekwerk 3101 Wet op de Krijgstucht van Aantekeningen voor-
 zien en Reglement betreffende de Krijgstucht van Aantekeningen
 voorzien door Mr A. F. STEFFEN, vierde druk, blz. 180).

De militaire patiënt, die zich bij zijn off. v. gez. met klachten ver-
 voegt, is dus, anders dan de hierboven bedoelde particuliere patiënt,

verplicht diens naar aanleiding van zijn bevindingen op het onderzoek genomen beslissing op te volgen, met uitzondering van het ondergaan van een kunstbewerking. Deze beslissing van de off. v. gez. is voor hem een dienstbevel, aldus art. 25 Regl. Krijgst. en de daaromtrent bestaande jurisprudentie, m.a.w., de off. v. gez. is meerdere inzake medische beslissingen met betrekking tot zijn militaire patiënten. (Art. 3 Regl. Krijgst.). Het onderwerp van dit dienstbevel betreft een dienstbelang n.l. het doen of nalaten door de militaire patiënt van datgene, dat nodig is voor zijn herstel, terwijl de off. v. gez. ingevolge de hem opgedragen taak bij zijn onderdeel bevoegd en verplicht is tot behandeling van de militaire patiënten van het onderdeel, waarbij hij met de geneeskundige verzorging is belast.

Wij zien de beslissingen en maatregelen, welke de off. v. gez. met betrekking tot de (militaire) patiënten neemt, als dienstbevelen. Omdat deze beslissingen — veelal diep — ingrijpen in de dienst, moeten zij ter kennis worden gebracht van de c.o., die, als hoogste en verantwoordelijke militair, ten volle bevoegd is om de door de off. v. gez. aan de patiënten gegeven dienstbevelen geheel of gedeeltelijk ongedaan te maken of te wijzigen, gelijk hij ook bevoegd is om in de dienstbevelen van andere aan hem ondergeschikte officieren en onderofficieren in te grijpen. Het is echter duidelijk dat, als zowel de off. v. gez. als de c.o. voor hun taak berekend zijn, dergelijk ingrijpen tot de grote uitzonderingen zal behoren.

Wil men in het rapport van de off. v. gez. aan de c.o. omtrent zijn therapeutische beslissingen en maatregelen ten aanzien van de patiënten een advies aan de c.o. zien, dan is daar geen bezwaar tegen. Inderdaad ligt in dit rapport het stilzwijgende advies van de deskundige (off. v. gez.) aan de verantwoordeijke (c.o.) opgesloten, om niet dan noodgedwongen in de op medische overwegingen noodzakelijk geachte maatregelen in te grijpen. Zeer stellig is het echter geen advies om de genomen maatregelen op hun medische mérites te waarden en ze op die grond al dan niet te sanctionneren.

De off. v. gez. schrijft de militaire patiënt ook medicijnen voor om in te nemen, diët, enz. Dit zijn o.i. geen adviezen aan de commandant c.q. de c.o., maar dienstbevelen aan de militaire patiënt betreffende zijn geneeskundige behandeling, waarop de commandant mede moet toezien, dat de patiënt deze naleeft. (Art. 27 Regl. Krijgst.). Aangezien de off. v. gez., die bij een onderdeel is ingedeeld, een militaire commandant boven zich heeft, moet deze als chef bevoegd geacht worden in het beleid van zijn ondergeschikten in te grijpen, in casu als zodanig bevoegd geacht worden een van dat van de off. v. gez. afwijkend dienstbevel te geven, waardoor het dienstbevel van de off. v. gez. geheel of gedeeltelijk wordt te niet gedaan of gewijzigd. (Art. 27 Regl. Krijgst.). Zijn gezond verstand zal hem echter in het algemeen weerhouden in te grijpen in medische aangelegenheden, hetgeen van hem als niet-deskundige ook verwacht wordt.

Slechts dan zal hij in medische bevelen van zijn onderhebbende

off. v. gez. ingrijpen, als het betreft gevallen van overmacht. Ingeval een vijandelijke troepenmacht slechts met inzet van alle krachten kan worden vernietigd, zal hij b.v. kwartierzieken en dergelijke militairen inzetten. Voorts zal hij in medische bevelen van de off. v. gez. ingrijpen ingeval van beklag doch niet dan na de deskundige medische chef van de off. v. gez. of een ander off. v. gez. om advies te hebben geraadpleegd.

Vorenstaande opvatting vindt haar bevestiging in het gestelde in het Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst der K.L. deel A. Ingevolge art. 38 pt. 1 beslist de off. v. gez., na ingesteld geneeskundig onderzoek, (dus op medische indicatie) of de onderzochte

- a. aan de dienst moet deelnemen;
- b. van bepaalde diensten moet worden vrijgesteld;
- c. van het dragen van bepaalde wapenen en/of uitrustingstukken moet worden vrijgesteld;
- d. op zijn kamer moet blijven (kwartierziek, c.q. te bed);
- e. in het kwartierziekenverblijf moet worden opgenomen;
- f. in een ziekeninrichting moet worden opgenomen.

In de sub a., b. en c. genoemde gevallen kan de verplichting worden opgelegd, na afloop van de dienst op de kamer te blijven; in de gevallen sub d. en e. kan worden bepaald, dat betrokkene eerst de morgendienst of de dagelijkse dienst moet meemaken.

De maatregelen sub a. tot en met e. mogen telkens voor niet meer dan vier achtereenvolgende dagen worden toegepast. De officier van gezondheid tekent zijn beslissing aan in het ziekenregister en stelt onder de dagelijkse opgave der zieken zijn handtekening. De c.c. doet door het stellen van een paraaf in het ziekenregister blijken, dat hij van de door de off. v. gez. genomen beslissingen heeft kennis genomen (art. 37, pt. 2).

Tussen de door het Legerbestuur aangewezen burger (contract) arts en de militaire patiënt ligt de verhouding enigszins anders dan die tussen de off. v. gez. en de militaire patiënt.

Daar de burger-arts geen militair is, kan hij de militaire patiënt geen dienstbevelen in de zin van art. 114 W.v.M.S. geven, daar een dienstbevel een opdracht betreffende een dienstaangelegenheid is van een meerdere aan een mindere. Het hierboven reeds aangehaalde boekwerk nr 3101 vermeldt daarover op blz. 120:

„Wanneer een burger door het daartoe bevoegd gezag is aange-, wezen voor de leiding van bepaalde werkzaamheden, zijn allen, die „onder die burgerchef zijn werkzaam gesteld, zowel militairen als „burgers, verplicht zijn orders, voor zover deze bevoegd zijn gegeven, „op te volgen b.v. de militairen der landmacht de orders hun door „de Minister van Oorlog gegeven, de militairen, werkzaam bij een „afdeling van het Ministerie van Oorlog de orders hun door hun „burger-afdelingschef gegeven, de militaire leerlingen ener militaire „opleiding de orders hun door hun burgerleraren gegeven”, de militaire patiënt de orders hem door de contractarts tot zijn herstel geven, enz.

„Deze gehoorzaamheidsplicht vloeit voor militaire ambtenaren „uitdrukkelijk voort uit art. 82 R.M.A.:

„Ingeval een militaire ambtenaar door het bevoegd gezag gesteld „wordt onder leiding, het toezicht of de orders van een niet-militair, „is hij verplicht diens uit hoofde van diens functie gegeven bevelen „en aanwijzingen op te volgen.”

„Volgt een militaire ambtenaar, die militair is, de door een niet- „militair, onder wiens leiding hij is gesteld, bevoegd gegeven be- „velen niet op, zo is verwijzing naar de militaire rechter mogelijk „terzake van het misdrijf „opzettelijk niet opvolgen of eigendunke- „„lijk overschrijden van een dienstvoorschrift”. (art. 135 W.v.M.S. „art. 357 W.v.S.).

„Voor een niet-militaire ambtenaar die militair is, b.v. de dienst- „plichtige, bestaat een dergelijk voorschrift, dat hem de verplichting „oplegt bevelen van burgerchefs op te volgen, niet.

„Krijgstuchtelijke bestraffing zowel van militaire ambtenaren als „van niet-militaire ambtenaren, die militair zijn, is evenwel steeds „mogelijk, omdat weigering aan het bevel van de burgerchef c.q. „contract-arts een feit oplevert onbestaanbaar met de militaire tucht „of orde, mits de order binnen de bevoegdheid ligt van hem, die „haar geeft en de opvolging daarvan redelijkerwijze kan worden „geëist (art. 1 R.Kr.)”

De vragen van de inzender nader beantwoordende zijn wij van mening, dat de beslissing van de off. v. gez.: „ een bepaald „aantal weken bezwaar tegen bewegingsvrijheid” niet juist is, omdat deze beslissing niet onder de beslissingen (limitatief) in het hierboven aangehaalde art. 38 R.I.D.K.L. (A) voorkomt. In zoverre de off. v. gez. hiermede een tuchtmaatregel beoogde, was zijn beslissing ook om andere redenen onjuist, omdat het opleggen van vrijheidsbeperking als krijgstuchtelijke correctie alleen toekomt aan de tot straffen bevoegde meerderen!

De off. van gez. had overeenkomstig dat artikel ten aanzien van ieder dezer patiënten gedurende b.v. vier dagen een van de beslissingen als bedoeld in art. 38 R.I.D.K.L. (A) behoren te nemen, en indien nodig, na het verstrijken van die termijnen telkens opnieuw moeten beslissen. Indien er voor de off. v. gez. geen aanleiding was geweest tot een dergelijke beslissing, dan had het op zijn weg gelegen zich tot de c.c. te wenden en deze met zijn bevindingen bekend te maken.

De off. v. gez. is immers gelijk ieder andere meerdere belast met de handhaving van de krijgstucht. Hij had dan de c.c. over zijn bevindingen kunnen inlichten en hem kunnen adviseren, waarna de c.c. de passende maatregel had kunnen nemen, hetgeen van een goede samenwerking tussen off. v. gez. en troepencommandant had getuigd.

S.

WETGEVING.

Ten vervolge op het op blz. 71 en 72 hiervóór opgenomen Voorlopig Verslag der Tweede Kamer over het ontwerp van een Inkwartieringswet (Gedrukte Stukken Zitting 1952—1953, n°. 2610) verscheen de navolgende

Memorie van Antwoord

(Ingezonden 7 Mei 1953).

Stuk n°. 5

Met voldoening hebben de ondergetekenden kennis genomen van de gunstige ontvangst van het ontwerp van wet.

Ten aanzien van de bezwaren welke blijkens alinea 2 van het Voorlopig Verslag naar het oordeel van sommige leden aan het ontwerp kleven, willen de ondergetekenden opmerken dat, nu de verdediging van het Nederlandse grondgebied ingevolge de reeds gesloten verdragen tot militaire samenwerking een onderdeel vormt van het plan tot verdediging van de Westerse samenleving, uit dien hoofde bondgenootschappelijke legers en militairen hier te lande zullen moeten kunnen verblijven.

Dit zal ook in vredetijd mogelijk moeten zijn ter voorbereiding van die gezamenlijke verdediging.

De bondgenootschappelijke legers en militairen zijn thans echter nog beperkt tot de legers en militairen van die landen, welke met Nederland deelnemen aan de Westerse Unie en de N.A.V.O. Aangezien West-Duitsland niet behoort tot de ondertekenaren van een van deze verdragen, kan dat land niet gerekend worden tot de bondgenoten van Nederland.

Zodra echter het verdrag tot oprichting van de Europese Defensie Gemeenschap geratificeerd zal zijn, zal West-Duitsland wel tot de bondgenoten van Nederland gerekend moeten worden, doch het zal — hetgeen ook met de andere deelnemers aan deze militaire integratie in min of meerdere mate het geval zal zijn — zelf nagenoeg geen eigen strijdkrachten meer bezitten.

Het onderhavige ontwerp van wet voorziet echter nog niet in de toepassing daarvan ten behoeve van de Europese Defensie-strijdkrachten.

Na ratificatie van het E.D.G. Verdrag zal een voorstel tot voorziening in deze leemte worden ingediend, terwijl de volledige inwerkingtreding van dit verdrag vermoedelijk nog enkele wijzigingen zal nodig maken.

De mogelijkheid tot inkwartiering hier te lande van West-Europese militairen van West-Duitse herkomst zal overigens meer beschouwd moeten worden als een consequentie van de deelneming aan de Europese Defensie Gemeenschap dan als gevolg van dit ontwerp van wet.

De recente uitlatingen van gewezen Duitse militairen hebben ook van de zijde der West-Duitse regering afkeuring gevonden.

Artikel 7. Tegen het overnemen van dit voorstel hebben de ondergetekenden geen bezwaar.

Artikel 9. Bij informatie is het de ondergetekenden niet gebleken dat zich enig geval van beroep op de gemeenteraad heeft voorgedaan.

Dit ligt in de rede, omdat de bezwaarde inwoner zich met zijn klachten in eerste instantie tot het College van Burgemeester en Wethouders moet wenden. Hierdoor wordt de mogelijkheid geopend dat alsnog in onderling overleg een voor beide partijen bevredigende oplossing wordt gevonden. Omdat deze aangelegenheden een lokale sfeer ademen en de bestaande regeling geen bezwaren heeft ontmoet, komt het de ondergetekenden voor dat deze beroepsinstantie gehandhaafd kan worden.

Artikel 10. Degene die ten onrechte bezwaard is met een vordering zal evenals elke andere verstrekker schadeloos gesteld worden overeenkomstig de bepalingen van artikel 11. Voorts zal hij krachtens artikel 10 in dezelfde mate worden vrijgesteld als hij ten onrechte is bezwaard geweest.

De ondergetekenden kunnen zich niet voorstellen op welke wijze de onderhavige regeling der schadeloosstelling voor deze gevallen nog zou dienen te worden aangevuld.

Artikel 11. De tegen dit artikel geuite bedenkingen zijn, naar het oordeel van de ondergetekenden, ondervangen door de nieuwe redactie van dit artikel voorkomende in het hierbij gevoegde gewijzigde ontwerp.

Artikel 15. Teneinde de tekst van dit artikel alsnog beter te doen aansluiten aan de bepalingen, welke in de gemeentewet en in het Politiebesluit 1945 voorkomen met betrekking tot de militaire bijstand bij de handhaving of het herstel van de openbare orde, stellen de ondergetekenden voor, in het vertrouwen, dat daartegen geen bezwaren bestaan, artikel 15 te wijzigen zoals in bijgaand gewijzigd ontwerp is aangegeven.

Artikel 19. Het woord „woonruimte” wordt in dit artikel gebruikt om daarmee aan te geven de gehele ruimte waarover het gezin de beschikking heeft.

De ondergetekenden moeten erkennen dat het inderdaad een groot verschil maakt of men met een of twee kinderen twee, of met vijf kinderen zeven kamers bewoont. In het eerstgenoemde geval komt men niet in aanmerking voor inkwartiering aangezien in een twee-kamerwoning door meer dan een persoon bewoond, geen ruimte voor inkwartiering aanwezig is. In het laatstgenoemde geval zou inderdaad de mogelijkheid tot inkwartiering aanwezig kunnen zijn. De wetgever heeft echter in 1935 geoordeeld, dat gezinnen met vier of meer minderjarige kinderen onafhankelijk van de vraag over hoeveel woonruimte zij beschikken vrijgesteld dienen te worden van inkwartiering, omdat de lasten verbonden aan de inkwartiering op de grote gezinnen zwaarder drukken dan op de kleinere.

Nu de ondergetekenden dit standpunt onderschrijven, hebben zij gemeend deze bepaling uit de bestaande wet te moeten overnemen.

Artikel 20. Met het voorstel de woorden „een aantal” te vervangen door het lidwoord „de” kunnen de ondergetekenden zich verenigen.

De vraag of de gemeenten voor de kosten, welke deze registratie met zich medebrengt, vergoeding zullen krijgen van het Rijk, menen de ondergetekenden ontkennend te moeten beantwoorden, omdat aan de registratie naar verwacht mag worden zeker niet meer werkzaamheden verbonden zullen zijn dan aan het samenstellen van de lijsten krachtens de thans bestaande wet.

Artikel 21. Naar aanleiding van de ten aanzien van dit artikel gemaakte opmerkingen stellen de ondergetekenden een nieuwe redactie voor van het eerste en tweede lid van dit artikel, waarin de geuite bezwaren ondervangen zijn.

Artikel 28. Als de ondergetekenden het goed zien, beoogt de voorgestelde toevoeging te voorzien in een geval, waarvoor reeds in artikel 46 een voorziening is getroffen. Immers, laatstgenoemd artikel bepaalt dat, indien geen schriftelijk bewijs is afgegeven, de belanghebbende zich tot de burgemeester ter plaatse moet wenden, hetgeen tot doel heeft dat de burgemeester de nodige gegevens verzamelt. Het ligt in het voornemen dat de militairen geïnstrueerd zullen worden, de burgemeester van een voorziening krachtens het eerste lid van artikel 28 bericht te zenden, zo geen bewijs werd afgegeven. Ontvangt de burgemeester een dergelijk bericht, dan is daarmee het feit dat een voorziening is geschied voldoende vastgelegd. Ontvangt hij een zodanig bericht niet, dan zal hij de zaak doorzenden aan het Ministerie van Oorlog of van Marine voor nadere documentatie.

Van deze oplossing verwachten de ondergetekenden meer resultaat dan van het zenden van een mededeling aan de belanghebbende, dat een voorziening in de zin van het eerste lid van artikel 28 heeft plaatsgevonden. Immers het niet-afgeven van een bewijs vindt meestal zijn oorzaak in de

omstandigheid, dat voor het opmaken van een zodanig stuk op dat moment geen tijd is (vaststellen wie eigenaar is, vermelding van nauwkeurige gegevens in zake het goed dat in gebruik of in eigendom genomen is, e.d.). In een dergelijk geval kan beter door de burgemeester zorg gedragen worden voor een nauwkeurige documentatie van de voorziening, opdat de belanghebbende de nodige bescheiden verkrijgt ter staving van zijn aanspraken op schadeloosstelling.

Artikelen 32 en 40. Naar het oordeel van de ondergetekenden zal de beoordeling van de vraag of door een aangebrachte voorziening het gebruik overeenkomstig zijn normale bestemming wordt belemmerd in eerste aanleg door of namens de Minister volgens objectieve maatstaven moeten geschieden. Mocht de rechthebbende op de zaak waaraan de voorziening is aangebracht de juistheid van de genomen beslissing betwisten, dan zal hij het oordeel van de rechter kunnen inroepen.

Artikelen 35 en 39. Tegen de voorgestelde toevoeging hebben de ondergetekenden geen bezwaar.

Artikel 48. Het systeem van de waardevaststelling door twee of meer deskundigen achten de ondergetekenden noodzakelijk, indien het goederen betreft waarvan de prijsbepaling in grote mate afhankelijk is van de subjectieve inzichten van de deskundigen (zoals dit b.v. het geval is ten aanzien van de waardebepaling van paarden, waarvoor thans echter geen algemene vordering meer zal worden voorbereid).

Nu de ondergetekenden bij de voorbereiding van de nadere uitwerking van het onderhavige artikel voor een nieuw inkwartieringsbesluit gebleken is, dat voor de belangrijkste goederen welke middels een algemene vordering verkregen kunnen worden objectieve normen voor de waardebepaling gegeven kunnen worden (b.v. bij de waardevaststelling van motorrijtuigen), achten zij het zeer gewenst dat het systeem van de taxatie door deskundigen vervangen wordt door een regeling, welke zoveel mogelijk aansluit bij de overige regelingen inzake de schadeloosstelling, welke in het ontwerp van wet voorkomen (de artikelen 43 e.v.). In het vertrouwen dat bij de Kamer geen bedenkingen zullen rijzen tegen deze wijziging, hebben de ondergetekenden bereids de nieuwe tekst voor artikel 48 in het hierbijgaande gewijzigde ontwerp opgenomen.

Artikel 52. Tegen de hier voorgestelde wijziging hebben de ondergetekenden geen bezwaar.

Ten einde buiten elke twijfel te stellen dat het bedrag der kosten van een verzetsprocedure, waarin de gemeente mocht worden veroordeeld, voor rekening van het Rijk komt, hebben de ondergetekenden alsnog een nieuw lid aan dit artikel toegevoegd. Zij vertrouwen dat hiertegen geen bezwaren zullen rijzen.

Artikel 55. Weigeren, zonder daartoe gerechtigd te zijn, is naar de mening van de ondergetekenden een term, die niet voor tweeërlei uitleg vatbaar is. De in het aangehaalde voorbeeld bedoelde staking is echter niet gericht tegen de militaire Overheid, die iets nodig heeft.

Op de beweegredenen voor de staking zal derhalve door het voldoen aan de vordering geen invloed uitgeoefend worden, weshalve de ondergetekenden niet kunnen inzien, waarom in het bedoelde geval bezwaren zouden bestaan tegen het voldoen aan de vordering.

Artikel 60. De ondergetekenden zijn van oordeel, dat het middel van verwijdering uit het kwartier alleen uitdrukkelijk voorgeschreven behoort te worden in gevallen van ernstige misdragingen.

In geval van minder ernstige misdragingen staat het de inwoner vrij zich tot de commandant van de ingekwartierde militair te wenden ten einde zijn beklag te doen. De commandant kan alsdan bij gegrond bevonden klachten de ingekwartierde militair krijgstuuchtelijk corrigeren of ook wel de militair uit het kwartier verwijderen.

Tenslotte merken de ondergetekenden nog op dat, hoewel zij van oordeel zijn dat elke gegronde klacht gevolgd dient te worden door passende maatregelen, men de inwoners, die zich om welke redenen dan ook willen ontdoen

van inkwartiering, niet een wapen in de hand moet geven tot afwenteling van de inkwartiering op een medeburger.

Artikel 61 (nieuw). Bij de voorbereiding van de mobilisatie-oefening, welke in de loop van de maand Augustus van dit jaar gehouden zal worden, is het de ondergetekende wenselijk gebleken, dat de bepalingen van het ontwerp Inkwartieringswet betreffende het geval van oorlog, oorlogsgevaar en andere buitengewone omstandigheden enz. (hoofdstuk III) bij wijze van oefening kunnen worden toegepast, aangezien getracht zal moeten worden de realiteit van een eventuele toekomstige mobilisatie zoveel mogelijk te benaderen, opdat een dergelijke oefening voor de toekomst een zo groot mogelijk nut zal afwerpen.

Meer in het bijzonder is het van zeer groot belang een proefvordering van motorrijtuigen op grond van artikel 35 van dit ontwerp en de daarop gebaseerde nieuwe uitvoeringsbepalingen van het thans nog in voorbereiding zijnde Inkwartieringsbesluit te doen plaats hebben.

Aangezien echter het wetsontwerp niet voorziet in de mogelijkheid van een min of meer overeenkomstige toepassing van de bepalingen van het derde hoofdstuk van dit ontwerp ten behoeve van een proefmobilisatie, terwijl voorts aangenomen moet worden dat ook in de toekomst de behoefte daaraan zich meermalen zal doen gevoelen, is de noodzakelijkheid gebleken alsnog een desbetreffende bepaling in het wetsontwerp op te nemen.

De ondergetekenden zijn van mening, dat de gebruikmaking van deze bijzondere bevoegdheden een aangelegenheid is, waarvoor het Kabinet als geheel verantwoordelijk is. Zij hebben deze opvatting tot uitdrukking gebracht in een voorstel om de voordracht te doen geschieden door de Minister-President, zulks in navolging van andere wetten, o.a. de Wet op de Noodwachten.

De woorden „bij wijze van proef” worden gekozen om daarmede buiten elke twijfel te stellen dat de strekking van die vordering niet in de eerste plaats is het voorzien in de behoeften aan inkwartiering, onderhoud, transporten en leverantiën, doch voornamelijk om de militairen en andere daarbij betrokken personen vertrouwd te maken met het systeem, hetwelk krachtens artikel 35 voor de praktijk ontworpen zal worden.

In het vertrouwen dat tegen het opnemen van dit artikel bij de Kamer geen bezwaren bestaan hebben de ondergetekenden dit artikel bereids in het gewijzigde ontwerp opgenomen.

De Minister van Oorlog,

C. STAF.

De Minister van Marine,

C. STAF.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

BEEL.

Nota van Wijzigingen

(Ingezonden 7 Mei 1953).

Stuk n°. 6

Artikel 7. De punt achter het eerste lid wordt vervangen door een komma en aan dit lid wordt de volgende zinsnede toegevoegd:

„waarvan het model door Onze Minister wordt vastgesteld”.

Artikel 11, lid 3, de woorden: „aan de rechthebbende uitbetalen” worden vervangen door het woord: „vaststellen”.

Lid 5 de woorden: „of Onze Minister” worden geschrapt.

Lid 6 wordt gelezen als volgt: „De krachtens de voorgaande leden vastgestelde schadeloosstellingen worden voor rekening van het Rijk door de „gemeente betaald. In afwijking van het tweede lid van artikel 121 en „artikel 261 van de gemeentewet, wordt de betaling bevolen door de bur„gemeester bij een door hem getekend bevelschrift. Door het Rijk worden

„de benodigde gelden zo mogelijk terstond, doch in ieder geval ten spoedigste ter beschikking van de gemeente gesteld.”

Artikel 15 wordt gelezen als volgt:

„De inkwartiering en het onderhoud van militairen, bestemd tot het verlenen van bijstand bij de handhaving van de openbare orde en rust, geschiedt door de zorg van de burgemeester, zoveel mogelijk in overeenstemming met de commandant.”

Artikel 20. De woorden „een aantal” voorkomende in het eerste lid worden vervangen door het woord „de”.

Artikel 21. Het eerste en tweede lid worden vervangen door:

„1. Zodra het in het vorige artikel bedoelde register is opgemaakt dan wel herzien, geschiedt hiervan openbare kennisgeving.

„2. Iedere inwoner kan te allen tijde uit het register inlichtingen verkrijgen, voor zover deze op hem betrekking hebben. Deze inlichtingen worden kosteloos verstrekt, indien de aanvragen daartoe binnen veertien dagen na de kennisgeving, bedoeld in het voorgaande lid, worden ingediend.”

Artikel 35. Aan het tweede lid wordt de volgende zin toegevoegd:

„De inwoner, die aan de vordering heeft voldaan, ontvangt daarvan een schriftelijk bewijs.”

Artikel 39. Tussen „houder” en „bekend” wordt het woord „schriftelijk” ingevoegd.

Artikel 48. Dit artikel wordt gelezen als volgt:

„1. De schadeloosstelling voor het voldoen aan de vordering van leverantiën krachtens artikel 35 zal, gelijktijdig met de in artikel 38 bedoelde keuring of ten tijde van het voldoen aan de vordering, worden vastgesteld en terstond na het voldoen aan de vordering worden uitgekeerd door of namens Onze Minister van Oorlog met inachtneming van bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen.

„2. Neemt de rechthebbende op de schadeloosstelling geen genoegen met het hem krachtens het voorgaande lid uitgekeerde bedrag der schadeloosstelling, dan kan hij zich deswege binnen zes maanden na de uitkering met een met redenen omkleed bezwaarschrift wenden tot Onze Minister van Oorlog, die, zo hij niet geheel aan de tegen het bedrag der schadeloosstelling aangevoerde bezwaren tegemoet komt, de beslissing inroept van een door Ons in te stellen of aan te wijzen commissie, welke met inachtneming van bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen in het hoogste ressort de schadeloosstelling bepaalt.

„3. Onze Minister van Oorlog is bevoegd in bijzondere gevallen de termijn van zes maanden, genoemd in het tweede lid, te verlengen.”

Artikel 52. Het eerste lid wordt gelezen als volgt:

„1. Het bedrag der kosten, bedoeld in het tweede lid van artikel 50, alsmede die, welke het gevolg zijn van de toepassing van artikel 51, kunnen door de burgemeester bij dwangbevel ingevorderd worden.”

Na het vierde lid wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

„5. De eventueel ten gevolge van een beslissing op het verzet als bedoeld in het derde lid ten laste van de gemeente komende kosten worden door het Rijk aan de gemeente vergoed.”

Lid 5 wordt lid 6.

Tussen de artikelen 60 en 61 wordt ingevoegd een nieuw artikel 61, luidende als volgt:

„Artikel 61. 1. Voor militaire oefeningen, door Ons aangewezen op voordracht van Onze Minister-President, kunnen de bepalingen van het derde hoofdstuk overeenkomstige toepassing vinden. Alsdan kan bij wijze van proef een algemene vordering van leverantiën krachtens artikel 35 worden gehouden, met dien verstande dat slechts in gebruik kan worden gevorderd.

„2. Ons daartoe strekkend besluit wordt ten minste tweemaal vier en twintig uren vóór het begin van de oefening in de *Nederlandse Staatscourant* bekend gemaakt.”

De overige artikelen van hoofdstuk VI, genummerd 61-65, worden ver-
nummerd tot 62-66.

Gewijzigd Ontwerp van Wet

Stuk n°. 7

Wij JULIANA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is nieuwe regelen te stellen ter uitvoering van artikel 194 der Grondwet, alsmede regelen te stellen ter voorziening in de behoeften aan inkwartiering, onderhoud, transporten en leverantiën van de strijdkrachten van de met het Koninkrijk verbonden mogendheden;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikel 1. In deze wet wordt verstaan onder:

a. Onze Minister: Onze Minister van Oorlog of van Marine, wie het aangaat;

b. militairen: de leden van de zee-, land- en luchtmacht van het Koninkrijk, alsmede van die der met het Koninkrijk verbonden mogendheden voor zover zij zich te eniger tijd op het grondgebied van Nederland bevinden of last ontvangen hebben zich op weg daarheen te begeven;

c. legers: de zee-, land- en luchtmacht van het Koninkrijk, alsmede die der met het Koninkrijk verbonden mogendheden voor zover zij zich te eniger tijd op het grondgebied van Nederland bevinden of last ontvangen hebben zich op weg daarheen te begeven;

d. inwoners: zowel de natuurlijke personen en de rechtspersonen, welke in de gemeente gevestigd zijn, als die, welke buiten die gemeente gevestigd zijn doch in die gemeente de beschikking over of het gebruik van goederen hebben, ten aanzien waarvan een vordering krachtens deze wet kan plaats hebben.

Artikel 2. In deze wet worden onder militairen mede verstaan:

a. zij die blijkens in de *Nederlandse Staatscourant* bekend te maken beschikking van Onze Minister uit de aard van hun betrekking geacht worden bij de legers te behoren;

b. zij die zich op weg bevinden teneinde zich voor de werkelijke dienst aan te melden;

c. zij die zich op weg bevinden teneinde een onderzoek te ondergaan naar hun geschiktheid voor de militaire dienst, dan wel ter plaatse van het onderzoek moeten overnachten;

d. zij die zich op weg bevinden teneinde militaire goederen in ontvangst te nemen, in te leveren of te doen onderzoeken;

e. zij die na afloop van de onder *b*, *c* of *d* genoemde verrichtingen huiswaarts keren.

Artikel 3. 1. Inkwartiering en onderhoud omvat:

het beschikbaarstellen in gebruik van onroerende goederen, het beschikbaarstellen in gebruik of in eigendom van roerende goederen, alsmede het verrichten van enkele diensten ten behoeve van:

de legering, voeding en overige materiële verzorging van militairen;

de onderbrenging van materieel en voorraden;

het onderhoud en herstel van materieel, kleding en uitrusting;

het inrichten en onderhouden van bureaux en andere lokaliteiten ten behoeve van de dienst;

de stalling, voeding en overige verzorging van paarden.

2. Bij algemene maatregel van bestuur wordt omschreven wat in bepaalde gevallen aan inkwartiering en onderhoud moet worden verschaft.

Artikel 4. Transporten omvatten:

het vervoeren of doen vervoeren te land, te water of door de lucht, met tot het doel geschikte middelen van vervoer, van militairen en goederen, behorende tot dan wel bestemd voor de legers en verdedigingswerken, alsmede het inladen, overladen en uitladen van die goederen.

Artikel 5. Leverantiën omvatten:

het beschikbaar stellen in gebruik of eigendom van roerende goederen van allerlei aard, ten behoeve van de legers en verdedigingswerken.

HOOFDSTUK II

De voorziening in de behoeften aan inkwartiering, onderhoud, transporten en leverantiën in tijd van vrede

AFDELING 1

Algemene bepalingen

Artikel 6. 1. Ter voorziening in de behoeften aan inkwartiering, onderhoud, transporten en leverantiën in tijd van vrede kunnen degenen, die daartoe door Onze Minister zijn aangewezen, een aanvraag richten tot de burgemeester van de gemeente. Onze Minister bepaalt in hoeverre daarbij bescheiden moeten worden getoond.

2. De burgemeester voldoet aan de aanvraag met inachtneming van de bepalingen van dit hoofdstuk, hetzij door beschikbaarstelling vanwege de gemeente, hetzij door vordering van de inwoners.

3. Onze Minister maakt in de *Nederlandse Staatscourant* de in het eerste lid bedoelde aanwijzing bekend, zomede de bescheiden welke bij de aanvraag moeten worden getoond.

Artikel 7. 1. De vorderingen, in het voorgaande artikel bedoeld, geschieden onder uitreiking van een schriftelijk bewijs, waarvan het model door Onze Minister wordt vastgesteld.

2. In geen geval mogen van militaire zijde rechtstreeks van de inwoners verstrekkingen worden geëist.

Artikel 8. Wanneer uit hoofde van een geschil tussen de burgemeester en degene, die de aanvraag als bedoeld in artikel 6 deed, omtrent het gevolggeven aan die aanvraag voor een der partijen geldelijk nadeel mocht zijn ontstaan, komt dit ten laste van de gemeente of het Rijk, al naar mate bij Onze beslissing van het geschil van bestuur, op de wijze voorgeschreven bij de wet van 21 December 1861 *Stb.* no. 129, de burgemeester of de aanvrager in het ongelijk wordt gesteld, onverminderd de mogelijkheid van verhaal door iedere partij op de persoon, die voor haar gehandeld heeft, zo diens handelingen daartoe termen opleveren.

Artikel 9. 1. Klachten van inwoners over onbillijke behandeling bij een vordering van inkwartiering, onderhoud, transporten of leverantiën, kunnen binnen veertien dagen nadat aan de vordering is voldaan schriftelijk bij burgemeester en wethouders worden ingediend.

2. Burgemeester en wethouders beslissen op de klacht en doen daarvan binnen veertien dagen na de indiening van de klacht bij aangetekende brief mededeling aan de belanghebbende.

3. Van die beslissing is binnen veertien dagen na de verzending van de in het vorige lid bedoelde mededeling beroep op de gemeenteraad mogelijk, die binnen drie weken na de indiening van het beroep een beslissing neemt.

Artikel 10. De beslissing ingevolge het vorige artikel door burgemeester en wethouders of door de gemeenteraad te nemen houdt in dat, ten aanzien van geheel of gedeeltelijk gegrond bevonden klachten, de klager in

dezelfde mate van de vordering van inkwartiering, onderhoud, transporten of leverantiën wordt vrijgesteld als blijken mocht, dat hij daarmede ten onrechte is bezwaard geweest.

Artikel 11. 1. Het doen van verstrekkingen ingevolge de bepalingen van dit hoofdstuk geeft recht op schadeloosstelling overeenkomstig de volgende leden van dit artikel.

2. Indien de verstrekking bestaat uit het beschikbaarstellen van goederen hebben recht op schadeloosstelling: de eigenaar, de zakelijk gerechtigde, de pachter, de huurder en de huurkoper van die goederen, voorzover zij dientengevolge schade hebben geleden.

3. Onze Minister is bevoegd, met inachtneming van bij algemene maatregel van bestuur te stellen richtlijnen, tarieven voor de schadeloosstelling voor te schrijven. Indien en voor zover tarieven zijn voorgeschreven, zal de burgemeester dienovereenkomstig de schadeloosstelling vaststellen.

4. Zo geen tarieven zijn voorgeschreven, stelt de burgemeester het bedrag der schadeloosstelling vast met inachtneming van bij algemene maatregel van bestuur te stellen richtlijnen.

5. Indien de rechthebbende op de schadeloosstelling bezwaren heeft tegen de door de burgemeester overeenkomstig het vierde lid van dit artikel vastgestelde schadeloosstelling, kan hij binnen drie weken, nadat de burgemeester hem schriftelijk het vastgestelde bedrag der schadeloosstelling heeft medegedeeld, in beroep komen bij Onze Commissaris in de Provincie, die in hoogste ressort het bedrag der schadeloosstelling bepaalt.

6. De krachtens de voorgaande leden vastgestelde schadeloosstellingen worden voor rekening van het Rijk door de gemeente betaald. In afwijking van het tweede lid van artikel 121 en artikel 261 van de gemeentewet, wordt de betaling bevolen door de burgemeester bij een door hem getekend bevelschrift. Door het Rijk worden de benodigde gelden zo mogelijk terstond, doch in ieder geval ten spoedigste ter beschikking van de gemeente gesteld.

7. De tarieven worden door de zorg van Onze Minister in de *Nederlandse Staatscourant* bekend gemaakt.

AFDELING 2

Inkwartiering en onderhoud

Artikel 12. De aanvraag tot inkwartiering en onderhoud kan slechts strekken tot:

a. het beschikbaarstellen in gebruik van gebouwen of gedeelten van gebouwen, met of zonder verstrekking van nachtligging, meubilair, verwarming en verlichting, voor de huisvesting van militairen;

b. het beschikbaarstellen in gebruik van vertrekken met nachtligging, meubilair, alsmede verwarming en verlichting of plaats in een verwarmd en verlicht vertrek, ter keuze van de inwoner, voor de huisvesting van militairen, met of zonder verstrekking van spijs en drank;

c. het beschikbaarstellen in gebruik van terreinen voor de legering van militairen;

d. het verschaffen van spijzen en dranken, het bereiden van spijzen en dranken of het verschaffen van gereedschappen tot het bereiden en nuttigen van spijzen en dranken;

e. het beschikbaarstellen in gebruik of in eigendom van nachtlegergoederen, brandstoffen of andere roerende goederen ten behoeve van de huisvesting en voeding van de militairen;

f. het beschikbaarstellen in gebruik van gebouwen of gedeelten van gebouwen voor het inrichten van bureaux, eetzaalen, was-, arrestanten- en wachtlokalen, zo nodig met verwarming verlichting en meubilair;

g. het beschikbaarstellen in gebruik van terreinen, gebouwen of gedeelten van gebouwen, voor het onderhoud, de onderbrenging of de plaatsing van materiele, de opslag van voorraden en de stalling van paarden.

Artikel 13. 1. Inkwartiering en onderhoud kan ten gerieve van de inwoners vanwege de gemeente worden verstrekt met middelen waarover de gemeente zelf de beschikking heeft of waaromtrent zij met de inwoners, die bereid zijn zich vrijwillig met inkwartiering en onderhoud te belasten, schikkingen heeft getroffen, mits behoorlijk wordt voldaan aan hetgeen krachtens deze wet moet worden verschaft.

2. Vindt het bepaalde in het eerste lid geen toepassing, dan voorziet de burgemeester in de behoeften aan inkwartiering en onderhoud door vordering van de inwoners.

3. De kosten, welke de gemeente ingevolge het eerste lid heeft moeten maken, worden overeenkomstig bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen door het Rijk vergoed.

Artikel 14. 1. Inkwartiering en onderhoud vanwege de gemeente of de inwoners wordt alleen verstrekt voor zover ter plaatse, waar zulks nodig is, door het Rijk niet in de legering en het onderhoud, overeenkomstig de rang van de militair, is voorzien.

2. Bij verblijf in de standplaats en in geval van dienstreis wordt geen inkwartiering en onderhoud verstrekt, voor zover de militairen in hun huisvesting en onderhoud redelijkerwijze zelf kunnen voorzien.

Artikel 15. De inkwartiering en het onderhoud van militairen, bestemd tot het verlenen van bijstand bij de handhaving van de openbare orde en rust, geschiedt door de zorg van de burgemeester, zoveel mogelijk in overeenstemming met de commandant.

Artikel 16. 1. In geval van inkwartiering treft de burgemeester met betrekking tot zieke militairen, die niet onmiddellijk naar een voor hun verpleging bestemde inrichting kunnen worden overgebracht, zodanige schikkingen als de goede zorg voor de verpleging vereist.

2. De kosten daarvan worden door het Rijk vergoed.

Artikel 17. De verstrekkingen genoemd in artikel 12 onder *d* en *e* zullen bij voorkeur gevorderd worden van hen, die uit hoofde van hun beroep of bedrijf best in staat zijn daaraan te voldoen.

Artikel 18. De inkwartiering en het onderhoud worden, voor zover het belang van de dienst zulks toelaat, bij gelijke beurten onder de inwoners verdeeld.

Artikel 19. 1. Inkwartiering en onderhoud kan niet gevorderd worden indien daardoor gebruik gemaakt zou moeten worden van woonruimte, welke ter beschikking staat van gezinnen, waarin vier of meer minderjarige kinderen of kleinkinderen, tot het gezin behorende, inwonend zijn, waartoe een kraamvrouw of een ernstige zieke behoort, of waarin zich een lijk bevindt.

2. In gebouwen, waarin een besmettelijke ziekte heerst, mag geen inkwartiering en onderhoud plaatshebben. Als besmettelijke ziekten gelden de ziekten die als zodanig bij algemene maatregel van bestuur worden genoemd.

3. Gezinnen zonder mannelijke personen boven de twintig jaren worden niet met inkwartiering van mannelijke militairen belast.

4. Ten aanzien van de inkwartiering van vrouwelijke militairen is Onze Minister bevoegd nadere voorschriften te geven aan de burgemeesters.

Artikel 20. 1. Door burgemeester en wethouders wordt, volgens bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen, een register aangelegd, bevattende de namen van een aantal inwoners, die voor het verlenen van een of meer der in artikel 12 genoemde verstrekkingen in aanmerking komen, met aanduiding van de mate waarin ieder hunner geacht wordt daarin te kunnen voorzien.

2. Burgemeester en wethouders zullen desgevraagd aan door Onze Minister aangewezen autoriteiten inzage verschaffen van het in het eerste lid bedoelde register.

3. Dit register wordt door burgemeester en wethouders jaarlijks herzien.

4. Gedurende de loop van het jaar worden overigens in het register geen veranderingen aangebracht dan terzake van:

- a. vestiging in of verlaten van dan wel verhuizen binnen de gemeente;
- b. gegrond bevonden klachten, ingediend en afgedaan overeenkomstig de artikelen 9 en 10.

Artikel 21. 1. Zodra het in het vorige artikel bedoelde register is opgemaakt dan wel herzien, geschiedt hiervan openbare kennisgeving.

2. Iedere inwoner kan te allen tijde uit het register inlichtingen verkrijgen, voorzover deze op hem betrekking hebben. Deze inlichtingen worden kosteloos verstrekt, indien de aanvragen daartoe binnen veertien dagen na de kennisgeving, bedoeld in het voorgaande lid, zijn ingediend.

3. De veranderingen, die tussentijds plaats hebben, worden niet ter algemene kennis gebracht, doch iedere inwoner is bevoegd van zodanige verandering ter secretarie van de gemeente kennis te nemen, voor zover deze op hem betrekking heeft.

Artikel 22. De bezwaren van de inwoners tegen het register worden schriftelijk aan burgemeester en wethouders ingediend binnen vier weken na de in het vorige artikel bedoelde kennisgeving, of, indien het een verandering tussentijds geldt, binnen vier weken na de aangifte ter gemeentesecretarie van een der in het vierde lid onder a van artikel 20 vermelde omstandigheden, en overeenkomstig de artikelen 9 en 10 afgedaan.

2. Hangende de beslissing in eerste en tweede aanleg over ingediende bezwaren blijft het register van kracht.

Artikel 23. De inwoners zijn verplicht aan burgemeester en wethouders zodanige inlichtingen te verstrekken, als deze nodig oordelen voor het samenstellen van het in artikel 20 bedoelde register.

AFDELING 3

Transporten

Artikel 24. 1. Wanneer in de transporten te land, te water of door de lucht niet door het Rijk is voorzien, en ook vanwege de gemeente daarin niet kan worden voorzien met middelen, waarover zijzelf de beschikking heeft of waaromtrent zij te dier zake met de inwoners schikkingen heeft getroffen, geschiedt, op de aanvraag vermeld in artikel 6, de vordering van de inwoners, doch bij voorkeur van hen die uit hoofde van hun beroep of bedrijf het best in staat zijn aan de vordering te voldoen.

2. De vorderingen mogen niet leiden tot storing in de Rijks-, provinciale of gemeentelijke dienst, de dienst der openbare nutsbedrijven, de geregelde dienst der publieke vervoermiddelen, de openbare eredienst, de geneeskundige verzorging of de begrafenis.

3. De kosten, welke de gemeenten ingevolge het eerste lid heeft moeten maken, worden overeenkomstig bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen door het Rijk vergoed.

Artikel 25. 1. Bij de vordering van een transport worden plaats en uur van de aanvang, alsmede de bestemming van het transport opgegeven.

2. Mocht het transport geen doorgang vinden, dan wordt niettemin voor het beschikbaarhouden schadeloosstelling, volgens bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen, verleend.

Artikel 26. 1. Indien na het uitbrengen van de vordering blijkt, dat de bestemming van het gehele transport of van een gedeelte daarvan dient te worden gewijzigd, kan dit geschieden door de burgemeester van de gemeente, waar het transport zich alsdan bevindt, of door de hoogste militaire gezagsdrager ter plaatse.

2. Degene, die de bestemming van het transport wijzigt, geeft hiervan een schriftelijk bewijs af aan degene van wie het transport gevorderd is.

AFDELING 4

Leverantiën

Artikel 27. Leverantiën kunnen op de aanvraag als bedoeld in artikel 6 slechts van de inwoners worden gevorderd in dringende omstandigheden, zoals brand, oproer, watersnood en dergelijke.

HOOFDSTUK III

De voorziening in de behoeften aan inkwartiering, onderhoud, transporten en leverantiën in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, welke gevaar opleverden voor de uit- of inwendige veiligheid van de Staat, alsmede de voorbereiding van die voorziening

AFDELING 1

De voorziening in het algemeen alsmede de voorbereiding van de vordering van gebouwen en terreinen

§ 1. De voorziening

Artikel 28. 1. In geval van oorlog of oorlogsgevaar kan Onze Minister officieren van de zee-, land- en luchtmacht van het Koninkrijk aanwijzen, die met inachtneming van de regelen, gesteld door de daartoe in gemeenschappelijk overleg door Onze Ministers van Oorlog en van Marine aangewezen militaire autoriteit, kunnen voorzien of door hun ondergeschikten doen voorzien in de behoeften aan inkwartiering, onderhoud, transporten en leverantiën, hetzij door vordering, hetzij in spoedeisende gevallen door ingebruik- of ineigendommening. Van deze voorzieningen wordt zo mogelijk een schriftelijk bewijs verstrekt.

2. De voorzieningen zullen, zo dit naar het oordeel van degene die de voorziening treft mogelijk is, getroffen worden na overleg met de burgemeester.

3. Onze genoemde Ministers voorzien de in het eerste lid bedoelde autoriteit van een instructie, welke zij in gemeenschappelijk overleg opstellen.

4. Wij behouden ons voor in andere buitengewone omstandigheden, welke gevaar voor de uit- of inwendige veiligheid van de Staat, Onze genoemde Ministers of een hunner te machtigen om, hetzij voor het gehele grondgebied van Nederland, hetzij voor een of meer bepaalde gedeelten daarvan, officieren van de zee-, land- en luchtmacht van het Koninkrijk aan te wijzen, die alsdan de bevoegdheid, in het eerste lid omschreven, kunnen uitoefenen.

5. Onze Minister draagt zorg voor bekendmaking in de *Nederlandse Staatscourant* van de aanwijzing der in het eerste en vierde lid bedoelde officieren en van het model van het in het eerste lid bedoelde bewijs.

Artikel 29. 1. De in het voorgaande artikel bedoelde officieren zijn tevens bevoegd ter voorziening in de behoeften aan inkwartiering, onderhoud, transporten en leverantiën een aanvraag te richten tot de burgemeester, op de wijze als omschreven in artikel 6.

2. De bepalingen van Hoofdstuk II zijn op deze aanvraag van toepassing, met dien verstande, dat:

a. degene, die bezwaren heeft tegen de door de burgemeester overeenkomstig het vierde lid van artikel 11 vastgestelde schadeloosstelling, slechts in beroep kan komen op de wijze als in artikel 47 wordt bepaald;

b. de vordering van leverantiën niet beperkt is tot de in artikel 27 bedoelde omstandigheden.

§ 2. De voorbereiding van de vordering van gebouwen en terreinen

Artikel 30. Ten aanzien van gebouwen en terreinen, waarvan te voor-

zien is dat deze in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, welke gevaar opleveren voor de uit- of inwendige veiligheid van de Staat, ter voorziening in de behoeften aan inkwartiering en onderhoud gevorderd zullen worden, kan Onze Minister van Oorlog, te dezer zake mede optredende namens Onze Minister van Marine, reeds in tijd van vrede de volgende maatregelen nemen of doen nemen:

- a. het keuren van deze gebouwen en terreinen;
- b. het in bijzondere gevallen treffen van eenvoudige voorzieningen aan deze gebouwen en terreinen;
- c. het controleren van deze gebouwen en terreinen alsmede van de onder b bedoelde voorzieningen.

Artikel 31. De in het voorgaande artikel genoemde maatregelen brengen voor de rechthebbenden op de in dat artikel bedoelde gebouwen en terreinen de verplichting mede te gedogen, dat deze worden betreden en onderzocht door daartoe door of namens Onze Minister van Oorlog aangevozen personen.

Artikel 32. 1. De onder b van artikel 30 genoemde maatregel brengt voor de rechthebbenden op de voor die voorzieningen in aanmerking komende gebouwen en terreinen de verplichting mede te gedogen, dat daaraan door of namens Onze Minister van Oorlog in bijzondere gevallen eenvoudige voorzieningen worden getroffen.

2. Deze voorzieningen mogen uitsluitend getroffen worden met het doel het gebouw of terrein voor zijn eventuele militaire bestemming geschikt of meer geschikt te maken. Zij mogen nochtans niet van zodanige aard zijn, dat zij het gebruik van het gebouw of het terrein overeenkomstig zijn normale bestemming noemenswaardig belemmeren.

3. De rechthebbenden op het goed zijn verplicht zorg te dragen, dat de voorzieningen niet worden verwijderd of gewijzigd zonder toestemming van of vanwege Onze voornoemde Minister.

4. Indien de voorziening bestaat uit het aanbrengen van een goed, dat zonder veel schade verwijderd kan worden, blijft dat goed het eigendom van het Rijk.

Artikel 33. 1. Burgemeester en wethouders zullen, indien zij ambts-halve kennis dragen van veranderingen in of aan door Onze Minister van Oorlog aangewezen gebouwen en terreinen, als bedoeld in artikel 30, hiervan mededeling doen aan een door Onze genoemde Minister aangewezen autoriteit.

2. Te dien einde zal Onze voornoemde Minister aan burgemeester en wethouders een lijst verstrekken, bevattende een opgave van de in het voorgaande lid bedoelde gebouwen en terreinen, welke binnen de grenzen van hun gemeente zijn gelegen.

Artikel 34. Bij algemene maatregel van bestuur worden nadere regelen gesteld ten aanzien van de uitvoering van de bepalingen van deze paragraaf.

AFDELING 2

De algemene vordering van leverantiën en derzelver voorbereiding

§ 1. De algemene vordering

Artikel 35. 1. In geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, welke gevaar opleveren voor de uit- of inwendige veiligheid van de Staat, kan Onze Minister van Oorlog, te dezer zake mede optredende namens Onze Minister van Marine, een algemene vordering van leverantiën tot de inwoners richten ter voorziening in de behoeften van de zee-, land- en luchtmacht van het Koninkrijk en van de verdedigingswerken, waarin niet op andere wijze is voorzien.

2. Op de inwoners, tot wie de algemene vordering is gericht, rust de verplichting de gevorderde goederen op een door of namens de Minister van Oorlog aangegeven tijdstip en aangewezen plaats te brengen of te

doen brengen. De inwoner, die aan de vordering heeft voldaan, ontvangt daarvan een schriftelijk bewijs.

3. Personen in dienst van inwoners, als bedoeld in het voorgaande lid, zijn verplicht volgens bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen mede te werken, opdat aan de vordering wordt voldaan.

4. De burgemeesters zullen bij de uitvoering van de algemene vordering hun medewerking verlenen volgens bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regelen.

5. Bij de algemene vordering wordt zorg gedragen dat het openbare leven niet meer dan strikt nodig wordt ontwricht.

§ 2. De voorbereiding

Artikel 36. Ten aanzien van goederen, welke in aanmerking komen voor de vordering krachtens artikel 35, kan Onze Minister van Oorlog reeds in tijd van vrede de volgende maatregelen nemen of doen nemen:

- a. het registreren van deze goederen;
- b. het onderwerpen van deze goederen aan een of meer keuringen;
- c. het voor vordering aanwijzen van deze goederen;
- d. het treffen van voorzieningen aan de krachtens punt c aangewezen goederen.

Artikel 37. De onder *a* van artikel 36 bedoelde maatregel brengt voor een ieder de verplichting mede de inlichtingen te verschaffen, welke door Onze Minister van Oorlog voor de registratie nodig worden geoordeeld en betrekking hebben op het goed.

Artikel 38. 1. De onder *b* van artikel 36 bedoelde maatregel brengt voor de eigenaar of houder van het goed de verplichting mede hetzelfde aanwezig te doen zijn ten tijde en ter plaatse als hem schriftelijk is medegedeeld, en toe te laten dat het goed door daartoe door of namens Onze Minister van Oorlog aangewezen personen wordt onderzocht, of toe te laten dat het goed ter plaatse waar het zich bevindt een zodanig onderzoek ondergaat. Hiertoe is degene, die het goed onder zich heeft, verplicht aan de eigenaar of houder de noodzakelijke medewerking te verlenen en een onderzoek ter plaatse waar het zich bevindt toe te laten.

2. Een ieder is verplicht de in het voorgaande lid bedoelde personen desgevraagd alle inlichtingen te verschaffen en alle bescheiden te tonen, welke voor de keuring nodig worden geacht en betrekking hebben op het goed.

Artikel 39. De onder *c* van artikel 36 bedoelde aanwijzing wordt aan de eigenaar of houder schriftelijk bekend gemaakt. Deze is alsdan gehouden tot het doen van mededelingen betreffende bij algemene maatregel van bestuur aan te duiden rechtshandelingen of gebeurtenissen, met betrekking tot het goed, aan Onze Minister van Oorlog of aan een door deze aangewezen autoriteit.

Artikel 40. 1. De onder *d* van artikel 36 genoemde maatregel brengt voor de eigenaar of houder van het goed de verplichting mede te gedogen, dat aan dat goed door of namens Onze Minister van Oorlog voorzieningen worden getroffen. Te dien einde kan de eigenaar of houder worden verplicht hetzelfde aanwezig te doen zijn ten tijde en ter plaatse als hem schriftelijk is medegedeeld. Hiertoe is degene, die het goed onder zich heeft verplicht aan de eigenaar of houder de noodzakelijke medewerking te verlenen.

2. De voorzieningen, in het eerste lid bedoeld, mogen uitsluitend getroffen worden met het doel het goed geschikt of meer geschikt te maken voor zijn eventuele militaire bestemming. Zij mogen nochtans niet van zodanige aard zijn, dat zij het gebruik van het goed overeenkomstig zijn normale bestemming noemenswaardig belemmeren.

3. De eigenaar en de houder van het goed zijn verplicht zorg te dragen, dat de voorzieningen niet worden verwijderd of gewijzigd zonder toestemming van of vanwege Onze voornoemde Minister.

4. Indien de voorziening bestaat uit het aanbrengen van een goed, dat zonder veel schade verwijderd kan worden, blijft dat goed het eigendom van het Rijk.

Artikel 41. Bij algemene maatregel van bestuur worden nadere regelen gesteld ten aanzien van de uitvoering van de bepalingen van deze afdeling.

AFDELING 3

Het betreden van plaatsen

Artikel 42. 1. Degenen, die door of namens Onze Minister van Oorlog met de uitvoering van de maatregelen, genoemd in de artikelen 30 en 36 onder *b* en *d* zijn belast, hebben op vertoon van een schriftelijke last, afgegeven door of namens Onze voornoemde Minister, toegang tot alle plaatsen, voor zover het betreden daarvan voor een goede vervulling van hun taak redelijkerwijze nodig is. Zo nodig verschaffen zij zich de toegang met behulp van de sterke arm.

2. Van het voornemen tot het betreden wordt tenminste tweemaal vier en twintig uren van te voren schriftelijk kennis gegeven aan degene die het goed onder zich heeft.

3. In woningen treden zij tegen de wil van de bewoner niet binnen dan vergezeld van een der personen, genoemd in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering, of van een der overige ambtenaren van de Rijks- of gemeentepolitie en voorzien van een bijzondere schriftelijke last van een commissaris van politie ter plaatse of, in gemeenten waar geen commissaris van politie is, van de burgemeester. Van dit binnentreden, alsmede van de redenen die tot het binnentreden hebben geleid, wordt binnen tweemaal vier en twintig uren proces-verbaal opgemaakt en aan de bewoner in afschrift uitgereikt.

4. In het gebied dat in staat van oorlog of in staat van beleg verkeert blijven het tweede en het derde lid van dit artikel buiten toepassing.

AFDELING 4

De schadeloosstelling

Artikel 43. 1. Het voldoen aan een vordering ingevolge de artikelen 28 of 35 alsmede de ingebruik- of ineigendommerning krachtens artikel 28 geven recht op schadeloosstelling overeenkomstig de bepalingen van deze afdeling.

2. Indien door een vordering dan wel door een ingebruik- of ineigendommerning, als bedoeld in het voorgaande lid, de beschikking verkregen wordt over goederen, hebben recht op schadeloosstelling: de eigenaar, de zakelijk gerechtigde, de pachter, de huurder en de huurkoper van die goederen, voor zover zij dientengevolge schade hebben geleden.

Artikel 44. 1. Onze Minister is bevoegd, met inachtneming van bij algemene maatregel van bestuur te stellen richtlijnen, tarieven voor de schadeloosstelling voor het voldoen aan vorderingen en voor ingebruik- of ineigendommerningen krachtens artikel 28 voor te schrijven.

2. Indien en voor zover tarieven zijn voorgeschreven, zal de commandant van het onderdeel, ten behoeve waarvan de vordering of de ingebruik- of ineigendommerning geschiedde, terstond de schadeloosstelling aan de rechthebbende uitbetalen. Is dit niet mogelijk, dan treft hij maatregelen dat de uitbetaling zo spoedig mogelijk plaats heeft, een en ander met inachtneming van voorschriften door Onze Minister te geven.

3. Schadeloosstellingen, terzake waarvan geen tarieven zijn voorgeschreven, worden vastgesteld en uitgekeerd door of namens Onze Minister met inachtneming van bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen.

4. Bij deze algemene maatregel van bestuur kan worden bepaald dat Onze Minister van Oorlog, terzake van de vaststelling en uitkering van schadeloosstellingen in bepaalde bij deze maatregel van bestuur aan te duiden gevallen, optreedt namens Onze Minister van Marine.

Artikel 45. 1. Indien voor het voldoen aan een vordering of voor een ingebruik- of ineigendommeneing ingevolge artikel 28 een schriftelijk bewijs is afgegeven en aan de rechthebbende binnen twee maanden na dagtekening van dit bewijs geen schadeloosstelling is toegekend en hij evenmin binnen die termijn bericht heeft ontvangen, waaruit blijkt dat de financiële afwikkeling zal worden ter hand genomen, dient hij zich dienaangaande binnen een jaar nadat de bovengenoemde termijn is verstreken, op straffe van verval van het recht op schadeloosstelling, met een verzoekschrift te richten tot Onze Minister. Indien hij echter kan aantonen redelijkerwijs in de onmogelijkheid te hebben verkeerd binnen de gestelde termijn dit verzoekschrift in te dienen, zal de laatstgenoemde termijn een aanvang nemen op de dag waarop deze onmogelijkheid heeft opgehouden te bestaan.

2. Onze Minister is bevoegd in bijzondere gevallen de termijn van een jaar, genoemd in het eerste lid, te verlengen.

Artikel 46. 1. Indien voor het voldoen aan een vordering of voor een ingebruik- of ineigendommeneing ingevolge artikel 28 geen schriftelijk bewijs is afgegeven en geen directe betaling krachtens artikel 44 heeft plaatsgehad, dient de belanghebbende zich zo spoedig mogelijk te wenden tot de burgemeester ter plaatse, onder opgave van een duidelijke omschrijving van hetgeen gevorderd of in gebruik of in eigendom genomen is en zo mogelijk onder vermelding van naam, rang en leger- of marinenummer van de militair, die de vordering deed of in gebruik of in eigendom nam.

2. De militair, in het eerste lid bedoeld, is verplicht zo mogelijk aan de belanghebbende zijn naam, rang en leger- of marinenummer mede te delen en bescheiden te tonen, waarin deze gegevens vermeld zijn.

3. De burgemeester overtuigt zich desnodig en zo mogelijk van de juistheid van de verstrekte gegevens, in het eerste lid bedoeld, en zendt dienaangaande zo spoedig mogelijk bericht aan Onze Minister, die alsdan zorg draagt voor de uitbetaling overeenkomstig artikel 44.

Artikel 47. 1. Neemt een rechthebbende op de schadeloosstelling geen genoegen met het krachtens het derde lid van artikel 44 vastgestelde bedrag, dan kan hij zich deswege binnen zes maanden, nadat dit hem is bekendgemaakt, met een met redenen omkleed bezwaarschrift wenden tot Onze Minister, die, zo hij niet geheel aan de tegen het bedrag der schadeloosstelling aangevoerde bezwaren tegemoetkomt, de beslissing inroept van een door Ons in te stellen of aan te wijzen commissie, welke met inachtneming van bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen in hoogste ressort de schadeloosstelling bepaalt.

2. Onze Minister is bevoegd in bijzondere gevallen de termijn van zes maanden, genoemd in het eerste lid, te verlengen.

3. Bij algemene maatregel van bestuur kan worden bepaald, dat Onze Minister van Oorlog terzake van het bij het eerste lid bepaalde optreedt namens Onze Minister van Marine.

Artikel 48. 1. De schadeloosstelling voor het voldoen aan de vordering van leverantiën krachtens artikel 35 zal, gelijktijdig met de in artikel 38 bedoelde keuring of ten tijde van het voldoen aan de vordering, worden vastgesteld en terstond na het voldoen aan de vordering worden uitgekeerd door of namens Onze Minister van Oorlog met inachtneming van bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen.

2. Neemt de rechthebbende op de schadeloosstelling geen genoegen met het hem krachtens het voorgaande lid uitgekeerde bedrag der schadeloosstelling, dan kan hij zich deswege binnen zes maanden na de uitkering met een met redenen omkleed bezwaarschrift wenden tot Onze Minister van Oorlog, die, zo hij niet geheel aan de tegen het bedrag der schadeloosstelling aangevoerde bezwaren tegemoet komt, de beslissing inroept van een door Ons in te stellen of aan te wijzen commissie, welke met inachtneming van bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen in hoogste ressort de schadeloosstelling bepaalt.

3. Onze Minister van Oorlog is bevoegd in bijzondere gevallen de termijn van zes maanden, genoemd in het tweede lid, te verlengen.

Artikel 49. Wij stellen bij algemene maatregel van bestuur regelen, volgens welke schadeloosstelling zal geschieden, indien terzake van het brengen van gevorderde goederen op een aangewezen plaats krachtens artikel 35, dan wel tengevolge van de in de artikelen 30 onder *a* en *b* en 36 onder *b* en *d* genoemde maatregelen, schade is geleden of kosten zijn gemaakt.

HOOFDSTUK IV

Maatregelen bij weigering of nalatigheid

Artikel 50. 1. Wanneer aan een vordering overeenkomstig de bepalingen van deze wet gedaan, hetzij door weigering, hetzij door nalatigheid van degene tot wie zij gericht is, geen gevolg wordt gegeven, kan hij, die de vordering deed, op andere wijze in het benodigde voorzien.

2. De meerdere kosten, welke daarvan het gevolg zijn, komen ten laste van degene tot wie de vordering gericht is.

Artikel 51. 1. Onverminderd het bepaalde in artikel 50 kan hij, die de vordering gedaan heeft, in geval van weigering of nalatigheid om aan een bevoegdlijk gedane vordering gevolg te geven, zich in het bezit van het benodigde stellen, zonodig met behulp van de sterke arm. Hij kan tot dat einde desnoods last geven tot het binnentreden der woning van de weigerachtige of nalatige, diens ondanks.

2. Het binnentreden geschiedt niet dan in tegenwoordigheid van een der personen, genoemd in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering, of van een der overige ambtenaren van de Rijks- of gemeentepolitie en voorzien van een bijzondere schriftelijke last van een commissaris van politie ter plaatse of, in gemeenten waar geen commissaris van politie is, van de burgemeester. Van dit binnentreden, alsmede van de redenen die tot het binnentreden hebben geleid, wordt binnen tweemaal vier en twintig uren proces-verbaal opgemaakt en aan de bewoner in afschrift uitgereikt.

3. In het gebied dat in staat van oorlog of in staat van beleg verkeert blijft het voorgaande lid buiten toepassing.

Artikel 52. 1. Het bedrag der kosten, bedoeld in het tweede lid van artikel 50, alsmede die, welke het gevolg zijn van de toepassing van artikel 51, kunnen door de burgemeester bij dwangbevel ingevorderd worden.

2. Het dwangbevel wordt op kosten van de schuldenaar bij deurwaarders-exploit betekend en tenuitvoergelegd op de wijze, bij het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ten aanzien van vonnissen en authentieke akten voorgeschreven.

3. Binnen dertig dagen na de dagtekening staat verzet tegen het dwangbevel open door dagvaarding van de gemeente.

4. Het verzet schorst de tenuitvoerlegging.

5. De eventueel ten gevolge van een beslissing op het verzet, als bedoeld in het derde lid, ten laste van de gemeente komende kosten worden door het Rijk aan de gemeente vergoed.

6. Indien de in het eerste lid van artikel 50 genoemde maatregel door een militaire autoriteit is genomen, zal deze autoriteit tot invordering van de daardoor veroorzaakte kosten een schriftelijk verzoek richten tot de burgemeester, die alsdan handelt overeenkomstig de bepalingen van de voorgaande leden van dit artikel.

HOOFDSTUK V

Strafbepalingen

Artikel 53. 1. Met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste vijfduizend gulden wordt getraft:

a. hij die opzettelijk niet of niet geheel voldoet aan een krachtens deze

wet gedane vordering dan wel bewerkt, dat aan een zodanige vordering niet of niet geheel wordt voldaan;

b. hij die opzettelijk de ingebruik- of ineigendommene van een goed krachtens artikel 28 verhindert of belemmert;

c. hij die opzettelijk een gevorderd goed in een minder goede staat brengt dan waarin het zich bij de vordering bevond;

d. hij die opzettelijk een voor vordering aangewezen goed anders dan door normaal gebruik in een minder goede staat brengt dan waarin het zich bij de aanwijzing bevond;

e. hij die opzettelijk de uitvoering verhindert of belemmert van een maatregel, welke door of namens Onze Minister krachtens de eerste of tweede afdeling van Hoofdstuk III wordt getroffen, dan wel een verplichting, welke uit deze afdelingen voortvloeit, niet nakomt of bewerkt dat zij niet wordt nagekomen.

2. Indien een der in het voorgaande lid strafbaar gestelde feiten wordt begaan in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, welke gevaar opleveren voor de uit- of inwendige veiligheid van de Staat, worden de in het vorige lid bedreigde straffen verdubbeld.

Artikel 54. 1. Met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste duizend gulden wordt gestraft:

a. hij aan wiens schuld te wijten is, dat aan een krachtens deze wet gedane vordering niet of niet geheel wordt voldaan;

b. hij aan wiens schuld te wijten is, dat een ingebruik- of in eigendommene van een goed krachtens artikel 28 wordt verhindert of belemmert;

c. hij aan wiens schuld te wijten is dat een maatregel, welke door of namens Onze Minister krachtens de eerste of tweede afdeling van Hoofdstuk III wordt getroffen, wordt verhindert of belemmert, of dat een verplichting welke uit deze afdelingen voortvloeit niet wordt nagekomen.

2. Indien een der in het voorgaande lid strafbaar gestelde feiten wordt begaan in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, welke gevaar opleveren voor de uit- of inwendige veiligheid van de Staat, worden de in het vorige lid bedreigde straffen verdubbeld.

Artikel 55. 1. Hij die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, opzettelijk het gebruik der openbare wegen of andere openbare middelen van gemeenschap en van de daartoe behorende werken aan militairen of militaire transporten weigert, dan wel dat gebruik verhindert of belemmert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste vijfduizend gulden.

2. In geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, welke gevaar opleveren voor de uit- of inwendige veiligheid van de Staat, is het voorgaande lid ook van toepassing ten opzichte van niet openbare wegen.

Artikel 56. Hij die binnen de door de burgemeester en wethouders gestelde termijn de opgave in artikel 23 bedoeld niet doet dan wel een onjuiste of onvolledige opgave verstrekt, wordt gestraft met geldboete van ten hoogste tweehonderd en vijftig gulden.

Artikel 57. De feiten strafbaar gesteld in de artikelen 53-55 worden beschouwd als misdrijven; het feit strafbaar gesteld in artikel 56 wordt beschouwd als een overtreding.

Artikel 58. Indien een der in de artikelen 53-56 strafbaar gestelde feiten wordt begaan door of vanwege een rechtspersoon, wordt de strafvervolging ingesteld en de straf uitgesproken tegen hem, die tot het feit opdracht gaf of die de feitelijke leiding had bij het verboden handelen of nalaten.

Artikel 59. Bij veroordeling wegens een der misdrijven, omschreven in de artikelen 53-55, kunnen voorwerpen aan de veroordeelde toebehorende, waarmede of met betrekking tot welke het misdrijf is gepleegd of welke door middel van het misdrijf zijn verkregen, worden verbeurd verklaard.

Artikel 60. 1. De ingekwartierde, die zich als zodanig schuldig maakt

aan ernstige misdragingen, wordt op verzoek van de kwartiergever uit het kwartier verwijderd.

2. De in artikel 2 bedoelde personen, die zich schuldig maken aan de in het voorgaande lid bedoelde misdragingen worden, voor zover daartegen geen hogere straf is bedreigd, gestraft met hechtenis van ten hoogste veertien dagen of geldboete van ten hoogste tweehonderd gulden. Het strafbare feit wordt beschouwd als een overtreding.

HOOFDSTUK VI

Slotbepalingen

Artikel 61. Voor militaire oefeningen, door Ons aangewezen op voordracht van Onze Minister-President, kunnen de bepalingen van het derde hoofdstuk overeenkomstige toepassing vinden. Alsdan kan bij wijze van proef een algemene vordering van leverantiën krachtens artikel 35 worden gehouden, met dien verstande dat slechts in gebruik kan worden gevorderd.

2. Ons daartoe strekkend besluit wordt ten minste tweemaal vier en twintig uren voor het begin van de oefening in de *Nederlandse Staatscourant* bekend gemaakt.

Artikel 62. 1. Volgens bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen wordt in de daarbij te bepalen gevallen terzake van tijdelijke of blijvende vermindering van arbeidsgeschiktheid of overlijden, als gevolg van het voldoen aan een vordering krachtens deze wet of de medewerking aan het voldoen, een uitkering verstrekt en vergoeding wegens genees- en heelkundige behandeling verleend, indien en voorzover niet uit andere hoofde aanspraak op een dergelijke uitkering en vergoeding bestaat.

2. Bij de in het eerste lid bedoelde algemene maatregel van bestuur kunnen een of meer bepalingen van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 van overeenkomstige toepassing worden verklaard en kunnen terzake van het gestelde in het eerste lid bevoegdheden worden verleend en werkzaamheden worden opgedragen aan Rijks- of andere organen.

Artikel 63. Ieder die, belast met de uitvoering van enige bepaling van deze wet of van een ingevolge deze wet vastgestelde regeling, de beschikking verkrijgt over gegevens, is verplicht tot geheimhouding, behoudens tegenover hem aan wiens bevelen hij uit hoofde van de functie, waarin hem deze gegevens bekend zijn geworden, is onderworpen.

Artikel 64. De wet van 14 September 1866, *Stb.* 138, wordt ingetrokken.

Artikel 65. Deze wet kan worden aangehaald onder de titel „Inkwartieringswet”.

Artikel 66. Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Oorlog,

De Minister van Marine,

De Minister van Binnenlandse Zaken,

Verslag

Stuk n°. 8

De Commissie van Rapporteurs voor bovengenoemd wetsontwerp is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag nopens dit wetsontwerp, van oordeel, dat

door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld 13 Mei 1953.

ANKERSMIT
VAN SLEEN

FENS
ROOSJEN.

1)

Amendement van de Heer BEERNINK c.s.

Stuk n°. 9

Ondergetekenden hebben de eer het volgende amendement voor te stellen:
Aan artikel 20, lid 4, sub a, worden met vervanging van de kommapunt aan het slot door een komma, toegevoegd de woorden: alsmede overlijden;

BEERNINK, FENS, ROOSJEN, VAN SLEEN, KORTHALS,
VAN DE WETERING, TILANUS SCHMAL, HAZENBOSCH,
STAPELKAMP.

Het wetsontwerp werd behandeld in de Vergadering van de Tweede Kamer van 20 Mei 1953. Op de bladzijden 785 tot en met 788 van de Handelingen komt omtrent de beraadslagingen het navolgende voor:

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Regeling inzake de inkwartiering het onderhoud van militairen van de transporten leverantiën voor de legers verdedigingswerken (Inkwartieringswet) (2610).**

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Beernink**: Mijnheer de Voorzitter! Het ontwerp voor een nieuwe Inkwartieringswet, dat wij vanmiddag bespreken, geeft mij slechts aanleiding tot het maken van een paar korte opmerkingen.

In de eerste plaats acht ik het een grote verbetering, dat de oude Inkwartieringswet, die dateert uit het jaar 1866, dus uit het midden van de 19de eeuw, wordt vervangen door een nieuwe wet, die meer ingesteld kan zijn op het midden van de 20ste eeuw.

Aan het ontwerp is veel zorg besteed, het heeft een logische opzet en aan de samenstellers komt dan ook een woord van dank toe.

In de tweede plaats, Mijnheer de Voorzitter, zou ik de vraag willen stellen, of de Staatssecretaris niet eens wil overwegen, te komen tot één militaire vorderingswet. Op het ogenblik hebben wij naast de Inkwartieringswet nog andere wettelijke maatregelen betreffende het vorderen door militairen. Ik wijs in dit verband op de wet van 23 Mei 1899 betreffende de staat van oorlog en beleg en op bepalingen in de Luchtvaartwet, de Spoorwegwet, de Telegraaf- en Telefoonwet en soortgelijke wetten, waarin artikelen betreffende het vorderen door militairen worden aangetroffen. Bovendien hebben wij nog het Algemene Vorderingsbesluit, dat ook ten behoeve van de militairen kan worden gehanteerd.

Bepaald overzichtelijk is deze materie dus niet, Mijnheer de Voorzitter, en wanneer al deze bepalingen zouden kunnen worden ondergebracht in één algemene militaire vorderingswet, dan zou hiermede een grote verbetering kunnen worden bereikt.

1) Het lid der Kamer, de heer Van Baal, heeft opgehouden lid der Kamer te zijn.

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, zou ik nog willen vragen, of in het eerste lid van artikel 6 de woorden „van de gemeente” niet overbodig zijn en dus zouden kunnen worden geschrapt.

Mevrouw Lips—Odinot: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer wij in de Memorie van Antwoord lezen, dat, nu de verdediging van het Nederlandse grondgebied, ingevolge de reeds gesloten verdragen tot militaire samenwerking, een onderdeel vormt van het plan ter verdediging van de Westerse samenleving, uit dien hoofde bondgenootschappelijke legers en militairen hier te lande zullen moeten kunnen verblijven en dit ook in vredes-tijd mogelijk moet zijn ter voorbereiding van die gezamenlijke verdediging, blijkt het wel zeer duidelijk, dat deze gewijzigde wet alleen nodig is om de grenzen wijd open te zetten voor vreemde troepen.

Het is blijkbaar nog niet genoeg, dat wij in onze grote steden en vooral in Amsterdam Amerikaanse soldaten zien rondslenteren, die onze jeugd de ogen uitsteken met hun dollars en, zoals het al meer dan eens is voorgevallen, het de meisjes lastig maken; neen, eerstdaags zullen wij nog andere vreemde soldaten in ons land tegenkomen.

Hieruit blijkt, dat deze inkwartieringswet reeds een voorbereiding is voor het verfoeilijke E.D.G.-Verdrag, want, zo lezen wij in de Memorie van Antwoord:

„De mogelijkheid tot inkwartiering hier te lande van Westeuropese militairen van Westduitse herkomst zal overigens meer beschouwd moeten worden als een consequentie van de deelneming aan de Europese Defensie „Gemeenschap dan als gevolg van deze wet.”

Wanneer het verdrag tot oprichting van de E.D.G. geratificeerd zal zijn, zal West-Duitsland wel tot de bondgenoten van Nederland gerekend moeten worden, doch, zo zegt de Memorie van Antwoord, en schijnbaar om het aanvaardbaar te maken, West-Duitsland zal zelf nagenoeg geen eigen strijdkrachten meer bezitten, evenals de andere deelnemers.

Mijnheer de Voorzitter! Dan komen ze dus in ons land als Europese strijdkrachten en niet als Westduitse troepen, maar ze zijn er; de naam doet er niets toe; voor het Nederlandse volk blijven zij onaanvaardbaar, tenminste op deze manier. Ons volk is het optreden van de Duitsers in de jaren 1940-1945 nog lang niet vergeten. Acht jaar na de verschrikkingen, die ons volk heeft moeten doormaken, komen diegenen, die ons volk terroriseerden, weer terug als bondgenoten van ons volk. Een mooi soort van bondgenoot, die een groot deel van ons volk heeft uitgemoord, waaronder zijn beste zonen en dochters. Wij zullen dus in volle vredes-tijd moordenaars van ons volk moeten inkwartieren.

Dit jaar zal er in ons land een proefmobilisatie plaats vinden; dan kan ons volk dus inkwartiering verwachten. In de Memorie van Antwoord lezen wij, dat het voornamelijk gaat om de militairen en andere daarbij betrokken personen vertrouwd te maken met het systeem, hetwelk krachtens artikel 35 voor de praktijk ontworpen zal worden. Hier gaat het dus om het vertrouwd maken met alles, wat samenhangt met de ellende van een oorlog. Maar, Mijnheer de Voorzitter, ons volk zal hier nooit mee vertrouwd raken en zal dit ook duidelijk laten blijken. Is het niet een schande om met deze wet te komen op een tijdstip, dat de hele wereld vol verwachting is over de jongste ontwikkeling in de wereld. Ik denk aan de ontspanning, die ingetreden is na de laatste gebeurtenissen, vooral de instemming, die de rede van Churchill in zeer brede kringen en delen van de wereld heeft gebracht. Wij behoeven hier maar te denken aan het Scandinavische blok.

Waar blijft het initiatief van de Nederlandse Regering, om de ontspanning in de wereld te vergroten? Waar blijft haar instemming op de vele vredesvoorstellen en de rede van Churchill? Tevens zou ik willen opmerken, dat de vredesvoorstellen in zake Korea, die door de Chinese Volksrepubliek en Noord-Korea zijn gedaan, volledig overeenkomen met het voorstel van India, dat in de U.N.O. door alle landen is ondersteund, ook door Amerika.

De Nederlandse Regering zwijgt echter, terwijl Nederlandse soldaten in Korea verblijven. In plaats van ondersteuning van de vredesvoorstellen, komt zij met deze inkwartieringswet, die nodig is voor de a.s. proef-mobilisatie. Onzes inziens is deze wet geheel overbodig, zoals wij ons in het geheel verzetten tegen een politiek van oorlog en oorlogsvoorbereiding. Daarin past deze wet en daarom moet de Regering deze wet intrekken. Ons Nederlandse volk heeft geen belang bij dergelijke wetten. Het verlangt van zijn Regering een politiek van vrede en welvaart, die het trouwens op het ogenblik weer volop wordt beloofd. Het blijft dan ook maar bij beloften. Eerst wanneer ook de Nederlandse Regering daadwerkelijk zal tonen alles in het werk te stellen om de vrede te bevorderen, zal ons volk vertrouwen in haar krijgen. Op het ogenblik ziet ons volk alleen maar de steeds grotere uitgaven voor de bewapening; iedere dag meer voelt zij dit aan den lijve; prijsstijgingen zijn aan de orde van de dag; vele moeders kunnen haar kinderen niet behoorlijk voeden en kleden. De slachtoffers van de watersnood kunnen niet voldoende en snel genoeg worden geholpen; men is bang, dat, wanneer niet eerst ontelbare papieren zijn ingevuld en vele controles zijn toegepast, er wel eens iemand méér zou kunnen krijgen dan waarop hij recht heeft.

Maar geld uitgeven aan de aanstaande proefmobilisatie, waar de inkwartieringswet bij gebruikt zal worden, is voor de Regering geen probleem. Geld voor oorlogsvoorbereiding en al wat daarmee te maken heeft, wordt spoedig uitgegeven.

Mijnheer de Voorzitter! Er is een Nederlands spreekwoord, dat hier zeer toepasselijk is, n.l. de kruik gaat zo lang te water tot ze breekt. Steeds krachtiger komen de volkeren der wereld, waaronder ook ons volk, op voor het behoud van de vrede. Dit optreden heeft reeds zijn eerste resultaten bereikt en deze zullen steeds groter worden, tot de wereldvrede zal zegevieren. Vandaar, dat wij deze wet verwerpen, als zijnde totaal overbodig voor ons land.

Voor het geval dit wetsontwerp wet wordt, wil ik toch wel de vraag stellen aan de Minister, hoe het precies zal gaan met de schade-uitkeringen.

In de Memorie van Antwoord lezen wij, dat in het ene geval de schade direct zal worden uitgekeerd door de tussenkomsst van de burgemeester. Zullen degenen, van wie wordt gevorderd, lang op deze schade-uitkering moeten wachten, of zal over de gehele linie de schade direct worden uitbetaald? Ook zou ik een vraag willen stellen over de schade, die er altijd is, maar die niet direct zichtbaar is. Wanneer men namelijk inwoning krijgt, betekent dat altijd schade, omdat er meer mensen in de woning verblijven. Ook zou ik gaarne nader worden ingelicht over de schadevergoeding aan schepen en de schade, die aan scholen kan worden toegebracht. Zullen straks weer militairen in onze scholen verblijf houden, waardoor er een grote ravage wordt aangericht en ten gevolge waarvan de jeugd weer in verwaarloosde scholen het onderwijs zal moeten volgen? In de Memorie van Antwoord lezen wij, dat bij ernstige misdraging verwijdering kan plaats hebben. Naar mijn mening moet verwijdering kunnen plaats hebben bij iedere misdraging. Onzes inziens zou het ook beter zijn, de inkwartiering, wanneer men deze toch wil doorvoeren, vrijwillig te laten geschieden. Dan zou de Regering het antwoord van het Nederlandse volk kunnen zien. De Regering kan er van overtuigd zijn, dat er niet veel aanmeldingen binnen zouden komen, en zou daardoor een goed en duidelijk antwoord op haar politiek krijgen.

Ik herhaal, dat wij, nu de volkeren over vrede spreken, deze Inkwartieringswet moeten verwerpen.

De heer **Kranenburg**, Staatssecretaris van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen met een woord van erkentelijkheid uit te spreken voor de waardering, die door de geachte afgevaardigde de heer **Beernink** is uitgesproken over de opzet van deze wet. Wij moeten vandaag de dag

inderdaad vaststellen, dat de oude Inkwartieringswet de honderdjarige leeftijd niet zal halen, maar gemoderniseerd behoort te worden.

De geachte afgevaardigde de heer Beernink zoekt nog naar een verdere modernisering van de wetgeving op dit stuk. Hij stelt prijs op een codificatie van alle artikelen in de wetgeving, die op de vordering betrekking hebben. Ik geloof, dat zij, die het begrip vordering moeten hanteren, de civiele en militaire autoriteiten, er veel gemak van zouden hebben, wanneer alle bepalingen, die zij moeten toepassen bij elkaar en overzichtelijk gerangschikt te vinden zouden zijn.

Hiervoor zijn twee oplossingen te geven. Wij zouden voor onze eigen mensen een handleiding kunnen samenstellen, waarmede aan het doel wordt beantwoord. Wij zouden ook, wanneer straks de onderwerpen, die in deze wet zijn geregeld, wellicht in internationaal verband nog eens onder de ogen moeten worden gezien, als Nederlanders zorg kunnen dragen voor de nodige overzichtelijkheid en het bij elkaar brengen van de betreffende artikelen.

Ik geloof, dat dit een juiste gelegenheid zou zijn om op het voetspoor, aangegeven door de geachte afgevaardigde, de heer Beernink, voort te gaan.

De geachte afgevaardigde mevrouw Lips—Odinot stelt terecht, dat wij door de nieuwe Inkwartieringswet de mogelijkheid openen, dat onze grenzen wijd opengaan voor bondgenootschappelijke troepen. Ik kan mij voorstellen, dat er in het leven van ons volk momenten zijn, dat deze troepen bijzonder welkom zijn — zulke momenten zijn er ook geweest — en dat de huizen van de Nederlanders graag zullen opengaan om deze militairen welkom te heten met het oog op het bijzondere doel, dat zij met vele offers, die door hen moeten worden gebracht, in dit land zullen komen dienen, n.l. de verdediging van de vrijheid van ons volk.

Deze wet is bepaald niet een voorbereiding voor de Europese Defensiegemeenschap. Het geval, dat voorzien wordt in de E.D.G., n.l. het tot stand brengen van Europese militaire eenheden, wordt in dit wetsontwerp niet voorzien. Dit ontwerp zal niet voldoende zijn om met of zonder het tot stand komen van een E.D.G. in vredes- of oorlogstijd de inkwartiering van Duitse troepen wettelijk te regelen, want dat zou alleen mogelijk zijn, wanneer Duitsland een bondgenoot van het Koninkrijk der Nederlanden zou zijn.

De geachte afgevaardigde mevrouw Lips—Odinot vindt het ogenblik van indiening van dit wetsontwerp ongelukkig, omdat de internationale situatie de toepassing van de inkwartiering wellicht overbodig of zelfs ongewenst zou maken. Ik mag de geachte afgevaardigde er wel op attent maken, dat wij op het ogenblik leven onder de vigueur van de Inkwartieringswet van 1866. Hier gaat het om het tot stand brengen van een betere wet, waarin naar mijn gevoelen de burgerij bepaald met meer zekerheden is omringd dan zij was onder de oude wet.

De heer **Gortzak**: En vreemde troepen in huis krijgt, wat bij de oude wet niet het geval was!

De heer **Kranenburg**, Staatssecretaris van Oorlog: Het feit of de troepen Nederlands of bondgenootschappelijk zijn, doet natuurlijk niets af aan de zekerheden en waarborgen, die voor de burgerij in deze wet zijn voorzien.

De geachte afgevaardigde heeft enige concrete vragen gesteld over de schade-uitkering. De gedachte van deze wet is om juist die schade-uitkering zo vlot mogelijk te doen plaats hebben. Sommige schade-uitkeringen kunnen de burgemeesters onmiddellijk doen volgens een vastgesteld tarief. Zij kunnen die contant voldoen. Er zijn echter ook prestaties, die krachtens deze wet kunnen worden gevorderd, waarvan de prijs moet worden vastgesteld. Dit kunnen de burgemeesters dus niet zonder meer doen. De gedachte van deze wet is wederom om deze vaststelling zo vlot mogelijk te doen plaats hebben en daardoor ook de uitkering.

De wet voorziet inderdaad in de mogelijkheid om schepen en zelfs scholen te vorderen voor transporten, respectievelijk inkwartiering. Wanneer een ingekwartierde zich ernstig misdraagt, is in deze wet zijn verwijdering voorzien. De vraag, of de wet niet kan voorzien in een verwijdering bij minder ernstige misdragingen, werpt, voor het geval de wet wordt toegepast op de vraag: Is het ernstig, is het werkelijk ernstig of is het minder ernstig of is het wellicht een plagerijtje van de kwartiergever.

De heer **Gortzak**: Dit is juist bij dit ontwerp, want bij misdragingen heeft u deze vraag niet te stellen. Nu heeft u vast te stellen: is het ernstig, minder ernstig of niet ernstig. Bij misdraging gaat hij er uit, dan behoeft u het niet vast te stellen.

De heer **Kranenburg**, Staatssecretaris van Oorlog: De misdraging kan zich in alle mogelijke vormen voordoen, n.l. draaglijk of niet draaglijk voor de kwartiergever. Ik wil hier wijzen op de veel eenvoudiger oplossing, namelijk, dat de militair onder krijgstucht staat en dat hij ook voor minder ernstige misdragingen aan de krijgstucht is onderworpen.

De heer **Gortzak**: Dan kan hij kamerarrest krijgen in mijn kamer, bij wijze van spreken.

De heer **Kranenburg**, Staatssecretaris van Oorlog: Met een eenvoudig arrest kan hierin worden voorzien.

Mijnheer de Voorzitter! Tenslotte heeft mevrouw Lips—Odinot de vraag gesteld, of de inkwartiering vrijwillig kan worden gegeven. Ik zie deze mogelijkheid inderdaad wel, want de gemeentebestuurders worden in deze wet belast met het aanleggen van registers van ingezetenen, die in aanmerking komen voor inkwartiering. Ik denk, dat het een grote vergemakkelijking zal zijn voor het werk van de betrokken gemeentebesturen, indien vele Nederlanders zouden verzoeken in deze registers te worden opgenomen.

De geachte afgevaardigde de heer Beernink heeft een bezwaar gemaakt tegen drie woorden, die voorkomen in het eerste lid van artikel 6, waar wordt gesproken van de burgemeester van de gemeente. Ik kan mij dit bezwaar indenken. Ik geloof niet, dat die woorden op zich zelf pijn doen; ik ben het met de geachte afgevaardigde eens, dat die woorden overbodig zijn.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De artikelen 1 tot en met 5 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Artikel 6 is door de heer Staatssecretaris van Oorlog aldus gewijzigd, dat in het eerste lid de woorden „van de gemeente” vervallen.

Naar ik verneem, heeft de Commissie van Rapporteurs tegen deze door de Regering aangebrachte wijziging geen bezwaar.

Het gewijzigde artikel 6 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De artikelen 7 tot en met 19 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over artikel 20, luidende:

„1. Door burgemeester en wethouders wordt, volgens bij algemene „maatregel van bestuur te stellen regelen, een register aangelegd, bevattende „de de namen van een aantal inwoners, die voor het verlenen van een of „meer der in artikel 12 genoemde verstrekkingen in aanmerking komen,

„met aanduiding van de mate waarin ieder hunner geacht wordt daarin te kunnen voorzien.

„2. Burgemeester en wethouders zullen desgevraagd aan door Onze Minister aangewezen autoriteiten inzage verschaffen van het in het eerste lid bedoelde register.

„3. Dit register wordt door burgemeester en wethouders jaarlijks herzien.

„4. Gedurende de loop van het jaar worden overigens in het register geen veranderingen aangebracht dan ter zake van:

„a. Vestiging in of verlaten van dan wel verhuizen binnen de gemeente;

„b. gegrond bevonden klachten, ingediend en afgedaan overeenkomstig de artikelen 9 en 10.”

waarop door de heren Beernink, Fens, Roosjen, Van Sleen, Korthals, Van de Wetering, Tilanus, Schmal, Hazenbosch en Stapelkamp is voorgesteld een amendement (Stuk no. 9), strekkende om aan lid 4, sub a, met vervanging van de komma-punt aan het slot door een komma, toe te voegen de woorden: „alsmede overlijden.”

De Voorzitter: Wenst de heer Beernink dit amendement nog toe te lichten?

De heer Beernink: Dank u, Mijnheer de Voorzitter!

Voorgesteld door tien leden, maakt het amendement van de heer Beernink c.s. (Stuk no. 9) een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer Kranenburg, Staatssecretaris van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Ik neem het amendement van de heer Beernink c.s. over.

De Voorzitter: Aangezien het amendement van de heer Beernink c.s. (Stuk no. 9) door de Regering is overgenomen, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De heer Staatssecretaris heeft mij meegedeeld, dat in de afdrucken van het wetsontwerp in de derde regel van lid 1 van het artikel in plaats van „een aantal” moet worden gelezen: „de.”

Ik verzoek thans de Commissie van Rapporteurs haar oordeel over de door de Regering aangebrachte wijzigingen mede te delen.

De heer Fens (voorzitter der Commissie van Rapporteurs): Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Rapporteurs heeft tegen die wijzigingen geen bezwaar.

De beraadslaging wordt gesloten.

Artikel 20, thans luidende:

„1. Door burgemeester en wethouders wordt, volgens bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen, een register aangelegd, bevattende de namen van de inwoners, die voor het lenen van en of meer der in artikel 12 genoemde verstrekingen in aanmerking komen, met aanduiding van de mate waarin ieder hunner geacht wordt daarin te kunnen voorzien.

„2. Burgemeester en wethouders zullen desgevraagd aan door Onze Minister aangewezen autoriteiten inzage verschaffen van het in het eerste lid bedoelde register.

„3. Dit register wordt door burgemeester en wethouders jaarlijks herzien.

„4. Gedurende de loop van het jaar worden overigens in het register geen veranderingen aangebracht dan terzake van:

„a. vestiging in of verlaten van dan wel verhuizen binnen de gemeente, alsmede overlijden;

„b. gegrond bevonden klachten, ingediend en afgedaan overeenkomstig de artikelen 9 en 10.”

wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De artikelen 21 tot en met 66 en de beweegredenen van het wetsontwerp worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Mevrouw Lips—Odinot en de heer Gortzak zal, op hun verzoek, aantekening worden verleend, dat zij geacht wensen te worden tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

Op deze mondelinge behandeling is gevolgd het hierna afgedrukte

Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal,

Stuk n°. 129

De overweging van dit wetsontwerp in de afdelingen der Kamer heeft geleid tot de volgende opmerkingen.

Enige leden, die hun instemming met dit wetsontwerp betuigden, meenden niettemin een opmerking te moeten maken van staatsrechtelijke aard.

Bij nota van wijziging is in het ontwerp gebracht een nieuw artikel 61, volgens hetwelk de bepalingen van het derde hoofdstuk overeenkomstige toepassing vinden voor die militaire oefeningen, welke de Kroon daartoe heeft aangewezen op voordracht van de Minister-President. De motivering van de keuze van de Minister-President is te vinden in de Memorie van Antwoord (vgl. blz. 3), waarin men leest, dat de gebruikmaking van de bijzondere bevoegdheden tot het houden van militaire oefeningen een aan gelegenheid is, waarvoor het gehele Kabinet verantwoordelijk is, en daarom de voordracht behoort te geschieden door de Minister-President, zulks in navolging van andere wetten. Deze leden erkenden, dat een voordracht van de Minister-President ook in andere wetten wordt verlangd ten teken, dat het gehele Kabinet verantwoordelijk is; zij erkenden echter niet, dat deze constructie staatsrechtelijk juist is.

Neemt men aan, aldus de leden hier aan het woord, dat een Minister van Oorlog er toe zou kunnen komen een maatregel, waarvoor het gehele Kabinet verantwoordelijk moet zijn, buiten de Ministerraad om te nemen, dan is er geen enkele reden om niet een zelfde mogelijkheid ook bij een andere Minister, met name bij de Minister-President, bestaanbaar te achten, m.a.w. met een voordracht van de Minister-President wordt het beoogde doel derhalve ook niet bereikt.

Dezelfde leden waren van oordeel, dat diende te worden bepaald, dat de Ministerraad gehoord moet worden. Wanneer de Kroon een beslissing neemt op voordracht van enige Minister (i.c. de Minister van Oorlog), de Ministerraad gehoord, dan is daarin de volledige waarborg gelegen, dat niet alleen die Minister, maar het gehele Kabinet verantwoordelijk is.

Voorts vroegen deze leden, of de invoeging van het nieuwe artikel 61 niet het contraseign van de Minister-President ten gevolge had moeten hebben.

De hier aan het woord zijnde leden waren zich er van bewust, dat de hierboven in de voorlaatste alinea bedoelde bewoordingen niet meer in dit wetsontwerp konden worden opgenomen. Zij hadden de opmerking niettemin willen maken om te voorkomen, dat een h.i. onjuiste staatsrechtelijke opvatting meer en meer veld wint.

Enkele leden konden in generlei opzicht met het onderhavige wetsontwerp instemmen, omdat het, naar hun oordeel, een onderdeel van oorlogsvoorbereiding is, waaraan, zo betoogden zij, de Nederlandse Regering helaas

actief deelneemt. Zij achtten het voorts bezwaarlijk, dat het, wanneer het tot wet is verheven, de mogelijkheid opent, dat Westduitse troepen in ons land bij Nederlandse burgers kunnen worden ingekwartierd. Het Westduitse leger bestaat huns inziens in hoofdzaak uit vroegere Nazitroepen, vooral wat het kader betreft.

Tegenover de leden, die betoogden, dat ook tegen de bestaande inkwartieringswet soortgelijke bezwaren kunnen worden aangevoerd, merkten de hierboven aan het woord zijnde leden op, dat dit wetsontwerp o.m. is ingediend om inkwartiering mogelijk te maken van bondgenootschappelijke militairen, terwijl na de ratificatie van de Europese Defensie Gemeenschap ook West-Duitsland tot de bondgenoten van Nederland moet worden gerekend. (Vgl. Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer, t.a.p. blz. 1.)

Andere leden waren van oordeel, dat de burgemeesters bij inkwartieringen rekening moeten houden met gemoedsbezwaren tegen het huisvesten van Duitse militairen, b.v. in huisgezinnen van gefusilleerden. Zij vroegen, of dit mogelijk is en of de Regering wil bevorderen, dat zulks geschiedt.

Wanneer de bij een vordering in gebruik genomen goederen verloren gaan, wie vergoedt dan die goederen en op welke wijze is die vergoeding geregeld, zo werd ten slotte nog gevraagd.

Aldus vastgesteld de 10de Juni 1953.

DE VOS VAN STEENWIJK
VAN LIESHOUT
WENDELAAR
WITTEMAN.

Op bovenstaand Voorlopig Verslag volgde onderstaand

Eindverslag der Commissie van Rapporteurs. Stuk n°. 129a

Nadat het Voorlopig Verslag der Commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD

Het stemt de ondergetekenden tot voldoening, dat blijkens het Voorlopig Verslag geen overwegende bezwaren tegen het onderhavige ontwerp van wet zijn gerezen.

Met betrekking tot de vraag, of het staatsrechtelijk juist moet worden geacht, dat een voordracht van de Minister-President wordt geëist om de verantwoordelijkheid van het gehele Kabinet te doen uitkomen, moge het volgende worden opgemerkt.

Artikel 10 van het Reglement van Orde van de Ministerraad bepaalt, dat schriftelijke voordrachten, door de Raad aan de Koningin te doen, door de Minister-President worden ondertekend. Indien een wet een bevoegdheid, als bedoeld in artikel 61, aan de Minister-President geeft, wordt daardoor de Kabinetsverantwoordelijkheid van het betreffende besluit tot uitdrukking gebracht. Uit eigen hoofde, dus als Minister-President of als Minister van Algemene Zaken, zal deze bevoegdheid niet kunnen worden uitgeoefend, aangezien de uitvoering van de desbetreffende wet aan de Minister van Oorlog is opgedragen, hetgeen ook tot uitdrukking is gebracht in de contra-signering.

Een andere bevredigende constructie is moeilijk te vinden. Enige leden der Kamer stellen voor, dat de voordracht zal geschieden door de Minister van Oorlog, „de Ministerraad gehoord”. Het wil de ondergetekenden echter voorkomen, dat het woord „gehoord” slechts kan duiden op een adviserende bevoegdheid, terwijl in wezen de functie van het Kabinet niet een raadgevende is, doch een mededragen van verantwoordelijkheid. De politieke verhouding tussen Kabinet en een Minister laat zich ook in gevallen als het

onderhavige niet in een exacte formule vangen. Maar het is wel duidelijk, dat door inschakeling van de Minister-President het accent der verantwoordelijkheid bij de Raad van Ministers komt te liggen.

Zoals reeds in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal (blz. 1)²⁾ werd uiteengezet, opent het onderhavige wetsontwerp niet rechtstreeks de mogelijkheid van inkwartiering van Westduitse troepen in ons land. Immers, het ontwerp verschaft slechts gelegenheid tot inkwartiering van bondgenootschappelijke militairen en legers. Aangezien West-Duitsland geen bondgenoot is, bestaat voorhands geen mogelijkheid tot inkwartiering van Westduitse militairen, zo deze zouden bestaan. Eerst na de inwerkingtreding van het verdrag tot oprichting van een Europese Defensie Gemeenschap zou het noodzakelijk kunnen zijn West-europese militairen van Westduitse herkomst in Nederland in te kwartieren. Voor een zodanige inkwartiering van militairen met een West-europese status opent het onderhavige ontwerp niet de gelegenheid. Te zijner tijd zal hiervoor een voorziening moeten worden getroffen. Aangezien West-Duitsland geen leger bezit, kan men naar het oordeel van de ondergetekenden bezwaarlijk spreken over de bestanddelen van een zodanig leger.

Indien te gelegener tijd gemoedsbezwaren tegen inkwartiering van militairen in gezinnen naar voren worden gebracht, kan daarmee door de burgemeester bij het opmaken van het register zoveel mogelijk rekening worden gehouden.

Alhoewel de nadere uitwerking van de schadeloosstellingsbepalingen bij algemene maatregel van bestuur zal geschieden en deze algemene maatregel nog niet in een zodanig stadium van voorbereiding is, dat definitief gezegd kan worden wat daarin zal worden geregeld, willen de ondergetekenden toch nu reeds de Kamer mededelen, dat het in hun voornemen ligt daarin een artikel op te nemen in zake het verloren gaan van in gebruik genomen goederen ten gevolge van het gebruik, dat daarvan middels een vordering wordt gemaakt. Zij stellen zich voor, in zulk een geval naast het verstrekken van een schadeloosstelling voor het gebruik tot op het tijdstip van het verloren gaan van het goed een schadeloosstelling te geven voor het verlies van het goed, naar de waarde van dit goed op het tijdstip van het verloren gaan.

De Minister van Oorlog en van Marine,
C. STAF.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
BEEL.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar Eindverslag te kunnen sluiten.
Vastgesteld de 10de Juni 1953.

DE VOS VAN STEENWIJK
VAN LIESHOUT

WENDELAAR
WITTEMAN.

Het wetsontwerp werd behandeld in de Vergadering van de Eerste Kamer van 16 Juni 1953.

Op de bladzijden 495 en 496 van de Handelingen komt hierover het navolgende voor:

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Regeling inzake de inkwartiering en het onderhoud van militairen en van de transporten en leverantiën voor de legers en verdedigingswerken (Inkwartieringswet) (2610).**

²⁾ Zie hiervóór blz. 477. (Red. M.R.T.)

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Brandenburg**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal slechts korte tijd van de Kamer vragen, omdat dit onderwerp reeds aan de overzijde van het Binnenhof door mijn partijgenote, mevrouw Lips, is behandeld en ik het met de argumenten, die zij naar voren heeft gebracht, volkomen eens kan zijn. Ik heb niet de verwachting, dat de Minister voor deze argumenten, waaraan ik geen nieuwe kan toevoegen, zal zwichten. Ik wil dan ook volstaan met te verklaren, dat wij ons tegen dit wetsontwerp verklaren op grond van het feit, dat dit wetsontwerp er toe bijdraagt de gedachten van het volk, dat er oorlogsgevaar is, dat de oorlog nog steeds als een zwaard van Damocles boven onze hoofden hangt, levendig te houden. Wij verzetten ons daar met alle kracht tegen. Wij verzetten ons tegen het wetsontwerp omdat deze Regering helaas de ontspanning, die er ongetwijfeld in de internationale situatie is ingetreden, niet begrijpt of niet wil begrijpen en op de oude weg van het nemen van allerlei maatregelen met betrekking tot de oorlogsvoorbereiding voortgaat.

In de tweede plaats zijn wij tegen dit wetsontwerp, omdat het in zich sluit de mogelijkheid, dat diegenen, die in de jaren 1940-1945 ons land op de meest ergerlijke wijze hebben onderdrukt en leeggeroofd, die honderduizenden van onze landgenoten hebben vermoord, in ons land straks inkwartiering wordt gegeven, desnoods bij de nabestaanden van hen, die door deze elementen zijn vermoord. Het valt immers niet te ontkennen, dat het nazileger, dat straks, als het E.D.G.-Verdrag zal zijn afgesloten, als een bondgenoot zal worden beschouwd, voor het overgrote deel bestaat, speciaal wat het kader betreft, uit de elementen, die in de jaren 1940-1945 Europa op de meest brute wijze hebben geteisterd. Dat geeft ons aanleiding, Mijnheer de Voorzitter, ons met al onze kracht tegen de aanvaarding van dit wetsontwerp te verzetten. Ik heb niet de illusie, dat daardoor dit wetsontwerp zal worden verworpen; zo is helaas de samenstelling van deze Kamer niet, maar ik heb dan toch wel de zekerheid, dat wij aan de totstandkoming van dit wetsontwerp onze medewerking niet hebben gegeven.

De heer **Molenaar**: Mijnheer de President! Ik heb vandaag reeds zoveel aandacht van deze Kamer gevraagd, dat u zult begrijpen, dat ik hetgeen mijn fractie met betrekking tot dit wetsontwerp naar voren wenst te brengen, uiterst kort zal samenvatten.

Artikel 61 van het wetsontwerp bepaalt, dat:

„Voor militaire oefeningen, door Ons aangewezen op voordracht van „Onze Minister-President, kunnen de bepalingen van het derde hoofdstuk „overeenkomstige toepassing vinden.”.

In verband hiermede is onzerzijds de vraag gesteld of het contraseign van dit besluit dan niet moet zijn het contraseign van de Minister-President.

Daarop antwoordt de Regering in de Memorie van Antwoord:

„Artikel 10 van het Reglement van Orde van de Ministerraad bepaalt, „dat schriftelijke voordrachten, door de Raad aan de Koningin te doen, „door de Minister-President worden ondertekend.”.

Dit heeft met deze zaak niet te maken. Het antwoord vervolgt dan:

„Indien een wet een bevoegdheid, als bedoeld in artikel 61, aan de Minister-President geeft, wordt daardoor de Kabinetsverantwoordelijkheid „van het betreffende besluit tot uitdrukking gebracht.”.

Daarmede ben ik het volkomen eens. Dan vervolgt de Memorie van Antwoord:

„Uit eigen hoofde”, dat beweert niemand, dat de Minister-President uit „eigen hoofde zou optreden — „dus als Minister-President of als Minister „van Algemene Zaken, zal deze bevoegdheid niet kunnen worden uitgeoefend, aangezien de uitvoering van de desbetreffende wet aan de Minister van Oorlog is opgedragen, hetgeen ook tot uitdrukking is gebracht „in de contrasignering.”.

Ik begrijp van dit hele betoeg niets, Mijnheer de President! Wanneer tekent nu de Minister-President het Koninklijke besluit? Hij kan tekenen als Minister van Algemene Zaken; dit begrijp ik volkomen. Hij kan ook tekenen als Minister-President, maar brengt dit iets anders tot uitdrukking dan het feit, dat er Kabinetsverantwoordelijkheid wordt aanvaard? Dit is nu juist, wat wij verlangen, n.l. dat, als Kabinetsverantwoordelijkheid wordt aanvaard, het contraseign van de Minister-President er onder staat. Dat de uitvoering is opgedragen aan de Minister van Oorlog, is hierbij indifferant.

Mijnheer de President! Ik wil thans niet ingaan op de staatsrechtelijke vragen, die in de volgende alinea worden behandeld. Op het ogenblik is voor ons het belangrijkste, dat wij het betoeg van de Regering in de passage, die ik voorlas, niet begrijpen en het daarmee dus vooralsnog niet eens kunnen zijn.

De heer **Kranenburg**, Staatssecretaris van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de opmerkingen van de geachte afgevaardigde de heer **Brandenburg** zou ik misschien nog eens mogen vaststellen, dat de vraag, of de internationale toestand al of niet nijpend is en of er al of niet oorlog dreigt, de wetgever niet mag beïnvloeden, wanneer hij verbetering en modernisering kan brengen in de bestaande wetgeving. Tot vandaag leven wij onder een inkwartieringswet, die, wanneer dit wetsontwerp wordt aangenomen, juist haar 100ste verjaardag niet zal mogen beleven. Maar uit het feit, dat die 100ste verjaardag nadert, moge blijken, dat de Overheid de verhouding tussen Overheid en bevolking voor het geval van oorlog heeft geregeld, maar dat er aanleiding bestaat, die regeling te moderniseren en te verbeteren in het bijzonder in het belang van de rechtszekerheid van de bevolking. Ik geloof, dat wij die stap niet afhankelijk mogen maken van de toevallig bestaande actuele internationale toestand.

De tweede opmerking van de geachte afgevaardigde de heer **Brandenburg** richtte zich tegen de mogelijkheid van inkwartiering van soldaten van Duitse nationaliteit in Nederlandse gezinnen. Ik moge ook nog eens van deze gelegenheid gebruik maken om er aan te herinneren, dat deze wet die mogelijkheid zonder meer niet opent en dat men andere stappen zal moeten doen dan het aannemen van deze wet om dat mogelijk te maken.

Wel maakt deze wet mogelijk, dat in geval van oorlog bondgenoten, zoals wij die hebben gekend en met vreugde hebben begroet, b.v. de Engelsen en Canadezen, inkwartiering wordt verleend. Ik meen, dat zij daarop recht hebben, als zij zich op dit terrein van hun bondgenootschappelijke taak komen kwijten.

In de Memorie van Antwoord hebben wij medegedeeld, dat deze wet het mogelijk maakt, nabestaanden van hen, die bijzonder zijn getroffen door de Duitse bezetter, te ontzien, wanneer in de toekomst deze wet toepasselijk mocht worden op militairen van oorspronkelijk Duitse nationaliteit. De burgemeester heeft daartoe dan de gelegenheid.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer **Molenaar** is ingegaan op de schriftelijke gedachtenwisseling tussen de leden van uw Kamer en de Regering op het stuk van de betekenis van het contraseign van de Minister-President. Uit zijn laatste woorden heb ik begrepen, dat de geachte afgevaardigde de heer **Molenaar** deze discussie niet uitputtend zou willen voeren en dat hij naar een andere gelegenheid omziet om deze discussie nog eens te houden. Het zij mij vergund mij hierbij aan te sluiten, want ik geloof niet, dat het in het bijzonder op mijn weg ligt, aan zulk een gedachtenwisseling deel te nemen. Ik meen mij dus van een nadere bespreking van dit punt te mogen onthouden en de geachte afgevaardigde te mogen verwijzen naar zulk een nadere gelegenheid, die hij zelf blijkbaar al in het hoofd heeft.

De heer **Molenaar**: Mijnheer de President! Ik heb niet met zoveel woor-

den gezegd, dat ik dit punt niet uitputtend zou willen behandelen. Ik heb gezegd, dat ik mij verder niet in staatsrechtelijke beschouwingen zou willen begeven.

Ik ben verder van mening, dat wij, als er van de zijde van de Kamer een opheldering wordt gevraagd, een duidelijk antwoord van de Regeringstafel mogen verwachten.

De wijze, waarop de Staatssecretaris zich van de zaak afmaakt, heeft mij bijzonder teleurgesteld.

De heer **Brandenburg**: Mijnheer de Voorzitter! De heer Staatssecretaris heeft er zijn vreugde over uitgesproken, dat de oude wet in zake de inkwartiering niet haar honderdjarig jubileum zal beleven. Mijns inziens wordt de houding van het Nederlandse volk ten aanzien van de inkwartiering niet bepaald door het feit, of er nu een wet is of niet. Als de omstandigheden het werkelijk nodig maken, dat de Nederlandse huizen moeten worden opengezet voor anderen, doet men dit, zoals in de jaren 1940-1945 ten aanzien van de duizenden onderduikers, spontaan. Dat geschiedt dan ook wel, zonder dat er een wet is. Als er dus werkelijk een periode mocht komen, dat werkelijke bondgenoten in ons land komen om de vrijheid en de rechten van land en volk te helpen verdedigen, dan staan de huizen open. Formeel moge de Staatssecretaris gelijk hebben, dat deze wet daartoe de mogelijkheid opent, maar mijn bezwaar is, dat, indien wij straks het ongeluk hebben, dat de E.D.G. een feit wordt, deze wet ook de mogelijkheid opent, onze vroegere vijanden — en de nazi's blijven onze vijanden — in de huizen van Nederlanders onder te brengen.

De heer **Kranenburg**, Staatssecretaris van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer Molenaar is niet bevredigd, omdat ik op de door hem gemaakte opmerkingen niet ben ingegaan. Hij heeft geen bepaalde vraag gesteld, maar te kennen gegeven, dat de gedachten-gang, zoals deze in de Memorie van Antwoord wordt weergegeven, door hem niet wordt begrepen. Misschien mag ik dan volstaan met te zeggen, dat de gedachtengang, zoals die in de Memorie van Antwoord is weergegeven, is opgesteld in overleg met de Minister-President en dat dus de toepassingen van het Reglement van Orde, zoals deze zijn weergegeven in de Memorie van Antwoord, die zijn, zoals de Minister-President deze ziet.

De geachte afgevaardigde de heer Brandenburg meent, dat de huizen van de Nederlanders voor gewenste bondgenoten gaarne zullen opengaan in geval van nood. Ik meen, dat de Nederlandse Regering noch voor haar eigen troepen, noch voor de verzorging van hier gewenste bondgenootschappelijke troepen zich van haar taak zou hebben gekweten, wanneer zij dit maar overliet aan de welwillendheid van de betrokken burgers en deze niet tevens de zekerheid gaf, die deze wet hun kan geven, voor het geval zij inkwartiering geven aan die troepen. Ik meen, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regering zich niet op deze wijze van haar verantwoordelijkheid mag afmaken.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De heer Brandenburg zal, op zijn verzoek, aantekening worden verleend, dat hij geacht wenst te worden tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

De wet draagt de dagtekening van 18 Juni 1953 en is opgenomen in Staatsblad n°. 305.

Zij werd met het Inkwartieringsbesluit van 20 Juli 1953 en de Inkwartieringsbeschikking van 31 Juli 1953 afzonderlijk uitgegeven.

VERDRAG VAN LONDEN. (19 Juni 1951).

Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs

over het ontwerp van wet tot goedkeuring en uitvoering van het Verdrag van *Londen* van 19 Juni 1951 tussen de Staten, die partij zijn bij het Noord Atlantisch Verdrag, nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten.

Bij de overweging van dit wetsontwerp in de afdelingen der Kamer werden enige opmerkingen gemaakt naar aanleiding van hetgeen in enkele alinea's van de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer is betoogd.

In die memorie wordt, aldus sommige leden, tot op zekere hoogte beaamd, althans niet uitdrukkelijk weersproken, „dat, althans uit „militair oogpunt, de beste regeling zou zijn bereikt, indien de „Noord-Atlantische Staten een internationaal straf- en tuchtrecht, „een internationale rechtspraak en de daarvoor nodige internationale „organen zouden hebben geschapen.” (Vgl. t.a.p., blz. 2, tweede kolom).

De leden, hier aan het woord, deelden dit standpunt. Zij tekenden echter hierbij aan, dat „uit militair oogpunt” in de eerste plaats behoefte bestaat aan een internationale wetgeving en rechtspraak op het stuk van het *militaire* straf- en tuchtrecht. Deze leden waren van mening, dat in het belang van de sanctionering van de militair-hiërarchische verhoudingen onder alle contingenten, ongeacht hun herkomst, daarnaar doelbewust moest worden gestreefd. Intussen waren zij zich er van bewust, dat zulks een omvangrijke voorbereiding vordert. Dit mag evenwel aan dat streven niet in de weg staan. De rechtszekerheid toch voor alle justitiabelen van de bedoelde internationale militaire rechter — die principieel niet meer zullen komen te ressorteren onder de nationale wetgeving en dus onder de hiërarchische verhoudingen van het land hunner herkomst — eist eenheid van wetstoepassing.

Die eenheid betreft vooreerst de algemene beginselen ter zake van de bestraffing en berechting van militaire delicten, oorlogsmisdrijven en disciplinaire overtredingen, alsook van andere in militaire gemeenschappen meest voorkomende commune vergrijpen. Slechts langs deze weg kan, naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden, het verschil in normen van strafrechtsbedeling in de onderscheidene landen, waarvan in casu sprake is, in hoofdzaak worden vermeden. Uniformiteit te dier zake achtten zij uit krijgstuchtelijk oogpunt dringend nodig.

De Regering beroept zich, aldus die leden, ter verdediging van haar — van het vorenstaande afwijkende — standpunt op de praktijk in de jongste wereldoorlogen. (Vgl. t.a.p., blz. 2, tweede kolom, regels 4 en 5 v.o.). Huns inziens moet dit onderwerp breder en wel bij het licht van de toenemende internationalisering van het recht

op elk — dus ook het militaire — gebied, en dan zowel in tijd van oorlog als in tijd van vrede worden gezien.

Hun was b.v. ter ore gekomen, dat de situatie in Korea, wat de militaire rechtsbedeling aanbelangt, te wensen overlaat. Zo zijn onlangs enkele militairen van het Nederlandse detachement der Verenigde Naties aldaar, die werden verpleegd in een ziekenhuis te Tokio, hetwelk ressorteerde onder de autoriteiten der Verenigde Staten van Amerika, enige dagen zonder verlof gaan passagieren. Na hun terugkeer in het lazaret werden zij strafrechtelijk vervolgd, en legde de Amerikaanse militaire rechter hun een zware straf op wegens ongeoorloofde afwezigheid of desertie ingevolge de „Uniform „Code of Military Justice”, welk wetboek eigenlijk alleen op de militairen der V.S. van toepassing is.

Gold voor alle op Korea strijdende militairen dezelfde strafwetgeving, dan zouden ook de bedoelde militairen, trots hun Nederlandse herkomst, doch krachtens hun internationale status, zijn onderworpen aan de jurisdictie van de internationale militaire rechter, voor wie *alle* militairen ter plaatse terecht zouden moeten staan.

Vervolgens oefenden de leden, hier aan het woord, kritiek op hetgeen de Regering stelt in zake artikel 65 van het Wetboek van Militair Strafrecht. (Vgl. t.a.p., blz. 3, eerste kolom). Naar zij bevoogt, brengt het systeem van het onderwerpelijke Verdrag mede, dat de vreemde militairen veelal voor de Nederlandse rechter zullen terechtstaan ter zake van delicten, omschreven in het gewone strafrecht, welke buiten dienst zijn gepleegd. En zij licht dit nader toe door te vervolgen: bij zulke zaken zal bijna steeds een specifiek militair aspect ontbreken. Een en ander getuigt, naar de mening van hier aan het woord zijnde leden, van een minder juist inzicht in de eisen van de krijgstuicht. In beginsel namelijk bevat elk strafbaar feit een vergrijp tegen de krijgstuicht, waarvan inhoud en strekking duidelijk zijn omschreven in artikel 1 van het Reglement betreffende de Krijgstuicht, hetwelk o.a. heeft geleid tot de mogelijkheid, ook tal van handelingen tegen het commune strafrecht in lichte vorm disciplinair af te doen. (Vgl. artikel 2, onder 3 tot en met 6, van de Wet op de Krijgstuicht). Het systeem van het Verdrag breekt daarmee met een beproefd beginsel van militaire rechtsbedeling ten onzent: de erkenning van een zo ruim mogelijk geformuleerde rechtsmacht van de militaire rechter.

De Regering acht het, zo vervolgden de hier aan het woord zijnde leden, blijkens haar Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (blz. 3, eerste kolom, laatste volle alinea), op grond van het bepaalde in artikel VII, achtste lid, van het Verdrag geoorloofd, dat de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst een lid van haar krijgsmacht ter zake van de voorschriften, voor haar militairen als zodanig geldende, nogmaals berechten. Het gestelde echter in de eerste zin van bedoeld lid verbiedt het opnieuw berechten voor hetzelfde vergrijp, wanneer dit binnen het land van verblijf wordt gepleegd. De tweede zin evenwel laat een tweede berechting toe

voor wat *militaire* voorschriften betreft, welke zouden zijn overtreden. Hoe moet, zo werd gevraagd, een en ander worden geïnterpreteerd? „Bis in idem” voor hetzelfde, zo niet voor elk strafbaar feit? Immers, zelfs het geringste strafbare feit schendt de orde der militaire gemeenschap, zoals de Wet op de Krijgstucht en het Reglement betreffende de Krijgstucht duidelijk doen uitkomen. Bij de beoordeling van het hier aangeduide militaire aspect, hetwelk elk door een militair gepleegd commuun delict bezit, moet met drieërlei rekening worden gehouden.

In de eerste plaats heeft het militaire strafrecht behoefte aan zekere bewijsfaciliteiten, welke in de Nederlandse militaire wetgeving zijn neergelegd in artikel 166 juncto 92 der Regtspleging bij de Zeemagt, artikel 161 juncto 94 der Regtspleging bij de Landmagt, en artikel 74 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtregt.

In de tweede plaats geschiedt de straftoemeting naar de maatstaven, aan de militaire gemeenschap ontleend. Die maatstaven kunnen leiden tot een zwaardere of lichtere waardering dan die, welke een niet-militaire rechter juist zou achten.

In de derde plaats dienen de op te leggen hoofd- en bijkomende straffen — waarvan er enige in de niet-militaire rechtspleging niet bestaan en derhalve niet kunnen worden uitgesproken — in hoofdzaak ter verbetering van de blijkbaar onvoldoende militaire opvoeding van de schuldig bevonden militair, door toepassing van strengere middelen dan de krijgstuhtelijke.

Uit het vorenstaande volgt — naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden —, dat het stelsel, in het Verdrag aanvaard, minder juist begrepen is. Zij gaven daarom in overweging, dat bij inwerkingtreding van dat Verdrag onze militaire autoriteiten een ruim gebruik zouden maken van het bepaalde in de tweede zin van artikel VII, achtste lid, betreffende herziening van vonnissen van vreemde niet-militaire rechters, vooral als dezen straffen hebben opgelegd, welke niet stroken met de drie vorenvermelde kenmerken van de militaire rechtspleging.

Aldus vastgestelde 16de Juli 1953.

Ten vervolge op het op blz. 440 afgedrukt (eind-)verslag der Commissie van Voorbereiding uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende het *wetsontwerp tot goedkeuring en uitvoering van het Verdrag van Londen van 19 Juni 1951 tussen de Staten, die partij zijn bij het Noord-Atlantisch Verdrag nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten (2881)* wordt hieronder overgenomen hetgeen over dit wetsontwerp vermeld is in de Handelingen van genoemde Kamer in haar vergadering van 10 Juni 1953 (blz. 805 tot en met 808).

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Haken**: Mijnheer de Voorzitter! Het is een bekend feit, dat het voor iemand, die eenmaal op het slechte pad is geraakt, zeer moeilijk is daarvan terug te keren. Als de eerste schreden op een hellend vlak zijn gezet, worden deze meestal gevolgd door andere. Wanneer dit door een individu gebeurt, valt het natuurlijk wel te betreuren, maar voor de maatschappij als geheel is dit niet onherstelbaar. Erger is het echter, wanneer verantwoordelijke gezagsdragers stappen op een hellend vlak hebben gezet en daarmee doorgaan, want de gevolgen daarvan komen voor rekening van het gehele volk. Het toetreden tot het Atlantisch Pact door de Regering en de gewillige Staten-Generaal was naar onze mening een stap op een zeer hellend en dreigend vlak, een stap echter, die ook steeds verdere stappen ten gevolge heeft gehad, hetgeen ons land reeds heel wat narigheid heeft opgeleverd. Het is nu eenmaal de vloek van de boze daad, dat er steeds meer boze daden uit voortvloeien. Hiermede nu hebben wij, wat dit wetsontwerp betreft, te maken. Het wetsontwerp, dat thans ter discussie staat, is een direct uitvloeisel van het Atlantisch Pact, zoals reeds door artikel 1 wordt aangeduid. Ik zou de inhoud van het wetsontwerp zo willen formuleren, dat het in ons land dezelfde toestand wil scheppen als die, welke het gevolg was van het optreden van de Amerikaanse bezettingstroepen in West-Duitsland, met dit verschil — het enige verschil naar mijn mening —, dat deze hier geen bezettingstroepen, maar verdragspartners zullen heten. De uitwerking zal, indien het verdrag wordt aangenomen, in de praktijk dezelfde zijn.

De Minister zal tegen deze bewering ongetwijfeld — hij heeft dit ook reeds in de Memorie van Antwoord gedaan — aanvoeren, dat deze bepalingen niet alleen zullen gelden voor buitenlandse troepen in Nederland, dus voor Amerikaanse troepen, maar ook voor Nederlandse militairen elders. Zonder persoonlijk te zijn, ben ik geneigd hierover te zeggen: Dat dank je de koekoek; anders zou het er te dik op liggen! Ik geloof, dat de veronderstelling, dat contingenten Amerikaanse troepen in de eerste plaats, of buitenlandse troepen in het algemeen in Nederland zullen worden gelegerd, veel reëler is dan de veronderstelling, dat Nederlandse troepen in grote mate in Amerika of elders zullen worden gelegerd. Voor ons staat vast, dat de eerste de meest juiste veronderstelling is.

Om echter niet bij een veronderstelling te blijven, is het beter, dat de Minister hieromtrent zekerheid verschaft. Ik zou dan ook de vraag willen stellen: wordt er rekening mee gehouden, dat in belangrijke mate buitenlandse troepen in ons land zullen worden gelegerd? Ik meen, dat deze vraag noodzakelijk is, omdat hierover allerlei geruchten de ronde doen. De laatste tijd is in de pers het balletje opgeworpen, dat hier atoombommenwerpers zouden worden gestationneerd, inclusief natuurlijk het „beschaafde” wapen. Dit gerucht is noch bevestigd noch tegengesproken. Zou de Minister hierover in de Kamer zijn mening willen geven?

Zoals gezegd, Mijnheer de Voorzitter, hoewel dus in dit z.g. verdrag het beginsel van wederkerigheid is neergelegd, zal onzes inziens de praktijk zijn, dat het voornamelijk dient ten gunste van de Amerikanen. Dan zullen wij de toestand krijgen, dat het Nederlandse recht opzij zal worden gezet en het Amerikaanse recht er voor in de plaats komt met betrekking tot daden, gepleegd door Amerikaanse militairen, civiele diensten, geheime diensten (vooral niet te vergeten), waarover de Amerikanen in ruime mate beschikken, en de hele rimbam, die deze Amerikaanse instellingen eigen is. Dus Amerikaans recht geldt niet slechts voor zover het betreft daden, begaan in militair verband, tijdens dienst, maar ook individueel buiten de dienst. Dit geldt niet slechts voor militairen, maar ook voor civiele personen, in dienst van deze weermacht, en al hun gezinsleden.

Al deze personen vallen, indien zij overtredingen begaan, die volgens het land van herkomst strafbaar zijn, buiten de Nederlandse wet. Doch dat niet alleen! De bedoeling is zelfs om het Nederlandse opsporings-apparaat ten dienste te stellen van deze vreemde machten, ook in die ge-

vallen, waarin volgens ons Nederlands recht geen vervolging of inhechtenisneming zou plaats hebben. Men zou dit het beste kunnen karakteriseren met de woorden „legale collaboratie”.

Wat de rechtsopvattingen van de Amerikaanse heersers zijn, is algemeen bekend. Men behoeft slechts te kijken naar de „hersenspoeling”, die Mac Carthy, met volledige instemming van de Regering in Amerika, alle Amerikanen wil laten ondergaan. Men behoeft verder maar te kijken naar de voorgenenomene gerechtelijke moord, die men wil begaan aan de heldhaftige echtbaar Rosenberg, naar het walgelijke spel, dat men probeert te spelen met deze twee dappere en onschuldige mensen.

Men behoeft verder maar te kijken naar de openlijke voorgestane en verdedigde rassendiscriminatie, om te beseffen, hoe dit alles in strijd is met de rechtsopvattingen van het Nederlandse volk.

Terecht is dan ook in het Voorlopig Verslag de opmerking gemaakt, dat de bepalingen van deze wet wel een zeer diepe inbreuk maken op onze nationale rechtsorde. Terecht wordt betwijfeld of de voorgestelde bepalingen wel in overeenstemming zijn met artikel 4 van de Nederlandse Grondwet.

Naar onze mening is daaraan geen twijfel en zijn deze bepalingen wel degelijk in strijd met artikel 4. Nu is het bekend, Mijnheer de Voorzitter, dat de huidige Nederlandse bewindslieden de Nederlandse Grondwet, met de daarin vervatte rechten, een hinderlijk stuk papier vinden en dat zij dit liefst geheel in de prullemand gedeponceerd zagen. Waarom? Kennelijk, omdat hun handelingen op het slechte pad zo vaak in strijd zijn met de regels, daarin gesteld, en omdat het hinderlijk is, daaraan steeds herinnerd te worden. Het is een bekend verschijnsel, dat het voor iemand, die op het slechte pad is en daarop reeds zo ver is gegaan, moeilijk terug te keren en dat hij tracht alle beletselen, die hem mogelijk hinderen nog verder op deze weg te gaan, met een gracieuze gebaar opzij te schuiven.

Welnu, precies hetzelfde doet deze Minister ten aanzien van de vraag in het Voorlopig Verslag met betrekking tot het in strijd zijn met artikel 4. Er is een verschil. Het gebaar is niet gracieuze, maar plomp. Het is een veeg, waarmee hij alle tegenwerpingen van de tafel veegt.

De Minister geeft toe, dat diepe inbreuk wordt gemaakt op de nationale rechtsorde, maar hij zegt: dat gebeurt niet nu; dat is reeds gedaan toen men aanvaardde, dat vreemde troepen op Nederlands grondgebied zouden worden gelegerd. De Minister zegt dus als het ware tegen die leden van de Kamer, die het Atlantisch Pact hebben aanvaard: „Wat wilt gij; gij krijgt nu de gevolgen van wat gij toentertijd zelf hebt aanvaard”.

Wat de concrete bezwaren betreffende de strekking van artikel 4 aangaat, is het antwoord:

„Naar de mening van de ondergetekende zijn de bepalingen van de Nederlandse Grondwet niet geschreven voor rechtsverhoudingen tussen de vreemde Overheid en zijn militairen, voor zover deze laatsten als zodanig en met Nederlandse toestemming hier vertoeven.”

Men is haast geneigd te zeggen: Hier kon de Minister weleens een beetje gelijk hebben, want degenen, die de Nederlandse Grondwet hebben gemaakt, zouden er zeker niet aan hebben gedacht, in volle vreedstijd toe te staan, dat er vreemde troepenmachten in Nederland worden toegelaten en dat hun grote vrijheden worden toegekend, zoals thans wordt voorgesteld en zoals in het bijzonder in de laatste jaren in Nederland is gedaan. Men mocht van een Nederlandse Minister tegenover de Volksvertegenwoordiging toch wel wat meer bewijzvoering verwachten, dat dit alles niet in strijd is met de Nederlandse rechtsorde.

Een verwijzing naar exterritoriale rechten voor militairen, die in ander opzicht reeds bestaan, is naar onze mening niet juist.

Uit dit Verdrag blijkt tevens hoezeer gevreesd wordt, dat de nationale rechter eventueel in verzet zal komen tegen willekeurige rechtstoepassing. Bij twijfelgevallen of iemand behoort tot de buitenlandse krijgsmacht, wordt dit niet uitgemaakt door de rechter-commissaris, maar door de Minister van Justitie. Hier heeft de Minister kennelijk onvoldoende vertrouwen in de

buigzaamheid van de Nederlandse rechter tegenover Amerikaanse militaire autoriteiten. Daarom wordt de rechter-commissaris in dit geval bij voorbaat uitgeschakeld.

Mijnheer de Voorzitter! Is de hoofdschotel van dit z.g. verdrag het opzietten van het Nederlandse recht ten behoeve van buitenlands, lees Amerikaans, recht en opent dit de weg voor grove rechtswillekeur op Nederlands grondgebied, er zijn onzes inziens nog tal van andere bezwaren tegen dit Verdrag aan te voeren. Daar is in de eerste plaats dat, indien dit Verdrag zou worden aangenomen, Amerikaanse soldaten gewapend in onze steden zullen kunnen paraderen. Aan Nederlandse soldaten echter is het dragen van wapens buiten diensttijd verboden.

Daar is verder het feit, dat de Amerikaanse militaire politie tegen Nederlandse burgers zal kunnen optreden, b.v. indien Amerikaanse militairen meningsverschillen hebben met Nederlandse burgers. Zij is dan uitdrukkelijk gerechtigd in te grijpen, samen met Nederlandse instanties.

Wij behoeven niet te vragen wat daarvan de gevolgen zullen zijn. Wij hebben daarvan voorbeelden genoeg, niet zover uit de buurt. In West-Duitsland en Frankrijk is het herhaaldelijk voorgekomen, dat de Amerikaanse militaire politie zich misdragen heeft tegenover het Westduitse en Franse publiek en dat dit publiek werd afgerost.

Verder wijs ik er op, dat de mogelijkheid geopend wordt tot het bedrijven van smokkelhandel op grote schaal. Ook daarvan hebben wij tal van voorbeelden; in West-Duitsland b.v. is het bedrijven van smokkelhandel door Amerikaanse militairen, in het bijzonder officieren, schering en inslag. Ik behoeft slechts te wijzen op het smokkelen van sigaretten en op het benzineschandaal, dat zich onlangs in West-Duitsland heeft voorgedaan. Vaststaat, dat daarbij op grote schaal Amerikaanse officieren betrokken waren.

Aanneming van dit Verdrag opent voor Nederland dezelfde mogelijkheden, omdat ook hier allerlei handelingen worden mogelijk gemaakt, die voor ons land en volk ongewenst zijn. Aanneming van dit Verdrag zal in ons land tot soortgelijke excessen kunnen leiden als zich in West-Duitsland herhaaldelijk hebben voorgedaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hiermee een aantal bezwaren genoemd, die onzerzijds tegen dit Verdrag bestaan en op grond waarvan wij onze stem hieraan niet kunnen geven. Wij zijn van mening, dat dit Verdrag niet in het belang van Nederland is. Het Nederlands belang zou eisen, dat de Regering niet doorging op het verderfelijke pad, maar zich aansloot bij de gevoelens, die bij de overgrote meerderheid van ons volk leven, nl.: Hoe verminderen wij de spanningen in de wereld en hoe komen wij onder het juk van de in Amerika heersende machten vandaan?

Mijnheer de Voorzitter! Het zal u na dit alles niet verbazen, als ik zeg, dat onze fractie haar stem aan dit Verdrag niet zal geven. Ik zou echter tevens een beroep willen doen op de Kamer om het argument van de Regering: „Gij hebt een keer de stap gedaan, toen gij het Atlantisch Pact en daarmee de mogelijkheid van het toelaten van vreemde troepen op ons grondgebied hebt aanvaard”, niet te accepteren.

Altijd geldt nog het spreekwoord: beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Daarom zouden wij op de Kamer een beroep willen doen dit Verdrag niet te aanvaarden.

De heer Staf, Minister van Oorlog en van Marine: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben met de heer Haken eens, dat dit wetsontwerp een gevolg is van het toetreden van Nederland tot het Noord-Atlantisch Verdrag. Het is gebleken, dat er behoefte bestaat aan bepaalde regelingen, omdat in zeer vele gevallen militairen van andere landen optreden in gemeenschappelijke hoofdkwartieren, bij gemeenschappelijke oefeningen, bij gemeenschappelijke cursussen en dergelijke.

Ik ben het niet eens met de heer Haken, dat dit Verdrag eenzijdig zou zijn en alleen maar ten gunste van vreemde troepen. Er is een groot aantal

Nederlanders, die elders cursussen bezoeken of die in de internationale hoofdkwartieren zijn opgenomen; deze vallen ook onder de bepalingen van dit Verdrag. Er bestaat op het oogenblik geen enkel plan om in Nederland vreemde troepen te doen legeren en te doen optreden. De plannen, die in de Defensienota zijn uiteengezet, houden in, dat de Nederlandse troepen in Nederland gelegerd worden en hier worden geoefend; in die plannen komt niet voor het optreden van buitenlandse troepen, ook niet met bijzondere wapens, die hier zouden kunnen arriveren.

De heer Welter: En Hoek van Holland?

De heer Staf, Minister van Oorlog en van Marine: Het kamp Hoek van Holland is een doorgangplaats voor militairen, die voor verlof uit West-Duitsland komen of van verlof naar West-Duitsland terugkeren; zij worden in Hoek van Holland opgevangen. De militairen komen daar aan met de trein en vertrekken met de boot of omgekeerd. Het kamp Hoek van Holland is niet anders dan een tussenstation voor de Britse troepen, die op weg zijn van West-Duitsland naar Engeland en omgekeerd.

Als men zegt, dat dit Verdrag eenzijdig is, dan acht ik dat niet juist, omdat het zeker mogelijk is, dat door vreemde militairen de belangen van Nederland kunnen worden geschaad. De belangen van Nederland worden door dit Verdrag juist gewaarborgd. Het is n.l. mogelijk, dat men er bij oefeningen van internationale troepen niet aan kan ontkomen, dat belangen van burgers geschaad worden. Dit nu wordt bij dit Verdrag op de juiste wijze geregeld. Ook wordt hierbij rekening gehouden met de belangen van de burgers van de betrokken landen, dus ook met de belangen van Nederlandse burgers.

Dat medewerking wordt verleend door de Nederlandse justitie, is volkomen normaal. Als hier een verdrag gesloten wordt, waarbij bepaalde regelen worden gesteld, dan zal hierbij ook het Nederlandse justitiële apparaat loyaal medewerking verlenen.

De heer Haken heeft de Regering op nogal ernstige wijze verweten, dat door dit Verdrag de Grondwet aangetast wordt. Hiervan is echter bepaald geen sprake. Ik sta op het standpunt, dat de Grondwet niet is aangetast; ik zou dit willen motiveren met het feit, dat de aanwezigheid van vreemde troepen volkenrechtelijk een bijzondere omstandigheid vormt. Men kan dit noemen een inbreuk op de nationale rechtsorde, maar dit is een gevolg van het toetreden van Nederland tot de Noord-Atlantisch Verdragsorganisatie; de aansluiting daarbij heeft bepaaldelijk plaats gevonden met inachtneming van alle regelen, in de Grondwet opgenomen. Als de geachte afgevaardigde nog meer bewijsvoering verlangt, kan ik die niet geven; ik sta op het standpunt, dat hier zeer beslist de regelen van de Grondwet in acht genomen zijn.

In aansluiting daarop zegt de geachte afgevaardigde: gij zijt toch bang voor de inschakeling van de rechter; die rechter is niet zo buigzaam; de Minister van Justitie is buigzamer. Dat is toch niet juist. De grootste zekerheid, die volgens de geachte afgevaardigde aan de betrokkenen gegeven kan worden, is dat de rechter zou optreden. Maar dat zou een procedure worden, waarbij men niet zonder meer evenveel zekerheid heeft als bij het optreden van de Minister van Justitie, die er op zal toezien, dat de normale vreemdelingenbescherming aan de betrokken personen niet wordt onthouden.

Daarom is hier juist de Minister van Justitie ingeschakeld.

Wat het optreden van vreemde militairen betreft, daarbij moet men toch in het oog houden, dat wij op het oogenblik in de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie een gemeenschappelijk commando hebben en vele gemeenschappelijke voorschriften. De militairen worden volgens militaire voorschriften hier gebracht. Wanneer met „uitwassen” wordt bedoeld op het optreden van de Amerikaanse militaire politie, wil ik er op wijzen, dat een dergelijk optreden alleen kan plaats vinden, wanneer er met het land van verblijf, dus met Nederland, terzake een overeenkomst bestaat. Daarbij

komt, dat dit optreden zich niet zal uitstrekken tot de burgers, maar zich zal beperken tot de militairen. Dat is een gebruik, dat overal geldt, ook in Nederland. Als wij bezoek krijgen van vreemde oorlogsschepen, worden er altijd patrouilles van schepelingen van die oorlogsschepen gezien, die helpen om orde en rust te bewaren. Dat is een gewoon verschijnsel, waaruit nooit enig nadelig gevolg is voortgevloeid.

De geachte afgevaardigde de heer Haken heeft er voorts op gewezen, dat er smokkelhandel op grote schaal zou kunnen ontstaan. Deze wordt door dit verdrag bepaald niet bevorderd. Door dit Verdrag worden juist bepalingen daaromtrent gesteld. Er wordt uitdrukkelijk toezicht gehouden op de invoer van bepaalde goederen en daardoor kan de smokkelhandel niet worden bevorderd. Deze smokkelhandel kan op dezelfde wijze worden bestreden als de normale. Er wordt ook op normale wijze tegen opgetreden. Er wordt geen enkele uitzondering of schijn van uitzondering toegestaan, welke smokkelhandel zou kunnen bevorderen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen hiermede de vragen van de geachte afgevaardigde de heer Haken te hebben bantwoord. Ik zou het ten slotte met de geachte afgevaardigde toch éénmaal eens willen zijn. Als wij er toe konden bijdragen om de spanningen te verminderen, zou ik dat zeer toejuichen, maar — wij hebben er hier al meer over gesproken — mij menen juist door dit Verdrag en door de uitwerking van maatregelen in het kader van het Noord-Atlantisch Verdrag er toe te kunnen bijdragen, dat de vrede wordt bewaard.

De heer Haken, Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in omgekeerde volgorde te werk willen gaan en willen beginnen met mij aan te sluiten bij datgene, waarmede de Minister zijn betoog heeft besloten. De Minister heeft gezegd: Ik zou het voor één keer met de heer Haken eens willen zijn en dat betreft het verminderen van de spanningen. Dit verheugt mij bijzonder. Ik zou Zijne Excellentie echter willen toevoegen: Gij, Regering hebt het mede in de hand de spanningen te verminderen, maar uw daden van de laatste tijd wijzen er niet op, dat gij er naar streeft, die spanningen te verminderen. Wanneer ik in aanmerking neem, dat nu, terwijl ieder ogenblik verwacht wordt, dat een wapenstilstand in Korea ondertekend kan worden, de Nederlandse Regering nog een detachement naar Korea stuurt; terwijl ieder initiatief ontbreekt van de kant van de Nederlandse Regering op een ogenblik, dat andere Staatslieden zich uitlaten in een zin, welke bijdraagt tot ontspanning, dan geloof ik, dat de woorden van deze Minister helaas een beetje — hoe zal ik het zeggen — van platonische aard zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu tot de opmerkingen van praktische aard. De Minister heeft, als ik hem goed heb verstaan, gezegd: Het ligt niet in de bedoeling voorlopig buitenlandse troepen hier te legeren, ook niet troepen met bijzondere wapenen. De Minister heeft die wapenen niet met name genoemd. Ik concludeer daaruit, dat het „beschaafde” wapen, het atoomwapen, en atoombommenwerpers hier niet zullen worden gestationeerd.

Dat in de eerste plaats. In de tweede plaats het argument, dat de Minister heeft gebruikt met betrekking tot de bescherming in verband met de nationale rechten. Zijne Excellentie heeft het zo gesteld: Het argument, dat u hebt gebruikt ten aanzien van de rechtszekerheid, is eigenlijk falikant, want het feit, dat de Minister van Justitie in twijfelgevallen beslist, geeft een grotere bescherming; dat heeft niets te maken met de verwachting, die wij hebben ten aanzien van de nationale rechten. Ik meen — het kan aan mij liggen —, dat dit zeker niet klopt met de redenering, die de Regering in de Memorie van Antwoord heeft gevolgd. Daarin wordt namelijk, heb ik het goed begrepen, gesteld, dat de rechter-commissaris geen negatieve beslissing mag nemen, dus blijkbaar wel een positieve. Bij overlevering, zoals men dat met een mooi woord noemt, moet de Minister van Justitie het maar doen, omdat een uitspraak van de onafhankelijke rechter niet voor discussie op politiek niveau vatbaar is. Dit wijst er naar mijn mening niet

op, dat de rechtszekerheid voor de betrokkenen groter zal zijn. In dit opzicht blijf ik dus bij de door mij gestelde conclusie.

Nu wat betreft de wederkerigheid van de bepalingen. Ik heb reeds in eerste instantie gezegd — ik wist wel, dat de Minister dit zou aanvoeren —, dat ik niet ontken, dat er een aantal Nederlandse militairen op cursussen is, maar ik wil er toch nadrukkelijk op wijzen, dat dit Verdrag tot alle mogelijke civiele diensten en ook tot de familieleden is uitgebreid op verzoek van de Amerikanen, zoals in de Memorie van Toelichting is gezegd. Ik zou hieraan de vraag willen verbinden of de Nederlandse militairen, die voor een cursus b.v. naar Amerika gaan, hun gehele familie kunnen meenemen, zoals bij de Amerikanen de gewoonte is. Ik heb dit tot dusver niet geweten en dit zal ook m.i. slechts voor enkele officieren het geval zijn.

Op het argument van de Minister, dat de bepalingen betreffende de invoerrechten, de belastingen, enz niet kunnen worden ontdoken, zal ik niet uitvoerig ingaan. Ik wil er slechts op wijzen, dat de benzine vrij van invoerrechten en belasting wordt gegeven. Ik wil wijzen op het grote benzineschandaal, dat nog niet zolang geleden in West-Duitsland is voorgekomen en waarbij in het bijzonder Amerikaanse officieren waren betrokken. Ik wil ook wijzen op de sigarettensmokkel. Wie kan controleren of sigaretten, die z.g. bestemd zijn voor militairen en die vrij zijn van heffingen en belastingen, in de handel worden gebracht. Natuurlijk zal er weleens iemand tegen de lamp lopen, maar wij weten, dat er in dit opzicht 1001 mogelijkheden zijn.

Mijnheer de Voorzitter. Ik blijf dus bij mijn standpunt, dat dit Verdrag funest is, dat het alle mogelijke funeste gevolgen zal hebben voor ons land en dat het beter is de Nederlandse soldaten in ons land en de buitenlandse troepen in hun eigen land te laten.

De heer Staf, Minister van Oorlog en van Marine: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer Haken heeft gezegd, dat de bescherming van de nationale rechten eenzijdig is en dat een eenzijdige bevoegdheid aan de Minister van Justitie wordt gegeven. Ik meen, dat dit niet juist is. In de Memorie van Antwoord staat reeds:

„Het blijft de ondergetekende juist voorkomen, dat de beslissing over al of niet overlevering van vreemde militairen, waarvan berechting toevallt aan de vreemde militaire autoriteiten, in het ontwerp in handen is gelegd van de Minister van Justitie.”

De geachte afgevaardigde heeft gezegd, dat wordt gesuggereerd, alsof de rechten van de Nederlandse onderdanen worden gewaarborgd. Aan de vreemde militairen wordt de zekerheid gegeven, dat de normale vreemdelingenbescherming op hen van toepassing is. Het verdrag is in dit opzicht wederkerig.

Hieraan heeft de geachte afgevaardigde gekoppeld het verblijf in een ander land van civiele diensten en van familieleden. Dit is heel gewoon, Mijnheer de Voorzitter. Onze militairen, die voor langere tijd in het buitenland vertoeven, nemen hun familie mee. Onze militairen, die zich voor langere tijd in Parijs hebben gevestigd, nemen hun familie mee. Dit is ook het geval met de militairen, die op andere internationale hoofdkwartieren werkzaam zijn. Wanneer onze militairen voor een zodanige tijd naar Amerika gaan, dat het bezwaarlijk is gescheiden van hun familie te leven, gaat hun familie mee.

Verder heeft de geachte afgevaardigde de heer Haken in verband met de smokkel gewezen op de schandalen, die hebben plaats gehad. Mijnheer de Voorzitter! Het is mij bekend, dat er internationale smokkelhandel wordt bedreven, maar in Nederland treedt tegen smokkelen op de dienst, die dit altijd doet en die iedere grensovergang bewaakt, onze Dienst van Invoerrechten en Accijnzen. Deze dienst kan normaal optreden en de werkzaamheden van deze dienst worden door dit verdrag niet belemmerd.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

Voorzitter. De artikelen 1 tot en met 8 en de beweegreden van het wetsontwerp worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** De heer Haken zal, op zijn verzoek, aantekening worden verleend, dat hij en de overige leden van zijn fractie geacht wensen te worden tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

Na deze beraadslagingen volgde onderstaand

Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Stuk n° 152.

De overweging van dit wetsontwerp in de afdelingen der Kamer heeft geleid tot de volgende opmerkingen.

§ 1. Verscheidene leden verklaarden, kennis te hebben genomen van de beschouwingen, in het „Militair Rechtelijk Tijdschrift” aan de onderwerpelijke materie gewijd door Dr L. M. Rollin Couquerque. Hun kritiek is voornamelijk op die beschouwingen gegrond.¹⁾

In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer over dit wetsontwerp wordt, aldus deze leden, tot op zekere hoogte beaamd, althans niet uitdrukkelijk weersproken, „dat, althans uit militair oogpunt, de beste regeling zou zijn bereikt, indien de Noord-Atlantische „Staten een internationaal straf- en tuchtrecht, een internationale „rechtspraak en de daarvoor nodige internationale organen zouden „hebben geschapen.” (Vgl. t.a.p., blz. 2, tweede kolom.)²⁾

De leden, hier aan het woord, deelden dit standpunt. Zij tekenden echter hierbij aan, dat „uit militair oogpunt” in de eerste plaats behoefte bestaat aan een internationale wetgeving en rechtspraak op het stuk van het *militaire* straf- en tuchtrecht. Deze leden waren van mening, dat het in het belang van de sanctionnering van militair-hiërarchieke verhoudingen onder geïntegreerde contingenten, ongeacht hun herkomst, daarnaar ernstig moest worden gestreefd. Intussen waren zij zich er van bewust, dat zulks een omvangrijke voorbereiding vordert. Dit mag evenwel aan dat streven niet in de weg staan. De rechtszekerheid toch voor alle justitiabelen van de bedoelde internationale militaire rechter — die principieel niet meer zullen komen te ressorteren onder de nationale wetgeving, en dus onder de nationale hiërarchieke verhoudingen, van het land hunner herkomst —, eist eenheid van wetstoepassing.³⁾

¹⁾ Nu mijn opstellen in het M.R.T. over deze materie vermeld worden als bron voor de ontwikkelde kritiek in het eerste deel van dit Verslag, heb ik, ten gerieve van belangstellende lezers in voetnoten naar enige vindplaatsen verwezen. R.C.

²⁾ M.R.T. XLVI, blz. 436 in het midden.

³⁾ M.R.T. XLVI, blz. 74, 252.

Die eenheid betreft vooreerst de algemene beginselen ter zake van de bestraffing en berechting van militaire delicten, oorlogsmisdrijven en disciplinaire overtredingen, alsook van andere in militaire gemeenschappen meest voorkomende commune vergrijpen. Slechts langs deze weg kan, naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden, het verschil in normen van strafrechtsbedeling in de onderscheidene landen, waarvan in casu sprake is, in hoofdzaak worden vermeden. Uniformiteit in dier zake achtten zij uit krijgstuuchtelijk oogpunt dringend nodig.⁴⁾

De Regering beroept zich, aldus die leden, ter verdediging van haar — van het vorenstaande afwijkende — standpunt op de praktijk in de jongste wereldoorlogen. (Vgl. t.a.p., blz. 2, tweede kolom, regels 4 en 5 v.o.).⁵⁾ Huns inziens moet dit onderwerp breder, en wel bij het licht van de toenemende internationalisering van het recht op elk, dus ook het militaire, gebied, en dan zowel in tijd van oorlog als in tijd van vrede, worden gezien.

Hun was b.v. ter ore gekomen, dat de situatie in Korea, wat de militaire rechtsbedeling aanbelangt, te wensen overlaat. Zo zijn onlangs enkele militairen van het Nederlandse detachement der Verenigde Naties aldaar, die werden verpleegd in een ziekenhuis te Tokio, hetwelk ressorteerde onder de autoriteiten der Verenigde Staten van Amerika, enige dagen zonder verlof gaan passagieren. Na hun terugkeer in het lazaret werden zij strafrechtelijk vervolgd, en legde de Amerikaanse militaire rechter hun een zware straf op wegens ongeoorloofde afwezigheid of desertie ingevolge de „Uniform Code of Military Justice”, welk wetboek eigenlijk alleen op de militairen der V.S. van toepassing is.

Gold voor alle op Korea strijdende militairen dezelfde strafwetgeving, dan zouden ook de bedoelde militairen, trots hun Nederlandse herkomst, doch krachtens hun internationale status, zijn onderworpen aan de jurisdictie van de internationale militaire rechter, voor wie *alle* militairen ter plaatse terecht zouden moeten staan.⁶⁾

Vervolgens oefenden de leden, hier aan het woord, kritiek op hetgeen de Regering stelt in zake artikel 65 van het Wetboek van Militair Strafrecht. (Vgl. t.a.p., blz. 3, eerste kolom.)⁷⁾ Naar zij betoogt, brengt het systeem van het onderwerpelijke Verdrag mede, dat de vreemde militairen veelal voor de Nederlandse rechter zullen terechtstaan ter zake van delicten, omschreven in het gewone strafrecht, welke buiten dienst zijn gepleegd. En zij licht dit nader toe door te vervolgen: bij zulke zaken zal bijna steeds een specifiek militair aspect ontbreken. Een en ander getuigt, naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden, van een minder juist inzicht in de

4) M.R.T. XLII, blz. 344, 581 v., XLIV, blz. 525 v., 534, 686, 691, 727, XLV blz. 98, 353 v., 381 v., XLVI blz. 250 v.

5) M.R.T. XLVI, blz. 436 in het midden.

6) M.R.T. XLV, blz. 323, 403, 529 v.

7) M.R.T. XLVI, blz. 437 bovenaan.

eisen van de krijgstucht. In beginsel namelijk bevat elk strafbaar feit een vergrijp aan de krijgstucht, waarvan inhoud en strekking duidelijk zijn omschreven in artikel 1 van het Reglement betreffende de Krijgstucht, hetwelk o.a. heeft geleid tot de mogelijkheid, ook tal van handelingen tegen het commune strafrecht in lichte vorm disciplinair af te doen. (Vgl. artikel 2, onder 3 tot en met 6, van de Wet op de Krijgstucht.) Het systeem van het Verdrag breekt daarmede met een beproefd beginsel van militaire rechtsbedeling ten onzent: de erkenning van een zo ruim mogelijk geformuleerde rechtsmacht van de militaire rechter.

De Regering acht het, zo vervolgden de hier aan het woord zijnde leden, blijkens haar Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (blz. 3, eerste kolom, laatste volle alinea)⁷⁾, op grond van het bepaalde in artikel VII, achtste lid, van het Verdrag geoorloofd, dat de militaire autoriteiten van de Staat van herkomst een lid van haar krijgsmacht ter zake van de voorschriften, voor haar militairen als zodanig geldende, nogmaals berechten. Het gestelde echter in de eerste zin van bedoeld lid verbiedt het opnieuw berechten voor hetzelfde vergrijp, wanneer dit binnen het land van verblijf wordt gepleegd. De tweede zin evenwel laat een tweede berechting toe voor wat *militaire* voorschriften betreft, welke zouden zijn overtreden. Hoe moet, zo werd gevraagd, een en ander worden geïnterpreteerd? „Bis in idem” voor hetzelfde, zo al niet voor elk strafbaar feit? Immers, zelfs het geringste strafbare feit schendt de orde der militaire gemeenschap, zoals de Wet op de Krijgstucht en het Reglement betreffende de Krijgstucht duidelijk doen uitkomen.⁸⁾ Bij de beoordeling van het hier aangeduide militaire aspect, hetwelk elk door een militair gepleegd gemeen delict bezit, moet met drieërlei rekening worden gehouden.

In de eerste plaats heeft het militaire strafrecht behoefte aan zekere bewijsfaciliteiten, welke in de Nederlandse militaire wetgeving zijn neergelegd in artikel 166 juncto 92 der Regtspleging bij de Zee-magt, artikel 161 juncto 94 der Regtspleging bij de Landmagt, en artikel 74 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

In de tweede plaats geschiedt de strafftoemeting naar de maatstaven, aan de militaire gemeenschap ontleend. Die maatstaven kunnen leiden tot een zwaardere of lichtere waardering dan die, welke een niet-militaire rechter juist zou achten.

In de derde plaats dienen de op te leggen hoofd- en bijkomende straffen — waarvan er enige in de niet-militaire rechtspleging niet bestaan en derhalve niet kunnen worden uitgesproken — in hoofdzaak ter verbetering van de blijkbaar onvoldoende militaire opvoeding van de schuldig bevonden militair, door toepassing van strengere middelen dan de krijgstuchtelijke.

Uit het vorenstaande volgt — naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden —, dat het stelsel, in het Verdrag aanvaard,

⁸⁾ M.R.T. XLVI blz. 76.

minder juist is begrepen. Zij gaven daarom in overweging, dat bij inwerkingtreding van dat Verdrag onze militaire autoriteiten een ruim gebruik zouden maken van het bepaalde in de tweede zin van artikel VII, achtste lid, betreffende herziening van vonnissen van vreemde niet-militaire rechters, vooral als daarbij straffen zijn opgelegd of ze andere beslissingen bevatten, welke niet stroken met de drie voren vermelde kenmerken van de militaire rechtspleging.

Wat de uitvoering van artikel VII van het Verdrag betreft, was het de hier aan het woord zijnde leden niet duidelijk, om welke reden aan de Nederlandse militaire justitie en haar organen niet de bevoegdheid was gegeven, hier te lande te voldoen aan de behoefte aan bijstand van vreemde militair-justitiële autoriteiten bij de vervulling van haar taak. Die leden achtten een oplossing in deze zin raadzamer dan de hulpverlening door de burgerlijke justitie, welke laatste in de onderwerpelijke regeling wordt beoogd.⁹⁾

Is, zo vroegen zij voorts, de Regering niet van oordeel, dat een ge-internationaliseerde militaire justitie in de landen, die haar als zodanig hebben erkend, zelfstandig en zonder hulp van nationale justitiële autoriteiten mag werken?¹⁰⁾

Op blz. 2, eerste kolom, der Memorie van Antwoord¹¹⁾ stelt de Regering zich op het standpunt, dat het exterritorialiteitsbeginsel, hetwelk tot dusver volkenrechtelijk werd in acht genomen ten aanzien van de berechting van militairen van vreemde herkomst, die in het land van verblijf zich aan een strafbaar feit schuldig maken, blijft bestaan. Dergelijke verdachten zouden dan — aldus tot nog toe de praktijk — worden overgeleverd aan de eigen militaire overheid om door de militaire rechter van — en in — het land van herkomst te worden berecht.

Artikel VII, eerste lid, verleent nu aan de militaire justitie van het land van herkomst de bevoegdheid, in het land van verblijf van de verdachte justitiabele volgens eigen wetgeving recht te doen. Door deze ruime redactie zijn, naar het voorkomt, erkenning en toepassing van het exterritorialiteitsbeginsel, als verouderd, afgeschaft. Men zou, aldus de hier aan het woord zijnde leden, zorg moeten dragen voor volledige berechting in het land van verblijf. Er wordt immers in artikel VII, zevende lid, onder *b*, ook toegezegd hulpverlening aan de autoriteiten van de Staat van herkomst bij de tenuitvoerlegging van een gevangenisstraf, „welke op het grondgebied van de Staat van verblijf is opgelegd door de autoriteiten van de Staat van herkomst”. Dat de Regering hierop is voorbereid, is volgens de hier aan het woord zijnde leden niet gebleken. Een dergelijke regeling zou in onze bestaande wetgeving wijzigingen nodig maken, waaromtrent het wetsontwerp niets behelst.

⁹⁾ M.R.T. XLVI blz. 80 v.

¹⁰⁾ M.R.T. XLVI, blz. 81 noot 3.

¹¹⁾ M.R.T. XLVI, blz. 434 v.

In de Memorie van Toelichting (blz. 7, tweede kolom)¹²⁾ wordt gesteld, dat artikel XVI van het Verdrag een eenvoudige geschillenregeling bevat met uitsluiting van enig rechtsprekend orgaan buiten de Organisatie van het Noord-Atlantisch Verdrag. Ingevolge het artikel zou de Noord-Atlantische Raad beslissingen nemen, indien partijen niet tot overeenstemming komen en het Verdrag de beslissing niet opdraagt aan een ander orgaan.

In het Voorlopig Verslag der Commissie van Voorbereiding uit de Tweede Kamer (blz. 2, tweede kolom)¹³⁾ wordt terecht de vraag gesteld, of bij de verwijzing naar de Noord-Atlantische Raad de bedoeling voorzit, aan die Raad bevoegdheid tot beslissen te geven, en of het derhalve in het voornemen ligt, aan dat hoge college rechtspraak op te dragen.

Naar de Regering als bescheid hierop mededeelt (vgl. Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer, blz. 4, eerste kolom)¹⁴⁾, beoogt artikel XVI, dat in de gevallen, waarin niet door onderhandelingen tussen verdragsluitende partijen geschillen over de uitleg en toepassing van het Verdrag worden opgelost, de bemiddeling van de Noord-Atlantische Raad wordt ingeroepen. Deze zou alsdan een „conciatioire functie” vervullen.

Gaarne zou men ter zake enigszins nader worden ingelicht.

Men stelde voorop, dat men zich kon verenigen met het voorstel, geschillen, over uitleg en toepassing van het Verdrag gerezen, te laten beslechten binnen het kader, door dat Verdrag bestreken, t.w. de Noord-Atlantische Gemeenschap, en mitsdien — des nodig — de behandeling van deze aangelegenheid toe te vertrouwen aan de Noord-Atlantische Raad.

Ingevolge het bepaalde in artikel I, eerste lid, onder *g*, zou met deze taak ook kunnen worden belast een hulporgaan van bedoelde Raad.

Gevraagd werd, of deze interpretatie juist is, en, zo ja, welk hulporgaan die taak dan zou kunnen vervullen.

Tekst van en toelichting bij meer genoemd artikel XVI wekken, zo vervolgde men, de indruk, dat de Raad het geschil, tussen partijen gerezen, heeft op te lossen.

In de Memorie van Antwoord wordt echter gewaagd van een „conciatioire functie”. Naar men meende, beoogt conciliatie slechts de oplossing van een geschil te vergemakkelijken door voorstellen, welke partijen vrij blijven al of niet te aanvaarden. (Vgl. o.a. François' Handboek van het Volkenrecht, deel II, tweede druk, blz. 95—96.)

De vraag is derhalve gewettigd, hoe het tussen partijen gerezen geschil ten slotte moet worden opgelost. De leden, hier aan het woord, betreurden, dat niet met zoveel woorden in casu *rechtsmacht* was verleend.

¹²⁾ M.R.T. XLVI, blz. 142.

¹³⁾ M.R.T. XLVI, blz. 280.

¹⁴⁾ M.R.T. XLVI, blz. 438.

Ook van andere zijde werd prijs gesteld op verduidelijking van hetgeen de Regering betoogt op blz. 4, eerste kolom, eerste alinea, harer Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer.

Uit artikel XVI en de gewisselde stukken valt, aldus sommige leden, af te leiden, dat de Noord-Atlantische Raad niet een rechtsprekende, doch slechts een bemiddelende bevoegdheid verkrijgt. Naar aanleiding hiervan zouden de leden, hier aan het woord, de vraag willen stellen, of partijen aan een aanbeveling van de Raad al dan niet zijn gebonden. Voorts zouden zij gaarne vernemen, of er in de Raad bij het doen van een aanbeveling eenstemmigheid moet zijn of dat een meerderheid voldoende is. Ook achtten zij denkbaar, dat van de Raad geen bepaalde aanbeveling wordt verwacht, doch slechts wordt verlangd een poging tot het vinden van een voor partijen bevredigende oplossing.

Het had wijders de aandacht van de hier aan het woord zijnde leden getrokken, dat de Regering in de boven vermelde alinea verklaart, dat *naar haar oordeel* de Raad te dezen een conciliatoire functie vervult. Wil zij hiermede tot uitdrukking brengen, dat zij niet zeker is van de uitleg, welke de onderscheidene verdragsluitende partijen in casu zullen aanvaarden?

De leden, hier aan het woord, waren aanvankelijk van mening, dat de alleen mogelijke interpretatie overeenkomstig het karakter van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie deze is, dat de Raad ook bij de hem in dit geval toebedeelde bemiddelende taak naar overeenstemming streeft, en dat als regel overeenstemming ook mag worden verwacht.

Een en ander maakt huns inziens noodzakelijk, dat de Regering haar standpunt ter zake nader toelicht.

Met belangstelling had men kennis genomen van hetgeen de Regering in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (blz. 1 en 2, eerste kolom)¹⁵⁾ betoogt aangaande de mogelijkheid van afwijking van het bij het Verdrag bepaalde en van verdragsherziening.

Gaarne zag men nader toegelicht, in hoeverre partijen in beginsel bij speciale overeenkomsten in haar onderlinge verhouding in ieder opzicht kunnen afwijken van het recht, door het Verdrag geschapen. Men zou het op prijs stellen, indien de Regering zulks met een voorbeeld wilde verduidelijken.

Wat de herziening van het Verdrag betreft, deelde men het standpunt der Regering, dat ingevolge artikel XVII de Noord-Atlantische Raad als het orgaan wordt aangewezen, waarbinnen partijen, zouden zij een wijziging van het Verdrag nodig achten, het overleg hierover dienen te openen.¹⁶⁾ Dit komt derhalve er op neer, dat in de genoemde Raad slechts wordt onderhandeld over de wenselijkheid van in het Verdrag aan te brengen wijzigingen. Wordt hieromtrent overeenstemming bereikt, dan zal, om inderdaad tot herziening van

¹⁵⁾ M.R.T. XLVI, blz. 433 v.

¹⁶⁾ M.R.T. XLVI, blz. 129.

het Verdrag te komen, elke partij de constitutionele weg, te harent aangewezen, moeten volgen. Deelt, zo werd gevraagd, de Regering deze uitleg?

§ 2. Enkele leden stelden, dat het ter goedkeuring voorgedragen Verdrag sterkt tot uitvoering van het Noord-Atlantisch Verdrag, tegen welk laatste zij overwegende bezwaren bleven koesteren. Wijst men, aldus deze leden, het Noord-Atlantisch Verdrag van de hand, dan volgt hieruit, dat men evenmin zijn stem kan geven aan de voorgestelde regeling van de rechtspositie der krijgsmachten, behorende tot de landen, bij het Noord-Atlantisch Verdrag aangesloten.

Zij deelden de bedenkingen, door het lid der Tweede Kamer de heer Haken tegen het onderwerpelijke Verdrag en het wetsontwerp tot goedkeuring er van geopperd. Laatstgenoemd ontwerp achtten zij eveneens in strijd met het bepaalde in artikel 4 der Grondwet.¹⁷⁾ En wat inzonderheid het Verdrag betreft, vond bij hen ernstig afkeuring, dat bij uitvoering er van onder bepaalde omstandigheden op Nederlandse grond recht zou worden gedaan naar rechtsnormen, in de Verenigde Staten van Amerika geldende. (Vgl. o.a. het beginsel, neergelegd in artikel VII, eerste lid onder a).

Onlangs hebben, zo vervolgden zij, militairen uit de Verenigde Staten een overval gepleegd op een Nederlandse taxi-chauffeur in de omtrek van Amsterdam. Naar de opvatting nu, in het Verdrag gehuldigd, zou op die militairen hun nationale recht moeten worden toegepast. Deze leden achtten zulks onoorbaar. Immers, de rechtsbeschouwingen, in de Verenigde Staten aanvaard, wijken essentieel af van het rechtsgevoel ten onzent, hetgeen nog kort geleden is gebleken bij de behandeling en de afdoening aldaar van de strafzaak tegen het echtpaar Rosenberg.

De hier aan het woord zijnde leden oordeelden aanneming van dit wetsontwerp dan ook in strijd met de belangen van het Nederlandse volk, weshalve zij hun stem er aan zouden onthouden.

Aldus vastgesteld de 16de Juli 1953.

*)
VAN LIESHOUT
CAMELBEECK
NIJKAMP.

¹⁷⁾ M.R.T. XLVI, blz.

*) De rapporteur van de eerste afdeling, de heer Tjalma, heeft wegens verblijf in het buitenland niet aan de vaststelling van dit verslag kunnen medewerken.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Overhaast integratie niet !

door

Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

De beslissing dat legerafdelingen „op manoeuvre” zouden gaan, werd in de „goede oude tijd”, na uitvoerig overleg van de Generale Staf met hogere troepenaanvoerders, in Nederland genomen. Zij zou een voor deze groepen van aanvoerders welkome afwisseling zijn in het militaire garnizoensleven en Nederland bezat enkele streken van zijn grondgebied, waar ruimte was om voor die tijd grote troepencomplexen met verwaarlozing van hun garnizoensverband in twee partijen konden worden verdeeld met de bedoeling om oorlog zonder oorlogsgeweld na te bootsen ten overstaan van scheidsrechters, die de resultaten van wederzijds toegepaste strategische en tactische handigheden der hogere en lagere aanvoerders te beoordelen.

Als manoeuvre was hun succes verzekerd. De leiding was, evenals de uitvoering geheel in handen van Nederlandse militairen, wier hiërarchische ondergeschiktheid evenals hun strafbaarheid bij vergrijpen tegen ontvangen of uitgegeven bevelen en orders bij de Nederlandse militaire strafwet, toegepast door Nederlandse militaire rechters de onaantastbare onder- of achtergrond vormde.

Maar het getij kenterde. De drang naar vergroting van de beschikbaar te stellen Nederlandse troepen gaf aanleiding, dat de beschikbare terreinen te klein werden en dat men ging omzien naar het zoeken van contact met leger-onderdelen van naburige krijgsmachten, voor zover deze beschikten over meer ruimte biedende streken. De mogelijkheid, dat de leiding van de manoeuvre in handen kwam van vreemde aanvoerders was hierbij niet uitgesloten. Zo ontstond een moeilijkheid, met welke tot dusverre geen rekening was gehouden.

Vreemde militairen, de leiders inclus, zijn immers geen militairen in de zin der Nederlandse militaire strafwet. Een hiërarchische verhouding tussen wederzijdse militaire meerderen en minderen was niet, althans niet gemakkelijk in de nationale militaire strafwetgeving vast te leggen. Met het gevolg, dat bevelen en orders van vreemde superieuren niet profiteren konden van nationaal vastgelegde sancties, slechts toe te passen door nationale militaire rechters.

Toch vond men er wat op om deze moeilijkheid te overbruggen. Wanneer een nationale meerdere de vreemde bevelen en orders aan zijne ondergeschikten doorgaf, verkreeg de opdracht, zo nam men aan, de nationaliteit, welke zij behoefde om haar effect tegenover nationale militairen en militaire rechters nodig had.

Ieder gevoelt evenwel, dat dit resultaat afhangt van de „good-will” van de betrokken nationale officier. Bijaldien het manoeuvres

geldt, welke slechts enkele dagen plegen te duren en wegens dit doel van beperkte strekking en van zeer korte geldigheidsduur zullen zijn, behoefde aan deze „goodwill” niet te worden getwijfeld.

Maar juist hierdoor werd het nodig, dat de troepenonderdelen van verschillende nationaliteit zo dicht mogelijk binnen het bereik van hun nationale „goodwill”-autoriteiten werden gegroepeerd, wil het effect niet te laat komen.

De zorgeloosheid in zoverre uit de „goede oude tijd” is vervangen door de bijzondere aandacht, welke aan de opstelling der nationale onderdelen moet worden besteed. Bovendien is de inhoud van de bij deze troepenconcentratie betrokken nationale militaire strafwetgevingen doorgaans van verschillende inhoud en wijken de toepassingen ervan in tal van opzichten van elkander af. Ter wille van de eenvoudigheid van de grondgedachte heb ik met deze mogelijkheid en haar gevolgen evenmin als met het onjuist of foutief doorgeven van vreemde bevelen en orders geen rekening gehouden.

Deze grondgedachte is, dat tot samenwerking bijeengebrachte militairen van verschillende nationaliteit, van welke iedere groep onder een eigen nationale militaire strafwetgeving dienen, toegepast dooreigen nationale militaire rechters, onvermijdelijk afkerig zijn van samenwerking zoals bedoeld is in het E.D.G.-leger of in de N.A.T.O.-krijgsmacht.

Dergelijke nationaal gelaten militairen groepen samen ter wille van de handhaving van hun nationale militaire straf- en tuchtrecht, en het is juist de verdienste van de supra-nationale militaire strafwetgeving, welke in evengenoemde Verdragen als eis gesteld is of moet worden om tussen *alle* militairen, dienende in hun verband, hiërarchische verhoudingen te doen ontstaan. Aldus wordt iedere aanvoerder ongeacht zijn herkomst de meerdere van zijn ondergeschikten onverschillig welke verdragspartij deze ter integratie heeft afgestaan.

Aan dit op zich zelf gaaf stelsel dreigt, naar het schijnt, één principiële fout te blijven kleven, namelijk de gevallen voorlopige bestendinging voor elk geïntegreerd gedeelte van zijn nationaal militair straf- en tuchtrecht.

Wie mijn betoog heeft kunnen volgen, begrijpt, dat de integratie zal plaats hebben om de samenwerking in de ware betekenis van dit woord mogelijk te maken. Juist dit voorlopig besluit doet deze basis, naar gehoopt mag worden tijdelijk te niet en dwingt tot splitsing in nationale groepen. Is het dan niet beter de integratie uit te stellen totdat de supra-nationale militaire straf- en tuchtwetgeving in werking kan treden?

Wat de integratie bedoelt hun te ontnemen, geeft de overgangsmaatregel hun weer terug: hun nationale militaire straf- en tuchtwetgeving.

Zo zullen, indien dit overgangsbesluit zal komen te gelden, groeperingen volgens de landen van herkomst blijven bestaan, onder

welke ook een of meer grote Duitse groepen zullen worden opgenomen. Het militair gezag van niet-nationale aanvoerders, die niet zijn militairen en dus ook niet militaire meerderen in de zin van de nationale militaire strafwet, wordt aldus opgeofferd aan de handhaving van de nationaal gebleven krijgstucht. Men bedenke toch, dat het hier niet gaat om een gezag van enkele manoeuvre-dagen, maar om normale dienstverrichtingen en om disciplinaire opvoeding, met betrekking tot welke gebreken of tekortkomingen de middelen tot repressie niet te zijner beschikking staan. Zou men er niettemin toe kunnen en moeten besluiten, dan zou aan iedere vreemde aanvoerder een nationale repetitor zijn toe te voegen om diens bevelen en orders tot nationale om te werken, met alle risico's en procedures hieraan verbonden.

Men geve zich er dan tevens rekenschap van, dat bij en door dergelijke regeling — evenals in 1687 in ons land ¹⁾ — zij het nu uit nationalistische overwegingen „conniverende” nationale strafopleggers kunnen ontstaan en dan zonder dat er een op hoger, dat is nu op supra-nationalistisch, niveau staande militaire rechter is om, waar nodig, correctie aan te brengen of om een onrechtmatiglijk door de geïntegreerde meerdere gegeven bevel of order zonder dergelijke conniventie-mogelijkheid te straffen.

Zover mij bekend is dit vraagstuk bij het internationaal overleg nog niet aldus besproken. Toch wordt dit meer dan tijd vóór het te laat is.

September 1953.

¹⁾ Zie M.R.T. XLV, blz. 443. „Comiverende”, d.i. oogluikend geen of een (te) lichte straffen opleggende.

L.O. 1950 No. 6**(Rangschikking voor bevordering tot adjudant-onderofficier).**

door

J. A. MEEUSE,

Oud-referendaris, hoofd van afd. A 1, Bur. 2 van het
Ministerie van Oorlog.

Naar aanleiding van de uitspraken van het Ambtenarengerecht en van de Centrale Raad van Beroep in de zaak van Cornelissen, afgedrukt op blz. 51 van dit deel van het M.R.T., zou ik gaarne enkele korte aantekeningen en persoonlijke beschouwingen willen geven. Dat deze korte aantekeningen langer zijn geworden dan ik mij oorspronkelijk had voorgesteld, vindt zijn oorzaak in de omstandigheid dat het Bevorderingsvoorschrift voor het beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant niet een van de gemakkelijkst leesbare voorschriften is. Tot recht begrip van de zaak achtte ik hier en daar een kleine uitweiding noodzakelijk.

§ 1. In de zomer van 1946 vond een vergadering van de Wapendirecteuren plaats. Het onderwerp was o.m.: de kadervoorziening bij de wederopbouw van de Koninklijke Landmacht. De in het Bevorderingsvoorschrift vrij streng doorgevoerde anciënniteitsbevordering diende volgens meerdere autoriteiten plaats te maken voor het beginsel: de rechte man op de rechte plaats.

Deze zaak is ten Departemente grondig bezien. Resultaat was een soort compromis: aanwijzing voor een opleiding in volgorde van anciënniteit; bevordering aan de hand van het examencijfer, bij het einde der opleiding verkregen.

Veel verwondering behoefde dat compromis niet te baren. Immers, in 1940 waren de beroepsmilitairen beneden de rang van tweede-luitenant eervol ontslagen, met toekenning van wachtgeld of pensioen en toen de bevrijding kwam, waren zij vijf jaren uit de gelederen geweest en daardoor min of meer ontwend aan de verrichtingen en vermoënissen aan de uitoefening van de militaire dienst verbonden. Er kon zeker niet van hen worden getuigd, dat ze vertrouwd waren met de strijdmethodes, in de moderne oorlog toegepast.

Ondanks deze bezwaren konden ze niet worden gemist en na de bevrijding werden de onderofficieren, die daarvoor in aanmerking kwamen, in militair verband teruggeroepen. De valide instructeurs dienden zo spoedig mogelijk te worden herschoold en door verdere opleiding voor de hogere rangen te worden bekwaamd.

Om nu aan de in bedoelde vergadering naar voren gebrachte bezwaren tegemoet te komen en toch de bevorderingsbepalingen niet al te diep te herzien, werd door de toenmalige Minister van Oorlog het anciënniteitsbeginsel gehandhaafd voor wat betreft het onderzoek van gegadigden, of zij al dan niet geschikt verklaard konden worden voor het deelnemen aan een opleiding.

Voor wat aangaat de inschrijving van de geslaagden op een der candidatenlijsten, deze zou in den vervolge geschieden in de volgorde van het bij het examen verkregen rangschikkingsnummer.

Zo was de geboorte van punt 4 van L.O. 1946, no. 284.

Nu kan de vraag rijzen, waarom het toen bestaande Bevorderingsvoorschrift niet aanstonds in de geschetste zin werd gewijzigd.

Het antwoord daarop is tweeledig: vooreerst, de Commissie voor het Georganiseerd Overleg functioneerde nog niet (de Commissie herrees eerst ongeveer een jaar later); maar ook was inmiddels besloten tot het samenstellen van een nieuw voorschrift, waarin de gedachte van bedoeld punt 4 zou zijn verwerkt. Het was toen niet te voorzien, dat eerst in 1953 een nieuw voorschrift zou worden uitgegeven.

Aangezien de voortgaande organisatie-uitbreiding van de Koninklijke landmacht talrijke vacatures had geschapen, dienden herscholing en opleiding met spoed ter hand te worden genomen.

§ 2. In het najaar 1946 ving de eerste opleiding voor s.m.a. aan. In Maart 1947 was die opleiding voltooid. Na het examen zijn de geslaagden in volgorde van het examencijfer op de candidatenlijst geplaatst. Met ingang van 1 April 1947 zijn de belanghebbenden op achtereenvolgende data tot s.m.a. bevorderd. De candidatenlijst voor s.m.a. was daarmee uitgeput. De ouderdom als onderofficier van deze cursusgroep varieerde tussen 17-9-'18 en 15-12-'34.

Spoedig daarop volgde de tweede opleiding (met o.a. Cornelissen). Deze was voltooid eind September 1947. De geslaagden werden aangesteld in October en November 1947; daarmee was de candidatenlijst voor s.m.a. wederom uitgeput. De ouderdom als onderofficier van deze groep varieerde tussen 21-9-'18 en 15-6-'36.

De herscholing van de instructieve onderofficieren en de opleiding tot s.m.i. werden eveneens eind 1946 ter hand genomen.

Zoals uit § 1 reeds valt af te leiden, liet L.O. 1946/284 de overige bepalingen van het Bevorderingsvoorschrift onverlet. Daarmede bleef ook bestaan, dat de bevordering tot a.o. zou geschieden in de volgorde van de datum van aanstelling tot s.m.

Aan de s.m.a. Cornelissen was mitsdien bij algemeen verbindend voorschrift *verzekerd* — en daar kan niet genoeg de nadruk op worden gelegd — dat hij t.z.t., na gunstige beoordeling, een bepaalde plaats op de candidatenlijst voor a.o. zou innemen, nl. een plaats, overeenkomende met de datum van aanstelling tot s.m.a., zijnde 22.10.'47. Hij zou derhalve voor bevordering tot a.o. nimmer worden gepasseerd door ranggenoten, die, hoewel ouder als onderofficier, na hem tot s.m.a. waren aangesteld (Bak, c.s.).

§ 3. Inmiddels was het Georganiseerd Overleg weder ingesteld. Punt 4 van L.O. 1946 nr. 284 werd daarbij aanhangig gemaakt en breedvoerig besproken. Vóór en tegen werden ernstig overwogen en er volgde een uitgebreid advies aan de Minister. Resultaat: punt 4

werd bij L.O. 1948-233 ingetrokken. Daarbij was echter nadrukkelijk bepaald, dat zij, die op de datum dezer L.O. aan een opleiding deelnamen, nog volgens punt 4 zouden worden behandeld. Deze laatste bepaling vond haar grond in het tot dusver gevolgde beginsel, dat bij een wijziging van de bevorderingsvoorschriften de eenmaal gegeven vooruitzichten niet zouden worden geschaad. Voorbeelden van die handhaving zijn te vinden in de Overgangsbepalingen van het thans vervallen Bevorderingsvoorschrift.

Zo was het na zoveel besprekingen twee jaren geleden tot stand gekomen compromis verbroken en keerde de Minister terug tot de ver doorgevoerde ancienniteitsbepalingen.

Zij echter, die onder de werking van L.O. 1946/284 inmiddels tot s.m. waren aangesteld, behielden het in § 2 uiteengezette recht.

§ 4. Een nadere vergadering van het G.O. had ten doel de Minister te adviseren wat er diende te geschieden met de \pm 400 onder-officieren, die onder de werking van punt 4 waren opgeleid en inmiddels of waren bevorderd, of nog in een bepaalde volgorde op de kandidatenlijst voorkwamen.

Er begonnen nl. in het o.o.korps zich duidelijk twee stromingen te openbaren. Het ene deel bleef zich hechten aan de oude toestand: aanstelling tot s.m. volgens ouderdom als o.o., omdat men daaraan houvast meende te hebben en de wisselvalligheden, verbonden aan het examen afleggen, ontging. Het andere deel nam het even vurig op voor de nieuwe gedachte: voor het volgen der opleiding aangegeven zijnde naar ouderdom als o.o., was het een dienstbelang te achten dat dan ook de besten dier opleiding het eerst voor bevordering in aanmerking behoorden te komen, waarbij een mogelijk eerdere bevordering tot a.o. een niet genoeg te waarden stimulanus was om het beste examennummer te verkrijgen.

Iets van die opiniestrijd kwam uit de aard der zaak in het advies tot uiting.

Het resultaat was na lang beraad: de uitvaardiging van L.O. 1950, nr. 6.

§ 5. Deze L.O. was met haar inhoud niet verwacht. Immers, op 1 Januari 1949 had de Minister nog de consequenties van het nieuwe standpunt ten volle aanvaard en al de geslaagden van de eerste s.m.a.-opleiding (zie § 2) bevorderd tot a.o.a. en daarmee het Bevorderingsvoorschrift concreet nageleefd. De gedachte, dat met al de onder de werking van L.O. 1946/284 reeds aangestelde s.m. op gelijke wijze zou worden gehandeld, was derhalve alleszins gerechtvaardigd.

De Centrale Raad geeft in zijn vóórlaatste overweging aan, dat L.O. 1950/6 een gewekte „verwachting” wegneemt. Het is meer, veel meer! Geen „verwachting”, maar een wegnemen van een bij algemeen verbindend voorschrift bepaaldelijk gegeven uitzicht met de daaraan verbonden rechten, als is uiteengezet aan het slot van § 2.

Dit College heeft zich overigens wel de gemoedsgesteldheid van belanghebbenden kunnen indenken, want de billijkheid van de aanvochten L.O. wordt in twijfel getrokken.

Wanneer het de Centrale Raad mocht believen niet alleen van het vorenstaande, doch ook van hetgeen omtrent de rechtsgrond van die L.O. wordt gezegd, kennis te nemen, is er wellicht aanleiding om ter zake een gewijzigde uitspraak te doen.

Wat is de basis, waarop L.O. 1950/6 steunt?

Gegrepen is naar het zesde lid van art. 11 van het Regl. voor de mil. ambtenaren der K.L.

Een oppervlakkig lezer zou geneigd zijn de overweging van de Centrale Raad op dit punt te onderschrijven. Doch ook hier moet men zich rekenschap geven van de wordingsgeschiedenis en dan krijgt de zaak een geheel ander aspect.

Vóór het R.M.A.K.L. in 1932 in werking trad was er bij L.O. 1921, no. 169, een Bevorderingsvoorschrift in het leven geroepen.

Daarbij werd de bevorderingsgang van de grote groep administratief en instructief kader — met inbegrip van de daarmede gelijkgestelden — geregeld. Ook de kleinere groepen militairen, o.a. marchaussee, leden van de militaire muziekkorpsen, militaire werklieden, hospitaalpersoneel, zagen hun bevorderingsmogelijkheden vastgesteld, min af meer afwijkend van de bepalingen, welke voor de eerstbedoelde grote groep golden.

In 1922 waren er derhalve door de toepassing van dat voorschrift in de armee verhoudingen gegroeid, waarin het aan de samenstellers van het ontwerp-R.M.A.K.L. in algemene zin niet nodig werd geacht verandering aan te brengen.

Toen in art. 11, tweede lid, van het ontwerp-R.M.A.K.L. de drie peilers waren vastgesteld waarop de bevordering van de grote groep militaire ambtenaren (administratief en instructief kader) zou komen te rusten, moesten ook de kleinere groepen, als bovenbedoeld, een bevorderingsbasis ontvangen. In een algemene alles omvangende omschrijving was dat niet wel mogelijk. Zouden de kleinere groepen afzonderlijk worden behandeld, dan zou de duidelijkheid door de grote redactie-uitbreiding er niet beter op worden. Men zou dan, om enkele voorbeelden te noemen, dienen te omschrijven: ancienniteitsregeling voor leden van het Wapen der Koninklijke Marechaussee, welke enigszins afwijkt van die der overige militairen;

bevorderingen van periodieke aard;

bevorderingen na het volbrengen van een gemiddelde diensttijd als onderofficier (later tot stand gekomen);

bijzondere regeling voor de leden van muziekkorpsen (steeds na afgelegd examen);

voor militaire werklieden (later betiteld met „technisch personeel”) regelen het doen medetellen van diensttijd in de gelijke betrekking als burger verkregen.

Zwaarder echter woog bij de samenstellers van het ontwerp de overweging, dat het Reglement is een algemene maatregel van be-

stuur en dat daarin slechts de grote algemene lijn dient te worden opgenomen. Het overige van deze levende materie, want dat is het bevorderingsvraagstuk toch, was dan bestemd om bij Ministeriële beschikking te worden geregeld.

Zo kwamen derhalve in het tweede lid de algemene lijnen voor de grote hoofdgroep tot stand en het zesde lid verleende aan de Minister de bevoegdheid om voor de andere, de „bijzondere categorieën” militairen zo nodig afwijkende regelingen te treffen.

Bij het Bevorderingsvoorschrift, dat in 1932 het voorschrift van 1921 verving, heeft de Minister dan ook de grote lijn van het tweede lid van art. 11 verder uitgewerkt en van het zesde lid gebruik gemaakt om voor de overige categorieën van militaire ambtenaren de sinds jaren gevestigde bevorderingsgang te bestendigen.

Het spreekt haast vanzelf dat voor categorieën militairen, die in de tegenwoordige organisatie van de weermacht nieuw worden opgenomen en wier inpassing in het Bevorderingsvoorschrift moeilijkheden oplevert, met toepassing van het zesde lid afwijkende bepalingen mogen worden getroffen.

Met gerustheid kan dan ook gezegd worden, dat het nimmer in de bedoeling van de samenstellers van het R.M.A.K.L. heeft gelegen de mogelijkheid te openen een bepaald soort militaire ambtenaren, voor wie een bepaalde bevorderingsgang op reglementaire wijze was tot stand gekomen, te stempelen tot „een bijzondere „groep”, teneinde op die manier hun bevorderingsvooruitzichten gemakkelijk te kunnen veranderen. De rechtspositie van belanghebbenden zou daardoor ten zeerste geweld worden aangedaan.

Aan de hand van vorenstaande uiteenzetting blijkt wel, dat de ontwerpers van het R.M.A.K.L., om het zo eens te zeggen, aan art. 11, zesde lid, een beperkte strekking hebben willen geven. Dat blijkt ook wel enigszins uit de zeer sobere toelichting, welke destijds op art. 11 werd gegeven.

Achteraf beschouwd stelt de redactie van het zesde lid echter de mogelijkheid open maatregelen te treffen, welke strikt genomen, niet tot de juiste toepassing van dat lid gerekend kunnen worden. Een verbeterde redactie is, ter wille van de rechtszekerheid, derhalve dringend nodig.

Cornelissen werd in het ongelijk gesteld, maar hij had het in het wezen der zaak toch aan het rechte eind.

Ongetwijfeld kan men de \pm 400 onderofficieren beschouwen als een „bijzondere groep”, doch niet in de zin van het zesde lid van art. 11 R.M.A.K.L. Immers, zij zijn niet in hun militaire positie krachtens een organisatiemaatregel bij de K.L. in het leven geroepen, zij onderscheidden zich in niets van de andere sergeanten-majoor, moesten aan dezelfde eisen voldoen als de overige collega's, tot s.m. aangesteld hadden zij dezelfde bevorderingsvooruitzichten.

Van dit standpunt uit bezien, kan — daar de rechtsgrond ontbreekt — L.O. 1950 nr. 6, niet anders dan onjuist worden genoemd.

Mede in verband met het vorenstaande moet ook nog aandacht geschonken worden aan de vóórlaatste overweging in de uitspraak van de Centrale Raad.

§ 6. Aan het eind van 1948 waren er verschillende vacatures in de rang van a.o.a. De kandidatenlijst voor die rang was uitgeput. De aanwezige s.m. hadden geen van alle 6 jaren in hun rang gediend. De bevordering dreigde derhalve te stagneren.

Een dergelijke omstandigheid was reeds in 1937 voorzien. Daarom is toen aan het slot van art. 2, vierde lid, van het Bev.voorschrift de clausule opgenomen dat de Minister van die termijn van 6 jaren mocht afwijken. Dat daarbij de overige eisen voor a.o.a. en de bevorderingsprocedure op zichzelf onverlet bleven, spreekt vanzelf.

De deelnemers aan de eerste opleiding tot s.m.a. (zie punt 2 hier-vóór) — inmiddels tot deze rang aangesteld — werden in de volgorde van de datum dier aanstelling aangewezen in die vacatures te gaan „proefdienen”. Na die proeftijd zouden ze bij geschiktbevinding tot a.o.a. worden bevorderd en aangesteld. Dit is geschied m.i.v. 1-1-'49.

In de loop van 1949 waren wederom ettelijke vacatures voor a.o.a. ontstaan. De kandidatenlijst bevatte ook thans geen namen. Derhalve werd door de Minister andermaal een aantal s.m.a., thans van de tweede s.m.a.-opleiding en waaronder zich ook Cornelissen bevond, aangewezen voor „proefdienen”, en met vooruitzicht promotie na geschiktbevinding. Genoemde s.m.a. kon bij het D.v.O. niet worden gemist. Hij werd dus daar beoordeeld. Het rapport aan het einde van de proeftijd was gunstig, evenals dat van de meeste anderen.

Belanghebbenden verwachtten nu spoedig te worden bevorderd. Hun was echter — afgedacht van de inmiddels verschenen L.O. 1950 nr. 6 — een teleurstelling bereid, want eerst bij brief van 5 October 1950 werd hun medegedeeld, dat geen bevordering zou geschieden, omdat

- a. de samenvoeging K.L. en K.N.I.L. lopende was;
- b. er een nieuw bevorderingssysteem zou komen; en
- c. zij te jong werden geacht (jong in de zin van diensttijd als beroepsmilitair).

Hoewel L.O. no. 6 aan het grootste deel van de tweede groep „proefdieners” (de eerste groep was alle narigheid ontgaan) het uitzicht op bevordering vrijwel benomen had, werden drie nieuwe motieven voor de weigering aangevoerd.

Vrijwel ieder onderofficier had wetenschap van punt a. Van punt b droegen alleen de ingewijden kennis. Dit nieuwe systeem, met de beste bedoelingen ontworpen ter plaatse waar men nog niet veel ervaring had opgedaan met betrekking tot de bevordering van het personeel beneden de rang van officier, was door andere bevoegden, gelet op de toenmalige constellatie in het o.o.korps, niet wel uitvoerbaar geacht. Later zijn die plannen dan ook officieel teruggenomen.

Bij de mededeling in punt *c* werd, zeer praematuur, de uitspraak gedaan alsof het nieuwe systeem reeds was ingevoerd. Op die wankele grond werden rechtmatige aanspraken afgewezen.

Wanneer daarbij bedacht wordt dat, ondanks de punten *a* en *b* nog 10 plaatsen voor a.o.a. bezet konden worden en dan ook met terugwerkende kracht bezet zijn, dan valt het gemakkelijk in te denken hoeveel zelfoverwinning het aan belanghebbenden heeft gekost om de getroffen maatregelen te verwerken.

Alles samengenomen kan worden getuigd dat Cornelissen c.s. — al zijn ze inmiddels bevorderd — wel zeer gedupeerd zijn door de gang van zaken.

Herstel zal wel uiterst moeilijk zijn, tenzij men L.O. 1950 nr. 6 intrekt en de consequenties daarvoor wenst te aanvaarden.

Een van die consequenties zou kunnen zijn, dat de Minister na die intrekking — de bevordering van de gedupeerden van de tweede groep „proefdieners” met terugwerkende kracht tot Maart 1950 doet ingaan.

Want, wat is er inmiddels geschied?

Het beginsel „volgorde aan de hand van het verkregen examen-,nummer”, in 1946 met vreugde door vele o.o. begroet, in 1950 ondanks krachtige verdediging verworpen, is bij het nieuwe Bevorderingsvoorschrift weder voorgesteld en opgenomen!

Wonderlijke gang der historie!

Ermelo, Sept. 1953.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 13 November 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr P. Kapteyn; *Leden:* Majoor A. L. van Mastrigt en Kapitein J. A. van Heyl.

Aan schuld te wijten zwaar lichamelijk letsel: hersenschudding, sleutelbeenbreuk en kneuzing van ribben, veroorzaakt door het onoplettend openen van het portier van een auto, welke tot stilstand was gebracht aan de rand van een rijwielpad, tengevolge waarvan een wielrijder tegen dat geopende portier reed.

(Wb. v. Str. art. 308)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G.B.J., geboren 10 Februari 1930, dpl. soldaat, Havelte, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd *);

*) Met uitzondering van het hier door ons gecursiveerde bewezen verklaard.
(Red. M.R.T.)

„dat hij te Steenwijk op *of omstreeks* 11 September 1952 als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig op het oostelijke rijwielpad, gelegen naast en behorende tot de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Meppelerweg, welk rijwielpad was aangeduid met een bord overeenkomstig model 41 van de bijlage van het „wegenverkeersreglement” alzo verboden voor verkeer met motorrijtuigen, zijn voertuig tot stilstand heeft gebracht op zodanige wijze, dat het rechtervoorwiel en een deel van de rechterzijde van die auto zich op dat rijwielpad bevonden en vervolgens hoogst roekeloos en onvoorzichtig, zonder zich te voren er van te overtuigen of zijn voertuig van achteren niet door verkeer over dat rijwielpad werd genaderd, het portier aan de rechterzijde van die auto heeft geopend, terwijl gelijktijdig of nagenoeg gelijktijdig die auto door een bestuurder van een tweewielig rijwiel, die over dat pad voortreed, van achteren was bereikt en werd gepasseerd, waardoor genoemd rijwiel in botsing is gekomen met het door hem beklaagde, geheel of ten dele geopende portier, vervolgens de bestuurder van dat rijwiel (U. Godijk) tegen het portier en het stuur van zijn rijwiel botste en is komen te vallen dan wel waardoor genoemd rijwiel in botsing kwam met het door hem, beklaagde, geheel of ten dele geopende portier, waardoor rijwiel en bestuurder (U. Godijk) zijn komen te vallen, met deze aan zijn, beklaagdes roekeloosheid en onvoorzichtigheid te wijten gevolgen, dat die Godijk een hersenschudding, verwondingen aan de linker oorschelp, een gebroken rechter sleutelbeen en kneuzingen van enige ribben, in ieder geval „zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 11 September 1952, toen hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, als bestuurder van een vierwielig motorvoertuig dat wegens een defect aan de motor door een ander militair motorvoertuig werd voortgesleept, daarmee reed op de Meppelerweg te Steenwijk; dat, toen de bestuurder van het voorste motorvoertuig dit tot stilstaan bracht, ook het door hem bestuurde motorvoertuig tot stilstand kwam en wel aan de uiterste rechterzijde van de openbare rijweg, met het rechtervoorwiel op het rechts van deze weg gelegen rijwielpad; dat, toen hij, beklaagde, zijn rechterportier opende, van achter hem over het rijwielpad een fietser naderde, die vanwege de geringe afstand niet meer kon stoppen en die derhalve tegen het geopende portier opbotste, tengevolge van welke botsing de wielrijder kwam te vallen en onder meer bloedend werd verwond aan zijn linker oor; dat hij, beklaagde, zich voordat hij het portier van het door hem bestuurde motorvoertuig opende, zich niet voldoende overtuigd heeft of er ook wielrijders naderden over het fietspad;

post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat het ondoor-

dacht openen van het portier door beklaagde aan de zijde van een rijwielpad terwijl een wielrijder hem tot op zeer korte afstand was genaderd hem in ernstige mate schuldig doet zijn;

post cetera alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „het aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zwaar licha-„melijk letsel bekommt”;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *vijftig gulden*, subs. hechtenis voor de tijd van *vijf en twintig dagen*—Red.]

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 20 November 1953

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor W. Soeten en Kapitein C. van Kampen.

Raadslieden: Mr W. J. Korn te Maastricht en Kapitein H. J. M. Noordman.

Zwaar lichamelijk letsel tengevolge van de ontploffing van een „blindganger” (bij een oefening gebruikte aanvalshandgranaat).

De ter zake verantwoordelijke vaandrig had wel opdracht gegeven, de „blindganger” onschadelijk te maken, doch had de uitvoering van de opdracht niet gecontroleerd. Aangezien beklaagde tijdens de onderhavige oefening met een groot complex van functies belast was, was het voor hem onmogelijk, iedere door hem gegeven opdracht op de uitvoering ervan te controleren. Beklaagdes nalaten „roekeloos en „onvoorzichtig” geacht, doch niet „hoogst roekeloos en onvoorzichtig”; geen „grote schuld” als in artikel 308 Wb. v. Str. bedoeld. Niettemin mag aan beklaagde wel een „geringe onvoorzichtigheid” verweten worden, waardoor het bewezen verklaarde oplevert een eigenlijk krijgstucltelijk vergrjpp.

Vrijspraak en verwijzing naar de commanderende officier.

(Wb. v. Str. art. 308; W.K. art. 58)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Th. I. G. M. K., geboren 15 Januari 1930, dienstplichtig vaandrig regiment Limburgse Jagers te Venlo, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd¹⁾:

„dat hij als vaandrig ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 24 Juli 1952 „te Gronsveld, althans in Nederland, toen door hem een Mills 69 „aanvalshandgranaat was geworpen welke niet tot ontploffing was „gekomen, *hoogst roekeloos en onvoorzichtig geen behoorlijk dwide-*

¹⁾ Met uitzondering van de hier gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard.

„lijke opdracht heeft gegeven om deze blindganger onschadelijk te maken of aanwijzing heeft gegeven waar deze te vinden was, althans zo deze opdracht en aanwijzing wel verstrekt was, hoogst roekeloos „en onvoorzichtig de uitvoering van die ²⁾ opdracht niet heeft gecontroleerd, hetwelk in verband met het feit, dat de handgranaat „zich op voor het publiek toegankelijk terrein bevond, zeer zeker „noodzakelijk was, met dit aan zijn, beklaagdes, grove schuld te „wijten gevolg, dat op 5 Augustus daaropvolgend, toen E. Schetters „zich ter plaatse van bovengenoemde blindganger bevond en doende „was fruit te zoeken, per ongeluk tegen die blindganger aantrapte, „deze is ontploft en een splinter metaal daarvan de darm van dien „Schetters heeft doorboord en verscheidene splinters metaal in diens „ledematen terecht zijn gekomen;

Overwegende . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij op 24 Juli 1952, terwijl hij als vaandrig in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, deel nam aan een oefening van het 322e bataljon Limburgse Jagers te Gronsveld; dat hij toen onder meer als scheidsrechter fungeerde, in welke functie hij aanvalsgranaten wierp teneinde de manschappen te doen wennen aan slagveldgeluiden;

dat hij tussen 06.00 en 08.00 uur die dag een aantal van die handgranaten heeft geworpen in een gemeenteweide te Gronsveld, onder welke granaten zich toen twee blindgangers bevonden; dat hij een van die blindgangers zelf heeft opgeruimd door deze op te pakken en tegen de grond te gooien, doch dat de uitwerking dusdanig was dat hij schrok en het niet waagde de tweede blindganger op deze wijze op te ruimen en deze dan ook heeft laten liggen; dat hij tijdens een gesprek met de Vaandrig Ferwerda een militair, welke bij de munitiewagen stond, bij zich heeft geroepen en deze de volgende opdracht heeft verstrekt: „Zeg aan de sergeant Soons, dat hij een „achtergebleven handgranaat moet opruimen, die ik hem nog niet „gemeld heb”, waarbij hij aan deze militair precies heeft aangegeven „waar de blindganger lag door dit te tekenen op het mica van de „stafkaart; dat deze militair hem zei het begrepen te hebben en dat „hij wist waar hij zijn moest, omdat hij daar die dag al eerder ge„weest was; dat hij tegen de avond aan de sergeant Soons heeft ge„vraagd of alle niet-gesprongen handgranaten waren opgeruimd, „waarop deze bevestigend antwoordde, uit welk antwoord hij, be„klaagde, opmaakte, dat ook de handgranaat in de gemeenteweide „was opgeruimd; dat hij diezelfde avond nog heeft gecontroleerd „of de blindgangers, liggend langs de oever van de Maas, waren „opgeruimd, hetgeen inderdaad het geval bleek te zijn; dat hij naar „aanleiding van deze bevindingen en door gebrek aan tijd niet meer

²⁾ In de bewezenverklaring werd „die” vervangen door „zijn” en na het woord „opdracht” ingevoegd: „om deze blindganger onschadelijk te maken”.

„is gaan kijken of de blindganger in de gemeenteweide was opgeruimd;

Overwegende, dat als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met de eed heeft bevestigd: Hendrik Jan Ferwerda, dienstplichtig vaandrig,

dat hij op 24 Juli 1952 deelnam aan een oefening van het 322e bataljon Limburgse Jagers te Gronsveld en tegen het einde van de ochtend op ongeveer 4 meter afstand van beklaagde stond te kijken naar die oefening; dat hij toen op een gegeven moment beklaagde tegen een militair iets hoorde zeggen in de geest van „er ligt een „handgranaat in een boomgaard”?

Overwegende, dat als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met de eed heeft bevestigd: Henricus Anna Gerrardus Soons, dienstplichtig sergeant destijds ingedeeld bij de Stafcompagnie van het 322e bataljon Limburgse Jagers,

dat hij op 24 Juli 1952 deelnam aan een oefening van het 322e Bataljon en was ingedeeld als commandant van een munitiewagen en onder meer belast was met het opruimen van niet-ontplofte handgranaten; dat hij toen van beklaagde diverse opdrachten heeft ontvangen tot het opruimen van verschillende niet-ontplofte handgranaten, doch dat hij geen opdracht heeft ontvangen om een blindganger te ruimen in de gemeenteweide te Gronsveld; dat hem ook niet door iemand anders gezegd is, dat in deze weide een blindganger geruimd moest worden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal No. P. 149/52 dd. 22 Aug. 1952, opgemaakt en gesloten te Maastricht door Wouter van Gameren, wachmeester van de Koninklijke Marechaussee, 2e Divisie, brigade Maastricht-Wijk, zakelijk vermeldt als verklaring aan verbalisant van Emili Schetters, geboren 10 Juli 1941,

dat hij op 5 Augustus 1952 in een weide te Gronsveld aan het peren rapen was, tijdens welk rapen hij opeens voelde, dat hij met zijn voet ergens tegen schopte, waarop een harde klap volgde en hij gewond tegen de grond werd geslagen;

Overwegende, dat een — naar aanleiding van het Emile Schetters op 5 Augustus 1952 te Gronsveld overkomen ongeval — opgemaakte geneeskundige verklaring, met als plaats- en dagtekening Maastricht 31 Augustus 1952 en ondertekend door dat genoemd Schetters door dit ongeval heeft opgelopen; darmperforatie, laesie rechter kniegewricht en multipole schrootwondjes over beide benen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van de minderjarige E. Schetters mede als bewijsmiddel gebezigd, aangezien deze geloofwaardig is voorgekomen³⁾ — wettig en overtuigend bewezen acht [zie tenlastelegging — Red.]

Overwegende ten deze nog, dat de Krijgsraad dus wel het feitelijk

³⁾ Ten rechte heeft niet de verklaring van de minderjarige Schetters als bewijsmiddel gediend, maar het ambtsedig proces-verbaal van de Koninklijke Marechaussee.
(Red. M.R.T.)

gebeurde wettig en overtuigend bewezen acht, doch tevens van oordeel is, dat beklaagdes schuld hieraan niet gequalificeerd dient te worden als grove schuld, zoals hem is ten laste gelegd;

Overwegende immers, dat beklaagde tijdens de onderhavige oefeningen een dusdanig complex van functies had — commando over de verdedigende partij, scheidsrechter en leiding van de nabootsing van slagveldgeluiden — dat het voor hem onmogelijk was iedere door hem gegeven opdracht op de uitvoering ervan te controleren;

Overwegende, dat beklaagde zich desalniettemin na afloop van de oefening bij de sergeant Soons, welke was belast met het ruimen van de blindgangers, heeft vergewist of alle door hem beklaagde, gemelde blindgangers inderdaad waren opgeruimd en beklaagde slechts door een algemene formulering van zijn vraag en van het antwoord van deze Soons onkundig is gebleven van het feit, dat zijn opdracht tot ruimen van de betrokken handgranaat in de weide te Gronsveld, Soons niet heeft bereikt; en tenslotte ondanks het bovenstaande toch nog zoveel mogelijk persoonlijk de ruiming van de blindgangers heeft gecontroleerd doch door gebrek aan tijd niet aan die in de weide te Gronsveld is toegekomen;

Overwegende, derhalve dat deze beklaagdes gedragingen zeker niet als hoogst roekeloos en onvoorzichtig mogen worden aangemerkt en van beklaagdes grove schuld derhalve geen sprake kan zijn, zodat — aangezien onder schuld in het ten deze bedoelde artikel 308 Wetboek van Strafrecht dient te worden verstaan: grove schuld — het bewezen verklaarde niet oplevert een feit, strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling en beklaagde derhalve van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat in deze aan beklaagde wel een geringe onvoorzichtigheid verweten mag worden, waardoor het bewezen verklaarde oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van art. 2, lid 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van art. 58 van die Wet onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

[Volgt: verklaring aan het hierboven bewezen verklaarde feit, doch niet-strafbaarheid aan beklaagde; vrijspraak; verwijzing der zaak, onder mededeling van alle stukken, naar de tot straffen bevoegde commanderende officier — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 11 December 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. Graaff; *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en Kapitein J. A. van Heyl.

Zich als militair opzettelijk tijdelijk voor de vervulling zijner dienstverplichtingen ongeschikt laten maken: beklaagde, dienstplichtig soldaat, had zich door een kameraad met de kolf van een geweer

op de hand laten slaan, waardoor kneuzingen ontstonden en beklagde niet aan een driedaagse oefening deel kon nemen.

Gevangenisstraf (voorwaardelijk) en plaatsing in een strafklasse (onvoorwaardelijk).

Zie ook het hierna opgenomen vonnis tegen de soldaat, die de ongeschiktmaking uitvoerde.

(W.S.M.R. art. 26, 98, 101)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. v. R., geboren 24 October 1931, dpl. soldaat 2e Cie. 1e Instr. Bat. Reg. Inf. „Oranje Gelderland” te Steenwijk, beklagde,

Gezien . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd ¹⁾:

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht* te Eefde, *althans in Nederland*, op „of omstreeks 8 September 1952, derhalve in tijd van oorlog, opzettelijk door soldaat F. V. zijn linkerhand heeft laten blesseren door „met een mes en daarna met de kolf van een geweer een of meer „malen flink op de linkerhand te laten slaan, waardoor die hand „gekneusd werd en tengevolge waarvan hij een gedeelte van die dag „en de volgende dag zijn dienstverplichtingen niet heeft kunnen vervullen, hij van 10 September 1952 tot en met 13 September 1952 „zijn dienstverplichtingen met de linkerhand niet heeft kunnen vervullen en waardoor hij zich onder meer heeft onttrokken aan deelneming aan een driedaagse oefening van zijn onderdeel (beginnende „op 9 September 1952) te Ruurlo en omgeving”;

Overwegende, dat een justitiële verklaring, beklagde betreffende, op 11 October 1952 opgemaakt en ondertekend door de Commandant van de 2e Compagnie, 1e Instructie Bataljon, Regiment Infanterie Oranje Gelderland te Eefde, zakelijk vermeldt, dat beklagde behoort tot de Koninklijke Landmacht en sedert 3 April 1952 in werkelijke dienst is als dienstplichtig soldaat;

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard, dat hij, als soldaat in werkelijke dienst zijnde bij de Koninklijke Landmacht, op 8 September 1952 te Eefde, om zich te onttrekken aan een oefening, door soldaat V. zijn linkerhand heeft laten blesseren door hem met een mes en daarna met de kolf van een geweer meermalen flink op die hand te laten slaan; dat daardoor die hand gekneusd werd en hij een gedeelte van die dag en de volgende dag zijn normale dienstverplichtingen niet heeft kunnen vervullen en hij ook van 10 September 1952 tot en met 14 September 1952 zijn dienstverplichtingen met de linkerhand niet heeft kunnen vervullen; dat hij door zich aldus te laten blesseren zich onder meer heeft onttrokken aan deelneming aan een driedaagse oefening van zijn onder-

¹⁾ Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bezwezen verklaard. (Red. M.R.T.)

deel (beginnende op 9 September 1952) te Ruurlo en omstreken;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal No. P. 36/52 dd. 27 September 1952 te Zutphen opgemaakt door Teunis Johannes Schut, wachmeester der Koninklijke Marechaussee onder meer zake-lijk inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

1e. F. J. V., dienstplichtig soldaat, gelegerd te Eefde:

dat hij op 8 September 1952 te Eefde, op verzoek van beklaagde, deze met een mes een paar keer op diens linkerhand heeft geslagen en daarna nog een paar klappen met de kolf van een geweer, op diens hand heeft gegeven; dat hij al deze handelingen om beklaagde tijde-lijk voor zijn dienstverplichtingen ongeschikt te maken pleegde, nadat beklaagde tegen hem had gezegd: „Zeg Frans, weet jij er niets „op, dat ik van die driedaagse oefening af kom”;

2e. Wouter Magedans, reserve-Officier van Gezondheid 2e klasse, gelegerd te Eefde:

dat in de namiddag van 8 September 1952 beklaagde bij hem kwam en hem vertelde, dat hij een bank op zijn linkerhand had gehad; dat hij bij geneeskundig onderzoek vaststelde, dat de linkermidden-hand van beklaagde was gekneusd zonder bot-afwijkingen; dat hij daarop beklaagde voor die dag „vrij van gebruik linkerhand” gaf en hem op 9 September 1952 naar het Militair Hospitaal te Arnhem zond; dat hij hem op 10 September 1952 vier dagen „vrij van gebruik „van linkerhand” gaf;

3. Hendrikus Petrus Maria van Gemert, 2e-luitenant, gelegerd te Eefde:

dat hij op 9 September 1952 melding kreeg van de sergeant van de week, dat beklaagde vier dagen lichte dienst had gekregen van de dokter en alzo niet mee kon gaan met de driedaagse oefening naar Ruurlo;

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*zich als militair opzettelijk tijdelijk voor de vervulling zijner „dienstverplichtingen ongeschikt laten maken voor een tijdsduur „langer dan vier dagen durende, in tijd van oorlog gepleegd*”²⁾;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 Wetboek van Militair Strafrecht jo artikel 98, 2° Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als be- wezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijge- sproken;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeen- stemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandig-

²⁾ Ter zake van de qualificatie wordt verwezen naar het naschrift bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 11 September 1952, M.R.T. XLVI, blz. 37 e.v. (Red. M.R.T.)

heden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane beklagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk acht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden (voorwaardelijk met proeftijd van twee jaren) en plaatsing in een strafklasse voor de tijd van drie maanden — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 11 December 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en Kapitein J. A. van Heyl.

Opzettelijk een militair op diens verzoek voor de verdere vervulling zijner dienstverplichtingen tijdelijk ongeschikt maken.

Zie ook het vonnis hiervóór.

(W.M.S.R. art. 101)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditair-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. J. V., geboren 28 September 1934, dpl. soldaat 2e Cie. 1e Instr. Bat. Reg. Inf. „Oranje Gelderland” te Steenwijk, beklagde,

Gezien . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd ³⁾:

„dat hij op of omstreeks 8 September 1952 te Eefde, *althans in „Nederland*, opzettelijk soldaat G. v. R. op diens verzoek tijdelijk „voor de vervulling van zijn dienstverplichtingen ongeschikt heeft „gemaakt, door alstoen aldaar hem op diens verzoek opzettelijk een „of meermalen met een mes en daarna met de kolf van een geweer „op de linkerhand te slaan, waardoor die hand gekneusd werd en „v. R. gedurende enige dagen zijn dienstverplichtingen met de linker- „hand niet heeft kunnen vervullen, en niet heeft deelgenomen aan „een driedaagse oefening van zijn onderdeel te Ruurlo en omgeving, „aanvangende op 9 September 1952”;

post alia:

Overwegende, dat beklagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard,

dat hij op 8 September 1952, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht te Eefde, soldaat v. R. op diens verzoek tijdelijk voor de vervulling van diens dienstverplichtingen ongeschikt heeft gemaakt, door deze op diens verzoek opzettelijk meermalen met een mes en daarna met de kolf van een geweer op de linkerhand te slaan, waardoor die hand gekneusd werd en v. R.

³⁾ Met uitzondering van het hier door ons geursiveerde gedeelte be-
wezen verklaard. (Red. M.R.T.)

gedurende enige dagen zijn dienstverplichtingen met de linkerhand niet heeft kunnen vervullen en niet heeft kunnen deelnemen aan een driedaagse oefening van diens onderdeel te Ruurlo en omgeving, aanvangende op 9 September 1952;

post cetera alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijk een militair op diens verzoek voor de verdere vervulling zijner dienstverplichtingen tijdelijk ongeschikt maken*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie weken — Red.]

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 5 Februari 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* T. J. Rijkers, H. P. Muller, J. B. Kempees en R. J. Hordijk.

Wettelijk als getuige opgeroepen, wederrechtelijk wegblijven, gepleegd door een matroos z/m, dienende te Hilversum, opgeroepen door betekening van de dagvaarding aan zijn moeder, wonende te Scheveningen, het huisadres van beklagde.

(Wb. v. Str. art. 444)

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A. v. B., oud 20 jaren, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 3e kl. z/m bij het Marine Opleidingskamp te Hilversum,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad dd. 20 Januari 1953 Nr. CZM/P 1101/87753, waarbij deze Raad tevens wordt bevolen bijeen te komen op Donderdag 5 Februari 1953 des voormiddags te 09.00 uur;

Gezien het aan de voet van dat stuk door de Fiscaal aan de beklagde ten laste gelegde:

„dat hij te Gouda op 5 November 1952 des voormiddags te tien uur, ofschoon — zoals hem bekend was — op 25 October 1952 te zijner woonplaats, althans aan de woonplaats van zijn moeder, Magneetstraat 35 te 's-Gravenhage aan zijn moeder was uitgereikt een gerechtelijk schrijven vanwege de ambtenaar van het openbaar ministerie bij de Kantongerechten in het arrondissement Rotterdam, inhoudende de kennisgeving dat hij werd gedagvaard om te verschijnen op Woensdag 5 November 1952 te 10 uur voor het kantonrecht Gouda, zitting houdende in het Gerechtsgebouw aldaar, ten einde aldaar getuigenis der waarheid te geven in de zaak van het openbaar ministerie tegen B. v. D., vervolgd wegens overtreding van artikel 25 der Wegenverkeerswet, wederrechtelijk niet is verschenen op die terechtzitting”;

post alia:

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. een afschrift gerechtelijk schrijven dd. 10 October 1952 Nr. 6822 G van de Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij de Kantongerechten in het Arrondissement Rotterdam, houdende o.m.:

dat voornoemde ambtenaar A. v. B., wonende te 's-Gravenhage, Magneetstraat 35, dagvaardt om te verschijnen op Woensdag 5 November 1952 te 10.00 uur voor het Kantongerecht Gouda, zitting houdende in het Gerechtsgebouw aldaar, ten einde aldaar getuigenis der waarheid te geven in de zaak van het Openbaar Ministerie tegen B. v. D., vervolgd wegens overtreding van artikel 25 der Wegenverkeerswet op straffe, dat getuige, niet verschijnende zal belopen, de straf bij het Wetboek van Strafrecht bepaald;

b. een afschrift van het door de besteller P.T.T. A. P., op ambts-eed opgemaakt relaas, houdende dat voornoemde besteller het gerechtelijk schrijven vanwege de ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij de Kantongerechten in het Arrondissement te Rotterdam Nr. 6822 G, bestemd voor A. B., wonende 's-Gravenhage, Magneetstraat 35, op 25 October te 10.45 uur voormiddags te Scheveningen, Magneetstraat 35 heeft uitgereikt aan diens woon- of verblijfplaats, aan Mevr. v. B., huisgenote van geadresseerde, moeder;

c. een preces-verbaal der Openbare Terechting van het Kantongerecht te Gouda, behandelende Strafzaken, houdende . . . enz.;

d. een proces-verbaal, houdende de daarin opgenomen verklaring van A. v. B.:

dat op 26 October 1952 zijn moeder hem in zijn ouderlijke woning mededeelde, dat hij als getuige was gedagvaard in verband met een plaats gehad hebbende verkeersovertreding in de omgeving van Gouda; dat hij in die dagvaarding las dat de zaak zou dienen op 5 November 1952 te Gouda; dat hij de zaak maar op zijn beloop gelaten heeft;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „*wettelijk als getuige opgeroepen, wederrechtelijk weggebleven*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, en de omstandigheden waaronder het is begaan een geldboete ad *f* 25,—, subsidiair 10 dagen hechtenis passend is; . . . enz. — [Red.]

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 5 Maart 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* H. P. Muller, T. J. Rijkers, A. van Miert en R. J. Hordijk.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, in tijd van oorlog gepleegd: opzettelijk nalaten te voldoen aan de order, door de smaldeel-commandant

aan één der officieren van dat smaldeel gegeven, om zich (in verband met onbehoorlijk optreden) naar zijn hut te begeven.

(W.M.S.R. art. 11 en 114)

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A., oud 33 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Krijgsraad gediend hebbende als luitenant ter zee der 1e klasse.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad dd. 30 December 1952, Nr. CZM/P. 7343/3299;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 16 Februari 1953 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Plymouth aan boord van Hr. Ms. „Banckert”, waar hij „als Luitenant ter Zee 1e klasse diende, in tijd van oorlog op of „omstreeks 23 November 1952 des avonds, toen de Kapitein ter Zee „G. Koudijs — die hem reeds eerder dien avond het zwijgen had „opgelegd in verband met de aard en de toon van de door hem in „bijzijn van buitenlandse gasten gevoerde gesprekken — hem in verband met zijn onbehoorlijk gedrag tegenover althans in bijzijn van „enige buitenlandse gasten gelast had de kajuit, waar hij zich bevond, te verlaten en naar zijn hut te gaan, opzettelijk in strijd met „de order van die hoofdofficier niet terstond die kajuit heeft verlaten en zich naar zijn hut heeft begeven, ook nadat deze hem de „woorden had toegevoegd: „Geef ogenblikkelijk gevolg aan mijn „order, ga naar je hut”;

Gezien . . . enz.;

post alia:

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard G. Koudijs, oud 46 jaar, als getuige:

dat hij op 23 November 1952 als Kapitein ter Zee, Commandant van Smaldeel 5, met de commandanten van de tot dat smaldeel behorende schepen te Plymouth een instuif gaf voor een zestigtal buitenlandse gasten; dat te ongeveer 21.45 uur die dag, de Luitenant ter Zee 1e klasse A. in bijzijn van de gasten tegen hem met luide stem diens klachten over de Mijndienst begon te uiten, ongeveer in de bewoordingen, dat de mijnenprakt van andere mensen moest worden voorzien omdat anders die mijnentoko naar de kelder ging; dat hij deze in verband met de aard en de toon van hetgeen deze zeide het zwijgen heeft opgelegd; dat deze zich echter daaraan niet stoorde en voortging op luide toon diens grieven uiteen te zetten en eerst zweeg, nadat hij drie- à viermaal diens woordenvloed had onderbroken en door tekens gelast had te zwijgen; dat later op dien avond, toen hij zich met enige commandanten en officieren van het smaldeel en een aantal buitenlandse gasten in de kajuit van Hr. Ms. „Banckert” bevond, de Luitenant ter Zee 1e klasse A. daar ook binnenkwam en direct op twistzieke en heftige toon een gesprek met twee Ameri-

kaanse Hoofdofficieren begon; dat hij op ongeveer 5 meter van A. afstond; dat hij in diens richting keek, ten einde een indruk te krijgen, wat zich daar afspeelde; dat voordat hij A. tot de orde had kunnen roepen, deze met zeer luide stem in zijn richting riep: „Downgelaten, downgelaten hè”; dat hij A. toen onmiddellijk gelastte: „Ga naar je hut”; dat A. aan dit op duidelijke toon gegeven bevel geen gevolg gaf, doch staan bleef en hem zeer ontstemd en verbolgen aankeek; dat hij daarna zijn bevel op zeer nadrukkelijke en duidelijke wijze heeft herhaald met de woorden: „Geef ogenblikkelijk gevolg „aan mijn order, ga naar je hut”; dat A. nog geen aanstalten maakte aan zijn bevel te gehoorzamen, doch zich eerst heeft verwijderd, nadat de Commandant van Hr. Ms. „Evertsens” zich naar deze had begeven en met deze had gesproken;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld eraan, zijnde het immers van algemene bekendheid, dat het ten tijde in de telastelegging vermeld tijd van oorlog was, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „*Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht een militaire detentie voor de tijd van een maand passend is; [...enz.*Red.*]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 25 Februari 1953.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. Klapwijk en Kapitein Mr W. Kasten.
Raadsman: Mr J. Hissink.

Opzettelijke ongehoorzaamheid en beschimpen van een meerdere, gepleegd door een zich met groot verlof bevindende dienstplichtige, die in uniform gekleed was.

(W.M.S.R. art. 62, 108, 114)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. S., geb. 3 September 1931, dpl. soldaat Reg. Zwarte Luchtdeel Art. Ypenburg, thans met groot verlof, beklagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, te 's-Gravenhage, op 13 December 1952, in tijd van oorlog „als dienstplichtig soldaat van de lichte 1951, behorende tot het „Regiment Zwarte Luchtdeelartillerie „Ypenburg”, terwijl hij in het „genot van groot verlof was, doch gekleed was in volledig uniform

„en zich met geheel loshangende battle-dressblouse en de baret onder „een zijner schouderpassanten gestoken op de Loosduinseweg bevond, „toen de 1e luitenant der Infanterie E. J. Feenstra, na zich als „zodanig bekend te hebben gemaakt, hem had gelast zijn tenue in „orde te maken heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten „aan dit bevel te gehoorzamen zeggende: „Ik heb geen pest met je „„te maken, ik ben met groot verlot”, althans woorden van gelijke „strekking bezigende en vervolgens de hem gegeven order niet heeft „uitgevoerd, daarbij voorts genoemde officier in diens tegenwoordig- „heid nog toevoegende, toen deze hem had gesommeerd volledige „gegevens omtrent zijn identiteit te verschaffen: „Je krijgt ze niet „„in handen en wacht anders maar eens op me op de hoek om elf uur” „alsmede „En anders zie ik je nog wel eens vrijer””;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring dd. 4 Februari 1953 afgegeven door Hoofd Mobilisatie Regiment Zwarte Luchtdoelartillerie Ypenburg te Haarlem blijkt, dat beklagde van 3 Juli 1951 tot 19 September 1952 als militair in werkelijke dienst was;

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *opzettelijk ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog;*
2. *opzettelijk een meerdere beschimpen;*

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
2. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden — *Red.*]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 1 April 1953.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel L. C. Onderstal en Majoor A. Klapwijk.

Ongehoorzaamheid, gepleegd door een kapitein, aan het bevel van een wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, commandant van een patrouille en belast met de contrôle op door militairen uit de kazerne gevoerde goederen, om inzage te verlenen van de inhoud van beklagdes actetas.

Verworpen het verweer dat het hier geen dienstbevel betrof aangezien (1) het strijdig is met de krijgstuicht om officieren in tegenwoordigheid van minderen aan dergelijke contrôlemaatregelen te onderwerpen; (2) militairen niet buiten hun toestemming mogen worden gefouilleerd.

Verwijzing der zaak naar de Commanderende Officier, mede in verband met de omstandigheid dat beklagde zijn weigering om te gehoorzamen heeft willen onderwerpen aan het oordeel van de Krijgsraad.

(W.M.S.R. art. 114, 128; W.K. art. 58)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. v. D., reserve-kapitein, Utrecht, beklaagde,

Gezien . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, op of omstreeks 29 Januari 1953 te Utrecht, heeft ge- „weigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan „het hem door de Wachtmeester der Koninklijke Marechaussee „E. J. Krieger, gegeven dienstbevel om hem de inhoud van een acte- „tas te tonen, welke hij, beklaagde, bij zich had, toen hij het kazerne- „terrein van de Seijpesteijn-kazerne wilde verlaten, door opzettelijk „tegen genoemde wachtmeester te zeggen: „Ik laat U niet in mijn „tas kijken”, althans woorden van een dergelijke strekking, zijnde „voormelde wachtmeester als commandant van een patrouille van de „Koninklijke Marechaussee opgetreden, die op last van zijn chef naar „aanleiding van het verzoek van de kazernecommandant alstoen „aldaar dienst deed ten einde bij de uitgang van het kazerneterrein „contrôle op de inhoud van tassen e.d. te houden”;

Overwegende . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in militaire dienst was als kapitein bij de School Technische Dienst, Materieel Inspectie, zich op 29 Januari 1953 te Utrecht begaf naar de uitgang van het kazerneterrein van de Seijpesteijnkazerne; dat hij alstoen aldaar in het bezit was van een actetas; dat hij bij genoemde uitgang is staande gehouden door de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee Krieger; dat, nadat deze hem had medegedeeld, dat hij belast was met de contrôle van tassen en dergelijke; dat hij van hem vorderde inzage van zijn actetas; dat hij geweigerd heeft aan deze vordering te voldoen en die wachtmeester heeft geantwoord: „ik laat U niet in mijn tas kijken”; dat meer-genoemde wachtmeester in burger gekleed was en dat hij zich tevoren gelegitimeerd had en hem had medegedeeld, dat hij daar toen dienst deed als commandant van een marechausseepatrouille belast met eerdergenoemde taak; dat het hem bekend is dat hij verplicht is de bevelen van een patrouille op te volgen;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 9 Februari 1953, opgemaakt en gesloten te Utrecht door o.a. Evert Jurrien Krieger, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee te Utrecht, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van *verbalisant*:

dat hij in opdracht van zijn brigadecommandant op 29 Januari 1953 als patrouillecommandant contrôle hield zonder aanzien des persoons in de inhoud van koffers, tassen en dergelijke van zowel burgers als militairen, die de van Seijpesteijnkazerne te Utrecht zouden verlaten; dat hij zich bij beklaagde heeft gemeld als commandant

van een marechaussee-patrouille en hem mededeelde, dat de patrouille belast was met de contrôle op de inhoud van tassen, koffers en dergelijke van personen, die bedoelde kazerne verlieten; dat hij beklagde heeft medegedeeld, dat hij diens actetas op de inhoud wenste te controleren; dat beklagde daarop antwoordde: „Ik laat U niet in „mijn tas kijken”; dat hij beklagde heeft medegedeeld, dat genoemde contrôle gehouden werd in opdracht van de kazernecommandant van meergenoemde kazerne; dat beklagde hem opgaf te zijn genaamd: W. v. D., Kapitein;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijke ongehoorzaamheid*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 j^o artikel 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagdes verweer aldus verstaat, dat het hier niet zou betreffen een bevel in de zin van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht en hij zich derhalve niet aan een strafbaar feit zou hebben schuldig gemaakt:

1e. omdat naar het oordeel van beklagde strijdig is met de krijgstucht om officieren in het bijzijn van minderen aan een dusdanige contrôlemaatregel te onderwerpen;

2e. omdat militairen buiten hun toestemming niet mogen worden gefouilleerd;

Overwegende, dat de Krijgsraad dit verweer verwerpt, immers hier geen sprake is van fouillering, doch slechts van een contrôlemaatregel ten aanzien van door militairen medegevoerde voorwerpen, die elke kazerne- of kampcommandant bevoegd is te treffen, terwijl indien beklagde van mening was, dat de wijze, waarop deze contrôlemaatregel werd uitgevoerd tuchtondermijnd was, hem de weg voor beklag openstond;

Overwegende, dat het beklagdes oogmerk is geweest door zijn weigering zich aan de contrôlemaatregel te onderwerpen een uitspraak van de Krijgsraad omtrent de al dan niet toelaatbaarheid van die maatregel, waarvan hier de militairen zonder onderscheid van rang werden onderworpen, uit te lokken;

Overwegende, dat de krijgsraad, mede op grond van het hiervoor overwogene bevindt, dat de zaak, één der in artikel 2, lid 2—6 van de Wet op de Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht, onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN.

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 1 April 1953

President: Luitenant-Kolonel Mr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein H. R. Mac Gillavry.
Raadsman: Majoor K. Bakker.

Wederrechtelijk gebruik van eens anders motorrijtuig, gepleegd door een officier, die gedurende enige maanden een dienst-jeep voor particuliere doeleinden gebruikte.

(W.V.W. art. 37)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. F. S., beklaagde,

Gezien . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende aanvankelijk als reserve 1e luitenant, later als reserve Kapitein bij het 1e Motorvoertuigenpark der Koninklijke Landmacht te Soesterberg, in de maanden October, November en December 1952 en Januari 1953, meermalen opzettelijk wederrechtelijk een aan de Staat der Nederlanden toebehorend motorrijtuig, te weten nu eens de jeep K.P. 3446, dan weer de jeep 20703193 heeft gebruikt op diverse voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen gelegen tussen Soesterberg (Gem. Soest) en Amersfoort met name op de Rijnstraat binnen de gemeente „Amersfoort”;

post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 13 Februari 1953, opgemaakt en gesloten te Amersfoort door W. van Maurik, Adjudant-Onderofficier der Koninklijke Marechaussee, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. *Frederik Pol*, oud 35 jaren, agent van Politie te Amersfoort, dat hij reeds jaren woonachtig is in het perceel nr. 18 aan de Rijnstraat te Amersfoort; dat hij gedurende ongeveer een jaar regelmatig een eerste luitenant van de Koninklijke Landmacht zag komen in het perceel nr. 14 van de Rijnstraat te Amersfoort, waar de familie Bergkamp woont, wier dochter, genaamd Adri Bergkamp, omgang met genoemde militair had; dat omstreeks October 1952 deze luitenant deze woning begon te bezoeken met een militair motorrijtuig, bijna steeds een jeep;

2. *Cornelis Willem Kiers*, oud 51 jaar, reserve Luitenant-Kolonel, dat hij Commandant is van het 1e Voertuigenpark te Soesterberg; dat Kapitein W. F. S. aan hem is toegevoegd als Kapitein-Adjudant en als zodanig geen rechtstreekse bemoeienis heeft met de afdeling

transport van het Voertuigenpark en hem geen vast motorvoertuig is toegewezen; dat voor particulier gebruik onder geen voorwaarde door de officieren van deze rijksmotorvoertuigen mag worden gebruik gemaakt; dat hij Kapitein S. geen toestemming gegeven heeft om dagelijks naar de woning van zijn verloofde in Amersfoort te rijden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „*te weten nu eens de jeep „K.P. 3446, dan weer de jeep 20703193*”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijk wederrechtelijk een aan ander toebehorend motor-, rijtuig op een weg gebruiken, meermalen gepleegd*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 j^o artikel 45 van de Wegenverkeerswet j^o artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht, artikel 1 K.B. van 26 Juli 1952 Stbl. 431;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van drie honderd gulden, subs. hechtenis voor de tijd van een maand — *Red.*]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 10 Juni 1953.

President: Lt. Kolonel Mr J. Th. Buurman van Vreeden (plv.),

Leden: Majoor S. C. Brands en Kapitein Mr W. Kasten.

Raadsman: Mr G. A. Lamsvelt.

Gequalificeerde diefstal, verduistering en heling, gepleegd in October-December 1946, en desertie naar het buitenland, aangevangen Maart 1947 en beëindigd 25 April 1953. Beschikkingen tot verwijzing van 9 April 1947 en 26 Mei 1953. Terzake van de gepleegde verduistering en heling was op 11 Mei 1953, toen de beschikking tot verwijzing aan beklagde betekend werd, het recht tot strafvordering verjaard, zijnde eerst op 11 Mei 1953 de eerste daad van daadwerkelijke vervolging (de verwijzing) aan beklagde bekend. Vrijpraak in zoverre.

Voorts: gedeeltelijke voorwaardelijke veroordeling en ontslag uit de militaire dienst (zonder ontzetting).

(W.M.S.R. art. 23, 13-15, 98, 99; Wb.v.Str. art. 70-72, 310, 311, 321, 416; R.L. art. 193).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. L., geboren 27 Maart 1921, vrijwillig soldaat, beklagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing dd. 9 April 1947 en 26 Mei 1953;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde:

„I. op diverse, thans niet meer met nauwkeurigheid vast te stellen tijdstippen in of omstreeks de periode Juli tot en met December 1946 te 's-Gravenhage, tesamen en in vereniging met na te noemen personen, althans alleen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen, na te noemen goederen, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde of aan zijn mededaders of mededader of een hunner, te weten:

„in vereniging met *Th. W. J.*:

„1e. een legergroen gekleurd compleet reservewiel met binnen- en buitenband van een Chevrolet personenauto;

„2e. een groengekleurd compleet reservewiel met binnen- en buitenband van Oldsmobiel personenauto;

„3e. een blauwgrijs gekleurd compleet reservewiel met binnen- en buitenband van een D.KW.-auto;

„4e. een reservewiel van een 1½ tons Fordson-vrachtauto, compleet met binnen- en buitenband;

„5e. een compleet reservewiel met binnen- en buitenband van een Ford personenauto;

„6e. een compleet reservewiel met binnen- en buitenband van een 1½ tons Fordson-truck;

„in vereniging met *genoemde J. en R. E. L.*:

„7e. een legergroen gekleurd compleet wiel van een vrachtauto;

„in vereniging met *genoemde L.*:

„8e. twee complete wielen met binnen- en buitenbanden van een defecte personenauto;

„in vereniging met *A. F. S.*:

„9e. twee autowielen van een radio-auto;

„alleen:

„10e. twee 6-volts auto-accu's en een hydraulische auto-crick;

„II. . . .

„III. . . .

„IV. als vrijwillig soldaat bij het Troepen detachement No. 3 van de Generale Staf te 's-Gravenhage, op of omstreeks 21 Maart 1947 in tijd van oorlog, te 's-Gravenhage zijn voormeld onderdeel eigendunkelijk heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot hij op 25 April 1953 aan de doorlaatpost Nijmegen-station, komende uit Duitsland, werd aangehouden, hebbende hij zich bij deze desertie naar het buitenland, in casu Duitsland, verwijderd”;

Overwegende, . . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder der bewijsmiddelen slechts gebezigd ten aanzien van het feit en de feiten, waarop het betrekking heeft, het procesverbaal no. 58/53 dd. 26 April 1953, opgemaakt door Jacobus van Spanjen en het rapport opgemaakt door de sergeant E. Hackenitz slechts gebezigd in verband met de inhoud

der overige bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde sub I, II, III subsidiair en IV is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, voor wat het sub I ten laste gelegde betreft met uitzondering van de woorden „in vereniging met „Th. W. J.”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. 1. „*diefstal, meermalen gepleegd*”;
2. „*diefstal door twee of meer vereenigde personen, meermalen gepleegd*”;
- II. „*verduistering*”;
- III. „*heling*”;
- IV. „*desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige „zich naar het buitenland verwijdert*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

- I. 1. artikel 311 jo. 57 van het Wetboek van Strafrecht;
2. artikelen 310 jo. 311 en 57 van het Wetboek van Strafrecht;
- II. artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht;
- III. artikel 416 van het Wetboek van Strafrecht;
- IV. artikelen 98 jo. 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de onder II en III subsidiair bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feiten werden gepleegd respectievelijk eind December 1946 en in of omstreeks October 1946, terwijl de eerste daad van daadwerkelijke vervolging, die aan de beklaagde bekend kon zijn heeft bestaan in het aan deze op 11 Mei 1953 door de Officier-Commissaris op last van de Auditeur-Militair betekenen van de beschikking tot verwijzing naar de Krijgsraad nr. M 913 C 47 dd. 9 April 1947, vangende toch een vervolging als zodanig eerst aan, nadat de Commandierend-Generaal de zaak heeft verwezen naar de Krijgsraad en in handen heeft gesteld van de Auditeur-Militair teneinde daaromtrent te procederen ingevolge de Wet, en dit aan de beklaagde bekend is gesteld;

Overwegende dat mitsdien de in December 1946 respectievelijk October 1946, telkens een dag na het plegen der feiten, aangevangen verjaring van het recht tot strafvordering, niet werd gestuit binnen de verjaringstermijnen van zes jaar voor beide feiten, welke termijnen mitsdien eindigden respectievelijk in December 1952 en in October 1952;

Overwegende, dat derhalve terzake van de sub II en III subsidiair bewezen verklaarde feiten geen recht tot strafvordering meer aanwezig is en beklaagde mitsdien op grond van artikel 193 van de Regtspleging bij de Landmagt in zoverre moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde meer of anders is tenlaste gelegd dan hierboven bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van het sub I en IV ten laste gelegde en bewezen verklaarde, dat beklaagde strafbaar is zijnde van geen feiten en omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14 a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één jaar, met bepaling, dat de tijd in arrest doorgebracht (van 29 Januari 1947 tot 21 Maart 1947 en van 25 April 1953 tot 29 1953) in mindering zal worden gebracht en met bevel dat van deze gevangenisstraf een gedeelte, groot *negen maanden* voorwaardelijk niet zal worden tenuitvoergelegd (proeftijd *drie jaren*) en ontslag uit de militaire dienst (zonder ontzetting) — *Red.*].

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 19 Maart 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. J. Hoogendoorn, A. van Miert, W. H. de Graaff, T. J. Rikkers.

Raadsman: Kapt. d. Mars. T. A. v. d. Vaart.

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan het door middel van radio-omroep bekendgemaakte bevel van de Commandant Zeemacht Nederland (d.d. 1 Februari 1953) dat alle personeel onder zijn bevel onmiddellijk naar hun standplaats moest terugkeren. Meerderheidsverhouding op grond van art. 67 (3) W.M.S.R. (bevelvoerend militair), nu in de radio-omroep de rang van de C.Z.M.-Ned. niet was genoemd.

(W.M.S.R. art. 67 (3) en 114).

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A. W., oud 21 jaren, geboren te Amsterdam, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als hofmeester 3e kl. z/m aan boord van Hr. Ms. „Soemba” te den Helder,

[Tenlastelegging: „dat hij te Hoorn in tijd van oorlog op 1 „Februari 1953, toen hij zich aldaar als hofmeester 3e klasse z/m „met permissie bevond en hem bekend was geworden dat de Commandant Zeemacht Nederland door middel van de radio-omroep „had bevolen dat al het personeel der Koninklijke marine dat met „permissie was, zo spoedig mogelijk moest terugkeren naar zijn „standplaats, opzettelijk in strijd met die order niet naar Hr. Ms. „„Soemba”, waar hij diende, is teruggekeerd;

„en voor zover terzake van het vorenstaande geen veroordeling „mocht volgen: dat hij te Den Helder in tijd van oorlog op 1 Februari „1953 ofschoon hem bekend was dat de Commandant Zeemacht „Nederland door middel van de radio-omroep had bevolen dat al het „personeel der Koninklijke Marine dat met permissie was, zo spoedig „mogelijk moest terugkeren naar zijn standplaats, opzettelijk „ongeoorloofd niet onverwijld van permissie is teruggekeerd aan „boord van Hr. Ms. „Soemba”, waar hij als hofmeester 3e klasse „diende en sedertdien voortdurend zonder vergunning afwezig is „gebleven, totdat hij zich op 2 Februari 1953 des namiddags te „ongeveer half vier aan boord van dat schip heeft teruggemeld” — *Red.*];

Post alia:

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. A. W., oud 21 jaar, als beklaagde:

dat hij op 1 Februari 1953, dienende als hofmeester 3e klasse z/m aan boord van Hr. Ms. „Soemba”, zich met permissie te Hoorn bevond en toen aldaar te ongeveer 10.00 uur hoorde, dat via de radio was medegedeeld, dat alle militairen naar hun onderdelen moesten terugkeren; dat hij opzettelijk in strijd met die order niet naar Hr. Ms. „Soemba” is teruggekeerd en zich op 2 Februari 1953 aan boord van Hr. Ms. „Soemba” heeft teruggemeld;

2e. V. R. IJ. Winkelman, oud 34 jaar, als getuige:

dat hij als Stafofficier Verbindingen op 1 Februari 1953 persoonlijk van de Commandant Zeemacht Nederland opdracht kreeg om een bericht op te stellen dat al het personeel onder het bevel van de Commandant Zeemacht onmiddellijk naar hun standplaats moest terugkeren, welk bericht hij heeft opgesteld en per telex heeft doorgegeven naar het verbindingsbureau van het Ministerie van Marine met opdracht dit bericht door te geven aan de omroepverenigingen en dit te laten omroepen; dat de tekst van het bericht luidde: „De Commandant Zeemacht maakt bekend, dat al het personeel der Koninklijke Marine, dat met permissie is, zo spoedig „mogelijk moet terugkeren naar zijn standplaats”;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. een brief van het Algemeen Nederlandsch Persbureau dd. 12 Februari 1953 houdende o.m.:

dat op 1 Februari 1953 om 11 uur 59 een bericht binnenkwam van de volgende tekst: „De Commandant Zeemacht maakt bekend „dat al het personeel der Koninklijke Marine, dat met permissie is, „zo spoedig mogelijk moet terugkeren naar zijn standplaats”;

dat onmiddellijk na binnenkomst dit bericht werd voorgelegd aan de nieuwslezer, die het nauwkeurig volgens bovenaangegeven tekst las en het bericht tegen het slot van de uitzending werd herhaald;

dat het opnieuw werd gelezen in de uitzending van 13.00 uur en dat de derde uitzending, waarin het bericht werd gelezen de extra

uitzending van 15.00 uur was; dat de uitzending telkens plaats had over beide zenders Hilversum 1 en 2;

b. een rapport van de Marine-Tenuepatrouille dd. 3 Februari 1953 houdende o.m. dat volgens de gemeentepolitie te Hoorn de matroos hofmeester 3e kl. z/m A. W. zich op 1 Februari 1953 te Hoorn bevond en op 2 Februari 1953 van Hoorn was vertrokken;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende de bescheiden onder a en b als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, zijnde het immers van algemene bekendheid, dat het ten tijde in de telastlegging vermeld, tijd van oorlog was, hetgeen hem primair is te laste gelegd;

Overwegende ten aanzien van de aan het bewezene te geven qualificatie, dat het rationeler ware geweest om in de telastlegging en ook in de radio-omroep de rang van de Commandant Zeemacht Nederland te vermelden;

dat het echter van algemene bekendheid is, dat de Commandant Zeemacht Nederland krachtens zijn betrekking als bevelvoerend militair de aan boord van Hr. Ms. „Soemba” dienende militairen onder zijn bevelen heeft;

dat mitsdien met toepassing van het bepaalde in artikel 67 aanhef en onder 3 van het Wetboek van Militair Strafrecht, het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „OPZETTELIJKE ONGEHOOR-„ZAAMHEID IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van 6 weken passend is, terwijl de tijd door hem van 2 Februari tot en met 18 Maart 1953 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf; . . . enz. (*Red.*).

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 19 Maart 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. J. Hoogendoorn, A. van Miert, T. J. Rijkers, F. O. van Kregten.

Raadman: Kapt. d. Mars. J. S. Bedet.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: opzettelijk nalaten te voldoen aan de order van een kornet om zijn legitimatiebewijs te overhandigen, welke order gegeven werd om, in verband met op te maken rapport, de identiteit van beklagde te kunnen vaststellen.

*De tenlastelegging vermeldt niet de qualiteit van beklagde. De acte van tenlastelegging moet echter in haar geheel gelezen worden. Nu in het hoofd van die acte de militaire hoedanigheid van beklagde als marinier 3e klasse z/m is vermeld, kan het feit wel onder artikel 114 W.M.S.R. worden gebracht *).*

*) In het hoofd van het bevelschift tot bijeenkoming van de Krijgsraad

(W.M.S.R. art. 114; R.Z. artt. 9, 112).

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S GRAVENHAGE.

in de zaak van de Fiscaal tegen T. F. L., oud 22 jaren, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier 3e kl. z/m,

[Tenlastelegging: „dat hij te Den Haag in tijd van oorlog op of „omstreeks 9 Januari 1953, toen hij en de marinier 3e klasse „P. A. T. B. samen — ieder gekleed in uniform — in de Veenestraat „aldaar liepen en de eveneens in uniform geklede kornet der artillerie „W. J. M. Touw hen had staande gehouden en bevolen had om hun „legitimatiebewijzen te geven, zeggende: „Geef mij jullie legiti- „„matiebewijzen”, welke order die kornet gaf teneinde rapport te „kunnen maken van het feit dat zij hem bij het passeren niet de „militaire groet hadden gebracht, opzettelijk in strijd met die order „zijn legitimatiebewijs niet aan deze heeft gegeven en zich ver- „wijderd heeft;” — *Red.*];

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis [met conclusie tot qualificatie als: „OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID, GEPLEEGD IN TIJD VAN „OORLOG, DOOR TWEE PERSONEN GEZAMENLIJK”¹⁾ — *Red.*];

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. T. F. L., oud 22 jaar, als beklagde,

dat hij op 9 Januari 1953, dienende als marinier 3e klasse z/m tezamen met de marinier 3e klasse B., beiden in uniform gekleed, in de Veenestraat te 's-Gravenhage liepen, toen zij daar door een eveneens in uniform geklede kornet der Koninklijke Landmacht werden staande gehouden, die hem vroeg, waarom zij deze niet gegroet hadden; dat hij deze antwoordde, dat hij deze niet gezien had; dat hem bleek, dat deze rapport van het gebeurde wilde opmaken; dat de kornet hen beval: „Geef mij jullie legitimatiebewijzen”, waarop hij zich verwijderd heeft;

2e. W. J. M. Touw, oud 21 jaar, als getuige:

dat hij op 9 Januari 1953, dienende als kornet der artillerie bij de Koninklijke Landmacht, gekleed in uniform in de Veenestraat te 's-Gravenhage liep en twee in uniform geklede mariniers hem passeerden zonder hem de militaire groet te brengen; dat hij hen staande hield en hun vroeg waarom zij hem niet de militaire groet hadden gebracht; dat een hunner hem antwoordde, dat zij niet wisten, dat zij kornetten de militaire groet moesten brengen; dat aangezien hem

staat de militaire hoedanigheid van de beklagde op dat moment vermeld, terwijl het voor de strafbaarheid van de dader beslissend is, welke — en in het bijzonder: of hij enige — militaire hoedanigheid hij bekleedde op het moment van het plegen van het ten laste gelegde feit. (Red. M.R.T.)

¹⁾ De tenlastelegging vermeldt slechts dat beklagde en B. gezamenlijk liepen, niet (mede) dat zij gezamenlijk ongehoorzaam waren.

(Red. M.R.T.)

dat onwaarschijnlijk voorkwam hij hen — teneinde te kunnen rapporteren dat zij hem bij het passeren de militaire groet niet hadden gebracht — beval: „Ik beveel jullie mij jullie legitimatiebewijzen „te geven”; dat de marinier die naar hij later vernam L. heette, doorliep;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, zijnde het immers van algemene bekendheid, dat het ten tijde in de telastelegging vermeld tijd van oorlog was, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende dat de telastelegging kennelijk is ingericht op de omschrijving van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, doch de verhouding subject-object van dit strafbare feit in dit artikel is bedoeld als die van mindere-meerdere, terwijl de militaire hoedanigheid van beklagde in de telastelegging in het geheel niet is aangegeven;

dat daar in het hoofd van het bevel tot bijeenkomst van de Zee-krijgsraad als militaire hoedanigheid van beklagde is vermeld, dat hij is dienende als marinier 3e klasse z/m, het telastegelegde wel onder artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht zal kunnen worden gebracht daar men de *acte* van telastelegging *in haar geheel* moet nemen en beoordelen;

Overwegende, dat het bewezene mitsdien behoort te worden gequalificeerd als: „OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID IN TIJD VAN „OORLOG GEPLEEGD”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van TWEE MAANDEN passend is, terwijl de tijd door hem sinds 19 Januari 1953 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf [enz. . . . Red.].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 25 Maart 1953.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel L. C. Onderstal en Majoor A. Klapwijk.

Raadsman: Mr F. van Heycop ten Ham.

Opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt en opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke mededeling doen, gepleegd door een sergeant-ziekenverpleger, die een opzettelijk ongeoorloofd afwezige soldaat toestond, bij hem, beklagde, op de ziekenzaal te verblijven en die voorts jegens een wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée, die een onderzoek instelde, in strijd met de waarheid verklaarde dat voormelde soldaat door een der doktoren als patiënt was opgenomen.

Militaire detentie; verlaging.

(W.M.S.R. artt. 11, 25, 132, 143).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. B. E. M. H., dienstplichtig sergeant te 's-Gravenhage, beklaagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig Sergeant-Ziekenverpleger bij „het Garnizoensdetachement 's-Gravenhage, aldaar, in tijd van „oorlog:

„1e. in de periode van 26 t/m 29 Januari 1953 opzettelijk heeft „toegelaten dat de vrijwillige soldaat J. Diepeveen, behorende tot „het Nederlandse Detachement Verenigde Naties gelegerd te Ossen- „drecht, welke naar hem bekend was met ingang van 26 Januari „1953, 12.00 uur opzettelijk onwettig afwezig was van zijn voor- „meld onderdeel, zich ophield en bleef ophouden in de ziekenzaal „van de Oude Frederikskazerne te 's-Gravenhage zonder aldaar „wegens ziekte als patiënt ingeschreven te zijn en zich aldus schul- „dig maakte aan opzettelijk ongeoorloofde afwezigheid, zijnde een „misdrijf omschreven in het Wetboek van Militair Strafrecht;

„2e. op of omstreeks 28 Januari 1953, toen de Wachtmeester der „Koninklijke Maréchaussée Gerrit Hoekman, behorende tot de „Justitiële afdeling der Brigade 's-Gravenhage, in zijn ambtelijke „hoedanigheid van opsporingsambtenaar in verband met een onder- „zoek naar een eventueel door de soldaat Diepeveen gepleegd mis- „drijf van opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, derhalve in deze „de overheid vertegenwoordigende aan hem, beklaagde, om inlich- „tingen had gevraagd betreffende het al dan niet wettig verblijf van „genoemde Diepeveen in de ziekenzaal van de Oude Frederiks- „kazerne, opzettelijk aan genoemde opsporingsambtenaar in strijd „met de waarheid in zijn functie van Sergeant-Ziekenverpleger de „ambtelijke mededeling heeft gedaan: „Dat de soldaat Diepenveen „,sinds Maandagmorgen 26 Januari 1953 door een der doktoren van „,de MG.D. te 's-Gravenhage als lopend patiënt op de ziekenzaal „,was opgenomen en aldaar in de administratie voorkwam en der- „,halve wettig afwezig was van zijn onderdeel””;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 25 Januari 1953, terwijl hij als dienstplichtig sergeant-ziekenverpleger bij het Garnizoensdetachement 's-Gravenhage dien- de, op de ziekenzaal van de voormalige Frederikskazerne te 's-Gravenhage de vrijwillige soldaat J. Diepenveen van het Nederlands Detachement Verenigde Naties gelegerd te Ossendrecht, ontmoette, die hem mededeelde, dat hij de volgende dag bij zijn onderdeel terug moest zijn; dat hij, Diepenveen, echter liever in de Oude Frederiks- kazerne op de ziekenzaal bleef, waarop hij, beklaagde, hem heeft toegestaan die nacht te verblijven in genoemde ziekenzaal en zich

er niet tegen heeft verzet, hoewel hij op hem geen zieke indruk maakte;

dat Diepenveen zich van 26 Januari 1953 tot en met 29 Januari 1953 in de ziekenzaal van de Oude Frederikskazerne te 's-Gravenhage bleef ophouden zonder dat hij ziek was, of aldaar als patiënt was ingeschreven; dat op 28 Januari 1953 de wachtmeester van de Koninklijke Maréchaussée hem heeft opgebeld; dat hij toen in zijn functie van sergeant-ziekenverpleger bovenbedoelde wachtmeester heeft geantwoord, dat de soldaat Diepenveen sinds Maandagmorgen 26 Januari 1953 door een der doktoren van de M.G.D. te 's-Gravenhage als lopend patiënt op de ziekenzaal was opgenomen en daar in de administratie voorkwam;

dat hij, terwijl hij dit antwoord gaf, wist, dat Diepenveen niet in de administratie voorkwam en dat geen arts opdracht had gegeven hem als lopend patiënt op te nemen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „in tijd van oorlog” en „en derhalve wettig afwezig was „van zijn onderdeel”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *als militair opzettelijk toelaten, dat een mindere een misdrijf pleegt,*
2. *als militair opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke mededeling doen,*

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 143 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
2. artikel 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van zes weken met bepaling, dat de tijd vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, geheel in mindering zal worden gebracht vanaf 25 Maart 1953, voorts: bekrachtiging van het bestaande arrest en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — Red.].

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 19 Maart 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. J. Hoogendoorn, A. v. Miert, W. H. de Graaff en T. J. Rijkers.

Raadman: Kapt. d. Mars. J. A. M. Middelhoff.

Diefstal op een onder. zijn bijzondere bewaking gestelde plaats, gepleegd door een uitkijk.

Gedeeltelijke voorwaardelijke veroordeling; bijzondere voorwaarden.

(W.M.S.R. artt. 13-15; 152).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE.

in de zaak van de Fiscaal tegen L. P., oud 18 jaren, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 3e kl.,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 20 December 1952 No. CZM/P 36096/02170;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 5 Januari 1953 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Den Haag op of omstreeks 5 December 1952 des nachts „op een tijdstip, toen hij als matroos 3e klasse uitkijk was in gebouw „3 van de Marinekazerne aldaar en als zodanig te waken had tegen „diefstal, uit een portefeuille, welke zich in een, in dat gebouw „hangende jekker bevond, met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening heeft weggenomen twee bankbiljetten van f 10 toe- „behorende aan G. A. Elbers althans aan een ander dan aan hem, „beklaagde”;

subsidiar:

„dat hij te Den Haag op of omstreeks 5 December 1952 opzettelijk „twee bankbiljetten van f 10, toebehorende aan H. A. Elbers al- „thans aan een ander dan aan hem, beklaagde, welke bankbiljetten „hij, toen hij uitkijk was in de Marinekazerne aldaar, had aange- „troffen in een portefeuille, welke zich in een aldaar hangende „jekker bevond, daaruit had gehaald ter voorkoming van diefstal en „uit dien hoofde, althans anders dan door misdrijf onder zich had, „wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”;

Post alia:

Overwegende, dat L. P., oud 18 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij op 5 December 1952 des nachts te ongeveer 03.30 uur, toen hij dienende als matroos 3e klasse van 02.00 uur tot 04.00 uur uitkijk was in gebouw 3 van de Marinekazerne te 's-Gravenhage, als hoedanig hij volgens zijn consignes te waken had tegen diefstal aldaar, uit een portefeuille, welke zich in een in dat gebouw hangende jekker bevond, twee hem niet toebehorende bankbiljetten van f 10 heeft weggenomen met de bedoeling om zich deze toe te eigenen, waartoe hij van niemand toestemming had gekregen;

Post cetera alia:

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „*Diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere „bewaking gestelde plaats*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van be-

klaagde een gevangenisstraf voor de tijd van acht maanden passend is, terwijl de tijd door hem sinds 6 December 1952 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

dat er termen bestaan om een gedeelte dezer straf, groot vier maanden voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

[Dictum: Veroordeelt beklaagde deswege tot een gevangenisstraf van acht maanden met bepaling, dat de tijd, door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak sinds 6 December 1952 in streng arrest doorgebracht, geheel in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

Beveelt, dat een gedeelte dezer straf groot vier maanden niet zal tenuitvoergelegd worden, tenzij later anders mocht worden gelast op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van drie jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of — zijnde de veroordeelde immers militair — aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nr. 1 van de Wet op de krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nrs 2-6 van die wet, of gedurende die proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen, dan wel niet heeft nageleefd die hem hierbij te stellen bijzondere voorwaarden, hierin bestaande:

a. dat hij zich zal stellen onder het toezicht van het Nederlands Genootschap tot Reclassering afdeling 's-Gravenhage en zich zal gedragen naar de raadgevingen en aanwijzingen hem door of vanwege die instelling in het belang zijner reclassering gegeven;

Draagt aan genoemde reclasseringsvereniging op om de veroordeelde terzake van de naleving der bijzondere voorwaarden hulp en steun te verlenen;

b. dat hij zich na de ingang van zijn proeftijd onverwijld zal laten opnemen in een, door na te noemen Ministerie aan te wijzen kamp van het bureau Sociale Jeugdzorg, afdeling Vorming buiten Schoolverband, van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en daar zal verblijven zolang zulks door die Reclasseringsinstelling nodig zal worden geoordeeld — *Red.*].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Hieronder publiceren wij twee uitspraken (ieder in eerste en tweede instantie) van de militaire ambtenarenrechter, beide betrekking hebbende op het beroep, ingesteld door een aantal wachmeesters het Wapen der Koninklijke Marechaussee, en gericht tegen het feit dat de Legerorder 1952 No. 75 — welke Legerorder aan de onderofficieren der Koninklijke Landmacht een bijtelling in diensttijd voor de vaststelling van ouderdom in rang verleent gelijk aan de tijd gedurende welke zij tengevolge van maatregelen van de Duitse

bezetter non-actief zijn geweest — deze bijtelling niet verleent aan de onderofficieren van genoemd Wapen.

Tot juist begrip van de omstandigheid, waarom ter zake van dit éne feit twee uitspraken gegeven werden vermelden wij het volgende.

Klagers konden zich richten tegen de stilzwijgende weigering van de Minister om ten aanzien van ieder hunner een beschikking te nemen tot zodanige bijtelling van dienstdtijd. Zij stonden daarbij voor het risico dat de Ambtenarenrechter een stilzwijgende weigering niet zou erkennen en zou kunnen oordelen dat hun beroep zich richtte tegen de onderwerpelijke Legerorder, hetgeen zou leiden tot niet-ontvankelijkheid van het beroep (zie artikel 58 (5) van de Ambtenarenwet).

Klagers zouden zich ook van een persoonlijk-werkend besluit kunnen voorzien, door aan de Minister het verzoek te doen, een bepaalde tijdsduur bij hun dienstdtijd op te tellen. Een (te verwachten) afwijzende beschikking zou persoonlijk werken. Dan stonden zij echter voor het risico dat de Ambtenarenrechter zodanige afwijzende beschikking zou kunnen beschouwen als een weigering om terug te komen op een eerdere (stilzwijgende) weigering, hetgeen zou leiden tot niet-ontvankelijkheid wegens overschrijding van de voor beroep openstaande termijn met betrekking tot die stilzwijgende weigering (zie artikel 60 (1) van de Ambtenarenwet).

Waar echter de Rechter, indien hij zich op het eerstbedoelde standpunt zou stellen, zich de weg zou afsnijden voor het in de tweede plaats bedoelde standpunt en omgekeerd, hebben klagers beide wegen ingeslagen. Zij stelden beroep in tegen de stilzwijgende weigering om hun bijtelling van dienstdtijd te verlenen en dienden tegelijkertijd een verzoek in tot bijtelling van dienstdtijd. Tegen de afwijzende beschikking op dat verzoek stelden zij eveneens beroep in.

De Ambtenarenrechter, zo in eerste als in tweede instantie, heeft beide beroepen ontvankelijk geoordeeld.

Hieronder volgt eerst de uitspraak (in beide instanties) op het beroep tegen de stilzwijgende weigering (I) en daarna de uitspraak (in beide instanties) tegen de afwijzende beschikking op het gedane verzoek (II).

I.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 8 December 1952.

Voorzitter: Mr S. Wierda; Leden: M. J. Jansen, Mr H. J. Morren;
Militaire leden: P. P. W. van Leeuwen, J. G. M. van der Plassche.
Gemachtigde van klagers: Mr W. H. Vermeer; gemachtigde van
verweerder A. Dalen Gilhuys.

De aangevallen weigeringen om meerdere dienstdtijd toe te kennen is niet strijdig met enig algemeen verbindend voorschrift, met name

niet met artikel 3 Regl. M.A.K.L., hetwelk slechts een bevoegdheid aan verweerder verleent. In zoverre klagers bedoeld mochten hebben te vorderen dat verweerder ten aanzien van het Wapen der Koninklijke Marechaussee gelijke voorzieningen treffe, zou hun beroep niet-ontvankelijk zijn, immers gericht tegen een algemeen verbindend voorschrift, waaronder begrepen een weigering om een algemeen verbindend voorschrift te geven.

Beroep ongegrond.

CENTRALE RAAD VAN BEROEP bovendien: *De door gedaagde (verweerder in eerste aanleg) genoemde motieven kunnen het gemaakte onderscheid tussen eisers en militairen van andere wapens wettigen, al sluit dit niet in dat gedaagde redelijkerwijs niet tot een andere gedragslijn had kunnen komen en dat ten aanzien van eisers ook billijk en met juist beleid is gehandeld, staande dit niet ter 's Raads beoordeling.*

De weigeringen noch op willekeur berustend, noch onredelijk of onoirbaar geacht.

Bevestiging der ongegrondverklaring.

(A.W. art. 58; R.M.A.K.L. art. 3)

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHT SPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake A. van Waart, wonende te Sas van Gent. . . . [en 28 andere klagers] tegen de Minister van Oorlog, verweerder,

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat de klagers beroep hebben ingesteld tegen de weigeringen van verweerder om hun (meerdere) ouderdom in hun rangen toe te kennen naar de maatstaven, neergelegd in Legerorder 1952, no. 74, met vordering, dat verweerder binnen een te bepalen termijn, aldus hun ouderdom in hun rangen zal vaststellen;

Overwegende dat verweerder contra-memoriën heeft ingediend en op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot ongegrond verklaring van de beroepen;

Overwegende dat de beroepen ter openbare terechtzitting gevoegd zijn behandeld;

IN RECHTE:

Overwegende dat, blijkens artikel 58, eerste lid der Ambtenarenwet 1929, beroep kan worden ingesteld ter zake dat besluiten, handelingen of weigeringen (om te besluiten of te handelen) ten aanzien van een ambtenaar als zodanig, zijn nagelaten betrekkingen of rechtverkrigenden door een administratief orgaan genomen, verricht of uitgesproken, feitelijk of rechtens met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften strijden of dat bij het nemen, verrichten of uitspreken daarvan het administratief orgaan van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt, dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat de bezwaren van klagers wortelen in de Leger-

order 1952, no. 74, waarbij is bepaald, dat de daarbij aangegeven voorzieningen met betrekking tot de ouderdom in rang, zullen worden getroffen voor daarin genoemde categorieën van onderofficieren en waarvan o.m. is uitgezonderd het Wapen der Koninklijke Marechaussee, waartoe de klagers behoren;

Overwegende dat de klagers van oordeel zijn, dat het Wapen der Koninklijke Marechaussee niet had moeten zijn uitgezonderd en dat verweerder die voorzieningen ook voor hen had moeten treffen;

Overwegende dat de klagers daarmede echter nog niet hebben aangetoond, dat er is enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, waarmede strijden de weigeringen van verweerder om ook voor hen de aangegeven voorzieningen te treffen;

Overwegende dat de klagers wel hebben aangevoerd, dat de weigeringen strijden met artikel 3 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, doch zulks ten onrechte, omdat deze bepaling slechts de bevoegdheid aan verweerder verleent (eventueel ook voor de klagers) onder bepaalde voorwaarden afwijkende voorzieningen te treffen;

Overwegende dat, zo de klagers zouden bedoeld hebben te vorderen, dat verweerder ook voor het Wapen der Koninklijke Marechaussee de verlangde voorzieningen treffe, zij in hun beroepen niet-ontvankelijk verklaard zouden moeten worden, vermits dergelijke beroepen zouden zijn gericht tegen algemeen verbindende voorschriften, waaronder is begrepen het weigeren algemeen verbindende voorschriften te wijzigen of vast te stellen;

Overwegende dat ook het Gerecht niet is gebleken, dat verweerder bij de aangevallen weigeringen van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat mitsdien de beroepen ongegrond behoren te worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Verklaart de beroepen ongegrond.

I.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 7 April 1953.

Voorzitter: Mr J. H. Kuiper; *Leden:* Mr W. H. van Basten Batenburg en Mr A. Blom.

(zie de uitspraak in eerste aanleg, hiervóór)

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP:

Gezien: . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eisers bij op 25 April 1952 bij het Ambtenaren-gerecht te 's-Gravenhage ingekomen klaagschriften beroep hebben

ingesteld tegen een door hen beweerde stilzwijgende weigering van gedaagde om bij de bepaling van hun ouderdom in rang als wachtmeester bij het wapen der Koninklijke Marechaussee mede in rekening te brengen de tijd tussen het tijdstip van hun vertrek met groot verlof in Juli 1940 en het tijdstip van hun terugkeer in militaire dienst in de loop van 1946, onderscheidenlijk wat eiser Geschiere betreft per 1 Januari 1947;

Overwegende dat voormeld Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij één uitspraak van 8 December 1952 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen — die beroepen (en eveneens die, ingesteld door 16 andere personen) ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr W. H. Vermeer, voornoemd, als gemachtigde van ieder der eisers, tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de in de beroepschriften aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en nietig te verklaren de aangevallen weigering van gedaagde, met bepaling, dat alsnog de tijd, door eisers op grond van maatregelen van de Duitse bezetter met groot verlof doorgebracht, zoals vermeld in de klaagschriften in prima, zal worden bijgeteld bij hun diensttijd ter bepaling van de ouderdom in hun rang, en met bepaling dat deze bijtelling binnen een bij de uitspraak te vermelden termijn ter kennis zal worden gebracht van eisers en van die autoriteiten, die zorg hebben te dragen voor de verwerking van deze bijtelling in de betreffende bescheiden der personeelsadministratie;

IN RECHTE:

Overwegende dat gedaagde op 12 Maart 1952 een beschikking heeft genomen, welke is bekend gemaakt bij Legerorder 1952 nr. 74 L-LM-O. . . . enz.;

Overwegende dat eisers behoren tot de militairen van het wapen der Koninklijke Marechaussee, die in voormelde beschikking uitdrukkelijk zijn uitgezonderd, en hun in eerste aanleg ingesteld beroep niet was gericht tegen die uitdrukkelijke uitzondering — indien dit wel het geval geweest was, zou het beroep, als gericht tegen een algemeen verbindend voorschrift, niet-ontvankelijk zijn geweest —, maar zij, ieder voor zich, hebben betoogd, dat gedaagde, door na te laten ook te hunnen aanzien bij de bepaling van hun ouderdom in rang als wachtmeester der Koninklijke Marechaussee mede in rekening te brengen de tijd, door hen tussen 15 Mei 1940 en 1 Januari 1947 doorgebracht met groot verlof, ten opzichte van ieder hunner stilzwijgend een weigering heeft uitgesproken, welke weliswaar niet in strijd is met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift — hetwelk ook naar 's Raads oordeel inderdaad niet het geval is —, maar waarvan naar de mening van eisers wel moet worden gezegd, dat gedaagde bij het uitspreken van die weigering van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt, dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

dat eisers hiertoe nader hebben aangevoerd, dat ook de bij artikel 3

van het Reglement van de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht aan gedaagde verleende bevoegdheid (om, bij bepaalde noodzakelijkheid, afwijkende voorzieningen te treffen) gebonden is aan de restrictie, dat zij behoorlijk en zonder willekeur moet worden uitgeoefend, doch dat gedaagde, door zonder, althans zonder steekhoudende, redenen eisers uit te sluiten van een maatregel, welke — naar gedaagdes eigen stellingen — noodzakelijk was ter opheffing van ongewenste verstoring in de rangorde der onderofficieren, van de hem bij voormeld artikel 3 gegeven bevoegdheid een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor hem die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende echter dat de Raad niet gebleken oordeelt, dat gedaagdes aangevallene weigering berust op willekeur;

Overwegende dat gedaagde immers voor zijn weigering om, evenals is geschied met betrekking tot andere categorieën van militairen, met toepassing van voormeld artikel 3 óók ten aanzien van eisers de tijd, door hen tussen 15 Mei 1940 en 1 Januari 1947 met groot verlof doorgebracht, te rekenen bij de tijd van hun werkelijke dienst, heeft opgegeven de volgende motieven:

1e. het aantal der wachtmeesters bij het wapen der Koninklijke Marechaussee, die zijn overgenomen van het voormalige Koninklijk Nederlands-Indonesisch Leger, is slechts drie, terwijl het bij andere wapens in de honderden loopt;

2e. een rangschikking der wachtmeesters bij het wapen der Koninklijke Marechaussee, waarbij met gevolgen van de oorlogsjaren rekening was gehouden, had reeds vroeger plaats gehad; daarbij waren verschillende factoren in aanmerking genomen en met name — anders dan is geschied bij de militairen van andere wapens — hadden de gewezen onderofficieren-capitulanten een fictieve vervroeging gekregen van hun dienstdienst door medetelling van de tijd, door hen als dienstplichtig onderofficier-capitulante in werkelijke dienst doorgebracht;

3e. het medetellen van de tijd, door hen met groot verlof doorgebracht, zou naar gedaagdes oordeel zeer grote onbillijkheden veroorzaken ten opzichte van de ranggenoten bij het wapen der Koninklijke Marechaussee;

4e. het wapen der Koninklijke Marechaussee staat geheel apart en heeft, mede met betrekking tot de bevoeging, eigen bepalingen;

Overwegende dat de genoemde motieven naar 's Raads oordeel redelijk zijn en het maken van onderscheid tussen eisers en militairen van andere wapens kunnen wettigen; al sluit dit niet in, dat gedaagde redelijkerwijs niet tot een andere gedragslijn had kunnen komen en dat ten aanzien van eisers ook billijk en met juist beleid is gehandeld; staande dit niet ter 's Raads beoordeling;

Overwegende dat namens eisers voorts nog is betoogd, dat de onderhavige weigeringen behalve onredelijk ook onoirbaar zijn, omdat de toenmalige commandant der Koninklijke Marechaussee bij geschrift van 3 Mei 1946 had toegezegd, dat bij het vaststellen der rangen zou

worden uitgegaan van de rang en van de anciënniteit daarin op 14 Mei 1940;

Overwegende te dien aanzien, dat — daargelaten of deze toezegging bevoegdlijk is gedaan — gedaagde zich daaraan althans in zoverre heeft gehouden, dat bij de rangschikking der wachtmeesters der Koninklijke Marechaussee rekening is gehouden met hun rang en anciënniteit op 14 Mei 1940 (gedaagde is blijkbaar van oordeel, dat vermelde toezegging geen betrekking heeft op de tijd, met groot verlof doorgebracht na deze datum), en bovendien de onderhavige grief in dit geding eisers reeds om deze reden niet kan baten, dat moet worden aangenomen, dat gedaagde ter zake reeds veel eerder een definitief besluit had genomen, althans laatstelijk bij de rangschikking per 1 Februari 1950;

Overwegende dat aan de Raad ook overigens niet is gebleken, dat gedaagde bij het uitspreken van de aangevallen weigering van zijn bevoegdheid daartoe kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor de bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat het beroep van eisers bij de bestreden uitspraak dus terecht ongegrond is verklaard, zodat die uitspraak, voorzover ze op hen betrekking heeft, moet worden bevestigd;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep, voorzover ze betrekking heeft op eisers.

II.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 22 December 1952.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mr Boasson en Mr Th. G. Donner;
Militaire leden: Ir M. Tans en P. P. W. van Leeuwen.
Gemachtigde van klagers: Mr W. H. Vermeer; *Gemachtigde van verweerder:* A. Dalen Gilhuys.

Klagers hebben bij persoonlijke requesten de aandacht van verweerder (de Minister van Oorlog) gevestigd op Legerorder 74/1952 en hebben verzocht in aanmerking te komen voor bijtelling van diensttijd. De hen persoonlijk betreffende weigeringen zijn niet in strijd met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift (met name ook niet met artikel 3 Regl. M.A.K.L., hetwelk slechts een bevoegdheid geeft), terwijl ook niet is gebleken dat verweerder van de hem verleende bevoegdheid een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waartoe die bevoegdheid is gegeven.

In hoger beroep bevestigd.

(A.W. art. 58; R.M.A.K.L. art. 3)

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHT SPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN.

inzake W. de Kok, wonende te Rotterdam (en andere klagers), tegen de Minister van Oorlog, verweerder,

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat de klagers, toenmaals allen wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, bij persoonlijke requesten de aandacht van verweerder hebben gevestigd op de Legerorder 1952, no. 74 en in hoofdzaak hebben betoogd, dat zij door de daarin vervatte regeling ten achter zijn gesteld bij categorieën van capitulanten en hebben verzocht hen in aanmerking te doen komen voor de in die Legerorder vermelde vermeerdering van diensttijd;

Overwegende dat verweerder — bij vrijwel gelijklopende brieven — de klagers van antwoord heeft gediend, hetwelk hierop neerkomt:

De rangschikking bij het Wapen der Koninklijke Marechaussee is destijds volgens een bepaald systeem vastgesteld.

Afgezien van het bepaalde in artikel 6, lid 1 van het „Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden de rang van tweede luitenant 1932” (het slechts medetellen van de diensttijd bij het Wapen der Koninklijke Marechaussee) is bij bedoelde rangschikking, ook de tijd, door de capitulanten in werkelijke dienst doorgebracht, medegerekend. Herziening van de ranglijst zou de bestaande volgorde verstoren en aanleiding geven tot grote onbillijkheden ten opzichte van de ranggenoten bij genoemd wapen. Aangezien als gevolg van deze rangschikking reeds bevorderingen hebben plaats gehad, is de Ministeriële beschikking van 12 Maart 1952, Directoraat Personeel, Afdeling Militair Personeel, no. La Q 80, welke in Legerorder 1952, no. 74 L-LM-O is opgenomen, niet op de militairen van het Wapen der Koninklijke Marechaussee van toepassing. In verband met het vorenstaande is het verzoek niet voor inwilliging vatbaar. Mitsdien wordt het bij deze afgewezen;

Overwegende dat de klagers bij mutatis mutandis gelijklopende klaagschriften beroep hebben ingesteld tegen de afwijzende besluiten van verweerder, daarbij in hoofdzaak hebben aangevoerd, dat de rangschikking van de klagers, in de rangorde der wachtmeesters van het Wapen der Koninklijke Marechaussee volgens de ouderdom in rang, op ongewenste wijze is verstoord, dat verweerder deze ongewenste verstoring erkent en deze ten aanzien van het merendeel der beroepssergeants van de Koninklijke Landmacht heeft opgeheven, dat het eerste motief van verweerdere afwijzing langs de kern van de zaak heen gaat, aangezien de klagers niet verzocht hebben bijtelling van de tijd als capitulant in werkelijke dienst doorgebracht, maar, van de tijd met groot verlof doorgebracht, gelijk verweerder deze tijd dan ook aan het merendeel der ex-capitulanten als diensttijd in de hierbedoelde zin heeft doen medetellen;

dat het tweede motief klagers niet duidelijk is, vermits verweerder juist erkent heeft dat niet-bijtelling tot grote onbillijkheden ten opzichte van de ranggenoten aanleiding zou geven;

en op die gronden hebben gevorderd nietig-verklaring van verweerder

ders afwijzende besluiten, met bepaling dat alsnog de tijd, door de klagers tijdens de Duitse bezetting met groot verlof doorgebracht zal worden bijgeteld bij de dienstdtijd van de klagers in hun rang en met bepaling, dat deze bijtelling binnen een bij de uitspraak te noemen termijn ter kennis zal worden gebracht van de klagers en van die autoriteiten, die zorg hebben te dragen voor de verwerking van deze bijtelling in de betreffende bescheiden der personeels-administratie;

Overwegende dat verweerder van contra-memorïe heeft gediend en daarbij heeft aangevoerd: . . . enz.;

Overwegende dat de beroepen ter openbare terechtzitting gevoegd zijn behandeld;

IN RECHTE:

Overwegende dat uit de feiten blijkt, dat de klagers beroep hebben ingesteld tegen de hen persoonlijk betreffende weigeringen van verweerder om aan hen (meerdere) ouderdom in hun rangen als wachtmeester der Koninklijke Marechaussee toe te kennen;

Overwegende dat de klagers echter niet hebben aangetoond en het Gerecht ook niet is gebleken, dat deze weigeringen strijden met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift en met name niet met de Ministeriële beschikking van 12 Maart 1952, La Q 80 (Legerorder 1952, no. 74), waarbij is bepaald, dat de daarbij aangegeven voorzieningen met betrekking tot de ouderdom in rang, zullen worden getroffen voor daarin genoemde categorieën van onderofficieren, doch waarbij o.m. het Wapen der Koninklijke Marechaussee is uitgezonderd;

Overwegende dat de klagers wel hebben doen aanvoeren, dat de weigeringen strijden met artikel 3 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, doch zulks ten onrechte, omdat deze bepaling slechts de bevoegdheid aan verweerder verleent (eventueel ook voor de klagers), onder bepaalde voorwaarden afwijkende voorzieningen te treffen;

Overwegende dat ook het Gerecht niet is gebleken, dat verweerder bij het nemen van de aangevallen besluiten van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt, dan tot de doeleinden waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat mitsdien de beroepen ongegrond behoren te worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart de beroepen ongegrond.

II.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 7 April 1953.

Voorzitter: Mr J. H. Kuiper; Leden: Mr W. H. van Basten Batenburg en Mr A. Blom.

(zie de uitspraak in eerste aanleg, hiervóór)

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP:

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eisers allen bij gedaagde een verzoek hadden ingediend om bij de bepaling van hun ouderdom in rang als wachtmeester bij het wapen der Koninklijke Marechaussee mede in rekening te brengen de tijd tussen het tijdstip van hun vertrek met groot verlof in Juli 1940 en het tijdstip van hun terugkeer in militaire dienst in de loop van 1946;

Overwegende dat gedaagde die verzoeken bij vrijwel gelijklopende brieven, dd. 23 Juni 1952, onderscheidenlijk 4 Juli 1952, heeft afgewezen, onder aanvoering volgens de tekst van één dier brieven:

„De rangschikking bij het Wapen der Koninklijke Marechaussee „is destijds volgens een bepaald systeem vastgesteld.

„Afgezien van het bepaalde in artikel 6, lid 1 van het „Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden de rang van tweede-„luitenant 1932” (het slechts medetellen van de diensttijd bij het „Wapen der Koninklijke Marechaussee) is bij bedoelde rangschikking, ook de tijd, door de capitulanten in werkelijke dienst doorgebracht, medegerekend.

„Herziening van de ranglijst zou de bestaande volgorde verstoren „en aanleiding geven tot grote onbillikheden ten opzichte van de „ranggenoten bij genoemd wapen. Aangezien als gevolg van deze „rangschikking, reeds bevorderingen hebben plaats gehad, is de „Ministeriële beschikking van 12 Maart 1952, La Q 80, welke in „Legerorder 1952, no. 74 L-LM-O is opgenomen, niet op de militairen van het Wapen der Koninklijke Marechaussee van toepassing”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij één uitspraak van 22 December 1952 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen — de beroepen, door eisers (en door 7 andere personen) tegen het hen betreffende afwijzende besluit, als voormeld, ingesteld, ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr W. H. Vermeer, voornoemd, als gemachtigde van ieder der eisers, tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de in de beroepschriften aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en nietig te verklaren de aangevallen weigering van gedaagde, met bepaling dat alsnog de tijd, door eisers op grond van maatregelen van de Duitse bezetter met groot verlof doorgebracht, zoals vermeld in de klaagschriften in prima, zal worden bijgeteld bij hun diensttijd ter bepaling van de ouderdom in hun rang, en met bepaling dat deze bijtelling binnen een bij de uitspraak te vermelden termijn ter kennis zal worden gebracht van eisers en van die autoriteiten, die zorg hebben te dragen voor de verwerking van deze bijtelling in de betreffende bescheiden der personeelsadministratie;

IN RECHTE:

Overwegende dat de onderhavige beroepen zijn gericht tegen uit-

drukkelijke weigeringen van gedaagde, alsvoren weergegeven, van dezelfde strekking als de stilzwijgende weigeringen, welke het uitgangspunt zijn van 's Raads uitspraak van heden, M.A.W. 1953/B 1-13, waarin eisers en gedaagde eveneens tot de partijen behoren;

Overwegende dat die beroepen ongegrond moeten worden geoordeeld op dezelfde gronden als in die uitspraak zijn uiteengezet;

Overwegende dat mitsdien ook de onderhavige bestreden uitspraak, voorzover ze op eisers betrekking heeft, moet worden bevestigd;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep, voorzover ze betrekking heeft op eisers.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Geen gekleurd opzet.

Van Mr J. H. VAN OVERBEEK, 2e Luitenant M.J.D. en Secretaris van de Krijgsraad te Velde „West”, ontvingen wij naar aanleiding van hetgeen onder de titel „Geen gekleurd opzet” voorkomt in M.R.T. XLVI op blz. 421, de volgende opmerkingen:

Toen in 1952 de Krijgsraad te Velde „West” verschillende malen achtereen een zaak te behandelen kreeg tegen officier-inkopers, die zonder toestemming van hun chefs giften of beloften hadden aangenomen van de leveranciers, waarmee zij uit hoofde van hun functie voor het Rijk zaken deden, en deze zich er steeds op beriepen het artikel 87 van het Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Koninklijke Landmacht niet te kennen, welk reglement als dienstvoorschrift in de zin van artikel 135 W.v.M.S. dient te worden opgevat, zag genoemde Krijgsraad zich genoodzaakt jurisprudentie te vestigen met betrekking tot dit onderwerp.

Bij vonnis van 25 Juni 1952 berechtte de Krijgsraad te Velde „West” het geval van een officier, die in zijn functie van technisch-inkoopofficier bij de Luchtmacht Aanschaffingsdienst telkens opzettelijk in genoemde functie anders dan met goedvinden van de bevoegde militaire autoriteiten, zijnde zijn militaire chefs, telkens geldsbedragen als gift had aangenomen van een van de leveranciers van het Rijk in de eveneens door hem vertegenwoordigde branche, en veroordeelde hem ter zake van „*Als militair eenig door Ons of van Onzentwege vastgesteld dienstvoorschrift eigendunkelijk overschrijden, gepleegd in tijd van oorlog, meermalen gepleegd*”. De Krijgsraad overwoog hierbij op grond van beklagde's verweer, dat hij van het bepaalde in het RMAKL en in het bijzonder artikel 87 hiervan, niet op de hoogte zou zijn: „dat van iedere Nederlandse officier in een administratieve functie verwacht mag worden, dat hij de voorschriften, en zeker die bepalingen, die inzonderheid in verband staan met de door hem beklede functie, in casu het RMAKL, terdege kent”.

Dit vonnis is gepubliceerd op blz. 701 e.v. van het M.R.T. XLV, evenwel — waarom is niet duidelijk — met weglating van deze zozeer essentiële overweging.

Genoemd vonnis werd bij, eveneens aldaar gepubliceerde, sententie van 7 October 1952 door het Hoog Militair Gerechtshof, met uitzondering van de opgelegde straffen en de daarop betrekking hebbende overweging, geheel bevestigd en daarmee tevens de aangehaalde overweging.

Toen dan ook het Hoog Militair Gerechtshof op 21 October 1952, derhalve twee weken later, de door Mr VERMEER aangehaalde sententie wees, verwierp het Hof het verweer van deze beklaagde, die er zich op beroepen had, dat hij het RMAKL niet kende, wederom zonder aan te tonen dat beklaagde het voorschrift wel kende; hiermede de door de Krijgsraad te Velde „West” geschapen jurisprudentie bevestigend.

Wijziging ressort Krijgsraden te Velde.

Bij beschikking van 15 Augustus 1953 van de Chef van de Generale Staf en van de Chef van de Luchtmachtstaf, beiden Commanderende Generaals in de zin van artikel 243 van de Regtspleging Landmagt en van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (Staatsblad E 67) is, overwegende dat een ongelijkmatige verdeling van de militair rechterlijke werkzaamheden van de Krijgsraden te Velde is ontstaan welke het noodzakelijk maakt de ressorten van deze Krijgsraden, als vastgesteld in de Beschikking van de Commanderende Generaals van 17 September 1946, Hoofdafdeling Jur. Zaken no. 14116/Sectie III, no. 599A, (zoals sedert gewijzigd) te wijzigen, bepaald:

Gezien genoemde beschikking;

Gezien voorts de beschikking van de Chef van de Luchtmachtstaf van 18 Juli 1952 tot instelling van drie Krijgsraden;

Gezien nog hun beider beschikking van 1 September 1952 inzake overgang van zaken van landmacht- op luchtmacht-krijgsraden;

Beschikken:

„a. Tot nader order worden de ressorten van de Krijgsraden te „Velde „West” en „Zuid” in die zin gewijzigd dat de garnizoenen „Bergen op Zoom en Middelburg worden onttrokken aan het ressort „van de Krijgsraad te Velde „Zuid” en van de daarbij werkzame „Auditeur-Militair en „Officier-Commissaris, en worden toegevoegd „aan het ressort van de Krijgsraad te Velde „West” en van de „daarbij werkzame Auditeur-Militair en Officier-Commissaris;

„b. De onder a. bedoelde wijziging treedt in werking op 1 September 1953 en betreft uitsluitend de met ingang van die datum „en daarna aangebrachte zaken.”

Nationale Reclasseringsdag 1953.

Zaterdag 3 October zal weer de Nationale Reclasseringsdag worden gehouden.

Wat Reclassering is, mag thans als bekend worden verondersteld: het is, naar het woord van Prof. Mr B. V. A. Röling, de werkzaamheid die tot doel heeft degenen, die een strafbaar feit hebben gepleegd, weder een plaats in de maatschappij te verschaffen.

De Reclassering werd in ons land voor het eerst georganiseerd nagestreefd door het in 1823 opgerichte Nederlands Genootschap tot Zedelijke Verbetering der Gevangenen, thans het Nederlands Genootschap tot Reclassering geheten. Geeft de oude naam de oorspronkelijk beperkte activiteit aan, welke allereerst gericht was op de morele verbetering van hen, die niet alleen door de begane misdaad, maar ook door de ondergane straf waren gedeclasseerd, thans is het werk van de Reclassering veel omvangrijker geworden. Men denke slechts aan de zorg voor de gevangene tijdens en na de detentie, aan het celbezoek, aan het toezicht over voorwaardelijk veroordeelden enz. en aan de voorlichtingsrapporten.

Dat een dergelijke arbeid onze sympathie en steun verdient, zal zonder meer duidelijk zijn. Alleen al maatschappelijk gezien is de misdaad zo'n groot kwaad, dat elke poging tot bestrijding van harte toegejuicht moet worden. Wat zou het bijvoorbeeld een stap in de goede richting zijn als de schatkist meer geld voor de bouw van scholen beschikbaar kon stellen omdat er minder voor de gevangenen en de huizen van bewaring nodig was! Maar afgezien van deze overwegingen gaat het bij het reclasseringswerk in de eerste en laatste plaats om de mens zelf.

Misdadigheid te vergoelijken is ons verre, maar men vergete nooit, dat degene, die met de strafrechter in aanraking kwam, een mens is „van gelijke beweging” als u en ik.

Lezen wij niet in Evangelie, dat niemand goed is dan God alleen en dat degenen, die staan, dienen toe te zien dat zij niet vallen?

En om nog even verder te gaan: hebben niet menigmaal degenen, die een vrijheidsstraf uitzitten, overtredingen begaan, waaraan wij ons „slechts” in gedachten schuldig maakten?

Dit te bedenken zal ons niet alleen behoeden voor een hooghartige houding jegens de veroordeelden, maar er ons tevens van bewust maken, dat wij als mens en als christen een plicht tegenover hen hebben.

Deze plicht bestaat uit het reclasseren; uit het toesteken van de helpende hand om de gestraften weer in het rechte spoor te brengen en hun een plaats in de samenleving te hergeven.

Dat naast het Nederlands Genootschap tot Reclassering ook de Protestants Christelijke- en de Rooms Katholieke Reclasseringsverenigingen alsmede het Leger des Heils elk op hun terrein deze arbeid hebben aangevat, is natuurlijk zeer verheugend.

Moge de Nationale Reclasseringsdag 1953 ons dan bij vernieu-

wing aan de bovengenoemde plicht herinneren, welke wij onder meer vervullen door dit prachtige werk eens met een extra gift te steunen.

Artikel 45 Wegenverkeerswet.

Het Hoger beroep tegen het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 16 April 1953 (M.R.T. XLVI blz. 385 e.v.) is, blijkens bekomen inlichtingen, ingetrokken. Voormeld vonnis is mitsdien in kracht van gewijsde.

Erratum.

In het naschrift, vermeld op blz. 385 hiervóór, wordt verwezen naar het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 15 October 1952, M.R.T. XLVI blz. 316 e.v. Dit moet ten rechte zijn verwijzing naar vonnis van voormelde Krijgsraad van 10 October 1952, M.R.T. XLVI blz. 310 e.v.

Statistiek.

Onze Redactie ontving van het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage de hieronder opgenomen overzichten van de militair-rechterlijke werkzaamheden over 1951 en 1952. De hiermede overeenkomende overzichten 1950 en 1951 plaatsten wij in M.R.T. XLIV, blz. 409 e.v.

Bij staat 1 viel ons op dat het in 1952 aanhangig gemaakte aantal strafbare feiten was toegenomen: bijna 300 misdrijven en 150 overtredingen werden méér aanhangig gemaakt dan in 1951. Het aantal in 1952 afgedane zaken vertoont vrijwel gelijke toeneming. Deze toeneming wordt gevonden bij de krijgsraden, practisch niet bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Uit staat 2 valt af te leiden dat bij de Zeemacht de toeneming zich alleen vertoont bij de onderofficieren en manschappen, terwijl bij de landmacht de toeneming zich ook bij de officieren voordoet.

Afdoening buiten proces (staat 3) geeft aan: gelijkheid bij het H.M.G.; toeneming met rond 70 % bij de Zeemacht en toeneming met rond 100 % bij de Landmacht.

Staat 4 doet zien dat de toeneming van delicten zich in hoofdzaak openbaart bij valsheid in geschrifte (van 16 op 37), zedenmisdrijven (van 49 op 74), mishandeling (van 27 op 44), diefstal en stroperij (van 279 op 370) [niet bij verduistering] en bij delicten volgens de wegenverkeerswetgeving (van 70 op 148).

Staat 5 doet blijken dat de toeneming van strafbare feiten zich hoofdzakelijk manifesteert bij de commune misdrijven (en de overtredingen). Voorts blijkt uit deze staat een enorme verruiming van de gedeeltelijk-voorwaardelijke veroordelingen. Bij de Zeemacht:

commune misdrijven ongeveer het drie-voudige van 1951 (militaire misdrijven geen verschil met 1951) en bij de Landmacht: commune misdrijven en militaire misdrijven: ongeveer het dubbele van 1951.

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen; 1951—1952.

a: Hoog Militair Gerechtshof b. Krijgsraad voor de Zeemacht c. Krijgsraden te Velde (te zamen)	Aard der delicten						
	Commune delicten				Militaire delicten		
	Misdrijven		Over-tredingen				
	1951	1952	1951	1952	1951	1952	
1	2	3	4	5	6	7	
A. Zaken, op 1 Januari reeds aanhangig gemaakt	totaal	53	56	16	6	45	33
	waarvan a	20	29	10	2	32	16
	b	—	—	—	—	—	—
	c	33	27	6	4	13	17
B. Zaken, in de loop van het jaar aanhangig gemaakt bij verwijzing	totaal	815	1099	384	535	769	856
	waarvan a	129	103	32	39	74	116
	b	191	301	10	21	91	102
	c	495	695	342	475	604	638
C. Zaken, in de loop van het jaar afgedaan	totaal	788	1080	381	517	765	834
1. bij eindvonnis	waarvan a	96	90	27	25	74	95
	b	191	301	10	21	91	101
	c	501	689	344	471	600	638
2. op andere wijze	totaal	24	19	13	12	16	17
	waarvan a	24	19	13	11	16	16
	b	—	—	—	—	—	—
	c	—	—	—	1	—	1
D. Zaken, op 31 December nog onafgedaan	totaal	56	56	6	12	33	38
	waarvan a	29	23	2	5	16	21
	b	—	—	—	—	—	1
	c	27	33	4	7	17	16

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter de rubriek C sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1951—1952.

Instantie en aard der delicten	1951		1952	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven . . .	7	89	6	84
{ Overtredingen . . .	10	17	5	20
Militaire delicten	4	70	13	82
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven . . .	6	185	7	294
{ Overtredingen . . .	2	8	5	16
Militaire delicten	1	90	—	101
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)				
Commune delicten { Misdrijven . . .	12	489	24	665
{ Overtredingen . . .	17	327	11	460
Militaire delicten	5	595	15	623

STAAT 3. Afdoening buiten geding (ar. 74, W.v.Sr.); 1951—1952.

Aard der delicten	1951	1952
1	2	3
Zaken, welke berechting zou behoren tot de bevoegdheid van		
het Hoog Militair Gerechtshof	7	7
de Krijgsraad voor de Zeemacht	772	1263
de Krijgsraden te Velde	3462	6634

STAAT 4. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1951—1952.

Aard der delicten	Aantallen veroordeelden in											
	1951					1952						
	Totaal	onvoor- waardelijk	voor- waardelijk	ged. onv., ged. vw.	Totaal	onvoor- waardelijk	voor- waardelijk	ged. onv., ged. vw.	Totaal	onvoor- waardelijk	voor- waardelijk	ged. onv., ged. vw.
I	2	3	4	5	6	7	8	9				
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede boek)												
Titel												
I. Misdrijven tegen de veiligheid van de Staat (art. 92 t/m 107)	1	1	—	—	2	1	—	—	2	1	—	1
II. Misdrijven tegen de Koninklijke waardigheid (art. 108 t/m 114)	1	1	—	—	2	2	—	—	2	2	—	—
V. Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	8	7	—	1	5	3	—	—	5	3	—	1
VII. Misdrijven waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	2	1	1	—	1	1	—	—	1	1	—	—
VIII. Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	40	30	6	4	36	22	—	—	36	22	—	9
IX. Meeneid (art. 207)	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XII. Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	16	10	3	3	37	26	—	—	37	26	—	8
XIII. Misdrijven tegen de burgerlijke staat (art. 236 t/m 238)	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—
XIV. Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254)	49	26	17	6	74	32	—	—	74	32	—	17
XVI. Belediging (art. 261 t/m 271)	10	9	1	—	15	12	—	—	15	12	—	2
XVIII. Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XIX. Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 t/m 299)	6	2	4	—	4	2	—	—	4	2	—	—
XX. Mishandeling (art. 300 t/m 306)	27	22	3	2	44	31	—	—	44	31	—	6
XXI. Veroorzaken van dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	31	20	8	3	41	35	—	—	41	35	—	2
XXII. Diefstal en stronerie (art. 310 t/m 316)	279	171	47	66	273	180	—	—	273	180	—	120

XXXVIII. Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	4	3	—	1	3	2	—	1	—	1
XXX. Begunstiging (art. 416 t/m 420)	43	33	—	7	3	25	4	—	—	15
Wetboek van Strafrecht. Totaal	700	447	134	119	879	488	120	271	—	—
B. Bijzondere wetten										
Wegenverkeerswet en Wegenverkeersregeling	70	52	8	10	148	123	7	18	—	—
Wet op de Economische Delicten	14	13	—	1	8	5	1	2	—	—
Vuurwapenwet	4	3	—	1	1	—	—	1	—	—
Opiumwet	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Telefoon- en Telegraafwet	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Wetboek van Strafrecht voor Suriname	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—
Bijzondere wetten. Totaal	89	69	8	12	160	131	8	21	—	—
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek).										
Titel										
III. Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn verplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	363	267	81	15	373	273	59	41	—	—
IV. Misdrijven tegen de ondgeschiktheid (art. 108 t/m 128)	278	207	55	16	315	222	58	35	—	—
V. Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	119	87	27	5	118	79	30	9	—	—
VI. Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	11	3	5	3	12	5	2	5	—	—
VII. Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	8	3	1	4	17	5	8	4	—	—
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal	779	567	169	43	835	584	157	94	—	—
D. Overige militaire delicten:										
Koninklijk Besluit van 20 Augustus 1950, no. 21	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Totaal der rubrieken A, B, C en D	1568	1083	311	174	1875	1204	285	386	—	—
Aantal dubbeltellingen ¹⁾	160	112	31	17	158	100	21	37	—	—
Aantal veroordeelden	1408	971	280	157	1717	1104	264	349	—	—

¹⁾ Dit zijn personen, ter zake van meer dan een strafbaar feit veroordeeld.

STAAT 5. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen vonnissen; 1951—1952.

Instantie en aard der delicten	Ten aanzien van wie		Terugverwezenen naar de commanderende officier	Vrijgesproken	Veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telastelegging werd nietig verklaard			onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. voorwaardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
1. Commune delicten {	—	—	1	4	79	7	5
Misdriften 1951					71	1	14
Overtredingen 1951					18	—	—
2. Militaire delicten	—	—	1	5	64	3	1
1951					82	3	2
1952							
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten {	—	—	—	6	124	33	28
Misdriften 1951			3	17	160 ¹⁾	33	88
Overtredingen 1951			—	2	8	—	—
2. Militaire delicten	—	—	1	2	19	—	—
1951			1	2	55	23	10
1952			1	—	65	26	9
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)							
1. Commune delicten {	1	1	25	40	259 ²⁾	91	84
Misdriften 1951	1	—	17	61	354 ¹⁾	82	174
Overtredingen 1951	—	—	4	44	288	5	3
2. Militaire delicten	2	—	6	47	410	3	3
1951	1	—	37	20	390 ²⁾	123	29
1952	2	—	54	27	374	119	62

¹⁾ Hieronder 1 persoon, ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37-37a, W. v. Sr.).

²⁾ Hieronder 3 personen, bovendien ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37-37a, W. v. Sr.).

WETGEVING

Verdrag van Londen van 19 Juni 1951

Ten vervolge op de mededeling op de bladzijden 504—520 van het Voorlopig Verslag volgt hier het

Eindverslag der Commissie van Rapporteurs

over het ontwerp van wet tot goedkeuring en uitvoering van het Verdrag van *Londen* van 19 Juni 1951 tussen de Staten, die partij zijn bij het Noord Atlantisch Verdrag, nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten.

Nadat het Voorlopig Verslag der Commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

In antwoord op hetgeen verscheidene leden na kennisneming van de beschouwingen van dr L. M. Rollin Couquerque verklaarden met betrekking tot de regeling van artikel VII van het Verdrag, mogen de ondergetekenden het volgende opmerken:

In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer wordt niet uitdrukkelijk weersproken, dat men zou *kunnen* stellen, „dat, althans uit militair oogpunt, de beste regeling zou zijn bereikt, indien „de Noord-Atlantische Staten een internationaal straf- en tucht-„recht, een internationale rechtspraak en de daarvoor nodige inter-„nationale organen zouden hebben geschapen”. Met voordacht brachten de ondergetekenden in deze zinsnede de beperking „uit militair „oogpunt”. De stelling zou immers, naar hun oordeel, slechts verdedigd kunnen worden, indien men uitsluitend het oog richt op de belangen van de militaire samenleving als zodanig en het oog sluit voor het verband, dat er tussen deze militaire samenleving en de burgerlijke samenleving of samenlevingen bestaat en moet bestaan. Zij mogen er de aandacht op vestigen, dat tegen het nastreven van de bedoelde regeling in Noord-Atlantisch verband zodanige bezwaren bestaan — als opgesomd in de op de aangehaalde zinsnede volgende passage van bovengenoemde Memorie —, dat zij tot de conclusie werden geleid, dat „uniformering van het militaire strafrecht „in N.A.T.O.-verband om bovengenoemde redenen onwenselijk” is. Eerst nadat, op naar het ondergetekenden nog steeds voorkomt klemmende gronden, deze conclusie is geponeerd, wordt gesteld, dat „de bedoelde uniformering ook blijkens de praktijk in de jongste „wereldoorlogen voor een goede samenwerking van onderling ver-„bonden krijgsmachten niet noodzakelijk is.”.

Deze laatste opmerking werd aan het betoog toegevoegd ter geruststelling van diegenen, die geneigd zijn, aan de bedoelde uniformering een (al te) grote waarde toe te kennen. Zij vormde echter niet een van de gronden, die tot het standpunt der Regering hebben geleid. Aan de in de gereleveerde Memorie aangevoerde gronden zouden de ondergetekenden, in aansluiting aan de in het Voorlopig

Verslag gemaakte opmerkingen met betrekking tot de rechtszekerheid, willen toevoegen, dat juist in de zorg voor het waarborgen van de rechtszekerheid een der argumenten is gelegen, die er voor pleiten, niet te licht te denken over het prijsgeven van de nationale rechtsbedeling ten faveure van een internationale. Men moet immers aannemen, dat de rechtszekerheid er veeleer mede gediend is, wanneer de militair, die in vele gevallen slechts tijdelijk deze status heeft en na enkele jaren terugkeert naar de burgerlijke samenleving, waaruit hij voortkwam, aan een militaire rechtsbedeling onderworpen is, die zo nauw mogelijk aansluit bij zijn nationale burgerlijke rechtsbedeling. Dit zal bij een nationaal gehouden stelsel van militair straf- en tuchtrecht in veel sterker mate het geval kunnen zijn dan bij een internationaal systeem. Daarbij komt, dat het belang van een systeem als laatstbedoeld met betrekking tot de grote meerderheid der tot de in Noordatlantisch verband samenwerkende krijgsmachten behorende militairen weliswaar niet uitsluitend, maar dan toch in hoofdzaak, slechts aanwezig kan worden geacht met betrekking tot degenen, die in geïntegreerde staven samenwerken, en de rechtstreeks onder de staven geplaatste commandanten. In de repressie van door genoemde personen gepleegde delicten kan echter ook zeer wel nationaal worden voorzien. Het gewicht van de argumenten pro en contra internationalisering van militaire rechtsbedeling wordt eerst radicaal gewijzigd, indien men tot zodanige integratie van een aantal nationale krijgsmachten besluit, dat men op goede gronden van „één krijgsmacht” kan spreken, zoals dit is voorzien voor de in de Europese Defensie Gemeenschap in te brengen krijgsmachten. In dat kader wordt dan ook gestreefd naar een gemeenschappelijk straf- en tuchtrecht en een gemeenschappelijke rechterlijke organisatie.

Wat het voorbeeld, dat in het Voorlopig Verslag in zake de rechtsbedeling op Korea wordt aangehaald, betreft, kunnen ondergetekenden mededelen, dat geruchten als deze van elke grond ontbloomt zijn. Er heeft zich aldaar geen enkel geval voorgedaan van berechting door een Amerikaanse militaire rechter van Nederlandse militairen. De ondergetekenden zouden zich tegen een dergelijke gang van zaken ten stelligste verzetten. De Nederlandse militairen hebben echter steeds voor een Nederlandse krijgsraad terechtgestaan. Wat betreft de kritiek op het gestelde in zake artikel 65, Wetboek van Militair Strafrecht, merken de ondergetekenden op, dat zij een open oog hebben voor de eisen, die een goede handhaving van de krijgstucht stelt, doch dat zij de stelling, dat in beginsel elk strafbaar feit een schending der krijgstucht oplevert, niet zonder meer kunnen onderschrijven. Blijkens het bepaalde in artikel 2, 3e en 6e, van de Wet op de Krijgstucht heeft ook de wetgever rekening gehouden met de mogelijkheid, dat strafbare feiten niet onder alle omstandigheden onbestaanbaar zijn met de militaire tucht en orde.

Weliswaar is de rechtsmacht van de militaire rechter, voor wat betreft de te berechten delicten, ten onzent ruim geformuleerd, doch

zij strekt zich slechts uit over hen, voor wier gedrag de Nederlandse militaire Overheid verantwoordelijk is. Hieronder vallen niet de bondgenootschappelijke militairen. De stelling, dat het Verdrag zou breken met een beproefd beginsel van militaire rechtsbedeling ten onzent, kunnen ondergetekenden dan ook niet onderschrijven.

Wat betreft artikel VII lid 8, moge vooreerst worden opgemerkt, dat een tweede berechting door de militaire autoriteiten van de staat van herkomst ter zake van voor de militair als zodanig geldende voorschriften bepaaldelijk geen herziening van de eerste berechting is, dat eerste vonnis blijft volledig in stand en kan eventueel ten tijde van de tweede berechting ook reeds zijn ten uitvoer gelegd. Het zal derhalve nimmer door de militaire rechter van de staat van herkomst kunnen worden ongedaan gemaakt.

De mogelijkheid van een tweede berechting is opengelaten voor gevallen, waarin door hetzelfde materiële feit bij de staat van verblijf geheel andere rechtsbelangen zijn geschonden dan de militaire rechtsbelangen van de staat van herkomst.

Zoals de ondergetekenden reeds boven hebben betoogd, behoeft reeds in zuiver Nederlandse verhoudingen niet elk strafbaar feit, door een militair gepleegd, een schending van de militaire tucht of orde op te leveren. Dit geldt a fortiori voor vergrijpen, welke door b.v. buitenlandse militairen hier te lande worden gepleegd. Met name bij feiten, die volgens buitenlands recht niet strafbaar zijn, zoals geringe overtredingen van de Nederlandse verkeerswetgeving, behoeft dit niet het geval te zijn.

Uiteraard zal van Nederlandse zijde worden bevorderd, dat in voorkomend geval, waar in het buitenland de voor Nederlandse militairen als zodanig geldende voorschriften door hen zijn geschonden, de betrokkenen alsnog hiervoor een adequate straf wordt opgelegd.

Of van deze bevoegdheid op ruime schaal gebruik zal worden gemaakt, zal echter afhangen van de verschillende casusposities, die zich zullen voordoen.

Ten aanzien van de hulpverlening door de Nederlandse militaire justitie en haar organen merken de ondergetekenden vooreerst op, dat in artikel 2 van het ontwerp van wet onder opsporingsambtenaren ook het personeel van de Koninklijke Marechaussee is begrepen. Op de militair-justitiële autoriteiten zal evenwel naar het oordeel van ondergetekenden bij deze hulpverlening niet in de eerste plaats een beroep worden gedaan, nu zij in de gevallen, waarin Nederland als staat van verblijf rechtsmacht heeft, ook niet zelf voor vervolging en berechting zijn aangewezen.

De ondergetekenden zouden niet als hun oordeel willen uitspreken, dat een eventuele geïnternationaliseerde militaire justitie zonder hulp van nationale justitiële autoriteiten zou mogen werken. Bij talrijke justitiële verrichtingen, zoals inbeslagneming, het horen van burgergetuigen, enz. zijn immers te veel niet militaire belangen betrokken dan dat een zelfstandig optreden van een internationale militaire justitie zou kunnen worden toegestaan.

De ondergetekenden zijn van oordeel, dat het exterritorialiteitsbeginsel niet door het Verdrag wordt afgeschaft, doch dat de toepassing van dit beginsel wordt geconcretiseerd en beperkt, met name doordat mede aan de staat van verblijf rechtsmacht over de vreemde militairen wordt toegekend. Het exterritorialiteitsbeginsel heeft overigens niet tot hoofdinhoud, dat ten aanzien van vreemde militairen recht wordt gedaan buiten het territorium van de staat van verblijf, doch dat deze militairen zijn onttrokken aan de rechtsmacht van de staat van verblijf. In het stelsel van het Verdrag en het ontwerp van wet is in gevallen, dat berechting door de staat van herkomst geschiedt, algehele berechting, met inbegrip van executie van de straf, zowel binnen als buiten de staat van verblijf, mogelijk. Naar het oordeel van ondergetekenden biedt artikel 6 van het wetsontwerp een voldoende wettelijke basis voor de hulpverlening bij de uitvoering van een gevangenisstraf.

Ten aanzien van artikel XVI mogen de ondergetekenden nog het volgende opmerken.

Indien enige verdragspartners een tussen hen bestaand geschil niet in onderling overleg kunnen oplossen, schrijft dit artikel behandeling in de Noord-Atlantische Raad voor. Inderdaad is met de mededeling in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer, dat de Raad hier een conciliatoire functie heeft, bedoeld weer te geven, dat het de taak van de Raad is de oplossing van een geschil te vergemakkelijken door voorstellen, welke de partijen vrijblijven al of niet te aanvaarden. De bevoegdheden, die de Noord-Atlantische Raad in dezen heeft, worden niet nader in dit artikel omschreven en moeten dus worden beoordeeld naar de bevoegdheden, die deze Raad in het algemeen heeft. Uit artikel 9 van het Noord-Atlantisch Verdrag (*Stb.* J 355) blijkt, dat de Raad is ingesteld om het contact tussen de verdragspartners ter zake van aangelegenheden, welke de uitvoering van het Verdrag betreffen, te vergemakkelijken. De Raad kan over deze zaken van gedachten wisselen en, naar de praktijk heeft uitgewezen, aanbevelingen doen.

Deze aanbevelingen, welke naar vaste regel van de praktijk in de afgelopen jaren slechts bij eenstemmigheid worden vastgesteld, hebben weliswaar formeel juridisch geen bindende kracht, doch de verdragsstaten zullen er niet licht toe overgaan een dergelijke aanbeveling, aan de totstandkoming waarvan hun eigen vertegenwoordiger heeft medegewerkt, naast zich neer te leggen.

Intussen is het geenszins gezegd, dat de bemiddeling, welke aan de Noord-Atlantische Raad krachtens artikel XVI is opgedragen, steeds zal leiden tot een „aanbeveling”. Het kan heel goed zijn, en de ondergetekenden achten dat zelfs het meest waarschijnlijke, dat, wanneer over enig geschil diplomatiek overleg in bilateraal verband niet tot een resultaat heeft geleid, dit overleg in het ruimere kader van de Noord-Atlantische Raad zal worden voortgezet en dat de enkele gedachtenwisseling omtrent het geschil in die Raad de partijen tot elkaar zal brengen zonder dat het tot een formele aan-

beveling komt. Overigens zal hieromtrent de ontwikkeling van de praktijk moeten worden afgewacht. Het spreekt echter vanzelf, dat een Staat, wiens vertegenwoordiger in de Raad eenmaal, in welke vorm dan ook, een bemiddelende oplossing heeft aanvaard, zich daarvan niet, of althans bezwaarlijk, kan distantiëren. De ondergetekenden zijn het eens met die leden, die van oordeel zijn, dat als regel overeenstemming in de Noord-Atlantische Raad mag worden verwacht. Zij menen dan ook, dat aan het onthouden van „rechts-„macht” aan die Raad geen onoverkomelijke nadelen zijn verbonden. Mocht de praktijk anders uitwijzen, dan biedt artikel XVII de gelegenheid de herziening dezer regeling in de Raad zelf aan de orde te stellen.

De ondergetekenden hebben geen reden om aan te nemen, dat hun opvatting omtrent de bemiddelende functie van de Raad niet de instemming van de overige verdragsstaten zou hebben.

De ondergetekenden zijn van oordeel, dat inderdaad ingevolge het bepaalde in artikel I, eerste lid, onder *g*, ook een hulpporgaan van de Noord-Atlantische Raad met de in artikel XVI bedoelde taak zou kunnen worden belast. Het valt nog niet te voorzien of en, zo ja, aan welk orgaan het wenselijk is deze taak over te dragen.

De in beginsel aan partijen toekomende bevoegdheid van het door het Verdrag geschapen recht af te wijken, vindt zijn basis in artikel I, sub 1, onder *a*. Dit artikel opent de mogelijkheid, dat „de beide „betrokken Verdragsluitende Partijen overeenkomen, dat bepaalde „personen, eenheden of formaties voor de toepassing van dit Verdrag niet worden beschouwd een „krijgsmacht” te vormen of daar„onder te zijn begrepen”. Het zal duidelijk zijn, dat, wanneer twee Verdragsluitende Partijen een overeenkomst treffen als bovenbedoeld, de verdragsregelingen met betrekking tot de onder de overeenkomst vallende personen buiten toepassing blijven. Deze regelingen hebben vrijwel steeds betrekking op een „krijgsmacht” in de zin van het Verdrag of op voor de begripsbepaling daarvan afhankelijke eenheden of personen. Als voorbeeld van een geval, dat het in het Verdrag neergelegde recht op zekere eenheden aldus bij speciale overeenkomst niet van toepassing zou kunnen worden verklaard, kan worden genoemd het geval, dat militairen van de ene Staat worden gezonden naar een andere Staat, uitsluitend met het doel hulp te verlenen bij de opbouw van de strijdkrachten van laatstgenoemde Staat. Het behoeft overigens nauwelijks betoog, dat men, alleen al ten einde het praktisch nut der getroffen Verdragsregeling te handhaven, het treffen van speciale overeenkomsten tot het uiterste zal moeten beperken.

De ondergetekenden delen de mening, neergelegd in het Voorlopig Verslag, dat na het overleg in de Noord-Atlantische Raad in zake een wijziging van het Verdrag iedere Staat de voor hem geldende constitutionele weg moet bewandelen, ten einde inderdaad tot herziening te geraken.

Wat betreft de opmerkingen van de enkele leden, die aan het slot

van het Voorlopig Verslag aan het woord zijn, als zou dit Verdrag in strijd zijn met de Grondwet, mogen de ondergetekenden volstaan met hetgeen zij reeds in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer dienaangaande mededeelden.

De overval op de taxichauffeur in de omtrek van Amsterdam is gepleegd door enige Amerikaanse militairen, die zich niet voor de uitoefening van hun dienst in Nederland bevonden. Op deze personen is derhalve (vide artikel I, lid 1, sub *a*), het Verdrag niet van toepassing.

De ondergetekenden menen, dat gevallen als het bovenbedoelde op hun eigen merites moeten worden onderzocht.

De Minister van Oorlog en van Marine,
C. STAF.

De Minister van Buitenlandse Zaken a. i.,
J. LUNS.

De Minister van Financiën,
VAN DE KIEFT.

De Minister van Justitie,
L. A. DONKER.

*De Minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*
J. G. SUURHOFF.

De Minister van Verkeer en Waterstaat,
J. ALGERA.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld de 28ste Juli 1953.

TJALMA
VAN LIESHOUT
CAMELBEECK
NIJKAMP.

Het wetsontwerp kwam in de Eerste Kamer in behandeling in de vergadering van Op de bladzijden van de Handelingen komt hieromtrent het navolgende voor:

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Goedkeuring en uitvoering van het Verdrag van Londen van 19 Juni 1951 tussen de Staten, die partij zijn bij het Noord Atlantisch Verdrag, nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten (2881).**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Wendelaar**: Mijnheer de Voorzitter! Van de hand van een van de zeer weinige deskundigen op het speciale terrein van het

onderwerp, dat thans aan de orde is, dr Rollin Couquerque, zijn over deze aangelegenheid enige interessante artikelen verschenen in het „Tijdschrift voor Strafrecht”, Jaargang 1952, en het „Militair-„Rechtelijk Tijdschrift”, Jaargang 1953. Hij heeft daarin een aantal bezwaren ontwikkeld. Nu is het echter zo, dat, terwijl de Eerste Kamer in het algemeen al niet kan veranderen aan de details van een wetsontwerp, omdat zij het recht van amendement mist, in casu de zaak zelfs zo is, dat ook de Tweede Kamer praktisch het amendementsrecht mist, omdat het hier een verdrag betreft. De Staten-Generaal kunnen dus in dit geval alleen maar aannemen of verwerpen. Aangezien zelfs dr Rollin Couquerque wel geen verwerping van dit tractaat zal willen, kost het mij geen moeite te verklaren, dat mijn fractie haar stem aan dit wetsontwerp zal geven.

Daar komt bij, dat de bezwaren, die dr. Rollin Couquerque heeft ontwikkeld, op dit ogenblik slechts consequenties kunnen hebben ten aanzien van de betrekkelijk weinige militairen, die in geïntegreerde staven samenwerken; in de praktijk zal het dus, althans voorlopig, wel medevallen. Ik bedoel dit: volgens de opzet van de N.A.V.O. is er alleen sprake van krijgsmachten der verschillende naties, die in bondgenootschappelijk verband optreden; zij blijven hun nationaal gedifferentieerd karakter behouden.

Maar dit wordt straks anders, wanneer de E.D.G. een feit wordt. Dan krijgen wij één groot geïntegreerd leger, waarin de nationale verschillen zoveel mogelijk behoren te worden opgelost in een voor allen gelijke regeling, liefst vast te stellen door een supra-nationaal orgaan. Voor het éne leger van de E.D.G. zijn de bezwaren van dr Rollin Couquerque m.i. klemmend. De Regering is het daarmede ook eens, blijkens hetgeen zij stelt in de Memorie van Antwoord op blz. 2, linkerkolom, bovenaan. Ik meen dan ook te kunnen volstaan met de Regering in overweging te geven, de totstandkoming van een nieuw gemeenschappelijk straf- en tuchtrecht en een gemeenschappelijke rechterlijke organisatie ten behoeve van de E.D.G. te zijner tijd te bevorderen en bij die gelegenheid met de zeer waardevolle opmerkingen van de heer Rollin Couquerque rekening te houden.

De heer **Staf**, Minister van Oorlog en van Marine: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met belangstelling geluisterd naar de opmerkingen van de geachte afgevaardigde de heer Wendelaar en ik deel het inzicht van de geachte afgevaardigde omtrent het belang van de publicaties van de speciale deskundige, die door hem werd genoemd.

De bezwaren om in de N.A.V.O. te komen tot een uniformiteit van het straf- en tuchtrecht zijn al uiteengezet. Ik meen, dat dit een zeer lange weg zou zijn; wanneer daarin mogelijkheden zouden zijn gelegen, mag toch reëel niet worden verwacht, dat deze binnen afzienbare tijd zouden kunnen worden verwezenlijkt. Ik stem echter geheel in met de geachte afgevaardigde, als hij zegt, dat in de E.D.G. de zaak geheel anders wordt, omdat daar inderdaad wordt gedacht aan één krijgsmacht, die volgens dezelfde regelen zal moeten worden

behandeld en waarbij ook het straf- en tuchtrecht op een zelfde basis zal moeten worden gesteld. Ik kan de geachte afgevaardigde toezeggen, dat de Nederlandse vertegenwoordigers in de interim-commissie, die werken aan de voorbereiding van de maatregelen, die in de E.D.G. moeten worden genomen, en van de in te stellen organen, welke zullen moeten werken, geregeld hierop het oog gericht houden en zo spoedig mogelijk na de totstandkoming van de E.D.G. zullen trachten te komen tot een unificatie van het straf- en tuchtrecht.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De heer **Geugjes** zal, op zijn verzoek, aantekening worden verleend, dat hij geacht wenst te worden tegen het wetsontwerp te hebben gesteld.

Bij de Wet van 7 Augustus 1953 (Stb. 438) is het Verdrag van Londen van 19 Juni 1951 tussen de Staten, die partij zijn bij het Noord-Atlantisch Verdrag, nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten, goedgekeurd en zijn ter uitvoering van dit Verdrag enige nadere voorzieningen getroffen.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Indagingsprocedure

door

Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

De wenselijkheid om aan de openbare aanklagers bij de krijgsraden het recht van hoger beroep toe te kennen heeft in 1924 er toe geleid om het Hoog Militair Gerechtshof te ontlasten van het recht en de plicht om krijgsraadsvonnissen te approberen voordat deze executabel waren. Dit gedeelte van 's Hofs taak was vrij omvangrijk en het meest belangrijke onderdeel was wel, dat nagegaan moest worden of er in elke zaak wel behoorlijk geprocedeerd was geworden (P.I. 57).

Jaren geleden heb ik het voorrecht gehad om gedurende enige tijd het ambt van Advocaat-Fiscaal waar te nemen. Toen vernam ik dat herhaaldelijk juist deze contrôle aan de leden in raadkamer tot levendige discussies aanleiding gaf. Aan deze beraadslagingen namen militaire leden vaak met belangstelling deel. Deze kant van de zaken had in hun vorige militaire dienst herhaaldelijk hun aandacht gehad en was hun daardoor niet onbekend.

Doordien voor dit onderzoek tijd nodig was, lagen ter approbatie ingekomen dossiers van krijgsraadszaken enige dagen ter inzage in de raadkamer, zodat ieder aan de gevoerde procedures zijn aandacht geven kon vóórdat aldaar ter zake onderlinge besprekingen plaats hadden.

Meermalen leidde dit overleg tot conclusies van algemene strekking en de gewoonte bracht dan mede, dat de advocaat-fiscaal opdracht ontving om aan de aan hem ondergeschikte openbare aanklagers van de gevallen beslissingen mededeling te doen met opdracht om van de inhoud aan bij de militaire justitie belanghebbende autoriteiten kennis te geven. Hierdoor werden latere afwijkingen met de nasleep tot verbetering voorkomen.

Sedert 1924 is dit belangrijk onderdeel van de taak van het Hof afgeschaft en het is, bij het volgen van de jurisprudentie, alsof aan de procedure geen of zeer weinig aandacht meer wordt geschonken.

Naar verluidt, heeft de militaire rechtspraak gedurende de jongste oorlog met een zeer groot aantal strafzaken een behoorlijk toezicht vooral op de inachtneming van de voorschriften van de Regtspleging bij de Landmagt zeer moeilijk gewerkt.

Toen op 2 November 1946 het Hof weder geïnstalleerd werd, heb ik onder de mededeling in dit Tijdschrift¹⁾ 's Hofs aandacht gevraagd voor het dulden van verwaarlozingen van twee van de belangrijkste onderdelen van het militair procesrecht, welke sedert lang plaatshadden, te weten het nalaten van de motivering van de conclusies van eis der openbare aanklagers ingevolge R.Z. 175 en

¹⁾ M.R.T. XXXIX, blz. 413-423.

R.L. 170, en het dulden van het buiten toepassing laten van de procedure tegen voortvluchtigen ingevolge R.Z. 16 j^o P.I. 50 (hetwelk ten onrechte in zijn geheel is ingetrokken) en R.L. 180-192.

Over de conclusie van eis wil ik ditmaal niet meer zeggen dan dat de niet-juridisch onderlegde leden hiervan dupe zijn voor wat aangaat in de zaken ter sprake komende rechtsquaesties; het is geen schande als deze leden moeten erkennen alleen uit juridische pleidooien de kern van deze moeilijkheid niet te kunnen omvatten.

Daarentegen vind ik in het vonnis van de Krijgsraad te velde West van 10 Juni 1953, blz. 547 hiervóór, aanleiding om nog eens terug te komen op onze procedure tegen voortvluchtigen.

De feiten, voor welke de verdachte terecht stond, waren:

1°. „op onderscheiden thans niet meer met nauwkeurigheid vast „te stellen tijdstippen in of omstreeks de periode Juli tot en met „December 1946” met anderen of alleen gepleegde diefstallen, verduisteringen en heling,

2°. desertie op of omstreeks 21 Maart 1947, gevolgd door aanhouding op 25 April 1953.

Uit het vonnis blijkt verder „dat de eerste daad van daadwerkelijke vervolging, die aan de beklaagde bekend kon zijn” heeft bestaan in zijn verwijzing naar de krijgsraad van 11 Mei 1953, „vande „gende toch een vervolging als zodanig eerst aan nadat de Com- „manderend Generaal de zaak heeft verwezen naar de krijgsraad”.

Wat moet men denken van de vrijmoedigheid, met welke de krijgsraad de gehele procedure tegen voortvluchtige verdachten in de wet ingelast, negeert? Wil de krijgsraad zich beroepen op art. 181 R.L., dat deze procedure niet geldt bij verdenking van desertie, erkent het college dan niet, dat de wetgever zó mal en dwaas zou zijn geweest, dat hij in détails een procedure regelt, welke met een vonnis moet eindigen, terwijl hij in het tweede artikel zou hebben vastgelegd dat zij, juist omdat de verdachte voortvluchtig is, *nooit* zou moeten worden toegepast? In elk geval moet worden aangenomen, dat zij geldt voor alle andere strafbare feiten, welke een voortvluchtige beklaagde zou hebben gepleegd, zodat de overweging omtrent de verwijzing in 1953 hier niet had *mogen* voorkomen.

Wat had de krijgsraad dan wél moeten doen?

Twee zaken:

1°. onderzoeken of de ongeoorloofde afwezigheid van deze beklaagde viel onder hetgeen art. 181 R.L. verstond onder het begrip „desertie”, en, zo neen,

2°. vaststellen dat de uitspraak omtrent de verjaring het gevolg is van de eentandigheid dat deze, eventueel ook ten aanzien van de ongeoorloofde afwezigheid, gestuit zou zijn geworden indien en zodra te dezen aanzien de in art. 182 R.L. omschreven handeling van de openbare aanklager zou hebben plaats gehad. Er zou dan nog in 1947 een waarschijnlijk veroordelend vonnis zijn verkregen, tegen welks inhoud de schuldig verklaarde zich na zijn aanhouding in 1953 nog had mogen verdedigen.

Maar de thans weder gebleken vrijmoedigheid om aan stellige wetsbepalingen in volmaakt stilzwijgen omtrent hun bestaan geen uitvoering te geven, maakt het mijns inziens nodig dat het Hoog Militair Gerechtshof op de wijze zoals ik in het begin van dit opstel aangaf, ingrijpt en het standpunt bepaalt dat de militair-justitiële autoriteiten en colleges ten aanzien van deze verstek-procedure behoren in te nemen. Ik weet dat dit geen gemakkelijke taak is: in deel XXXVIII blz. 359 van dit Tijdschrift heb ik getracht de betekenis van deze procedure en de mogelijkheid van haar toepassing uiteen te zetten en aannemelijk te maken. Moge deze poging behulpzaam zijn om een weg te vinden.

Want het Hof, als hoogste militair-justitiële instantie, mag er niet in berusten, dat aan geldende wetsbepalingen geen uitvoering wordt gegeven op grond van een argument, dat voor de wetgever van 1814 — onverdiend — tot een alles behalve vleiende conclusie leidt.

In de opnieuw gesignaleerde en in soortgelijke gevallen voornamelijk op processueel gebied behoort het Hoog Militair Gerechtshof in het belang der wet, in dat van de wetgever, wiens bedoelingen niet altijd duidelijk zijn, in het belang van niet juridisch geschoolde officieren, die aan de militaire rechtspraak deel nemen, en ten slotte ook in het belang der justiciabelen, op te treden als ware het een eigen hof van cassatie. Ons Tijdschrift zal gaarne er toe medewerken om dergelijke beslissingen meer algemeen bekend te maken.

October 1953.

„Tijd van oorlog” in de militaire rechtspraak

door

J. N. J. VAN DER MEY,
Kapitein-Luitenant ter Zee.

Sinds enige maanden bestaat bij de Zeekrijgsraad in Nederland kennelijk de overtuiging dat de fictieve „tijd van oorlog”, bedoeld in art. 87 van het Wetboek van Strafrecht, tot het verleden behoort. Deze overtuiging heeft er toe geleid dat een aantal vonnissen is gegeven, waarin deze verzwarende omstandigheid niet meer tot uiting werd gebracht.

In de motivering van deze vonnissen werd ongeveer het volgende betoogd. Er staat vast dat zich geen dienstplichtigen meer buitengewoon onder de wapenen bevinden. Voorts is naar het gevoelen van de krijgsraad behalve bijvoorbeeld in Korea, waarvoor zonder bezwaar artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht zou kunnen worden toegepast, geen directe oorlogsdreiging aanwezig, die het gebruik van de omstandigheid „tijd van oorlog” nog langer rechtvaardigt. De Raad meende dan ook niet in strijd te handelen met artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht door „tijd van vrede” aan te nemen.

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft echter deze vonnissen te niet gedaan en in enkele sententies, laatstelijk in die gedateerd 8 September 1953 *), zich op het standpunt gesteld, dat de internationale toestand nog steeds een zodanig dreigend karakter heeft, dat hierdoor de omstandigheid, die de wet vraagt om het begrip „tijd van „oorlog” te doen bestaan, nog immer aanwezig is. In een wel pessimistisch aandoend betoog verklaart het Hof zelfs, dat het zich niet kan voorstellen door welke gebeurtenis op internationaal gebied een zodanige ontspanning zou kunnen intreden, dat toepassing van „tijd van oorlog” niet meer nodig zou zijn. Waar dit college zo oordeelt, kan de zeekeijraad niet anders handelen dan deze opvatting te volgen. In de vonnissen gewezen op 10 September 1953 kan men dan ook waarnemen, dat wederom „tijd van oorlog” is aangenomen. Dit geschiedde ondanks een ernstige poging van Mr W. H. VERMEER, die in het belang van zijn cliënt — een jeugdig officier, die wegens opzettelijke ongehoorzaamheid terecht stond — de juistheid van het nog steeds doen voortbestaan van de „tijd van oorlog” aantastte. In de gegeven omstandigheden mocht dit echter niet baten en werd de jonge officier veroordeeld wegens „opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog” in een zaak die, indien geen „tijd van „oorlog” had gegolden, de zeekeijraad geen wettelijke beletselen in de weg zou hebben gelegd om haar naar de commandant te verwijzen ter verdere behandeling. Nu draagt deze officier gedurende zijn verdere loopbaan het vonnis als een schandvlek op zijn carrière. Dit geval is uiteraard slechts een willekeurig gekozen voorbeeld van de ernstige gevolgen van de thans heersende toestand.

In het hier volgende betoog willen wij ons niet zozeer in juridische argumenten gaan verdiepen, maar vooral trachten praktische en menselijke overwegingen naar voren te brengen tegen het vasthouden aan de „tijd van oorlog”. De juridische elementen zijn immers op velerlei wijze gewikt en gewogen. Men vindt ze terug in de overwegingen van een vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 21 Februari 1951, een aantal vonnissen van de Zeekeijraad in Nederland, sententies van het Hoog Militair Gerechtshof, en voorts een bijdrage van P. W. OOSTERHOFF getiteld „Oorlogsgevaar” in M.R.T. deel XLV (1952), blz. 73 en volgende.

Zoals de heer OOSTERHOFF in zijn aangehaalde bijdrage naar voren heeft gebracht is het een onomstotelijk feit, dat het Koninklijk Besluit van 10 April 1939, waarmede laatstelijk oorlogsgevaar aanwezig werd verklaard, nog steeds van kracht is. Wij kunnen noch willen hieraan iets afdoen. Zonder meer is de Koningin nog steeds bevoegd, dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen te roepen, al wordt hiervan geen gebruik meer gemaakt. Hieraan moet echter worden toegevoegd, dat een dergelijke oproeping van enige omvang en voor een belangrijke duur niet zou kunnen plaats vinden zonder de Staten-Generaal hierin te moeien. Formeel zou in een dergelijk

*) Blz. 642, hierna. (Red. M.R.T.)

geval wellicht hetzelfde Koninklijk Besluit nog gelden, maar zonder twijfel zou de procedure van behandeling in de Kamers die in artikel 193 van de Grondwet hierover staat aangegeven, opnieuw plaats vinden. Men zou met recht kunnen zeggen dat dan feitelijk opnieuw „geval van oorlog, enz.” ontstaat.

Zoals bekend is berust op het Koninklijk Besluit, waarbij oorlogsgevaar aanwezig is verklaard, behalve de mogelijkheid tot het buitengewoon onder de wapenen roepen van dienstplichtigen, een geheel complex van maatregelen, dat zich ook ver buiten de directe sfeer van de strijdkrachten uitstrekt. Een dergelijk complex is niet ineens los te laten. Hiervoor is ter bereiking van een stabilisatie na de oorlog nog een groot aantal jaren nodig. Ten aanzien hiervan is het zeer interessant de reeds eerder aangehaalde bijdrage van de heer OOSTERHOFF te herlezen, die zelfs het voorbeeld van een soort geleidelijke opheffing van het Koninklijk Besluit van „geval van „oorlog, enz.” van 29 Juli 1914 aanhaalt.

Er zijn echter ook nog praktische en menselijke overwegingen, die in dit krachtenspel hun deel behoren te hebben. Een voorbeeld moge dit toelichten. Artikel 30 lid 1, van de Bevorderingswet voor de zee-macht 1902 en het overeenkomstige artikel van de overeenkomstige wet voor de landmacht machtigen de Kroon in geval van oorlog, enz. als bedoeld in de Grondwet artikel 193 een verzoek om ontslag uit de dienst van een officier af te wijzen. Gedurende een aantal jaren na de bevrijding is van deze mogelijkheid door de Kroon zeer ruim gebruik gemaakt. Uiteraard waren hiervoor zeer juiste en klemmende argumenten aanwezig. Het gebrek aan officieren was en is nog steeds zeer groot en met een snelle opbouw van de strijdkrachten is in de tegenwoordige toestand van internationale onzekerheid een levensbelang van ons volk gemoeid.

Toch is sinds 1951 een wijziging in dit standpunt gekomen en is zowel door het ministerie van marine als dat van oorlog bij Koninklijke machtiging een bepaalde richtlijn uitgegeven omtrent dit ontslag. Voor die officieren, wier eerste verbintenis is beëindigd, is het thans mogelijk om na een wachttijd van een jaar tot drie maanden (deze laatste termijn voor hen die willen emigreren) op hun verzoek ontslag uit de dienst te verkrijgen. Uiteraard grondt zich deze bijzondere regeling, die niet op de Bevorderingswet berust, op het Koninklijk Besluit van oorlogsgevaar van 1939. Deze regeling betekent echter in de gegeven omstandigheden een belangrijke verbetering van de rechtspositie van de officieren. In feite hebben wij hier derhalve te doen met een bij Koninklijke machtiging gegeven verzachting van het Koninklijk Besluit van 1939 voor zover dit zekere gevolgen van de toestand van oorlogsgevaar betreft.

Naar analogie schijnt het doenlijk om ook ten aanzien van het, in gevolgen zo zware, aannemen van „tijd van oorlog” in de militaire rechtspraak een andere weg in te slaan. Bij de overweging van deze mogelijkheid is het in de eerste plaats belangrijk om na te gaan of het thans nog blijven toepassen van „tijd van oorlog” wel voldoende

practische waarde heeft. Een ontleding van een groot aantal vonnissen voert wel tot bijzondere conclusies. Ondanks het feit dat als gevolg van de strafverzwarende omstandigheid „tijd van oorlog” de strafmaxima belangrijk hoger liggen dan in normale tijd het geval is, leert de praktijk dat ook in de ernstige gevallen aan deze verhoogde maxima eigenlijk geen behoefte bestaat. Veeleer zou zijn te betogen, dat de schijnbaar lichtvaardig neergeschreven toevoeging „in tijd van oorlog” de delinquenten en de lezers van de vonnissen wel zeer onwettelijk aandoet.

Psychologisch gezien schuilt hierin een groot gevaar. Men gewent zich een begrip, dat toch voor een militair wel een zeer bijzonder is, als een bagatel te beschouwen, eenvoudigweg een formaliteit. Met dit verschijnsel is zonder twijfel noch het recht, noch de handhaving van een juiste gang van zaken in de strijdkrachten gediend. De militair dient te beseffen, dat met bepaalde zaken, die in normale tijd mogelijk betrekkelijk licht worden afgedaan, in „tijd van oorlog” niet kan worden gespot.

Steller dezes was in 1933 ingedeeld bij de strijdkrachten, die werden afgezonden om de munitie aan boord van Hr. Ms. „Zeven Provinciën” met kracht van wapenen te bedwingen. Hij herinnert zich nog levendig het besef van ernst dat over hem kwam toen hem ingevolge artikel 71 van het Wetboek van Militair Strafrecht de oorlogstoestand werd afgekondigd. Dergelijke gevoelens worden gedood indien „tijd van oorlog” zich buiten proporties gaat uitstrekken. Het is een vaststaand feit, dat het thans nog blijven toepassen van de uitzonderingstoestand de meeste militairen een irrealiteit is.

Moge het dan zo zijn dat het Hoog Militair Gerechtshof zich, ondanks zijn begrijpelijke zorg over de internationale toestand, ook in een zin als hierboven is aangegeven berade. Naar de overtuiging van vele ervaren officieren zal het Hof bij wijziging van zijn standpunt, veel zegenrijks kunnen brengen door in het vredesbedrijf van de strijdmachten in Europa wederom de vredesroutine op het gebied van het strafrecht toe te laten. Anderszins zullen dan de strijdkrachten, die voor werkelijke oorlogshandelingen worden gesteld, zoals in Korea of bij acties tegen subversieve elementen, worden geëlectriceerd door de afkondiging van de toestand: „tijd van oorlog” voor hun onderdeel.

Heemstede, 24 Sept. 1953.

Politieversterking bij ordeverstoring

door

J. VAN WANING,

Lt.-Kolonel der Koninklijke Marechaussée.

De sterkte van de plaatselijke politie is normaal zodanig, dat daarmee de gewone dagelijks voorkomende werkzaamheden kunnen worden verricht. Bij verstoring van de openbare rust en orde van

enige omvang dient evenwel deze politie, teneinde zijn taak van ordeherstel te kunnen verrichten, in vele gevallen te worden versterkt. Teneinde dit met de vereiste spoed te kunnen doen, zijn hiervoor meestal vooraf algemene regelingen getroffen. Daarin vindt men tevens veelal het verschaffen van bijzondere bevoegdheden aan hen, die verantwoordelijk zijn voor de ordehandhaving.

Vóór 1851 kende men in ons land gemeentepolitie, terwijl alleen in de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland Marechausseebrigades aanwezig waren. Rijksveldwacht was er nog niet — de Marechausseebrigades waren vrijwel geheel bereiden.

Door laatstvermelde omstandigheid en de overige kwaliteiten aan dit Korps eigen (waarvan de kracht en militaire hiërarchie benevens ervaring in politiedienst in dit verband de voornaamste zijn) werd voor ordeherstel meestal de Marechaussee gerequireerd. Aangezien dit Korps toen niet meer dan een paar honderd man sterk was, kon het bij beroeringen van grotere omvang niet overal bijspringen. En toch was dit nodig, want de plaatselijke politie was in het geheel niet opgeleid om tegen krachtdadig verzet op te treden. De slechte sociale toestanden, vooral ten platte lande, veroorzaakten vooral 's winters grote werkeloosheid en armoede, die oorzaak waren van verzet tegen de overheid, demonstraties, velddiefstallen op grote schaal, beschadiging van eigendommen van landeigenaren e.d. De overheid trachtte deze onrust te beteugelen door de Marechaussee tijdelijk aan te vullen met Cavalerie-detachementen, welke als „hulp-„marechaussee” hadden op te treden en bijstand te verlenen¹⁾. Daarnaast beschikte de overheid, ter versterking van de politie in de steden, over de schutterijen en tenslotte over militaire troepen.

Mede als gevolg van de revoluties en beroeringen van het jaar 1848 in Europa, was in ons land in dat jaar een grondwetsherziening tot stand gebracht, waarbij de grondslag voor het hedendaagse provinciale en gemeentebestuur werd gelegd en door Thorbecke aldra uitgewerkt in de Provinciale Wet van 6 Juli 1850, het Koninklijk Besluit van 27 September 1850, Staatsblad nr. 62, houdende vaststelling ener instructie voor de Commissaris des Konings in elke provincie en de Gemeentewet van 29 Juni 1851. Hiermede en met het Besluit, houdende nadere bepalingen omtrent het beheer en beleid der algemene of Rijkspolitie van 17 December 1851 (Rijkspolitiebesluit 1851), was tevens de staatsrechtelijke grondslag gelegd voor het moderne politiewezen in ons land en voor de wijze waarop de politie in het belang van ordeherstel zou versterkt worden door krachten van elders.

Het is belangwekkend kennis te nemen van het grote gewicht dat

¹⁾ In de „Beweegredenen van Zijner Majesteits besluit van 17 December „1851” (het Rijkspolitiebesluit 1851) staat vermeld: „Het Rijk moet door „buitengewone hulpmiddelen, van beduidende opofferingen onafscheiden-„lijk, meerdere streken des lands gedurende de wintermaanden met deta-„chementen Kavallerie, als hulp-marechaussee dienstdoende, bezetten”.

werd toegekend aan de wijze, waarop de bescherming van personen en goederen naar de opvatting van toenmalige hoge gezagsdragers het best kan worden verzekerd. Hiertoe haal ik enige passages aan die de Minister van Justitie DONKER CURTIUS op 10 Januari 1849 richtte aan „alle magistraten”, met afdruk aan alle rechtscolleges, gemeentebesturen en politie-ambtenaren:

„Een nieuw tijdperk opent zich voor Nederland. De gegoede „burgerij heeft thans de vertegenwoordigers der natie benoemd. „Weldra zal zij ook tot onmiddellijke verkiezing der Provinciale „Staten worden opgeroepen, en zal een nog grooter getal kiezers „dan thans worden opgeroepen, om de leden der plaatselijke be- „sturen te benoemen. De band tusschen het volk en hen die voor zijn „belangen zorgen, is daargesteld. Het behoort een band van liefde, „van bescherming en eenparige medewerking te zijn. Het is mijn „bedoeling niet al de gevolgen, die hieruit voor het welzijn van den „Staat kunnen voortvloeien, te schetsen; maar ik acht mij verplicht „den invloed aan te wijzen, welchen deze nieuwe toestand onzer „Maatschappij op de Justitie moet uitoefenen. De zekerheid van „personen en eigendommen maakt den grondslag van geheel het „maatschappelijk verkeer der menschen uit. De mensch vervalt tot „den staat van het gedierte, zoodra hij dit miskent. Het is de pligt „van allen daar, waar het pas geeft, deze waarheden in te prenten, „en den armen de overtuiging te geven, dat zij den eigendom ver- „nietigen, zoo zij hem aantasten, omdat alle eigendom zijne waarde „verliest, zoodra de zekerheid van het bezit ophoudt. Wie toch zal „de aarde, door God aan den mensch gegeven, vruchtdragend maken, „indien hij niet verzekerd is de vruchten van zijnen arbeid te zullen „plukken? En de ontginning en vruchtbaarmaking der aarde is het „eerste beginsel van allen rijkdom. De minkundige vat, in den „samengestellten toestand der maatschappij, deze waarheid soms „niet genoeg, het moet hem aanschouwelijk worden gemaakt. De „armste heeft belang bij de eerbiediging van den eigendom, want „zonder zekerheid van den eigendom is er geen verdienste meer voor „hem, is er geen hulpbetoon meer voor hem in nood. Het is de plicht „der Justitie de handhaving dezer waarheid nadrukkelijk te ver- „zekeren, maar tevens is het de pligt van allen goede ingezetenen „haar daartoe de hand te leenen. Om hiertoe te geraken moeten alle „dienaren der gerechtigheid, hoe hoog of hoe laag ook geplaatst, dit „aanmoedigen en door gematigdheid en zachtzinnigheid den geest „der burgers tot medewerking stemmen. Is er een misdraad gepleegd, „zij moet niet verborgen blijven; zij moet zoo veel mogelijk, vooral „in de plaats, waar zij is gepleegd, met alle omstandigheden, die „tot ontdekking der schuldigen kunnen leiden, openbaar worden „gemaakt; een ieder moet worden uitgenoodigd daaromtrent inlich- „tingen te geven. Allen moeten medewerken om den schuldige te „vinden. Zóó bewaart een verstandig en vrij volk de orde en toont „het zich zijner vrijheid waardig. Deze openbaarheid heeft een drie- „voudig voordeel: zij is de schrik der schuldigen, zij maakt de inge-

„zetenen behoedzaam en waakzaam, en zij wekt den ijver van de officieren van Justitie en politie op. . . .”

Ik weersta de verleiding uit deze merkwaardige rede nog meer aan te halen — en op er in voorkomende uitlatingen commentaar te leveren. Na de lange inleiding blijkt tenslotte waar het om te doen is:

de arme „minkundige” af te houden van diefstal en vernieling door medewerking van de goeuden en verstandigen om de schulden aan de kaak te stellen door er zo spoedig mogelijk politie en justitie in te betrekken.

Doch men beperkte zich niet tot het juist aangehaalde. In het toenmalige artikel 190 (thans art. 223) der Gemeentewet werd bepaald, dat de ambtenaren der gemeentepolitie en de veldwachters allereerst staande onder de burgemeester voor de gemeentelijke politiezorg, tevens dienstbaar zouden zijn, op bij algemene maatregel van bestuur te bepalen voet, aan de algemene of Rijkspolitiezorg onder het daarmede belast gezag.

Hier bedoelde algemene maatregel van bestuur kwam weldra door afkondiging van het reeds vermelde Rijkspolitiebesluit van 17 December 1851. Hierbij werd het Rijk ten aanzien van de Rijkspolitiezorg verdeeld in vijf politiedistricten onder Directeuren van Politie, die, onder de Minister van Justitie, het gezag zouden zijn, waarop de Gemeentewet doelde. Tevens werd de mogelijkheid van politietoezicht uitgebreid door een Koninklijk Besluit van 7 Februari 1854, waarin aan beambten, commissiën van (onbezoldigd) rijksveldwachter konden worden verstrekt. Aanvankelijk had men hier het oog allereerst op de „gerechtsdienaren” en voorts op de bezoldigde jacht- en visserij-opzieners. Deze maatregel werd aldra uitgebreid tot agenten van politie, voor zover daartoe geschikt bevonden en leidde het Koninklijk Besluit van 11 November 1856 in, waarin de dienst der rijksveldwachters werd vastgesteld. Dit is als de eigenlijke oprichting van de Rijksveldwacht, als Korps, beschouwd.

Ten aanzien van de bijstandverlening valt hierbij het oog op een bepaling in het zo juist vermelde K.B. van 1854 betreffende de onbezoldigde Rijksveldwachters.

In „buitengewone omstandigheden”, zouden deze beambten door de officieren van Justitie, de kantonrechters en de hoofden en commissarissen van rijks- en gemeentepolitie kunnen worden gerequireerd om tijdelijke *bijstand* te verlenen. Voor de bezoldigde Rijksveldwacht werd in het K.B. van 1856 omtrent bijstandverlening bepaald, dat de rijksveldwachter tijdelijk ter ondersteuning der gemeentepolitie mocht worden gerequireerd. Hij heeft te voldoen aan die vordering, „onverminderd zijn bevoegdheid om inmiddels be„denkingen daartegen aan het oordeel van de districtscommandant „te onderwerpen”. De omschrijving van deze politie-bijstand is ruim: de vorderende instantie wordt niet eens vermeld, al zal daarmede wel de burgemeester bedoeld zijn. Maar. . . de rijksveld-

wachter heeft recht van beroep tegen die vordering bij de desbetreffende Directeur van politie. Kennelijk heeft men bij deze regeling niet het oog gehad op het verlenen van politie-bijstand door rijksveldwachters in grotere getale — en nog minder in georganiseerde verbanden. Er waren toen trouwens nog geen hogere rijksveldwachtverbanden. De gedachte hieraan was voor die ambtenaren nog niet rijp en bovendien was de Rijksveldwacht, burgerlijk politiekorps van verspreid op het platteland wonende politie-ambtenaren, zeker aanvankelijk, niet geëigend tot georganiseerd optreden tot ordeherstel. Daarvoor had men allereerst de Marechaussee voor het verlenen van politiebijstand, aangevuld door de hulp-marechaussee, alias cavaleriedetachementen. Van deze laatste militaire bijstand wenste men intussen af te komen, omdat de aan deze noodmaatregelen om huzaren elke winter als ordehandhavende- en ordeherstellende functionarissen te gebruiken, verbonden bezwaren te evident bleken.

Een huzaar heeft niet de ervaring, nodig om als politiemann op te treden, welke ervaring een eerste vereiste is om te kunnen verwachten dat het optreden tegen medeburgers, ook als deze zich tegen het gezag verzetten, zal geschieden niet alleen met de vereiste kracht, doch ook met de vereiste tact en gematigdheid. Het was zijn vak niet en het is dan ook niet te verwonderen dat men naar andere middelen omzag.

Ook in het verdere zal er steeds worden onderscheiden in de middelen welke dienen kunnen om op te treden tot beteugeling van ordeverstoringen, n.l. die welke bestaan in de bijstandverlening door daarvoor geëigende politie — de politiebijstand, de bijstand door politievaklieden dus — en daarnaast de bijstand aan de politie door anderen, als hoedanig het leger (of personeel van de vloot) in aanmerking komt: de militaire bijstand, zoals die van de huzaren — ook al gaf men die als „hulp-marechaussee” politiebevoegdheid en ook al deelde men die in bij politie-eenheden van de Marechaussee, op de voet als in artikel 40 van het Marechaussee-reglement van 1815 geregeld was ²⁾ (en is). In het Rijkspolitiebesluit van 1851

²⁾ Art. 40 van het Reglement op de policie, de discipline en de dienst der Marechaussee, goedgekeurd bij Souverein Besluit van 30 Januari 1815 (aan te duiden als Marechaussee-reglement), luidt:

„De detachementen, hetzij infanterie, hetzij kavallerie, welke gelast zijn „met de marechaussee mede te marcheren, teneinde *kracht aan de wetten* „te geven, zullen van gelijken rang zijnde, onder de orders van den officier „der marechaussee staan; doch van minderen rang zullen dezelve door den „chef der detachementen van linie gekommandeerd worden, die echter „gehouden zal zijn zich te gedragen naar de schriftelijke requisitoiren, „welke hem door den officier der marechaussee zullen worden overgegeven, „als blijvende deze gedurende de expeditie belast met de uitvoering van het „requisitoir der geconstitueerde magt.”

Het artikel gaat dus uit van bijstandverlening door de marechaussee op vordering van de bevoegde autoriteit (burgemeester bijvoorbeeld), welke marechaussee wordt verstrekt met troepen teneinde aan die vordering te kunnen voldoen.

wordt met geen woord gewag gemaakt van welke bijstandverlening aan het politie-apparaat ook. Dit is evenmin het geval in de reeds aangehaalde circulaire van de Minister van Justitie van 31 December 1851, nr. 100.

De bijstandsregeling was in de jaren 1850 en 1851 elders vastgelegd en wel zodanig dat de vordering tot bijstandverlening geheel in handen was gelegd van de commissarissen des Konings en van de burgemeesters.

In het K.B., houdende de ambtsinstructie van eerstvermelde gezagsdragers (K.B. van 27 September 1850, S. 62), is in art. 14 bepaald: „Hij zorgt voor de handhaving der openbare orde binnen de „provincie”. (1e lid) „Hij is bevoegd, de daartoe noodige bevelen te „geven aan de bevelhebbers van de in de provincie aanwezige Maréchaussée en schutterijen”. (2e lid).

In dit 2e lid van het artikel is een hiërarchische verhouding geschapen tussen de Commisaris der Koningin en de Maréchaussée terzake de handhaving der openbare orde, welke hiërarchie ook bruikbaar is als deze autoriteit daartoe versterking van de politie nodig acht met Maréchaussée, als politiebijstand.

Artikel 15 van de onderwerpelijke instructie gaf een regeling voor militaire bijstandsverlening, indien onrust of oproer ontstaat, door in de provincie in bezetting liggende krijgsmacht, welke de Commissaris voor dat geval kon vorderen. De bevelhebbers van deze krijgsmacht zijn ingevolge dat artikel verplicht om te voldoen aan de vordering, van welke de Ministers van Binnenlandse Zaken, Justitie en Oorlog afschrift behoren te ontvangen. Bij deze regelingen ziet men onderscheid gemaakt tussen de in de provincie aanwezige Maréchaussée en de in bezetting liggende krijgsmacht. Deze onderscheiding is logisch waar het de versterking van het politie-apparaat betreft. De aard van de verlangde versterking is hier bepalend — en niet het feit, dat de Maréchaussée krachtens het eerste lid van artikel 35 van het „Maréchausséereglement” van 1815, een gedeelte uitmaakt van de Landmacht. Immers, deze bepaling regelt niets omtrent de taak van dat Wapen, welke destijds was — en nog is — een politietaak, slechts gedeeltelijk vallende onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Oorlog. Het Maréchausséereglement zegt dat dan ook al heel duidelijk in artikel 8: „Het korps

In artikel 38 van het Marechausseeereglement is bepaald, dat de Marechaussee-officiëren de beschikking bekomen over die troepenversterking, door zich te wenden, met schriftelijke aanvragen, tot, hetzij „de plaatselijke „kommandanten”, hetzij „de kommanderende Generaals der militaire arrondissementen” (thans territoriale Bevelhebbers), „teneinde het noodig „aantal troepen, ter verzekering der uitvoering van de wet te bekomen”. Laatstvermelde redactie dient beschouwd te worden in het licht van de opvattingen van de tijd van ontstaan van het artikel, toen elk optreden van de politie, ook dat in het belang der openbare orde, als wetsuitvoering werd gezien. Intussen is het artikel voor de huidige internationale toestand en het daaruit voor onze krijgsmacht voortvloeiende, mijns inziens niet passend. De z.g. vredestoestand is anders dan voorheen.

„Maréchaussée valt, wat het materieel en de discipline betreft, onder „de attributen van het Departement van Oorlog; doch behoort onder „de attributen van onze Commisaris-Generaal van Justitie voor „alles wat het bewaren der openbare rust en tot de uitoefening der „algemene- en rechterlijke policie betrekking heeft”. Hiervoor is momenteel voor Commissaris-Generaal te lezen: Minister en wat betreft de Minister van Justitie moet daarnaast ook worden begrepen de Minister van Binnenlandse Zaken, daar onder diens „attributen” thans „het bewaren der openbare rust” en daarmede de bijstandsverlening aan de politie ter ordehandhaving, valt.

Voorts moet de Minister van Oorlog ook, boven het in artikel 8 (en 9) van het Maréchausséereglement bepaalde, verantwoordelijk zijn voor die politiediensten der Maréchaussée, welke worden verricht ten behoeve van de krijgsmacht ten aanzien van de militaire inlichtingendienst, de militaire veiligheidsdienst en de militaire grensbewaking. Trouwens artikel 9 van voormeld Reglement, brengt ook „het waken tegen de desertie” door de Maréchaussée onder „het „Departement van Oorlog”. Artikel 53 van het Maréchausséereglement onderstreept ook nog eens dat de Maréchausséetaak onder meer dan één Minister ressorteert:

„De Kolonel, het korps kommandeerende, zal op staanden voet „rapport doen der gebeurtenissen welke hij vermeent ter kennis „van onzen Commissaris-Generaal van Justitie en van Ons Departement van Oorlog te moeten brengen, ieder voor zooveel hem dit „respectievelijk kan aangaan”. En artikel 41 van dit Reglement bepaalt: „De officieren der maréchaussée zijn ondergeschikt aan de „Generaals, kommanderende de arrondissementen; de officieren en „onderofficieren die zich in een garnizoen bevinden, alwaar een „plaatselijke Staf is, zijn gelijkerwijs aan den plaatselijken Kommandant ondergeschikt; echter alleen voor zover de order van „policie, in die plaatsen vastgesteld, betreft; zonder dat zij gehouden „zijn aan dezelve eenige kennis te geven van de door hun gedane „operatiën of wegens de uitvoering der orders, waarmede zij belast „zijn, anders dan die welke op den militairen dienst en de veiligheid „der plaats, betrekking hebben”. Al is die bepaling oud van jaren, de regeling is zodanig, dat deze nog steeds de juiste plaats van de Maréchaussée in het garnizoen aangeeft. Artikel 42 van dit Reglement stipuleert nog eens, ten aanzien van de, wat men nu noemt Territoriale Bevelhebbers: „De Generaals zullen echter, met niet te „veel omzichtigheid van hunne magt over de maréchaussée gebruik „kunnen maken, en die beperken tot de gevallen wanneer het hun „onmogelijk wordt om de uitvoering hunner bevelen, zonder de hulp „van dat wapen, te verzekeren”. Artikel 37, deel uitmakend van de afdeling van het Maréchausséereglement dat „de betrekkingen van „de Maréchaussée tot de linietroepen” vaststelt, bepaalt nog eens duidelijk:

„In alle gevallen welke een gezamenlijke bijeenkomst der maréchaussée met de infanterie of kavalerie van linie, den dienst van

„haar wapen betreffende, zal vereischen, zal de Maréchaussée steeds „den regter vleugel hebben en aan het hoofd der kolonnes marscheren”. (Men vindt dit beginsel ook terug in artikel 325 van het Voorlopig Reglement op de eerbewijzen en het ceremonieel bij de K.L.) (nr. 1590).

De regeling van bijstandverlening aan de politie werd in 1851 gecompleteerd door het tegenwoordige artikel 217 van de gemeentewet, welk artikel luidt: „In geval van oproerige beweging, van „samensholing of andere stoornis der openbare orde of van ernstige „vrees voor het ontstaan daarvan, is de burgemeester bevoegd, de „hulp van krijgsvolk te vorderen. De vordering wordt gericht tot „het door onze Minister van Defensie aan te wijzen gezag. De burgemeester geeft van de vordering terstond kennis aan Onzen Commissaris in de provincie”. Hier wordt ten duidelijkste bedoeld op hetgeen hiervóór als militaire bijstand is aangeduid. Indien de politiemacht, ook met versterking van politie van elders, onvoldoende is om de orde te herstellen, dan heeft de burgemeester de bevoegdheid zijn gezagsmiddelen te versterken door ook troepen („krijgsvolk”) onder zijn bevel te brengen om daarmede desnoods met geweld de rust te doen wederkeren en het gezag te handhaven.

In het systeem van gemeentewet en ambtsinstructie van de Commissaris der Koningin, ziet men dus naast elkaar de versterking van politie door maréchaussée en door troepen.

In het Rijkspolitiebesluit 1935 werd dit systeem nog aangevuld door naast elkaar te stellen versterking met andere politie, versterking met Rijkspolitie (dit waren toen Koninklijke Maréchaussée en Rijksveldwacht) of met troepen.

In de huidige regeling van versterking van de politie bij bijzondere omstandigheden, te vinden in de artikelen 15, 16 en 17 van het Politiebesluit 1945³⁾, ziet men naast elkaar: versterking met

3)

POLITIEBESLUIT 1945.

Artikel 15.

1. In de gemeente is de burgemeester belast met de handhaving van de openbare orde en rust behoudens voor zooveel betreft de uitvoering van wettelijke voorschriften op dit terrein liggende, welke door Ons op gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Justitie en Binnenlandsche Zaken worden aangewezen. De in de gemeente dienstdoende politie staat daartoe onder zijn bevelen.

2. Behoeft met het oog op de handhaving van de openbare orde en rust de politie ter plaatse bijstand, dan treft op verzoek van en in overleg met den burgemeester de Procureur-Generaal, fungerend Directeur van Politie, de noodige voorzieningen.

De Procureur-Generaal, fungerend Directeur van Politie, stelt Onzen Commissaris in de provincie terstond in kennis met de getroffen voorzieningen en betreft hem, indien de bijstand wordt gevraagd met het oog op oproerige beweging, samensholing of andere stoornis der openbare orde of ernstige vrees voor het ontstaan daarvan zoo eenigszins mogelijk in het overleg met den burgemeester.

3. In spoedeisende gevallen kan het in het vorige lid bedoelde verzoek rechtstreeks worden gericht tot de leiding van de politie-eenheden, die voor het geven van bijstand in aanmerking komen en zoo noodig tot den door

Rijkspolitie, versterking met Koninklijke Maréchaussée (art. 15, politieke bijstand) en met troepen (art. 17, militaire bijstand). Het Politiebesluit 1945 heeft kracht van wet.

De artikelen 15, 16 en 17 van dit Besluit regelen de bijstandverlening in die zin dat bij politieke bijstand de procureur-generaal bij het Gerechtshof, fungerend Directeur van Politie, de bijstandverlening regelt zonder dat deze autoriteit zeggenschap heeft over handhaving der openbare orde en rust. Artikel 11 van het Politiebesluit bepaalt namelijk explicite, dat de Procureur-generaal zich te dier zake van bemoeiing onthoudt. Men zal niet ver mis zijn als men hierin een poging heeft te zien om een euvel dat de regeling van het vorige Rijkspolitiebesluit 1935 bevatte, te elimineren. Toen was het namelijk zo dat zowel de procureur-generaal, als de commissaris der Koningin en de burgemeester gedrieën verantwoordelijk waren voor de handhaving van rust en orde. Of op de hier aangegeven wijze momenteel deze kwestie goed is opgelost, is evenwel een andere zaak. Het is ook merkwaardig, dat bij de vordering van bijstand van krijgsvolk (art. 17 Politiebesluit) de Commissaris der Koningin in de regel de vorderende autoriteit is gebleven.

De uitvoering welke aan artikel 15 is gegeven, is deze, dat de

Onzen Minister van Oorlog aangewezen Commandant der Koninklijke Marechaussee. De burgemeester stelt den Procureur-Generaal, fungerend Directeur van Politie en Onzen Commissaris in de provincie daarvan terstond in kennis.

Artikel 16.

1. Onze Commissaris in de provincie ziet toe, dat de handhaving van de openbare orde en rust naar den eisch geschiedt.

2. Zijn voor het gebied van meer dan eene gemeente bijzondere voorzieningen noodig, dan treft hij voor zooveel bijstand betreft op overeenkomstigen voet als in het gestelde in het vorig artikel ten aanzien van den burgemeester is bepaald, door tusschenkomst van de burgemeesters de vereischte maatregelen en regelt de bevelvoering.

Artikel 17.

1. Is ook na de toepassing van het bepaalde in de artikelen 15 en 16 de politie ontoereikend, dan roept Onze Commissaris in de provincie de hulp van krijgsvolk in bij de bevoegde militaire autoriteiten.

2. Onze Commissaris geeft van de vordering terstond kennis aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken.

3. De bevoegde militaire autoriteit voldoet terstond aan de vordering en bepaalt in overleg met Onzen Commissaris in de provincie de sterkte en de soort van het krijgsvolk. Bij gemis aan overeenstemming beslist Onze Commissaris, behoudens beroep van de bevoegde militaire autoriteit op Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken.

4. Hangende de beslissing van Onzen voornoemden Minister wordt voor zoover zulks slechts eenigszins mogelijk is, aan de vordering van Onzen Commissaris gevolg gegeven.

5. In spoedeisende gevallen kan de hulp van krijgsvolk ook rechtstreeks door den burgemeester worden ingeroepen, in welk geval het in de vorige leden ten aanzien van Onzen Commissaris in de provincie bepaalde voor hem overeenkomstige toepassing vindt. De Burgemeester stelt dan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Onzen Commissaris in de provincie daarvan terstond in kennis.

Rijkspolitie in de meeste gevallen voor de politieke bijstandsverlening heeft te zorgen.

Als men het zonder de Maréchaussée niet kan klaren, dan heeft men er de laatste jaren dikwijls de vorm aan gegeven van militaire bijstand, doordat de Commissaris der Koningin dan artikel 17 van het Politiebesluit ter vordering van Koninklijke Maréchaussée had gehanteerd. Het gevolg was dat voor een relletje met Ambonnezen de Territoriale Bevelhebber werd ingeschakeld. Men kan de huidige regeling van dit alles dan ook weinig anders dan „rammelend” noemen, en in veel opzichten ondoelmatig.

Aldus is de huidige stand van zaken. Deze dient verbeterd te worden in het kader van een algehele herziening van de grondslagen van de thans bestaande politie-organisatie in ons land, welke zich nog steeds baseert op een wetsbesluit, een noodbesluit dus, dat tot veel critiek aanleiding geeft. Nu zowel de Ministers van Binnenlandse Zaken als die van Justitie zich bij de behandeling van de Rijksbegroting van 1953 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal omtrent het zogenaamde politievraagstuk aldus hebben uitgelaten, dat een nieuwe voorziening van de regeling der politie-aangelegenheden, gebaseerd op praktische gezichtspunten en mogelijkheden, noodzakelijk geacht wordt, is tevens daarmede de mogelijkheid gegeven, de politieversterking bij ordeverstoring opnieuw te regelen, evenals de politieversterking die om andere redenen tijdelijk nodig zou zijn (zoals bijv. bij een grote wedstrijd op een weg, feestelijke gebeurtenissen e.d.). Dit onderdeel is niet los te zien van de regeling der politie in het algemeen. Deze laatste valt evenwel buiten het onderwerp van deze regelen. De vernieuwing van de gehele politie-regeling zou beter besproken kunnen worden in een beschouwing binnenkort in dit Tijdschrift te wijden aan een concept van een politiewet van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, welke studie 28 Januari 1953 aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie is aangeboden. Om ons dus tot de politieversterking te bepalen, deze kan het beste geschieden door een orgaan, dat een speciale politietaak heeft en officieel belast wordt, onder meer, met de opdracht zich te bekwamen en paraat te zijn om een taak als „algemene politiereserve” te vervullen.

Deze taak past het best voor een wapen als de Koninklijke Maréchaussée, niet alleen vanwege de zo langjarige traditie, maar ook wegens de organisatie en huisvesting en de speciale kwaliteiten aan dit korps eigen, waardoor het met zijn militair fondement zich het best leent om als mobiel korps op te treden voor wat men wel aanduidt de verlening zowel van de „zachte” als van de „harde” bijstand aan de burgerpolitie en aan het burgerlijk gezag. De Koninklijke Maréchaussée is door zijn politietaak bij de krijgsmacht en bij de grensbewaking reeds ten volle vertrouwd met politiedienstverrichting in klein patrouilleverband, die ieder maréchaussée bedrevenheid tot zelfstandig optreden doet leren. Daarnaast leent de militaire

hoedanigheid zich bij uitstek zich te oefenen voor optreden in groter verband, daar waar dit vereist zou zijn. Diezelfde militaire hoedanigheid en oefening maken de maréchaussée geschikt om de ontberingen tengevolge van provisorische legering, onregelmatige dienst e.d. als normaal op te vangen. De kazernering van de grote massa van het personeel, welke kazernering alleen slagen kan dank zij het feit dat de Maréchaussée onderworpen is aan de gestrengheid van het militaire straf- en tuchtrecht, maakt dat de Maréchaussée ten opzichte van het publiek vrijer staat dan de tussen de andere burgers wonende burgerpolitieaanpak. Terwijl normale politietoewijding, ook buiten de krijgsmacht, maakt dat ook het juiste begrip voor de burger en het optreden jegens de burgerij op een maatschappelijke juiste manier, ten volle aanwezig is. Burgerautoriteiten die op dit gebied de maréchaussée in het verleden en het heden in de politiepraktijk hebben leren kennen, en dus het beste hierover kunnen oordelen, kunnen dit bevestigen.

Dusdoende zou een oplossing worden verkregen die ook financieel stellig meer bevredigend is dan hetgeen men nu meestal op het gebied der politieversterking ziet gebeuren. Er dient natuurlijk over dit onderwerp (politieversterking) een regeling te zijn die zowel de militaire als burgerlijke gezagsdragers bevredigt. Bij goede wil van beide kanten en begrip voor ieders taak en verantwoordelijkheid, zal zonder twijfel een voorziening als hier in het kort aangeduid, mogelijk zijn, zoals dit ook in andere Westerse landen mogelijk is geweest.

Ordehandhaving in de samenleving heeft tenslotte niet alleen een burgerlijk aspect, het militaire is er ook bij betrokken, nu eens meer, dan eens minder — en soms volledig!

MILITAIRE RECHTSpraak.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 12 Maart 1953.

President: Lt. Kolonel Mr H. H. A. de Graaff, *Leden:* Kapt. J. A. van Heijl en Kapt. J. C. Engelman.

Raadsman: Mr P. B. M. de Sevaux (in hoger beroep: Mr Oosterhof).

Wettige oproeping voor de werkelijke dienst (30 dagen herhalingsoefeningen). Beklaagde heeft aan die oproeping niet voldaan omdat hij ziek was, ook niet toen hij 6 dagen later hersteld was.

Volgens § 102 van de dienstplichtbeschikking blijft de opkomst van een voor herhalingsoefeningen opgeroepene achterwege, wanneer hij in de volstreckte onmogelijkheid verkeerde op de bepaalde dag in werkelijke dienst te komen en de verhindering 3 dagen duurt. Van degene, die zich volgens deze beschikking gedraagt, kan niet

gezegd worden dat hij aan de oproeping niet heeft voldaan. Weliswaar is de inhoud van voormelde § 102 niet op de kennisgeving van oproeping vermeld en is daarop zelfs vermeld dat de opgeroepene, die op de bepaalde dag verhinderd is te verschijnen, alsnog dient te verschijnen als de verhindering korter duurt dan de helft van de termijn der herhalingsoefeningen, doch een wijziging van § 102 heeft niet plaats gehad. De op de kennisgeving van oproeping vermeldde afwijking van § 102 kan niet worden beschouwd als een regelmatig tot stand gekomen en verbindende wijziging van de dienstplichtbeschikking.

Vrijspraak.

(Bevestigd H.M.G. — zie sententie achter het vonnis).

(W.M.S.R. art. 150; § 102 Dienstpl.besch.).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. O., geb. 10 September 1930, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtige van de lichte 1950 buiten werkelijke „dienst, in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor die dienst kon „worden opgeroepen, althans als militair in de zin van het Wetboek „van Militair Strafrecht, te Mill, althans in Nederland, op of om- „streeks 1 September 1952, dan wel op of omstreeks 6 September „1952, derhalve in tijd van oorlog, opzettelijk dan wel met zijn „schuld daaraan niet heeft voldaan aan de wettige oproeping voor „de werkelijke dienst (namelijk om op 1 September 1952 aldaar voor „herhalingsoefeningen voor de duur van dertig dagen in werkelijke „dienst te komen) van de Commandant van het RI Johan Willem „Friso, welke oproeping hem door of namens de burgemeester van „de gemeente Lochem in of omstreeks Juni 1952 was toegezonden”;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring dd. 29 September 1952, opgemaakt en ondertekend door de Commandant Administratieve Compagnie Regiment Infanterie „Johan Willem Friso” te Assen, zakelijk onder meer inhoudt, dat beklaagde als dienstplichtige van de lichte 1950 uit de gemeente Lochem is ingelijfd op de 24e Maart 1950;

Overwegende, dat blijkens een mede ten processe aanwezige, door de Commandant Administratieve Compagnie voor eensluidend afschrift gewaarmerkte contrôle-lijst ten name van beklaagde, deze op 1 Februari 1952 met groot verlof werd gezonden;

Overwegende, dat bij Koninklijk Besluit van 10 Januari 1952 nr. 151 werd bepaald, dat in 1952 herhalingsoefeningen zouden worden gehouden door de Minister van Oorlog nader aan te wijzen aantallen legeronderdelen;

Overwegende, dat een ambtelijke verklaring van F. Gorissen, Majoor, waarnemend commandant van het Regiment Infanterie „Johan Willem Friso”, zakelijk o.m. inhoudt:

dat beklaagde sedert 1 November 1951 is ingedeeld bij de 3e Tirailleurcompagnie, 312e Bataljon Infanterie;

dat het formeren van het 312e Bataljon Infanterie bij brief van het Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 1 nr. C 1/37894 Conf. dd. 1 Juni 1951 is opgedragen aan de Commandant van het Regiment Infanterie „Johan Willem Friso”;

dat de herhalingsoefeningen voor de 3e Tirailleurcompagnie, 312e Bataljon Infanterie bij brief van het Ministerie van Oorlog, Directoraat Personeel, afdeling Dienstplicht S 1, bur. 1 nr. 680031 werden vastgesteld en dat deze voor beklaagde bepaald waren in het tijdvak van 1 tot en met 30 September 1952;

dat het oproepen van het personeel van de 3e Tirailleurcompagnie, 312e Bataljon Infanterie bij brief van het Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 4, A 3 nr. G 4 47644 Conf. dd. 17 April 1952 is opgedragen aan de Commandant van het Regiment Infanterie „Johan Willem Friso”;

dat hij diensvolgens beklaagde, terwijl deze buiten werkelijke dienst was, doch in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor de dienst kon worden opgeroepen, heeft opgeroepen om voor de duur van 30 dagen herhalingsoefeningen bij de 3e Tirailleurcompagnie van het 312e Bataljon Infanterie in werkelijke dienst te komen op 1 September 1952 te Mobilisatie-complex Mill (N.Br.);

dat de desbetreffende oproeping op 26 Mei 1952 is verzonden aan de burgemeester van Lochem;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, door de Secretaris van Lochem gewaarmerkt afschrift van de oproeping in werkelijke dienst voor herhalingsoefeningen, gericht aan dienstplichtig soldaat H. J. O., legernummer . . . , zakelijk inhoudt, dat de Commandant van het Regiment Infanterie „Johan Willem Friso”, deze soldaat op grond van art. 27, eerste lid, b der Dienstplichtwet oproept, om voor de duur van 30 dagen voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst te komen en dat deze soldaat zich daartoe op Maandag 1 September 1952 moet melden bij de Commandant van het 312e Bataljon te Mill, terwijl dit afschrift voorts vermeldt als verklaring van het Gemeentebestuur van Lochem, dat deze oproep is verzonden op 20 Juni 1952;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard, dat hij, in Juni 1952 een aan hem gerichte oproeping heeft ontvangen voor werkelijke dienst om op 1 September 1952 te Mill voor herhalingsoefeningen voor de duur van 30 dagen onder de wapenen te komen;

dat hij zich op 1 September 1952 niet naar Mill heeft begeven, aangezien hij op die datum ziek te bed lag;

dat hij hiervan aan zijn Commandant te Mill, evenals aan het Hoofd Mobilisatie Bureau Regiment Infanterie „Johan Willem „Friso” te Assen bericht heeft gedaan;

dat de dokter, onder wiens behandeling hij stond, hem op 6 September 1952 voor het laatst bezocht en hersteld verklaarde;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een verklaring dd. 15 September 1952 van J. W. Both, arts te Lochem, zakelijk inhoudende, dat beklaagde van 27 Augustus 1952 tot 6 September 1952 onder geneeskundige behandeling is geweest;

Overwegende, dat een eveneens ten processe aanwezige verklaring van 'de waarnemend Regimentscommandant Regiment Infanterie „Johan Willem Friso" te Assen, dd. 10 December 1952, zakelijk inhoudt, dat beklaagde aan de oproeping om op 1 September 1952 voor herhalingsoefeningen onder de wapenen te komen, geen gevolg heeft gegeven;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem tenlastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

dat weliswaar de meermalen genoemde oproeping moet worden aangemerkt als een wettige oproeping voor de werkelijke dienst, doch dat niet gezegd kan worden, dat beklaagde, handelende gelijk hij deed, aan deze oproeping opzettelijk niet heeft voldaan;

dat immers par. 102.1 van de Beschikking van de Minister van Defensie van 30 Augustus 1935, VIIde Afdeling, nr. 507, houdende voorschriften ter uitvoering van de Dienstplichtwet en van het Dienstplichtbesluit (Dienstplichtbeschikking) bepaalt, dat de opkomst van een voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst geroepen dienstplichtige van de Landmacht, die (o.m.) wegens ziekte in de volstrekte onmogelijkheid verkeerd heeft, op de bepaalde dag in werkelijke dienst te komen, voorlopig achterwege blijft, indien zij niet binnen 3 dagen na de bepaalde dag kan plaats hebben;

dat deze regeling, welke krachtens par. 93,1 sub j van de Dienstplichtbeschikking in de kennisgeving betreffende de oproeping tot opkomst voor herhalingsoefeningen moet worden vermeld of weergegeven, zodanig met de oproeping voor de werkelijke dienst verband houdt, dat van degene, die zich overeenkomstig die regeling gedraagt, niet kan worden gezegd, dat hij aan de oproeping niet heeft voldaan;

dat weliswaar de aan beklaagde toegezonden kennisgeving van oproeping, in strijd met het gestelde in par. 93,1 sub j van de Dienstplichtbeschikking, de regeling vervat in par. 102.1 van die Beschikking in het geheel niet vermeldt of weergeeft, terwijl de in dorso van die kennisgeving afgedrukte „Bijzondere bepalingen", o.m. inhouden, dat de dienstplichtige, die wegens ziekte in de volstrekte onmogelijkheid verkeert, op de bepaalde dag voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst te komen, zich nadat de reden van verhindering is komen te vervallen, alsnog bij zijn korps moet melden indien op de datum van aanmelding niet méér dan de helft van de termijn, gedurende welke herhalingsoefeningen moeten worden verricht (bij een oneven aantal dagen meer dan de helft plus één dag) is verstreken;

dat echter uit een ambtelijke verklaring, op 23 Februari 1953 opgemaakt en ondertekend door het plaatsvervangend Hoofd van de

Afdeling Dienstplicht van het Ministerie van Oorlog, o.m. zakelijk blijkt, dat een wijziging van par. 102 van de Dienstplichtbeschikking niet heeft plaats gevonden en mitsdien ook niet op enigerlei wijze is gepubliceerd;

dat van die bepaling bij de oproeping voor herhalingsoefeningen in de jaren na 1945 doelbewust is afgeweken;

dat deze afwijking is verwerkt in de aanwijzingen, die op de persoonlijke kennisgeving van oproeping ter opkomst zijn vermeld;

dat van meerbedoelde afwijking geen algemene bekendmaking heeft plaats gehad, vergelijkbaar met die van de Dienstplichtbeschikking;

dat mitsdien naar het oordeel van de Krijgsraad deze afwijking van de Dienstplichtbeschikking (welke beschikking op zichzelf, hoezeer ook nimmer van Overheidswege gepubliceerd of algemeen verkrijgbaar gesteld, tengevolge van haar verspreiding bij talrijke autoriteiten en publicatie door particuliere uitgevers, alsmede van haar veeljarige toepassing in de praktijk wel zodanig algemeen bekend mag worden verondersteld, dat zij als een de burgers bindende verzameling van rechtsregelen kan worden beschouwd), nu zij niet van Overheidswege algemeen bekend gemaakt is en haar vermelding op de rugzijde van de kennisgevingen van oproeping ter opkomst zelfs op geen enkele wijze duidelijk of begrijpelijk maakt, dat deze afwijking door de Minister is vastgesteld, niet kan worden beschouwd als een regelmatig tot stand gekomen en verbindende wijziging van de Dienstplichtbeschikking en mitsdien bij de beantwoording van de vraag, of de opgeroepene al dan niet aan de oproeping voldaan heeft, buiten beschouwing gelaten behoort te worden;

dat de Krijgsraad op grond van de verklaringen van beklaagde en die van de arts Both bewezen acht, dat beklaagde, die op 1 September 1952 voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst had behoren te komen, op die datum door ziekte verhinderd was zulks te doen en dat hij, eerst op 6 September genezen verklaard zijnde, ook niet binnen drie dagen na de bepaalde dag had kunnen opkomen;

dat onder deze omstandigheden op grond van het bepaalde in paragraaf 102, 1 van de Dienstplichtbeschikking op beklaagde na zijn genezing niet meer de verplichting rustte, aan de oproeping tot opkomst in werkelijke dienst gevolg te geven, zodat niet wettig en overtuigend bewezen is, dat beklaagde aan de wettige oproeping voor de werkelijke dienst niet heeft voldaan, hebbende hij zich intendeel gedragen overeenkomstig de terzake van zodanige oproeping ingevolge de Dienstplichtbeschikking vastgestelde voorschriften weshalve hij van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN.

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde is telastgelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 23 Juni 1953.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt. Generaal Van der Kroon, gep. Kapt. t. Zee Van Langeveld (plv.) en gep. Generaal-Maj. Schimmel (plv.).

(Zie vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gehoord de Advocaat-Fisikaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hof's Provisionele Instructie; enz.

Krijgsraad te Velde Nederlandse Militaire Missie, Batavia.

Vonnis van 14 Januari 1953.

President: Majoor Mr P. Westerdijk; *Leden:* Lt. Kolonel A. M. van Buchem en Majoor E. J. van Kappen.

Raadsman: Kapt. der Inf. H. A. van Oort.

Diefstal, vergezeld van geweld of bedreiging met geweld tegen personen, gepleegd met het oogmerk om die diefstal voor te bereiden of gemakkelijk te maken, te Bandung gepleegd door een sergeant bij de Ned. Mil. Missie, die met twee lieden uit de onderste laag der maatschappij een rampok-bende had gevormd en gedurende bijna twee weken de donkere straten van Bandung onveilig maakte.

Vijf jaren gevangenisstraf en ontslag met ontzetting (bev. H.M.G.). Uitvoerige strafoverweging in het vonnis.

Toepasselijkheid van het Nederlandse gemene strafrecht: Art. 17 Concept-Overeenkomst Militaire Missie maakt op de militairen van die missie het Indonesische commune materiële strafrecht toepasselijk, voor zover het Nederlandse militaire strafrecht geen eigen regeling bevat. Artikel 2 W.M.S.R. bevat zodanige regeling, bepalende dat het Nederlandse gemene strafrecht op aan de militaire rechtsmacht onderworpen feiten toepasselijk is.

Het H.M.G. (zie sententie achter het vonnis) vernietigt het vonnis o.m. omdat de Krijgsraad als bewijsmiddelen bezigt getuigenverklaringen, voor de Officier-Commissaris afgelegd, zonder dat de Raad de inhoud van die verklaringen in het vonnis opneemt; omdat de Krijgsraad als bewijsmiddelen bezigt zijn eigen gevolgtrekkingen uit de inhoud van de processen-verbaal; omdat de Krijgsraad, het

primair ten laste gelegde bewezen verklarende, beklaagde heeft vrijgesproken van het subsidiair ten laste gelegde; omdat de Krijgsraad, waar het een cumulatieve tenlastelegging betrof, niet in het vonnis heeft opgenomen dat hij ieder bewijsmiddel slechts heeft gebezigd ten aanzien van het feit waarop het betrekking heeft; voorts wegens onjuiste qualificatie, wegens het niet-aanhalen van bepaalde wetsartikelen en wegens het niet-bewezen geacht worden van een bepaald feit.

(W.M.S.R. art. 2; Conc. Ov. Mil. Missie art. 17; Wb.v.Str. art. 312).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE BIJ DE NEDERLANDSE MILITAIRE
MISSIE IN INDONESIË TE DJAKARTA,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. A. B., geboren 28 Februari 1924 te Semarang, tdl. serg. der Inf., beklaagde (in arrest),

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd:

1 A. „dat hij als Sergeant van de Koninklijke Landmacht in „werkelijke dienst, in elk geval als militair in de zin der wet, „dienende bij de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië,

„op of omstreeks 12 Juli 1952 te Bandung, in elk geval in West- „Java tezamen en in vereniging met Alex Ririhena, althans met „een of meer anderen met het oogmerk van wederrechtelijke toe- „eigening heeft weggenomen — onder het vóór dan wel tijdens dit „wegnemen door hem en/of zijn mededader(s) gewelddadig aan- „grijpen en/of naar een donkere plaats duwen van nader te noemen „personen of een van hen en/of dezen toevoegen van de woorden: „„loop niet weg en geef geen kik, als je schreeuwt, schiet ik je neer” „of woorden van soortgelijke strekking met het oogmerk om even „vermeld weggenomen voor te bereiden dan wel gemakkelijk te maken „— een geldsbedrag van 520 rupiah of daaromtrent, toebehorende „aan Sie Tjeng Ie en Sie Tjie Soen, althans aan anderen of aan een „ander dan aan hem beklaagde en/of zijn mededader(s).

1 B. of indien het sub 1 A ten laste gelegde niet tot een veroor- deling van beklaagde kon of mocht leiden,

„dat hij in de hoedanigheid sub 1 A vermeld toen aldaar tezamen „en in vereniging met Alex Ririhena, althans met een of meer „anderen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft „weggenomen een geldsbedrag van 520 rupiah of daaromtrent, toe- „behorende aan Sie Tjeng Ie en/of Sie Tjie Soen, althans aan ande- „ren of aan een ander dan aan hem, beklaagde,

2 A. „dat hij als Sergeant van de Koninklijke Landmacht in „werkelijke dienst, in elk geval als militair in de zin der wet, „dienende bij de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië, op of „omstreeks 20 Juli 1952 te Bandung, in elk geval in West-Java „tezamen en in vereniging met Alex Ririhena, althans met een of „meer anderen met het oogmerk om zich of een ander wederrechte- „lijk te bevoordelen door niet nauwkeurig te omschrijven geweld-

„dadige handelingen van hem beklaagde en/of zijn mededader(s) en/of bedreiging daarmede, twee personen, althans een persoon heeft „gedwongen tot afgifte van een geldsbedrag van 25 rupiah, althans „enig geld of goed, toebehorende aan deze personen of persoon, in „elk geval aan anderen of aan een ander dan aan hem beklaagde „en/of zijn mededader(s), of indien het sub 2 A ten laste gelegde „niet tot een veroordeling van beklaagde kon of mocht leiden:

2 B. „dat hij in de hoedanigheid sub 2 A vermeld toen aldaar „tezamen en in vereniging met Alex Ririhena, althans met een of „meer anderen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening „heeft weggenomen — onder het vóór dan wel tijdens dit wegnemen „door hem en/of zijn mededader(s) gewelddadig aangrijpen en/of „naar een donkere plaats duwen dan wel op andere wijze geweld- „dadig bejegenen en/of met gewelddadige handelingen bedreigen van „nader te vermelden personen of persoon met het oogmerk om even „vermeld wegnemen voor te bereiden dan wel gemakkelijk te maken „— een geldsom ter grootte van 25 rupiah, althans enig geld of „goed, toebehorende aan twee personen of een persoon van Chinese „dan wel Indonesische landaard, in elk geval aan anderen of aan „een ander dan aan hem beklaagde en/of zijn mededader(s), of in „dien noch het sub 2 A, noch het sub 2 B ten laste gelegde tot een „veroordeling van beklaagde kon of mocht leiden:

2 C. „dat hij in de hoedanigheid sub 2 A vermeld toen aldaar „opzettelijk als geschenk heeft aangenomen een geldsom van 15 „rupiah of daaromtrent, terwijl hij wist dat vermelde geldsom van „misdrijf afkomstig was”;

3 A, 3 B, 4 A, 4 B, 5 . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens de ten processe aanwezige justitiële verklaring dd. 12 September 1952 militair is en ten tijde van het plegen der ten laste gelegde feiten was in de zin der wet;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting van de Krijgsraad van 14 Januari 1953 is gerecolleerd op zijn verhoor door de Officier-Commissaris van de achtste Januari 1953 en dat hij heeft verklaard bij zijn daarbij afgelegde verklaring geheel te volharden en daaraan niets meer te willen toevoegen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn de processen-verbaal van de verhoren door de Officier-Commissaris van de getuigen Sie Tjeng Ie, Sie Tjie Soen, Ooy Jan Tjoe en Hioe Han Joen, allen de dato 10 December 1952, van de getuigen Yvonne Eleonore Kokosky en Alex Julius Josef Ririhena, beiden de dato 18 December 1952, van de getuige Ong Pang Kie van 8 Januari 1953 en van de beklaagde de dato 8 Januari 1953;

Overwegende, dat uit deze stukken blijkt:

Wat betreft het in de ten laste legging onder 1 A aan beklaagde ten laste gelegde feit:

dat beklaagde weliswaar onder andere heeft verklaard, dat sedert het moment, waarop hij zich bij de tezamen zijnde getuigen Ririhena, Sie Tjeng Ie en Sie Tjie Soen gevoegd had, Ririhena de beide andere

genoemde getuigen slechts gefouilleerd heeft en daarbij hun het geld ontnomen, dat zij bij zich hadden tot een totaal bedrag van Rp. 550 doch andere geweldplegingen of bedreigingen alstoen noch van zijn kant, noch van de zijde van Ririhena hebben plaats gevonden;

dat getuige Sie Tjeng Ie evenwel heeft verklaard, dat hij door de Nederlander — dus door beklaagde — stevig is vastgegrepen, namelijk met beklaagde's hand om de linkerpols van getuige en met diens rechterhand in zijn rug en aldus vastgegrepen en tegen zijn broer, de getuige Sie Tjie Soen aangedrukt, naar een donkere plaats is geduwd;

dat getuige Ririhena daarbij assisteerde en beklaagde toen uitsprak de woorden „loop niet weg en geef geen kik, als je schreeuwt „schiet ik je neer, ik ben niet bang voor straf” en middelerwijl getuige Ririhena reeds met geweld een borstzak van getuige Sie Tjie Soen openrukte en leegroofde;

dat getuige Sie Tjie Soen dit alles volledig heeft bevestigd, met dien verstande, dat hij heeft verklaard wel te hebben horen zeggen „loop niet weg en roep niet, als je wegloopt en schreeuwt, schiet ik „je neer”, doch niet te weten of beklaagde dan wel getuige Ririhena dit gezegd heeft;

dat voorts getuige Ririhena onder andere heeft verklaard, dat hij en beklaagde de getuigen Sie Tjeng Ie en Sie Tjie Soen krachtig hebben aangegrepen, terzijde van de weg hebben geduwd en met geweld de zakken van deze getuigen hebben leeggehaald, onder andere door zakken open te rukken en dat hem daarbij een buit van Rp 550 in handen is gevallen, welk bedrag later door beklaagde onder hem, getuige Kokosky, de bij dit geval ook aanwezige Peggy Ellert en beklaagde is verdeeld;

dat getuige Kokosky heeft verklaard, dat beklaagde en getuige Ririhena de beide getuigen-slachtoffers naar een donkere plaats terzijde van de weg hebben geduwd en „erg kwaad deden”, waarbij beklaagde het ene slachtoffer bij de arm vastgreep en voorts, dat getuige Ririhena later het door dezen geroofde geld aan beklaagde afdroeg;

dat getuige Sie Tjeng Ie heeft verklaard, dat hem Rp. 400 ontstolen is en getuige Sie Tjie Soen, dat van hem Rp. 210 is afgenomen;

wat betreft het in de ten laste legging onder 3 B aan beklaagde ten laste gelegde feit: . . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat, wat het aandeel van beklaagde in de hem ten laste gelegde en tezamen door hem met de getuigen Ririhena en Kokosky gepleegde feiten betreft, voor zover deze hierna als bewezen zullen worden verklaard,

uit de bovenaangehaalde verklaringen en in het bijzonder ook uit die van beklaagde zelf volgt, dat beklaagde het plan tot het plegen van dit feit heeft gesmeed en de wijze van uitvoering daarvan in details heeft geregeld, dat hij van dit alles volledig en uitsluitend

de auctor intellectualis is geweest; dat hij, beklaagde, steeds het hem van dienstwege verstrekte pistool met scherpe patronen geladen heeft meegenomen en kort voor het plegen der feiten aan getuige Ririhena ter hand heeft gesteld, — uitgezonderd de eerste keer, doordat beklaagde het wapen toen had vergeten mee te nemen —; dat het motief voor het meenemen van dit vuurwapen is geweest het eventueel kracht bijzetten aan de door beklaagde en/of zijn medeplegers voorgenomen afpersingen; dat hij, beklaagde, persoonlijk bij het plegen van elk der ten laste gelegde feiten tegenwoordig is geweest gedurende de gehele duur van de uitvoering daarvan, dat hij van het totale aantal daarbij gepleegde feitelijkheden weliswaar slechts een klein aantal persoonlijk heeft uitgevoerd doch die, welke getuige Ririhena verrichtte alle zonder meer heeft toegelaten; dat ook vrijwel steeds de behaalde buit eerst aan beklaagde werd overhandigd en deze de verdeling daarvan uitvoerde, bij welke verdeling het aandeel van beklaagde, over het geheel genomen, zeker niet belangrijk geringer is geweest dan dat van de andere mededaders;

Overwegende, dat de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad reden geven om wettig en overtuigend bewezen te achten, dat beklaagde:

ten eerste: als Sergeant van de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst, dienende bij de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië op 12 Juli 1952 te Bandung tezamen en in vereniging met Alex Ririhena, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen — onder het vóór dit wegnemen door hem en zijn mededader gewelddadig aangrijpen en naar een donkere plaats duwen van nader te noemen personen en door hem aan deze personen toevoegen van de woorden: „loop niet weg en geef geen kik, als je „schreeuwt, schiet ik je neer”, met het oogmerk om even vermeld wegnemen voor te bereiden dan wel gemakkelijk te maken — een geldsbedrag van 520 rupiah, toebehorende aan Sie Tjeng Ie en Sie Tjië Soen,

ten tweede: als Sergeant van de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst, dienende bij de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië, op 22 Juli 1952 te Bandung tezamen en in vereniging met Alex Ririhena, met het oogmerk om zich en Ririhena wederrechtelijk te bevoordelen, door het door zijn mededader aan nader te noemen persoon tonen van een pistool onder het uiten van de woorden: „weet je wat dat voor een ding is” Oey Jan Tjoe heeft gedwongen tot afgifte van een polshorloge en twee gouden ringen, toebehorende aan Oey Jan Tjoe;

ten derde: als Sergeant van de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst, dienende bij de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië, op 23 Juli 1952 te Bandung, tezamen en in vereniging met Alex Ririhena, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen — onder het vóór en tijdens dit wegnemen door zijn mededader op nader te noemen persoon richten van een pistool onder het uitspreken van de woorden „hands up” of woorden van

soortgelijke strekking met het oogmerk om evenvermeld wegnemen gemakkelijk te maken — een polshorloge, twee vulpennen, een geldsom van 5 rupiah, twee foto's van filmsterren en een legitimatiebewijs, toebehorende aan Hioe Han Yoen;

ten vierde: als Sergeant van de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst, alzo als militair in de zin der wet, dienende bij de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië, op 25 Juli 1952 te Bandung, tezamen en in vereniging met Alex Ririhena, met het oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordelen, door het door zijn zojuist genoemde mededader op dreigende wijze tonen van een pistool onder het uitspreken van de woorden „als je veel praats „maakt dan schiet ik je neer” Ong Pang Kie heeft gedwongen tot afgifte van een geldsbedrag van 50 rupiah, toebehorende aan evengenoemde Ong Pang Kie;

Overwegende omtrent de strafbaarheid van deze feiten:

dat in artikel 17 van de „Concept-overeenkomst Militaire Missie” — opgenomen in de op 2 November 1949 tussen partijen ter Ronde Tafel Conferentie gewisselde brieven, welke brieven behoren tot de documenten of bescheiden, welke aan de Mantelresolutie zijn gehecht en welke inhoud derhalve door wederzijdse aanvaarding van deze Mantelresolutie rechtskracht heeft verkregen — welk artikel, inhoudende een regeling omtrent het op de militairen behorende tot de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië toepasselijke straf- en tucht-recht, welke regeling tot heden niet door een op de wijze als in artikel 12 sub 3 van het Uniestatuut voorgeschreven tot stand gekomen (gemeenschappelijke) regeling als bedoeld in artikel 11 van de „Overeenkomst ter uitvoering van de artikelen 2 en 21 van het „Uniestatuut” is vervangen — zijnde de „Overeenkomst inzake de „Nederlandse Militaire Missie in Indonesië”, getroffen op de tweede ministersconferentie van de Nederlands-Indonesische Unie, niet een aldus tot stand gekomen regeling en missende het in artikel 16 sub 3 van deze overeenkomst bepaalde derhalve rechtskracht — en dus nog steeds van kracht is, wordt bepaald, dat op de militairen, behorende tot de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië onder andere het Indonesische commune materiële strafrecht toepasselijk is voor zover het Nederlandse militaire strafrecht geen eigen regeling bevat;

dat artikel 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht, bepalende dat op de niet in dit Wetboek omschreven strafbare feiten, begaan door aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen het gemene — hetgeen hier niet anders kan betekenen dan het gemene Nederlandse — Strafrecht toepasselijk is, behoudens de afwijkingen bij de wet — waaronder hier moet worden verstaan de Nederlandse wet — vastgesteld, een eigen regeling in de zin van artikel 17 van de Concept-overeenkomst Militaire Missie bevat;

dat mitsdien de militairen behorende tot de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië mede aan het commune Nederlandse strafrecht, voor zover daarvan niet in het Wetboek van Militair Strafrecht en

andere Nederlandse wetten wordt afgeweken, onderworpen zijn en het commune Indonesische strafrecht slechts op hen toepasselijk is, waar het strafbepalingen betreft ten aanzien van feiten, welke volgens de Nederlandse strafwet niet strafbaar zijn;

Overwegende, dat het bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „*het medeplegen van diefstal, voorafgegaan van geweld en bedreiging met geweld tegen personen, gepleegd met het oogmerk om die diefstal voor te bereiden of gemakkelijk te maken, gepleegd door twee verenigde personen*”;
2. „*het medeplegen van diefstal, voorafgegaan van bedreiging met geweld tegen een persoon, gepleegd met het oogmerk om die diefstal voor te bereiden of gemakkelijk te maken; gepleegd door twee verenigde personen*”;
strafbaar gesteld in artikel 312 van het Wetboek van Strafrecht;
3. „*het medeplegen van afpersing door twee verenigde personen, twee malen gepleegd*”;
strafbaar gesteld in artikel 317 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, waar voorts van geen feiten of omstandigheden is gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde konden opheffen of uitsluiten, dat beklaagde derhalve strafbaar is;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan het hierboven als bewezen aangenomene en beklaagde daarvan derhalve dient te worden vrijgesproken;

Overwegende met betrekking tot de aan beklaagde op te leggen straf:

dat de door beklaagde gepleegde misdrijven hoogst ernstig en weezinwekkend zijn en hij zich hierdoor onwaardig heeft getoond om in welke rang of stand ook thans en in de toekomst bij de Koninklijke Landmacht te dienen;

dat de Krijgsraad bij de bepaling van de duur van de aan beklaagde op te leggen gevangenisstraf met de navolgende feiten en omstandigheden rekening houdt:

1. Beklaagde, onderofficier bij de Koninklijke Landmacht, heeft met twee lieden uit de onderste laag van de maatschappij, te weten een souteneur en een prostituée, een rampok-bende gevormd, die gedurende bijna twee weken, en wel van het ogenblik, dat beklaagde het initiatief tot het vormen van deze bende nam, af tot het moment waarop beklaagde en zijn medeplichtigen door de Polisi Militer werden gearresteerd, de donkere straten van Bandung onveilig maakte;

2. In het bijzonder de gedragingen van beklaagde en diens medeplichtige Ririhena jegens de jonge getuige Hioe Han Yoen, die zij, nadat zij hem van alle min of meer waardevolle voorwerpen welke hij bij zich droeg, hadden beroofd, nog naar zijn ouderlijke woning volgden teneinde aldaar nog een bedrag in contanten van zijn vader los te krijgen, getuigen wel van een zeer grote, ook zedelijke verwording;

3. Op de door beklaagde gepleegde misdrijven staat voor hem een maximum gevangenisstraf van 16 jaar;

4. Beklaagde heeft zijn misdrijven gepleegd in een land waar wanordelijkheden aan de orde van de dag zijn, waar velen het verschil tussen mijn en dijn uit het oog verloren hebben en waar de moraliteit derhalve bij velen op een zeer laag peil staat;

5. Beklaagde maakt deel uit van een bevolkingsgroep, welke tengevolge van de politieke ontwikkeling der laatste jaren in een zeer ongunstige sociale en economische positie is komen te verkeren, hetgeen op vele leden van deze groep in verschillende opzichten een ongunstige invloed heeft gehad en nog heeft;

6. De voor de leden van de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië, zowel officieren als onderofficieren, bestaande bezoldigingsregeling heeft tengevolge, dat deze leden in Indonesië een dergelijke geringe bezoldiging genieten, dat velen hunner in permanente geldnood verkeren en, willen zij het hoofd boven water houden, wel gedwongen zijn om op de een of andere wijze neven-inkomsten te verwerven;

7. Het is verklaarbaar, zij het natuurlijk niet te verontschuldigen, dat onder de gegeven omstandigheden een moreel laag staand individu als beklaagde, teneinde in zijn geldnood te voorzien het pad der misdaad is opgegaan;

dat gezien het voorgaande en derhalve gelet op de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder deze werden begaan, mede gelet op de persoon des daders, de Krijgsraad termen vindt na te melden hoofdstraf en bijkomende straf aan beklaagde op te leggen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van *vijf jaren*, met bepaling dat de tijd sinds 26 Juli 1952 in arrest doorgebracht geheel in mindering zal worden gebracht, en voorts tot ontslag uit de militaire dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 9 Juni 1953.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal Van der Kroon; *plv. Leden:* gep. Kapitein ter Zee Van Langeveld, gep. Generaal-Majoor Schimmel.

Raadsman: Eerste-Luitenant Tibben.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor

de tijd van vijf jaren, met aftrek van voorarrest, met ontslag uit de militaire dienst met onzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat het Hof het vonnis, waarvan beroep, vernietigt, o.m. omdat:

1. de Krijgsraad als bewijsmiddelen gebruikt de processen-verbaal, inhoudende de verklaringen ten overstaan van de Officier-Commissaris afgelegd door beklaagde en door de getuigen Sie Tjeng Ie, Sie Tjeng Soen, Oey Jan Tjoe, Hioe Han Joen, Ong Pang Kie, Yvonne Eleonore Kokosky en Alex Julius Josef Ririhena, zonder de inhoud van die verklaringen in het vonnis te vermelden, zodat het vonnis in zoverre niet met redenen is omkleed;

2. de Krijgsraad daarnaast als bewijsmiddelen gebruikt zijn eigen gevolgtrekkingen uit de inhoud van de processen-verbaal, welke gevolgtrekkingen niet als wettige bewijsmiddelen kunnen worden gebruikt;

3. in het vonnis is opgenomen een overweging zakelijk inhoudende, dat beklaagde ter terechtzitting is gerecolleerd op zijn voor de Officier-Commissaris afgelegde verklaringen en heeft verklaard daarbij te volharden en daaraan niets meer te willen toevoegen, welke overweging, vermeldende een processuële verrichting ter terechtzitting, niet in het vonnis behoort te worden opgenomen, doch in de notulen;

4. de Krijgsraad, het onder 1 A, 3 A en 4 A primair ten laste gelegde bewezen verklarende, beklaagde heeft vrijgesproken van het telkens respectievelijk onder 1 B, 3 B en 4 B subsidiair ten laste gelegd, hoewel het subsidiair ten laste gelegde geen voorwerp van beraadslaging meer kon zijn nadat het primair ten laste gelegde bewezen was verklaard en dientengevolge buiten beschouwing had moeten blijven, hetgeen uit een desbetreffende overweging had moeten blijken;

5. de Krijgsraad, waar het een cumulatieve telastlegging betreft, niet in het vonnis heeft vermeld dat hij ieder bewijsmiddel slechts heeft gebezigd ten aanzien van het feit waarop het betrekking heeft;

6. in de aan het bewezenverklaarde gegeven qualificaties ten onrechte telkens is opgenomen „het medeplegen van” nu blijkens de artikelen 312, lid 2, 2e en 317 lid 2, beide van het Wetboek van Strafrecht, het plegen van de in het eerste lid van die artikelen telkens omschreven feiten indien „gepleegd door twee of meer ver-enigde personen” als afzonderlijke delicten strafbaar zijn gesteld;

7. de Krijgsraad bij de onder 3 gegeven qualificatie tevens artikel 312 van het Wetboek van Strafrecht, waarnaar in artikel 317 van het Wetboek van Strafrecht wordt verwezen, had moeten vermelden;

8. de Krijgsraad onder de toegepaste wetsbepalingen heeft nagelaten op te nemen artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht, daar is bepaald, dat de tijd, door beklaagde voor de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorlopig arrest doorgebracht, bij de uitvoering daarvan geheel in mindering zal worden gebracht, terwijl de aanhaling

van artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht in verband met het onder 6 gestelde overbodig is en de vermelding van artikel 91 van het Wetboek van Strafrecht niet ter zake dienende is nu de Krijgsraad feiten, in het Wetboek van Strafrecht als delict omschreven, bewezen verklaart en uitsluitend de daarop in dit Wetboek gestelde strafbepalingen toepasselijk acht;

9. het Hof niet bewezen acht de aan beklaagde ten laste gelegde afpersing;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: . . . [enz., zie vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat beklaagde blijkens een hem betreffende justitiële verklaring dd. 12 September 1952, op gemeld tijdstip sedert 4 Jan. 1945 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde onder 2 A, onder 2 B subsidiair en onder 2 C meer subsidiair alsmede onder 5 is ten laste gelegd zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot het resterend gedeelte van de telastlegging heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als Sergeant van de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was en diende bij de Nederlandse Militaire Missie in Indonesië, omstreeks de maanden Mei en Juni 1952 in Indonesië met Alex Ririhena heeft afgesproken, zulks teneinde aan geld te komen, dat Ririhena's vrouw, Vonny Kokosky en Peggy Boedrie, contact zouden zoeken met Chinezen en vervolgens, nadat zij die Chinezen hadden meegelokt naar een bepaalde plaats om aldaar ontucht te plegen, hij, beklaagde en Ririhena die vrouwen zouden volgen en, onder mededeling aan die Chinezen, de echtgenoten van die vrouwen te zijn, door intimidatie of anderszins zouden pogen, geld van die Chinezen los te krijgen; dat zij bij eventuele weigering van hun slachtoffers om geld te geven, hen bijv. hun legitimatiebewijzen zouden afnemen en hun families van een en ander in kennis zouden kunnen stellen; dat door hem, beklaagde, bij de terzake gevoerde besprekingen ter sprake is gebracht, dat hij bij de te voeren acties zijn dienstpistool zou medenemen; dat het bij het opzetten van eerdergenoemd plan tevens zijn bedoeling was, door het tonen of laten tonen van dat pistool, zijn bedreigingen kracht bij te zetten; dat Ririhena, alsmede beide vrouwen, met die plannen instemenden;

(1 A) dat zij gevierden ingevolge bovenstaand plan zich op 12 Juli 1952 te Bandung bevonden en beide vrouwen aldaar contact kregen met twee Chinezen en zich met deze lieden verwijderden; dat hij met Ririhena het gezelschap is gevolgd; dat Vonny hen op een gegeven ogenblik toeriep, snel te komen, omdat de Chinezen weglieden; dat Ririhena en vervolgens hij, beklaagde, toen naar die Chinezen zijn toegelopen en Ririhena in zijn, beklaagdes, tegenwoordigheid tegen die Chinezen begon uit te varen en hen vervolgens fouilleerde, waarbij hij in totaal Rp. 550 uit hun zakken haalde, welk geld tussen de beide vrouwen, Ririhena en hemzelf is verdeeld;

(3 A) dat hij tezamen met Ririhena en Vonny op 22 Juli 1953 te Bandung wederom volgens eerder gemeld plan hebben gewerkt; dat Vonny toen met een Chinees in contact kwam en daarmede op stap ging, waarbij hij, beklaagde en Ririhena, hen zijn gevolgd;

dat Ririhena die Chinees enige tijd later aansprak en een pistool, dat hij, beklaagde, Ririhena tevoren had gegeven, daarbij aan die Chinees toonde; dat Ririhena de Chinees toen om geld vroeg en toen deze dit niet bleek te hebben, dezen gelastte, diens polshorloge, twee gouden ringen en diens bovenbroek af te geven, aan welk bevel die Chinees voldeed; dat Ririhena de broek hield en hij, beklaagde, het polshorloge, terwijl de opbrengst van de ringen tussen Vonny, Ririhena en hemzelf werd verdeeld;

(4 A) dat hij in de avond van 23 Juli 1952 te Bandung met Ririhena en Vonny nogmaals de straat op is gegaan en Vonny wederom aansluiting kreeg met een Chinees, waarbij hij, beklaagde en Ririhena, beiden zijn gevolgd;

dat hij Ririhena tijdens die tocht op diens verzoek zijn pistool heeft gegeven; dat op een bepaald moment Vonny en de Chinees op een muurtje gingen zitten en Ririhena vervolgens onverwijld op hen tweeën afliep en de Chinees te kennen gaf, dat Vonny zijn, Ririhena's, vrouw was; dat Ririhena zijn pistool trok en van de Chinees geld eiste; dat de Chinees zijn handen in de lucht stak; dat zij toen samen die Chinees hebben gefouilleerd en daarbij van hem afnamen een polshorloge en twee vulpennen; dat Ririhena die Chinees tevoren diens legitimatiebewijs had afgenomen;

dat alle eerder genoemde goederen en al het eerdergenoemde geld hem, beklaagde, niet toebehoorde en hij geen recht of vergunning had dat weg te nemen en zich toe te eigenen en hij begreep, dat zulks ook ten aanzien van Ririhena en beide vrouwen het geval was;

Overwegende, dat als getuigen zakelijk hebben verklaard: . . . enz.;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van bovengenoemde bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde onder 1 A, 3 A en 4 A telkens primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„DIEFSTAL, VERGEZELD VAN GEWELD OF BEDREIGING MET GEWELD TEGEN PERSONEN, GEPLEEGD MET HET OOGMERK OM DIE „DIEFSTAL VOOR TE BEREIDEN OF GEMAKKELIJK TE MAKEN, GEPLEEGD DOOR TWEE OF MEER PERSONEN, MEERMALEN GEPLEEGD”;

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 310 en 312 van het Wetboek van Strafrecht, jo artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat nu het onder 1 A, 3 A en 4 A — telkens primair — ten laste gelegde is bewezen, een onderzoek naar het onder

1 B, 3 B en 4 B — telkens subsidiair — ten laste gelegde achterwege moet blijven;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat het Hof beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht in de militaire stand te blijven en tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Gezien, behoudens voormelde wetsartikelen nog de artikelen 2, 23, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10 en 27 van het Wetboek van Strafrecht en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep;

En opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van VIJF JAREN, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak sinds 26 Juli 1952 in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht en voorts tot ontslag uit de militaire dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 19 Februari 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* T. J. Rijkers, W. H. de Graaff, A. van Miert en G. Zeiler.

Raadsman: Mr W. H. Vermeer.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door een zeemilicien, die, nadat hem door de bevelvoerder van een Marine Tenue Patrouille in verband met een vechtpartij tussen leden van die patrouille en enige andere schepelingen opdracht was gegeven de leden dier patrouille te helpen, aan deze order geen gevolg had gegeven doch was blijven toezien.

(W.M.S.R. art. 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen W. C. v. Z., oud 21 jaren, gerequiereerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als kok 2e kl. z/m.;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 23 December 1952 Nr. CZM/P36255/82674.

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 2 Februari 1953 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Den Helder in tijd van oorlog op of omstreeks 6 December 1952 des nachts, toen hij als kok 2e klasse z/m gekleed in „uniform tegenwoordig was bij een vechtpartij op de openbare weg „aldaar tussen een tweetal marineschepelingen en een marine tenue „patrouille en een der beide leden dier patrouille, de marinier 1e „klasse A. de Wit — die aldaar n.l. tezamen met de marinier 1e „klasse H. H. P. Wiltschut patrouilleerde ter contrôle op de uit- „voering van de passagier- en tenuevoorschriften ten opzichte van „korporaals en manschappen der Koninklijke Marine — hem en de „zich in zijn gezelschap bevindende kok 1e klasse A. J. M. Verbeek „gezegd had: „Kom hier, jullie moet mij helpen”; althans woorden „van dergelijke strekking had toegevoegd, opzettelijk in strijd met „de order van die marinier deze niet heeft geholpen doch is blijven „staan toezien”;

post alia:

Overwegende dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

A. de Wit, oud 22 jaar, als getuige:

dat hij in de nacht van 6 December 1952 te ongeveer 23.15 uur, dienende als marinier 1e klasse tezamen met de marinier 1e klasse H. H. P. Wiltschut een Marine-Tenue Patrouille te Den Helder vormde, waarvan hij de Commandant was; dat hun taak was contrôle op de uitvoering van de passagier- en tenuevoorschriften ten opzichte van de korporeels en manschappen van de Koninklijke Marine; dat zij als zodanig herkenbaar waren aan de witte webbing, witte helm en zwarte band met witte letters M.P. om de linkerbovenarm;

dat er een vechtpartij ontstond tussen hen en twee marineschepelingen, die zij wegens luid schreeuwen en zingen hadden aangehouden; dat hij tijdens die vechtpartij aan de koks V. en V. Z. de order heeft gegeven: „Kom hier, jullie moeten mij helpen”, althans met woorden van dergelijke strekking; dat die koks echter niet zijn komen helpen doch zijn blijven toezien totdat de vechtpartij was afgelopen;

Overwegende [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „Opzettelijk ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van één week passend is; dat er termen bestaan om deze straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet — enz.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 27 November 1953.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Major H. P. Wiegman en Major W. Soeten.

Raadsman: Luitenant W. G. Tibben.

Verkeersovertreding. Bewezenverklaring en qualificatie. Het Wegenverkeersreglement geldt echter in casu niet op grond van artikel 45 Wegensverkeerswet (oude redactie), aangezien beklagde bestuurder was van een motorrijtuig, gebezigd ten behoeve van de landmacht, zodat hij van het ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken. Het bewezenverklaarde levert echter wel op een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrĳp. Met toepassing van artikel 58 W.K. verwijzing der zaak naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. artt. 2, 58; W.V.W. art. 45).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad tegen E. V., beroepskorporaal 2e afd. Bewakingskorps K.L., kamp „Golf Links” Arnhem, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als korporaal ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 30 Juli 1952 te Arnhem, althans in Nederland, met een door hem bestuurde automobiel rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Verlengde Hoflaan en naderende de kruising of splitsing van deze weg en de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Klarendalseweg, gelijktijdig of nagenoeg gelijktijdig met J. van de Berg, die met een door hem bestuurde vrachtautomobiel over de laatstgenoemde weg die kruising of splitsing naderde, voor deze persoon met het door hem, verdachte, bestuurde voertuig de doorgang voor zich langs niet heeft vrijgelaten, niet is stilgehouden of in voldoende mate langzamer is gaan rijden, ofschoon zulks vanwege bovenomschreven omstandigheden nodig was. Voor dit punt was alstoen geen regeling met verkeerslantaarns getroffen”;

Overwegende: . . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bo-

venstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten, dat hij dit feit heeft begaan te Arnhem op 30 Juli 1952:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Overtreding van artikel 27 lid 1 Wegenverkeersreglement*” *),

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 27 lid 1 Wegensverkeersreglement jo. art. 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat het Wegenverkeersreglement, ingevolge het bepaalde in art. 45 lid 1 (oude redactie) van de Wegenverkeerswet, evenwel in casu niet geldt, nu beklaagde de bestuurder was van een motorrijtuig, gebezigd ten behoeve van de Landmacht, zodat hij van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van art. 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht, aangezien hierdoor onnodig schade is veroorzaakt aan Rijksgoederen, zodat met toepassing van art. 58 van die Wet, onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit doch hem deswege niet strafbaar;

Spreekt beklaagde mitsdien vrij;

Verwijst de zaak, onder mededeling van alle stukken, ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 21 April 1953.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Adm. Brouwer, Lt.-Gen. Van der Kroon, gep. Kapt. t. Zee Van Langeveld (plv.) en gep. Gen.-Maj. Schimmel.

Eindbeslissing op het beklag van een sergt. maj.-adm. over de straf van verlagings, hem opgelegd wegens het zich onttrekken aan de werkzaamheden op een critiek punt van een zeedijk, ten tijde van de watersnood.

Bevoegdheid van de strafoplegger?

Het Hof oordeelt dat het gepleegde oplevert een overtreding van artikel 131 W.M.S.R., hetwelk in tijd van oorlog niet voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking komt. Strafoplegger onbevoegd verklaard om over het feit te oordelen en vernietiging van opgelegde straf en strafreden.

*) Nu het reglement, dus de daarin vervatte norm, „niet geldt”, kan men zich afvragen of terecht aan de ten laste gelegde gedraging een qualificatie is verleend. (Red. M.R.T.)

(W.M.S.R. art. 131, R.L. art. 15, W.K. art. 2).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 18 Februari 1953, van L. v. d. G., Sergeant-Majoor-Administrateur, dienende bij het Regiment Lichte Lucht doelartillerie Kornwerderzand te Bergen op Zoom, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag door hem bij de Generaal-Majoor Bevelhebber der 3e Militaire Afdeling ingediend over de straf van verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse, hem op 3 Februari 1953 opgelegd door de Commandant der 1e C.O.A.K. de Majoor der Militaire Administratie, J. Potteboom, Garnizoenscommandant Middelburg tevens Officier belast met territoriaal bevel over het eiland Walcheren en een gedeelte van Zuid-Beveland door watersnood afgesneden, wegens:

„Tijdens waterramp gedurende duisternis ingedeeld zijnde bij een „werkploeg militairen onder commando van een Officier, welke „werkploeg op een critiek punt was ingezet tot behoud van een zee„dijk, zich binnen vijf uur na aanvang der hulpwerkzaamheden zon„der toestemming van of berichtgeving aan dien Officier verwijderd „van de plaats der werkzaamheden en zich naar zijn woonplaats be„geven, waar hij zich in zijn woning ter ruste begaf,”

bij welke beschikking — op 16 Februari 1953 genomen en op 17 Februari 1953 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat klager is gestraft terzake van handelingen door hem gepleegd op 1 Februari 1953, alzo in tijd van oorlog als omschreven in artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat klager zich o.m. bezwaard acht omdat hij is verlaagd door een meerdere, die niet zijn commandant was;

Overwegende, dat deze bewering neerkomt op een ontkenning van de bevoegdheid van de strafoplegger om als een der autoriteiten, genoemd in artikel 39 van de Wet op de Krijgstucht te erkennen over de persoon van beklaagde;

Overwegende dienaangaande, dat klager door zijn meerdere in rang, de strafoplegger, was ingedeeld bij de groep militairen, die strafoplegger op 1 Februari 1953 onder zijn bevel had verzameld, waarbij niet terzake doet de door strafoplegger aangevoerde grond dat hij zulks deed met een speciale machtiging, aangezien die niet tevoren wordt vereist en trouwens in bijzondere omstandigheden veelal niet kan worden gegeven, b.v. indien een officier op het gevechtsterrein verstrooiden verzamelt en onder zijn bevel plaatst;

Overwegende, dat deze indeling van klager voortduurde op 2 en 3 Februari 1953 en klager op laatstgenoemde datum krijgstuhtelijk werd gestraft met verlaging;

Overwegende, dat niet is gebleken of de strafoplegger deze straf heeft opgelegd in zijn hoedanigheid van Commandant der 1e Centrale Opleidingsschool voor Administratief Kader, dan wel van Garnizoenscommandant Middelburg tevens Officier belast met territoriaal bevel over het eiland Walcheren en een gedeelte van Zuid-Beveland door watersnood afgesneden, doch dat dit niet van belang is nu blijkt de straflijst vaststaat dat hij zulks in een van deze hoedanigheden heeft gedaan en hij in eerstgenoemde hoedanigheid krachtens het Koninklijk Besluit van 11 Juni 1948 Staatsblad 1 238 was een der autoriteiten genoemd in artikel 39 van de Wet op de Krijgstucht eerste lid 3e en in zijn tweede hoedanigheid een Officier belast met een territoriaal bevel in tijd van oorlog, genoemd in het tweede lid van dit artikel onder 4e;

Overwegende, dat klager verklaarde bezwaar te hebben tegen de woorden „op een critiek punt”, voorkomende in de omschrijving van de strafreden, doch overigens erkende de daarin vermelde handelingen te hebben gepleegd;

Overwegende, dat uit klagers verklaring en de aan het Hof overgelegde stukken blijkt, dat de hem verweten gedragingen o.m. opleveren het delict omschreven in artikel 131 van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat in tijd van oorlog niet krijgstuuchtelijk mag worden afgedaan (behoudens het hier niet aanwezige geval vermeld in artikel 2 sub 2e b van de Wet op de Krijgstucht);

Overwegende, dat derhalve de strafoplegger niet bevoegd was klager terzake van deze gedragingen krijgstuuchtelijk te straffen en de opgelegde straf zowel als de omschrijving van de strafreden behoren te worden vernietigd;

Gezien, behoudens bovenvermelde wetsartikelen, de artikelen 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 72 van de Wet op de Krijgstucht;

BESCHIKKENDE:

Verklaart de strafoplegger bevoegd om op 3 Februari 1953 te erkennen over de persoon van klager;

Verklaart de strafoplegger onbevoegd om te erkennen over het feit terzake waarvan hij klager krijgstuuchtelijk heeft gestraft;

Vernietigt ambtshalve de straf van verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse, aan klager op 3 Februari 1953 opgelegd, met de daarbij behorende omschrijving van de strafreden;

Beveelt dat deze straf en de omschrijving van de strafreden op klager's straflijst zullen worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt dat een afschrift van 'sHofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Ook in het militaire recht geldt, omnium consensu, het opportunitetsbeginsel; de toepassing ervan berust bij de autoriteit, die over

de verwijzing naar de Krijgsraad heeft te oordelen, met dien verstande dat, als er tussen die autoriteit en de fiscaal/auditeur-militair verschil van opvatting bestaat in die zin dat eerstgenoemde niet en laatstgenoemde wel een strafvervolgning wil, dit twistpunt ter beslissing kan worden voorgelegd aan het Hoog Militair Gerechtshof (R.Z. art. 10, R.L. art. 15).

Het is van algemene bekendheid en het is in „tijd van oorlog” — noodgedwongen — gebruikelijk, dat dit opportuniteitsbeginsel derogeert aan de grenzen van artikel 2 W.K. De grenzen van dit artikel zijn zó nauw dat, als men daaraan de hand zou willen houden, de Krijgsraden in tijd van oorlog bedolven zouden zijn onder lichte ongehoorzaamheidsgevallen, kortdurende afwezigheden e.d. Praktijk is, dat de tot straffen bevoegde commanderende officieren zichzelf reeds een zekere mate van dit opportuniteitsrecht aanmatigen (onder nadere goedkeuring van de verwijzingsautoriteit na advies van de fiscaal/auditeur-militair) en dat de verwijzingsautoriteit in het grensgebied de scheidingslijn trekt.

Het opportuniteitsrecht van de verwijzingsautoriteit is erkend; de fiscaal/auditeur-militair staat daar — anders dan de officier van justitie — moeilijker tegenover. Als defensor legis kan hij bezwaarlijk adviseren tégen de letter van de wet in. Passeert hem een geval, waarin de strafoplegger uit opportuniteit een krijgstuchtelijke straf heeft opgelegd waar de Wet op de Krijgstucht zulks strikt genomen niet toeliet, dan kan de fiscaal/auditeur-militair volstaan met te adviseren om, nu eenmaal krijgstuchtelijke afdoening heeft plaats gehad, daarin te berusten. Heeft echter een strafoplegger een dergelijk geval — dat dus voor hantering van het opportuniteitsrecht in aanmerking komt — niet krijgstuchtelijk afgedaan, dan kan de fiscaal/auditeur-militair zich er uit redden door te adviseren tot verwijzing en daaraan toevoegen dat, als de commandant hier een krijgstuchtelijke straf zou hebben opgelegd, een verwijzing achterwege zou hebben kunnen blijven. Bij de Zeekrijgsraad te Soerabaja en bij de Krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten was dit de gebruikelijke indice aan de Vlootvoogd, om niet te verwijzen maar te bepalen dat de zaak (met toepassing van het opportuniteitsbeginsel) krijgstuchtelijk zal worden afgedaan.

Het Hoog Militair Gerechtshof in Batavia heeft deze gang van zaken gesanctionneerd; uit bovenstaande beschikking zou kunnen blijken dat het Nederlandse Hof zodanige gang van zaken niet goedkeurt. Door de plaats gevonden vernietiging van de opgelegde straf wordt de verwijzingsautoriteit — wil hij dit ernstige voorval niet ongestraft laten — gedwongen, de man te verwijzen, zulks zonder dat de auditeur-militair het Hof daartoe heeft geadieerd. De gevallen beslissing gelijkt in sterke mate op een ambts-halve toepassing van artikel 15 R.L. (10 R.Z.) en men kan zich afvragen of dat wel de bedoeling geweest is van de wetgever.

Dit voorval demonstreert voorts op pakkende wijze dat de twistvraag, of thans nog „tijd van oorlog” in de zin van artikel 87

Wb.v.Str. geldt en welke het Hof in bevestigende zin heeft beantwoord (Sententie van 14 April 1953, M.R.T. XLVI blz. 334) geenszins van academische betekenis is, zoals wel wordt beweerd.

Wij vernamen nog, dat de betrokkene terzake nader naar de krijgsraad is verwezen en dat deze zaak nog sub judice is; wij hopen binnenkort in staat te zijn, de strafrechterlijke behandeling van deze zaak te publiceren.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 12 November 1952.

President: Luitenant-Kolonel A. Groen; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. L. Nolke, Majoor P. J. Maters.

Zich door een samenweefsel van verdichtsel en tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken, door aan zijn compagnies-commandant te vertellen dat zijn vader uit het ziekenhuis zou komen en zijn moeder, die rust moest houden, hem niet kon afhalen, op welke grond hem permissie werd verleend.

Beklaagde heeft zich de volgende dag bediend van een vervalste verklaring van het ziekenhuis. Dit tweede feit levert geen strafbaar feit op. Niettemin is het wel een krijgstuchtelijk vergrijp. Nu er samenhang en verband bestaat met het eerste feit, neemt de Krijgsraad dit bij de bepaling der straf in aanmerking.

(W.M.S.R. art. 101, W.K. artt. 58 en 60).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen T. A. P., geb. 11 November 1932, dpl. sold. 2e Cie Techn. School TOI te Deelen, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd ¹⁾:

„le. dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht* op of omstreek 12 Juli 1952, also in tijd van oorlog, *te Arnhem, althans te Deelen, althans in Nederland*, opzettelijk door een *listige kunstgreep en/of samenweefsel van verdichtsel* zich tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen heeft onttrokken, door op 9 Juli 1952 aldaar zijn compagniescommandant schriftelijk te verzoeken hem op Zaterdag 12 Juli 1952 vrij van dienst te verlenen, en in dat verzoek opzettelijk vals en in strijd met de waarheid onder meer zakelijk te verklaren, dat zijn vader die datum (12 Juli 1952) het ziekenhuis zou verlaten en zijn moeder hem niet kon afhalen daar zij zelf rust moest

¹⁾ In de bewezenverklaring werden de hier door ons gecursiveerde gedeelten niet overgenomen. (Red. M.R.T.)

„houden, dit daarna op of omstreeks 10 of 11 Juli 1952 nogmaals, „mondeling opzettelijk vals en in strijd met de waarheid aan zijn „plaatsvervangende compagniescommandant, de eerste-luitenant „Witké, te verklaren, *daaraan eveneens opzettelijk vals en in strijd „met de waarheid aan toevoegende, dat zijn vader op 12 Juli 1952 „niet in staat zou zijn om zonder hulp thuis te komen*, en op grond „hiervan van zijn compagniescommandant dan wel diens plaatsver- „vanger het gevraagde verlof te verkrijgen en op 12 Juli 1952 zijn „dienstverplichtingen, *namelijk het verrichten van huishoudelijke „dienst en het aanwezig zijn op appels*, niet te vervullen;

„2e. dat hij in voormelde hoedanigheid aldaar op of omstreeks „14 Juli 1952 ter staving van zijn hiervóór genoemde verklaring „aan zijn commandant heeft overgelegd of doen overleggen een „schriftelijke verklaring van 13 Juli 1952, opgemaakt door de por- „tier van het Diaconessenhuis te Dordrecht, waarin hij opzettelijk „vals en in strijd met de waarheid de dagaanduiding van de datum „van ontslag uit het ziekenhuis, 8 Juli 1952, heeft verwijderd en „daarvoor in de plaats heeft geschreven „12”, als ware deze ver- „klaring echt en onvervalst”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalifi- ceerd ²⁾ als: *als militair zich opzettelijk door een samenweefsel van verdichtsels tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken, gepleegd in tijd van oorlog*, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het onder ten tweede ten laste gelegde en be- wezen verklaarde niet oplevert een feit bij enige wettelijke bepaling strafbaar gesteld, zodat beklagde daarvan moet worden vrijge- sproken;

Overwegende, dat dit echter wel oplevert een krijgstuchtelijk ver- grijp in de zin van artkel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht welke tevens met het onder ten eerste ten laste gelegde en bewezen verklaarde ten nauwste samenhangt, zodat de Krijgsraad met toe- passing van artikel 60 van de Wet op de Krijgstucht dit vergrijp bij de bepaling van de straf in aanmerking neemt;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aan- genomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege straf- baar;

neemt in aanmerking het daarmede samenhangende krijgstuchte- lijke vergrijp;

²⁾ Voor de qualificatie moge verwezen worden naar het naschrift W.H.V. onder het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 11 September 1952, M.R.T. XLVI, blz. 37 v., in welk vonnis de qualificatie nog de — door de annotator bestreden — woorden „gedurende korter dan vier dagen” in- houdt.

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van VIER WEKEN;

Neemt in aanmerking het daarmede samenhangende krijgstuuchtelijke vergrijp.

NASCHRIFT.

Met betrekking tot het krijgstuuchtelijke vergrijp laat de Krijgsraad de bepalingen van artikel 58 en 60 van de Wet op de Krijgstucht samenvloeien. Artikel 58 bepaalt dat, wanneer het verwezen feit een krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert, de Krijgsraad de zaak moet overdragen aan de tuchtrechter (tot straffen bevoegde commanderende officier); artikel 60 geeft de Krijgsraad slechts in het geval van samenloop en samenhang het recht om als tuchtrechter te fungeren, namelijk om in de straf voor het strafbare feit in aanmerking te nemen het krijgstuuchtelijke feit, dat daarmede samenhangt (het spiegelbeeld van artikel 57). Waar het hier een e i g e n l i j k krijgstuuchtelijk vergrijp betreft, is het door de Krijgsraad ingenomen standpunt juist, alhoewel men zich kan afvragen of de overwegingen via artikel 58 W.K.³⁾ moeten lopen en of de Krijgsraad niet veeleer kon overwegen dat de Auditeur-Militair onder 2. een eigenlijk krijgstuuchtelijk feit heeft tenlaste gelegd, waardoor men rechtstreeks tot toepassing van artikel 60 W.K. geraakt. Wanneer het echter zou zijn een o n e i g e n l i j k krijgstuuchtelijk vergrijp, zou een dergelijke redenering, m.i. niet juist zijn. Artikel 58 is, naar het mij voorkomt, alleen geschreven voor een op zichzelf staand feit of een aantal feiten, welke dan alle hetzelfde lot delen. Met andere woorden: de bedoeling van artikel 58 is niet om van een aantal verwezen strafbare feiten enkele als oneigenlijk krijgstuuchtelijke feiten af te splitsen, maar om de gehele verwijzing teniet te doen en de man over te dragen aan de tuchtrechter.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 4 December 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. D. Stolp en Majoor Jhr F. F. Roëll.

Raadsman: Mr H. P. Jager.

Rijden zonder licht en niet voldoen (als soldaat) aan een stopbevel van een maréchaussée 1e klasse.

Verwerping van het verweer dat het sub 2 ten laste gelegde geen aanduiding van plaats en tijd zou inhouden.

(W.M.S.R. art. 114; art. 13 (3) W.V.R.; art. 184 Wb. v. Str.).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

³⁾ Dit artikel is door de Krijgsraad niet aangehaald; 's Raads desbetreffende overweging duidt er echter op dat de Raad het bepaalde in artikel 58 voor ogen heeft gehad.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen A. G. K., geb. 8 Juli 1932, dpl. sold. 1e kl., 2e Instr. Bat. Art. Meetreg. Kampen, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd¹⁾:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 27 September 1952 te Oldenzaal, althans in Nederland,*

„1. als bestuurder van een tweewielig rijwiel daarmede omstreeks „22.45 uur heeft gereden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Steenstraat, terwijl dit rijwiel niet was voorzien:

„a. aan de voorzijde van een koplicht, dat voorwaarts een helder geel of een helder wit licht uitstraalde;

„b. aan de achterzijde van een achterlicht, dat achterwaarts, duidelijk zichtbaar voor het achteropkomend verkeer een helder rood licht uitstraalde;

„2. en toen hem deswege door de marechaussee der 1e klasse tevens opsporingsambtenaar Ed. Schoonderbeek werd gevorderd „het rijwiel stil te houden door de sommatie: „Halt, afstappen, marechaussee” opzettelijk zijn snelheid heeft vermeerderd en is doorgereden”;

Overwegende: . . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: 1e. *overtreding van artikel 13 lid 3 Wegenverkeersreglement*; 2e. *opzettelijk niet voldoen aan een bevel of een vordering, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar belast met of bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten*;

voorzien en strafbaar gesteld bij 1e artikel 13 lid 3 Wegenverkeersreglement j^o artikel 124 Wegenverkeersreglement; 2e artikel 184 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de raadsman van beklaagde weliswaar heeft aangevoerd dat de dagvaarding nietig zou zijn voor wat betreft het sub 2e ten laste gelegd, omdat daarin niet de noodzakelijke elementen zijn opgenomen, onder meer niet tijd en plaats van het strafbare feit;

Overwegende, dat de Krijgsraad deze stelling evenwel verwerpt, aangezien de dagvaarding kennelijk als aaneensluitend relaas is bedoeld, waarin twee strafbare feiten zijn ten laste gelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van drie geldboetes van resp. f 2,50, f 2,50 en f 15,— subs. hechtenis voor de tijd van resp. 2 dagen, 2 dagen, en 6 dagen — *Red.*]

¹⁾ Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten in de bewezenverklaring overgenomen.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 20 November 1952.

President: Mr D. B. A. Franken; Leden: O. de Booy, C. Hendrikse, W. H. de Graaf en J. H. v. d. Wall.

Raadsman: Luitenant ter zee (A) I A. L. Vriens.

Als officier toestemming verkregen hebbende om zich met een dienstauto naar het station te laten brengen, de militaire chauffeur opdracht gegeven om hem naar huis (in een andere gemeente) te brengen.

Fiscaal: overschrijding van bevoegdheid; Krijgsraad: een aangelegenheid die vreemd is aan de belangen van de dienst.

Daarnaast: wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig. Geldboete (met toepassing van art. 24 Wb.v.Str.).

(W.M.S.R. art. 140; Wb.v.Str. art. 24; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. K., oud 25 jaren, gerequireerde, laatstelijk gediend hebbende als 2e luit. d. Mars. K.M.R., beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad dd. 4 October 1952 Nr. CZM/P 6269/42307 G;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad dd. 5 November 1952 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij te Leiden op 28 Augustus 1952 — toen hij als 2e „luitenant der mariniers KMR bij de zeemacht diende en verlof „had bekomen om zich op die datum in verband met zijn demobili- „satie op 31 Augustus 1952 van de Sociaal Medische Dienst te „Leiden, waar hij zich bevond, naar zijn woning te Naarden te be- „geven en daarbij voor zijn vervoer van die dienst naar het station „te Leiden gebruik te maken van een dienstauto — opzettelijk, of- „schoon hij daartoe niet bevoegd was, aan de als chauffeur dienst- „doende marinier 2e kl. D. M. Boelee heeft opgedragen om hem met „de door deze bestuurde auto naar Laren te vervoeren door deze toen „aldaar opzettelijk een door hem onbevoegdlijk ingevulde en onder- „tekende reisopdracht ter hand te stellen met als opdracht „patiënt „wegbrengen naar Laren, daarna terug naar de S.M.D. Leiden” en „deze toen aldaar tevens mondeling de opdracht daartoe te ver- „strekken;

„2e. dat hij op 28 Augustus 1952 in Nederland opzettelijk weder- „rechtelijk met een, aan de Staat der Nederlanden toebehorend vier- „wielig motorrijtuig is gereden over verschillende, voor het openbaar „rijverkeer openstaande rijwegen, leidende van Leiden naar Naar- „den”;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekken-

de tot bewezenverklaring van het de beklaagde ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan, qualificatie daarvan als:

1e. „ALS MILITAIR OPZETTELIJK MET OVERSCHRIJDING VAN „ZIJNE BEVOEGDHEID EEN MINDERE BEVELEN IETS TE DOEN;

2e. „OPZETTELIJK WEDERRECHTELIJK EEN AAN EEN ANDER „TOEBEHOREND MOTORRIJTUIG OP EEN WEG GEBRUIKEN”;

en veroordeling deswege tot een geldboete van *f* 100 subsidiair veertien dagen hechtenis;

Gelet: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. J. K., oud 25 jaar, als beklaagde:

dat hij op 28 Augustus 1952 toen hij als 2e Luitenant der Mariniers KMR bij de Zeemacht diende en verlof had bekomen om zich op die datum in verband met zijn demobilisatie op 31 Augustus 1952 van de Sociaal Medische Dienst te Leiden, waar hij zich bevond, naar zijn woning te Naarden te begeven en daarbij voor zijn vervoer van die Sociaal Medische Dienst naar het station gebruik te maken van een dienstauto te Leiden, opzettelijk aan de als chauffeur dienstdoende marinier 2e klasse Boelee heeft opgedragen om hem met de door deze bestuurde auto naar Laren te vervoeren en hij toen aldaar opzettelijk een door hem onbevoegdlijk ingevulde en ondertekende reisopdracht — hij was die dag noch transportofficier noch officier van de wacht — ter hand heeft gesteld met als opdracht „patiënt wegbrengen naar Laren, daarna terug naar de „M.S.D. Leiden”; dat hij vervolgens op 28 Augustus 1952 in Nederland opzettelijk met een aan de Staat der Nederlanden toebehorend vierwielig motorrijtuig heeft gereden over verschillende voor het openbaar rijverkeer openstaande rijwegen, leidende van Leiden naar Naarden, hoewel hij op deze rit geen enkel recht kon doen gelden;

2e. J. Bink, oud 45 jaar, als getuige:

dat hij is Eerste Officier bij de Sociaal Medische Dienst te Leiden; dat bij deze dienst een regeling bestaat, dat in dringende gevallen patiënten van die Sociaal Medische Dienst per motortransport van die dienst naar hun huis worden gebracht, welk transport dan beschikbaar werd gesteld na advies van de officier van Gezondheid, door de Eerste officier, de transportofficier of de officier van de wacht; dat genoemde functionarissen slechts in dringende gevallen tot verstrekking van transport overgaan; dat Luitenant K. op 28 Augustus 1952 in het geheel geen patiënt of rehabilitant was, doch normaal werd ontheven van de werkelijke dienst en reeds op het M.O.C. te Voorschoten was uitgekeurd; dat K. op 28 Augustus 1952 voor diens geval nimmer transport van de Sociaal Medische Dienst naar diens huis langs de legale weg heeft gekregen; dat bij deze dienst wel zoveel mogelijk aan personen met veel bagage, die per openbaar middel van vervoer moeten reizen, motortransport van die Dienst naar het station van de Nederlandse Spoorwegen te Leiden beschikbaar wordt gesteld; dat K. op 28 Augustus 1952 niet be-

voegd was om bij die Sociaal Medische Dienst reisopdrachten voor reizen met motorvoertuigen te tekenen en te verstrekken aan chauffeurs:

3e.enz.;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door D. van Ree, Rijksrechercheur en J. J. van Hees, Sergeant van Speciale Dienst, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, dd. 19 September 1952 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de daarin opgenomen verklaring van D. M. Boelee, oud 21 jaar, door deze te overstaan van relatanten afgelegd en luidende zakelijk gerelateerd:

dat hij is marinier en sedert 28 Juni 1952 als chauffeur bij de Sociaal Medische Dienst te Leiden dient; dat de aan hem verstrekte reisopdrachten steeds duidelijk werden ingevuld aan de hand van de op de achterzijde daarvan voorkomende „voorschriften voor de „invulling“; dat op 28 Augustus 1952 te omstreeks 17.30 uur de 2e Luitenant der Mariniers K. hem zei, dat hij deze per auto naar het station der Nederlandse Spoorwegen te Leiden moest brengen en dat hij daartoe te 18.00 uur met een auto voor de longroom moest staan; dat de Luitenant ter Zee Pieterse hem opdracht gaf een betreffende reisopdracht uit te schrijven, waarna hij een reisopdracht heeft ingevuld, daarin vermeldende: „Luitenant K. wegbrengen „naar station“; dat hij met de Vauxhall (KM 09-04) naar de longroom is gereden; dat toen de Luitenant K. buiten kwam hij deze de reisopdracht aanbood, welke deze van hem overnam en zei: „Ik „zal even een andere maken“; dat de Luitenant even later terug kwam met de nieuwe door deze ondertekende reisopdracht, waarop stond vermeld: „patiënt wegbrengen naar Laren, daarna terug naar „S.M.D. Leiden“; dat hij daarna met Luitenant K. naar Laren vertrok en deze onderweg zei, dat hij deze naar diens woning moest brengen; dat toen hij op de Rijksweg bij Laren reed, de Luitenant hem aanwijzingen gaf hoe hij moest rijden om aan diens woning, nabij de Rijksweg te Naarden te komen; dat bij de door de Luitenant aangewezen woning deze uitstapte, nadat dez de reisopdracht had afgetekend;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „ofschoon hij daartoe niet bevoegd was“;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

1e. „ALS MILITAIR OPZETTELIJK IN EEN AANGELEGENHEID DIE „VREEMD IS AAN DE BELANGEN VAN DE DIENST, EEN MINDERE „BEVELEN IETS TE DOEN;

2e. „OPZETTELIJK WEDERRECHTELIJK EEN AAN EEN ANDER „TOEBEHOREND MOTORRIJTUIG OP EEN WEG GEBRUIKEN“;

Overwegende dat, gelet op de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van be-

klaagde, met toepassing van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht een geldboete van f 100 subsidiair 20 dagen hechtenis passend is.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 27 November 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en Majoor W. Soeten.

Uitvoer van koffiebonen naar Duitsland zonder overlegging van de voorgescreven documenten, niet opzettelijk gepleegd. Geldboete.

(Art. 21 Deviezenbesluit).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen A. J. W., geb. 16 December 1927, dpl. sold. 1e Reg. Verbindings-troepen te Utrecht (thans met groot verlof), beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij als soldaat, ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks* 13 September 1952 te Elten, *althans in Nederland*, in strijd met het Deviezenbesluit 1945, *al dan* niet opzettelijk twee pakken koffie met zich heeft meegevoerd, terwijl in redelijkheid moest worden aangenomen dat deze goederen bestemd waren om in strijd van het Deviezenbesluit 1945 te worden uitgevoerd, zulks zonder overlegging van de door Minister van Financiën aangegeven documenten aan de Ambtenaar der Invoerrechten en Accijnzen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij op 13 September 1952 twee pakken koffiebonen niet heeft aangegeven toen hij de Duitse grens bij de doorlaatpost „Eltenweg” zou overschrijden;

dat hij niet over de documenten beschikte, aangegeven door de Minister van Financiën, welke bij uitvoer van goederen dienen te worden overgelegd aan de Ambtenaar der Invoerrechten en Accijnzen;

dat hij wist, dat door militairen, deelnemende aan de oefening „Hold „Fast”, geen koffie e.d. naar Duitsland mocht worden medegenomen, aangezien zulks kort te voren op een appèl was bekend gemaakt;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 28/52 van de 3e Divisie Koninklijke Marechaussee Brigade Elten, opgemaakt en ondertekend door Mijndert Derksen, opperwachtmeester bij opgemelde brigade, o.m. zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant, dat hij op 13 September 1952 in de goederenzak van beklaagde twee pakken koffiebonen elk van 250

*) De hier door ons gecursiveerde gedeelten werden in de bewezenverklaring niet overgenomen. (Red. M.R.T.)

gram, merk „Van Nelle”, heeft aangetroffen bij visitatie aan de doorlaatpost „Elten-weg”, welke pakken met inhoud door hem, verbalisant, tegen afgifte van een bewijs van ontvangst zijn inbeslag genomen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Uitvoer van goederen, anders dan onder overlegging van door den Minister van Financiën aangegeven documenten aan de ambtenaren der Invoerrechten Accijnzen, niet opzettelijk gepleegd*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 21, lid 1 Deviezenbesluit 1945 (K.B. 10 October 1945, Stb. F. 222) j^o. art. 32, lid 1 van dat besluit;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van VIJF EN TWINTIG gulden, subs. hechtenis voor de tijd van TIEN dagen — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 14 December 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. D. Stolp en Majoor Jhr F. F. Roëll.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: beklagde, zich bevindende in het gezelschap van een zich onordelijk gedragende soldaat, had geweigerd te voldoen aan het bevel van een meerdere, om zijn legernummer op te geven. Hoewel beklagde zich niet onordelijk gedroeg was dit bevel niettemin een dienstbevel, nu het gegeven werd om langs deze weg de identiteit van de andere soldaat vast te stellen.

In verband met verscheidene verzachtende omstandigheden geldboete opgelegd.

(W.M.S.R. art. 114; Wb. v. Str. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen G. T. T., geb. 18 December 1926, dpl. sold. staf Cie 2e Divisie, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 1 September 1952 te Ede, althans in Nederland, heeft geweigerd of opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de sergeant-majoor „M. A. J. Borremans gegeven dienstbevel zijn legernummer of zijn „naam op te geven welke opgave werd gevraagd omdat hij, be- „klaagde, zich in gezelschap bevond van de soldaat 1e klasse, „J. Tempelman die zich alstoen aldaar onkrijgstuchtelijk gedroeg „en onder invloed van sterken drank verkeerde, waardoor het op- „nemen van de juiste gegevens van Tempelman werd bemoeilijkt”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft

verklaard, dat hij van 1 tot 28 September 1952 als dienstplichtig soldaat voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst is geweest bij de Stafcompagnie van de 2e Divisie; dat hij zich in de avond van de 1e September 1952 bevond nabij het station te Ede, in gezelschap van de soldaat 1e klasse J. Tempelman; dat zij te voren elk ongeveer 7 of 8 glazen bier hadden gedronken; dat Tempelman dicht bij de bushalte waar zij stonden te wachten, een meisje aansprak; dat hij naar Tempelman toeging en gelijktijdig met een hem, beklaagde, onbekende sergeant-majoor bij Tempelman aankwam, welke sergeant-majoor daarop Tempelman aansprak; dat deze sergeant-majoor even daarop tegen hen zei, dat zij hun namen moesten opgeven; dat hij dit geweigerd heeft, omdat hij het niet nodig vond, zijn naam op te geven, nu hij met dit geval niets te maken had, hoewel hij wist, dat hij verplicht was om aan het bevel te voldoen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal nr. P. 174/52 opgemaakt, gesloten en ondertekend te Ede dd. 11 September 1952 door Marinus Techt, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Ede, onder meer zakelijk vermeldt als verklaring aan verbalisant van Michiel Adrianus Jean Borremans, sergeant-majoor bij het 2e Regiment Verbindingstroepen;

dat hij in de avond van 1 September 1952 zich bevond bij het station Ede-Wageningen te Ede; dat hij twee, hem onbekende militairen, waaronder beklaagde, in uniform gekleed een nabij gelegen café zag verlaten; dat hij, toen de andere militair bij een bushalte een meisje lastig viel, naar hem toeging en tegen hem zei, dat hij zich netjes moest gedragen; dat hij vervolgens beklaagde naar zijn legernummer heeft gevraagd, zulks opdat met behulp van dit nummer de zaak zou kunnen worden uitgezocht; dat beklaagde tegen hem zei: „waarom moet U dat hebben, majoor, ik heb toch niets gedaan”;

dat hij toen aan beklaagde heeft gezegd, dat deze verplicht was aan iedere meerdere, die daarom verzoekt, zijn legernummer op te geven; dat beklaagde antwoordde, dat hij dit helemaal niet nodig vond, omdat hij niets met de zaak te maken had; dat hij beklaagde daarna nog tweemaal naar zijn legernummer heeft gevraagd, doch dat deze opgave weigerde;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog*”; voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde van 1 tot 2 September 1952 in voorlopig arrest is geweest;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de straf in aanmerking wil nemen dat beklaagde nog een blanco straflijst heeft, dat beklaagde ten tijde van het gepleegde feit na met groot verlot te zijn geweest, voor het eerst weer in militaire dienst was en geacht kan worden zich nog niet volledig in de militaire sfeer te hebben

ingeleefd en bovendien dat hij onder de invloed van het gebruik van alcohol houdende drank verkeerde, en dat hij thans weder met groot verlot is vertrokken;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van VIJFTIEN gulden, subs. hechtenis voor de tijd van ZES dagen — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 18 December 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel Mr J. P. H. E. van Lier en Kapt. Mr H. J. F. Bijvoet.

Overtreding van artikel 26 Wegenverkeerswet: een auto bestuurd onder drankinvloed. 14 dagen gevangenisstraf voorwaardelijk en f 250 geldboete onvoorwaardelijk; voorts ontzetting van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor 6 maanden.

(W.V.V. art. 26 en 35).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. J. F. R., geboren 27 Juli 1913, res. Kapitein 41e verzorgingscomp., Ermelo, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Roermond als militair op of omstreeks 25 October 1952 „als bestuurder van een auto, daarmede heeft gereden over de voor „het openbaar rijverkeer openstaande weg, de weg van de Wilhel- „minasingel naar de Ernst Casimirkazerne, terwijl hij verkeerde „onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, „dat hij niet in staat moest worden geacht bedoelde auto naar be- „horen te besturen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 23 October 1952 als reserve-kapitein in werkelijke dienst was bij het Regiment Limburgse Jagers; dat hij op 23 October 1952 tot omstreeks 17 uur ongeveer 5 glazen genever dronk in de Ernst Casimirkazerne te Roermond; dat hij daarop die dag omstreeks 18 uur te Roermond als bestuurder van een particuliere auto, daarmede reed van de Ernst Casimirkazerne over een voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg naar de Wilhelminasingel; dat hij hierbij tegen een aan de kant van deze weg staand paaltje aanreed; dat kort hierna twee agenten van politie ter plaatse verschenen; dat hij er van overtuigd is er verkeerd aan te hebben gedaan als bovenomschreven met zijn auto na alcoholgebruik te rijden;

Overwegende dat het ten processe overlegde proces-verbaal nr. 2479, op ambtsead opgemaakt door Jan Reinder de Graaff en Joseph

Pollaert, respectievelijk brigadier van gemeentepolitie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, en aspirant-agent van politie, beiden te Roermond, en gesloten op 30 October 1952, o.m. zakelijk inhoudt:

als verklaring van relatanten:

dat zij op 23 October 1952, nadat zij een harde klap gehoord hadden, constateerden, dat een personen-auto tegen een ijzeren paal, staande langs de voor het algemeen rijverkeer openstaande weg nabij de Wilhelminasingel te Roermond was gereden; dat hun bleek, dat zich als bestuurder in meergenoemd motorrijtuig een kapitein bevond, die opgaf te zijn genaamd R. — beklaagde —; dat zij constateerden dat beklaagde onder zodanige invloed van gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat zij hem niet in staat achtten een motorrijtuig te besturen; dat zulks hun bleek uit de naar alcoholhoudende drank riekende adem, de onvaste houding in gang en de troebele oogopslag van beklaagde;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Handelen in strijd met artikel 26 van de Wegenverkeerswet*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen en tot betaling van een geldboete van tweehonderd en vijftig gulden, subs. hechtenis voor de tijd van vijf en twintig dagen, en met bevel dat de gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op één jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet, heeft schuldig gemaakt, dan wel zich gedurende die proeftijd op andere wijze misdraagt; voorts: ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van zes maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 26 November 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor

A. Klapwijk en Kapitein Mr D. J. R. Buisman.

Raadsman: Mr H. J. F. Dolk.

Plundering, door het als militair, behorende tot een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht (in het jaar 1945 als tolk bij de geallieerde krijgsmacht in Duitsland), wegnemen van verschillende kunstvoorwerpen uit de villa Hügel van de familie Krupp.

Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke geldboete.

(W.M.S.R. art. 153).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen L. v. d. V., geboren 7 December 1911, destijds sergeant bij het Korps Tolken, gelegerd in Duitsland, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„*Primair*: dat hij, als militair in de rang van sergeant, behorende „tot ene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht, op een of meer „niet met juistheid aan te geven tijdstippen in het jaar 1945 te „Essen Bredeney, althans in Duitsland, telkens met het oogmerk van „wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen in totaal 61 boek- „werken, 5 zilveren lepels, 6 zilveren vorken groot, 6 zilveren vorken „klein, 12 zilveren messen groot, 6 zilveren messen klein, 1 bronzen „vaas, 1 zwart en wit silhouet, 2 Japanse wandversieringen [enz., „enz. — *Red.*] al welke goederen toebehoorden aan de familie „Krupp, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, hebbende „hij telkens bij het plegen van bovenvermelde diefstallen of diefstal „misbruik gemaakt van gelegenheid hem als militair geschonken, „zijnde hij immers telkens ten tijde en ter plaatse voormeld als „Nederlandse militaire tolk toegevoegd en werkzaam geweest bij „het Hoofdkwartier van de North German Coal Control, welke was „ondergebracht en haar werkzaamheden uitoefende in de villa „Hügel, van de familie Krupp, waar bovenvermelde goederen zich „bevonden;

„*Subsidiair* . . . [enz.: diefstal met misbruik van de gelegenheid, „hem door zijn inkwartiering of door zijn huisvesting op openbaar „gezag verschafft — *Red.*];

„*Meer subsidiair* . . .” [enz.: diefstal — *Red.*];

Post alia:

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in het jaar 1945, terwijl hij in militaire dienst was als sergeant bij het Corps Tolken en ingedeeld bij het Hoofdkwartier van de North German Coal Control, te Essen Bredeney (Duitsland), op verschillende tijdstippen heeft weggenomen:

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 7 October 1952, opgemaakt en gesloten door Adolf Christiaan Smits, opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée te Winterswijk, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Nicolaas Willink: dat hij zich in Juni 1945 heeft gemeld voor tolk in het geallieerde leger; dat hij einde Juni of begin Juli 1945 met onder meer de sergeant V. d. V., destijds wonende te Amsterdam, werd verplaatst naar Essen (Duitsland) en aldaar ingedeeld werd bij het Militair Gouvernement van het Engelse bezettingsleger in Duitsland; dat zij werden gelegerd in een kamer op één der bovenverdiepingen van de villa „Hügel”, vroeger bewoond door de familie Krupp von Bohlen; dat V. d. V. was belast met de interne leiding in de ville „Hügel”; dat V. d. V. hierdoor in nagenoeg elk

vertrek kwam; dat toen hij en V. d. V. voor de eerste maal samen naar Amsterdam gingen, laatstgenoemde enkele kleine voorwerpen uit de villa „Hügel” heeft medegenomen naar Amsterdam; dat hij 4 à 5 malen per auto naar Amsterdam is gereden en V. d. V. dan enkele goederen uit genoemde villa meenam, onder andere zilveren messen, vorken en lepels, een schilderij, verschillende soorten boeken, naar schatting 60 à 70; dat hij eenmaal heeft gezien, dat V. d. V. een Chinese vaas bij zich had; dat hij destijds van V. d. V. een Chinees wandbord heeft gekregen als souvenir;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„PLUNDERING, MEERMALEN GEPLEEGD”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 153 van het Wetboek van Militair Strafrecht jo artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden, met bevel dat deze straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op een jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt*); voorts — onvoorwaardelijk — tot betaling van een geldboete van vijfhonderd gulden, subs. hechtenis voor de tijd van een maand — *Red.*].

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 18 Juni 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* W. H. de Graaff, J. C. van Epen, A. van Miert en S. H. de Boer.

Raadsman: Ltz. (A) 1e kl. A. J. Logtenberg.

„Tijd van oorlog”.

De ten laste gelegde, op 27 Maart 1953 gepleegde, ongehoorzaamheid is niet „in tijd van oorlog” begaan.

De woorden „in tijd van oorlog” in de tenlastelegging leveren geen feitelijke omschrijving op, doch een (nietig) kwalificatief begrip (anders: H.M.G.: deze woorden kunnen in de tenlastelegging geen ander begrip hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”).

Voorts:

(1) Dreigend oorlogsgevaar in feitelijke zin moet betekenen

*) Als algemene voorwaarde had tevens gesteld dienen te worden dat de veroordeelde zich gedurende de proeftijd niet op andere wijze zal misdragen.
(Red. M.R.T.)

dreiging met oorlog, waarvan geen sprake is (anders: H.M.G.: „dreigend oorlogsgevaar” kan ook ontstaan indien met andere landen betrekkingen worden onderhouden).

(2) *Gemis aan waarborg tegen onverhoedse agressie en tweespalt tussen statengroepen kan niet het bestaan van een feitelijke toestand van oorlogsgevaar wettigen (anders: H.M.G.: de vraag of tweespalt tussen statengroepen een zodanig gevaarlijke toestand teweeg heeft gebracht dat „dreigend oorlogsgevaar” aanwezig geacht moet worden, is van feitelijke aard).*

(3) *Het is twijfelachtig of de rechter, bij gemis aan de nodige feitenkennis, wel in staat is om de juiste diagnose te stellen (anders: H.M.G.: dit ontslaat de rechter niet van de verplichting om dit toch zo goed mogelijk te doen en daartoe o.a. via pers en radio kennis te nemen van feiten en omstandigheden).*

(4) *Er zal altijd wel een permanent oorlogsgevaar aanwezig blijven, maar dat is niet maatgevend om „tijd van oorlog” te doen intreden. Ware het anders dan is niet wel in te zien welke wereldschokkende gebeurtenis eindelijk weer eens „tijd van vrede” zal doen uitbreken (anders: H.M.G.: het gaat niet om de vraag of er altijd wel enig oorlogsgevaar aanwezig is, maar of de feitelijke omstandigheden van dien aard zijn dat er van „dreigend oorlogsgevaar” kan worden gesproken).*

(W.M.S.R. art. 114; Wb.v.Str. art. 87).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen L. J. D., oud 23 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing gediend hebbende als bottelier 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 1 Juni 1953 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij in Den Helder in tijd van oorlog op of omstreeks „27 Maart 1953 des avonds omstreeks kwart over tien als bottelier „3e klasse in uniform gekleed met zijn beide handen in zijn broekzakken en de slippers van zijn regenjas over zijn beide armen geslagen heeft gelopen in de Keizerstraat en toen de luitenant ter zee 3e klasse J. W. P. Hoeke hem, teneinde daarvan rapport te kunnen opmaken, zijn naam en marinenummer gevraagd had, opzettelijk deze gegevens aan die officier niet heeft verstrekt;

„2e. dat hij kort daarna alstoen aldaar in zijn vermelde hoedanigheid, nadat eerdergenoemde officier — in verband met het vorenstaande en met de omstandigheid dat de inmiddels naderbij gekomen timmerman 1e klasse M. F. Kuiper probeerde hem mede te trekken en hem aanspoorde weg te gaan — hem en laatstgenoemde gelast had mede te gaan, zeggende: „Jullie gaan met mij, mede naar de mijnendienstkazerne”, tezamen met die Kuiper op-

„zettelijk niet aan die order van die officier terstond gevolg heeft „gegeven”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van . . . [streckende tot qualificatie als: „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, meer- „malen gepleegd” — *Red*];

Post alia:

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijs- middelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, met uitzondering van de woorden onder 1e: „in tijd van oorlog” en van de letters onder 2e „M.F.”;

Overwegende, ten aanzien van de aan het bewezene te geven qualificatie, dat het H.M.G. bij sententie van 14 April 1953 *) oordeelde, dat nog tijd van oorlog aanwezig is, daarbij overwegende:

„dat onder dreigende oorlog in de zin van artikel 87 van het „Wetboek van Strafrecht moet worden verstaan een tijd, waarin „dreigend *oorlogsgevaar in feitelijke zin* aanwezig is (in tegenstel- „ling van „oorlogsgevaar in de zin, waarin dat woord in 's Lands „wetten voorkomt” waarvan de aanwezigheid blijkens het laatste „lid van artikel 194 van de Grondwet van het Koninkrijk der Ne- „derlanden slechts op formele gronden mag worden aangenomen);

„dat de opvatting, dat van een dreigende oorlog niet kan worden „gesproken nu Nederland met alle staten, die het land met een „oorlog zouden kunnen bedreigen, normale diplomatieke betrek- „kingen onderhoudt, onhoudbaar is sedert Duitsland een groot aan- „tal landen, waarmede het normale diplomatieke betrekkingen „onderhield, onverhoeds overviel, terwijl er geen enkele waarborg „bestaat, dat deze wijze om een oorlog te beginnen in de toekomst „geen navolging meer zou vinden;

„dat door tal van omstandigheden (b.v. de intensieve bewape- „ningswedloop tussen twee groepen van staten, die reeds in een „Koude Oorlog” tegenover elkaar staan, de gewapende conflicten „in Oost- en Zuid-Oost-Azië, de toestand in de z.g. satelietlanden, „de verdeling van Duitsland) zodanige spanningen in de internatio- „nale verhoudingen zijn ontstaan, dat met de mogelijkheid van een „algemene oorlog, waarin Nederland wederom betrokken zal worden, „thans zo ernstig rekening gehouden moet worden, dat een „tijd „waarin oorlog dreigende is” geacht moet worden aanwezig te „zijn”;

Overwegende te dien aanzien:

dat als er van de vele qualificaties die de rechter ontmoet in de telastleggingen — welke volgens de wet op straffe van nietigheid *feiten* moeten vermelden, vermits een telastlegging nu eenmaal niet is een instrument, waarmede mystagogen hun mythen en utopiën den volke pogen te suggereren, met alle totalitaire gevolgen van

*) Zie M.R.T. XLVI, blz. 334 v. (Red. M.R.T.)

dien, doch wel een instrument dat om bewijs en toetsing aan de wet door de rechter van de daarin veronderstelde feiten kermt — er één qualificatief begrip is, dat in een telastelegging méér dan enig ander een feitelijke omschrijving behoeft, dit zeker wel de qualificatie „in „tijd van oorlog” is (op vele delicten in tijd van oorlog begaan is de *doodstraf gesteld*) opdat de rechter aan de hand van de in het proces toegelaten bewijsmiddelen, van welke de deskundigen — die nog altijd vóór, maar niet achter de groene tafel thuishoren — soms niet kunnen worden ontbeerd, in de eerste plaats de gestelde *feiten* kan *bewijzen* en zo dit het geval is op grond van de karakteristieke kenmerken van het rechtstreeks door bewijsmiddelen bewezen feitencomplex al *waarderend*, al *interpreterend* en al *oordelend* behoort te onderscheiden of de gestelde hem voorgelegde *bijzondere* feiten *juridisch* onder de door de wet *algemeen* omschreven term „tijd van „oorlog” of onder de door de wet alweer in *algemene* termen omschreven uitbreidingen van dat begrip kunnen worden gerubriceerd, geclassificeerd en gesubsumeerd;

dat daar de dienstplichtigen niet meer buitengewoon onder de wapenen worden gehouden, de krijgsraad bij gemis aan andere feitelijke gegevens dan welke de fiscaal hem als *grondslag* voor zijn beraadslagingen voorlegde, wel in de positie wordt gedrongen om te veronderstellen, dat de fiscaal in casu met de toch altijd wel enigszins een paniekstemming veroorzakende qualificatie „in tijd „van oorlog” — welke qualificatie in de telastleggingen betreffende delicten, die onder de verzwarende omstandigheid van in tijd van oorlog kunnen worden begaan, met eentonige regelmaat blijft voorkomen — heeft gedoeld op de waarschijnlijk ook hem uit pers en radio bekende omstandigheden, welke het onderwerp der overwegingen van 's Hofs sententie van 14 April 1953 uitmaken;

dat hoe vreemd het ook moge zijn om buiten de feitelijke grondslag van het proces om en buiten het onderzoek ter terechtzitting om deze omstandigheden tot buit en prooi van 's rechters stoffige juristenvingers te declareren, het gewicht van de door het H.M.G. gegeven uitspraak de krijgsraad dwingt om deels over het hoofd van de fiscaal heen en geheel over het hoofd van de beklaagde heen in de navolgende overwegingen de aan de beslissing van het Hoogste militaire rechtscollege ten grondslag liggende overwegingen te bestrijden, daarbij principe tegenover principe stellend;

dat het H.M.G. als premisse stelt, dat onder dreigende oorlog — in tegenstelling met oorlogsgevaar — moet worden verstaan een tijd, waarin dreigend oorlogsgevaar in feitelijke zin aanwezig is, waaruit de krijgsraad leest, dat voor dreigende oorlog een feit in de vorm van geschrift, woorden, daden, gebaren, bewegingen of wat dan ook, maar in ieder geval een feit aanwezig moet zijn, dat ongeacht zijn vorm naar zijn inhoud een dreiging met *oorlog* is en niet een dreiging met oorlogsgevaar, wil men niet in een pleonasme vervallen;

dat met deze premisse in strijd is 's Hofs slotsom, dat door tal

van omstandigheden zodanige spanningen in de internationale verhoudingen zijn ontstaan, dat met de mogelijkheid van een algemeene oorlog, waarin Nederland wederom betrokken zal worden, thans zo ernstig rekening gehouden moet worden, dat een „tijd, waarin oorlog „dreigende is” geacht moet worden aanwezig te zijn;

dat er immers onder de door het Hof nader gepreciseerde omstandigheden geen enkele omstandigheid voorkomt, welke qua feit een dreigen met oorlog is;

dat echter het vorenstaande daargelaten, de krijgsraad op de navolgende gronden de slotsom, waartoe het H.M.G. is gekomen, niet kan delen;

dat er inderdaad geen enkele waarborg bestaat, dat de perfiditeit, dat de ene mogendheid de andere mogendheid onverhoeds zal overvallen geen navolging meer zal vinden, doch het gemis aan deze waarborg noch op zich zelve noch in verband met de huidige tweespalt tussen twee statenblokken, welke tweespalt men nog steeds langs vreedzame weg tracht op te lossen, de conclusie kan wettigen, dat momenteel een ogenblikkelijke althans een tijdelijke feitelijke toestand van dreigend oorlogsgevaar — welke, let men op de betekenis van het woord dreigen (immers een dynamisch en niet een statisch begrip) van niet al te langen duur kan zijn — aanwezig is, daar toch de rechter niet de historie beoordeelt, doch aan de hand van concrete feiten de aan zijn oordeel onderworpen zaken van geval tot geval beslist;

dat immers dat gemis aan waarborg voor onverhoedse agressie een permanent gevaar is en blijft, hetwelk voor de Regering argument moet zijn om wanneer de buitenlandse betrekkingen hetzij op grond van feiten hetzij op grond van veronderstellingen zich zodanig toespitsen, dat dit gevaar zich van een mogelijkheid in het afgetrokkene tot een reële feitelijke van dreiging concretiseert — of wellicht reeds op een veel eerder moment — haar politiek daarnaar te richten, waarbij nog wordt opgemerkt, dat agressie zelfs buiten feitelijk geschil niet alleen denkbaar, maar ook historie is (Duitsland's inval in België in 1914);

dat gezien de tegenwoordige internationale spanningen, de krijgsraad met het H.M.G. daarin geen reden tot bijzondere opgewektheid aanwezig acht, doch de krijgsraad zich ook bijzonder bewust is, dat men, teneinde hier te kunnen beslissen, vóór alles kennis der feiten nodig heeft, omdat het in vragen van oorlog en vrede steeds gaat om van *ogenblik tot ogenblik wisselende* tegenstellingen, die slechts uiterst persoonlijk of uiterst partijdig worden gezien en bij de beoordeling waarvan de rechter zich niet genoeg kan hoeden tegen de illusie, dat de mens — hij zij dan rechter hij zij dan historicus — zijn eigen tijd op de juiste wijze kan schatten;

dat politieke internationale spanningen permanent de wereld hebben beroerd en haar in de toekomst zullen blijven beroeren, doch op grond daarvan niet is te voorspellen wanneer het noodlotsuur der mensheid dreigt te slaan;

dat sinds de democratisering ook van het buitenlands beleid de geschillen, die oorzaak tot die politieke spanningen vormen alsmede de pogingen te harer oplossing aangewend, wel is waar niet meer uitsluitend tot de zeer delicate kennis van de hogere Regeringsregionen zijn beperkt, maar vrijwel van stonde aan ook in de publieke sfeer worden betrokken, zij het echter, dat de diplomatie wel zoveel van haar geheim karakter heeft behouden, dat voor buitenstaanders een analyse van de bestaande situatie, ook indien alle historische betrekkelijkheid verrekend wordt, hoogst speculatief is;

dat het de vraag is of de rechter bij gemis aan de nodige feitenkennis wel in staat is om een juiste diagnose van de toestand te stellen en of hij het hoofd koel en het oordeel evenwichtig kan houden bij het het opwindende spel van de met hartstocht spelende machtshebbers, voor zoverre deze laatsten niet zelf worden geschoven door gebeurtenissen, die hen te groot waren;

dat voorts het woord oorlog, waarmede, waarschijnlijk uit angst om van de wereld een dodenhuis te maken, terecht niet lichtzinnig wordt gespeeld, uit de volkenrechtelijke vocabulaire schijnt te verdwijnen en schijnt te zijn vervangen door de uitdrukking „gewapend „conflict”, een nuance, welke betekenis nauwelijks tot de eenvoudige burger vermag door te dringen, doch welke in het jargon der politici gewichtig schijnt;

dat gelet op dit alles een permanent oorlogsgevaar aanwezig is en zij het dan ook onder altijd wel ietwat wisselende omstandigheden wel altijd aanwezig zal blijven, doch de strafwet dit permanente gevaar niet maatgevend acht om het begrip tijd van oorlog te doen intreden, waardoor immers, ware dit wel het geval, dit begrip van een buitengewone omstandigheid tot een normale verzwarende omstandigheid van vele delicten zou worden verheven en het niet wel zou zijn in te zien welke wereldschokkende gebeurtenis moet intreden om eindelijk weer eens het begrip „tijd van vrede” te doen uitbreken;

dat integendeel de strafwet het begrip tijd van oorlog alleen, maar dan ook alleen, uitbreidt tot die gevallen, waarin het permanente oorlogsgevaar de Regering noopt de dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen te roepen en te *houden*, hetgeen niet meer het geval is, dan wel wanneer een ook aan het oordeel van de rechter onderworpen feit, inhoudende een dreigen met oorlog, de politieke situatie acuut zó onheilvol kleurt, dat het permanente oorlogsgevaar zich van een mogelijkheid van oorlog in abstracto tot een feitelijke oorlogsdreiging heeft geconcretiseerd;

dat wat dit laatste betreft de krijgsraad de door het H.M.G. in zijn sententie aangegeven omstandigheden, die de politieke hemel reeds rond ongeveer 1945 kleuren en haar wel zullen blijven kleuren, doch welke qua feiten in geen enkele vorm een concrete dreiging met oorlog inhouden, juridisch bezien dus niet van zo'n enerverende spanning acht, dat slechts één slotsom mogelijk is: „Wij zijn ge„naderd tot het einde der wereldgeschiedenis”;

dat immers die omstandigheden zo permanent en zo slepend zijn, dat niet wel is in te zien, *waarom* daardoor zodanige spanningen in de internationale verhoudingen zijn ontstaan, dat met de mogelijkheid van een algemene oorlog, waarin Nederland wederom betrokken zal worden *thans* zo ernstig rekening gehouden moet worden, dat „een tijd waarin oorlog dreigend is” geacht moet worden aanwezig te zijn, vermits er aan de overwegingen van het Hof niet veel behoeft te worden bijgeschaafd om deze als standaardoverwegingen niet alleen voor het heden maar ook tot in een verre toekomst in de vonnissen te doen *drukken*, zoals dit reeds met zovele dode clausules het geval is;

dat bedoelde omstandigheden echter alle juridische wezenskenmerken missen om het begrip tijd van oorlog, zonder hetzelfde buiten zijn wettelijk gestelde maximumspankracht op te blazen, tot in lengte van dagen te rekken;

Overwegende, dat het bewezene mitsdien behoort te worden gequalificeerd als:

1e. „OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID”;

2e. „OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID DOOR TWEE OF MEER „PERSONEN GEZAMENLIJK”;

Overwegende, dat gelet op de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden, waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde, met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht een militaire detentie voor de tijd van EEN MAAND passend is.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 8 September 1953.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Adm. Brouwer, Lt-Gen. Van der Kroon, gep. Kapt. t. zee Van Langeveld (plv.) en gep. Gen.-Maj. Schimmel (plv.).

(*Zie het vonnis hiervóór*).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen omdat de krijgsraad niet bewezen heeft verklaard de tenlastegelegde omstandigheid dat het feit werd gepleegd in tijd van oorlog en het Hof de opgelegde straf te licht acht, terwijl als toegepast werd aangehaald het 2e lid van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, doch het 3e lid van dit artikel werd toegepast;

Overwegende, dat aan beklagde wordt ten laste gelegd *):

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de bewijsmiddelen, met dien verstande dat in de verklaring van beklagde staat: „dat hij evenmin als Kuiper aan deze order niet terstond „gevolg heeft gegeven”, waarvoor het Hof in de plaats stelt: „dat

*) Zie vonnis hiervóór. (Red. M.R.T.)

„hij evenmin als Kuiper aan deze order terstond gevolg heeft gegeven”;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

1e. „OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID, GEPLEEGD IN TIJD „VAN OORLOG”;

2e. „OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMHEID, GEPLEEGD IN TIJD „VAN OORLOG, DOOR TWEE OF MEER PERSONEN GEZAMENLIJK”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, jo artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Overwegende, dat het Hof bevindt dat de zaak is van dien aard, dat beklagde, die zich op vrije voeten bevindt, onder verzekerde bewaring behoort te worden gesteld;

Overwegende, dat het eerste deel der beschouwingen door de krijgsraad aan het begrip „tijd van oorlog” gewijd, betrekking heeft op het beleid van de Fiscaal aan wie verweten wordt dat hij:

a. een qualificatie „in tijd van oorlog” in de telastlegging heeft opgenomen zonder een daarop betrekking hebbende omschrijving van feiten, die de rechter kan bewijzen;

b. de rechter dwingt om te veronderstellen dat de Fiscaal met deze qualificatie doelt op de waarschijnlijk ook „hem” — (rechter) — „wel uit pers en radio bekende omstandigheden”, bedoeld in ’s Hof’s sententie van 14 April 1953 no. 5341 en aldus deze omstandigheden — buiten het onderzoek ter terechtzitting om — aan het oordeel van de rechter wenst te onderwerpen;

Overwegende ten aanzien van deze bezwaren:

dat met „tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element, omdat deze woorden in de telastlegging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

dat de krijgsraad ten onrechte veronderstelt dat de aanwezigheid van „tijd van oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar” moest worden bewezen en had kunnen volstaan — gelijk hij in overeenkomstige gevallen herhaaldelijk heeft gedaan — met de overweging dat „het „immers van algemene bekendheid (is), dat het ten tijde in de telastlegging vermeld, tijd van oorlog was”, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

dat de Fiscaal, deze feitelijke omstandigheid zonder nadere omschrijving stellende, uiteraard rekening hield met de vele vonnissen waarin de krijgsraad — laatstelijk nog op 16 April 1953 — deze

overweging opnam, hetgeen medebracht dat een onderzoek ter terechtzitting overbodig was;

dat inderdaad de Fiscaal moet hebben begrepen, dat de krijgsraad telkens aldus kon beslissen door van pers- en radioberichten regelmatig kennis te nemen, omdat immers daardoor feiten en omstandigheden algemene bekendheid plegen te verkrijgen, zodat de Fiscaal zich ook daarom ontslagen kon achten van een nadere omschrijving als thans door de krijgsraad wordt verlangd;

Overwegende, dat de krijgsraad blijkens zijn verdere beschouwingen geen tijd van oorlog aanwezig acht op grond van een uitgebreid betoog waarvan de hoofdpunten zijn:

1. dat het Hof onder „dreigende oorlog” zou verstaan „dreigend „oorlogsgevaar in feitelijke zin”, waarvoor een feit aanwezig zou moeten zijn dat een „dreiging met oorlog” is en niet een „dreiging „met oorlogsgevaar”, terwijl 's Hofs overwegingen geen enkele omstandigheid vermelden welke qua feit een „dreigen met oorlog” is;

2. dat gemis aan waarborg tegen onverhoedse agressie en tweespalt tussen statengroepen niet de conclusie kan wettigen dat er een feitelijke toestand van dreigend oorlogsgevaar is, omdat de rechter niet de geschiedenis beoordeelt maar aan de hand van concrete feiten van geval tot geval beslist;

3. dat het twijfelachtig is of de rechter bij gemis aan de nodige feitenkennis wel in staat is om de juiste diagnose te stellen en „het „oordeel evenwichtig kan houden”, gezien het wisselend beeld dat de internationale politiek biedt;

4e. dat er altijd wel een „permanent” oorlogsgevaar aanwezig zal zijn, doch dit niet maatgevend is om „tijd van oorlog” te doen intreden en niet is in te zien door welke „wereldschokkende” gebeurtenis dan „tijd van vrede” zou moeten intreden;

5. dat de wet het begrip „tijd van oorlog” alléén uitbreidt tot:

a. het geval dat een „ook aan het oordeel van de rechter onder „worpen” feit, inhoudende „dreigen met oorlog” een feitelijke oorlogsdreiging oplevert;

b. het geval dat „permanent” „oorlogsgevaar” de regering noopt de dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen te roepen en te houden, hetgeen niet meer het geval is;

Overwegende ten aanzien van punt 1, dat de krijgsraad terecht aanneemt dat het Hof onder „dreigend oorlogsgevaar” niet verstaat „dreiging *met* oorlogsgevaar”, aangezien dit onzin is, maar dat de krijgsraad ten onrechte meent in 's Hofs sententie te moeten lezen dat „dreigend oorlogsgsvaar” slechts aanwezig zou kunnen zijn indien een feit aanwezig is dat „dreiging met oorlog” inhoudt;

dat in 's Hofs sententie nergens van „dreigen *met* oorlog” wordt gesproken, doch integendeel duidelijk wordt gemaakt dat „dreigend „oorlogsgevaar” ook kan bestaan indien met andere landen betrekkingen worden onderhouden, waarmede „dreigen *met* oorlog” slecht te verenigen is;

dat het zelfs mogelijk is dat een oorlog dreigende is van de zijde

van enige mogendheid op het tijdstip waarop deze zijn buurstaten vriendschapsverdragen aanbiedt en juist tracht alles te voorkomen wat ook maar enigszins op een „dreigen met oorlog” zou kunnen gelijken, hetgeen de gebeurtenissen na „München” hebben bewezen;

Overwegende, dat het 2e punt eveneens blijk geeft van een onvolledig verstaan van 's Hofs sententie, aangezien het Hof slechts heeft weerlegd de opvatting van de Krijgsraad te Velde dat van een „dreigende oorlog” niet zou kunnen worden gesproken als Nederland met alle mogendheden, die het land met een oorlog zouden kunnen bedreigen, normale diplomatieke betrekkingen onderhoudt, een opvatting, die in het licht der jongste geschiedenis, waarvan ook de rechter kennis behoort te nemen, onhoudbaar is;

dat dit iets geheel anders is dan de conclusie, dat er „dreigend „oorlogsgevaar” zou zijn, zolang er geen waarborg tegen onverhoedse agressie bestaat;

dat men dan inderdaad, zoals de krijgsraad opmerkt, „permanent” oorlogsgevaar zou kunnen aannemen;

dat de vraag of tweespalt tussen statengroepen een zodanig gevaarlijke toestand teweeg heeft gebracht, dat „dreigend oorlogsgevaar” aanwezig geacht moet worden, van feitelijke aard is en principiële betekenis mist;

Overwegende, ten aanzien van het 3e punt, dat twijfel of de rechter in staat is om op juiste wijze te beoordelen of een toestand van „dreigend oorlogsgevaar” aanwezig is, hem niet ontslaat van de verplichting om dit toch zo goed mogelijk te doen en daartoe o.a. via pers en radio kennis te nemen van feiten omstandigheden die op deze wijze algemene bekendheid verkrijgen;

dat het inderdaad voor de rechter moeilijk kan zijn om „het oordeel evenwichtig te houden”, indien dit voor staatslieden, die geacht moeten worden nog over andere informatiebronnen te beschikken, reeds moeilijkheden oplevert, maar dat niettemin de rechter daarnaar moet streven en in het belang van de rechtszekerheid ten aanzien van overeenkomstige feiten en omstandigheden uiteenlopende beslissingen moet trachten te vermijden;

dat de rechter in eerste aanleg kan medewerken om de eenheid in de rechtsspraak te bevorderen door de jurisprudentie van het college, dat in hoogste instantie zijn vonnissen heeft te beoordelen, te volgen, vooral ten aanzien van punten waarover hij zelf nog geen evenwichtig oordeel heeft gevormd, zoals de Zeekrijgsraad ten aanzien van de vraag of „tijd van oorlog” al dan niet geacht moet worden aanwezig te zijn, waar dit college b.v. op 16 April j.l. besliste dat een op 31 Januari 1953 begaan feit „in tijd van oorlog” was gepleegd, terwijl het op 16 Juli 1953 besliste dat een eveneens op 31 Januari 1953 begaan feit in „tijd van vrede” gepleegd werd; dat het een feit op 11 Februari 1953 gepleegd beschouwde als in „tijd van vrede”, maar daarentegen een op 23 Februari 1953 gepleegd feit als in „tijd van oorlog” begaan, evenals enige andere in die maand gepleegde feiten, terwijl ten aanzien van enige in de

maand Januari 1953 gepleegde feiten „tijd van vrede” werd aangenomen (zie de vonnissen van 1953 Nos. 46, 49, 57, 62, 63, 65, 67, 71, 72, 73, 93 en 143);

Overwegende ten aanzien van punt 4, dat de krijgsraad terecht aanneemt dat er „Permanent” oorlogsgevaar is maar dat dit niet maatgevend is om aan te nemen dat een toestand van „dreigend „oorlogsgevaar” bestaat, doch dat het niet gaat om de vraag of er altijd wel enig oorlogsgevaar aanwezig is, maar of de feitelijke omstandigheden van dien aard zijn, dat er van „dreigend oorlogsge- „vaar” kan worden gesproken;

dat het Hof ook niet weet of geleidelijk een toestand zal intreden, waarin niet meer van „dreigend oorlogsgevaar” gesproken kan worden dan wel of een wereldschokkende gebeurtenis daartoe zou moeten plaats grijpen en dat het Hof slechts kan hopen dat dit niet zal zijn het uitbreken van een derde wereldoorlog;

Overwegende ten aanzien van het 5e punt sub a. dat oorlogs-dreiging, gelijk boven uiteengezet, niet behoeft te zijn een feit, dat „dreiging *met* oorlog” oplevert, en ten aanzien van punt 5 b, dat „permanent” oorlogsgevaar, waaronder de krijgsraad blijkens het vonnis verstaat, oorlogsgevaar, dat „wel altijd aanwezig zal blijven”, niets te maken heeft met buitengewoon onder de wapenen roepen van de dienstplichtigen, weshalve het Hof voor de woorden „perma- „nent oorlogsgevaar” leest: „dreigend oorlogsgevaar”;

dat echter de wet onder tijd van oorlog begrijpt de tijd waarin een oorlog dreigende is, zonder de door de krijgsraad aangenomen beperkingen en dat alléén de rechter heeft uit te maken of tijd van oorlog op deze grond bestaat;

dat *daarnevens* voor het bepaalde geval, dat de dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden opgeroepen of gehouden, de wet zelf bepaalt dat tijd van oorlog geacht moet worden te bestaan en voor dit bijzondere geval op de rechter de *verplichting* rust om tijd van oorlog aan te nemen;

Gezien, behoudens voormelde wetsartikelen, nog de artikelen 1, 11, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,
Vernietigt het vonnis, waarvan beroep;

Opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot militaire detentie voor de tijd van
TWEDE MAANDEN;

Stelt beklaagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 27 Augustus 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* W. H. de Graaff, J. C. van Epen, A. van Miert, G. Zeiler.

Raadsman: Ltz. (A) 2e kl. J. H. Janzen.

„Tijd van oorlog”.

Desertie „in tijd van oorlog”: opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van 26 Januari 1949 tot 20 Mei 1953. Op 26 Januari 1949 en de daarop volgende vier dagen waren er dienstplichtigen (van de Zeemacht) buitengewoon onder de wapenen.

(W.M.S.R. art. 98; Wb.v.Str. art. 87).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen L. J. M., oud 24 jaren, gedetineerde, laatstelijk gediend hebbende als mar. 3e kl. z/m,

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 10 Augustus 1953 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Bergen op Zoom op tijd van oorlog op of omstreeks 26 Januari 1949 opzettelijk ongeoorloofd niet van inschepingsverlof is teruggekeerd bij de Afdeling Mariniers, waar hij als marinier 3e klasse z/m diende, en sedertdien voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op of omstreeks 20 Mei 1953 te Amsterdam is aangehouden en in arrest is gesteld”;

Post alia:

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. . . .enz.;

b. . . .enz.;

c. een afschrift van het Koninklijk Besluit van 10 April 1939 nr. 182, houdende oproeping in werkelijke dienst voor al het personeel bestemd voor buitengewone oproeping uitwendige veiligheid, houdende o.m.:

„Overwegende, dat de heersende internationale verhoudingen meebrengen een voortdurend latent oorlogsgevaar;

„dat het daarom — los van iedere onmiddellijke dreiging — nodig is dat de Regering kan beschikken over de bevoegdheden tot het nemen van buitengewone maatregelen, zoals in de wetten des lands voorzien, teneinde onder alle omstandigheden de zelfstandigheid en de volstreckte onzijdigheid des lands te waarborgen;

„Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen: Al het personeel, bestemd voor buitengewone oproeping-uitwendige veiligheid wordt „onverwijld in werkelijke dienst geroepen”;

d. een schrijven van Zijne Excellentie Minister van Marine d.d. 4 Augustus 1953 houdende, dat op 26 Januari 1949 en de daarop volgende vier dagen nog dienstplichtigen krachtens het Koninklijk Besluit van 10 April 1939 Stbl. nr. 182 onder de wapenen waren;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende het bescheid onder d. als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, wordende aangenomen, dat de Fiscaal met de in de telastegging voorkomende *qualificatie* „in tijd van oorlog” heeft gedoeld op het *feit*, dat op 26 Januari 1949 en de daarop volgende vier dagen dienstplichtigen ingevolge het K.B. van 10 April 1939 Stbl. nr. 182 buitengewoon onder de wapenen waren geroepen en werden gehouden;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„DESERTIE IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde een gevangenisstraf voor de tijd van *twaalf maanden* passend is, terwijl de tijd door hem sinds 20 Mei 1953 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

dat er termen bestaan om een gedeelte dezer straf, groot *acht maanden* voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet; . . . enz. [*Red.*].

NASCHRIFT.

(1) *Het valt op dat de Krjgsraad voor het bewijs van de aanwezigheid van „tijd van oorlog” genoeg neemt met het bericht van de Minister van Marine dat op 26 Januari 1949 en de daarop volgende vier dagen dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen waren. Naar mijne mening levert dit bericht niet het bewijs van „tijd van oorlog” in de periode 26—31 Januari 1949. Toen immers gold nog de oude tekst van artikel 87 Wb.v.Str., dat de „militie te land” geheel of gedeeltelijk buitengewoon onder de wapenen moesten zijn om „tijd van oorlog” aanwezig te achten. De Minister van Marine zal, sprekende over „dienstplichtigen”, stellig doelen op dienstplichtigen bij de Zeemacht en niet op dienstplichtigen bij de Landmacht. Eerst bij de Wet Bescherming Staatsgeheimen (Stbl. 10 April 1951 — zie M.R.T. XLIV blz. 368) is in artikel 87 Wb.v.Str. komen te staan „dienstplichtigen” (zie M.R.T. XLIII, blz. 415). Het bericht van de Minister van Marine zou dus wel bewijs kunnen opleveren voor het bestaan van „tijd van oorlog” gedurende de vier dagen na de 21e dag na 10 April 1951, mits er ook toen nog dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen waren.*

(2) *Dit vonnis werd gewezen op 27 Augustus 1953, derhalve tussen de datum van 's Raads vonnis van 18 Juni 1953 inzake L. J. D., waarbij op 27 Maart 1953 „tijd van vrede” aanwezig werd geacht, en vóór 's Hofs arrest op dat vonnis van 8 September 1953. Aangenomen mag dus worden dat de Raad de periode van 27 Maart 1953 (tijd van vrede volgens voormeld vonnis) en 20 Mei 1953 (tijd-*

stip van arrestatie van beklaagde) als „tijd van vrede” heeft aangemerkt.

Merkwaardig is nu dat de Krijgsraad niettemin de gehele afwezigheid heeft begrepen onder één qualificatie: „desertie in tijd „van oorlog gepleegd”, waar beklaagde toch in de zojuist genoemde periode meer dan 30 dagen ongeoorloofd afwezig was in tijd van vrede.

Toen de militaire jurisprudentie in (destijds) Nederlands Indië 10 Mei 1940 als begindatum van „tijd van oorlog” aannam, werden de ongeoorloofde afwezigheden welke gedeeltelijk vóór en gedeeltelijk na die datum lagen, voorzien van een dubbele qualificatie, waarbij zich allerlei schakeringen voordeden. Ik beschreef zulks in mijn artikel „De militaire rechtspraak bij de Zeemacht in het „Oosten gedurende de tweede wereldoorlog” in M.R.T. XXXIX, blz. 453 e.v. (te dezer zake § 21 en § 22). W. H. V.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 1 October 1953.

President: Mr D. B. A. Franken; Leden: J. C. van Epen, A. van Miert, H. J. Baay en F. O. van Kregten.

Raadsman: Adb. (A) 1e kl. Milders.

„Tijd van oorlog”.

Desertie, gepleegd met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, op 29 Juli 1953.

De Krijgsraad overweegt dat „in tijd van oorlog” in de tenlastelegging, volgens de jurisprudentie van het H.M.G., beschouwd moet worden een feitelijk element in te houden, nl. de betekenis heeft „bij dreigend oorlogsgevaar”. Voorts: volgens die jurisprudentie behoeft de aanwezigheid van „tijd van oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar” ook niet te worden bewezen, vermits kan worden volstaan met de overweging dat het van algemene bekendheid is, dat het ten tijde in de tenlastelegging bedoeld, tijd van oorlog was.

(W.M.S.R. art. 98; Wb.v.Str. art. 87).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A. P., oud 23 jaren, gedetineerde, laatstelijk gediend hebbende als stoker der 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 15 September 1953, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Den Helder in tijd van oorlog op 29 Juli 1953, toen „hij als stoker 3e klasse bij de zeemacht diende en gelegerd was „aan boord van Hr. Ms. „Banckert”, opzettelijk ongeoorloofd niet „om tien uur des avonds van passagieren is teruggekeerd aan boord

„van Hr. Ms. „Banckert” maar zich te Amsterdam, waarheen hij „zich begeven had, op of omstreeks 30 Juli 1953 heeft verwijderd, „althans heeft verwijderd gehouden met het oogmerk om zich voor „goed aan zijn dienstverplichtingen als stoker 3e klasse te onttrekken”;

Post alia:

Overwegende ten aanzien van de geldigheid der telastlegging:

dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de uitdrukking „in tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie doch een feitelijk element, omdat deze woorden in de telastlegging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

Overwegende dat A. P., oud 23 jaar, ten processe als beklaagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij, dienende als stoker 3e klasse bij de zeemacht en gelegerd aan boord van Hr. Ms. „Banckert”, liggende te Den Helder, opzettelijk aldaar op 29 Juli 1953 om tien uur des avonds ongeoorloofd niet van passagieren is teruggekeerd, doch in plaats daarvan met de trein naar Amsterdam is gegaan, alwaar hij zich op 30 Juli 1953 heeft verwijderd met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een uittreksel uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „Banckert” houdende o.m.:

30 Juli 1953 te Den Helder: Mankeert van passagieren sedert 29 Juli 1953 22.00 uur de stoker 3e klasse A. P.;

3 Augustus 1953 te Den Helder: Mankeert van passagieren sedert 29 Juli 1953 22.00 uur de stoker 3e klasse A. P.;

15.05 De stoker 3e klasse A. P. door M.P. aan boord gebracht;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is te laste gelegd, behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van „oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar” niet te worden bewezen, vermits terzake kan worden volstaan met de overweging: dat het immers van algemene bekendheid is, dat het ten tijde in de telastlegging vermeld tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„DESERTIE IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van *twee maanden* passend is, terwijl de tijd door hem van 1 Augustus tot en met 30 September 1953 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;... enz. [*Red.*].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Politierechter te Utrecht.

Vonnis van 15 September 1952.

Politierechter: Mr Gijsman (plv.).

Raadman: Mr J. H. van Wijk te Haarlem.

Hij die tot dienstplichtige is bestemd en moet verschijnen teneinde te worden ingelijfd, is tot het tijdstip van de inlijving niet militair.

De oproep tot inlijving van de burgemeester — gericht tot een niet-militair — is niet aan te merken als een dienstbevel of dienstvoorschrift als vermeld in art. 2 Dienstweigeringswet.

Bevestigd: Hoge Raad (zie het hierna opgenomen arrest van 2 Juni 1953):

Ook al kan niet worden gezegd dat steeds, zoals de politierechter overwoog, in het systeem der beide genoemde wetten (Dienstplichtwet en Dienstweigeringswet — Red.) het woord „dienst” betekent „militaire dienst”, zoals zulks blijkt uit het gebruik van het woord „dienst” in de artt. 4, 5 en 6 Dienstweigeringswet, is de beslissing van den Politierechter toch juist.

Immers, zoals reeds volgt uit art. 1 van laatstgenoemde wet, waarin hij die voor inlijving als dienstplichtige is aangewezen gesteld wordt naast den militair, en ook blijkt uit het laatste lid van dit artikel 1 en de artt. 60 en 62 Wb. v. Mil. Sr., is degene, die ingevolge de Dienstplichtwet ter inlijving moet opkomen en niet verschijnt, niet militair.

Derhalve dient te worden onderzocht of de dienstverrichting, het dienstbevel of het dienstvoorschrift, bedoeld in art. 2 derde lid van de Wet betreffende dienstweigeringswet, ook betrekking kunnen hebben op zodanige niet-militair.

Deze vraag moet ontkennend worden beantwoord, daar van een dienstbevel en dienstvoorschrift, evenals zulks het geval is in de artt. 114 en 135 Wb. v. Mil. Sr., slechts kan worden gesproken binnen het militair verband en dienstbelang.

Ook de strekking van de Wet betreffende dienstweigeringswet brengt niet mede te dezen aan de woorden dienstbevel of dienstvoorschrift een ruimere strekking toe te kennen.

Anders: P.-G. van Asch van Wijk.

(W.M.S.R. art. 60, 62, 114, 135; Dienstp.l.w. art. 1, 45,
Dienstw.w. art. 2).

Overwegende dat verd. (J. J. te G. — Red.) bij dagv. is telastgelegd, dat hij hoewel hij ingevolge de Dienstplichtwet ter inlijving moest opkomen opzettelijk niet verschenen is te Nieuwersluis op 3 April 1952, zijnde de plaats en de tijd welke voor zijn verschijning bepaald waren, zulks terwijl niet gebleken is dat voor zijn niet-verschijning een geldige reden bestond;

Overwegende dat verd. t.t.r.z. zakelijk heeft verklaard:

Op een tijdstip gelegen vóór 3 April 1952 heb ik een oproep van de burgemeester van G. ontvangen, waarin stond vermeld dat ik op 3 April 1952 te Nieuwersluis verschijnen moest, teneinde bij de landmacht te worden ingelijfd. Ik heb mij echter op het daartoe bepaalde tijdstip niet naar Nieuwersluis begeven, aangezien ik gewetensbewaren had tegen de militaire dienst;

Overwegende dat een ambtsedig p.-v. dd 28 April 1952, no. P 12/'52, opgemaakt door G. M. A., marechaussee 1e klasse-opsporingsambtenaar en H. S., marechaussee 2e klasse, beiden behorende tot de brigade Alkmaar van de Kon. Marechaussee, zakelijk inhoudt dat aan verb. A. zakelijk heeft verklaard:

J. P., dat hij als ambtenaar belast is met de militaire zaken op de secretarie der gemeente G.; dat hij op 25 Maart 1952 van de burgemeester der gemeente G. opdracht gekregen heeft een kennisgeving uit te schrijven bestemd voor de dienstplichtige dezer gemeente, genaamd J. J., om op 3 April 1952 ingelijfd te worden bij het Regiment Intendancetroepen te Nieuwersluis; dat deze kennisgeving op 26 Maart 1952 aangetekend per post aan belanghebbende is toegezonden;

Overwegende dat een ambtsedig p.-v. dd. 8 Mei 1952, no. P 654/'52, opgemaakt door B. A., wachtmeester, behorende tot de brigade Utrecht van de Kon. Marechaussee, zakelijk inhoudt dat aan verb. zakelijk heeft verklaard:

H. P., dat hij waarnemend Commandant is van het Depôt voor Tucht en Discipline te Nieuwersluis; dat op 3 April 1952 bij genoemd Depôt ter inlijving diende te verschijnen J. J. te G.; dat J., die bestemd was voor het Regiment Intendancetroepen, doch i.v.m. gewetensbezwaren, die werden afgewezen, moest worden ingelijfd bij het Depôt voor Tucht en Discipline, op 3 April 1952 niet verschenen is;

Overwegende dat door voorschreven bewijsmiddelen worden bewezen de daarin vervatte feiten en omstandigheden welke reden geven tot de beslissing dat verd. hetgeen hem is telastegelegd heeft begaan;

Overwegende dat het bewezene oplevert het misdrijf van:

Ingevolge de Dienstplichtwet ter inlijving moeten opkomen en niet verschijnen op tijd en plaats, voor zijn verschijning bepaald, terwijl niet blijkt, dat voor de niet-verschijning een geldige reden bestond, opzettelijk gepleegd;

Overwegende dat verd.'s raadsman als verweer onder meer heeft aangevoerd dat J. niet ter inlijving verschenen is en dus de bepaling van Dienstplichtwet 23 overtreden heeft;

dat het bevel om ter inlijving te verschijnen een dienstbevel is;

dat het gericht is tot de voor inlijving goedgekeurde dienstplichtige;

dat J. bij beschikking van de Minister van Oorlog dd. 29 Juli 1952 erkend is als principieel dienstweigeraar, vervolgens uit de militaire dienst ontslagen is en te werk gesteld in burgerlijke dienst te Vlieder; dat op J. mitsdien van toepassing zijn de bepalingen van de

Dienstweigeringswet; dat deze wet voor inlijving aangewezen dienstplichtigen naast militairen betreft;

dat art. 2 dezer wet imperatief voorschrijft, dat, bij erkenning, een tegen betrokkene wegens ongehoorzaamheid aan enig dienstbevel of dienstvoorschrift aanhangige strafvervolging moet worden gestaakt;

dat tegen J., als op 25 April 1952 te N. ingelijfd militair, aanhangig was een strafvervolging terzake van M. Sr. 114; dat deze strafzaak gestaakt is; dat hij bij dispositie van de Krijgsraad te Velde West dd. 30 Juli 1952 uit het desbetreffend arrest ontslagen is; dat een beschikking tot niet ontvankelijkheid van de Auditeur-Militair nog te wachten is;

dat tegen J., als op 3 April 1952 nog niet ingelijfd maar wel voor inlijving aangewezen dienstplichtige, aanhangig was de strafvervolging terzake van Dienstplichtwet 23; dat deze strafzaak thans moet worden gestaakt;

dat de term dienstbevel ruim is en zowel de ongehoorzaamheid als militair als als dienstplichtige omvat;

Overwegende dat verd.'s raadsman op grond hiervan heeft verzocht verd. te ontslaan van rechtsvervolging, subs. de strafvervolging tegen verd. te staken met niet ontvankelijkverklaring van het O. M.;

Overwegende t.a.v. dit verweer dat verd. door de burgemeester van G. is opgeroepen om op tijd en plaats voormeld te verschijnen;

dat deze oproep o.m. inhoudt dat verd. tot gewoon dienstplichtige was bestemd en moest verschijnen teneinde bij de landmacht te worden ingelijfd;

dat ingevolge art. 1 sub *g* Dienstplichtwet onder „dienstplichtige” — voor zover het tegendeel niet blijkt — wordt verstaan, hij, die krachtens deze wet tot de land- of de zeemacht behoort;

Overwegende dat ingevolge art. 1 l.l. van de Wet van 3 Juli 1923, S. 357, betreffende dienstweigeringswet, voor de toepassing van deze wet onder militair wordt verstaan, hij, die, hetzij als vrijwilliger, hetzij als dienstplichtige, tot de land- of tot de zeemacht behoort; dat in het eerste lid van dit artikel naast elkaar worden gesteld „hij, die „voor inlijving als dienstplichtige is aangewezen” en „de militair”;

Overwegende dat dan ook hij die als dienstplichtige is bestemd en moet verschijnen teneinde te worden ingelijfd, tot het tijdstip van de inlijving niet is militair;

Overwegende dat art. 2 van laatstgenoemde wet o.m. bepaalt dat bij gunstige beschikking op het verzoekschrift als in die wet bedoeld, indien tegen de verzoeker wegens ongehoorzaamheid aan enig dienstbevel of dienstvoorschrift een strafvervolging aanhangig is, deze gestaakt wordt;

Overwegende dat voormelde oproep van de burgemeester — gericht tot een niet militair — echter niet is aan te merken als een dienstbevel of dienstvoorschrift als voormeld;

dat in het systeem van beide voornoemde wetten het woord „dienst” betekent „militaire dienst”;

dat eerst indien iemand als militair is aan te merken aan hem een

dienstbevel of dienstvoorschrift als voormeld kan worden gegeven;

Overwegende dat dan ook het in laatstgenoemde wet bepaalde omtrent de staking der strafvervolgning ten deze geen toepassing kan vinden en het verweer van verd.'s raadsman dient te worden verworpen;

Overwegende dat de verd. deswege is strafbaar;

Overwegende dat de politierechter — gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is gepleegd, in aanmerking genomen, dat niet is gebleken, dat verd. reeds eerder terzake van misdrijf werd veroordeeld, en in aanmerking genomen dat verd.'s gewetensbezwaren na het plegen van het strafbare feit zijn erkend, van oordeel is, dat de hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

Gezien de artt. 23 Sr., 1, 45, 46 Dienstplichtwet; enz.

Volgt veroordeling tot een boete van *f* 20, subs. 10 dagen hechtenis.

Hoge Raad (Strafkamer).

Arrest van 2 Juni 1953.

President: Mr Fick; *Raadsheren:* Mrs Feber (rapp.) Vrij, van Berkel, Westerouwen van Meeteren.

Procureur-Generaal: Jhr Mr van Asch van Wijck.

Raadsman: Mr J. H. van Wijck te Haarlem.

(Zie het vonnis van de Politierechter, hiervóór, bevestigd bij arrest van het Gerechtshof te Amsterdam van 6 Januari 1953).

CONCLUSIE VAN DE PROCUREUR-GENERAAL:

Post alia:

Het middel van cassatie met zijn toelichting stelt dat oproep van een dienstplichtige om ter inlijving te verschijnen zou zijn een dienstbevel of dienstvoorschrift als bedoeld in art. 2 Wet van 13 Juli 1923 S. 357 betreffende dienstweigering, en bestrijdt dat — zoals het vonnis overwoog — in het systeem van de Wet van 13 Juli 1923 het woord dienst betekent „militaire dienst”. Dit laatste bestrijdt het middel terecht. Art. 1 en art. 3 sub *a* spreken uitdrukkelijk van „militaire” dienst; art. 3 sub *b* van „een „andere tak van Staatsdienst”; art. 4 lid 1 eerste zin van „werkelijke „dienst” en daar wordt ontwijfelbaar mee bedoeld „militaire dienst”, zo ook in de tweede zin van dat lid; in art. 4, tweede lid wordt met „dienst” m.i. bedoeld zowel de militaire dienst, die niet gericht is op strijd met de wapenen (art. 3 lid 1 sub *a*) als de niet-militaire dienst bij een andere tak van Staatsdienst (art. 3 lid 1 sub *b*); terwijl ten slotte in het laatste lid van art. 4 ontwijfelbaar met dienst mede wordt bedoeld de niet-militaire dienst. In art. 5 en 6 wordt met „dienst” bedoeld niet-militaire dienst.

Maar daarmee is nog niet beantwoord de vraag welke de betekenis is van dienstbevel of dienstvoorschrift in art. 2 lid 3, luidende „Vanaf den dag, „waarop het verzoekschrift is ingediend, tot dien, waarop de beslissing „door de betrokken Minister is genomen, kan de verzoeker van dienstverrichtingen vrijgesteld worden en kan, indien tegen hem wegens ongehoorzaamheid aan eenig dienstbevel of dienstvoorschrift een strafvervolgning „aanhangig is, deze geschorst worden” terwijl lid 4 luidt: „Bij gunstige „beschikking op het verzoekschrift wordt de strafvervolgning gestaakt”.

Het komt mij voor dat in gemeld lid 3 „dienst” in „dienstverrichtingen” en in „dienstbevel of dienstvoorschrift” éénzelfde betekenis moet hebben. Nu kan ik niet voldoende gronden vinden om aan te nemen dat de Minister

hem, die voor inlijving als dienstplichtige is aangewezen, maar nog niet is ingelijfd en die een verzoekschrift als bedoeld in art. 1 indient, niet op grond van de hier bedoelde bepaling zou mogen vrijstellen van de verplichting om ter inlijving op te komen; dienstverrichting omvat dus ook de verplichte opkomst ter inlijving. Hier van uitgaande, kan dan ook worden aangenomen dat het van de militaire autoriteiten uitgaande bevel om ter inlijving op te komen is een „dienstbevel of dienstvoorschrift” i. d. z. van art. 3 lid 3.

Ik meen dat een zodanige opvatting ook het meest strookt met de strekking van de Wet van 13 Juli 1923 en het beste past in het door de wetgever van deze wet gewilde systeem van tegemoetkoming aan deugdelijke gewetensbezwaren, medebrengende mogelijke schorsing (lid 3) en, bij gunstige beschikking, staking (lid 4) van strafvervolgning ter zake van die gedragingen van de gewetensbezwaarde, die hun gronden vonden in zijn gewetensbezwaren.

Bij gunstige beschikking op het verzoekschrift moet dan ook m.i. de ex art. 45 Dienstplichtwet ingestelde strafvervolgning worden gestaakt; in overeenstemming met de bepalingen van het W. v. Sv. zal daarvoor m.i. deze vorm gekozen moeten worden dat het O. M. alsnog niet ontvankelijk wordt verklaard in zijn vervolging.

Intussen laten de stukken waarvan Uw Raad kennis neemt, ons in het onzekere of een verzoekschrift is ingediend en of daarop gunstig is beslist. Het vonnis vermeldt niet anders dan beweringen dienaangaande van verd.'s raadsman, maar laat in het midden of die feiten zich inderdaad hebben voorgedaan. Het zal vermoedelijk wel, maar het is niet door de rechter, die over de feiten oordeelt, vastgesteld en behoefde ook niet vastgesteld te worden, nu de rechter het bij de verwerping van het verweer in het midden kon laten, het irrevelant achtende. Maar ook al zou het door de rechter zijn vastgesteld, dan zou nog Uw Raad niet ten principale recht kunnen doen, daar het hier betreft een vormfout, die in ieder geval verwijzing naar een ander gerecht nodig maakt.

Ik heb de eer — het middel gegrond achtende — te concluderen tot vernietiging van het arrest en tot verwijzing van de zaak naar een aangrenzende Hof om deze op het bestaande hoger beroep te berechten en af te doen.

DE HOGE RAAD

Op het beroep van J. J. te G., req. van cassatie tegen een arrest van het Hof te Amsterdam van 6 Jan. 1953, houdende in hoger beroep bevestiging van een vonnis van den Politierechter bij de Rechtbank te Utrecht van 15 Sept. 1952, waarbij req. terzake van: „Ingevolge de Dienstplichtwet ter inlijving moeten opkomen en niet verschijnen op tijd en plaats, voor zijn verschijning bepaald, terwijl niet „blijkt, dat voor de niet-verschijning een geldige reden bestond, op „zettelijk gepleegd”, met aanhaling van de artt. 1, 45 en 46 Dienstplichtwet en 23 Sr., werd veroordeeld tot een geldboete van twintig gulden subs. tien dagen hechtenis;

Gehoord enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens den req. voorgesteld bij schriftuur en luidende:

„S. en/of v.t. van de artt. 1 t/m 8 Dienstweigeringswet (S. 1923, „357) en de artt. 1, 24, 26, 45, 46 Dienstplichtwet (S. 1922, 43), door „het vonnis van de Politierechter te Utrecht op 15 Sept. 1952 in „dezelfde zaak gewezen, in zijn geheel te bevestigen, en aldus doende „te beslissen:

„I. dat in het systeem van de Dienstplichtwet en de Dienstweigeringswet het woord „dienst” betekent „militaire dienst”;

„II. dat eerst als iemand als militair is aan te merken, aan hem een dienstbevel of dienstvoorschrift i.d.z. dezer wetten kan worden gegeven;

„III. dat de oproep van de burgemeester, gericht tot een niet-militair, om te verschijnen ter inlijving, niet is aan te merken als een dienstbevel of dienstvoorschrift”;

Gehoord den P.-G. enz.;

Overwegende dat bij het bevestigde vonnis ten laste van req. is bewezen verklaard „dat hoewel hij ingevolge de Dienstplichtwet ter inlijving moest opkomen opzettelijk niet verschenen is te Nieuwer-sluis op 3 April 1952, zijnde de plaats en de tijd welke voor zijn verschijning bepaald waren, zulks terwijl niet gebleken is dat voor zijn niet-verschijning een geldige reden bestond”;

T.a.v. het middel:

Overwegende dat req. t.z. van den Politierechter een beroep erop heeft gedaan dat de strafvervolging tegen hem terzake van het telastegelegde, nu hij inmiddels bij ministeriële beschikking als principieel dienstweigeraar was erkend, had moeten zijn gestaakt ingevolge het bepaalde in art. 2 vierde lid Wet van 13 Juli 1923 S. 357 betreffende dienstweigerings op welk beroep de Politierechter heeft overwogen:

„dat ingevolge art. 1 sub *g* Dienstplichtwet onder „dienstplichtige” — voor zover het tegendeel niet blijkt — wordt verstaan, hij die „krachtens deze wet tot de land- of zeemacht behoort;

„dat ingevolge art. 1 laatste lid Wet van 13 Juli 1923, S. 357, „betreffende dienstweigerings, voor de toepassing van deze wet onder „militair wordt verstaan, hij, die, hetzij als vrijwilliger, hetzij als „dienstplichtige, tot de land- of tot de zeemacht behoort;

„dat in het eerste lid van dit artikel naast elkaar worden gesteld „„hij, die voor inlijving als dienstplichtige is aangewezen” en „de „„militair”;

„dat dan ook hij die als dienstplichtige is bestemd en moet verschijnen teneinde te worden ingelijfd, tot het tijdstip van de inlijving „niet is militair;

„dat art. 2 van laatstgenoemde wet o.m. bepaalt dat bij gunstige „beschikking op het verzoekschrift als in die wet bedoeld, indien „tegen den verzoeker wegens ongehoorzaamheid aan enig dienstbevel „of dienstvoorschrift een strafvervolging aanhangig is, deze gestaakt „wordt;

„dat voormelde oproep van de burgemeester — gericht tot een niet- „militair — echter niet is aan te merken als een dienstbevel of dienst- „voorschrift als voormeld;

„dat in het systeem van beide voornoemde wetten het woord „„dienst” betekent „militaire dienst”;

„dat eerst indien iemand als militair is aan te merken aan hem een „dienstbevel of dienstvoorschrift, als voormeld kan worden gegeven;

„dat dan ook het in laatstgenoemde wet bepaalde omtrent de „staking der strafvervolgning ten deze geen toepassing kan vinden en „het verweer van verd.'s raadsman dient te worden verworpen”;

Overwegende dat, ook al kan niet worden gezegd dat steeds, zoals de Politierechter overwoog, in het systeem van de beide genoemde wetten het woord „dienst” betekent „militaire dienst”, zoals zulks blijkt uit het gebruik van het woord „dienst” in de artt. 4, 5 en 6 van genoemde Wet betreffende dienstweigerings, de beslissing van de Politierechter toch juist is;

dat immers, zoals reeds volgt uit art. 1 van laatstgenoemde wet, waarin hij die voor inlijving als dienstplichtige is aangewezen gesteld wordt naast de militair, en ook blijkt uit het laatste lid van dat artikel 1 en de artt. 60 en 62 Wb. v. Mil. Sr., degene die ingevolge de Dienstplichtwet ter inlijving moet opkomen en niet verschijnt, niet is militair;

dat derhalve dient te worden onderzocht of de dienstverrichting, het dienstbevel of het dienstvoorschrift, bedoeld in art. 2 derde lid Wet betreffende dienstweigerings, ook betrekking kunnen hebben op zodanigen niet-militair;

dat deze vraag ontkennend moet worden beantwoord, daar van een dienstbevel en dienstvoorschrift, evenals zulks het geval is in de artt. 114 en 135 Wb. v. Mil. Sr., slechts kan worden gesproken binnen het militair verband en dienstbelang;

dat ook de strekking van de Wet betreffende dienstweigerings niet medebrengt te dezen aan de woorden dienstbevel of dienstvoorschrift een ruimere strekking toe te kennen, daar hij die gewetensbezwaren, als bedoeld in art. 1 dier Wet, heeft „tegen de vervulling van militaire dienst”, indien deze bezwaren door den betrokken Minister worden erkend aanspraak moet kunnen maken en dan ook heeft op straffeloosheid terzake van voordien reeds gepleegde ongehoorzaamheid aan enig (militair) dienstbevel of dienstvoorschrift, doch niet op straffeloosheid terzake van het niet opvolgen van enig niet-militair bevel of voorschrift, hetwelk aan hem als burger wordt opgelegd, zoals in het in de t.l.l. aangegeven geval, strafbaar gesteld in art. 45 eerste lid onder a Dienstplichtwet, daar dit opvolgen — in dit geval dus het verschijnen op tijd en plaats voor zijn verschijning bepaald — ook niet bedenking kan ontmoeten uit hoofde van gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst;

dat derhalve, nu de bestreden beslissing terecht werd gegeven, het middel niet kan slagen;

Noot. De H. R. gebruikt twee soorten argumenten tot staving van zijn beslissing. De eerste soort betreft de vaststelling van begrippen in Dienstweigeringswet, Dienstplichtwet en Wetboek van Militair Strafrecht. De regeling in deze wetten is vaak ingewikkeld en duister. De Dienstweigeringswet onderscheidt uitdrukkelijk tussen de dienstplichtige („hij die voor inlijving als dienstplichtige” — dus niet als vrijwilliger — „is aangewezen”) en den militair

(art. 1). Het Wetboek van Militair Strafrecht maakt blijkbaar dezelfde onderscheiding. De H. R. verwijst hiertoe naar artt. 60 en 62 W.M.S. Bijzonder komt hier in aanmerking art. 60 onder 2, waar echter naast de dienstplichtigen „zoo vaak en zoolang zij in werke-,lijken dienst zijn” ook de dienstplichtigen, „wanneer zij buiten werke-,kelijken dienst in het tijdvak gedurende hetwelk zij voor dien dienst „kunnen worden opgeroepen” bepaalde misdrijven van het W.M.S. plegen, onder militairen worden verstaan. Deze laatste omschrijving is onduidelijk (men zie de commentaar van *Van Dijk*, 4en druk 1952, blz. 73 v.). Naar mijn indruk vallen hieronder slechts de militairen, die voor den *werkelijke dienst*, dus niet die voor *inlijving*, kunnen worden opgeroepen. Naar de Dienstplichtwet wordt door den H. R. voor het onderscheid tussen dienstplichtigen en militairen niet verwezen. Art. 1 onder *g* dezer wet verstaat onder dienstplichtige hem die krachtens deze wet tot de land- of zeemacht behoort, met het uitdrukkelijke voorbehoud „voor zover het tegendeel niet blijkt”. In de Dienstweigeringswet zijn zij, die tot de land- of de zeemacht behoren, militairen (art. 1, tweede lid, i.v.m. het eerste lid, waar onderscheid wordt gemaakt tussen hem, die voor inlijving als dienstplichtige is aangewezen, en den militair).

De dienstplichtige, die niet tevens is militair, is niet aan de krijgstucht onderworpen (art. 1 Wet op de Krijgstucht), en valt in het algemeen niet onder de rechtsmacht van den militairen rechter (art. 76 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht). In de Dienstweigeringswet gaat het om hen, die gewetensbezwaren hebben tegen de vervulling van den *militairen dienst*. In art. 2, derde lid, waar voor den tijd tussen het indienen van het verzoekschrift op grond van die bezwaren en de beslissing omtrent dit verzoekschrift, bepalingen gegeven worden omtrent vrijstelling van dienstverrichtingen en ongehoorzaamheid aan enig dienstbevel of dienstvoorschrift, is dus blijkbaar alleen sprake van *militairen dienst*. Alleen daartegen heeft de verzoeker immers bezwaar. Het opkomen ter inlijving is zelf geen militaire dienst: de oproeping is gericht tot den dienstplichtige, die nog geen militair is en zij wordt niet gedaan door de militaire autoriteit, maar door den burgemeester (art. 59, vijfde lid, Dienstplichtbesluit 1929 S. 21). Verzuim van opkomen valt dus niet onder de krijgstucht noch onder de rechtsmacht van den militairen rechter.

Het tweede soort argumenten hangt met de strekking der Dienstweigeringswet samen. De H. R. overweegt terecht aan het slot, dat het opkomen, ingevolge een niet-militair bevel of voorschrift, ook niet bedenking kan ontmoeten uit hoofde van gewetensbezwaren tegen de vervulling van militairen dienst. Eerbied voor gewetensbezwaren is een waardevolle gedachte, maar eveneens dient de waarde erkend te worden van den eerbied voor het wettig gezag. Nu de Overheid haar voorschriften beperkt om wille van het individuele geweten, dient de onderdaan zich temeer gehoorzaam te betonen, in zover de wettelijk erkende gewetensbezwaren hem dit niet beletten.

W. P.

In bovenstaande strijd tussen de raadsman en de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad aan de ene kant en de Politierechter, het Hof en de Hoge Raad aan de andere kant, schaar ik mij geheel aan de zijde van de laatsten. Ook met de noot van prof. W. POMPE stem ik in, al ben ik het niet met hem eens dat de Dienstweigeringswet uitdrukkelijk onderscheidt tussen de dienstplichtige („hij die „voor inlijving als dienstplichtige” — dus niet als vrijwilliger — „is aangewezen”) en de militair. De Dienstweigeringswet onderscheidt hier juist tussen hem die nog geen dienstplichtige is (immers slechts voor inlijving aangewezen, waar hij eerst door inlijving — zie artikelen 1 en 23 Dienstplichtwet — „dienstplichtige” wordt) en de militair.

De dienstplichtige is, zoals artikel 60 W.M.S.R. bepaalt, „militair” als hij in werkelijke dienst is; buiten werkelijke dienst zijnde¹⁾ is hij militair wanneer hij een der feiten ex artikelen 108, 110 of 150 W.M.S.R. begaat. Men kan dus zeggen dat de „voor inlijving aangewezen” nimmer militair is en de ingelijfde, dus de dienstplichtige, hetzij onvoorwaardelijk (in werkelijke dienst zijnde) hetzij voorwaardelijk (buiten werkelijke dienst zijnde, onder voorwaarde van het begaan van één der genoemde delicten), militair is.

Opmerkelijk is nog de stelling van de raadsman (zie het vonnis van de politierechter) „dat de term dienstbevel (in artikel 2 der Dienstweigeringswet) ruim is en zowel de ongehoorzaamheid als militair „als als dienstplichtige omvat”. Waar de verdachte (nog) geen dienstplichtige was, immers werd opgeroepen om te verschijnen ter inlijving, kan deze stelling — wat er overigens van zij — zijn cliënt weinig baten.

Wel is juist dat het H.M.G. (sententie van 1 October 1948, M.R.T. XLII, blz. 36) de begrippen „dienstbevel” en „dienstvoorschrift” heeft verruimd door te overwegen „dat ook desertie kan behoren tot „die militaire delicten, die naar hun aard onontkoombaar gevolg zijn „van de bij de dader gerezen gewetensbezwaren en tevens inhouden „ongehoorzaamheid aan enig dienstbevel of dienstvoorschrift”, maar het H.M.G. houdt deze verruiming toch duidelijk en uitdrukkelijk binnen de militaire sfeer (of, zoals de Hoge Raad in bovenstaand arrest zegt: „binnen het militair belang en dienstverband”). Verruiming van het begrip „militair” is mij uit de jurisprudentie van het H.M.G. te dezer zake niet bekend.

W. H. V.

¹⁾ Over de betekenis van de woorden „in het tijdvak gedurende hetwelk „zij voor die dienst kunnen worden opgeroepen” zie men het betoog van Oosterhof in M.R.T. XLI, blz. 213 v. Hoewel ik tegenover het standpunt van Oosterhof, dat deze woorden waardeloos zijn en zonder verschil in betekenis van het voorschrift vervallen kunnen, aanvankelijk met reserve stond, meen ik thans dit standpunt te kunnen onderschrijven. Voor de motivering moge verwezen worden naar het uitvoerige betoog van Schrijver in M.R.T. XLI, blz. 213 v.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Uit het Staatsblad 1953.

In Stb. 18 is opgenomen de Wet van 2 Januari 1953, houdende wijziging in de Belemmeringenwet Landsverdediging.

In Stb. 20 is opgenomen de Wet van 2 Januari 1953, houdende verlenging van de termijn van verval van sommige bezettingsregelen. (Wet bezettingsmaatregelen IV 1953).

In Stb. 53 is opgenomen de A.M.v.B. van 31 Januari 1953, houdende verlenging van de geldigheidsduur van de Wet gebruik Vervoermiddelen 1939.

In Stbl. 73 is opgenomen het K.B. van 4 Februari 1953, houdende aanwijzing van formaties in de zin van de artikelen 39 en 41 van de Wet op de Krijgstucht.

Onder de formaties, als bedoeld in artikel 39, eerste lid, sub 3e van de Wet op de Krijgstucht wordt gerekend de Staf van de Legerplaats Ossendrecht.

Onder de formaties, als bedoeld in artikel 41, sub 2e, van de Wet op de Krijgstucht wordt gerekend het Verzorgingsdetachement van de Staf van de Legerplaats Ossendrecht.

In het K.B. van 30 Juni 1951 Stb. 267, wordt in de plaats van de woorden „legerplaats bij Havelte”, „legerplaats bij Nunspeet”, „legerplaats bij Ermelo” en „legerplaats bij 't Harde” gelezen: „legerplaats Steenwijkerwold”, „legerplaats Nunspeet”, „legerplaats „Ermelo” en „legerplaats 't Harde”.

In Stb. 79 is opgenomen de Wet van 6 Februari 1953 houdende vaststelling van het Achtste Hoofdstuk B der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1953 (Departement van Marine).

In Stb. 88 is opgenomen het K.B. van 19 Februari 1953, houdende aanwijzing van een formatie als bedoeld in artikel 39 van de Wet op de Krijgstucht.

Het enig artikel bepaalt, dat tot de formaties bedoeld in artikel 39, eerste lid sub 3e van de Wet op de Krijgstucht wordt gerekend: het gezamenlijke militaire personeel, behorende tot de Staf van een Legerkorps, voor zover lager in rang dan de Chef van de Staf.

In Stb. 92 is opgenomen de A.M.v.B. van 2 Maart 1953, houdende vaststelling van een premieregeling voor sergeanten en korporaals, die een verbintenis van een jaar bij het reserve-personeel der Koninklijke Landmacht hebben gesloten.

In Stb. 100 is opgenomen de Wet van 5 Maart 1953 tot verlenging Werkingsduur van de tijdelijke, nadere voorzieningen ten aanzien van officieren en reserve-officieren der Koninklijke Landmacht.

In Stb. 126 is opgenomen het K.B. van 6 Maart 1953, houdende wijziging van het K.B. van 23 Juli 1951, Stb. 319, tot instelling van het „Kruis voor Recht en Vrijheid”.

In Stb. 134 is opgenomen het K.B. van 11 Maart 1953, houdende de instelling Koninklijke Luchtmacht. Het enig artikel luidt: De

Luchtstrijdkrachten, behoudens die behorende tot de Zeemacht, vormen Onze luchtmacht en zullen als zodanig genaamd zijn de Koninklijke Luchtmacht.

In Stb. 135 is opgenomen het K.B. van 21 Maart 1953, houdende de benoeming en de aanstelling tot Inspecteur-Generaal van de Koninklijke Luchtmacht de Luitenant-Generaal-vlieger Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden.

In Stb. 146 is opgenomen het K.B. van 18 Maart 1953, houdende aanwijzing van formaties in de zin van de artikelen 39 en 41 van de Wet op de Krijgstucht.

Onder de formaties, als bedoeld in artikel 41, sub 2e van de Wet op de Krijgstucht worden gerekend:

1. de Technische School Luchtmacht;
2. de Radio Radar School Luchtmacht.

Onder de formaties, als bedoeld in artikel 41, sub 2e van de Wet op de Krijgstucht worden gerekend:

1. de Administratieve Groep Luchtmachtstaf;
2. een Instructiegroep van het Instructie-Regiment, behorende tot het Commando Luchtvaarttroepen;
3. het Sector Operations Centre, behorende tot het Commando Luchtverdediging.

Het gestelde in artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 23 September 1950 (Stb. nr. K 412), voor zover daarin de Technische Opleidingsinrichting *Deelen* is aangewezen tot formatie in de zin van artikel 39, eerste lid, sub 3e van de Wet op de Krijgstucht, vervalt.

In Stb. 147 is opgenomen het K.B. van 25 Maart 1953, houdende beëindiging van de opschorting van het ontslag van de tot het reserve-personeel der Koninklijke Landmacht behorende dienstplichtigen, die in de jaren 1939 tot en met 1952 op grond van hun leeftijd zouden zijn ontslagen, krachtens artikel 41 van de Dienstplichtwet.

In Stb. 167 is opgenomen de A.M.v.B. van 1 April 1953, houdende vaststelling van nadere regelen ter uitvoering van artikel 45 van de Wegenverkeerswet.

In Stb. 184 is opgenomen de A.M.v.B. van 10 April 1953, houdende herclassificatie van vestingwerken.

In Stb. 185 is opgenomen de A.M.v.B. van 10 April 1953, houdende opheffing van vestingwerken.

In Stb. 197 is opgenomen het K.B. van 24 April 1953, houdende wijziging van het Koninklijk Besluit van 26 Maart 1952, Stb. 163, tot instelling van de rang van brigade-generaal (commodore).

In Stb. 201 is opgenomen het K.B. van 23 April 1953, houdende inschrijving voor de dienstplicht voor de lichte 1955 van hem, op wie op 1 Juni 1953 het bepaalde in artikel 6 van de Dienstplichtwet van toepassing is.

In Stb. 225 is opgenomen de Wet van 22 April 1953, houdende wijziging van de Militaire Weduwenwet 1922. Het enig artikel brengt wijziging in artikel 2 van de Wet van 1922, des dat mede niet als „militairen” in de zin van die wet worden beschouwd de

vrijwilligers bij de Nationale Reserve en bij de Reserve-Grensbe-
waking. De wijziging werkt terug tot 15 April 1948.

In Stb. 248 is opgenomen de Wet van 22 Mei 1953, houdende de
nadere wijziging van het Achtste Hoofdstuk A der Rijksbegroting
voor het dienstjaar 1951 (Departement van Oorlog).

In Stb. 261 is opgenomen de Wet van 27 Mei 1953 tot verandering
in de Grondwet, strekkende tot wijziging en aanvulling van de be-
palingen betreffende de buitenlandse betrekkingen.

In Stb. 263 is opgenomen de Wet van 22 Mei 1953, houdende
nadere wijziging van het Achtste Hoofdstuk B der Rijksbegroting
voor het dienstjaar 1951 (Departement van Marine).

In Stb. 264 is opgenomen de Publicatie van 6 Juni 1953 van de
regeling der plechtige afkondiging van de vastgestelde veranderingen
in de Grondwet, strekkende tot wijziging en aanvulling van de be-
palingen betreffende de buitenlandse betrekkingen.

In Stb. 267 is opgenomen het K.B. van 23 Mei 1953, houdende
bestemming tot buitengewoon dienstplichtige van de ingeschrevenen
voor de lichting 1941, 1942 en 1943.

In Stb. 268 is opgenomen het K.B. van 6 Juni 1953, houdende
overboeking van het restant van het Achtste Hoofdstuk A der Rijks-
begroting voor het dienstjaar 1951 op het Achtste Hoofdstuk A der
Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952 (Departement van Oorlog).

In Stb. 280 is opgenomen het K.B. van 10 Juni 1953, houdende
overboeking van restanten van het Achtste Hoofdstuk B der Rijks-
begroting voor het dienstjaar 1951 op het Achtste Hoofdstuk B der
Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952 (Departement van Marine).

In Stb. 295 is afgedrukt de nieuwe tekst van de Grondwet.

In Stb. 305 is opgenomen de Wet van 18 Juni 1953, houdende
regeling inzake de inkwartiering en het onderhoud van militairen en
de transporten en de leverantiën voor de legers en verdedigings-
werken. (Inkwartieringswet).

In Stb. 309 is opgenomen de A.M.v.B. van 9 Juni 1953, houdende
voorschriften betreffende het fotograferen uit luchtvaartuigen, enz.
ter uitvoering van artikel 52, eerste lid onder p en van artikel 52,
tweede en derde lid, van de Luchtvaartwet (Besluit luchtfotografie).

In Stb. 310 is opgenomen het K.B. van 16 Juni 1953 tot wijziging
van het K.B. van 9 December 1950, Stb. K 654, houdende nadere
vaststelling van voorschriften ter uitvoering van de sedert ge-
wijzigde wet van 23 Mei 1899, Stb. 128 (Uitoefening militair gezag).

In Stb. 334 is opgenomen het K.B. van 3 Juli 1953, houdende
intrekking van het K.B. van 24 April 1923 (Stb. 159) betreffende
de samenwerking tussen de burgerlijke en militaire telegraaf- en
telefoondienst in tijden van oorlog, oorlogsgevaar en andere buiten-
gewone omstandigheden.

In Stb. 335 is opgenomen het K.B. van 6 Juli 1953, inhoudende
o.m. dat de dienst als vrijwilliger bij de Nationale Reserve of bij de
Reserve Grensbewaking niet in aanmerking komt voor broederdienst
volgens de Dienstplichtwet.

In Stb. 336 is opgenomen het K.B. van 5 Juli 1953, houdende regelen ten aanzien van de bestemming tot buitengewoon dienstplichtige voor de lichte 1954.

In Stb. 342 is opgenomen de A.M.v.B. van 20 Juni 1953 tot vaststelling van regelen ter uitvoering van de Inkwartieringswet („Inkwartieringsbesluit”).

In Stbl. 354 is opgenomen het K.B. van 23 Juli 1953, houdende aanwijzing van de oefening „Drietand” als militaire oefening in de zin van artikel 61 van de Inkwartieringswet.

In Stb. 425 is opgenomen de Wet van 7 Augustus 1953, houdende nadere wijziging van het Achtste Hoofdstuk B der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952 (Departement van Marine) grondaankoop ten behoeve van marinehospitaal.

In Stb. 432 is opgenomen de Wet van 7 Augustus 1953, houdende de voorzieningen met betrekking tot de immunisatie van militairen (Wet immunisatie van militairen).

VRAGENBUS.

Ouderdom in rang; tenue bij streng arrest.

Van de sergeant der Infanterie F. P. Tousain ontvingen wij de volgende vragen:

Vraag 1. Wordt er bij het bepalen van ouderdom in een rang rekening gehouden met de categorie waartoe betrokkenen behoren? M.i. niet, daar art. 3 R.Kr. luidt:

„1.

„2. Bij gelijkheid van rang ,krachtens meerdere ouderdom daarin,

Hieruit blijkt duidelijk, dat het dienen van betrokkenen als beroeps-, reserve- of dienstplichtig militair niet terzake doende is.

Voorbeeld: Bij een peloton dienen de sergeant A, sergeant B en sergeant C.

Sergeant A is in 1946 bevorderd tot tijd. sergt. OVW.

Sergeant B is in 1953 aangesteld tot sergt. der inf. bij het beroeps-personeel der K.L.

Sergeant C is in 1952 bevorderd tot dienstpl. sergt.

Naar mijn mening is de sergt. A de oudste in rang en niet de sergt. B, ook al behoort deze O.O. tot het beroeps-personeel.

Antwoord vraag 1: Wij zijn het met het standpunt van Inzender eens. Men zie ook artikel 67 (2) W.M.S.R. Slechts bij gelijke datum van benoeming of bevordering speelt het korps, wapen of onderdeel een rol. Zie artikel 5 R.K.

Vraag 2. Ingevolge art. 24, lid 2, van het VRIDKL zijn de arrestanten bij het ondergaan van streng en verzaamd arrest gekleed in kazerne-tenue.

Een nadere omschrijving van de kazerne-tenue is te vinden in het VRIDKL, Dl B, art. 35, punt 7.

Is het reglementair te tolereren, dat een arrestant vóór het ondergaan van één der bovengenoemde straffen verplicht wordt de veters uit de schoenen te verwijderen, en c.q. zijn bretels af te doen?

Aantwoord vraag 2: Het VRIDKL schrijft de algemene tenue voor. Blijkens artikel 1 A onder 2 deel B is de RC bevoegd in bijzondere omstandigheden, in afwijking van dit reglement, de wijzigingen en aanvullingen in de inwendige dienst bij het regiment aan te brengen, die hij onder zijn persoonlijke verantwoordelijkheid nodig oordeelt.

Lagere commandanten zullen in voorkomend geval gepast initiatief moeten betrachten (artikel 12 Regl. Krijgst.), d.w.z., dat zij mits behoorlijk gemotiveerd van de algemene regel zullen mogen afwijken, als omstandigheden daartoe bepaaldelijk aanleiding geven. Zo zal b.v. een meerdere bij kazerne-tenue kunnen bepalen, dat bij bepaalde theorielessen hoofddeksels worden afgezet en zal een wachtcommandant b.v. een bepaalde arrestant kunnen bevelen, ter voorkoming van zelfmoordpogingen, zijn veters en bretels af te doen. S.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Artikel 64 Wetboek van Strafvordering

door

Mr A. VAN HOUTE,
gep. Hoofdofficier van Adm. Kon. Marine.

Artikel 64 van het Wetboek van Strafvordering is in de loop van het jaar 1952 twee keer gewijzigd; bij het enig artikel van de wet van 21 December 1951, S. 585, uitgegeven 11 Januari 1952, houdende uitbreiding van de mogelijkheid tot toepassing van voorlopige hechtenis (nl. voor aborteurs, abortrices, flessentrekkerij en ernstige verkeersongevallen onder invloed van alcohol) en bij artikel 33 punt b van de wet van 23 Juni 1952 S. 361, regelende buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag.

Hoewel erkennende, dat de bedoeling van de wetgever duidelijk moge worden geacht, staat m.i. de tekst van punt b van het in de aanhef genoemde art. 64 thans niet vast.

Van belang voor de onderhavige kwestie is alleen het door mij geconsulveerde gedeelte van artikel 64 aanhef en (b) Sv., luidende:

Het bevel tot bewaring wordt alleen gegeven, indien ernstige bezwaren tegen den verdachte zijn gerezen en tevens uit bepaalde omstandigheden blijkt van het bestaan van gevaar voor vlucht of van eene gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid, welke de onverwijldte vrijheidsbeneming vordert:

Het bevel kan worden verleend:

(a)

(b) in geval van een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving eene gevangenisstraf van vier jaren of meer is gesteld, van een der misdrijven omschreven in de artikelen 132, 137a (enz.) *van het Wetboek van Strafrecht en artikel 3 van de Wet op de weerkorpsen*, of van eene der in de artikelen 432 en 433 van het Wetboek van Strafrecht omschreven overtredingen.

De wet van 23 Juni 1952 is eerder ontworpen dan die van 21 December 1951. Het ontwerp der eerstgenoemde dateert al van het zittingsjaar 1949/'50 en dat van laatstgenoemde wet pas van het zittingsjaar 1951/'52. Het ware m.i. daarom niet onlogisch geweest, wanneer de ontwerper van het in de laatste plaats genoemde ontwerp hadde rekening gehouden met het toen reeds aanhangige voorstel tot wijziging van art. 64, vervat in het zo even in de eerste plaats genoemde ontwerp. Op deze wijze te werk gaande, d.w.z. door eerst ter hand te nemen de jongste wet, kan men de wijziging in art. 64 aangebracht bij de wet van 21 December 1951 echter niet overeenkomstig derzelve tekst aanbrenge. Artikel 33 sub b der wet van 23 Juni 1952 bepaalt, dat in artikel 64, 2e lid onder b van het Wetboek van Strafvordering, het woord „en” na „Wetboek van Strafrecht” wordt vervangen door een komma en dat tussen „Wet op de weerkorpsen”

en ”, of” wordt ingevoegd „in in artikel 27, tweede lid, van de Wet „buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag”. Het hogergenoemde gedeelte komt dan te luiden: „van het Wetboek van Strafrecht, „artikel 3 van de Wet op de weerkorpsen en in artikel 27, tweede lid, „van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag, of”. Het enig artikel der wet van 21 December 1951 bepaalt o.m. dat in artikel 64 van het Wetboek van Strafvordering de woorden „en „artikel 3 van het Wet op de weerkorpsen” worden vervangen door „, artikel 3 van de Wet op de weerkorpsen en artikel 36, derde lid, „van de Wegenverkeerswet”. Deze bepaling heeft ongetwijfeld het oog op het ongewijzigde artikel 64 van het Wetboek van Strafvordering. De woorden „en artikel 3 van de Wet op de weerkorpsen” komen na de wijziging van artikel 64 bij artikel 33 van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag, in dat artikel 64 niet meer voor. Laat men de bedoeling vóór de tekst gaan, dan is het resultaat een gruwelijke stijl; het slot van het hoger vermelde gedeelte komt dan te luiden: „artikel 3 van de Wet op de weerkorpsen „en artikel 36, derde lid, van de Wegenverkeerswet en in [deze herhaling van „in” is overbodig, in verband met de aanhef „misdrijven omschreven *in*”]; voor alle andere artikelen in de verdere tekst van punt b van artikel 64 Sv. is het dan ook weggelaten] artikel 27, tweede lid van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag”.

Maar, zoals gezegd, de wet van 21 December 1951 heeft kennelijk het oog op het geheel ongewijzigde artikel 64 Sv. Zoals de zaken thans staan, is dit ook de logische werkwijze: die wet van 21 December 1951 trad het eerst in werking. Dienovereenkomstig komt dan het meerbedoelde tekstgedeelte van artikel 64 te luiden: „van het „Wetboek van Strafrecht, artikel 3 van de Wet op de weerkorpsen „en artikel 36, derde lid, van de Wegenverkeerswet, of”. Doch dan stelt artikel 33 sub b van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag ons voor een puzzle, door te bepalen, dat het woord „en” na de woorden „Wetboek van Strafrecht” wordt vervangen door een komma en dat tussen „Wet op de weerkorpsen” en „, of” wordt ingevoegd: „en in artikel 27, tweede lid van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag”.

Er dreigt uiteraard voor een verdachte door die tekst-onvolkomenheid geen gevaar. Doch er blijft wel twijfel hoe de tekst nu werkelijk dient te luiden, zodat er m.i. kans bestaat op afwijkende teksten in de gebruikelijke uitgaven van ons Wetboek van Strafvordering, waarbij geen enkele samensteller of uitgever zich er op kan beroepen de juiste te geven. In elk geval acht ik het een weinig nauwgezet uitgevoerde reparatie, een voorziening, welke niet overeenstemt met de waardigheid van het bouwwerk, waaraan zij is aangebracht.

Het vorenstaande voert mij terug naar het jaar 1948, in welk jaar verscheen een „Rapport van een commissie uit de vereniging voor „administratief recht” getiteld „Wetgevingstechniek”. Mr VAN VRIJBERGHE DE CONINGH schreef daarover in W.P.N.R. van die

tijd o.m.: „Bij wie toch, die zijn kennis van het geldende recht uit „wettelijke voorschriften heeft te putten, dreigt niet de gal over te „lopen vaak door ergernis over de raadselen, waarvoor de wetgever „hem stelt, waar klaarheid en helderheid met grond mochten worden „verwacht.” Uit deze „Wetgevingstechniek” valt onafwijsbaar te „concluderen, dat de techniek van de wetgever een handleiding als in „deze „Wetgevingstechniek” vervat, dringend behoeft”.

's-Gravenhage, November 1953.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 20 November 1952.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor W. Soeten en Kapitein C. van Kampen.

Raadsman: Kapitein H. Oljans.

Ongehoorzaamheid aan een dienstvoorschrift, gepleegd door een beroeps-sergeant-majoor, die opzettelijk naliet te voldoen aan een vordering van een wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée om zijn legitimatiebewijs te tonen.

Geldboete in verband met de reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf van 8 dagen streng arrest.

Géén „tijd van oorlog”.

(W.M.S.R. art. 135; W.K. art. 57; Wb. v. Str. art. 24 en 87).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen P. J. G. V. geboren 31 Maart 1915, beroeps-S.M.I., Stafcomp. Inf. school Harderwijk, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd ¹⁾:

„dat hij als sergeant-majoor ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks* „20 September 1952 te Harderwijk, *althans in Nederland, opzettelijk „niet op eerste vordering van de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee C. Korevaar zich tegenover deze heeft gelegitimeerd, in „ieder geval alstoen aldaar opzettelijk heeft gehandeld in strijd met „het dienstvoorschrift zich tegenover een militair behorende tot het „wapen der Koninklijke Marechaussee op eerste vordering te legitimeren door alstoen aldaar toen gemelde* ²⁾ Korevaar hem toesprak „als volgt: „Ik vorder van U, indien U militair is, dat U mij het „militaire identiteitsbewijs toont”, aan deze vordering niet te vol- „doen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij op 20 September 1952 als sergeant-majoor-instructeur in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht;

¹⁾ In het bewezenverklaarde werden de hier door ons gecursiveerde gedeelten niet overgenomen.

²⁾ Door het wegvallen van het gecursiveerde gedeelte hangt het woord „gemelde” in de lucht en houdt het bewezenverklaarde zelfs geen strafbaar feit meer in, nu daaruit niet blijkt dat deze Korevaar deel uitmaakte van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée. (Red. M.R.T.)

dat hij die dag op het perron van het station der Nederlandse Spoorwegen te Harderwijk geen gehoor heeft gegeven aan de vordering van de wachtmeester van de Koninklijke Marechaussee, C. Korevaar, om zich tegenover deze te legitimeren, welke vordering ongeveer als volgt luidde: „Ik vorder van U, indien U militair is, dat U „mij het militaire identiteitsbewijs toont!”;

dat hij opzettelijk niet aan deze vordering heeft voldaan — terwijl het hem bekend was dat hij zich te allen tijde tegenover ieder lid van de Koninklijke Marechaussee moet legitimeren — omdat hij, in burger gekleed zijnde, met de burgertrein met bewegingsvrijheid wilde vertrekken;

dat hij het dan ook tegenover deze marechaussee steeds heeft doen voorkomen dat hij burger en geen militair was;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal nr. P 532/52 dd. 1 October 1952 opgemaakt en gesloten te Harderwijk door Cornelis Korevaar, wachtmeester van de Koninklijke Marechaussee, 3e Divisie Brigade Harderwijk zakelijk vermeldt als eigen relaas van verbalisant, dat hij zich op 20 September 1952 bevond op het stations-emplacment der Nederlandse Spoorwegen te Harderwijk belast met het toezicht op de met bewegingsvrijheid vertrekkende militairen;

dat hij, vermoedend dat vele militairen in burger gekleed zouden trachten met een burgertrein te vertrekken er toe over ging de plaatsbewijzen te controleren van alle in burger geklede personen die naar zijn mening militair waren;

dat hij een in burger gekleed persoon, die weigerde zijn plaatsbewijs te tonen, en van wie hij, verbalisant, stellig meende dat deze militair was, opdracht gaf zich te legitimeren met de woorden: „Ik vorder van U, indien U militair is, dat U mij het militaire „identiteitsbewijs toont!” aan welke vordering deze persoon niet voldeed;

dat deze persoon zich na enige tijd met een persoonsbewijs legitimeerde en bleek genaamd te zijn: B. G. J. V., geboren te Haarlem. 31 Maart 1915;

dat hem, verbalisant, enige tijd later is gebleken dat deze V. beroeps-sergeant-majoor was;

Overwegende [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „als militair opzettelijk nalaten enig door de Koningin vastgesteld dienstvoorschrift op te volgen”³⁾;

voorzien en strafbaar gesteld bij K.B. dd. 7 Augustus 1950 nr. 21 j°. Legerorder 1950 nr. 225 j°. artikel 135 Wetboek van Militair Strafrecht;

Post alia:

Overwegende, dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van diens straflijst reeds terzake van voormeld feit krijgstuuchtelijk is

³⁾ De Krijgsraad is klaarblijkelijk van oordeel dat het feit in tijd van vrede is gepleegd. (Red. M.R.T.)

gestraft met acht dagen streng arrest, met welke strafoplegging de Krijgsraad rekening houdt;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van VIJFTIG gulden, subs. hechtenis voor de tijd van TWINTIG dagen — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 20 Mei 1953.

President: Lt. Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kapiteins Mr J. H. Bekkering en Mr B. Swanenburg.

De geestelijke verzorger is geen militair.

Vervolg van Kantongerecht Leeuwarden 29 October 1952 (M.R.T. XLVI, blz. 187 v.) en Hoge Raad 10 Maart 1953 (M.R.T. XLVI, blz. 191 v.).

Beklaagde, majoor-aalmoezenier, is niet een persoon wiens vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht tot (al dan niet doorlopende) werkelijke dienst verplicht. Het vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht, bedoeld in artikel 60 W.M.S.R., betreft alleen de verbintenis om het Rijk als m i l i t a i r te dienen; een ruimere interpretatie zou leiden tot onaanvaardbare consequenties (het burgerpersoneel zou ook onder artikel 60 vallen en artikel 77 Inv. M.S.T.R. zou overbodig zijn). De dienst van de aalmoezenier is niet op één lijn te stellen met militaire dienst; hij staat niet onder militair bevel, zodat de door hem verrichte dienst de wezenskenmerken van militaire dienst mist.

De Krijgsraad is niet bevoegd, van het door de majoor-aalmoezenier gepleegde strafbare feit (verkeersovertreding) kennis te nemen. Wel was de aalmoezenier „legervolgeling”, doch het betreffende onderdeel was niet een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht.

Het organisatiebesluit 1944 bevat in zijn artikel 5 slechts regelen van r e l a t i e v e competentie, zodat daarop de bevoegdheid van de Krijgsraad om over de persoon van de aalmoezenier te oordelen niet gebaseerd kan worden. Vergelijking van het organisatiebesluit 1944 met het organisatiebesluit 1940.

In gelijke zin: Hoge Raad (zie arrest achter het vonnis).

(W.M.S.R. art. 60; Inv. M.S.T.R. art. 77; Org. Besl. 1944).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

De Krijgsraad te Velde „Oost”, benoemd door de Chef van de Luchtmachtstaf;

Gezien de beschikking d.d. 22 April 1953 van de officier., aangewezen door de Chef van de Luchtmachtstaf, Commandierend Generaal, om ten deze in zijn plaats op te treden, waarbij D. W. B., geboren te Amsterdam 2 Januari 1912, majoor-aalmoezenier, wonende te Breda en werkzaam op de Vliegbasis te Leeuwarden, naar de Krijgsraad werd verwezen terzake:

„dat hij als majoor-aalmoezenier, ingedeeld bij de Koninklijke

„Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „21 Augustus 1952 te Harlingen, althans in Nederland, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over „de voor het openbaar rijverkeer openstaande weg, de „Noorderhaven” „Noordzijde, en toen geen gevolg heeft gegeven aan een vanwege het „daartoe bevoegde gezag in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op de weg op de wijze, als op grond van „artikel 7 van het Wegenverkeersreglement in de bij dat Reglement „behorende bijlage omschreven, gegeven aanwijzing, immers is hij „een verkeerszuil overeenkomstig model 72 van gemelde bijlage ter „linkerzijde voorbijgereden”;

Gezien de ambtelijke verklaring, opgemaakt en op 11 Mei 1953 ondertekend door H. J. J. M. van Straelen, Hoofdlegeraalmoezenier, zakelijk onder meer vermeldende, dat beklaagde bij Koninklijk besluit van 28 December 1948 nr. 31 met ingang van 21 December 1948 werd benoemd tot reserve-aalmoezenier, gelijkgesteld met de rang van majoor;

Gezien het rapport d.d. 15 Mei 1953 door de Officier-Commissaris bij voornoemde Krijgsraad uitgebracht, waaruit blijkt dat de Officier-Commissaris in de loop der informatiën, naar aanleiding van de aangehaalde beeschikking genomen, vermeend heeft dat over de persoon van de beklaagde een ander Rechter bij de wet is gesteld;

Gehoord de door de Officier-Commissaris, sustenu voerende, mondeling voorgestelde zaak en de bedenkingen wegens de onbevoegdheid;

Gehoord de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad voornoemd en diens advijs;

Overwegende, met betrekking tot de vraag of de Krijgsraad bevoegd is om te erkennen over de persoon van de beklaagde, dat in de eerste plaats dient te worden onderzocht of beklaagde terzake van het hem tenlaste gelegde valt onder de rechtsmacht van de militaire rechter in het algemeen, zoals deze is omschreven in paragraaf 1 van Titel VIII van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

Overwegende, dat artikel 76 van genoemde wet deze rechtsmacht uitstrekt over de strafbare feiten begaan door *militairen*, behoudens de uitzonderingen, bij de wet gemaakt, hetgeen, in verband met het gestelde in artikel 114 dier wet, de noodzaak met zich brengt om te onderzoeken, of beklaagde ten tijde in de beschikking tot verwijzing genoemd, was een militair in de zin van de artikelen 60 tot en met 65 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

dat hierbij de artikelen 63, 64 en 65 van dat Wetboek buiten beschouwing kunnen worden gelaten, als zijnde op het onderhavige geval niet van toepassing, terwijl het bovendien niet aan twijfel onderhevig is dat beklaagde, die als een bedienaar van de godsdienst vrijstelling van de dienstplicht geniet op grond van het gestelde in artikel 15, sub c, juncto artikel 18 van de Dienstplichtwet, niet kan zijn een dienstplichtige, als bedoeld in de artikelen 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, zodat dit gedeelte van het onder-

zoek zich kan beperken tot de vraag, of beklagde behoorde tot een der andere categorieën van personen, in die artikelen genoemd;

Overwegende, dat deze categorieën zijn: a. *zij wier vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht tot doorlopende werkelijke dienst verplicht*, genoemd in artikel 60 sub 1e, alsmede b. *alle andere vrijwilligers bij de krijgsmacht*, genoemd in artikel 60 sub 2e, waaronder, mede in verband met het terzake in de Memorie van Toelichting (afgedrukt in „Militair Straf- en Tuchtrecht”, vierde deel door P. A. Kempen op bladzijde 80 en volgende) gestelde moeten worden verstaan *zij wier vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht tot andere dan doorlopende werkelijke dienst verplicht*;

Overwegende dat artikel 60 Wetboek van Militair Strafrecht beoogt (voor zoveel nodig, in verband met artikel 62) aan te geven gedurende welk tijdvak of welke tijdvakken de tot genoemde categorieën behorende personen als militairen in de zin van het militaire strafrecht moeten worden beschouwd, doch, nu daarin de aard en de grond van het dienstverband niet nader worden aangeduid, geen volledige definitie van het begrip „militair” geeft en het noodzakelijk maakt de term „vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht” nader te interpreteren;

Overwegende, dienaangaande, dat van oudsher tot de krijgsmacht, naast militairen, ook hebben behoord burgerpersonen, *niet* zijnde militairen, (gelijk ook heden ten dage nog het geval is) zoals onder meer blijkt uit de „Samenstelling van de Koninklijke Land-,macht op voet van Oorlog” (vastgesteld bij beschikking van de Minister van Defensie van 26 Mei 1933, Geheim Litt. F 77) en de „Voorlopige Vredessamenstelling van de Koninklijke Landmacht” (vastgesteld bij de beschikking van de Minister van Oorlog 20 December 1948, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 2 nr. 1001);

dat deze burgerpersonen, in welke vorm dan ook, vrijwillig de verplichting op zich hebben genomen om bij de krijgsmacht dienst te doen;

dat ook in artikel 1 van de Inkwartieringswet met het bestaan van deze categorie van tot de krijgsmacht behorende niet-militairen rekening wordt gehouden, wordende immers in genoemd artikel, náást de militairen der zee- en landmacht, gerekend tot het „krijgs-,volk” te behoren „personen die uit de aard hunner betrekking moeten geacht worden bij het krijgsvolk te behoren”;

dat ook in het militaire strafrecht door de Wetgever rekening is gehouden met de omstandigheid dat bij een krijgsmacht, behalve dienstplichtige en vrijwillig dienende militairen, ook vrijwillig dienende *burgerpersonen*, *niet* zijnde militairen in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht in dienst kunnen zijn, wordende immers in artikel 77 (aanhef en sub ten 2e) van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht gesproken over personen die bij een krijgsmacht in dienstbetrekking zijn, welke personen voorzover bij een op voet van oorlog gebracht krijgsmacht in dienstbetrekking zijnde, militair justiciabel worden verklaard;

dat nu, naar het oordeel van de Krijgsraad, de term „vrijwillig „dienstverband bij de krijgsmacht” als gebezigd in artikel 60 Wetboek van Militair Strafrecht niet zodanig mag worden geïnterpreteerd dat ook de hierboven genoemde categorie van burgerpersonen zou moeten worden beschouwd, zodanig dienstverband te hebben, doch dat de Krijgsraad met Franken en Brunner („Het Wetboek van „Militair Strafrecht verklaard” blz. 102) van oordeel is dat van een „vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht” slechts sprake kan zijn met betrekking tot degenen, die zich vrijwillig hebben verbonden om het Rijk bij de Krijgsmacht als *militair* te dienen;

dat de Krijgsraad voor dit standpunt steun vindt in de Memorie van Toelichting hierboven genoemd, blijkens welke geenszins de bedoeling heeft voorgezetten, ook de burgerpersonen in dienst bij de krijgsmacht onder artikel 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht te begrijpen, getuige de passage; „*niet* vallen onder de „voorgestelde redactie zij, die niet verbonden zijn krachtens de militaire wetten of door enige engagementsakte, doch die slechts ingevolge burgerlijke overeenkomst of burgerlijk-administratieve regeling diensten ten behoeve van de krijgsmacht verrichten, te weten: „het uitgebreide burgerpersoneel bij zee- of landmacht”;

dat de Krijgsraad voor dit standpunt mede steun vindt in de overweging dat een andere, ruimere interpretatie van de term „vrijwillig „dienstverband bij de krijgsmacht” niet slechts zou leiden tot de onaanvaardbare consequentie dat het gehele burgerpersoneel bij de krijgsmacht als „militairen” volledig zou zijn onderworpen aan het militaire straf- en tuchtrecht, doch tevens tot de evenzeer onaanvaardbare consequentie dat de bepaling vervat in artikel 77 (aanhef en sub ten 2e) van de Invoeringswet voorzover daarbij de personen die bij een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht in dienstbetrekking zijn, aan de rechtsmacht van de militaire rechter worden onderworpen, dan geheel overbodig zou zijn, aangezien immers dergelijke personen in dat geval als „militairen” reeds krachtens artikel 76 van die Invoeringswet aan die rechtsmacht zouden zijn onderworpen;

dat de Kroon, zijnde de instantie welke de reserve-aalmoezeniers benoemt (en welke ook beklagde als zodanig heeft benoemd) de dienst van een reserve-aalmoezenier *niet* beschouwt als militaire dienst, gelijk blijkt uit het Koninklijk besluit van 8 Maart 1948, Staatsblad nr. I 93;

dat eenzelfde standpunt werd ingenomen door de Minister van Oorlog blijkens diens, bij het aangehaalde staatsblad afgedrukt schrijven van 1 Maart 1948, Staf van de Adjudant-Generaal, Afdeling A 3, S 2 bureau 1 nr. 1370, waarin onder meer wordt gesteld dat de dienst van een aalmoezenier niet op een lijn kan worden gesteld met militaire dienst, en dat een aalmoezenier niet staat onder militair bevel, zodat de door hem verrichte dienst de wezenskenmerken van militaire dienst mist;

Overwegende, dat een ambtelijke verklaring, opgemaakt en op 11 Mei 1953 ondertekend door het Hoofd van de Afdeling Burger-

personeel van het Ministerie van Oorlog zakelijk onder meer inhoudt, dat beklaagde bij Koninklijk Besluit van 28 December 1948, Nr. 31 werd benoemd tot reserve-aalmoezenier; dat de geestelijke verzorgers bij de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht worden aangemerkt als burgerpersonen en niet als militairen; dat de reserve-aalmoezeniers geen militair dienstverband hebben en niet tot het verrichten van werkelijke militaire dienst verplicht zijn, doch hun dienst verrichten ingevolge een mondelijke afspraak met de Hoofdlegeraalmoezenier, terwijl de feitelijke uitoefening hunner werkzaamheid als zodanig zonder enige formaliteit en te allen tijde kan worden beëindigd, hetzij door de Minister, hetzij door de betrokkenen zelf, en wel naar willekeur en zonder dat er naar aanleiding daarvan een mogelijkheid van reglementaire correctie is;

dat een ambtelijke verklaring, opgemaakt en op 11 Mei 1953 ondertekend door H. J. J. M. van Straelen, Hoofdlegeraalmoezenier, zakelijk onder meer inhoudt, dat beklaagde zich wel mondeling bereid heeft verklaard om, behoudens de goedkeuring van de geestelijke overheden, als reserve-aalmoezenier op te treden, doch zich op generlei wijze anders dan bij een „gentlemen's agreement” daartoe verbonden heeft, dat hij niet staat onder de militaire krijgstuicht en dat geen enkele militaire autoriteit gerechtigd is aan betrokkene in diens kwaliteit als reserve-aalmoezenier bevelen te geven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het bovenstaande bewezen acht, dat beklaagde zich *niet* verbonden heeft om het Rijk als militair te dienen en dat bij de Overheid ook *niet* de bedoeling heeft voorgezet, hem als militair te doen dienen, zodat beklaagde niet is, en ten tijde van het in de verwijzingsbeschikking genoemde feit niet was een persoon, wiens vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht hem tot al dan niet doorlopende werkelijke dienst verplicht, mitsdien, in aanmerking nemende dat hij evenmin dienstplichtig was, niet was noch kon zijn een militair als bedoeld in artikel 60 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dienaangaande ten overvloede dat de van algemene bekendheid geachte omstandigheid, dat een reserve-aalmoezenier gerechtigd is tot het dragen van een met de militaire uniform grote overeenkomst vertonende, en ook wel als „uniform” aangeduide dienstkleding, niet het bewijs kan aanbrengen dat beklaagde de militaire status zou bezitten, aangezien geen enkele wettelijke bepaling (ook niet het gestelde in artikel 62 aanhef en sub 4e van het Wetboek van Militair Strafrecht), deze status zonder *meer* aan het dragen van de militaire uniform verbindt, en met name bepaalde categorieën van gewezen militairen gerechtigd zijn tot het dragen van de militaire uniform zonder, zulks doende, te zijn militairen in de zin van het militaire strafrecht;

Overwegende, ten overvloede, dat het eveneens van algemene bekendheid geachte feit, dat de daarvoor in aanmerking komende geestelijke verzorgers bij de Koninklijke Landmacht plegen te worden begiftigd met het „onderscheidingsteken voor langdurige dienst als

„officier” geenszins impliceert, dat zij ook zouden worden beschouwd als officieren (en dus als militairen), aangezien blijkens artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 19 November 1844, nr. 46, waarbij dit teken werd ingesteld, bedoeld onderscheidingsteken bepaaldelijk bestemd is „tot het belonen van eenen eervollen, langdurigen Nederlandschen effectieven diensttijd van officieren en daarmee gelijkgestelde personen, behoorende tot het leger”;

Overwegende, dat, nu de Krijgsraad bewezen en dus aannemelijk gemaakt acht, dat beklagde ten tijde van het in de verwijzingsbeschikking ten laste gelegde strafbare feit niet was een militair in de zin van artikel 60 Wetboek van Militair Strafrecht, ook artikel 61 van dat Wetboek verder buiten beschouwing kan worden gelaten en bewezen is dat beklagde niet krachtens artikel 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht onder de rechtsmacht van de militaire rechter valt;

Overwegende, dat vervolgens dient te worden onderzocht of beklagde krachtens artikel 77 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht en met name (aangezien het sub 1e in dat artikel gestelde als niet van toepassing, buiten beschouwing kan worden gelaten) krachtens het in de aanhef en sub 2e van dat artikel gestelde terzake van het hem ten laste gelegde aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen is;

Overwegende, dat een ambtelijke verklaring, opgemaakt en op 12 Mei 1953 ondertekend door de Chef Personeel van de Luchtmachtstaf, zakelijk inhoudt dat beklagde op 21 Augustus 1953 was belast met de functie van aalmoezenier in een ressort omvattende de Vliegbasis Leeuwarden, de tot genoemde basis behorende squadrons, alsmede het Schietbaandetachment Vliehors, het Navigatiestation „G” en de Luchtwachtgroepen 6 en 7, en in onderhoud was gesteld bij de Vliegbasis Leeuwarden;

dat een ambtelijke verklaring, opgemaakt en op 12 Mei 1953 ondertekend door het Hoofd van de Sectie Organisatie van de Luchtmachtstaf, zakelijk onder meer inhoudt, dat de Vliegbasis Leeuwarden en de daartoe behorende squadrons, het Schietbaandetachment Vliehors, het Navigatiestation „G” en de Luchtwachtgroepen 6 en 7 op 21 Augustus 1952 niet waren een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht noch ook onderdelen van zodanige krijgsmacht, doch verkeerden op voet van vrede overeenkomstig de toen feitelijk geldende vredesamenstelling, nader gewijzigd en goedgekeurd bij Nota van de Minister van Oorlog van 3 November 1952, Afd. D.P. DG La T 374;

dat derhalve de beklagde terzake van het hem ten laste gelegde in geen geval op grond van artikel 77, aanhef en sub 2e van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht onder de rechtsmacht van de militaire rechter kan vallen, en een onderzoek of hij onder één der in dat artikel genoemde categorieën van personen zou kunnen worden begrepen, als overbodig achterwege kan blijven;

Overwegende dat, nu ook geen andere wettelijke regeling kan wor-

den aangewezen, krachtens welke beklagde onder de rechtsmacht van de militaire rechter zou kunnen vallen, de Krijgsraad zich onbevoegd behoort te verklaren om te erkennen over de persoon van de beklagde;

Overwegende, dat weliswaar zou kunnen worden gesteld, dat aan de wettelijke regeling van de absolute bevoegdheid van de militaire rechter in het algemeen en van de Krijgsraden bij de Landmacht in het bijzonder, wordt gederogerd door artikel 5 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944;

dat zulks in feite is gedaan door de Kantonrechter te Leeuwarden in diens vonnis van 29 October 1952, waarbij deze rechter zich in de zaak, thans voor de Krijgsraad dienende, onbevoegd heeft verklaard, alsmede door de Hoge Raad der Nederlanden in diens arrest van 10 Maart 1953, waarbij een tegen genoemd vonnis ingesteld beroep in cassatie werd verworpen;

dat deze derogerende kracht aan genoemd artikel, gezien de destijds aan de Kroon toekomende bevoegdheid, inderdaad zou moeten worden toegekend, indien zou komen vast te staan dat dit artikel niet uitsluitend de *relatieve* competentie van de in te stellen Krijgsraden te Velde, doch mede de *absolute* competentie van deze colleges regelt;

dat genoemd artikel kennelijk in laatstbedoelde zin door de evengenoemde rechters is geïnterpreteerd;

dat de Krijgsraad zich echter met deze interpretatie niet kan verenigen;

Overwegende dienaangaande, dat het voor een goed begrip van de strekking en de inhoud van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 en in het bijzonder van artikel 5 van dat Besluit noodzakelijk is het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1940 — dat bij eerstgenoemd Besluit werd ingetrokken — aan een beschouwing te onderwerpen en een vergelijking tussen beide Besluiten te maken;

dat immers ter voldoening aan het gestelde in artikel 95 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht in het Koninklijk Besluit van 10 Mei 1940 Staatsblad no. 283, waarin de tengevolge van de uitgebroken oorlog noodzakelijk geworden benoeming van Krijgsraden te Velde werd geregeld, tevens regelen werden opgenomen nopens de betrekkelijke bevoegdheid dier krijgsraden en wel in de artikelen 3 tot en met 6 van dat Besluit;

dat dit Koninklijk Besluit (hierna aan te duiden als het Besluit 1940) uiteraard de bij de Wet vastgestelde absolute rechtsmacht van de militaire rechter en die van de krijgsraden bij de Landmacht niet *vermocht* te wijzigen, omdat de Kroon toen nog niet als noodwetgeefster kon optreden, zodat bij de interpretatie van de bepalingen van dat Besluit de bestaande wettelijke voorschriften nopens die absolute competentie moesten worden geeerbiedigd en derzelve inhoud niet mocht worden overschreden;

dat aan die absolute rechtsmacht — zij het ten overvloede — bovendien werd herinnerd in de aanhef van artikel 4, 1 van het Besluit 1940 met de woorden: „Onverminderd het bepaalde bij de paragrafen

1 tot en met 3 van Titel VIII van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht”;

dat de bij de Wet vastgestelde omschrijving van de absolute competentie het de Kroon mogelijk heeft gemaakt bij de vaststelling van de regelen nopens de *betrekkelijke* rechtsmacht te volstaan met enkele korte termen en aanduidingen op soortgelijke wijze als de wetgever zulks heeft gedaan in de regelingen betreffende de betrekkelijke rechtsmacht, (vervat in de artikelen 86-94 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht) zonder genoodzaakt te zijn daarbij de omschrijvingen gebezigd in de bepalingen betreffende de *absolute* rechtsmacht, in details te herhalen en op de voet te volgen;

dat alzo onder „de strafbare feiten” in artikel 4, 1(a) van het Besluit 1940 bedoeld geen andere strafbare feiten konden worden verstaan, dan de zodanige, welke krachtens de regeling der absolute competentie onder de rechtsmacht van de militaire rechter vallen en daar dus *niet* onder mochten worden begrepen, bijvoorbeeld, de bij artikel 79 van de Invoeringswet van die rechtsmacht uitgezonderde fiscale delicten;

dat evenzeer onder „personen, die behoren tot, of vergezellen of volgen onderdeelen” in dat artikel bedoeld, geen anderen konden worden verstaan dan de zodanigen, die krachtens de regeling der absolute competentie onder de rechtsmacht van de Krijgsraden bij de Landmacht vallen en daar dus *niet* onder mochten worden begrepen, bijvoorbeeld personen die krachtens de artikelen 82 en 83 van de Invoeringswet aan de rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof onderworpen zijn;

dat derhalve deze term „personen, die behooren tot, of vergezellen „of volgen onderdeelen” in het Besluit 1940 moet worden beschouwd als een globale omschrijving van de aan de rechtsmacht van de krijgsraden in het algemeen onderworpen personen, ten doel hebbende de aanduiding van deze personen in verband te brengen met de daarop volgende woorden „welke onder de bevelen staan van den „Commanderenden Generaal, die den Krijgsraad heeft benoemd”, zulks overeenkomstig de strekking van de gehele bepaling namelijk om, als regeling van relatieve competentie, aan te duiden tot de be-rechting van welk gedeelte van de aan de rechtsmacht van de militaire rechter in het algemeen onderworpen personen een *bepaalde* krijgsraad te velde bevoegd zou zijn;

dat dus genoemde term „personen, die behooren tot, of vergezellen „of volgen onderdeelen”, in haar beknopte omschrijving slechts schijnbaar uitbreiding gaf aan de in de artikelen 76 en 77 van de Invoeringswet genoemde categorieën van personen onder meer door het weglaten van de in artikel 77 sub ten 2e voorkomende restricties „op voet van oorlog gebrachte” en „met toestemming van de militaire „overheid”. doch in feite niet kon en mocht doelen op personen, val-lende buiten de in deze artikelen bedoelde categorieën;

dat de Kroon in 1944, nieuwe voorzieningen betreffende de instel-ling van Krijgsraden te Velde nodig achtende, deze heeft getroffen

bij het Koninklijke Besluit van 23 Augustus 1944 no. 1 Staatsblad E 67, het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (hierna te noemen het Besluit 1944) en bij dat Besluit tevens het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1940 heeft ingetrokken, welk Besluit tengevolge van de sedert 1940 gewijzigde omstandigheden en de veranderde organisatie van de Koninklijke Landmacht niet meer kon worden gehandhaafd;

dat de Kroon in het Besluit 1944, evenals zulks geschied was in het Besluit 1940 de betrekkelijke bevoegdheid van de in te stellen krijgsraden te velde heeft moeten regelen, niet slechts op grond van het voorschrift vervat in artikel 95 van de Invoeringswet, doch bovendien omdat een dergelijke regeling niet achterwege gelaten zou *kunnen* worden;

dat nu een vergelijking van de artikelen 3 tot en met 6 van het Besluit 1940 met de artikelen 3 tot en met 7 van dat Besluit 1944 doet zien, dat beide artikelenreeksen dezelfde materie regelen, hier en daar zelfs met gebruikmaking van dezelfde woorden en uitdrukkingen en dat deze overeenkomst bijzonder treffend is ten aanzien van artikel 5a van het Besluit 1944, dat behoudens een taalkundige verbetering als *gelijkluidend* aan artikel 4, 1a van het Besluit 1940 is te beschouwen en dus kennelijk aan laatstgenoemd artikel is ontleend;

dat een soortgelijke overeenkomst kan worden vastgesteld met betrekking tot artikel 5b van het Besluit 1944, dat kennelijk is ontstaan door samentrekking van het sub b en sub c gestelde in artikel 4, 1 van het Besluit 1940;

dat weliswaar de woorden, voorkomende in de aanhef van artikel 4, 1 van het Besluit 1940, „Onverminderd het bepaalde bij de „paragrafen 1 tot en met 3 van Titel VIII van de Invoeringswet „Militair Straf- en Tuchtrect.” in artikel 5 van het Besluit 1944 ontbreken, doch dat hieruit zonder meer niet de conclusie kan worden getrokken dat de genoemde paragrafen bij de interpretatie van artikel 5 buiten toepassing zouden moeten worden gelaten, aangezien de toepasselijkheid van bestaande wetsartikelen geen afzonderlijke vermelding behoeft, veeleer een afwijking, overschrijding of terzijdestelling daarvan voor uitdrukkelijke vermelding in aanmerking komt;

Overwegende, dat reeds het resultaat van bovengenoemde vergelijking de conclusie schijnt te rechtvaardigen dat de Kroon aan de artikelen 3 tot en met 7 van het Besluit 1944 geen andere strekking heeft willen toekennen dan aan de artikelen 3 tot en met 6 van het Besluit 1940 en in het bijzonder met artikel 5a van het Besluit 1944 niet anders of meer bedoeld heeft dan met het artikel 4, 1a van het Besluit 1940, dus ook niet bedoeld heeft door artikel 5a, voorzover de krachtens het Besluit 1944 in te stellen Krijgsraden te Velde betreft, tevens uitbreiding te geven aan de absolute rechtsmacht;

Overwegende, dat deze conclusie steun vindt zowel in de voordracht, welke tot het Besluit 1944 geleid heeft als in het systeem

van het Besluit 1944 zelf, waarin een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de materie, welke de Kroon als Kroon, en die welke de Kroon als noodwetgeefster heeft geregeld;

dat immers de gezamenlijke toenmalige ministers van het Koninkrijk het ontwerp voor het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 aan de Koningin ter bekrachtiging hebben aangeboden bij de voordracht No. 1451/G. 20 (Z) dd. 14 Augustus 1944, van welke voordracht een foto-copie ten processe aanwezig is;

dat in genoemde voordracht met zoveel woorden wordt gesteld, „de artikelen 3 tot en met 7 behelzen de nodige voorschriften ter „bepaling van de relatieve competentie der op te richten colleges”, terwijl elke aanduiding dat met deze artikelen *mede* beoogd zou zijn, uitbreiding te geven aan de absolute rechtsmacht, ten enen male ontbreekt;

dat daartegenover zowel in de tekst van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 als in de even bedoelde voordracht de beoogde afwijkingen op de bestaande regeling van de absolute competentie, vervat in de artikelen 8 en 9, als zodanig *uitdrukkelijk* worden aangegeven;

dat in het licht hiervan bezwaarlijk kan worden aanvaard dat, zonder één woord van toelichting in de voordracht en zonder een uitdrukkelijke aanduiding in het Besluit 1944, dat van de bestaande wetgeving werd afgeweken, bij de Kroon niettemin de bedoeling zou hebben voorgezet, de absolute rechtsmacht ten behoeve van de krijgsraden te velde een zó aanzienlijke uitbreiding (zowel ten aanzien van de aard der strafbare feiten als ten aanzien van de personen) te geven als in de door de Kantonrechter en de Hoge Raad gevolgde interpretatie ligt opgesloten;

dat de Kroon de uit de voordracht naar het oordeel van de Krijgsraad ondubbelzinnig blijkende bedoeling om in de artikelen 3 tot en met 7 slechts de *relatieve* competentie te regelen, óók tot uiting gebracht heeft in het systeem van het Besluit 1944;

dat immers, ware een regeling van de *absolute* competentie bedoeld, zulks zou impliceren dat werd afgeweken van de bestaande wetsartikelen, welke die competentie beheersen;

dat, nu de Kroon in het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944, telkenmale als Zij, gebruik makende van Haar bevoegdheden als noodwetgeefster, van de bestaande wetten heeft willen afwijken, zulks expressis verbis heeft te kennen gegeven, met name in de artikelen 1 (2), 8, 9, 10 (3) en 11, *terwijl een dergelijke aanduiding bij de artikelen 3 tot en met 7 ontbreekt*;

dat bovendien, indien — quod non — artikel 5a van dat Besluit zou derogeren aan de bestaande wettelijke regeling van de absolute competentie, de term „personen” in dat artikel gebezigd ook personen in de rang van opper- en hoofdofficier zou omvatten, hetgeen deze officieren dan onder de rechtsmacht van de ingestelde krijgsraden zou brengen, *zodat daarnaast het artikel 9 van genoemd besluit geheel overbodig zou zijn*;

dat voorts het artikel 5 van het Besluit 1944 de rechtsmacht van de krijgsraden te velde regelt op een soortgelijke wijze als waarop in de paragrafen 4 en 5 van Titel VIII van de Invoeringswet de betrekkelijke bevoegdheid van de krijgsraden bij de zeemacht en van de gewone krijgsraden bij de landmacht is geregeld, nl. door die rechtsmacht eensdeels toe te kennen op grond van het *domicilium militare*, anderdeels op grond van de *locus delicti*, met andere woorden eensdeels op grond van de militair-organisatorische verhoudingen, anderdeels in verband met het rechtsgebied in territoriale zin;

dat, indien men zou moeten aannemen dat artikel 5a van het Besluit 1944 een *ruimer* kring van personen omvat dan die, bedoeld bij de artikelen 76 en 77 Invoeringswet, een volkomen onverklaarbaar verschil zou ontstaan tussen de rechtsmacht, gebaseerd op het *domicilium militare* en die, gebaseerd op de *locus delicti*, aangezien immers in artikel 5b de artikelen 76 en 77 Invoeringswet ongewijzigd worden aangehaald;

dat de Krijgsraad op grond van een en ander van oordeel is, dat artikel 5 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 niets anders regelt dan de *relatieve* competentie van de krachtens dat besluit ingestelde of in te stellen krijgsraden te velde en mitsdien *niet* derogeert aan de bij de wet, met name in Titel VIII van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht omschreven regeling van de absolute rechtsmacht van de militaire rechter in het algemeen en die van de krijgsraden voor de Landmacht in het bijzonder;

Overwegende dat, nu de Krijgsraad niet gebleken is, dat beklaagde krachtens enige wetsbepaling onder de rechtsmacht van de militaire rechter valt, de Krijgsraad van oordeel is dat er een andere Rechter over de persoon van de beklaagde bij de wet is gesteld;

Gezien, behoudens de bovengenoemde, nog de artikelen 221 tot en met 224 en 240 van de Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart zich onbevoegd om te erkennen over de persoon van beklaagde;

Bevindt, dat er een ander Rechter over de persoon van de beklaagde bij de wet is gesteld;

Geeft daarvan kennis aan de bevoegde Rechter.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Hoge Raad der Nederlanden.

Beschikking van 27 October 1953.

President: Mr Fick; *Raden:* Mrs Feber, Vrij, Westerouwen van Meerten en Haga.

Zie het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost hiervóór: negatief jurisdictie-geschild tussen Kantongerecht Leeuwarden en Krijgsraad te Velde Oost. Uitspraak tot regeling van rechtsgebied.

Primair is de vraag, of de majoor-aalmoezenier „militair” is. Ontkennende beantwoording; hij is geen vrijwilliger bij de krijgsmacht, omdat die hoedanigheid slechts toekomt aan hem die vrijwillig militaire dienst doet onder militair bevel, aan welke maatstaf de werkzaamheden van de geestelijke verzorger niet voldoen. Dienstplichtige is hij evenmin.

Artikel 77 Inv. M.S.T.R. is niet toepasselijk, vermits het betreffende onderdeel niet op voet van oorlog gebracht was.

Ook op grond van artikel 5 (a) Org. Besl. Rechtspl. te Velde 1944 (E. 67) is de militaire rechter niet bevoegd, vermits dit artikel slechts de relatieve competentie regelt.

Tot gelijke conclusie (zij het op enigszins andere gronden) komt de Adv. Gen. Mr. LANGEMEIJER. Deze bovendien: niet of nauwelijks kan gelden de ministeriële voordracht tot Org. Besl. 1944 aangezien slechts die bedoeling van de wetgever het geldende recht mede bepaalt, die voor een ieder kenbaar is.

(W.M.S.R. art. 60; Inv. M.S.T.R. art. 77; Org. Besl. 1944).

CONCLUSIE VAN DE PROCUREUR-GENERAAL (Mr. LANGEMEIJER).

Post alia:

Mij heeft de motivering van de Krijgsraad inderdaad overtuigd dat het geboden is op Uw vroegere beslissing terug te komen.

Voor mij is daarbij niet of nauwelijks van belang het beroep op de Voordracht van de Ministers aan Hare Majesteit de Koningin betreffende het ontwerp van het Besluit 1944. Deze voordracht toch is niet voor Uw Raad kenbaar geweest. Nu behoor ik zeker niet tot hen, die menen dat de bedoeling van de wetgevende instanties bij de rechtsvinding buiten beschouwing behoort te blijven.

Wel echter is het naar mijn mening een eis van goede rechtsbedeling dat slechts die bedoeling van de wetgever het geldende recht mede bepaalt, die kenbaar is voor ieder die de voor kennismeming nodige moeite wil doen.

Een bedoeling waarvan dat niet zou gelden kan naar mijn mening geen verandering brengen in wat de meest bevoegde rechter als recht meent te moeten afleiden uit die gegevens van rechtsvinding, die wél voor een ieder beschikbaar zijn.

Echter ben ik van mening dat de Krijgsraad inderdaad met juistheid heeft gewezen op enkele bijzonderheden, die wél de doorslag geven ten gunste van een ander oordeel over de vraag dan dat van Uw arrest van 10 Maart.

Van deze bijzonderheden is in mijn ogen verweg de belangrijkste de irrationele afwijking tussen de leden a en b van artikel 5 van het Besluit 1944, die ontstaat wanneer men in eerstgenoemd lid een regeling leest niet alleen van de relatieve maar ook van de absolute competentie. Dan toch zou men moeten komen tot het resultaat dat het besluit de absolute bevoegdheid van de militaire rechter buiten de grenzen van de Invoeringswet heeft uitgebreid, voorzover die rechter relatief bevoegd zou zijn uit hoofde van het domicilium militare van de verdachte, maar niet voorzover zijn bevoegdheid zou voortvloeien uit de locus delicti.

Voor een dergelijk verschil nu kan ik geen enkele grond ontdekken, met name ook niet in bijzondere omstandigheden ten tijde van de uitvaardiging van het Besluit 1944.

Een argument van gewicht, zij het niet zo dwingend als het vorige, schijnt mij daarnaast dat wanneer men de ruime terminologie van artikel 5 lid a zou opvatten als een regeling van de absolute competentie, die regeling ook bevoegdheid van de krijgsraad zou vestigen voor opper- en hoofd-

officiëren — gezien het gebruik van de ieder omvattende term „personen” — zodat het voorschrift van artikel 9, dat dit onderwerp bepaaldelijk regelt, overbodig zou zijn.

Minder gewicht zou ik hechten aan het door de Krijgsraad juist met bijzondere nadruk naar voren gebrachte argument van de grote overeenstemming in bewoordingen tussen artikel 5 van het Besluit 1944 en het overeenkomstig artikel 4 van het Besluit 1940, dat uiteraard geen regeling van de absolute competentie in afwijking van de wet kon inhouden. Ik ken aan dit argument daarom op zichzelf geen groot gewicht toe, omdat voor eerst die gelijkheid van bewoordingen geen volkomene is en het bovendien alleszins denkbaar is dat de wetgever met bewoordingen die op zichzelf tweeërlei betekenis kunnen hebben — gelijk in casu het geval is — onder verschillende omstandigheden iets verschillends uitdrukt.

Evenmin doorslaande betekenis zou ik toeschrijven aan het argument dat artikel 5 lid a in de door de Krijgsraad verworpen lezing een afwijking van de regeling der Invoeringswet zou bevatten, welke afwijking dan niet uitdrukkelijk zou zijn aangegeven, terwijl zodanige afwijking in een aantal andere voorschriften van hetzelfde besluit wel met zoveel woorden is tot uitdrukking gebracht. Naar mijn mening zegt dit hierom niet zoveel, omdat men kan verdedigen dat die uitdrukkelijke vermelding in die andere voorschriften klaarblijkelijk nodig was om misverstand te voorkomen, hetgeen de besluitwetgever gemeend zou kunnen hebben dat bij artikel 5 lid a, zo men dit slechts letterlijk zou opvatten, niet het geval was.

Gelijk gezegd echter meen ik dat de eerste twee argumenten die ik besprak voldoende zijn om tot de slotsom te dwingen dat de absolute bevoegdheid van de militaire rechter ten aanzien van de betrokkene niet op artikel 5 lid a van het Besluit 1944 kan worden gebaseerd.

Dit doet de vraag rijzen of die bevoegdheid wellicht voortvloeit uit enig ander voorschrift.

Als zodanig valt in de eerste plaats te denken aan artikel 77 onder 2 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, het voorschrift ten opzichte waarvan artikel 5 lid a van het Besluit 1944 in de door de Krijgsraad verworpen opvatting juist een uitbreiding zou vormen. Daar het nu niet twijfelachtig is dat de betrokkene het onderdeel, waarbij hij werkzaam is, vergezelt met toestemming van de militaire overheid, kan het onzekere punt waarvan de bevoegdheid van de militaire rechter uit hoofde van dit voorschrift zal afhangen slechts zijn gelegen in de vraag of bedoeld onderdeel op voet van oorlog was gebracht.

Nu is het begrip „op voet van oorlog gebracht” niet een scherp omlinjd wettelijk begrip van ons recht en het ligt bij gebreke van zodanige omlijning in de aard der zaak dat tal van overgangsgevallen denkbaar zijn tussen de minimum-organisatie die ook in vreedstijd in ieder geval zal worden in stand gehouden en het maximum dat men in tijd van oorlog tot stand zal brengen.

Onder die omstandigheden schijnt het nauwelijks mogelijk dat de rechter door eigen redenering een grens trekt ter bepaling of het onderdeel in quaestie op voet van oorlog is gebracht en zal de meest rationele gedragslijn zijn, dat men zich in het algemeen richt naar het oordeel der militaire autoriteiten, dat blijkens de sententie van de Krijgsraad het betreffende onderdeel niet als op voet van oorlog gebracht beschouwt.

Dan moet nog onder het oog worden gezien de vraag of de betrokkene wellicht reeds onder de bevoegdheid van de militaire rechter valt omdat hij militair zou zijn in de zin van de artikelen 60-62 van het Wettboek van Militair Strafrecht. De Krijgsraad heeft ook deze vraag ontkennend beantwoord met een uitvoerig betoog, dat mij, hoewel niet dan na aarzeling, ten slotte overtuigt. Geaarseld heb ik vooral daarom omdat artikel 61 het beginsel uitdrukt dat zodra iemand „feitelijk dient bij de krijgsmacht” in geval van twijfel wordt aangenomen dat hij militair is, tenzij het tegendeel blijkt. Nu zou ik menen dat op de positie van de betrokkene de woorden „feitelijk dienen bij de krijgsmacht” op zichzelf volkomen passen. Tevens

echter zou ik menen dat het niet zijn van militair, namelijk het niet zijn van iemand „wiens dienstverband bij de krijgsmacht tot doorlopende werkelijke dienst verplicht” noch een andere „vrijwilliger bij de krijgsmacht” voortvloeit uit de zeer bijzondere positie van de aalmoezenier, gelijk het vonnis die uitvoerig beschrijft, met als meest kenmerkende trekken, het niet onderworpen zijn aan enig bevel en het bevoegd zijn om zijn werkzaamheid op elk zelf gekozen ogenblik te beëindigen. Ik zou menen dat deze trekken een zo groot verschil vormen ten opzichte van ieder die tot doorlopende werkelijke dienst is verplicht en zelfs ten opzichte van ieder die men met de ietwat vage naam „vrijwilliger” kan bestempelen, dat men degene voor wie deze bijzonderheden gelden niet onder een van beide omschrijvingen kan brengen. Van deze mening brengt mij ook niet terug het grondige betoog van Mr. J. M. M. Maas in het Tijdschrift voor Militair Strafrecht, Deel XLVI, blz. 289 en volgende. Naar aanleiding van dit betoog zij nog in het bijzonder opgemerkt dat alle andere personen, die de schrijver ter vergelijking aanvoert, militaire artsen enz., juist het zo frappante kenmerk van volstreckte onafhankelijkheid ten opzichte van alle militaire autoriteiten missen, dat aan de geestelijke verzorgers eigen is. Van gewicht is verder ongetwijfeld het argument van deze schrijver dat het beschermd zijn door de voor militaire meerderen geschreven bepalingen onder omstandigheden aan de positie van de geestelijke verzorger ten goede zal kunnen komen. Daar staat echter tegenover dat men dan ook hetzij op de geestelijke verzorger tal van voorschriften zou moeten toepassen die met zijn onafhankelijkheid niet zijn te verenigen, hetzij zou moeten aannemen, dat hij wel militair is maar van alle aan die status verbonden plichten is vrijgesteld door de voorwaarden waarop hij zijn taak heeft aanvaard, voorwaarden waarvan echter niet aanstonds valt te zien, hoe zij boven algemene wettelijke voorschriften zouden kunnen praevaleren.

Ik heb mitsdien de eer te concluderen dat Uw Raad versta dat de Kantonrechter te Leeuwarden bevoegd is van de zaak kennis te nemen, wijders bepalende dat geen handelingen of beschikkingen terzake van de Krijgsraad te Velde Oost zullen stand houden.

DE HOGE RAAD DER NEDERLANDEN,

beschikkende in Raadkamer,

Gezien het verzoekschrift van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te Velde „Oost” tot regeling van rechtsgebied bij het bestaande geschil van rechtsmacht ten aanzien van de strafzaak tegen: D.W.B., geboren te Amsterdam 2 Januari 1912, majoor-aalmoezenier, wonende te Breda en werkzaam op de Vliegbasis Leeuwarden, gedagvaard om te verschijnen voor den Kantonrechter te Leeuwarden op 15 October 1952, teneinde terecht te staan „ter zake dat hij op of omstreeks „21 Augustus 1952, te ongeveer 10.30 uur, in de gemeente Harlingen, te Harlingen, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig „(lux auto), daarmede heeft gereden over de voor het openbaar rijden „en ander verkeer openstaande weg, de Noorderhaven; en toen geen „gevolg heeft gegeven aan een vanwege het daartoe bevoegde gezag „in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op de „weg, op de wijze, als op grond van artikel 7 van het Wegenverkeersreglement in de bij dat Reglement behorende Bijlage omschreven, „gegeven aanwijzing, immers is hij een verkeerszuil overeenkomstig „Model 72 van gemelde Bijlage ter linkerzijde voorbijgereden”;

Overwegende dat bij schriftelijk vonnis van 29 October 1952 ¹⁾ genoemde Kantonrechter zich onbevoegd heeft verklaard tot kennisneming van voormeld telastegelegd feit;

dat het tegen dit vonnis ingesteld beroep in cassatie is verworpen bij arrest van den Hogen Raad van 10 Maart 1953 ²⁾;

dat vervolgens de zaak is onderworpen aan de kennisneming van den Krijgsraad te Velde „Oost”;

dat deze Krijgsraad bij vonnis van 20 Mei 1953 zich onbevoegd heeft verklaard om te erkennen over de persoon van beklaagde;

Overwegende dat de uitspraak van den Kantonrechter te Leeuwarden en die van den Krijgsraad te Velde „Oost” met elkander in strijd zijn, daar één van beide rechters tot onderzoek van de strafzaak tegen D. W. B. bevoegd moet zijn en mitsdien zich voordoet het geval, voorzien in artikel 525 onder 2° van het Wetboek van Strafvordering, zodat aanwezig is een jurisdictiegeschil, door artikel 88 onder 4° der Wet op de Rechterlijke Organisatie aan den Hogen Raad in eerste instantie ter beslissing opgedragen;

Gezien het gerechtelijk schrijven namens den Procureur-Generaal aan D. W. B. uitgereikt, houdende diens oproeping ingevolge artikel 527 eerste lid van het Wetboek van Strafvordering;

Gezien de schriftelijke conclusie van den Advocaat-Generaal Langemeijer, namens den Procureur-Generaal, daartoe strekkende dat de Hoge Raad versta dat de Kantonrechter te Leeuwarden bevoegd is van de zaak kennis te nemen, wijders bepalende dat geen handelingen of beschikkingen ter zake van den Krijgsraad te Velde „Oost” zullen stand houden;

Overwegende dat de gewone rechter — te dezen de Kantonrechter te Leeuwarden — tot kennisneming van de zaak bevoegd zal moeten worden verklaard, tenzij enig wettelijk voorschrift valt aan te wijzen op grond waarvan den militairen rechter — in het onderwerpelijke geval den Krijgsraad te Velde „Oost” — rechtsmacht over B. toekomt met betrekking tot het hem telastegelegde;

Overwegende dat vooreerst onderzoek vereist de vraag of B. als „militair” in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht was aan te merken, als wanneer ingevolge de artikelen 76 en 114 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht de militaire rechter ge-roepen zou zijn tot kennisneming van het hem telastegelegde feit;

dat deze vraag in ontkennenden zin moet worden beantwoord;

dat B. niet geacht kan worden te behoren tot hen, die naar luid van artikel 60 (aanhef en onder 1°) van genoemd Wetboek als militairen worden beschouwd uit hoofde van een vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht dat tot doorlopenden werkelijken dienst verplicht, noch tot de in dat artikel (aanhef en onder 2°) bedoelde andere vrijwilligers bij de krijgsmacht en dienstplichtigen;

dat immers B.'s dienstverband als majoor-aalmoezenier hem niet

¹⁾ M.R.T. XLVI, blz. 187 v.

²⁾ M.R.T. XLVI, blz. 191 v.

verplicht tot het verrichten van *militaire* diensten, zodat dit dienstverband niet is een zodanig als waarop in voornoemd artikel 60 wordt gedoeld, en evenmin te zijnen aanzien sprake is van een hoedanigheid van „vrijwilliger bij de krijgsmacht”, welke slechts toekomt aan degenen, die vrijwillig *militairen dienst* doen onder *militair* bevel, aan welken maatstaf de werkzaamheden van een geestelijk verzorger niet beantwoorden, zijnde ten slotte uitgesloten de mogelijkheid dat B., die als bedienaar van den godsdienst krachtens de Dienstplichtwet vrijstelling van den dienstplicht geniet, als dienstplichtige tot de in artikel 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht bedoelde militairen zou behoren;

dat, vermits B. evenmin op grond van enig ander artikel voorkomende in Titel IX van meergenoemd Wetboek als *militair* kan worden aangemerkt, artikel 76 der Invoeringswet de rechtsmacht van den militairen rechter met betrekking tot het hem telastegelegde niet vermag te funderen;

Overwegende dat ook artikel 77 van gezegde wet geen grond kan opleveren voor de bevoegdheid van bedoelden rechter tot kennisneming van het aan B. verweten strafbare feit;

dat in dit verband slechts in aanmerking zou kunnen komen het in dat artikel (aanhef en onder 2°) vervatte voorschrift, betrekking hebbende op hen, die bij een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht in dienstbetrekking zijn of haar met toestemming van de militaire overheid vergezellen of volgen, doch voldoende uit de zich onder de stukken bevindende ambtelijke verklaringen is gebleken, dat het onderdeel, waarbij B. was tewerk gesteld, niet was een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht;

dat de bevoegdheid van den Krijgsraad dus niet op artikel 77 der Invoeringswet kan steunen, en deze wet ook geen andere bepalingen bevat waarin die bevoegdheid ten aanzien van het aan B. telaste gelegde feit haar grondslag zou kunnen vinden;

Overwegende dat ten slotte valt na te gaan of den Krijgsraad te dezen rechtsmacht toekomt uit hoofde van artikel 5 (aanhef en onder a) van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (E no. 67);

dat deze vraag in bevestigenden zin ware te beantwoorden indien de strekking van dit voorschrift zou zijn met betrekking tot de krachtens gezegd Besluit ingestelde Krijgsraden uitbreiding te geven aan de rechtsmacht van den militairen rechter, gelijk die in het algemeen door de voorschriften van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht-recht in samenhang met die van het Wetboek van Militair Strafrecht is toegekend;

dat zodanige strekking van het genoemde voorschrift echter niet mag worden aangenomen;

dat de Kroon bij de uitvaardiging van het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944 — verder aan te duiden als „Besluit 1944” — kennelijk te rade is gegaan met den inhoud van het toen ter tijde geldende Koninklijk Besluit van 10 Mei 1940 Staatsblad

no. 283 (Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1940) waarbij voorzieningen waren getroffen nopens de instelling van door den uitgebroken oorlog noodzakelijk geworden krijgsraden te velde en de betrekkelijke bevoegdheden dezer gerechten, zulks ter uitvoering van de Haar door artikel 95 der Invoeringswet Militair Straf- en Tucht-recht gegeven opdracht;

dat deze zienswijze voor zoveel nodig nog haar bevestiging vindt in de overeenstemming in redactie tussen beide Besluiten die bij vergelijking van den tekst op verschillende plaatsen in het licht treedt;

dat onder deze omstandigheden moet worden aangenomen dat ook het Besluit 1944 in artikel 5 slechts een regeling der betrekkelijke bevoegdheid beoogde;

dat weliswaar aan de Kroon niet de bevoegdheid kon worden ontzegd om in 1944 op den grondslag van het staatsnoodrecht uitbreiding te geven aan de rechtsmacht van de door Haar in te stellen krijgsraden, doch geen voldoende aanleiding bestaat voor de veronderstelling dat zodanige uitbreiding bij de formulering van artikel 5 in de bedoeling heeft gelegen nu meermalen bij het Besluit 1944 getroffen afwijkingen van de geldende regelen op het stuk der absolute competentie *uitdrukkelijk* geschied zijn;

dat bovendien de opvatting als zou het meergenoemde artikel 5 (aanhef en onder a) uitbreiding van de volstreckte bevoegdheid van den militairen rechter inhouden, zich bezwaarlijk laat voegen in het uit den samenhang van de beide onderdelen van het artikel blijkende systeem der daarbij gegeven competentieregeling, welke in dien gedachtengang krachtens het onder a bepaalde de volstreckte bevoegdheid der krijgsraden zou uitbreiden tot andere personen dan de in de artikelen 76 en 77 der Invoeringswet genoemde, zonder dat nochtans die uitbreiding mede effect zou erlangen indien — met toepassing van de onder b geformuleerde regeling — vervolging plaats vindt van strafbare feiten uit hoofde van de omstandigheid dat zij zijn begaan in het rechtsgebied van den commanderenden generaal, die den krijgsraad heeft benoemd;

dat, nu geen wettelijk voorschrift de bevoegdheid van den militairen rechter tot kennisneming van het aan B. telastegelegde vermogen te schragen, de Krijgsraad te Velde „Oost” zich terecht onbevoegd heeft verklaard en, met vernietiging van het vonnis van den Kantonrechter te Leeuwarden, alsnog laatstgenoemde als de te dezen bevoegde rechter behoort te worden aangewezen;

Rechtdoende ter regeling van rechtsgebied;

Verklaart dat de Kantonrechter te Leeuwarden bevoegd was recht te spreken over het aan D.W.B. telastegelegde feit;

Vernietigt het door dien rechter op 29 October 1952 gewezen vonnis;

Wijst de zaak terug naar den Kantonrechter te Leeuwarden ten einde haar alsnog te berechten en af te doen.

NASCHRIFT.

De geestelijke verzorger ¹⁾ bij de Krijgsraad is GEEN militair, aldus maakte de Hoge Raad uit, daarbij aansluitend bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost. Herhaaldelijk is, in de polemiek over de status van de geestelijke verzorger, waarbij het dualistische karakter aan beide partijen overvloedige argumenten verschaft, opgemerkt dat tenslotte de Rechter (of een fors gebaar van de Wetgever) de strijd zou moeten beslechten. Het is merkwaardig dat het de burger (straf)rechter is, die dit militaire strijdpunt oplost.

In zekere zin was reeds in het arrest van 10 Maart 1953 (M.R.T. XLVI, blz. 191 v.) over deze materie een vingerwijzing te zien, dat de Hoge Raad de militaire status van de geestelijke verzorger niet accepteert. Indien immers verdachte militair was, was de moeizame (en riskante — dat blijkt uit bovenstaande beschikking, waarin de Hoge Raad ten aanzien van vorenvermeld arrest òm gaat —) argumentatie via artikel 5 van het Organisatiebesluit 1944 overbodig. Wel mocht de procureur-generaal in zijn conclusie tot voormeld arrest zeggen, dat de vraag, of verdachte militair was of niet, in het onderhavige arrest haar beantwoording niet zou vinden, maar door de omweg (art. 5 Org. Besl. 1944) te kiezen inplaats van de rechte weg (art. 60 W.M.S.R.), toonden procureur-generaal en Hoge Raad duidelijk, dat zij die rechte weg niet wensten. Logischerwijze immers komt men aan artikel 77 Inv. M.S.T.R. (en art. 5 Org. Besl. 1944) niet toe, als men niet artikel 76 Inv. M.S.T.R. (en art. 60 W.M.S.R.) verworpen heeft.

Krijgsraad en Hoge Raad hebben zich begeven in de vraag, wat te verstaan is onder „vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht” in artikel 60 W.M.S.R. Zeer terecht wordt hieronder verstaan vrijwillig verband tot het verrichten van militaire diensten. Hierbij is het echter wel zaak om militaire diensten te onderscheiden van gewapende diensten. Ook ongewapende diensten kunnen niettemin militaire diensten zijn (zo de diensten van MARVA en MILVA). Het gaat dan ook niet zozeer om de aard van de werkzaamheden van de geestelijke verzorger als wel om zijn al of niet staan onder militaire tucht en militair bevel, hetwelk beslissend is voor zijn status.

Baanbrekend werk verrichtte de Krijgsraad op het terrein van het Organisatiebesluit 1944 en deszelfs verhouding tot artikel 77 Inv. M.S.T.R.; wij mogen aannemen dat het betoog van de Krijgsraad de Hoge Raad heeft overtuigd.

Tenslotte valt nog op dat de Hoge Raad beschikte ingevolge

¹⁾ Het vraagstuk is slechts voor de R.K. geestelijke verzorger opgelost. Ten aanzien van de Protestantse geestelijken liggen de verhoudingen anders. In hoeverre zulks voor de onderhavige vraag beslissend anders ligt, blijve hic et nunc buiten beschouwing en speculatie. Het zou echter wel vreemd zijn als de Protestantse geestelijke verzorgers wel militairen zijn en de Katholieke niet.

artikel 526 Sv. op verzoekschrift van de Auditeur-Militair, waar volgens genoemd artikel dit verzoekschrift moet uitgaan van de „ambtenaar die de vervolging heeft ingesteld”. Dit was, zeker in het stadium der informatiën, veeleer de verwijzingsofficier. Waar echter inzake de (on)bevoegdheidsprocedure de Auditeur-Militair een bijzondere positie inneemt (art. 221 R.L. — zie ook art. 220 R.Z.), meen ik dat het verzoekschrift van deze openbare aanklager terecht door de Hoge Raad kon worden ontvangen. W.H.V.

BOEKAANKONDIGINGEN.

Dr J. SCHRIJVER „Leerboek der Graphologie”, derde druk, herzien in bijgewerkt door Dr J. SLIKBOER — N.V. Uitgeversmaatsch. Kosmos, Amsterdam en Antwerpen — 222 blz. met losse bijlage, bevattende reproducties der besproken handschriften — f 9,50.

SCHRIJVER's leerboek der graphologie heeft in Nederland op het terrein van deze jonge wetenschap baanbrekend werk verricht; het is een van de weinige oorspronkelijke boeken van betekenis op dit gebied in de Nederlandse taal.

Na het overlijden van de auteur is de bewerking van de thans verschenen derde druk opgedragen aan Dr SLIKBOER, die kort geleden promoveerde op een academisch proefschrift, getiteld „Graphodiagnostiek”.

De waardering voor en de invloed van de graphologie is groeiende en op velerlei terrein, inzonderheid ook bij de opsporing van strafbare feiten, wordt zij toegepast. Nog altijd echter is een waarschuwing voor het ondeskundig hanteren van onvolkomen verwerkte graphologische kennis en gegevens op haar plaats: het is een vak dat men grondig moet bestuderen en verwerken, alvorens het in de praktijk te brengen. Deze waarschuwing geldt ook voor het onderhavige werk, hetwelk, doordien het in het Nederlands en in een gemakkelijk leesbare vorm geschreven is, voor een grote kring bereikbaar en bevattelijk is.

„*Vreemdelingen en grensbewaking*” door G. SEPPEN, res. majoor der Koninklijke Maréchaussée en W. A. C. WALRAVEN, kapitein der Koninklijke Maréchaussée — N. Samsom, Alphen a. d. Rijn — Deel 1 (thans compleet) 529 blz. + registers — f 29,—.

De thans verschenen 7e aflevering — de vorige afleveringen werden aangekondigd in M.R.T. XLIV, blz. 519, M.R.T. XLV, blz. 485 en M.R.T. XLVI, blz. 116 — voltooit het eerste deel van dit werk. In deze 7e aflevering wordt behandeld de *Vreemdelingen-arbeidswet* en *-bedrijfswet*, de arbeid van de Commissie-Donner (1936-1937), de centralisatie van de vreemdelingenzorg, het bewakingsvoorschrift

1939. Opzet, behandeling van de stof en het zeer goed verzorgde uiterlijk heeft deze aflevering met de vorige afleveringen gemeen.

Door het enorme terrein, hetwelk de schrijvers in dit werk beslaan, is het een algemene vraagbaak op het stuk van vreemdelingenrecht, terwijl de alfabetische klapper het ook zijn waarde verleent als naslagwerk.

Volgens de aanvankelijke aankondiging zal dit eerste deel gevolgd worden door een (losbladig) tweede deel.

Prinsessenkalender 1954 — Het Nederlands verbond der verenigingen „Pro Juventute”, Gooiersgracht 145, Laren N.H. — f 2,75.

Wij ontvingen de onze lezers welbekende „prinsessenkalender”, uitgegeven door Pro Juventute. Zoals vorige jaren heeft ook ditmaal H.M. de Koningin een aantal nog niet gepubliceerde foto's van de vier Prinsessen beschikbaar gesteld, om daarmee de kalender 1954 op te luisteren.

Het is een genoegen om de foto's te bezien van deze vier vriendelijke en blije Koningskinderen, foto's, gemaakt tegen de fraaie achtergrond van de tuinen van het Paleis Soestdijk. Een sieraad als kalender; bovendien: een steun aan een nobel doel.

De kalender is verkrijgbaar bij alle verenigingen en afdelingen van „Pro Juventute”; waar niet verkrijgbaar, volgt franco toezending per post na ontvangst van f 2,75 per kalender op postgiro 517400 (of per postwissel) van de Kalenderactie „Pro Juventute”. Gooiersgracht 145, Laren, N.H.

„*Eenvoudig militair Engels*” door L. J. VAN EYSEREN, docent aan de Koninklijke Militaire Academie, en Dr H. G. DE MAAR, Oud docent aan de Ned. Economische Hogeschool te Rotterdam — P. Noordhoff N.V., Groningen, Djakarta — 224 blz. 8° — f 4,90.

Een leerboekje, dat bedoeld is om Nederlandse (en Vlaamse) militairen in korten tijd voldoende Engels en (in het bijzonder: militair-technisch Engels) bij te brengen om zich inzonderheid over dienstonderwerpen bij Britten en Amerikanen verstaanbaar te maken en deze bondgenootschappelijke militairen terzake te kunnen verstaan. Het is geheel op de landmacht ingesteld en wij missen een dergelijk boekje over maritiem Engels en Amerikaans.

Het boekje is met veel zorg samengesteld, bevat interessant proza dat zowel in technische als in taalkundige zin leerstof inhoudt en is rijk geïllustreerd met foto's en schetsen.

Ook aan het klankschrift is de nodige zorg besteed, hoewel dit niet meer dan een gebrekkig hulpmiddel schijnt te zijn voor een juiste uitspraak. Zonder instructie door iemand, die de uitspraak beheerst, zal de eenvoudige soldaat het met dat klankschrift niet ver brengen. Zo valt het op dat op blz. 5, waar de uitspraaktekens worden ver-

meld, voor het teken „A” wordt verwezen naar de klank van „but” (maar), terwijl op blz. 19 de uitspraak van „one” (een) wordt aangegeven als „wan”. Hoezeer juist bij een correcte uitspraak van „but”, werkt dit toch de reeds veelvuldig voorkomende en uiterst storende foutieve uitspraak van dit telwoord als „wun” in de hand.

Van belang is, dat grote aandacht geschonken is ook aan het Amerikaans. Diverse woorden hebben in het Engels en in het Amerikaans verschillende betekenissen; voor diverse begrippen bestaan in het Engels en het Amerikaans verschillende woorden, hetgeen in het begin van de Anglo-Amerikaanse samenwerking tijdens de tweede wereldoorlog herhaaldelijk tot misverstand en spraakverwarring aanleiding heeft gegeven.

W.H.V.

WETGEVING.

„Wet immunisatie militairen”.

In Staatsblad 432 van 1953, uitgegeven 28 Augustus 1953, is opgenomen de Wet van 7 Augustus 1953, houdende voorzieningen met betrekking tot de immunisatie van militairen („Wet immunisatie militairen”). Deze wet behandelt de verplichte primo-vaccinatie en re-vaccinatie van militairen tegen de pokziekte en inenting tegen andere besmettelijke ziekten, wanneer de omstandigheden zulks nodig maken. De wet is gecontrasigneerd door de Ministers van Oorlog en Marine en van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

Aangezien deze wet zowel van militairrechtelijk als van religieus ingrijpende betekenis is, heeft het onderwerp in beide Kamers geleid tot uitvoerige gedachtenwisseling, welke van groot belang is voor de medisch-technische uitvoering ervan en, op het juridische vlak, voor wat betreft de grensbepaling tussen erkende en erkenbare gewetensbezwaren enerzijds en het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid anderzijds. Ook voor wat betreft de vordering tot schadevergoeding ingeval van ziekte of overlijden tengevolge van immunisatie bevatten de gedachtenwisseling en in het bijzonder de toezeggingen van de Minister waardevolle richtlijnen.

Wij zouden echter te veel plaatsruimte van ons Tijdschrift in beslag nemen, indien wij de volledige parlementaire behandeling hier zouden afdrukken. En hoewel beseffende de bezwaren, welke een bloemlezing van de gebezigde argumenten inhoudt, hebben wij toch gemeend dat deze bezwaren aanvaard moeten worden. Het alternatief is, gezien de omvang van de stof, het volstaan met het afdrukken alleen van de tekst van de wet, eventueel vergezeld van de Memorie van Toelichting.

Wij laten thans eerst, vetgedrukt, de tekst van de wet volgen, voorzien van aantekeningen welke het vergelijken met het oorspronkelijke ontwerp van wet gemakkelijk en overzichtelijk maken. Dan volgt een bloemlezing uit de parlementaire gedachtenwisseling, welke chronologisch is opgesteld.

W. H. V.

Wet immunisatie militairen.

Artikel 1. Deze wet verstaat onder:

„Onze Minister”: de Minister van Marine, indien het de immunisatie van een militair der zeemacht of de Minister van Oorlog, indien het de immunisatie van een militair van de landmacht betreft;

„Immunisatie”: zowel vaccinatie en revaccinatie tegen pokken als iedere andere inenting en herinenting;

Artikel 2. Onze Minister is tot 1 Januari 1962 bevoegd militairen de verplichting op te leggen zich aan vaccinatie voor de eerste maal tegen pokken te onderwerpen.

Artikel 3. (1) Onze Minister is bevoegd militairen de verplichting op te leggen zich, ter voorkoming van optreden of verspreiding van ziekten in de strijdkrachten, aan revaccinatie tegen pokken en aan iedere door hem nodig geoordeelde inenting en herinenting tegen andere ziekten, te onderwerpen.

(2). Onze Minister legt de in het eerste lid bedoelde verplichting niet op dan overeenkomstig het advies van een door of namens hem ingestelde commissie van deskundigen.

In het ontwerp luidde dit artikel 3 aldus:

Artikel 3. Onze Minister is bevoegd militairen de verplichting op te leggen zich aan revaccinatie tegen pokken en aan iedere door hem nodig geoordeelde inenting en herinenting tegen andere ziekten te onderwerpen.

Artikel 4. De in de artikelen 2 en 3 bedoelde maatregelen vinden niet plaats dan met inachtneming van de door Onze Minister ter uitvoering van de wet gestelde regelen.

Artikel 5. De militair, alsmede, indien de militair minderjarig is, degene die de ouderlijke macht of voogdij over hem uitoefent, die op gronden, ontleend aan zijn of haar godsdienstige overtuiging, gewetensbezwaren heeft tegen immunisatie, kan zich met een met redenen omkleed verzoekschrift tot het verkrijgen van vrijstelling van de aan hem of de onder zijn of haar ouderlijke macht of voogdij staande militair opgelegde verplichting tot Onze Minister wenden.

In het ontwerp kwamen, in het eerste lid, de woorden „alsmede, indien „de militair minderjarig is, degene die de ouderlijke macht of voogdij over „hem uitoefent”, de woorden „of haar” en de woorden „of onder zijn of haar „ouderlijke macht of voogdij staande militair” niet voor.

Onze Minister beslist op dit verzoekschrift, na advies van een door of namens hem ingestelde commissie.

Bij erkenning van de gewetensbezwaren door Onze Minister wordt de militair blijvend van de immunisatie vrijgesteld. Van de dag af, waarop het verzoekschrift is ingediend, tot de dag, waarop de beslissing door Onze Minister is genomen, wordt de immunisatie achterwege gelaten.

Artikel 6. De militair, voor wie op geneeskundige gronden een bijzonder gevaar van de immunisatie is te duchten, wordt, op de wijze door Onze Minister bepaald, tijdelijk of blijvend van één of meer immunisatiemaatregelen vrijgesteld.

De militair, die van mening is, dat zijn gezondheidstoestand daartoe aanleiding geeft, kan onder overlegging van een verklaring van een geneeskundige een verzoek om vrijstelling, als in het voorgaand lid bedoeld, indienen.

Onze Minister kan op dit verzoek slechts afwijzend beslissen in overeenstemming met het advies van een door of namens hem ingestelde commissie van geneeskundigen.

In het ontwerp luidde het derde lid van dit artikel:

„Onze Minister beslist op dit verzoekschrift, na advies van een door of namens hem ingestelde commissie van geneeskundigen.”

Vanaf de dag, waarop het verzoekschrift is ingediend, tot de dag, waarop de beslissing door Onze Minister is genomen, wordt de immunisatie achterwege gelaten.

Artikel 7. Deze wet kan worden aangehaald als „Wet immunisatie militairen”.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

1. *Inleiding.* De ervaring van de laatste jaren heeft in toenemende mate de behoefte doen gevoelen aan bestudering van de met een deugdelijke prophylaxe van de Nederlandse strijdkrachten samenhangende vraagstukken. Niet het minst is deze behoefte naar voren gekomen in de gedachtenwisseling, welke op het terrein van de vaccinatie en revaccinatie tegen pokken tussen Regering en Staten-Generaal heeft plaats gevonden. Deze gedachtenwisseling heeft de eerste en de tweede ondergetekende aanleiding gegeven de Staatscommissie, ingesteld bij Koninklijk besluit van 12 Mei 1948 no. 51, te verzoeken hen van voorlichting te dienen aangaande de eisen voor een deugdelijke prophylaxe ten behoeve der Nederlandse strijdkrachten.

De ondergetekenden ¹⁾ achten het van belang dit rapport als bijlage van deze Memorie van toelichting over te leggen ²⁾.

De ondergetekenden verenigen zich met de opvatting van het rapport, dat „moet worden vastgehouden aan de eis, dat bovengenoemde medische ingrepen (bedoeld wordt de primo-vaccinatie) „niet zonder een wettelijke basis behoren te worden verplicht gesteld”.

Zij begrijpen dit echter in dier voege, dat weliswaar een *algemene*

¹⁾ De ondergetekenden zijn: De M. v. O. C. STAF, de M. v. M. C. STAF en de M. v. S. Z. en V. J. G. SUURHOFF.

²⁾ Nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden.

wettelijke basis voor het opleggen van deze verplichting aan militairen aanwezig is, doch de historische ontwikkeling van het vraagstuk der vaccinatie thans om een aparte nadere wettelijke regeling vraagt.

Met de opvatting van de Subcommissie, dat de militaire overheid niet de bevoegdheid bezit om aan militairen de verplichting tot het ondergaan van vaccinatie op te leggen en dat noch uit het militaire straf- en tuchtrecht, noch uit de daarover beschikbare jurisprudentie blijkt, dat de militaire overheid een zodanig recht bezit, kunnen de ondergetekenden zich niet verenigen. Naar hun mening is de bevoegdheid de verplichting tot immunisatie op te leggen vervat in de algemene bevelsbevoegdheid van de Overheid tegenover de militair.

De beschikbare jurisprudentie wijst naar hun mening in dezelfde richting. Hoewel deze kwestie na het tot stand komen van de Wet immunisatie militairen slechts van academisch belang zal zijn, achten de ondergetekenden het toch noodzakelijk van hun opvatting op dit standpunt te doen blijken, aangezien hierop de gestie ten aanzien van deze materie in de achterliggende tijd heeft gesteund.

Dit medisch-militair probleem wordt bepaald door drie belangrijke factoren, nl. ten eerste de voor de landsverdediging onontbeerlijke eis van paraatheid van de strijdkrachten, ten tweede de zeer bijzondere risico's, waarvoor juist zij gesteld worden, en ten derde de uitzonderlijk ongunstige immuniteitstoestand juist van de strijdkrachten voor wat betreft de vaccinatie tegen pokken.

Hieromtrent stelt het rapport op blz. 10 zelfs, dat men tot 1959 moet rekenen op 75—90 pct. niet geïmmuniseerden, ten gevolge van de lacune, die er in de inenting is ontstaan in de jaren, gelegen tussen dat der opheffing van de indirecte dwang in 1928 en dat der invoering van de Inentingswet 1939. Dit buitengewoon hoge percentage, gepaard aan het grote gevaar van snelle verspreiding van pokken in de strijdkrachten ten gevolge van het eng gelegd zijn, brengt op ontoelaatbare wijze de paraatheid en bewegingsvrijheid — in het bijzonder buiten de landsgrenzen — in gevaar. In het bijzonder moge de aandacht worden gevestigd op het feit, dat de Marine met ongevaccineerd personeel dreigt te worden opgesloten in de Noordzee. Het is dus een eerste eis van een goede voorbereiding der landsverdediging, dat de immunisatietoestand voor wat betreft pokken in de eerstkomende jaren zo hoog mogelijk wordt opgevoerd.

De ondergetekenden achten het minder wenselijk de bevoegdheid om tot het ondergaan van immunisatie te verplichten te beperken tot de in het rapport met name genoemde ziekten, aangezien zij met de Subcommissie van mening zijn, dat de snelle ontwikkeling van de medische wetenschap een uitbreiding van de ziekten, waartegen thans immunisatiemethodes bekend en beproefd zijn, reeds zeer spoedig noodzakelijk zou kunnen maken. Dit zou een aanvulling van de wet noodzakelijk maken.

Artikel 5. De ondergetekenden zijn met de Subcommissie van mening, dat de voor de Overheid uit behartiging van het algemene belang voortvloeiende noodzaak om een verplichting op te leggen niet mag leiden tot aantasting van het geweten van een militair.

Op het voetspoor van hetgeen omtrent gewetensbezwaren is bepaald in de wet van 13 Juli 1923, *Stbl.* 357, betreffende dienstweigering, geeft dit artikel aan, dat de Overheid wijkt voor gewetensbezwaren van de militair.

Tevens regelt dit artikel de wijze, waarop dit zal geschieden.

De militair, die gewetensbezwaren tegen immunisatie koestert, wendt zich met een verzoek om vrijstelling van de opgelegde verplichting tot de Minister. De betrokken militair wordt alsdan gehoord door een door of namens de Minister ingestelde commissie.

In afwijking van de regeling in evengenoemde Dienstweigeringswet stellen de eerste en tweede ondergetekende zich niet voor één vaste commissie van advies in te stellen, doch deze meer verspreid (b.v. over de verschillende garnizoensplaatsen) in te stellen. Bovendien kan het zelfs noodzakelijk zijn, dat bij verblijf van eenheden buiten 's lands grenzen de hoogste commandant van deze eenheid namens de Minister een commissie instelt. De zo noodzakelijke snelle behandeling en beslissing wordt daardoor zeer bevorderd.

NOTA, HOUDENDE DE SAMENVATTING VAN HET RAPPORT VAN DE SUBCOMMISSIE VAN DE DEFENSIE-COMMISSIE, BETREFFENDE DE PROPHYLAXE TEN BEHOEVE VAN DE STRIJKRACHTEN.

De militaire geschiedenis kent talrijke voorbeelden van catastrophes ten gevolge van het optreden van infectieziekten. Tot aan de eerste wereldoorlog was in elk leger het aantal zieken vele malen groter dan het aantal gewonden of gesneuvelden, maar ook daarna en zelfs nog in de zo juist geëindigde tweede wereldoorlog zijn op sommige terreinen van het oorlogstoneel soortgelijke ervaringen opgedaan.

Bij voorbeeld vertoonde de Geallieerde macht in Ital. Oost-Afrika van 1 Juni 1940 tot 1 Juni 1941 de volgende cijfers:

Per 100.000 man 75 084 hospitaalopnamen.

Hiervan 834 oorlogsverwondingen en 74.250 ziekten en ongevallen.

Ziekten, die voorkomen hadden kunnen worden, 39.989.

Evenals in de burgermaatschappij echter vormen de infecties, die — via de lucht — de ademhalingswegen besmetten, een groep ziekten, die nog steeds weerstand kunnen bieden aan bestrijdingsmaatregelen.

Juist voor een leger vormt deze groep ziekten een groot gevaar, omdat waar de afstand tussen de manschappen onderling in slaapzalen, theorieelokalen, maar ook in tenten en onderkomens te velde, als regel vele malen kleiner is dan in de burgermaatschappij, het

gevaar van de directe overbrenging vele malen groter is.

Duidelijker wordt dit gedemonstreerd door de naam, waaronder de meningitis cerebrospinalis epidemica of nekkramp ook wel bekend is, nl. recrutenziekte.

Opgemerkt moet worden, dat tot 1959 ons leger, wat pokken betreft, praktisch volkomen ongeïmmuniseerd is en dus ten opzichte van de burgerbevolking, waar de groep der 20-jarigen slechts een klein percentage van de gehele bevolking bedraagt, een wel uitzonderlijk ongunstige positie inneemt. Men moet rekenen op 75—90 pct. niet-geïmmuniseerden.

Bij het plotseling optreden van oorlog dient het leger paraat te zijn om in enkele dagen zijn plaats te betrekken. Het is zeer de vraag of gedurende deze waarschijnlijk zeer korte tijd nog tot immunisatie zal kunnen worden overgegaan.

Kan dit wel, dan dient men er rekening mede te houden, dat na deze bewerking, en om precies te zijn 8—10 dagen hierna, 3/4 van dit leger door de optredende heftige reactie bij de z.g. primo-vaccinatie waarschijnlijk „kwartier-ziek te bed heeft” en in elk geval niet in staat is tot enige actie.

Militair-strategische overwegingen spelen hier een belangrijker rol dan medische en in dit geval zal het belang van het individu zeker moeten wijken voor het belang van het geheel. Bij de militair-strategische overwegingen moet, zij het ook summier, enige aandacht worden geschonken aan twee factoren, nl.:

1^c. het mogelijke oorlogstoneel.

Daar de Nederlandse strijdkrachten in een toekomstige oorlog als onderdeel van een groot geallieerd leger zullen optreden, valt niet te voorspellen, waar ter wereld zij zullen worden ingezet.

De mogelijkheid, dat zij in met pokken besmette gebieden zullen moeten optreden, dient daarom zeker onder het oog gezien te worden.

(Deze werd reeds onder het oog gezien bij de uitzending der Korea-vrijwilligers, die allen tegen pokken werden gevaccineerd.);

2°. de mogelijkheid van de z.g. bacteriologische oorlog.

Hoewel het pokkenvirus niet direct een ideaal bacteriologisch wapen genoemd kan worden, leent het zich zeer goed voor sabotage en infiltratie van enkele met pokken besmette personen.

Een geïmmuniseerd leger en een geïmmuniseerde bevolking lopen hierbij geen gevaren; is dit echter niet het geval, dan kan een herhaling worden verwacht van een reeds vroeger in Noord-Amerika en Mexico gevolgd tactiek ten opzichte van de Indianenstammen.

Binnen het raam van het Noord-Atlantisch Pact is Nederland — voor zover de commissie bekend — op het ogenblik het enige land, hetwelk onvoldoende tegen pokken is gevaccineerd. Anders dan in de burgermaatschappij, waar sinds de wet 1939 de immunisatietoestand ten opzichte van de pokken steeds gunstiger wordt

— hoewel men ook daar altijd nog een groep van bijna 30 pct. ongeimmuniseerden overhoudt —, blijft voor de militaire maatschappij de meest ongunstige toestand nog negen jaar bestaan.

Een maatregel, die ongetwijfeld ook invloed kan hebben, is het immuniseren op een later stadium dan thans gebruikelijk is. De jonge recruit bezit bij zijn indiensttreding een algemene weerstand, die beslist belangrijk lager is dan wanneer hij reeds enkele maanden dienst heeft gedaan.

Bij het immuniseren op de eerste dag, dat de man in dienst komt, zien we dan ook vrijwel altijd een vrij groot aantal reacties, die gewoonlijk een verlies van een aantal man-dagen plegen met zich mee te brengen.

Wanneer bereikt zou kunnen worden, dat het tijdstip van immunisatie verschoven kon worden tot 3—6 maanden na indiensttreding, zou hiermee ongetwijfeld een verbetering bereikt kunnen worden van de thans aanwezige toestand.

Verplichtend stellen van inenting tegen pokken van militairen stelt het probleem in het algemeen aan de orde.

Immers, de wet van 1872 voerde indirecte vaccinatiedwang in. Een kind kon niet naar school of het moest zijn ingeënt. In samenhang met de leerplicht betekende dat in de praktijk, dat ieder kind moest worden ingeënt.

Deze indirecte dwang werd in 1928 afgeschaft en in 1939 vervangen door een wettelijk stelsel, dat geen dwang en geen indirecte dwang kent, maar dat de vaccinatie als een volksbelang erkent en haar krachtig en — blijkens de ervaring — met succes bevordert.

Indien nu voor militairen vaccinatieplicht wordt ingevoerd, betekent zulks — gezien het bestaan van de dienstplicht en gezien het feit, dat primo-vaccinatie op jeugdige leeftijd meer aanbevelenswaardig is dan op de recrutenleeftijd — in de praktijk, dat het stelsel van de wet van 1939 opzij gezet wordt en dat — in een andere vorm en hoofdzakelijk alleen voor jongens, al is het met het oog op de toeneming van vrouwelijke hulpkrachten in het leger ook voor meisjes niet zonder betekenis — teruggekeerd wordt tot het stelsel van 1872.

Er blijft een specifiek medisch-militair probleem, dat betrekking heeft op de periode tot 1959, waarin ieder jaar recruten worden opgeroepen, die ongevaccineerd zijn. En dit probleem is bijzonder acuut voor de luchtmacht en de marine, die met ongevaccineerd personeel praktisch dreigen opgesloten te worden in de Noordzee.

In verband daarmee is de commissie tot de conclusie gekomen, dat het noodzakelijk moet zijn om bij een tijdelijke wet de verplichting tot vaccinatie tegen pokken van militairen van de jaarklassen tot 1959 mogelijk te maken.

VOORLOPIG VERSLAG
(TWEEDE KAMER)

Het standpunt der subcommissie, dat de militaire Overheid niet de bevoegdheid bezit om aan militairen de verplichting tot het ondergaan van vaccinatie op te leggen en dat noch uit het militaire straffen tuchtrecht, noch uit de daarvoor beschikbare jurisprudentie blijkt, dat de militaire Overheid een zodanig recht bezit, konden deze leden voorshands delen. Zij vermochten dan ook niet in te zien, dat een zodanig recht vervat zou zijn in de algemene bevelsbevoegdheid van de Overheid tegenover de militair. Indien de Regering wel op dit standpunt staat, waarom stemt zij dan in met een nadere wettelijke regeling der onderhavige materie? Of wil zij hiermede demonstreren, dat zij toegeeft aan de drang uit de Volksvertegenwoordiging? Deze leden konden zich indenken, dat in geval van een groot acuut epidemisch gevaar, de militaire Overheid uit hoofde van haar verantwoordelijkheid voor het lichamelijke welzijn van haar ondergeschikten overgaat tot een gedwongen immunisatie. Dit is echter een geheel andere grond dan de bevelsbevoegdheid. Nu de Regering evenwel in de Memorie van Toelichting deze bevelsbevoegdheid in het geding heeft gebracht, heeft zij voor de hier aan het woord zijnde leden — hoewel de materiële inhoud van de wet voor hen acceptabel is — de geestelijke achtergrond daarvan discutabel gesteld. Deze leden zouden het dan ook op prijs stellen, dat de Regering die de zaken thans zo stelt, hen op de hoogte zal brengen van de beschikbare jurisprudentie, welke naar haar mening in de richting van het door haar ingenomen standpunt wijst.

Deze en zeer vele andere leden brachten naar voren, dat noch uit het wetsontwerp, noch uit de Memorie van Toelichting blijkt, of eventuele ongunstige gevolgen als ziekte, invaliditeit of zelfs dood, voortspruitende uit immunisatie, beschouwd zullen worden als te zijn ontstaan „in en door de dienst”. Gaarne zouden deze leden een dergelijke bepaling in dit ontwerp zien opgenomen. Is de ten deze bestaande wettelijke regeling van dien aard, dat in de financiële schade-loosstelling van eventuele slachtoffers van immunisatie op behoorlijke wijze is voorzien? Zo ja, hoe luidt deze regeling dan? Zo neen, hoe wordt dan vergoeding toegekend?

Deze leden verklaarden, dat, hoewel zij zich geheel accoord konden verklaren met de uitzondering, neergelegd in artikel 5, een uitbreiding van dit artikel noodzakelijk is in die zin, dat vrijstelling van immunisatie ook dient te volgen, wanneer de ouders van een minderjarige militair gewetensbezwaren tegen immunisatie hebben. Ook andere leden achtten deze uitbreiding noodzakelijk en van het grootste belang.

Ook artikel 6 dient naar de mening van deze verschillende leden op analoge wijze uitgebreid te worden; ook de ouders van minder-

jarige militairen moeten op geneeskundige gronden blijvend of tijdelijk ontheffing van één of meer immunisatiemaatregelen kunnen vragen.

Wat de samenstelling van de commissie betreft, zoals in artikel 5 bedoeld, waren deze leden van oordeel, dat deze zo breed mogelijk dient te worden samengesteld. Niet alleen medische en militaire deskundigen, doch ook personen, die geestelijk aan de betrokken militairen verwant zijn, dienen hierin zitting te hebben. Deze leden dachten hierbij aan legerpredikanten. Er moeten waarborgen worden geschapen, dat aan de gewetensbezwaren de grootst mogelijke aandacht wordt geschonken. Daarbij heeft de commissie zich niet uit te spreken over het gewetensbezwaar als zodanig, maar wel of dit echt en ernstig gemeend is.

Enkele leden hadden tegen dit wetsontwerp onoverkomelijke bezwaren. Principieel stonden zij afwijzend tegen de inenting als zodanig; daarnaast waren zij van oordeel, dat de Overheid niet het recht heeft om haar onderdanen te dwingen zich te onderwerpen aan een kunstbewerking, waarvan zo duidelijk is gebleken, dat zij niet slechts min of meer grote schade aan de gezondheid kan teweegbrengen, maar zelfs de dood ten gevolge kan hebben; het middel is zodoende erger dan de kwaal.

In 1928 heeft de Overheid dan ook, gezien de ernstige gevolgen, aan de inenting tegen pokken verbonden, niet langer de verantwoordelijkheid voor het in stand houden van de inentingsdwang willen dragen. Ook in 1939 heeft de Overheid er om dezelfde reden van afgezien, de vaccinatiedwang in de wet vast te leggen. Wat ter zake voor de burgerlijke Overheid geldt, geldt toch evenzeer voor de militaire Overheid. Waar het hier gaat om de gezondheid en het leven van de haar toevertrouwde militairen, behoort ook zij zich van het toepassen van dwang te onthouden. Te sterker geldt dit nog, waar in dit wetsontwerp aan de Minister de bevoegdheid wordt toegekend niet slechts in zake inenting tegen pokken dwingend op te treden, maar ook tegen allerlei andere ziekten, zelfs tegen die — zoals uit het gestelde op blz. 4 van de Memorie van Toelichting blijkt —, waarvoor op dit ogenblik nog geen immunisatiemethode bestaat. De hier aan het woord zijnde leden hadden hiertegen dan ook zeer ernstige bezwaren. Hierdoor immers zullen nog meer slachtoffers worden gemaakt, daar aan elke inenting, van welke aard dan ook, gevaren voor de gezondheid en het leven verbonden zijn en voorts omdat militairen dan als proefkonijnen zullen worden gebruikt om op grote schaal de werking van nieuwe vaccins te kunnen beoordelen.

Ook de samenstelling van deze commissie is hierbij van grote betekenis. Wanneer, zoals te verwachten is, in een dergelijke commissie personen zitting hebben, die voorstanders zijn van de vaccinatie, is het niet denkbeeldig, dat het deze militairen uiterst lastig zal worden gemaakt en dat aan de Minister zal worden geadviseerd om de ge-

vraagde vrijstelling niet te verlenen, terwijl er toch wel degelijk van een godsdienstig gewetensbezwaar sprake is. Deze leden wilden er dan ook op aandringen, dat de Minister een zodanige wijziging aanbrengt, dat volstaan kan worden met een verklaring van de kerkeraad van de Kerk of gemeente, waartoe de gewetensbezwaarde behoort.

Vele eerder aan het woord zijnde leden brachten tegen dit betoog naar voren, dat de in het wetsontwerp voorgestelde regeling met betrekking tot militairen, die gewetensbezwaren tegen immunisatie hebben, redelijk en behoorlijk is. Naar hun mening zal een verdere tegemoetkoming in dit opzicht niet moeten worden verleend. Wel zouden deze leden een iets stringentere regeling voorstaan met betrekking tot die militairen, voor wie op geneeskundige gronden een bijzonder gevaar bij immunisatie is te duchten. Daarom waren deze leden van oordeel, dat de Minister bij het nemen van een beslissing ter zake in individuele gevallen gebonden moet zijn aan het advies van de in artikel 6 bedoelde commissie van deskundigen.

Deze leden vestigden er voorts de aandacht op, dat in artikel 3 van het ontwerp aan de Minister de bevoegdheid wordt verleend om militairen te verplichten zich te onderwerpen aan iedere, door hem nodig geoordeelde, herinenting tegen andere ziekten. Toegegeven, dat het niet mogelijk is al deze ziekten in de wet aan te geven, konden deze leden zich in het algemeen met het voorgestelde verenigen, mits de ministeriële bevoegdheid ten aanzien van deze inenting en herinenting gebonden wordt aan een eenstemmig advies van de commissie van deskundigen, bedoeld in artikel 6 van het ontwerp. Deswege stelden zij de Minister voor de hieronder aangegeven wijzigingen in de artikelen over te nemen.

Artikel 3. „Onze Minister is bevoegd op eenstemmig advies van „de commissie van geneeskundigen, als bedoeld in artikel 6, militair”, enz.

Artikel 6. „Onze Minister beslist op dit verzoekschrift in over„eenstemming met het advies”, enz.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Gaarne zetten de ondergetekenden nader hun standpunt uiteen in zake de bevelsbevoegdheid van de militaire Overheid tegenover de militairen ten aanzien van de verplichting tot het ondergaan van vaccinatie. Zij menen dat deze Overheid de bevoegdheid heeft, voor zover deze bevoegdheid ten aanzien van bepaalde onderwerpen niet uitdrukkelijk door een wettelijk voorschrift is beperkt of uitgesloten, de militairen alle bevelen te geven, welke door het militaire dienstbelang worden geboden, voor zover deze bevelen niet strekken tot handelingen, welke door natinaal of internationaal recht verboden zijn. Het behoeft naar hun mening geen nader betoog, dat de immunisatie der strijdkrachten een militair dienstbelang is. Immers, een niet geïmmuniseerde krijgsmacht zal van haar waarde veel verliezen, indien een epidemie om zich heen kan grijpen. Men zou nu, de nood-

zaak van immunisatie onder bepaalde omstandigheden als militair dienstbelang aanvaardende, dit kunnen ontkennen, zolang niet die bepaalde omstandigheden (oorlog en optreden van een epidemie) zich voordoen. Maar dan verliest men uit het oog dat voortdurend een deel der krijgsmacht paraat moet zijn. Zou met immunisatie gewacht worden tot daarvoor een directe aanleiding opkomt, dan zou een tijdelijke toestand van niet gevechtsgereed zijn der parate onderdelen daarvan het gevolg zijn. Dit nu is in de tegenwoordige omstandigheden niet aanvaardbaar.

Een wettelijk voorschrift, dat de bevelsbevoegdheid van de militaire Overheid met betrekking tot deze materie uitdrukkelijk beperkt of uitsluit, is niet aanwezig. Integendeel, in een bepaling als die, vervat in artikel 25, lid 4, van het Reglement betreffende de Krijgstucht, ligt indirect een argument te meer voor het standpunt van ondergetekenden opgesloten. Daarin immers wordt de militair verplicht zich, in geval van ziekte of lichamelijke gebreken, te onderwerpen aan genees- of heilkundige behandeling, voor zover die behandeling niet betreft het ondergaan van enige kunstbewerking. Wat moet onder kunstbewerking worden verstaan? Van Dale's Woordenboek voor de Nederlandse taal geeft aan, dat dit in de heilkunde betekent operatie. Het Hoog Militair Gerechtshof heeft bij beschikking van 29 Juni 1913 beslist, dat therapeutische behandeling met kwikinspuitingen *niet* is operatief ingrijpen, daar „volgens algemeen „maatschappelijke opvatting” daaronder moet worden verstaan: „het „wegnemen van delen van het lichaam, het inbrengen van zelfstandigheden in het lichaam en het verplaatsen of het veranderen van „weefseldelen of van organen, indien deze kunstbewerkingen gepaard „gaan met het langs mechanische weg opheffen (snijden of knippen) „van de normale samenhang der delen”.

Jurisprudentie met betrekking tot deze materie is te vinden in het Militair-rechtelijk Tijdschrift, deel IX, blz. 365, deel XIX, blz. 568, deel XLII, blz. 40, en deel XLIV, blz. 269 en 415.

In deze bepaling nu ligt verankerd, dat de bevelsbevoegdheid van de militaire Overheid zich in beginsel ook uitstrekt over aangelegenheden, verband houdende met de gezondheid en de lichamelijke integriteit van de militairen. Indien de Overheid dit recht al heeft in het geval, vermeld in artikel 25, lid 4, van het Reglement betreffende de Krijgstucht, waarin het dienstbelang alleen bestaat in de genezing van betrokkene, hoeveel te meer dan, wanneer het dienstbelang er in is gelegen, ernstige ziekten niet alleen van betrokkene, doch ook van zijn gehele omgeving te voorkomen; voorkoming van ziekten derhalve, welke onder bepaalde omstandigheden tot paralysering van de krijgsmacht zouden kunnen leiden.

Reeds lang werden de militairen gevaccineerd, wanneer daartoe de noodzaak aanwezig werd geacht. Niet altijd geschiedde dit op basis van vrijwilligheid, hetgeen bij de Koninklijke marine zelfs tot lamlegging van de vloot zou kunnen hebben geleid. Wel is, na het overleg tussen de Staten-Generaal en de Regering tijdens de pokken-

epidemie in 1951, in de laatste jaren de inenting slechts op basis van vrijwilligheid geschied. Deze basis is echter niet voldoende gebleken om een uit het oogpunt van militaire paraatheid verantwoorde immunisatiegraad van de strijdkrachten te bereiken.

Slechts zelden is de bevoegdheid van de militaire Overheid om tot inenting over te gaan, voor de rechter aangevochten. De enige daarover bekende jurisprudentie is een vonnis van de krijgsraad te velde oost dd. 21 Sept. 1949 (M.R.T. XLIV, blz. 269 volgg. en 415; N.J. 1951, no. 75), waarin o.m. werd overwogen, dat de krijgsraad van oordeel was, dat „al moge inenting als zodanig in het algemeen een „dienstbelang zijn, de Minister van Oorlog door t.a.v. gewetens- „bezwaarde militairen elke dwang of onheuse behandeling te ver- „bieden en slechts overreding toe te staan, heeft willen te kennen „geven, het geen dienstbelang te achten, dat gewetensbezwaarden „worden verplicht tot inenting, en aldus de kwestie van het verplicht „inenten van gewetensbezwaarde militairen buiten het kader van de „dienst (welke toch door middel van dienstbevelen en -voorschriften „moet kunnen worden behartigd) heeft geplaatst”.

De Regering stemt met een nadere wettelijke regeling van deze materie in, omdat zij meent, dat aan hen, die gewetensbezwaren tegen deze vaccinatie en immunisatie hebben of voor wie op geneeskundige gronden een bijzonder gevaar van de immunisatie is te duchten, een wettelijke rechtsbescherming moet worden verleend. Zij acht het een bijkomend voordeel, dat hiermede tevens een, naar bekend, contro-versieel punt in Nederland — het recht van de militaire Overheid ter zake — uit de weg wordt geruimd. Zij acht het van belang, iedere twijfel hieromtrent uit te sluiten. Soortgelijke overwegingen hebben indertijd tot het tot stand brengen van de Dienstweigeringswet geleid.

Aangezien de Wet immunisatie militairen op militairen betrekking heeft, zijn uiteraard de militaire pensioenwetten in haar volle omvang op hen van toepassing. Er bestaat dan ook naar de mening van de ondergetekende generlei aanleiding in het ontwerp van wet een bepaling, welke vaststelt, dat ziekte, invaliditeit of dood, voort-spruitende uit immunisatie, onder het bereik der militaire pensioen-wetten valt, op te nemen. Zeer zeker zullen eventuele ongunstige gevolgen als ziekte, invaliditeit of dood, voortspruitende uit immuni-satie, beschouwd worden als te zijn ontstaan „in en door de dienst”. De bestaande wettelijke regeling voorziet in invaliditeitspensioen, ingeval een militair door ziekte of gebreken, i.c. voortspruitende uit immunisatie, blijvend ongeschikt wordt voor de militaire dienst en zijn invaliditeit 10 pct. of meer bedraagt. Het pensioen bedraagt dan zoveel procent van de pensioengrondslag als het voor de belangheb-bende vastgestelde invaliditeitspercentage belooft. De pensioengrond-slag bedraagt voor officieren niet minder dan *f* 1700 en voor mili-tairen beneden de rang van officier niet minder dan *f* 1500. De pensioengrondslag bedraagt t.a.v. invaliditeitspensioen maximaal *f* 4800. Ook voor weduwen en wezen van militairen, die zouden over-

lijden ten gevolge van immunisatie bestaat recht op pensioen en evenzo voor de ouders, grootouders of schoonouders, indien de overledene hun kostwinner was.

De Regering acht het echter niet juist, gevolg te geven aan de suggestie, dat de uitzondering neergelegd in artikel 5 van het wetsontwerp, zou moeten worden uitgebreid tot gewetensbezwaren van de ouders van minderjarige militairen, aangezien deze militairen de consequenties van de militaire dienst persoonlijk in hun volle omvang moeten dragen. Ook de Dienstweigeringswet is op deze grondslag gebaseerd.

De term „erkenning van de gewetensbezwaren” in het 3de lid moet worden opgevat als aan te geven, dat het de strekking van het wetsontwerp is, dat de commissie zich niet uit zal spreken over het gewetensbezwaar als zodanig, doch over de vraag of dit echt en ernstig gemeend is.

Het bepalen van het tijdstip, waarop de immunisatie moet plaats vinden, geschiedt op geneeskundige gronden, terwijl daarbij tevens voor zoveel nodig, een rol spelen de eisen, welke de paraatheid van het militair apparaat stelt. De ondergetekenden hebben er dan ook bezwaar tegen zich vast te leggen op een bepaald tijdstip, wanneer de inenting zou moeten geschieden. Dit zal naar de geldende omstandigheden beoordeeld worden op de basis, welke zo juist naar voren werd gebracht.

Tegenover die leden, die principieel afwijzend staan tegenover de inenting als zodanig, merken de ondergetekende op, dat zij dit principe kunnen respecteren, maar niet kunnen volgen. Wel is in het wetsontwerp, dat immers een regeling voor gewetensbezwaren inhoudt, met dergelijke bezwaren rekening gehouden. Zij menen verder, dat, waar de Overheid het recht is toegekend haar onderdanen te dwingen hun leven voor hun land in te zetten, haar het recht toekomt om hen te dwingen zich te onderwerpen aan immunisatiemaatregelen, welke een zo gering percentage van ongunstige gevolgen medebrengen. Dat de Overheid er van heeft afgezien de vaccinatiedwang voor de burgerlijke samenleving in de wet vast te leggen, achten zij geen voldoende reden om dit ook voor de militaire samenleving te aamvaarden.

Zij wensden uitdrukkelijk te verklaren, dat geenszins de militair als proefobject zal worden gebruikt om op grote schaal nieuwe vaccins te kunnen beoordelen.

De ondergetekenden menen, dat inderdaad in het wetsontwerp de regeling met betrekking tot militairen, die gewetensbezwaren tegen immunisatie hebben, redelijk en behoorlijk is, zoals vele leden opmerken. Zij achten een schriftelijke verklaring van betrokkene zelf of van de kerkeraad van de Kerk, waartoe hij behoort, waarin wordt

verklaard, dat bij hem gewetensbezwaren tegen vaccinatie bestaan, een onvoldoende waarborg om aan de algemene strekking van dit wetsontwerp recht te doen wedervaren. Wel staat het betrokkene uiteraard vrij om een dergelijke verklaring aan de commissie, die zijn gewetensbezwaren op hun ernst en hun echtheid zal toetsen, over te leggen en deze commissie zal daarop zodanig acht kunnen slaan als zij zal vermenen, dat behoort. De ondergetekenden zullen bevorderen, dat de samenstelling van die commissie zodanig zal zijn, dat hiermede alle noodzakelijke waarborgen zijn gegeven.

Het ontmoet bij de ondergetekenden bezwaar om de Minister bij zijn beslissing in individuele gevallen te binden aan het advies van de in artikel 6 bedoelde commissie van deskundigen. Immers zou hem aldus de bevoegdheid worden onthouden om, in voorkomend geval, gunstig op een verzoekschrift te beslissen in afwijking van het advies der commissie. Hoewel hun zulks niet noodzakelijk voorkomt, zou het bij de ondergetekenden geen bezwaar ontmoeten, indien artikel 6, 3de lid, aanhef, werd gelezen: „Onze Minister kan op dit verzoekschrift afwijzend beslissen in overeenstemming met het advies”, enz.

Het ontmoet voorts bij de ondergetekenden ernstig bezwaar om gevolg te geven aan de suggestie in artikel 3 van het ontwerp de bevoegdheid van de Minister te binden aan het eenstemmig advies van de commissie van deskundigen, bedoeld in artikel 6 van het ontwerp. Immers, indien militairen zich buiten Nederland bevinden, zal behoefte kunnen bestaan om krachtens artikel 6 meer dan één commissie in te stellen. Een commissie, als bedoeld in artikel 6, zal voorts niet het hiervoor meest geschikte adviesorgaan van de Minister zijn, aangezien deze commissies zich moeten richten op bepaalde, individuele, gevallen. Voor de toepassing van artikel 3 zal de Minister zich echter willen doen voorlichten door specialisten, die een advies van algemene aard zullen moeten uitbrengen.

AMENDEMENTEN VAN DE HEER FENS C.S.

Ondergetekenden hebben de eer de volgende amendementen voor te stellen:

Artikel 3 te lezen als volgt:

Onze Minister is bevoegd, op eenstemmig advies van een door of namens hem ingestelde commissie van geneeskundigen, militairen de verplichting op te leggen zich aan revaccinatie tegen pokken en aan iedere door hem nodig geoordeelde inenting en herinenting tegen andere ziekten te onderwerpen.

Toelichting.

Ondergetekenden zijn van mening, dat in de oorspronkelijke tekst van dit artikel aan de Minister een te wijde bevoegdheid wordt gegeven, waardoor het n.l. juridisch mogelijk zou worden de militairen te verplichten zich te onderwerpen aan iedere, uitsluitend door de Minister nodig geoordeelde inenting en herinenting tegen andere ziekten dan pokken.

De ondergetekenden achten het juister, dat de beslissing van de Minister gebonden zal zijn aan een eenstemmig advies van een door of namens hem aan te wijzen commissie van geneeskundigen, welke naargelang van de aard der ziekte telkens anders zou kunnen zijn samengesteld.

Artikel 6, 3e alinea, te lezen als volgt:

Onze Minister kan op dit verzoekschrift slechts afwijzend beslissen in overeenstemming met het advies van een door of namens hem ingestelde commissie van geneeskundigen.

Toelichting.

Ondergetekenden zijn van mening, dat de beslissing van de Minister in individuele gevallen gebonden moet zijn aan het gunstig advies van de commissie van geneeskundigen.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Artikel 3 wordt gewijzigd en gelezen als volgt:

1. Onze Minister is bevoegd militairen de verplichting op te leggen zich, ter voorkoming van optreden of verspreiding van ziekten in de strijdkrachten, aan revaccinatie tegen pokken en aan iedere door hem nodig geoordeelde inenting en herinenting tegen andere ziekten, te onderwerpen.

2. Onze Minister legt de in het eerste lid bedoelde verplichting niet op dan overeenkomstig het advies van een door of namens hem ingestelde commissie van deskundigen.

Toelichting.

De aanvankelijke redactie van artikel 3 van het wetsontwerp gaf de Minister de juridische mogelijkheid om tot een verder gaand doel dan noodzakelijk voor de voorkoming of verspreiding van ziekten in de strijdkrachten aan militairen de verplichting tot revaccinatie tegen pokken en die zich aan iedere door hem nodig geoordeelde inenting en herinenting tegen andere ziekten te onderwerpen, op te leggen. Een zo onbegrensde bevoegdheid is niet noodzakelijk en mitsdien niet gewenst en het verdient dus aanbeveling het doel, waartoe de bevoegdheid tot het opleggen van deze verplichting wordt gevraagd, aan te geven.

De Regering aanvaardt bij nadere overweging de suggestie om deze zwaarwegende bevoegdheid te binden aan het advies van een commissie van deskundigen. Het is haar echter niet mogelijk de bedoelde suggestie zó ver te volgen, dat deze bevoegdheid aan het *eenstemmig* advies van de commissie wordt gebonden. Immers, aldus zou de verantwoordelijkheid voor het *niet* opleggen van de verplichting aan de Minister ontnomen en *in feite* gedragen worden door één deskundige. En dit, terwijl de leden der commissie generlei politieke verantwoordelijkheid kunnen dragen.

AMENDEMENT VAN DE HEER BRUINS SLOT C.S.

Ondergetekenden hebben de eer het volgende amendement voor te stellen:

Het eerste lid van **artikel 5** te lezen als volgt:

De militair, of, indien de militair minderjarig is, degene die de ouderlijke macht of de voogdij over hem uitoefent, die op gronden ontleend aan zijn of haar godsdienstige overtuiging gewetensbezwaren heeft tegen immunisatie, kan zich met een met redenen omkleed verzoekschrift tot het verkrijgen van vrijstelling van de aan hem of de onder zijn of haar ouderlijke macht of voogdij staande militair opgelegde verplichting tot onze Minister wenden.

TWEEDE KAMER.

14 JULI 1953.

FENS.

De regeling, in het wetsontwerp voorgesteld met betrekking tot militairen, die gewetensbezwaren hebben tegen immunisatie, vinden wij zeker wel voldoende, hoewel ik — en nu loop ik misschien een beetje vooruit op de verdere behandeling van het wetsontwerp — persoonlijk toch de vrijheid heb moeten nemen om mede-onderteekenaar te zijn van het amendement, dat de heer BRUINS SLOT heeft ingediend. Het is mij toch niet duidelijk wat de Regering bedoelt in de Memorie van Toelichting onder artikel 5, waar zij zegt zich niet voor te stellen één vaste commissie van advies in te stellen, maar deze meer verspreid, b.v. over de verschillende garnizoensplaatsen, in te stellen. Ik vraag mij af, of het de bedoeling der Regering is een aantal verspreide subcommissies in te stellen, wellicht onder leiding van één commissie, welke leiding zal geven aan het werk van de verschillende subcommissies. Ik zou het zeer op prijs stellen, als de Minister mij op deze vraag zou kunnen antwoorden.

De algemene uitspraak in deze brief [van het Bestuur van de Stichting „De Nederlandse Soldaat” — *Red.*], dat de militaire artsen over het algemeen deze instelling hebben, dat, waar in geval van invaliditeit ook maar enige twijfel zou kunnen worden geopperd, het verband met de dienst wordt ontkend, wil ik bepaald niet onderschrijven, omdat ik daarvan geen ondervinding heb, maar ik vind het ene gesignaleerde geval eerlijk gezegd al voldoende om met grote bezorgdheid de toepassing van de Pensioenwet 1922 in zake het invaliditeitspensioen in gevallen van immunisatieslachtoffers te volgen. Ik hoop, dat de Minister mij op dit punt zal kunnen geruststellen.

Nu de Minister bij Nota van Wijziging (Stuk no. 9) ons zover tegemoetgekomen is, wat betreft de wijziging van artikel 3, meen ik mijn eerste amendement te kunnen intrekken.

Mijn tweede amendement (Stuk no. 8) zou ik echter willen handhaven. De regeling, in artikel 6 van het wetsontwerp neergelegd voor militairen, voor wie op bepaalde gronden een bijzonder gevaar van immunisatie is te duchten, voldoet ons niet. De Minister heeft de bevoegdheid, tot immunisatie te beslissen op advies van een commissie van deskundigen. Oorspronkelijk was ik van mening, dat de Minister gebonden moest zijn aan elk advies van de commissie. Daarom hebben wij bij het Voorlopig Verslag een wijziging in die geest voorgesteld. De Minister is echter zo vriendelijk geweest, zelf ons in de Memorie van Antwoord een ander denkbeeld aan de hand te doen, dat wij gaarne in een amendement verwezenlijkt hebben, namelijk, dat de Minister gebonden is aan een gunstig advies van de commissie van geneeskundigen. Ik hoop, dat de Regering ook het tweede amendement van mij zal overnemen.

VERMEER.

Ik wil nu gaarne een enkel woord zeggen over het amendement, dat door de heer BRUINS SLOT is ingediend. Het amendement van de heer BRUINS SLOT beoogt in artikel 5 een wijziging aan te brengen, waardoor de mogelijkheid wordt geschapen, dat voor minderjarige militairen — en dat is de overgrote meerderheid — degenen, die de ouderlijke macht of de voogdij uitoefenen, het verzoekschrift indienen om vrijstelling te krijgen. Bij het lezen van dit amendement rijzen een aantal vragen. Dit betekent dus, als ik het goed lees, dat alleen de meerderjarige militairen zelfstandig een verzoekschrift kunnen indienen en dat voor de minderjarige militairen ouders of voogden dat moeten doen.

Mijnheer de Voorzitter! Wat wordt nu de situatie, als de ouders geen bezwaar hebben tegen vaccinatie en de militair wel? Wat wordt de situatie, als de ouders wel bezwaar hebben tegen vaccinatie en de betrokken militair zelf niet? Wie zal dan voor de commissie het verzoekschrift om vrijstelling moeten verdedigen? Komt de militair daar, dan is het denkbaar, dat hij voor de commissie verklaart: Mijn vader heeft dat verzoekschrift ingediend, maar ik ben het daar niet mee eens. Wanneer de ouders het verzoekschrift niet willen indienen, is de militair eigenlijk machteloos en kan hij niet voor de commissie komen.

Het lijkt mij toch, dat, alvorens men deze wijziging in het wetsontwerp opneemt, deze problemen degelijk moeten worden bekeken. Dat moet, omdat voor de dienstplicht minderjarigen worden opgeroepen. Men veroorzaakt door dit amendement allerlei moeilijke situaties. Ik sta op het standpunt, dat de verantwoordelijkheid van de ouders en voogden in acht moet worden genomen. Als men in dit wetsontwerp de lijn gaat trekken, die in het amendement beoogd wordt, zal men naar mijn overtuiging op precies dezelfde motieven b.v. tot een amendering van de Dienstweigeringswet moeten komen. Ik kan mij gedurende het verblijf van de militairen onder de wapenen de situatie indenken, dat minderjarige militairen een be-

slissing moeten nemen, terwijl zij op dat zelfde oogenblik, terugvallende op de gedachte, die aan het amendement ten grondslag ligt, de verantwoordelijkheid zullen moeten terugwijzen naar ouders en voogden.

BRUINS SLOT.

In het Voorlopig Verslag en in de Memorie van Antwoord is uitvoerig gesproken over het recht van de militaire Overheid om uit de eigen rechtsbevoegdheid van de militaire Overheid de verplichting tot inenting op te leggen. De Regering heeft zich hier beroepen op de bevelsbevoegdheid van de militaire Overheid. Het komt mij voor, dat de Regering hier in de eerste plaats terzijde laat het feit van de gehele legislatieve ligging van het probleem van de inenting tegen pokken. In Nederland is het nu eenmaal zo, dat het probleem van de inenting tegen pokken reeds van 1872 af gelegen heeft in de sfeer van de wetgever. Het is dus weinig aannemelijk, dat, waar de situatie zo is, de militaire Overheid een zelfstandig recht in dit opzicht zou hebben. Het argument, dat in de Memorie van Antwoord ontleend wordt aan artikel 25 van het Reglement op de Krijgstucht, komt mij bovendien ook weinig overtuigend voor. In de Memorie van Antwoord staat:

„. . . . in een bepaling als die, vervat in artikel 25, lid 4 van het „Reglement betreffende de Krijgstucht, ligt indirect een argument te meer voor het standpunt van ondergetekenden opgesloten. Daarin immers wordt de militair verplicht zich, in „geval van ziekte of lichamelijke gebreken, te onderwerpen aan „genees- of heelkundige behandeling, voor zover die behandeling niet betreft het ondergaan van enige kunstbewerking.”

De Minister trekt daaruit de conclusie, dat a fortiori hieruit zou moeten worden afgeleid, dat als het bij ziekte zo is, het bij voorkoming van ziekte zoveel te meer het geval is. Ik zou eerder een tegenovergesteld argument daaruit willen afleiden. Wanneer een militair in geval van ziekte gedwongen wordt zich aan een bepaalde geneeskundige behandeling te onderwerpen, dan betekent het helemaal niet, dat, wanneer hij niet ziek is, hij het ook zou moeten doen. In de Memorie van Toelichting heeft de Regering gezegd: Dit is een academische kwestie. Dat wordt herhaald in de Memorie van Antwoord, waar de Regering zegt, dat wij hierover niet zo diepzinnig en uitgebreid behoeven te praten, aangezien voortaan de grond van de bevoegdheid steeds aan de wet kan worden ontleend. Ik wil daar graag mee instemmen, maar gezien het feit, dat de Regering zo duidelijk het standpunt stelt, dat op grond van de eigen bevelsbevoegdheid van de militaire Overheid een verplichting tot vaccinatie kan worden opgelegd, doet zich de vraag voor, of, indien de tijdelijke bepaling, waarbij de verplichting tot vaccinatie zal worden opgelegd, zou verdwijnen, dan mogelijkerwijze het recht op grond van de bevelsbevoegdheid kan herleven. Ik meen uit de Me-

morie van Antwoord te mogen afleiden, dat dit niet de bedoeling van de Regering is. Ik geloof, dat dit juridisch ook niet het geval kan zijn. Mijn mening is, dat, indien de tijdelijke verplichting afgelopen is, er geen beroep op de zelfstandige bevelsbevoegdheid meer mogelijk is, maar ik zou het op prijs stellen van de Minister te vernemen of de Regering hiermede instemt, want anders heeft de wet helemaal geen zin en zou het niet de moeite waard zijn er voor te stemmen. Mogelijkerwijze zou het dan bijzonder de moeite worden om er tegen te stemmen.

Ik doe in dit verband opmerken, dat de Regering in de Memorie van Antwoord zegt, dat de Regering er niet aan denkt experimenten op soldaten te gaan toepassen. Ik wil er op wijzen, dat dr. DROGENDIJK niet in het minst het toepassen van experimenten op soldaten heeft gevraagd, maar uitsluitend heeft gevraagd om die militairen, die worden ingeënt en die vragen om leverinjecties, in de gelegenheid te stellen, die leverinjecties te krijgen. Nu is het uitermate moeilijk dit probleem in de wetgeving te behandelen. De vraag, of iemand leverinjecties moet hebben, is niet een vraag, die de wetgever kan beantwoorden; het is een vraag, die zelfs de patiënt niet kan beantwoorden, maar het is een vraag, die door de medicus moet worden beantwoord. Ik wil dus niet zeggen, dat dit op het ogenblik in deze wet op de een of andere wijze zou moeten worden geregeld. Uit de wijze van afdoening van de suggesties van dr. DROGENDIJK zal echter vooral niet moeten en mogen worden afgeleid een onvoldoende belangstelling van de zijde der Regering voor dit moeilijke probleem. Ik zou daarom gaarne zien, dat de Minister maatregelen neemt om deze indruk weg te nemen en dat hij dit gehele moeilijke probleem in de volle aandacht van de medische militaire wereld aanbeveelt.

Men heeft namelijk herhaaldelijk in het verleden aan militairen verklaringen ter tekening voorgelegd, waarin zij moesten verklaren, dat bepaalde ongemakken, die zij hadden, ziekten, gebreken, niet in en door de dienst waren ontstaan. Ik geloof, dat een soldaat niet eens bij machte is, in vele gevallen zelf te constateren, of dergelijke ongemakken in en door de dienst zijn ontstaan. Ik zou willen vragen, of de Regering het met mij eens is, dat in het verband van deze vaccinatie dergelijke verklaringen voortaan niet meer aan de soldaten zullen en mogen worden gevraagd.

Wij hebben in het Voorlopig Verslag de suggestie gedaan, aan de ouders van minderjarige militairen op grond van gewetensbezwaren, die zij hebben, hetzelfde recht te verlenen, dat in artikel 5 aan de militairen in het algemeen wordt toegekend. De Minister heeft hier twee argumenten tegenover gesteld.

Het eerste argument is ontleend aan de Dienstweigeringswet, zodat men hier het beroemde geval heeft van het praecedent. De wereldhistorie is vol van praecedenten, maar ik moet aannemen, dat in de meeste gevallen het beroep op een praecedent onjuist is, omdat

er veel slechte praecedenten zijn; wanneer wij ons aan praecedenten zouden storen, zouden wij waarschijnlijk weinig goede dingen meer tot stand kunnen brengen. Ik vind dus het argument, dat aan de Dienstweigeringswet is ontleend, bepaald niet sterk.

Het tweede argument van de Regering is, dat de verantwoordelijkheid ten volle moet liggen op de militairen zelf. Mijnheer de Voorzitter! Dit vind ik een niet noodzakelijke overdrijving van de last, die de militaire dienst toch reeds op minderjarigen legt. In het normale leven heeft een minderjarige niet de bevoegdheid, zelfstandig te beslissen over een medische behandeling of een medisch ingrijpen, die op hem worden toegepast. Het is volkomen vanzelfsprekend en normaal, dat de beslissing daarover berust bij de ouders; dit is doodeenvoudig inhaerent aan het bestaan van de ouderlijke macht. Wanneer wij hiervan zouden afwijken, dan zou dit in de meest strikte zin des woords noodzakelijk moeten zijn. In het onderhavige geval kan men niet zeggen, dat het in verband met de belangen van de dienst onmogelijk is, deze beslissing aan de ouders over te laten.

Ik ben derhalve de mening toegedaan, Mijnheer de Voorzitter, dat de militaire situatie het niet noodzakelijk maakt, dat de verhoudingen, zoals zij in het gezin door de ouderlijke macht zijn geschapen, in dit opzicht worden opgeheven. Daarom ben ik de mening toegedaan, dat voor de minderjarigen de ouders of eventueel de voogden het recht moeten hebben, hun gewetensbezwaren te dien aanzien te berde te brengen en de doorslag te laten geven.

De heer VERMEER, Mijnheer de Voorzitter, heeft hierover vragen gesteld en in het bijzonder geïnformeerd, of de Dienstweigeringswet niet kan worden gewijzigd. Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij op het ogenblik niet in volle omvang over de Dienstweigeringswet uitspreken, maar het lijkt mij zeer goed mogelijk, dat deze wet ook zou moeten worden gewijzigd. Ik kan de zaak in dit opzicht echter niet geheel beoordelen, maar het komt mij voor, dat, gezien het karakter van de ouderlijke macht, er ten aanzien van beslissingen over ingrepen in het lichaam een zekere mate van vrijheid door deze wet wordt verleend en dat daarover bij minderjarigen inderdaad aan de ouders de beslissing moet blijven.

KORTHALS.

Wij hebben in de eerste plaats na 1928 jaarklassen gekregen — die jaarklassen zijn op het ogenblik onder de wapenen —, waarvan slechts weinigen zijn geïmmuniseerd. In het rapport, dat is uitgebracht door de subcommissie van de Defensiecommissie is er op gewezen, dat op het ogenblik moet worden gerekend in onze krijgsmacht met 75 tot 90 pct. niet geïmmuniseerden. Tot omstreeks 1960 zal dus deze exceptionele toestand duren.

In de tweede plaats blijkt uit de historie, dat de vaccinatie officieel is erkend als dragende risico's in zich.

In de derde plaats is uit de historie duidelijk, dat de vaccinatie al tientallen van jaren in ons land een groot strijdpunt is. Ik wil dan

ook wel zeggen, dat ook ik niet kan inzien, dat de vaccinatie nu zo gemakkelijk onder de bevelsbevoegdheid zou zijn te brengen als de Regering het gelieft te stellen. Ik wil dit op het ogenblik niet verder gaan uitwerken, omdat er een wetsontwerp voor ons ligt en mede omdat ik mijn bezwaren tegen de opvatting van de Regering reeds vroeger tot uitdrukking heb gebracht.

Wel moet ik zeggen, dat, wanneer de Regering wijst op artikel 25, lid 4, van het Reglement betreffende de Krijgstucht, het juist mijn mening is, dat het voorschrift, vervat in dat artikel, doet zien, hoe men de materie voor het geval van ziekte en lichamelijke gebreken heeft willen regelen, maar buiten de regeling heeft gelaten de prophylaxe, althans de kunstbewerkingen, die men zou willen toepassen om de prophylaxe te dienen.

Daaraan wil ik toevoegen, dat de redenering op blz. 1 van de Memorie van Antwoord met betrekking tot het woord „kunstbewerking” door mij niet kan worden gedeeld. Op de andere punten, die reeds besproken zijn door de sprekers, die mij zijn voorafgegaan, wil ik niet ingaan, maar wel wil ik een enkel woord wijden aan het woord „kunstbewerking”, omdat men daar Van Dale's Nieuw Groot Woordenboek der Nederlandse Taal bij te hulp heeft geroepen. Ik moet zeggen, dat men dat woordenboek niet op de juiste wijze te hulp heeft geroepen. De Memorie van Antwoord wil ons doen geloven, dat kunstbewerking in de heelkunde „operatie” betekent. Wanneer wij nu Van Dale's woordenboek opslaan, zien wij iets anders. Ik heb letterlijk in dat woordenboek gelezen, dat kunstbewerking is een bewerking, die volgens de regels of met de middelen van enige kunst geschiedt, in het bijzonder — zo staat daar achter — heelkundige operatie. Van Dale gaat uit van een bewerking, die volgens de regels of met de middelen van enige kunst geschiedt. Het wil mij voorkomen, dat dit met immunisatie ook wel degelijk het geval is. Ik wil hier verder niet op ingaan. Ik ben, zoals gezegd, van oordeel, dat een wettelijke regeling nodig is.

Ik zou willen zeggen, dat voor het belang van het geheel de immunisatie van de enkeling mag worden gevraagd. Wel acht ik, in verband met het ingrijpende karakter, goede waarborgen nodig. Ik zou dan ook gaarne zien, dat de Minister zou toezeggen, dat de uitvoeringsmaatregelen in een algemene maatregel van bestuur zullen worden neergelegd. Voorts hoop ik, dat de Minister ons bepaaldelijk kan geruststellen met betrekking tot de noodzakelijkheid de risico's zo gering mogelijk te maken. In dit opzicht sluit ik mij aan bij hetgeen de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT heeft opgemerkt over het adres van dr DROGENDIJK uit Dordrecht.

Daarom zou ik het zeer op prijs stellen, wanneer de Minister vanavond de toezegging zou willen doen, dat die commissie niet alleen zal bestaan uit ambtelijke figuren. Ik zou mij kunnen indenken, dat bij militaire deskundigen — en ik zou hun dit niet kwalijk nemen,

want het is hun taak — voorop gaat het belang van de paraatheid van de krijgsmacht.

Heb ik het wel gehoord, dan heeft de geachte afgevaardigde de heer VERMEER zoëven de mogelijkheid gesteld, dat er een verschil in overtuiging bestaat tussen de ouders en de jongeman, die op dat ogenblik zijn militaire dienstplicht vervult. Ik geloof, dat de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT over dit vraagstuk nog niet heeft gesproken. Ik geloof, dat deze moeilijkheid wel is op te lossen. Wanneer ik in het amendement van de heer BRUINS SLOT zie staan „De militair, of, indien de militair minderjarig is, degene, enz.”, dan vreest de geachte afgevaardigde de heer VERMEER dus tegengestelde opvattingen. Is het niet mogelijk, dat de heer BRUINS SLOT zijn amendement in die zin wijzigt, dat wordt gelezen „De militair, alsmede indien de militair minderjarig is, enz.” Ik wil de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT deze suggestie gaarne in overweging geven. Ik geloof, dat dan ook de moeilijkheden voor de heer VERMEER zijn opgelost, doch hierover zal de heer VERMEER uiteraard zelf nog wel denken.

ZANDT.

Onze bezwaren tegen de inenting zijn door het door de medici samengesteld eindrapport, dat ten grondslag ligt aan het onderhavige wetsontwerp, dat beoogt de Regering de bevoegdheid toe te kennen om de militairen te verplichten, dat zij niet eens, maar bij herhaling tegen pokken en andere ziekten ingeënt kunnen worden, niet weggenomen. Wij zijn integendeel daardoor versterkt in de grondheid onzer bezwaren.

In dat rapport wordt ons een medisch-historische beschouwing over besmettelijke ziekten, ook over de pokken, geboden.

Deze beschouwing vertoont een zuiver materialistisch en deswege atheïstisch karakter.

Enige erkenning, dat God de Here over gezondheid en krankheid albesturend beslist, wordt daarin niet aangetroffen.

Alle ziekten, haar komst en verdwijning, worden daarin aan louter materiële oorzaken toegeschreven. Dat ziekten en plagen, bezoeken en oordelen om der zonde wille van Godswege de mensheid treffen — zoals de Heilige Schrift ons leert —, daarvan wordt in het rapport met geen woord melding gemaakt.

Deze miskenning van het soevereine Godsbestuur maakt voor ons het rapport al uiterst bedenkelijk, zo niet geheel waardeloos.

Al is ons hoofdbezwaar tegen het rapport daarin gelegen, dat het beslist uitgesproken materialistisch en deswege van een atheïstische strekking is, toch hebben wij daartegen ook uit een algemeen redelijk oogpunt zeer ernstige bedenkingen.

Het is van oppervlakkigheid niet vrij te spreken, als in dat rapport, zonder dat daarvoor het gegronde bewijs aangebracht wordt,

de geniale JENNER — zoals het hem noemt — de kroon op het hoofd gezet wordt als de uitvinder van de koepokstof, het middel, waardoor de pokken verdwenen zijn. Al mogen de rapporteurs in dat rapport in hun erbewijs aan Jenner niet zo ver gegaan zijn als eertijds zijn bewonderaars, die hem als de onfeilbare JENNER betiteld hebben, niet zo ver als JENNER zelf, die met grote ophief van woorden verkondigd heeft, dat de door hem uitgedachte koepokinenting het onfeilbare middel was, dat de pokkenziekte voor eens en voor altijd van de aarde zou verbannen, nochtans schrijven zij ook toch aan zijn koepokinenting toe, dat daardoor de pokken verdwenen zijn.

Zulks te beweren, is een hypothese, een loutere veronderstelling en niet meer dan dat.

Vraagt men de stellers van deze hypothese om bewijs voor hun bewering te leveren, dan doet men alsof men niets hoort, antwoordt men niet en levert geen bewijs, zoals dr MUNTENDAM onlangs nog deed, toen hem onzerzijds de vraag om bewijs gesteld werd. Het enige dat men doet, is, dat men met een hele serie statistieken komt aandraagen, die geen van alle het gevraagde bewijs leveren en waardeloos zullen blijken te zijn, als de hypothese niet juist gesteld is.

Zo is het ook gegaan in de medische vakgeleerdheid, waarin men jarenlang gezwoven heeft bij het aftappen van het bloed, zelfs van mensen, die op sterven lagen. Een methode, welke thans heeft afgedaan en niet meer als wetenschappelijk in medische kringen aanvaard wordt.

Zo is het ook zeer wel mogelijk, dat de beschouwing, welke ons in het rapport geboden wordt, namelijk, dat de koepokinenting de pokken doet verdwijnen, door een later geslacht niet meer aanvaard en als onwetenschappelijk wordt afgewezen.

Te meer is daar kans op, omdat deze opvatting voorheen, en ook thans, niet door alle medici gedeeld wordt.

Het kan toch bekend zijn, dat er onder de medische geleerden zijn, die niet alleen aan de huldiging van JENNER niet meedoen, maar zich zelfs tegen de inenting met alle beslistheid verzetten, zoals dat het geval is bij medici, die de homoeopathische geneeskunde voorstaan, bepaaldelijk bij diegenen onder hen, die scherp gekant staan tegen de vivisectie. Doch deze zienswijze wordt op allerlei wijze door de officiële medische wetenschap onderdrukt.

Deze tegenstanders van de vivisectie kunnen zelfs geen enkel artikel in enig officieel medisch tijdschrift geplaatst krijgen. Wil men van homoeopathische zijde een leerstoel aan een onzer academies gevestigd hebben, die men, nota bene, geheel zelf wil bekostigen, dan komt heel de officiële medische wetenschap daartegen in het geweer. Dan weet men zoveel te doen om te maken, dat zulks verhinderd wordt. Wij kunnen het niet anders dan een groot schandaal noemen, dat op een Russische wijze, welke met elk begrip van wetenschap in strijd is, alles, wat de officiële medische wetenschap niet aanstaat, door haar maar zoveel mogelijk geweerd en onderdrukt wordt.

Al even onwaar en onlogisch is het, als in het rapport gesteld wordt, dat de pokken verdwijnen waar goed ingeënt wordt. Om dat te bewijzen, diene het volgende:

In het rapport lezen wij toch, dat de toestand betreffende de inenting vóór de Japanse bezetting in Indië uitnemend was. Bij het K.N.I.L., zo wordt in het rapport verklaard, bestond er een uitmuntende immunisatie tegen de pokken. De militairen, die tot het K.N.I.L. behoorden, werden jaarlijks of halfjaarlijks tegen de pokken gevaccineerd en de Indonesische bevolking werd om de tien jaren gevaccineerd.

En ziet: juist daar zijn de pokken in ernstige mate uitgebroken; niet in Nederland, ook niet in Engeland; niet in Nederland, waar slechts 73 pct. van de kinderen gevaccineerd is, niet in Engeland, waar slechts 34 pct. van de kinderen in 1939 gevaccineerd was, maar juist in Indië, waar de toestand in zake de toepassing van de koepkinenting zo uitnemend was.

Gelijk het ook zeer veel te zeggen heeft, dat ten onzent niet in een gemeente, waar slecht gevaccineerd is, maar in Tilburg, waar een groot gedeelte van de bevolking gevaccineerd, zelfs gerevaccineerd was, de pokken uitbraken. Hoe werpen deze feiten toch heel de theorie, dat, als er maar goed gevaccineerd wordt, de bevolking immuun voor de pokken gemaakt is, radicaal omver en hoezeer bevestigt het de opinie van hen — reeds mr KEUCHENIUS heeft daarop in zijn bestrijding van de vaccinatie gewezen —, die van oordeel zijn, dat de vaccinatie de pokken niet bestrijdt, maar bevordert, zelfs opwekt, dewijl zij de voedingsbodem daarvoor onder de bevolking bereidt.

Overgaande tot de bespreking van het wetsvoorstel, moeten wij allereerst opmerken, dat het onder valse vlag vaart. Het draagt de titel „Wet immunisatie militairen”. Het gaat er van uit, dat de militairen tegen de pokken door inenting immuun worden gemaakt, wat niet het geval is, gelijk ook het rapport zelf erkent, dat er militairen zijn, die zelfs bij een deugdelijk uitgevoerde vaccinatie de pokken gekregen hebben en daaraan gestorven zijn. Hiermede wordt ook al gelogenstraft de bewering, dat men na inenting wel pokken kan krijgen, maar deze in mindere mate bekomt.

Dit wetsontwerp heeft bovendien nog tegen, dat het een van de ergste dwangwetten is, die wij hebben. Het is een product van de thans zo in zwang zijnde Staatsdwang, waarbij men dwang hier en dwang daar, dwang schier overal de burgers oplegt.

Dit wetsontwerp toch verplicht de militair, de godsdienstig gewetensbezwaarden uitgezonderd, zich te onderwerpen aan een operatie, waarbij zo velen in de dood gedreven zijn of hoogst ernstige kwalen hebben opgelopen. Door de laatste verplichte inenting hebben niet minder dan zeven personen hun leven verloren en hebben anderen ernstige ziekten opgelopen. Zo is ons een geval bekend van een persoon, die zijn studie voleindigd had en een hem passende betrek-

king had kunnen aanvaarden, maar die, zich in militaire dienst bevindende, ten gevolge van de laatste verplichte inenting zodanig verlamd is, dat hij die betrekking niet kan vervullen, maar slechts in staat is enig licht tuinwerk te doen. Maar hoewel sterfgevallen en verlammingen zich bij de verplichte inenting ook thans weer kunnen voordoen — van medische zijde is zelfs verklaard, dat zij zich stellig weer zullen voordoen —, is de Regering er niet voor teruggedeinsd met haar wetsvoorstel te komen.

Mijnheer de Voorzitter! Het spreekt wel vanzelf, dat de regeling van de godsdienstige gewetensbezwaarden ons zeer ter harte gaat. Wij waarden het, dat er te hunnen aanzien een uitzonderingsbepaling in de wet is opgenomen. De voorwaarden, welke daaraan verbonden zijn, kunnen ons echter minder bevredigen. Was tot dusverre een verklaring van een kerkeraad of predikant, dat er bij een militair godsdienstige gewetensbezwaren aanwezig waren, genoegzaam, thans zal aan de Minister een met redenen omkleed verzoekschrift tot het verkrijgen van vrijstelling van de vaccinatie en inentingen moeten worden gericht. Deze zal dan op advies van een commissie beslissen, of de opgegeven redenen van godsdienstige gewetensbezwaren al dan niet op hun ernst en echtheid kunnen worden aangevaard. Hierbij is het van grote betekenis, hoe die commissie zal samengesteld zijn. Wij bepleiten dan ook ten sterkste bij de Minister, dat deze commissie niet zo eenzijdig zal samengesteld worden als de commissie, die het eindrapport, waarop dit wetsvoorstel berust, heeft opgemaakt, doch daarin althans ook personen met een wetenschappelijke opleiding zullen worden opgenomen, die zelf godsdienstige gewetensbezwaren tegen de vaccinatie hebben.

Toen onze jongens in Indië waren, kregen wij voortdurend klachten, dat zij vaak door veldpredikers en anderen, tegen wie zij in kennis niet waren opgewassen, waren bewerkt om zich te laten vaccineren. Het is van belang, dat hier gelijk recht wordt toegepast, dat in de commissie, die de Minister wil aanstellen, mensen komen, die zelf godsdienstige gewetensbezwaren hebben en een wetenschappelijke opleiding hebben genoten. Want van de jongens is in vele gevallen niet te verwachten, dat zij bekwaam genoeg zijn om hun bezwaren op schrift te stellen of mondeling te verdedigen.

TILANUS.

Ik begrijp van deze beschouwingwijze niets. Wanneer ik het rapport en de daarbij gevoegde bijlage bezie, kan ik niet begrijpen, dat een wetenschappelijk gevormd man als de geachte afgevaardigde de heer ZANDT zegt, dat het waardeloos is en dat hij er zich niets van aantrekt. Laat ik deze bijlage eens nader mogen bezien, Mijnheer de Voorzitter.

Bijlage I geeft de aantallen sterfgevallen aan pokken in Duitsland weer, genomen over perioden van vijf jaar, van 1885 tot 1930. Deze cijfers zijn merkwaardig. Van 1850 tot 1855 stierven er in Duitsland

aan pokken rond 24.000 mensen. Van 1855 tot 1860 stierven er ruim 17.000 mensen. In de volgende vijfjarige periode was het aantal slachtoffers ruim 35.500. De ergste periode was die van 1870 tot 1875, de periode, waarin de Frans-Duitse oorlog viel. Toen stierven er 179.898 mensen, dus bijna 180.000. In de volgende vijfjarige periode, na de invoering van de Inentingswet, zijn er nog slechts enkele honderden sterfgevallen geweest. Dit zijn feiten, Mijnheer de Voorzitter, en dan kan toch een wetenschappelijk gevormd man als de geachte afgevaardigde de heer ZANDT niet zeggen, dat hij er zich niets van aantrekt en dat dit van athëïsten afkomstig is of atheïstische gegevens zijn.

Het inentingsvraagstuk is in ons land in de loop der tijden een vraagstuk geweest, dat de bevolking ernstig heeft bezig gehouden en waarnaar men met enige bezorgdheid heeft opgekeken. Dat doet men op het ogenblik nog. Uit de brieven, die ik de laatste dagen heb ontvangen uit verschillende delen van ons land, is mij wel gebleken, hoezeer men tegen die gedwongen inenting opziet en hoezeer daartegen ernstige bezwaren bestaan.

Er zit een moeilijkheid in, in zoverre het nl. kan voorkomen, dat de jonge militair zelf gewetensbezwaren heeft, terwijl zijn ouders die niet hebben, waarover de heer FENS een vraag heeft gesteld en ook de heer KORTHALS gesproken heeft. De heer KORTHALS gaf in overweging het begin van het amendement van de heer BRUINS SLOT te doen luiden: De militair, of, indien de militair minderjarig is, mede degene die de ouderlijke macht of de voogdij over hem uitoefent, enz. Daarmee wordt zowel aan de militair zelf als aan de ouders het recht gegeven om bezwaar te maken. Ik geloof, dat het verstandig zou zijn van de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT wanneer hij deze suggestie van de geachte afgevaardigde de heer KORTHALS zou willen overnemen, waardoor ook aan de militair zelf, wanneer hij gewetensbezwaren zou hebben, de gelegenheid zou worden gegeven, als hij nog minderjarig is, met die bezwaren naar voren te komen. Het kan heel goed zijn, dat de ouders die bezwaren niet hebben, maar dat de jongeman uit godsdienstige overtuiging wel bezwaren heeft. Welnu, dan zou ik die ook wel tot hun recht willen laten komen.

Het Christelijk-historisch programma is op dit punt in 1951, mede onder invloed van de wetenschappelijke ontwikkeling, enigszins gematigd vergeleken bij 1908, en nu zou ik de heer ZANDT willen vragen of ook door de leiding van de Staatkundig Gereformeerde Partij in de loop van de jaren niet een meer gematigd standpunt is ingenomen.

Mijnheer de Voorzitter. Toen ik die hele lijst van mogelijke inentingen voor mij zag, deinsde ik toch voor de grote bevoegdheid, die in artikel 3 aan de Minister wordt gegeven, terug. Ik heb mij toen

afgevraagd, of hier niet een rem nodig is. Vandaar, dat ik het amendement van de heer FENS met graagte heb ondertekend. Nu de Regering met een wijziging is gekomen, gaat het artikel minder ver. Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat de Minister, wanneer deze wijziging wordt aanvaard, die een minder krachtige rem is dan in het voorstel van de heer FENS werd aangelegd, toch niet op een zeker ogenblik zich zal laten opdringen de soldaten tegen al die ziekten te laten inenten, want daartegen zouden in Nederland toch wel hevige bezwaren bestaan. Ik geloof daarom, dat zo'n rem nodig is, al vertrouw ik wel, dat de Regering met tact van de bevoegdheid, die in het gewijzigde artikel is neergelegd, zal gebruik maken.

TWEEDE KAMER.

15 JULI 1953.

De heer STAF, Minister van Oorlog en van Marine.

In de beschouwingen omtrent de bevelsbevoegdheid is gebleken, dat ik vershillende der geachte afgevaardigden bij de schriftelijke gedachtenwisseling niet heb overtuigd. Echter ben ik, zoals de geachte afgevaardigde de heer FENS terecht opmerkte, ook niet overtuigd.

Het probleem daaromtrent is, zoals de geachte afgevaardigde de heer VERMEER zei, niet uitgepraat. Ik ben het met de geachte afgevaardigde de heer FENS eens, dat citeren steeds met matigheid dient te geschieden. Het citaat, dat door deze geachte afgevaardigde naar voren werd gebracht, geeft de mening van een auteur weer. Ik kan hiertegenover stellen de uitspraak van de kriegsraad te velde van 21 September 1949, opgenomen in de „Nederlandse Jurisprudentie” 1951, blz. 160, waarbij inenting als zodanig in het algemeen een dienstbelang is. Ik wil ook niet ingaan op de mededeling van de geachte afgevaardigde de heer KORTHALS omtrent de omschrijving van hetgeen een kunstbewerking zou zijn.

Als ik mij aansluit bij hen, die menen, dat het debat kan worden gesloten, dan wil ik in het bijzonder wijzen op hetgeen in de Memorie van Antwoord wordt medegedeeld op blz. 2, nl.:

„De Regering stemt met een nadere wettelijke regeling van „deze materie in, omdat zij meent, dat aan hen, die gewetens- „bezwaren tegen deze vaccinatie en immunisatie hebben of voor „wie op geneeskundige gronden een bijzonder gevaar van de „immunisatie is te duchten, een wettelijke rechtsbescherming „moet worden verleend. Zij acht het een bijkomend voordeel, dat „hiermede tevens een, naar bekend, controversieel punt in Ne- „derland — het recht van de militaire Overheid terzake — uit „de weg wordt geruimd. Zij acht het van belang, iedere twijfel „hieromtrent uit te sluiten.”.

In het nieuwvoorgestelde artikel 3 zal dan ook de zwaarwegende bevoegdheid worden gebonden aan het advies van een commissie van

deskundigen. Ik stel er prijs op te verklaren, dat ik inderdaad deze wijziging een verbetering acht, omdat hierdoor verzekerd zal zijn, dat niet anders dan bij gebleken noodzaak en op verantwoorde wijze tot immuniseren zal worden overgegaan.

Ook indien alle mogelijke voorzorgen worden genomen, zullen helaas schadelijke gevolgen kunnen optreden. De geachte afgevaardigde de heer VERMEER heeft gevraagd om, indien toepassing van de Pensioenwet noodzakelijk is, de ambtelijke molen snel te laten draaien. Gaarne wil ik toezeggen, dit zoveel als in mijn vermogen ligt te willen bevorderen.

De geachte afgevaardigden de heren FENS en BRUINS SLOT hebben als hun mening uitgesproken, dat steeds bezwaren worden gemaakt, als men tracht, nadelige gevolgen onder te brengen onder het begrip in en door de dienst. De geachte afgevaardigde de heer ZANDT gaat nog verder; hij wijt iedere ziekte na een inenting hieraan en meent, dat dus steeds iedere ziekte na een inenting als in en door de dienst moet worden geacht te zijn ontstaan.

Ik wil hiertegenover opmerken, dat de militaire artsen — ik merkte het reeds eerder op — evenzeer medicus zijn en hun objectief deskundig oordeel geven. Er zijn echter nog mogelijkheden om dit oordeel te toetsen; direct na een onderzoek kan een heronderzoek worden aangevraagd en tenslotte staat beroep open bij de Raad van Beroep.

Het door de geachte afgevaardigde de heer FENS genoemde geval betreft een reguliere afkeuring, waarbij het onderzoek geen gegevens opleverde om verband met de dienst aan te nemen, ja, waarbij zelfs de encephalitis niet vaststond. Als principe wordt echter steeds aangenomen, dat, waar er twijfel bestaat, er steeds in het voordeel van de man wordt beslist.

Naar aanleiding van de opmerking van de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT kan ik opmerken, dat geen verklaring wordt gevraagd, dat een nadelig gevolg niet in en door de dienst zou zijn ontstaan. Voor de commissie wordt van de betrokkene slechts gevraagd een uiteenzetting van de feiten, zoals hij die meent te zien.

Ik acht het van groot belang, dat de commissie zodanig zal zijn samengesteld, dat aan de bedoelingen van het wetsontwerp recht wordt gedaan. Ik prijs mij gelukkig te kunnen mededelen, dat ik, indien dit ontwerp tot wet zal worden verheven, de heer mr DONNER, president van de Hoge Raad, bereid heb gevonden als voorzitter der commissie op te treden.

Aan de geachte afgevaardigde de heer ZANDT kan ik zeggen, dat ik de commissie de vrijheid wil geven bijstand te doen verlenen aan een militair, die voor de commissie zal hebben te verschijnen. Ik stel mij voor de instructie en de werkwijze met de commissie te bespreken en aan te passen aan de behoeften, welke zullen blijken te bestaan.

In het algemeen zou ik, zulks naar aanleiding van de vraag van

de geachte afgevaardigde de heer KORTHALS, willen opmerken, dat de uitvoering dezer wet zich weinig leent om in algemene maatregelen bestuur te worden vastgelegd. Ik ben echter gaarne bereid toe te zeggen, dat instructies en werkwijzen van de in de artikelen 3, 5 en 6 genoemde commissies worden gepubliceerd.

Een verschil van mening blijkt te bestaan omtrent de zeggenschap van de ouders of voogden van minderjarigen, zoals blijkt uit het amendement op artikel 5 van de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT.

De geachte afgevaardigde de heer FENS sloot zich hierbij aan en de geachte afgevaardigde de heer KORTHALS stelde een kleine wijziging voor. De geachte afgevaardigde de heer TILANUS blijkt ook van mening te zijn, dat met het gewetensbezwaar van de ouders moet worden rekening gehouden.

Ik wil er in de eerste plaats op wijzen, dat men nu mij voor een gewetensbezwaar stelt. Indien een jongeman, dienstplichtige bij de marine b.v., naar overzee wordt uitgezonden en door een plotseling opkomende epidemie inenting noodzakelijk wordt geacht, dan kan ik, ook als de jongen zelf wil, hier niet toe overgaan als de ouders bezwaren zouden maken.

Maar gesteld, dat de zoon een andere opvatting heeft dan de ouders ten aanzien van zijn godsdienstige overtuiging. Het is bij de schriftelijke behandeling gebleken, dat algemeen wordt aanvaard, dat slechts gewetensbezwaren, ontleend aan een godsdienstige overtuiging, tot vrijstelling kunnen leiden.

Mijnheer de Voorzitter! Wij aanvaarden in onze Kerken, dat de niet-meerderjarige zelfstandig volgens zijn godsdienstig geweten optreedt en ten aanzien van zijn overtuiging beslissingen neemt, waarvoor hij — en hij alleen — ten volle verantwoordelijk is. Naar mijn mening zal dan ook, daar het gewetensbezwaar ontleend moet zijn aan een godsdienstige overtuiging, de betrokkene zelf moeten kunnen beslissen.

Ik meen dan ook, met volledig begrip voor de beweegredenen van de voorsteller van dit amendement, aanneming hiervan, behalve om praktische redenen vooral ook om ideële redenen, ernstig te moeten ontraden.

Ook werd door de geachte afgevaardigde de heer KORTHALS gevraagd naar hetgeen geschiedt in de andere landen, waarmede wij samenwerken. In het kader van de N.A.V.O. vindt tussen de deskundigen een geregeld overleg plaats. Hierbij wordt in de eerste plaats in studie genomen de standaardisatie van de immunisatiemiddelen. Een vraagstuk, dat zowel voor wat betreft de productie als voor de voorziening van de krijgsmacht der bondgenoten van groot belang is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil niet ingaan op de vraag in hoeverre

door het E.D.G.-Verdrag nationale wetten buiten werking worden gesteld, maar wel trachten een aanduiding te geven omtrent de te verwachten gang van zaken.

Inderdaad zal het commissariaat volgens artikel 74 gemeenschappelijke leerstellingen en gelijkvormige methoden voorschrijven, maar deze komen niet tot stand dan na een uitgebreid overleg. Onze vertegenwoordigers zullen er op bedacht zijn, dat zoveel mogelijk wordt rekening gehouden met onze nationale omstandigheden. Er bestaat alle aanleiding voor de verwachting, dat de deelnemers in de E.D.G. begrip zullen hebben voor de bijzondere belangen, welke men hier in ons land in verband met de immunisatie aanwezig acht.

Maar bovendien wordt volgens artikel 73 de recrutering geregeld binnen iedere deelnemende Staat door de in deze Staat bestaande wetten en alleen in onderlinge overeenstemming kunnen andere regelen worden gesteld door het commissariaat.

Indien bij het overleg zou blijken, dat aan bepaalde zeer belangrijke verlangens niet zou kunnen worden voldaan, bestaat altijd de mogelijkheid om bij de recrutering daarmede rekening te houden. Zou b.v. in het E.D.G.-verband het gewetensbezwaar op dit stuk niet kunnen worden erkend, dan zal een toekomstig militair tevoren de gelegenheid kunnen krijgen zijn gewetensbezwaren kenbaar te maken en indien deze worden aanvaard, kan hij worden ingedeeld in andere dan E.D.G.-eenheden.

Ik neem echter aan, dat geen grote moeilijkheden zullen ontstaan, waarbij ik er nog op wil wijzen, dat ten aanzien van de recrutering volgens artikel 12 van het Militair Protocol rekening zal worden gehouden met uitzonderingen. voortvloeiende uit bijzondere bepalingen, vastgesteld in de Grondwetten of wetten van de deelnemende Staten. Door deze bepaling zal het ongetwijfeld mogelijk zijn regelingen, als in dit wetsontwerp worden voorgesteld, te doen aanvaarden.

FENS.

Mijnheer de Voorzitter! De Minister heeft in de aanvang van zijn repliek gezegd, dat citeren altijd met een zekere voorzichtigheid moet gebeuren. Ik ben dit volkomen met de Minister eens. Ik heb niet willen zeggen, dat mr A. F. STEFFEN in zijn boek gelijk heeft, maar ik heb wel tot uitdrukking willen brengen, dat dit boek officieel is uitgegeven, met machtiging van de Minister van Oorlog en van de chef van de Generale Staf en dat dit het leerboek is, dat op alle militaire onderwijsinstellingen wordt gebruikt. Wanneer hierin een mening wordt verkondigd, die in strijd is met de opvattingen van de Regering, geloof ik, dat het wel nuttig is, dat een van de vele wijzigingsblaadjes, die ons leger rijk is, gespenseerd zal moeten worden aan dit boek.

VERMEER.

Gisteravond heb ik in mijn betoog de geachte afgevaardigde de

heer BRUINS SLOT een paar vragen gesteld over de betekenis van zijn amendement. Ik heb hem o.a. gevraagd, hoe hij het ziet, wanneer de ouders en de dienstplichtige over de immunisatie of de vaccinatie van mening verschillen. Op deze vraag heb ik geen antwoord gekregen.

De geachte afgevaardigde de heer KORTHALS heeft geprobeerd, het verschil van mening, dat er tussen mij en de heer BRUINS SLOT bestaat, te overbruggen, door de heer BRUINS SLOT voor te stellen, in de eerste zin van zijn amendement de woorden „De militair, of,” te veranderen in „De militair, alsmede,”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik vraag mij toch af, of dit voor de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT een oplossing kan betekenen. Als men zich op het standpunt stelt, dat het recht van de ouders volkomen moet worden erkend, dan kan men in het woord „alsmede” geen uitweg zien. Ik ben van mening — hierbij wil ik herhalen, wat ik gisteravond heb gezegd —, dat, wanneer de Overheid minderjarigen voor de militaire dienst oproept, het recht van de ouders onverkort blijft gelden. Maar aan de andere kant mag de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT niet vergeten, dat op hetzelfde ogenblik, dat de Overheid de minderjarige dienstplichtige oproept, een deel van de verantwoordelijkheid op de schouders van betrokkene zelf komt te rusten. Nu kan de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT wel zeggen, dat de Dienstweigeringswet geen precedent is, maar dan wil ik hem waarschuwen, door het handhaven van zijn amendement geen precedent te scheppen. Ik geloof, dat de Minister in zijn antwoord al een uitweg heeft aangewezen. Als ik de Minister goed heb begrepen, dan heeft hij gezegd, dat het voor de militair mogelijk zal zijn, zich voor de commissie te doen bijstaan. Mag ik het zo begrijpen, dat de minderjarige zich door zijn ouders, zijn vader of moeder, mag doen bijstaan om op die manier de bijstand te hebben, die hij noodzakelijk acht voor de verdediging van zijn standpunt? Indien dit juist is, is in het recht van bijstand, dat aan de militair voor de commissie wordt gegeven, m.i. tegemoetgekomen aan de gedachte, die aan het amendement ten grondslag ligt, nl. het recht van de ouders niet uit te schakelen.

Dan blijft alleen over de formaliteit van het indienen van het bezwaarschrift. Ik geloof, dat de minderjarige militair tot het indienen van een bezwaarschrift, al of niet met medewerking van zijn ouders, zeer wel in staat is.

BRUINS SLOT.

Mijnheer de Voorzitter! Met instemming heb ik van de Minister vernomen, dat, wanneer eenmaal de tijdelijke bepaling zal zijn verdwenen, de bevelsbevoegdheid niet meer een rechtsbasis voor de intenting zal kunnen zijn. Ik ben blij, dat de Minister in antwoord op mijn vraag over de verklaringen over „in en door de dienst”, zoals die in het verleden zijn voorgekomen, heeft gezegd, dat er geen verklaring wordt gevraagd, doch alleen een uiteenzetting, hoe de be-

trokkene het ziet. Houdt deze mededeling van de Minister nu in, Mijnheer de Voorzitter, dat voortaan een dergelijke verklaring niet meer mag worden gevraagd?

De heer VERMEER heeft mij in dit verband opnieuw de vraag gesteld, die hij mij gisteren ook reeds gesteld heeft, maar waarop ik toen abusievelijk niet heb geantwoord. Ik zal trachten het nu beter te doen. Ik zou hierover dit willen zeggen: Er is hier inderdaad een moeilijkheid. Het is inderdaad waar, dat men niet kan zeggen, dat een mens van 20 jaar, zedelijk gesproken, niet een bepaalde verantwoordelijkheid kan dragen. Het voorbeeld, dat de Minister aanhaalde, namelijk het doen van belijdenis in de kerk, is daarvoor inderdaad een bewijs. Ik begrijp dat zeer wel en moet de heren, die dat gesteld hebben inderdaad toegeven, dat het zo is, dat een minderjarige b.v. van 19 of 20 jaar op dit gebied ook zelf een zekere verantwoordelijkheid heeft, maar daarnaast staat, dat ook de ouders die verantwoordelijkheid dragen. Wanneer een ouder, die de ouderlijke macht uitoefent over een minderjarig kind, ook al is dit 20 jaar, werkelijk aan de godsdienst ontleende gewetensbezwaren heeft tegen immunisatie, dan zie ik niet in, hoe men in verband met het bestaan van de ouderlijke macht in Nederland die gewetensbezwaren over het hoofd zou kunnen zien, en daarom ben ik geneigd de suggestie, die de heer KORTHALS heeft gedaan, namelijk om in het amendement het woord „of” te vervangen door „alsmede”, over te nemen. Dan krijgt men de situatie, dat zowel de minderjarige als de ouders, indien zij gewetensbezwaren hebben, die bezwaren geldend kunnen maken.

Dan blijft er nog een punt van verschil over, dat door de heer VERMEER naar voren is gebracht, en wel, dat het mogelijk is, dat een minderjarige wel bereid is gevaccineerd te worden, maar dat de ouders daartegen zijn. Dat is dan nog het collisie-punt, dat hierin zit. Gezien het bestaan van de ouderlijke macht in Nederland, geloof ik, dat in zodanige gevallen, omdat het hier om een negatief iets gaat, namelijk iets niet te doen, de ouderlijke macht moet praevaleren.

De heer VERMEER heeft de algemene stelling geponoord: Als men militair wordt, ook als men minderjarig is, krijgt men een stuk verantwoordelijkheid er bij te dragen, dat men anders niet heeft. Men heeft uiteraard als militair een zekere verantwoordelijkheid te dragen, die bepaald wordt door de eisen, welke de wet daaromtrent stelt, maar ik geloof, dat het veeleer zo is, als het gaat over het verdelen van de verantwoordelijkheid, dat de Overheid, die de betrokken militair in dienst roept, een bepaald stuk verantwoordelijkheid overneemt, dat vóórdien aan de ouders behoorde, en wanneer het hier dan gaat over gewetensbezwaren, aan de godsdienst ontleend, geloof ik, dat de Overheid verstandig doet om de gewetensbezwaren ook van de ouders ten volle tot hun recht te laten komen.

KORTHALS.

Men moet de zaak niet zo stellen, dat men hiermede als het ware de jongeman, of de overtuiging van de jongeman, laat praevaleren door de overtuiging van de ouders. Ik ben het volkomen met de Minister eens, dat de jongeman, gezien de keuze ten aanzien van zijn godsdienstige overtuiging, getoond heeft ten deze grote verantwoordelijkheid te dragen en ook te kunnen dragen. Anderzijds kan ik echter ook niet voorbijzien — zo zie ik het amendement —, dat er mogelijkheden zijn, waarbij het toch wel nuttig, nodig en gewenst kan zijn, dat de ouders de zaak, wel niet kunnen doen beslissen, maar de zaak bij de commissie aanhangig kunnen maken. Voor deze commissie zelf kan dan de jongeman, al of niet met zijn ouders er bij, zijn overtuiging uiteenzetten en naar aanleiding daarvan kan dan de commissie beslissen.

ZANDT.

Wat voorts de commissie voor de godsdienstig gewetensbezwaarden betreft, heeft het mij verblijd, dat de Minister toelating van geestelijke bijstand heeft toegezegd. Toch zou ik gaarne zien, dat in de in te stellen commissies voor de gewetensbezwaarden leden zullen worden opgenomen, die zelf ook gewetensbezwaarden tegen de vaccinatie hebben en een wetenschappelijke opleiding hebben genoten, opdat de gewetensbezwaarden niet zo eenzijdig zullen worden gezien als wanneer zij alleen door voorstanders van de vaccinatie worden bekeken.

TILANUS.

Ik acht het amendement van de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT, zoals het nu luidt, een verbetering, doordat het alsnog de militair, ook als hij minderjarig is, de gelegenheid geeft met zijn godsdienstige moeilijkheden naar voren te komen. Het kan immers voorkomen, dat de ouders die bezwaren niet hebben, maar dat de jongeman na zijn kerkelijke belijdenis wel bezwaren heeft. Dan kan men zeggen, dat hij kerkelijk meerderjarig is, en zal men over zijn bezwaren niet mogen heenlopen. Nu kan dus rekening worden gehouden met de godsdienstige bezwaren en van de militair en van de ouders. Ik zal daarom mijn stem aan het amendement van de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT geven.

De heer STAF, Minister van Oorlog en Marine.

De geachte afgevaardigde de heer FENS heeft zijn bedoeling duidelijk gemaakt t.a.v. het citaat, dat hij heeft voorgelezen; ik heb de wens van de geachte afgevaardigde ter harte genomen. Ik moet na-gaan of er geen verkeerde voorlichting in dat aanvaarde leerboek is opgenomen.

Wat het amendement van de geachte afgevaardigde de heer FENS op artikel 6 betreft, ik ben bereid, ter vereenvoudiging van de procedure dit amendement over te nemen.

Mijnheer de Voorzitter. Het moeilijke punt van de zeggenschap der

ouders blijft open. Er zijn opmerkingen gemaakt door verschillende geachte afgevaardigden. Nu gaat het mij er vooral om — daartegen heb ik toch eigenlijk ook geen argument vernomen —, dat de jongeman zelf — dit is ook de geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT met mij eens — een zedelijke verantwoordelijkheid heeft. De geachte afgevaardigde de heer BRUINS SLOT zegt echter: Het hindert niet, als men dat frusteert; het is op zich zelf niet erg om tegen zijn overtuiging in te gaan, hem te dwingen — daar gaat het om —, want het gaat om iets niet te doen. Dat is nog maar de vraag en het hangt er van af, of dat juist is. Ik geloof niet in de onfeilbaarheid van de vaccinatie en ook niet in die van de immunisatie. Ik geloof echter wel, dat het een middel is, en kan mij zeer goed indenken het geval, dat men uit godsdienstige overtuiging verplicht meent te zijn om alle middelen te gebruiken, welke ter beschikking staan om ziekte te voorkomen. Dan zou het hier niet mogen gebeuren. Ik ben het niet eens met de geachte afgevaardigde, dat het gaat om iets negatiefs. Ik ben het wél met de geachte afgevaardigde eens, dat deze belangrijke beslissing, vooral ook in verband met de waarde, die wij in Nederland aan het ouderlijke gezag toekennen, genomen moet worden, zo mogelijk, met goedvinden der ouders. Daarover zijn suggesties gedaan.

De geachte afgevaardigden de heren VERMEER en KORTHALS hebben er over gesproken om een methode te vinden, waardoor de ouders, laat ik zeggen, in de procedure worden gemoeid. Nu zou het eenvoudiger zijn, maar dan moet men dit combineren, als het amendement van de heer BRUINS SLOT c.s. wordt aanvaard, maar als wij artikel 5, lid 3, zouden laten luiden:

„Bij erkenning van de gewetensbezwaren van de militair door
„Onze Minister”, enz.,
zijn wij klaar. Als wij dat zouden doen en zouden zeggen: wij nemen kennis van de gewetensbezwaren van de militair en ook van zijn ouders, maar wij houden bij de beoordeling van de gewetensbezwaren rekening met de gewetensbezwaren van de militair, dan is in de procedure vastgelegd, dat de bezwaren van de ouders geheel naar voren kunnen worden gebracht. Dat zou dan een oplossing zijn, die mij over de moeilijkheden heenbrengt. De geachte afgevaardigde de heer TILANUS heeft immers gezegd: Die praktische moeilijkheden vind ik niet zo groot; er zijn zoveel praktische moeilijkheden, daar komen wij wel overheen, maar mijn bezwaar is een ideëel bezwaar en dat is veel moeilijker. Wat ik hier voorstelde, is, dat artikel 5, lid 3, zou luiden:

„Bij erkenning van de gewetensbezwaren van de militair door
Onze Minister wordt de militair blijvend”, enz.

In dat geval zou ik het amendement van de heer BRUINS SLOT c.s. willen overnemen. Te zamen met het amendement zou het een aanvaardbare oplossing zijn.

BRUINS SLOT.

Mijnheer de Voorzitter! Hoe vriendelijk het ook schijnt, dat de

Minister mijn amendement wil overnemen, onder de conditie, dat slechts een kleinigheid in het derde lid van artikel 5 wordt veranderd, ik moet toch opmerken, dat in de staart het venijn schuilt, aangezien volgens het eerste lid van het artikel de ouders in volle glorie op voet van gelijkheid met hun kinderen verschijnen, doch volgens het derde lid de ouders ineens ondergeschikt worden gemaakt aan de kinderen. Het is mij te doen om de opvatting, die ik van de heer KORTHALS heb overgenomen. Ik ben er vóór om de ouders en de minderjarigen in dit opzicht op gelijk niveau te stellen, maar ik ben er zeer bepaald tegen om in het derde lid van artikel 5 de gewetensbezwaren van de militair beslissend te doen zijn. Dan zou de zaak praktisch niets betekenen. Het zou alleen betekenen, dat de ouders mede mogen praten, en dat had de Minister al toegezegd. Ik geloof dus niet, dat dit een oplossing is, die mij kan bevredigen.

VERMEER.

Mijnheer de Voorzitter! Een aantal van de argumenten, welke de heer BRUINS SLOT heeft gebruikt ter verdediging van zijn amendement, heeft toch wel een zekere indruk op mij gemaakt. Nog meer indruk heeft echter op mij gemaakt de suggestie, welke de Minister heeft gedaan. Aangezien ik nu vrees, Mijnheer de Voorzitter, dat deze suggestie niet voldoende tot uitdrukking zou komen, wanneer wij alleen stemden over het amendement van de heer BRUINS SLOT, heb ik de eer, mede namens een aantal andere leden, een amendement voor te stellen, strekkende om in het derde lid van artikel 5 na het woord „gewetensbezwaren” in te voegen: van de militair.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De artikelen 1 en 2 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De VOORZITTER: Artikel 3 is door de Regering gewijzigd na het verschijnen van het Verslag. Naar ik verneem, heeft de Commissie van rapporteurs tegen deze wijziging geen bezwaar.

Op dit artikel was aanvankelijk voorgesteld een amendement van de heer FENS c.s. (Stuk no. 8). Bij de algemene beraadslaging over het wetsontwerp heeft de heer FENS zijn amendement ingetrokken, zodat het geen onderwerp van behandeling meer uitmaakt.

De artikelen 3 en 4 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

In behandeling komt artikel 5, luidende: (zie ontwerp — *Red.*).

De VOORZITTER.

Op dit artikel is in de eerste plaats voorgesteld een amendement van de heren BRUINS SLOT, FENS, KORTHALS, TILANUS, STAPELKAMP, VAN DER ZAAL, KROL, BEERNINK, VAN EYSDEN, en BIEWENGA (Stuk no. 10). Bij de algemene beraadslaging is door de heer BRUINS SLOT medegedeeld, dat hij en de overige ondertekenaars van dit amendement het aldus hebben gewijzigd, dat het thans strekt om het eerste lid te lezen als volgt:

De militair, alsmede, indien de militair minderjarig is, degene

die de ouderlijke macht of de voogdij over hem uitoefent, die op gronden ontleend aan zijn of haar godsdienstige overtuiging gewetensbezwaren heeft tegen immunisatie, kan zich met een met redenen omkleed verzoekschrift tot het verkrijgen van vrijstelling van de aan hem of de onder zijn of haar ouderlijke macht of voogdij staande militair opgelegde verplichting tot Onze Minister wenden.

Voorts is op het artikel voorgesteld een amendement van de heren VERMEER, STUFKENS, SCHEPS, BOMMER, ROEMERS, mevrouw PLOEG-PLOEG, de heer POSTHUMUS, strekkende om in het derde lid na het woord „gewetensbezwaren” in te voegen: van de militair.

Het amendement van de heer VERMEER c.s. wordt alsnog ondersteund door de heren VAN LIENDEN, RUYGERS, VAN DEN BORN en DE LOOR en maakt mitsdien een onderwerp van behandeling uit.

Het eerst is ingediend het amendement van de heer BRUINS SLOT. De heer BRUINS SLOT riskeert hiermede een onzuivere stemming, maar dat is voor zijn verantwoordelijkheid. Ik zal dus eerst in stemming brengen het amendement van de heer BRUINS SLOT.

Het gewijzigde amendement van de heer BRUINS SLOT c.s. wordt aangenomen met 49 tegen 19 stemmen.

Het amendement van de heer VERMEER c.s. wordt verworpen met 43 tegen 25 stemmen.

Artikel 5, waarvan het eerste lid thans luidt: (zie hiervóór - *Red.*). wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

In behandeling komt artikel 6.

De VOORZITTER.

Op dit artikel was door de heren FENS, ROMME, VAN RIJCKEVORSEL, N. VAN DEN HEUVEL, TILANUS, KORTHALS en VERMEER voorgesteld een amendement (Stuk no. 8), strekkende om de 3de alinea te lezen als volgt:

„Onze Minister kan op dit verzoekschrift slechts afwijzend „beslissen in overeenstemming met het advies van een door of „namens hem ingestelde commissie van geneeskundigen.”

Het amendement was door een voldoende aantal leden ondersteund en is bij de algemene beraadslaging over het wetsontwerp reeds toegelicht.

De Minister heeft dit amendement overgenomen.

Artikel 6 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Artikel 7 en de beweegredenen van het wetsontwerp worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer ZANDT en mevrouw LIPS-ODINOT zal op hun verzoek, aantekening worden verleend, dat zij en de andere leden van hun

fracties geacht wensen te worden tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

EERSTE KAMER.

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp-„Wet immunisatie militairen”.

Van verschillende zijden werd in verband met dit wetsontwerp nadrukkelijk onderstreept, dat de toepassing van de regeling betreffende schadeloosstelling bij „in en door de dienst” opgedaan letsel onbekrompen en zonder formalisme dient te geschieden.

Gewezen werd op artikel 1, dat, weinig elegant, met voorbijgaan van de luchtmacht alleen van de landmacht spreekt.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Gaarne herhalen de ondergetekenden de toezegging, dat de toepassing van de regeling betreffende schadeloosstelling bij „in en door de dienst” opgedaan letsel onbekrompen en zonder formalisme zal geschieden.

Artikel 1 van het wetsontwerp spreekt van de landmacht, aangezien de juridische regularisering van de organisatorische splitsing van land- en luchtmacht bij een afzonderlijke wettelijke regeling tot stand zal moeten worden gebracht.

EERSTE KAMER.

4 AUGUSTUS 1953.

VIXSEBOXSE.

Het is derhalve begrijpelijk, dat bij dit verschil van inzicht de Christelijk-historische fractie dezer Kamer dit wetsontwerp, waarin de positie van de militair in verband met preventieve medische behandeling, met name de immunisatie, volkomen duidelijk wordt, en wel in die zin, dat met het Christelijk-historisch inzicht ten volle rekening wordt gehouden, met instemming heeft begroet, en ik vermoed, dat de Minister van Oorlog en van Marine evenzeer in deze vreugde deelt, omdat de bewindsman thans precies weet, waaraan hij toe is. Dat een wettelijke regeling van de immunisatie der militairen niet eerder tot stand is gekomen, moet geweten worden aan het feit, dat de behoefte aan zulk een regeling eerst de laatste jaren aan de dag is getreden.

Na de wereldoorlog is er zowel voor het leger als voor de marine, en eveneens voor de luchtmacht, in deze toestand een algehele wijziging gekomen. De Indonesische expeditie bracht de noodzakelijkheid van vaccinatie al naar voren, en toen in de daaropvolgende jaren een reorganisatie der land- en luchtmacht plaats greep in verband met de eisen van een Europees leger en de marine voor een belangrijk deel op dienstplichtig personeel moest overgaan, dat ten dele niet gevaccineerd was, waren praktisch de voorwaarden aanwezig, waaruit, zodra er maar iets zou gebeuren, waardoor het probleem scherp gesteld werd, een wettelijke regeling der vaccinatie ook voor de

militairen te voorschijn zou treden. En zulk een gebeurtenis had inderdaad plaats, toen in 1951 een pokkenepidemie in Tilburg uitbrak en de Minister van Oorlog en van Marine voor de noodzakelijkheid werd gesteld — op korte termijn — vaccinatie der troepen dwingend voor te schrijven.

De Minister grondde zijn besluit op de verantwoordelijkheid voor de algemene gezondheidszorg voor de militairen, terwijl hij tevens een recht meende te kunnen ontlennen aan de bevelsbevoegdheid der militaire overheid.

In de Tweede Kamer werd echter dit recht door verschillende afgevaardigden in twijfel getrokken, waarna de Minister zich bereid verklaarde het vraagstuk der immunisatie van militairen aan een commissie voor te leggen, die zowel over de medische als beleidsaspecten zou rapporteren.

Het is het rapport dezer commissie, dat de grondslag vormt van het wetsontwerp, dat thans in discussie is.

De commissie is in haar rapport unaniem tot enige belangrijke conclusies gekomen:

1e. dat immunisatie, en in het bijzonder de vaccinatie, als algemene maatregel voor de gezondheid der militairen en voor hun paraatheid niet gemist kan worden;

2e. dat wettelijke regeling van deze maatregel noodzakelijk is;

3e. dat de Inentingswet van 1939 bij goede uitvoering voldoende waarborgen zou bieden, ware het niet, dat in het tiental jaren, dat aan deze wet voorafging, de vaccinatie praktisch heeft stilgestaan, ten gevolge waarvan de lichteningen, die tot 1962 worden ingelijfd, een groot aantal niet-gevaccineerden bevatten, en derhalve een tijdelijke wettelijke voorziening voor militairen nodig is.

Het wetsontwerp houdt met deze conclusies ten volle rekening, terwijl aan de bezwaren van hen, die uit godsdienstige overwegingen tegen vaccinatie zijn, op bevredigende wijze wordt tegemoetgekomen.

Bovendien heeft mijn fractie met voldoening kennis genomen van de mededeling in de Memorie van Antwoord, dat de beide Ministers, ondertekenaren van het wetsontwerp, erkennen, dat de materie der immunisatie van militairen thans voorgoed in de sfeer van de wetgever is gebracht.

Mijn politieke vrienden en ik zijn dan ook ten volle bereid hun stem aan dit wetsontwerp te geven.

GERRETSON.

In de andere Kamer heeft de geachte afgevaardigde de heer ZANDT voor de consciëntieus bezwaarden tegen de inenting gepleit:

„Zij hebben”, zeide hij, „van hun ouders of predikanten „geestelijke bijstand nodig. Ja, zij hebben daar, waar het hier „zo'n gewichtige kwestie geldt, recht op.”

Ik zou deze gedachte willen ondersteunen; de bezwaarden hebben die bijstand nodig en zij hebben daar recht op.

Dat zij die bijstand nodig hebben, is mij het vorige jaar gebleken.

toen in verband met de inenting ettelijke mensen in het gevang zijn geraakt. Dat heeft me toen sterk getroffen, en waar er van die mensen nogal wat in mijn buurt wonen, ben ik in de vacantie er een paar eens gaan opzoeken. Want mijn hart was met hen; in de grond der zaak behoor ik tot hen. En toen is me opnieuw duidelijk geworden, hoe diep het bezwaar bij velen hunner zit, maar ook hoe moeilijk zij de gronden daarvan onder woorden weten te brengen. Ja, als men hun taal verstaat, dan gaat het wel, dan komt het er wel uit, maar als zij dat voor een commissie moeten verwoorden, dan vrees ik, dat zij dat zonder bijstand vaak moeilijk zullen kunnen. Dan klinkt een bezwaar, dat diepe ernst is, weleens wat onbeholpen en soms zelfs ridicuul. Daarom hebben deze mensen, ook mijns inziens, op bijstand een moreel recht.

Maar juist op dit punt, het recht op bijstand, heeft mij het antwoord van de Minister niet geheel bevredigd.

Niet de bezwaarde krijgt het recht en de vrijheid om zich naar eigen inzicht te doen bijstaan, maar de commissie krijgt het recht en de vrijheid om de militair bijstand te doen verlenen. De commissie kan van deze vrijheid natuurlijk ook géén gebruik maken; zij kan de bijstand, als de militair die verlangt, ook weigeren; ook kan zij, als ik het goed begrijp, hem andere bijstand toewijzen dan hij zelf begeert.

Mijn verzoek is nu: Zou de Minister het niet kunnen omkeren, zo, dat het recht op bijstand wordt erkend en zo, dat de commissie verplicht wordt bijstand toe te laten, en wel die bijstand, welke de bezwaarde begeert?

ALGRA.

Nu is er van anti-revolutionnaire zijde voortdurend de nadruk op gelegd, dat men die godsdienstige bezwaren, uit een soort van lijdelijkheidsopvatting voortvloeiende, niet behoeft te delen, maar niettemin, vasthoudende aan wat in het Program van Beginselen is geschreven, nl. „dat de Overheid in de consciëntie, voor zover die het „vermoeden van achtbaarheid niet mist, de grens moet aanvaarden „voor haar macht”, er voortdurend voor heeft te pleiten, dat die gewetensbezwaren, ontleend aan de godsdienstige overtuiging, zullen worden geëerbiedigd. Daarom verheugt het mijn fractiegenoten en mij, dat artikel 5 van dit wetsontwerp inderdaad met deze godsdienstige bezwaren, of, zoals er staat, de gewetensbezwaren, ontleend aan de godsdienstige overtuiging — een betere en meer duidelijke formulering —, op zulk een geslaagde en bevredigende wijze rekening houdt, met name nu door de aanvaarding van het amendement van de heer BRUINS SLOT ook de ouders hierbij hun rechten kunnen doen gelden. Dat de Nederlandse Regering en de Volksvertegenwoordiging op het gebied van de eerbiediging van deze gewetensbezwaren tot zulk een eenstemmigheid zijn gekomen, is iets, dat mij zeer verheugt.

Indien echter die deskundigen uitsluitend uit die medische kring,

die zich bezighoudt met de maatregelen, die op dit speciale terrein liggen, worden gerecruteerd, loopt men natuurlijk het gevaar, dat andere aspecten, die aan een dergelijke ver gaande bevoegdheid zijn verbonden, over het hoofd worden gezien. Daarom zou ik de Minister wel in overweging willen geven, nog eens duidelijk uit te spreken, dat ook hij — en wij verwachten niet anders — er van overtuigd is, dat dit artikel, waarin gesproken wordt over „iedere andere inenting „en herinenting”, met veel voorzichtigheid en beleid moet worden gehanteerd.

Wat de uitvoering betreft, zou ik twee opmerkingen willen maken. In de eerste plaats verheugt het mij, dat elke mogelijkheid nu is afgesneden om met betrekking tot de immunisatiemaatregelen min of meer overrompend tegen de militairen te werk te gaan. Dat is in het verleden niet altijd vermeden. In het verleden is niet altijd door hen, die met de inenting belast waren, vooraf en duidelijk aan de militairen gezegd, wat er met hen ging gebeuren. Ik weet, dat zulk een overrompeling nooit begeerd of goedgekeurd is door hen, die ten slotte in hoogste instantie voor de medische verzorging verantwoordelijk zijn, maar het is wel gebeurd. Ik geloof, dat wie verantwoordelijkheid draagt voor de immunisatie, er zorg voor heeft te dragen, dat tijdig aan alle militairen, die hieronder vallen, wordt duidelijk gemaakt, wat de bedoeling is van bepaalde maatregelen.

In de tweede plaats verheugt het mij nog eens van de Minister te hebben vernomen, dat, wanneer eventueel schadelijke gevolgen optreden, men niet op de wijze, waarop de administratie in het verleden soms te werk is gegaan, zal trachten zolang mogelijk vol te houden, dat het bewijs niet geleverd is, dat inderdaad de schadelijke gevolgen rechtstreeks het gevolg zijn van de immunisatie, waarna zij zijn opgetreden.

De Heer STAF, Minister van Oorlog en van Marine.

... maar ik zou toch wel willen opmerken, dat blijkbaar ook hier in dit hoge college leeft een opvatting, dat de Regering niet gerechtigd zou zijn op grond van de bevelsbevoegdheid maatregelen in verband met inenting te nemen. In verband hiermede zou ik willen vastknopen aan hetgeen de geachte afgevaardigde de heer VIXSEBOXSE heeft gezegd: het duurde zo lang en het leek niet nodig. Maar in 1951 was het wel nodig. Toen was de bevelsbevoegdheid er en die is toen gelukkig gehanteerd en maatregelen zijn genomen, waarbij het nog meer verheugend is, dat de schadelijke gevolgen van de epidemie en de inenting zeer beperkt zijn gebleven.

Ik kan niet verhelen, en wil dit hier ook uitspreken, dat ik het betreurt, dat dit amendement (BRUINS SLOT — *Red.*) is aangenomen, omdat ik meen, dat, wanneer men gewetensbezwaren, gegrond op een godsdienstige overtuiging, heeft, zelfs de ouderlijke macht daarvoor terug moet treden en dat de godsdienstige overtuiging zal moe-

ten prevaleren. Aan de andere kant heb ik met aandacht geluisterd naar de zorg, die de geachte afgevaardigde heeft t.a.v. de ruime bepaling, dat alle dienstplichtigen kunnen worden ingeënt. Ik geef direct toe, dat deze bepaling op zich zelf een zeker gevaar inhoudt, maar u kunt er van verzekerd zijn, dat deze maatregel — en dit geldt in het bijzonder voor de hoofden van de geneeskundige diensten van zee- en land- en luchtmacht — met alle zorg zal worden toegepast en dat in geen geval de commissie volgens opportuniteit zal worden samengesteld. De leden zullen bestaan uit deskundigen, die t.a.v. de gezondheidszorg met ons reeds geregeld samenwerken en daardoor ook niet met de een of andere ziekte in het bijzonder te maken hebben. Het zijn de consulenten, die ons geregeld adviseren, wellicht aangevuld met enkele deskundigen. Zij zullen er mede voor zorgen, dat hier niet overhaast wordt gehandeld. Ik kan dan ook uitdrukkelijk de toezegging geven — ik heb dat ook bij de behandeling aan de overzijde gedaan —, dat wij de militairen niet zullen lenen voor proefnemingen; als niet vaststaat, dat de middelen zonder schadelijke gevolgen kunnen worden toegepast, zal daartoe niet lichtvaardig worden overgegaan. Nieuwe middelen zullen zeker niet worden toegepast, zonder zekerheid omtrent de gevolgen te hebben.

De geachte afgevaardigde de heer GERRETSON heeft gevraagd om geestelijke bijstand te verlenen, zoals in de Tweede Kamer door de heer ZANDT is gevraagd. Nu is het niet de bedoeling, dat de commissie zelfstandig zou kunnen besluiten om geen bijstand te doen verlenen. De bedoeling is wel degelijk, dat de commissie een werkwijze zal ontwerpen, waarbij geestelijke bijstand mogelijk zal zijn, maar ik geloof toch, dat het wat te veel gevraagd is om nu reeds te gaan omschrijven, op welke wijze die geestelijke bijstand geregeld zal moeten worden. Het is zeer moeilijk, dit in een paar woorden te omschrijven. Het is beter te stellen: indien daartoe aanleiding bestaat, zullen wij de man gelegenheid geven zich te doen bijstaan. Waarom zou dat geestelijke bijstand moeten zijn? Het kan ook zeer goed andere bijstand zijn. De man kan het b.v. thuis opschrijven en het door een ander laten voordragen. Indien de man niet in staat is, zijn bezwaren op de juiste wijze naar voren te brengen, dan zal de commissie een instructie krijgen, waardoor het mogelijk wordt gemaakt, dat zijn bezwaren op de juiste wijze worden voorgedragen. Een gedeelte van de bezwaren is ten deze trouwens reeds weggenomen, nu de ouders rechtstreeks toegang tot de commissie hebben.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer GEUGJES zal, op zijn verzoek, aantekening worden verleend, dat hij geacht wenst te worden tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Aalmoezenier. Is de — militair? Hij is als leger- of vlootvolgeling wel justitiabel aan de militaire rechter . . . 187, 277 Zie ook: Geestelijke verzorgers.	277	Auto. — bestuurd onder drankinvloed	633
Aansprakelijkheid. Is een vreemde Staat aansprakelijk voor onrechtmatige daden van leden van zijn krijgsmacht in ons land gepleegd? 279, 280	280	Baay, H. J. — Consequenties van verlaging en ontslag, door —	15
Afkondiging. — van wetten . . .	388	Bedreiging. Verschillende vormen van —	340
Afwezigheid. Zie bij Desertie.		In dienst gepleegde —	402
Ambtenaren. Niet voldoen aan een ambtelijke vordering (stopteken) . . .	316	Zie ook: Insubordinatie.	
Ambtenarenwet. Militaire — en geestelijke verzorgers . . .	295	Begroting. Schadeverhaal in N.A. T.O.-verband in verband met supra-nationale —	417
Arrest. Met verzuwaard — gestrafte vaandrig wordt tot officier benoemd	5, 11	Beklaagde. Bij een Krijgsraad te Velde werd de aanwezigheid van de — ter terechtzitting niet nodig geacht	356
In mindering brengen van licht — bij streng arrest . . .	6, 11	Gegevens omtrent de persoon van — zijn te velde moeilijk verkrijgbaar	353, 358
Samenloop van justitieel en krijgstuchtelijk —	7, 12	Bekentenissen van schuld kwamen in Korea veel voor . . .	353
Beklag over — ex art. 17 W.K.	8, 12	Beklag. — over arrest ex art. 17 W.K.	8, 12
Onmiddellijke gevangenneming van beklagde in appèl bevoelen —	108, 324	In mindering brengen van ondergaan arrest door de beklagmeerdere	9, 13
Als krijgstuchtelijke straf is — van weinig nut bij troepen te velde	348	Termijn gesteld in art. 67 W.K. streng in acht te nemen	9, 13
Handhaving van — bij afzonderlijke dispositie van de Krijgsraad	394	— h.t.l. over een in Indoneisè opgelegde krijgstuchtelijke straf	10, 13
Articulbrieven. Oudste codificaties van militair strafrecht	73, 259	Is vermindering van de termijn voor indienen van — gewenst?	10, 14
Artikel 64 W. v. Sr. door Mr A. van Houte	665	Artt. 50 en 70 in verband met de artt. 61-68 W.K., door Mr P. Westerdijk	361
Auditeur-militair. Taak van de —. Beschouwingen hierover	241, 245	Beklag. — over de straf van verlaging opgelegd aan een sergeant-majoor. Eindbeslissing op —	619
		Belediging. — door de telefoon	48
		Dr J. Schrijver, Leerboek der	

	Blz.
graphologie, derde druk, door Dr <i>J. Slikboer</i>	688
Vreemdelingen en grensbewaking, door <i>G. Seppen</i> en <i>W. A. C. Walraven</i>	688
Prinsesse kalender 1954, uitg. <i>Pro Juventute</i>	689
Eenvoudig militair Engels, door <i>L. J. van Eyzeren</i> en Dr <i>H. G. de Maar</i>	689
Beroep (Hoger) . Te laat ingesteld — niet ontvankelijk verklaard — van kriegsraadvonnissen in Korea geweest	330
Beschimpen van een meerdere	542
Besturen . — van een auto onder drankinvloed	633
Bevoegdheid . Geschillen over — met buitenlandse rechters	78
Samenloop van tweeërlei rechterlijke —; coördinatie is gewenst	169, 173
Militair-rechterlijke — in zaken, welke in Japan zijn voorgevallen, van personeel N.D. V.N.	355, 359, 380
Rechtspraak van de Nederlandse burgerlijke rechter over vreemde militairen	380
Militair-rechterlijke — over commune delicten	381
Ook in supra-nationale wetgeving een zo ruim mogelijke —	381
Bij misdrijf gepleegd door militairen van zee-, land- en luchtmacht	396, 398
Zie ook: Aalmoezenier, Geestelijke verzorgers .	
Bevordering . — van sergeanten-majoor-administrateur bij de K.L.	51
Wijziging der wetten op de — in verband met de onderworpenheid van officieren van gezondheid aan het medisch tuchtrecht	175
— van een soldaat,, die van ernstig misdrijf verdacht is	312
Zie ook: Terugstelling .	
Bewijs . Wettig aanvaardbare constructies van — waren in Korea moeilijk te verkrijgen	354
Faciliteiten voor —, welke alleen de militaire rechter mag toepassen	381

	Blz.
Afzonderlijke verklaring van een meerdere	382
Kennis van een dienstvoorschrift behoeft niet bewezen te worden	421
Bichon van IJsselmonde, Mr R. — schrijft over schadeverhaal op een marinechouffeur	61
— reageert op de ingekomen bijdrage van Mr <i>E. D. Harderwijk</i>	272
Bis in idem . Non — en de verwijzing	377
— en het Londens Verdrag van 19 Juni 1951	381
Boekaankondigingen .	
Adresboek	468
Eenvoudig militair Engels, door <i>L. J. van IJzeren</i> en Dr <i>H. G. de Maar</i>	689
Het proces- <i>Rauter</i>	116
Vreemdelingen en grensbewaking, door <i>G. Seppen</i> en <i>W. A. C. Walraven</i>	116, 688
Rechtsgeleerd Magazijn Themis	117
De Ramp (fotoboek over watersnood)	205
Dr <i>J. Schrijver</i> , Leerboek der graphologie, derde druk door Dr <i>J. Slikboer</i>	688
Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de krijgstucht, 4de druk, door Dr <i>A. Spruijt</i> , Mr <i>W. H. Vermeer</i> en Mr <i>A. F. Steffen</i>	215
Prinsessenkalender 1954. Uitgave Pro Juventute	689
Bondgenootschappelijke militairen . Zie: Buitenland .	
Buitenland . Nederlandse militairen in het —	76
Buitenlandse militaire rechtspraak over h.t.l. voorgevallen strafzaken	78, 435
Competentie-conflicten tussen nationale militaire rechters	78
Wegenverkeerswet niet toepasbaar op overtredingen in het —	313, 358
Toepassing van buitenlands recht	358, 359
Rechtspraak door buitenlands rechter	359, 380, 435

	Blz.		Blz.
Zie ook: Begroting, Schade-verhaal.		vel gevolgd door —; samenloop	389
Buurman van Vreeden, Mr J. Th.		— met verwijdering naar het buitenland	394
Inleiding van — over de militaire strafrechter te velde	350	— in tijd van oorlog	646
Bijstand. Nationale justitiële autoriteiten verlenen — aan vreemde militaire rechters	438	— gepleegd met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken	649
Bijstelling van dienstdtijd voor de vaststelling van de ouderdom en rang bij de landmacht	558	Detachement Verenigde Naties.	
Christan, G. H. Inleiding van — over de militaire tuchtrechter te velde	347	Krijgsraad te velde bij het —	350, 358
Commanderende Generaals. Benoemingen van — sedert de inwerkingtreding van de R.L.	217, 233, 243	Chef van de Generale Staf h.t.l. is Commandierend Generaal van het —	350, 359
Chef van de Generale Staf treedt op als — van het Detachement Verenigde Naties; dit is onjuist	350, 352, 359	Criminaliteit bij het —	354
Commune delicten. Alle — bevatten een element van krijgstucht	380	Welke wetten moesten worden toegepast?	354
Competentie. Negatief jurisdictiegeschil	670	Hoger beroep van vonnissen beperkt	355, 357, 358
Connexiteit. Berechting van strafzaken, begaan door militairen van verschillende nationaliteit	78	Berechting in Nederland af te keuren	357
Criminaliteit. — onder militairen	379	Detentie. Commune delicten mogen niet gestraft worden met militaire —	22, 59
Deelneming. — aan militaire misdrijven	441	Aan een officier opgelegde militaire —	32
Zie ook: Connexiteit.		Drie maanden — is niet geoorloofd	318
Desertie. Afwezig blijven na verloop van verlof	37	Misdrijf was te ernstig om — op te leggen	323
Art. 101 W.M.S.R. ziet op de strafmaat, niet op de qualificatie der artt. 97-100	40	Diefstal. — van benzine bij joyriding	313
— terwijl de dader is dienstdoende	307	—, verduistering en heling gevolgd door desertie, verwijzing betekend na verjaring met gevolgde uitspraak van verduistering en heling	547
Ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet langer dan 4 dagen durende	318, 326	— door een uitkijk van onder diens bewaking gesteld goed	536
Ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog. Gestraft met 2 maanden militaire detentie; zonder verlaging doch met strafklasse	324	— vergezeld van geweld, e.a.	605
Niet voldoen aan een dienstbe-		Dienstauto. Misbruik van het gebruik van een — door een officier	627
		Dienstbevel. Stopteken op de weg kan zijn —	317
		Per radio omgeroepen bevel aan alle militairen om onmiddellijk naar hun garnizoen terug te keren is een —	332
		Zie ook: Bevel, Gehoorzaamheidsplicht.	
		Dienstdoende. Wat is —?	308
		In dienst gepleegd feit	340, 402
		Dienstplichtigen. Buitengewoon oproepen van —; ontslag van	

	Blz.
hen die tot het reservepersoneel der landmacht behoren	410
Oorlogsdreiging en buitengewone opkomst van —	424
— zijn tot het tijdstip van de inlijving niet militairen	651
Dienstverrichtingen. Zich onttrekken aan de vervulling van —	37
Dienstvoorschrift. Niet opvolgen van een —	26, 87
Regl. Mil. Ambtenaren K.L. is een —	112, 180
Een in het Staatsblad opgenomen en in de handel verkrijgbaar — is van algemene bekendheid	180
Moet bewezen worden, dat een beklagde een — heeft gekend?	422
Dienstweigering. Vrijspraak indien de vervolging op grond van art. 2 der wet moet worden gestaakt	
Verbergen van een gedeserteerde dienstweigeraar	
Conflict tussen gewetensbezwaar en objectieve orde. Dwalend geweten	
Wat betekent „veronachtzamen” in art. 6 der Wet op de —? Ook „niet verrichten”?	404
Zie ook: Gehoorzaamheidspllicht, ongehoorzaamheid.	
Drukfout.	
— op blz. 86	215
— op blz. 317	433
— op blz. 381, 392, 402, 407, 409 en 411	468
— op blz. 385	571
Dyxhoorn, A. Q. H. Necrologie van Luitenant-Generaal —	210
— herdacht in de ledenvergadering der Militair-rechtelijke Vereniging	347
Economie. Samengaan van — met supra-nationale gemeenschap	249
Eenheid. — van wetgeving voor supra-nationale krijgsmacht	79
Supra-nationale eenheidswetgeving, door Dr <i>L. M. Rollin Couquerque</i>	249, 379
Eerbaarheid. Ontuchtige aanrakingen van een slapende mili-	

	Blz.
tair in een slaapzaal is openbare schennis der —	62
Engagementsakte. Karakter van deze overeenkomst. Is eenzijdige verbreking van het verband binnen de geldigheidsduur geoorloofd?	201
Europese Defensie Gemeenschap.	
Verhouding van de — tot de N.A.T.O.	74, 256, 257
Eigen strafwetgeving voor de —	74
Status van de Europese militaire rechtspraak boven nationale	79
Art. 10 E.D.G.	250
Art. 11 E.D.G.	251
Artt. 67, 79 en militair protocol E.D.G.	252
Overgangstoestand	257
Wetsontwerp wordt voorbereid tot vaststelling van aanpassingen voor berechting in E.D.G.-verband	345
Exterritorialiteit. Verdrag van 19 Juni 1951 in plaats van het beginsel der —	76, 254, 280
— volgens het Volkenrecht	253, 435
Civiele —	438
Garnizoenscommandant. De functie van —. Beschouwingen van Mr <i>H. H. A. de Graaff</i>	220
Geesink, Mr A. H. — klaagt over naschriften onder rechterlijke beslissingen	59
Geestelijke verzorgers. Rechtspositie van —	187, 277
Mr <i>J. M. M. Maas</i> , De rechtspositie van de — bij de Zee-, Land- en Luchtmacht	289
— vervullen geen nevenbetrekking	290
Vallen zij onder de artt. 60 v. W.M.S.R.?	292-295, 422
Groetplicht	295
Militaire rangen der —	296
— tegenover de Verdragen van Genève	300
— in het buitenland	304
Bijzondere geaardheid van het ambt der —	305
In Korea deden — in strafzaken goed werk	353
— zijn geen militairen	670

	Blz.		Blz.
Gehoorzaamheidsplicht. Ambtelijke vordering en militaire —	317	Herinnering. Vijftig jaren geleden verscheen de eerste aflevering van dit tijdschrift	466
Ongehoorzaamheidsplicht van een officier van gezondheid?	424	Hiërarchische verhoudingen. — in supra-nationaal verband	79, 254, 380, 437
Geïnterneerden. Vreemde militairen, die geïnterneerden zijn, zijn gelijk gesteld met Nederlandse militairen	254	Hoger beroep. — van in het buitenland voorgevallen strafzaken	77
Geldboete. In appèl — opgelegd in plaats van militaire detentie	22	Hoog Militair Gerechtshof. Onderzoek van een zaak in appèl door een raad-commissaris in het buitenland	77
Wegens ontbreken van noodzaak om vrijheidsstraf op te leggen, — opgelegd	27	Oproeping van gegadigden voor twee vacatures onder de militaire leden	277
— als krijgstuuchtelijke straf voor troepen te velde	347, 349, 358, 359, 360	Benoeming van nieuwe leden van het —	466
Waar blijft de —?	358	Houte, Mr A. van. Artikel 64 W. v. Sr.	665
Gemeenschap. Europese — van Steenkool- en Staalindustrie	249	Huishoudelijk onderzoek. In het buitenland ingesteld —	76
Bijzondere status van E.D.G.-krijgsmacht; mogelijke afwijkingen	434	Immunisatie. Wet — militairen	690
Gendarmerie. Karakter van een korps —	145	Indagingsprocedure, door Dr <i>L. M. Rollin Couquerque</i>	585
Geneeskunst. Wat omvat de —?	281	Indonesië. Coördinatie van behandeling van aangelegenheden betreffende — bij één hoofdambtenaar	83
— als bedrijf	282	Zie ook: Uniestatuut.	
Zie ook: Medisch tuchtrecht.		Insubordinatie. — tegen een meerdere in burgerkleding	104
Getuigen. Confrontatie van beklagden met — à charge	279	Sanctie op — typeert de militair-hiërarchische verhouding in krijgsmachten	254
Wettelijk als — opgeroepen opzettelijk wegblijven	539	Feitelijke — in en buiten dienst	310, 312, 382
Gift. Wat is een — als bedoeld in art. 87 van het Regl. Mil. Ambt. K.L.?	111	Onvolledige telastelegging wegens feitelijke —? Nietig verklaard	320
Graaff, Mr H. H. A. de. Beschouwingen van — over „oorlog” in diverse samenstellingen	208	Wat is bedreiging?	340
Commanderende generaals, verwijzingsofficieren en garnizoenscommandanten, door —	217	Zie ook: Gehoorzaamheidsplicht, ongehoorzaamheid.	
Grondwet. Wijziging van de —	463	Integratie. — der krijgsmachtkosten, door Dr <i>L. M. Rollin Couquerque</i>	451
Handelsbelemmeringen. De K.S.G. wil — opruimen	418	Overhaast — niet, door Dr <i>L. M. Rollin Couquerque</i>	521
Harderwyk, Mr E. D. Enige leemten in de wet (betreffende straf- en tuchtklassen), door —	89, 272	Internationaal Militair Strafrecht. — en de strijdkrachten in Korea	300
Deelneming aan militaire misdrijven, door —	441		

	Blz.
— en eenheid van rechtspraak nodig	380
— zou moeten gelden voor alle, ook nationale krijgsmachten van Noord-Atlantische bondgenoten	381
Wetgeving van — staat boven nationale wetgevingen	379, 436
Regeling van het internationaal commune strafrecht zou aan die van het — moeten voorafgaan	436
Protocol betreffende het E.D.G. militaire strafrecht	437
Immunisatie. Wet — militairen .	
Internationale gemeenschap. Een — behoort een wetgevend orgaan te bezitten	380
Internationale militaire rechtspleging. Het Verdrag van Londen van 19 Juni 1951 en de —	379, 437
Verhouding van — tegenover nationale strafwetgeving	379, 436
Niet bij Verdrag vast te stellen	380
Bijstand verlenen door nationale justitiële autoriteiten	438
Invloed. Misbruik van — op een mindere om een valse verklaring af te leggen	108
Joy-riding. — in het buitenland	313
Jurisdictiegeschil (negatief)	670
Justitie. Uitschakeling van het Ministerie van — uit de behandeling van zaken van militair straf- en tuchtrecht	82
Zie ook: Politie.	
Kennisgeving. Nagelaten — aan de bevoegde meerdere van een auto-ongeluk	33
Koloniën.	
— Zie Overzeese gebiedsdelen.	
— zie West-Indië.	
— zie Nieuw Guinea.	
Krauss, Mr M. Verwijzingsautoriteit, door —	370
Kregten, F. O. van. Streng arrest tijdens tuchtklasse, door —	95
Krijgsgevangenen. Uitkering aan de weduwe van een als — in Japan overleden officier	202

	Blz.
Vreemde — zijn gelijkgesteld met Nederlandse militairen	254
Krijgsraden te velde. In de verwijzingsbeschikking verwezen naar Krijgsraad te velde Landmacht. Dit had moeten zijn Krijgsraad te velde Luchtmacht	41
Moet de rechtspraak van — uitgebreid worden tot die over in het buitenland voorgevallen strafzaken?	77
Wenselijkheid om — op te heffen	113
Benoeming van — bij de Luchtmacht	223
Geldigheid van het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944 (E 67)	225
— vóór 1810	230
Het optreden van — moet eindigen	345
Leden van — in Korea moeten beroepsofficieren zijn, die de toestanden aldaar uit ervaring kennen	353
Krijgstucht. Aanslaan van een de — ondermijnend geschrift	263
Geestelijke verzorgers en de —	302
Titulatuur en —	312
Te velde is straffe — nodig	350
Art. 70 W.K. en het beklagrecht	361
Elk strafbaar feit bevat een element van —	380
Krijgstuchtelijke strafbevoegdheid. — bij de M.I.L.V.A.	58, 275
— bij de Legerplaatsen <i>Ossendrecht</i> en <i>Oirschot</i>	215
— over het personeel behorende bij de staf van een legerkorps en over stafcompagnie van deze staf	342
— over onderscheiden formaties der luchtmacht	343
— van meerderen van de strafoplegger	361
Krijgstuchtelijke straffen.	
— bij de M.I.L.V.A.	59, 275
— bij troepen te velde	347
Corvéeën als — af te keuren	357, 359
— moeten direct worden opgelegd	358, 359
Zie ook: Tuchtklasse.	

	Blz.		Blz.
Krijgstuchtelijke vergrijpen. Ge- lijktijdige berechting van — met misdrijf	382	Militaire politie en art. 11 E.D.G.	251
		Zie ook: Politie.	
Legervolgelingen. Vreemde mili- tairen als — optredende zijn gelijkgesteld met Nederlandse militairen	254	Marva. Rechtspositie der — . . .	291
Legitimatie. Weigering van ge- vorderde —	552	Mathon, Mr G. E. Beschouwing van — over „oorlogsgevaar” . . .	210
Ongehoorzaamheid aan een dienstvoorschrift; nalaten te voldoen aan een vordering van een wachtmeester Kon. Mar. — bewijs te tonen . . .	668	Medisch tuchtrecht. Dr <i>E. de</i> <i>Vlugt</i> , De officier van gezond- heid en het —	169
Letsel. Lichamelijk — door schuld	385, 530	Dr Mr Dr <i>W. Schuurmans Stek-</i> <i>hoven</i> , Medisch tuchtrecht en officier van gezondheid . . .	281
		— heeft een burgerrechtelijk ka- rakter	286
L.O. 1950 no. 6. Rangschikking voor bevordering tot adju- dant-onderofficier, door <i>J. A.</i> <i>Meeuse</i>	524	Klachtrecht in zake — . . .	287
Luchtmacht. Verwijzing van een militair der — naar de krijgs- raad te velde der Landmacht. Hierdoor worden de belangen van de beklagde niet ge- schaad	44	Meeuse, J. A. L.O. 1950 no. 6, Rangschikking voor bevorde- ring tot adjudant-onderofficier	524
Chef — Staf als Comman- derend Generaal. Beschouwin- gen van Mr <i>H. H. A. de Graaff</i>	217	Mey, J. N. J. van der. „Tijd van „oorlog” in de militaire recht- spraak	587
Landmacht naast —; separa- tisme	218	Militaire justitie. U.S. Coast Guard en de U.S. —	152
De luchtstrijdkrachten behorende tot de Landmacht zijn voortaan genaamd Koninklijke Luchtmacht. De Prins der Nederlanden is aangesteld tot Inspecteur-Generaal van de Koninklijke Luchtmacht . . .	343	Militairen. Elke nationale militai- re strafwetgeving beschouwt slechts leden van de eigen krijgsmacht als —	253
Maas, Mr J. J. N. M. De rechts- positie van de geestelijke verzorgers bij de Zee-, Land- en Luchtmacht, door —	289	Bij uitzondering ook legervol- gelingen, krijgsgevangenen en geïnterneerde vreemde — . . .	254
Machtsmisbruik. Door meerdere gemaakt — om een mindere over te halen, iets te dulden . . .	32	Berechting van vreemde mili- tairen door de Nederlandse militaire of burgerlijke rech- ter in verband met art. 65 W.M.S.R.	279
Manoeuvr. Oefening om de oor- logsrealiteit zoveel mogelijk te benaderen	323	Aanwezigheid van vreemde — hier te lande ontmoet bezwaar	280
Maréchaussée, Koninklijke. Politie en opsporingsdienst der —, door <i>J. van Waning</i>	1	Faciliteiten aan gezinsleden van vreemde — hier te lande	280
Organisatie-besluiten	2	Zie ook: Aansprakelijkheid.	
Taak der —	3	Militaire rangen. Een tijdelijk op- perwachtmeester teruggesteld tot wachtmeester omdat hij niet geschikt werd geacht voor de hogere —. Dit besluit werd vernietigd	267
		Sergeant of wachtmeester der 1e klasse	273
		Militaire rechtspleging. Coördi- natie van — met medisch tuchtrecht	169

	Blz.
Militaire rechtspraak. Bijstand te verlenen aan h.t.l. verblijvende vreemde militaire justitie	80, 280
Aanwijzingen voor reorganisatie van de samenstelling van krijgswraden	242, 244
In vreemde landen van N.A.T.O. partijen	256
Verwijzing na beschikking tot krijgstuuchtelijke afdoening	456
Militair-juridische dienst.	
Bureau I (Tuchtrecht enz.)	5
Benoeming van tweede luitenanten	60
Beschikking over de — door twee commanderende generaals	221
Militair-rechtelijke studie. Nieuwe regeling omtrent het verkrijgen van het brevet voor meer uitgebreide kennis van militair recht	213
Mr <i>M. Krauss</i> verwerft de aantekening „meer uitgebreide kennis	277
Militair-rechtelijke vereniging.	
Vergadering van leden op 10 April 1953 in Huis ter Heide	347
Militair strafrecht. Art. VII van het Verdrag van 19 Juni 1951 en het —, door Dr <i>L.M. Rollin Couquerque</i>	73
Eenheid in elke militaire strafwetgeving	73, 257
Geen verdere afbraak van —	382
Militariseren. — van aanvaankelijk burgerlijke betrekkingen	290
M.I.L.V.A. Organisatie der —	57
Strafbevoegdheid bij de —	58
Ministeries. — betrokken bij de regeling der politie	145
Minister van Justitie en het militaire straf- en tuchtrecht	82, 279
Zie ook: Justitie.	
Misbruik. — van het gebruik van een dienstauto door een officier	627
Mishandeling. Zijn vader mishandeld	262
Naschriften. Klacht over — onder rechterlijke beslissingen	59

	Blz.
Nationale reclasseringsdag 1953	570
Nieuw Guinea. Militaire justitie in —	112/3
Noodweer. Beroep op — afgewezenen	262
Noord-Atlantisch Verdrag.	
Te Londen op 19 Juni 1951 gesloten Verdrag omtrent de rechtspositie der krijgsmachten van Partijen van het —	73, 118, 278
Supra-nationale status van de N.A.T.O.-krijgsmacht	250, 253
Bezwaar van Groot-Britannië tegen aansluiting door integratie	250
Bezwaar van uitsluiting van overzeese gebiedsdelen, art. 5	250, 251
Taak voor het wetgevend orgaan van het —	258
Heeft de Raad van het N.A.T.O.-verdrag rechtsmacht?	280
Officier-commissaris. Combinatie van de taken van — en van openbare aanklager	359
Officier van gezondheid. Medisch tuchtrecht en de —	169, 281
Ongehoorzaamheidsplicht van —?	424
Taak van de —	427, 469
Officier van piket. De — behoort in de kazerne aanwezig te zijn	307
Ongehoorzaamheid. — en feitelijke insubordinatie	310, 336, 382
— aan dienstbevel	332, 336, 389, 540, 542
— door een kapitein aan het bevel van een wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée	543
— door niet te voldoen aan een per radio omgeroepen bevel	550
— door weigering om zijn legitimatiebewijs te tonen	552
— Volharding in —	112
Zie ook: Gehoorzaamheids- plicht.	
Ongeschikt. — laten maken door een militair voor de militaire dienst	535
Ongeschikt maken van een militair voor de militaire dienst	538

	Blz.		Blz.
Ontslag. Consequenties van ver- laging en —, door <i>H. J. Baay</i>	15	Oproeping, Wettige. — voor de werkelijke dienst	600
— niet opgelegd omdat beklaag- de reeds voor de dienst was afgekeurd	98	Opperbevelhebber. Wat verstaat men onder de term —? Be- schouwingen van <i>Mr H. H. A.</i> <i>de Graaff</i>	234, 244
— van een reserve-wachtmeester, die niet geslaagd was voor examen. Het ontslag vernie- vernietigd op formele grond .	196	De — der N.A.T.O.-krijgs- macht is niet een militair vol- gens de Nederlandse militaire strafwetgeving	251
Ontucht. Plegen van — met min- derjarig stiefkind	392	Opzet. Geen gekleurd opzet	421, 568
Ontzetting. Gebruik maken van een recht, van hetwelk de schuldige was ontzet	49	Opzettelijke ongehoorzaamheid. — door weigeren zich te legiti- meren	631
Oorlog. De — met Japan was op 28 Mei 1952 formeel geëin- digd	180, 342	— door geen gevolg te geven aan het bevel tot hulpverlening aan een patrouille	616
Verwarring over „tijd van oor- „log“, „geval van —“, „oor- „logsgevaar“, „dreigende —“ en „huidige —“. Wetswijziging nodig	186, 208	Oranje, Mr L. — schrijft over schadeverhaal op een marine- chauffeur	60
Nog steeds is — dreigende	332, 355	Ouderdom. — in rang	663
Zie ook: Staat van oorlog, Tijd van oorlog.		Patrouille. Garnizoens —	1
Oorlogsdreiging. Er bestaat — .	186	Lid van een — is meerdere .	402
Wanneer dreigt er oorlog?	332, 355	Petitie zie Verzoekschriften.	
Buitengewone opkomst van dienstplichtigen en —	423	Plundering	634
Oorlogsgevaar. — aanwezig ge- acht	41, 208	Politie, J. van Waning, Onze wet- geving ten aanzien van — bij de krijgsmacht	1
Beschouwing van <i>Mr G. E.</i> <i>Mathon</i> over —	210	<i>J. van Waning</i> , — bij de Krijgsmacht:	
Is er nu —?	336, 355	In het algemeen	145
Oorlogsstrafrecht. Navolging van de wet — op N.D.V.N.	359	In de U.S.A.	148
Openbare aanklagers. De taak van — in militaire strafzaken is niet dezelfde als die van een ambtenaar O.M.	246	In Canada	155
Combinatie van Officier-com- saris en —	359	In het Verenigd Koninkrijk .	157
Oprichting. — door uitschakeling van de kilometerteller van een gehuurde auto	44	In Frankrijk	158
Poging tot — niet bewezen geacht	108	In België	161
— door een van echt gescheiden militair, die zich als gehuwd voordeed bij de soldij-bereke- ning	175	In Italië, Spanje, Luxemburg, Monaco	161
		In Nederland	161
		Toekomstige ontwikkeling .	162
		Militaire — in het buitenland	81, 439
		Zie ook: Maréchaussée (Ko- ninklijke).	
		Politietroepen. Taak der —. Hun opheffing	3
		Politieversterking. — bij ordever- storing, door <i>J. van Waning</i>	590
		Positie Officier van Gezondheid	469

	Blz.		Blz.
Predikant zie Geestelijke verzor- gers.		Ressort Krijgsraden te Velde.	
Preventie. Geen noodzaak voor preventieve werking. Geld- boete opgelegd	27	Wijziging —	569
Proces-verbaal. Een — is een authentieke akte	259	Rollin Couquerque, Dr L. M.	
Provoost-generaal. Bij het H.M.G. bestond een —. Deze functie in 1858 afgeschaffd	2	Doorgevoerde onbekendheid. Militair strafrecht en art. VII van het Verdrag van 9 Juni 1951, door —	73
Provoost-geweldige. Functie van de —	1, 2	Supra-nationale eenheidswet- geving, door —	249
Provoosthuizen. Toezicht van het H.M.G. op de —	1	Supra-nationale straf- en tuchtwetgeving, door — . . .	379
Afgeschaffd in 1819	2	Integratie der krijgsmacht- kosten, door —	451
Provost-marshal. Taak van de —	146	Overhaast integratie niet! . .	521
Prijsvraag. Door het Legatum Visserianum uitgeschreven —	115	— Indagingsprocedure	585
Psychologie. Psychologische ge- volgen van verlaging	16	Rijden. — zonder licht en niet voldoen aan een stopbevel . .	625
Radio. Ongehoorzaamheid aan per — omgeroepen bevel	550	Samenloop. Verwijzing bij meer- daadse —	370
Rangschikking voor bevordering tot adjudant-onderofficier, L.O. 1950 no. 6, door J. A. Meeuse	524	Ongehoorzaamheid gevolgd door desertie, berecht in — .	389
Rechtsgebied. Uitspraak tot —	680	Schadeverhaal. — op marine- chauffeur	60
Rechtsmacht. — van de militaire rechter over een aalmoezener	187	— in het buitenland veroorzaakt door Nederlandse militairen	415, 438
Reclasseringsdag. Nationale — 1953	570	— gevolg van schuld van vreem- de militairen	439
Regeling rechtsgebied. Uitspraak tot —	680	Schildwacht. Slapen van een — op post. Wat is —?	36
Regtspleging bij de Landmagt. Moet in verband met naderen- de vredestoestand worden her- zien	187	Verlaten van zijn post, door —	323
Verwijzing van militairen naar krijgsraden te velde. Beschou- wingen van Mr H. H. A. de Graaff	217, 221	Handeling van een — in strijd met zijn consigne	330
Wetsontwerp wordt voorbe- reid tot wijziging van de ver- ouderde rechtspleging van krijgsraden der landmacht in tijd van vrede	345	Schuurmans Stekhoven Dr Mr Dr W. Medisch tuchtrecht en of- ficier van gezondheid, door —	281
— in Suriname en in Curaçao is ook wenselijk voor Korea .	356	Smits, Mr W. J. Enkele moeilij- heden bij de toepassing van de Wegenverkeerswet, door — .	84
Reisorder. Wat is een —? . . .	21	Souvereiniteit. Instelling van een supra-nationale krijgsmacht derogeert aan nationale — .	380
		Staat van beleg. Besluit op de Bijzondere — 1943 (D 60) . .	226
		Statistieken. Diverse — . . .	65, 571
		Straffen. Executie van — in Japan niet mogelijk	356
		Amerikaanse practijk aldaar 356, 380	380
		Bijkomende —, welke alleen	

	Blz.		Blz.
de militaire strafrechter mag opleggen	381	Art. 20 W.K. en plaatsing in de —, door Mr <i>E. D. Harderwyk</i>	90
Strafklasse. Plaatsing in de — en art. 27 W.M.S.R., door Mr <i>E. D. Harderwyk</i>	91	Schorsing bij ontvluchting?	93
Schorsing der straf bij ontvluchting?	94	Streng arrest tijdens —, door <i>F. O. van Kregten</i>	95, 272
Korporaal gestraft met detentie en —	324	Loopt het salaris tijdens streng arrest door?	95
Straftoemeting. — in het geval van art. 63 Sr.	176	Tijd van Oorlog. Omdat de oorlog met Japan nog voortduurt, is er —	38, 41
— in militaire strafzaken	381	Anders, doch aanvaard, als in de telastelegging nader opgenomen verzwarende omstandigheid	180
Voorbeeld van lichte —	392	In de zin van art. 71 W.M.S.R.	336, 355
Supra-nationale eenheid. Behoeft aan een staatkundige — zonder nationale belemmering in de rechtspraak	79	— in Korea	355
Supra-nationale eenheidswetgeving, door Dr <i>L. M. Rollin Couquerque</i>	249	— in de militaire rechtspraak door <i>J. N. J. van der Mey</i>	587
— van Steenkool- en Staalindustrie te zamen met defensie in wording	249	— in de telastelegging	636
Bezwaar van het laten bestaan van nationale strijdkrachten naast één supra-nationale krijgsmacht. Art. 10 E.D.G.	250, 251, 436	Uitlevering. Het Londens Verdrag van 19 Juni 1951 in verband met —	278, 435
Noodzaak van één supra-nationale militaire straf- en tuchtrechtwetgeving; art. 79 en militair protocol E.D.G.	252, 279	Uitvoer. — van koffiebonen zonder documenten	630
Supra-nationaal Gerechtshof	252	Valsheid. — in een reisorder	21
Zie ook: Begroting Plan-Schuman.		— in boekhouding	98
Telastelegging. Nietige — in verband met qualificatie van het misdrijf	18	Verkeerde invulling van een formulier is nog geen — in geschrifte	175
— bij ongeoorloofde afwezigheid	40	Valse verklaring onder ede	259
Nietige — (zonder tijdsaanwijzing)	48	Verdragen. Te Londen op 19 Juni 1951 gesloten — nopens de rechtspositie van vreemde krijgsmachten. Critiek hierover van Dr <i>L. M. Rollin Couquerque</i>	73, 254, 379
Invoeging in de — van „in tijd „van oorlog” als verzwarende omstandigheid	180, 342	Wetsontwerp tot goedkeuring en uitvoering	117, 278, 434
Onvolledige — wegens feitelijke insubordinatie?	320	Hulpverlening aan buitenlandse militaire justitie h.t.l.	80
Titulatuur. — en krijgstucht	312	Wijziging van E.D.G.-Verdrag door N.A.T.O.-Raad	434
Toelaten. — dat een mindere een misdrijf pleegt	554	Voorrang geven aan vreemde rechters ter berechting van Nederlandse militairen	435
Toerekeningsvatbaarheid. Verminderde —	98	Verschillen over uitlegging van —	439
Tuchtklasse. — als disciplinaire straf bij de M.I.L.V.A.?	59, 275	Faciliteiten voor gezinsleden van militairen in het buitenland	439
		Zie ook: Noord-Atlantisch Verdrag.	

	Blz.
Verduistering. — van geld uit het beheer van beklagde . . .	98
Vereenigde Naties (U.N.O.) Art. 51 van het Handvest der — . . .	251
Verduistering. — van waardeloos gachte wrakstukken	27
Verkeersovertreding. — verwezen naar de tot straffen bevoegde C.O.	618
Verlaging. Arrest bij — ex art. 17 W.K. Beklag hierover . . . 8,	12
Consequenties van — en ontslag, door <i>H. J. Baay</i>	15
— tot tussengelegen rangen mogelijk te maken	350
In primo uitgesproken — in appèl vernietigd	324
— van een sergeant-majoor	619
Vervoer. Reductie op het — van vreemde militairen	280
Verwijzing. De Krijgsraad te velde Luchtmacht West wijzigt de verwijzing naar de Krijgsraad te velde Landmacht West	44
Verdachten in het buitenland mogen niet in alle gevallen verwezen worden	76
Bij het Detachement Vereenigde Naties behoort de — aldaar te geschieden	351
Verwijzingsautoriteit, door <i>Mr M. Krauss</i>	370
Verwezen diefstal blijkt verduistering te zijn	377
Onjuiste plaatsaanduiding in —	377
Verwijzingsofficieren. Beschouwingen van <i>Mr H. H. A. de Graaff</i> over benoeming van — en R.C.	223, 240, 245
Verzoekschriften. Inzending van — aan de Minister	206
Vlugt, Dr E. de. De officier van gezondheid en het medisch tuchtrecht, door —	169
Voeging. — van een later ontdekt strafbaar feit met een eerder verwezen strafzaak	371
Voorlopige informatiën. — in het buitenland ingevolge het Verdrag van 19 Juni 1951	77

	Blz.
— in Korea bleven meestal achterwege	352
Voorwaardelijke veroordeling. Verzoek om tenuitvoerlegging van een — wegens krijgstuchtelijke bestraffing eerst in te dienen nadat de disciplinaire straf onherroepelijk is geworden	265
Misdrijf was te ernstig om — uit de spreken	323, 327
Desertie gestraft zonder —	324
Vordering. Niet voldoen aan ambtelijke — (stopteken) en gehoorzaamheidsplicht	316
Vreemdelingenwet. Overlevering van vreemde militairen aan hun militaire rechters in verband met —	435
Vuurwapenwet. Voorhanden hebben van een bom	46
Waning, J. van. Onze wetgeving ten aanzien van politie bij de krijgsmacht, door —	1
Politie bij krijgsmachten, door —	145
— Politieversterking bij ordeverstoring	590
Wederrechtelijk gebruik maken van een anders motorvoertuig	546
Wegenverkeerswet. Art. 45 der —	46, 86, 87
Enkele moeilijkheden bij de toepassing der —, door <i>Mr W. J. Smits</i>	84
Ontneming van rijbevoegdheid Art. 25	85, 247, 327
— Geldt niet voor verkeer in het buitenland	313
Rijden zonder rijbewijs	316
Geldigheid van het K.B. 26 Juli 1952 (Stb. no. 431)	386
K.B. van 1 April 1953 (Stb. 167)	418
Artikel 45	571
Westerdijk, Mr P. Onvolkomenheden van de Wet op de Krijgstucht, door —	4
Art. 50 j ^o art. 70 W.K. in verband met de artt. 61-68 dezer wet, door —	361

	Blz.		Blz.
Wetboek van Militair Strafrecht.		Memorie van Antwoord . . .	726
Nieuw Amerikaans — . . .	75	Beraadslaging	726
Wetgeving.		Wet op de Krijgstucht. Onvol-	
<i>Ontwerp-inkwartieringswet.</i>		komenheden van de —, door	
Voorlopig verslag Tweede		Mr P. Westerdijk	4
Kamer	71	Verwijzing ex art. 58 W.K.	
Memorie van Antwoord (ver-		De Krijgsraad beslist, dat met	
volg en slot)	475	een reeds ondergane krijgs-	
<i>Wetsontwerp tot goedkeuring</i>		tuchtelijke straf kan worden	
<i>en uitvoering van het Verdrag</i>		volstaan	315
<i>van Londen van 19 Juni 1951</i>		Wet immunisatie militairen	
<i>tussen de Staten, die partij</i>		690, 691	
<i>zijn bij het Noord-Atlantisch</i>		Wetten. Interpretatie van — . . .	4
<i>Verdrag, nopens de rechts-</i>		Welke wetten moeten bij het	
<i>positie van hun krijgsmach-</i>		Detachement Verenigde Naties	
<i>ten.</i> (Zitting 1952-1953 no.		in Korea worden toegepast? .	354
2881)	117	Wettige oproeping. — voor de	
Wetsontwerp	118	werkelijke dienst	600
Memorie van Toelichting . .	120	Wildt, Mr M. H. de. — De gedra-	
Bijlage van de M. v. T.: Ver-		ging van art. 25 Wegenver-	
taling van het Verdrag . . .	130	keerswet, door —	247
Bijlage van het Verdrag . .	144	Wijziging. — van de Grondwet .	463
Voorlopig Verslag der Tweede		— ressort Krijgsraden te Velde .	569
Kamer	278	Zedenmisdrijven. Openbare schen-	
Memorie van Antwoord . . .	434	nis der eerbaarheid	62
Voorlopig Verslag van de		Zich onttrekken. — aan dienstver-	
C. v. R.	505	plichtingen door een samen-	
Eindverslag van de C. v. R. .	577	weefsel van verdichtselen . .	623
Beraadslaging in de Eerste		Zwaar lichamenlijk letsel, door on-	
Kamer	582	voorzichtig omgaan met een	
<i>Ontwerp-Wet immunisatie</i>		handgranaat	532
<i>militairen</i>	690		
Voorlopig Verslag Tweede			
Kamer	697		
Memorie van Antwoord . . .	699		
Amendementen	703		
Beraadslaging	705		
Voorlopig Verslag Eerste			
Kamer	726		

WETSBEPALINGEN

behandeld of vermeld in deel XLVI van
het Militair-Rechtelijk Tijdschrift

Art.	Blz.	Art.	Blz.
Handvest Verenigde Naties (U.N.O.).		Conventies van Genève van 12 Augustus 1949.	
51	251	290, 298, 300-302, 424, 428, 432	
Noord Atlantisch Verdrag.		1	429
.	74, 79, 124, 250-258, 434, 436	3, 12-14	428
5	251	24-26	429
6	250	28	429
Europese Defensie Gemeenschap.		36-38	430
.	74, 114, 250, 434, 436	38-41	429
10	250	Verdrag Wegverkeer 19 September 1949.	
11	251	24	121
20	437	Landoorlogsreglement.	
67	252, 253	10-12	432
79	252	Grondwet 1948.	
87 bis	417	8	13, 206, 207
Verdrag van Londen dd. 19 Juni 1951.		193	423
I	120, 130	194	186, 209, 210
II	120, 131	Uitleveringswet 6 April 1875 (Stb. no. 66).	
III	120, 131, 279	278
IV	121, 132	Wetboek van Koophandel.	
V	121, 132	284	61
VI	121, 132	Wet Regterlijke Organisatie.	
VII	73, 75, 78, 80, 81, 119, 121-123, 132-134, 254, 256, 278, 279, 280, 379, 381, 435, 437, 439	44	194
VIII	123, 129, 134, 278, 279, 415, 435, 438, 439	Wet houdende Algemene Bepalingen.	
IX	125, 138	2	388
X	126, 139	Code pénal 1810.	
XI	127, 139	156	124
XII	128, 141	Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande.	
XIII	128, 141	8	73
XIV	128, 141		
XV	129, 142		
XVI	122, 129, 139, 142, 280		
XVII	129, 142, 278, 434		
XVIII	129, 142		
XIX	129, 143		
XX	129, 143		

Art.	Blz.
Crimineel Wetboek voor de militie van de Staat van 1799.	
Afd. I art. 15-17	81
Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water.	
5	73
Wetboek van Strafrecht.	
1	88
14a	325
14b	325
14f	265
24	21, 22, 25, 27, 32, 320, 627, 631
37a	98
41	262
46	328
47	441
55	374, 377, 390
57	46, 339
58	22
63	176
67a	49
68	373, 374, 377, 378
70	547
72	547
77	94
87	38, 186, 209, 332, 336, 587, 637, 647, 649
184	88, 316, 625
195	50
196	4
207	259
225	22, 176
231	21, 22, 24
249	393
266	48
300	262
304	262
307	84
308	84, 85, 386, 530, 532
310	315, 547
311	547
312	606
321	27, 547
326	46
359	98
360	98, 176
416	547
435	317
436	170, 282, 283
444	539
Wetboek van Strafvordering.	
116	277
141	3
154	3

Art.	Blz.
164	48
255	13
266	377, 378
278	377
313	373, 376, 378
348	189, 192
349	189, 192
385	261
389	433
399	194
566-570	272
Ontwerp-Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande van 1807.	
.	381
Wetboek van Militair Strafrecht.	
1	436
2	606
4	314, 354
11	22, 26, 32, 36, 108, 318, 324, 330, 337, 541, 555
13	108, 324, 394, 547, 557
14	324, 394
15	108, 324, 394, 547, 557
18	265
23	175, 324, 547
25	555
26	536
27	92, 337
60	188, 291, 294, 295, 298, 651
61	27, 188, 294, 298
62	294, 542, 651
65	255, 380
67	550
71	209, 355, 587
72	209
76	320, 337, 385, 402
80	432
97	22, 39, 40, 307, 318, 324, 390
98	40, 390, 394, 536, 538, 547, 647, 649
99	40, 307, 394, 547
100	40
101	38, 40, 536, 623
108	320, 323, 337, 341, 399, 402, 542
114	105, 310, 316, 317, 320, 332, 337, 382, 390, 426, 431, 541, 542, 544, 550, 553, 617, 625, 631, 637, 651
116	337, 340, 341
117	310, 320, 322, 382, 399

Art.	Blz.
120	310, 382, 399
121	310, 382
128	402, 544
129	36, 323, 330
131	620
132	32, 176, 273, 555
135	26, 87, 88, 112, 180, 421, 651
137	11
138	32, 108
139	32
140	627
143	304, 555
147	263
150	18, 601
152	557
153	634

Wet op de Krijgstucht.

1	380
2	11, 43, 315, 325, 329, 380, 424, 431, 618, 620
5	89
10	95
15	6, 90
17	8
18	89
20	90, 91
22	96
30-36	11, 317
37	6, 12, 276
38	6
39	58, 89, 215, 343, 358
41	59, 215, 343
42	220
46	12
50	5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 361, 367
52	7
55	7
57	12, 313, 431, 456
58	313, 315, 328, 532, 544, 618, 623
59	456
60	105, 392, 623
61	8, 10, 13, 361, 362, 365, 366
62	7, 10, 361, 362, 365
63	11, 13, 361, 365
64	11, 13, 90, 361, 365
65	361, 365
66	6, 361, 365
67	11, 361, 365
68	11, 361, 365
70	9, 12, 361, 369, 431
71	433

Reglement betreffende de Krijgstucht.

9	433
---	-----

Art.	Blz.
11	427
14	13, 206

Wetboek van Krijgstucht voor Ned. Indië.

44	365, 367
----	----------

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

74	381, 382
76	27, 187, 188, 193, 194
77	187, 188, 191, 192, 193, 194, 293
78	193, 194
79	189
80	193
81	76, 193, 441
82	77
83	77
95	240
99	232, 397-399

Regtspleging bij de Zeemagt.

5	1
7	431
8	76, 77, 431
9	370, 372, 553
45	77
67-69	370, 371
69-71	371
80-83	81
92	381
112	18, 370, 373, 376, 553
160	396
166	381
172	373
183	76
185	18
197-203	78
242	1

Regtspleging bij de Landmagt.

4	7
7	1
8	431
10	431, 433
11	76, 77, 433, 456
12	433, 456
14	372
15	620
47	77
82-85	81
94	381
114	48, 373
120	1
151	396
152	394
153	396

Art.	Blz.
161	381
167 180, 187, 342, 373,	376
178	76
180-182	586
193	547
211	330
243 77, 113, 190, 217, 225,	231, 233, 238, 240
247	232, 238, 239
248	232, 238, 239
254	230
274	1
309-367	1
350	1
321, 348, 356	1

**Regtspleging bij de Landmagt
(in Suriname, Ned. Antillen
en Nieuw-Guinea).**

113	356
---------------	-----

**Provisionale Instructie van het
Hoog Militair Gerechtshof.**

11	466
28	46
29	77
65-73	77, 431
74	77, 431
79	1
100	1
114-117	2

Wegenverkeerswet.

1	247, 313
9	316
10	84
14	84
25 84, 85, 247, 248,	327
26 20, 84,	633
30	84
32	84
35	633
36	84
37 37, 313,	627
39	84
45 41, 43, 84, 86, 87,	209, 386, 418, 571, 618

Wegenverkeersregeling.

2	247, 248
-------------	----------

Motor- en Rijwielwet.

22a	247
31	84
37	86

Art.	Blz.
Wet van 26 Augustus 1822 (Stb. no. 194).	
3	3

**Wet van 24 April 1947
(Stb. no. H 133).**

30	30
--------------	----

Wegenverkeersreglement.

1	88
13	88, 625
23	42, 43
33	247

Vuurwapenwet 1919.

3, 12	46
-----------------	----

Inkwartieringswet 1866.

33	71
33	210

**Wet van 23 Mei 1899
(Stb. no. 128).**

36	293
--------------	-----

Bevorderingswet Landmacht 1902.

297	297
---------------	-----

Wet Reserve-personeel K.L.

297	297
36	420

**Dienstweigeringswet
(13 Juli 1923).**

2	651
6	404-415
23	42, 43

Dienstplichtwet 1922.

1	651
3	420
41	420
45	651

Ambtenarenwet 1929.

58 52, 197, 267, 560, 564	
-------------------------------------	--

Militaire Ambtenarenwet 1931.

1	297
-------------	-----

Distributiewet.

18	98
--------------	----

Art.	Gemeentewet.	Blz.
223		593
	Wet op de uitoefening van de Geneeskunst.	
1	169, 170, 282, 283	
5	169	
23	170	
	Wet op het hoger onderwijs.	
143	170, 171, 281, 282	
	Marinescheepsongevallenwet.	
		174
	Wet van 30 November 1939 (Stb. no. 206).	
		231
	Wet van 31 December 1914 (Stb. no. 666).	
		255
	Wet van 29 December 1939 (Stb. no. 509).	
		420
	Wetsbesluit van 11 September 1943 (Stb. no. D 60).	
		226, 227
	Wetsbesluit van 27 Juli 1944 (Stb. no. E 53).	
	114, 180, 187, 424-427	
	Wetsbesluit van 28 Augustus 1944 (Stb. no. E 67).	
		357
2		225-231
3		240
4		239
5	187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194	
6		232
7		240
	Wetsbesluit van 31 Mei 1945 (Stb. no. F 83).	
		193
	Politiebesluit 1945.	
15-17		597
	Deviezenbesluit.	
21		630

Art.	Verordeningen Kon. Marine VI-H.	Blz.
11		202
	Besluit Uitvoerend Bewind van 12 Juli 1800 no. 17 D.	
		237
	Staatsbesluit van 25 September 1805 no. 42.	
		237
	Kon. Decreet van 1 Mei 1807 no. 103.	
		237
	Kon. Decreet van 8 September 1808 no. 9.	
		237
	Souv. Besluit van 6 April 1814 no. 8.	
		237
	K.B. van 8 April 1815 no. 104.	
		237
	K.B. van 22 September 1830 no. 12 en K.B. van 6 Augustus 1831 no. 8.	
		237
	K.B. van 31 Augustus 1831 no. 57.	
		237
	Instructie Generaals Kommandanten Militaire Afdelingen 1815.	
1		238, 239
	Instructie Provinciale Kommandanten 1815.	
12		238
	Instructie Vesting- en Fortkommandanten 1875.	
1e afd. § 3		239
	K.B. van 26 November 1818.	
		245
	Reglement Militaire Ambtenaren K.L.	
1		295
3		560, 564
5		294
22		196, 420

Art.	Blz.
23	196
24	420
87 112, 180, 182,	421
Voorlopig Reglement	
Inwendige Dienst K.L., deel A.	
	295
2	206, 207
15	309
38	473
120	10
125	12, 431
126	93
128	8
129	10
Bijlage G 6, 11,	12
Dienstplichtbeschikking.	
§ 102	601
Souverein Besluit van	
26 Februari 1814 no. 86.	
1	300
Legerorders.	
L.O. 1950 no. 6	524
Reglement op de Garnizoens-	
dienst 1815.	
.	1
Instructie Plaatselijke Comman-	
danten enz. 1815.	
1	238
47	238
Reglement Maréchaussée 1814.	
.	2, 4
Reglement Maréchaussée 1815.	
.	2, 3, 4
Bevorderingsvoorschrift K.L. 1950.	
	524-530
6	54
11	56
K.B. 27 Januari 1831 no. 17.	
.	234
K.B. 22 December 1813 en	
K.B. 6 April 1814 no. 4.	
.	234

Art.	Blz.
K.B. 18 Februari 1815 no. 107.	
.	235, 238
K.B. 29 Juli 1831 no. 8.	
.	235
K.B. 22 Maart 1831 no. 19.	
1, 2	236
K.B. 20 Juli 1870 no. 30 en	
K.B. 22 September 1870 nos. 3 en 4.	
.	236
K.B. 28 Mei 1873 no. 26.	
.	236
K.B. 6 Augustus 1910 (Stb. no. 247).	
.	274
K.B. 13 Februari 1845 (Stb. no. 8).	
.	3
K.B. 7 Augustus 1950 no. 21.	
.	27
K.B. 20 October 1944 (Stb. no. E 133).	
.	30
K.B. 10 April 1939 (Stb. no. 181).	
. 41, 43, 186, 323, 487	
K.B. Politieke delinquenten.	
21	50
K.B. 30 October 1951 no. 25.	
1	57
K.B. 31 October 1944 (Stb. no. E 160).	
K.B. 7 Juli 1952 (Stb. no. 330).	
.	190
K.B. 26 Juli 1952 (Stb. no. 431).	
. 209, 385, 386, 387	
K.B. 21 December 1951 (Stb. no. 598).	
.	210
K.B. 8 December 1952 (Stb. no. 611).	
.	210, 332
K.B. 16 Juli 1952 (Stb. no. 415).	
.	215
K.B. 1 April 1953 (Stb. no. 167).	
.	385, 418

Art.	Blz.
K.B. 10 Mei 1940 (Stb. no. 283).	230
.	
K.B. 23 Januari 1947 no. 23.	
. 290, 294, 295, 303	
K.B. 19 November 1844 no. 46.	
7	290
K.B. 31 October 1944 (Stb. no. E 160).	
3	291
K.B. 31 Augustus 1914,	
K.B. 5 Mei 1919 no. 57 en	
K.B. 20 April 1920.	
.	296, 297
K.B. 2 December 1919 no. 62.	
.	297
K.B. 13 Juli 1944 (Stb. no. E 50).	
3	227
K.B. 9 September 1944 (Stb. no. E 74).	
.	227
K.B. 21 Februari 1946 (Stb. no. G 34).	
K.B. 26 Juni 1946 (Stb. no. G 157).	
.	228

Art.	Blz.
K.B. 23 September 1950 (Stb. no. K 412).	
.	343
K.B. 11 Maart 1953 (Stb. no. 134).	
.	344
K.B. 21 Maart 1953 (Stb. no. 135).	
.	344
K.B. 25 Maart 1953 (Stb. no. 147).	
.	419
K.B. 15 Januari 1942 (Stb. no. C 3).	
.	420
K.B. 30 Mei 1952 (Stb. no. 321).	
.	420
K.B. 28 Augustus 1950 no. 20.	
.	423
Militaire Strafwetgeving der U.S.A.	
.	74

STRAF- EN TUCHTRECHTELIJKE BESLISSINGEN

Opgenomen of vermeld in deel XLVI van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift

(De vet gedrukte cijfers geven de bladzijden aan waar de
beslissing opgenomen is.)

	Blz.		
MILITAIRE RECHTSPRAAK.		9 Juni 1953	612
		23 Juni 1953	605
		8 September 1953	642
<i>Hoog Militair Gerechtshof.</i>		<i>Hoog Militair Gerechtshof</i>	
26 November 1909	14	<i>in Ned. Indië.</i>	
17 Juni 1913	14	20 September 1929	13
16 Februari 1915	207	6 November 1931	15
26 November 1915	171, 172	25 Juli 1934	195, 306
11 September 1917	245	23 April 1937	107
5 April 1918	206	10 November 1939	40
15 April 1919	13	<i>Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.</i>	
4 Juli 1919	14	18 Juli 1946	342
2 Maart 1923	361	16 Augustus 1951	98
23 October 1923	90	27 Maart 1952	18
19 October 1926	362	10 April 1952	392
2 April 1929	13	4 September 1952	27, 410
24 September 1929	362	20 November 1952	627
24 December 1929	317	18 December 1952	104
29 Maart 1935	40	22 Januari 1953	175
9 April 1937	13	5 Februari 1953	539
11 Mei 1948	192	19 Februari 1953	398, 402, 616
11 Mei 1948	392	5 Maart 1953	540
22 November 1949	317	19 Maart 1953	550, 552, 556
7 Maart 1950	317	16 April 1953	383
28 November 1950	309	18 Juni 1953	636
3 Maart 1952	319	27 Augustus 1953	647
30 September 1952	23	1 October 1953	649
7 October 1952	35	<i>Zeekrijgsraad te Soerabaja.</i>	
7 October 1952	111	19 September 1939	40
21 October 1952	41	<i>Zeekrijgsraad in Oost-Indië.</i>	
21 October 1952	41, 80, 342, 424, 427	13 Februari 1948	315
18 December 1952	199	<i>Zeekrijgsraad Willemsoord.</i>	
20 Januari 1953	316, 331, 339	16 November 1938	392
17 Februari 1953	321		
3 Maart 1953	319, 323, 329		
14 April 1953	325, 334		
21 April 1953	619		
28 April 1953	458		

	Blz.
<i>Krijgsraad te velde Oost.</i>	
23 Mei 1947	188, 192
23 September 1947	315
22 Januari 1948	188, 192
11 Mei 1948	192
12 November 1948	421
30 Augustus 1951	392
4 October 1951	263
1 November 1951	265
12 December 1951	262
12 Juni 1952	21, 112, 461
31 Juli 1952	32
11 September 1952	26
2 October 1952	36
10 October 1952	310, 330
15 October 1952	316, 336
6 November 1952	313
12 November 1952	623
13 November 1952	392, 530
20 November 1952	320, 532
27 November 1952	323, 382,
	618, 630
29 November 1952	327
4 December 1952	625
11 December 1952	389, 394
11 December 1952	396, 456,
	535, 538
14 December 1952	631
9 Januari 1953	324
12 Maart 1953	600
<i>Krijgsraad te velde West.</i>	
28 Maart 1951	309
29 Augustus 1951	47
19 September 1951	48, 307
14 Mei 1952	49
25 Juni 1952	108, 111
17 September 1952	44
29 October 1952	41, 180, 410
26 November 1952	634
18 Februari 1953	332
25 Februari 1953	542
25 Maart 1953	554
1 April 1953	543, 546
10 Juni 1953	547
<i>Krijgsraad te velde Zuid.</i>	
11 Maart 1947	308
22 Augustus 1951	46
21 November 1951	259
11 September 1952	37, 208, 537
18 December 1952	633
<i>Krijgsraad te velde Nederlandse Militaire Missie te Batavia.</i>	
14 Januari 1953	605
<i>Krijgsraad te velde Noord.</i>	
14 Februari 1947	308

	Blz.
22 April 1947	308
<i>Krijgsraad 's-Hertogenbosch.</i>	
22 October 1929	317
12 Februari 1935	40
3 November 1936	107
20 Juni 1939	342
<i>Beschikkingen Commandant Zeemacht.</i>	
28 April 1939	15
3 Juni 1939	15
BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.	
<i>Hoge Raad der Nederlanden.</i>	
27 November 1905	171
29 October 1934	88
25 Juni 1940	378
15 Februari 1949	377
17 Januari 1950	186
20 Januari 1953	404, 410
10 Maart 1953	191, 423
2 Juni 1953	654
<i>Gerechtshof Leeuwarden.</i>	
27 Maart 1953	404
<i>Politierechter te Utrecht.</i>	
15 September 1952	651
<i>Kantongerecht den Haag.</i>	
4 Juli 1939	171
<i>Kantongerecht Leeuwarden.</i>	
29 October 1952	187
ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.	
<i>Centrale Raad van Beroep.</i>	
30 October 1951	55
11 November 1952	199
7 April 1953	566
27 April 1953	561
<i>Militair ambtenarengerecht.</i>	
6 November 1950	267
28 Mei 1951	202
9 Juli 1951	51
21 Juli 1952	196
8 December 1952	559
22 December 1952	564
<i>Centraal medisch tuchtcollege.</i>	
9 Januari 1931	170
<i>Belgische Hof van appel.</i>	
26 Maart 1952	62